

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A. R. P.
CAROLI LUDOVICI RICHARD

**THEOLOGICÆ PROFESSORIS EX ORDINE
PREDICATORUM,**

ANALYSIS CONCILIORUM

**GENERALIUM, ET PARTICULARIUM,
CONTINENS EORUM CANONES**

**SUPER
DOGMATE, MORALI DOCTRINA
AC DISCIPLINA**

**TAM VETERI, QUAM RECENTIORI,
ERUDITISSIMIS ADNOTATIONIBUS**

ILLUSTRATOS,

**ET CUM NOVO, NOMINATIM VERO
CUM PECULIARI GALLIARUM JURE, COLLATOS;
QUOS ANTEVERTIT, PROOEMII LOCO, DE
CONCILIIS IN UNIVERSUM TRACTATUS.**

**OPUS CLERO SÆCULARI, ET REGULARI,
ITEMQUE JURISCONSULTIS UTILISSIMUM.**

**QUOD
E GALlico IN LATINUM IDIOMA TRANSTULIT
R. D. JOANNES ANTONIUS DALMASUS
VICETINUS, SACRÆ THEOLOG. DOCTOR COLLEGIATUS.**

T O M U S II.

CONTINENS CONCILIA RELIQUA:

**NEC NON
SANCTIONES PRAGMATICAS, AC CONCORDATA
GERMANIÆ, AC GALLIARUM.**

SUPERIORUM PERMISSU, ET APPROBATIONE.

**AUGUSTÆ VINDELICORUM,
SUUS MATTHÆI RIEGER p. n. FILIOF
M DCC LXVIII.**

4. 110. 495.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE

VOL. LXXV. PART 1.
1945.
PUBLISHED BY THE
Royal Anthropological Institute,
21, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.2.
Price 10s. 6d. net.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE

VOL. LXXV. PART 2.
1945.
PUBLISHED BY THE
Royal Anthropological Institute,
21, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.2.
Price 10s. 6d. net.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE

VOL. LXXV. PART 3.
1945.
PUBLISHED BY THE
Royal Anthropological Institute,
21, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.2.
Price 10s. 6d. net.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE

VOL. LXXV. PART 4.
1945.
PUBLISHED BY THE
Royal Anthropological Institute,
21, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.2.
Price 10s. 6d. net.

ANIMADVERSIONES
AUCTORIS
ANALYSIS
CONCILIORUM,

*Super encyclopedicæ Ephemeridis articulo primo,
Kal. Februarii ann. 1773. edito, & ad se-
cundum hujus Analysis Tomum
spectante.*

ENCYCLOPEDIÆ Ephemeridis strenuus
Auctor, jam quarto Conciliorum Analy-
sis rationem reddidit, ea sollicitudine eaque hu-
manitate, quæ in ejusdem Analysis auctore gra-
tam omnem reminiscenciam excitant, quæque
impedirent, ne quid ipse aliud diceret, quam ei
se summopere devinctum esse, nisi Ephemer-
idum docto Scriptori excidisset oscitantia quæ
dis-
(2

diffimulari non potest, cujusque expositionem quæ modo exhibebitur, probe certum est eum æqui bonique facturum; tantum abest, ut de ingenua ejus indole dubitetur. De Pisano nimirum Concilio agitur, quod ad annum 1409. in Analyfi collocatur; erratum; quod sibi visus est laudatus Scriptor perspicere, continetur in eo, quod is scilicet post annos amplius centum, hoc est, ann. 1511. illud habitum fuisse contendat. Nobis ergo centum saltem annorum anachronismus elapsus esset, nisi Ephemeridum Auctor verum Pisanum Concilium, quod reapse an. 1409. celebratum fuit, quodque Martii die 25. seu 26. patere cœpit, cum conciliabulo, seu pseudo-Concilio confudisset, quod re sane vera, in eadem urbe, ann. 1511. coactum est, cujusque nos quidem nullam prorsus mentionem fecimus. Ut id cuique firmum exploratumque sit, nihil aliud requiritur, quam ut magnæ Conciliorum Collectiones, ne Lupa-rensi quidem excepta, ad hunc annum ipsum 1511. percurrantur; occurreret in omnibus id quod sequitur: **CONCILIABULUM PISANUM OECUMENICUM REPROBATUM,** *contra Julium Papam indictum & congregatum, anno Domini MDXI. Cum Julius Pontifex*

Auctoris.

titifex jurato promississet se infra biennium facere ordinationis universale Concilium celebraturum, illudque jure impeditus non præstitisset, Bernardus Carjeval, Guillelmus Briffonet, Renatus de Pria, Fridericus de Sancto-Severino, ut constat ex sessione tertia Concilii Lateranensis, aliique Cardinales hæretici & schismatici, convenientes ut locustæ, inquit Julius Papa in Bulla indictionis Concilii Lateranensis, Acephali aggressi sunt sine Romani Pontificis auctoritate æcumenicum generale atque universale Concilium convocare, &c.

Videri etiam possunt docti Benedictini, auctores Artis verificandi Datas, qui pag. 235. novæ editionis eximii hujus Operis, super Pisano conciliabulo suam in hæc verba mentem aperunt: „ Cardinalium nonnulli inique ferentes Julium Papam II. non convocare generale Concilium, quod, electionis suæ tempore, obstricta jurisjurandi fide promiserat, simulque ab Imperatore Maximiliano & Ludovico XII. Galliarum Rege sollicitati, Pisanum Concilium hoc indixerunt, quod generale nuncuparunt, ejusque inchoationi primam Septembris diem adscripserunt; sed ea tamen non contigit nisi die prima Novembris ejusdem anni 1511. Adfuere cœtui

„Cardinales quatuor, cum aliorum trium absen-
 „tium procuratore. Eidem plures Galliarum
 „Episcopi & Abbates itidem plures una cum Re-
 „gis oratoribus interfuerunt. Primis quidem
 „sessionibus e Germania nullus adfuit. Quarta
 „habita est Mediolani, die 4. Ianuarii an. 1512.
 „habitæque ibidem ad usque octo. In postrema,
 „suspensus est Papa Julius, ac deinde Præsules
 „Mediolanum deserunt, & Lugdunum se rece-
 „perunt, ubi suum Concilium prosequi volue-
 „runt, at sine successu.„

In aliam hallucinationem lapsus est Verodunensis Ephemeridis Auctor, dum Analysis nostræ Volumen primum, ad suæ Ephemeridis paginam 324. Majo mense, annuntiavit. Hæc hallucinatio quam is a nobis cum omni observantiæ significatione sibi exhiberi sinet, oppositione continetur quam sibi perspicere visus est inter id, quod ait Abbas Fleurius de criminationibus quas Antiocheni Concilii secundi, an. 269. habiti Patres in Paulum Samosatenum protulerunt, & id quod nos ad paginam 225. Tomi primi Analysis Conciliorum, quoad *Chorepiscopos*, dicimus. Doctus Historicus ita loquitur: *Per hos rursus Episcopos*, de quibus Antiocheni Concilii, ann. 269. habiti Patres loquuntur, *intelligi possunt Chorepiscopi.*

scopi. Nos vero in Adnotatione super Ancyranum Concilium, an. 314. habiti canone teritiodecimo ita pronuntiamus: *Hoc primum loco de Chorepiscopis sermo est*; ac dum ita statuimus, nihil aliud facimus, quam celebrem D. Cellerium, in generalis sacrorum ecclesiasticorumque Auctorum Historiæ Tomo tertio pag. 718. ad verbum exscribimus. An ergo proinde Cellerio mihiq̃ cum Abbate Fleurio pugna est? Minime vero gentium; quid ita? Nos scilicet de solo *Chorepiscoporum* nomine loquimur, cum eos dicimus in Ancyrano primum Concilio nominari, cum Fleurius de re per id nominis significata loquatur, hoc est, de ruris Episcopis qui nondum *Chorepiscoporum* nomen gerebant Antiocheni secundi Concilii tempore, quod re sane ipsa, non eos nuncupat *Chorepiscopos*, sed solum ruris Episcopos: *Episcopos quoque vicinorum pagorum & civitatum*; sunt hæc ipsa Concilii verba. Fleurium igitur inter & me nulla est oppositio, quoniam solers Historicus de re per *Chorepiscoporum* nomen significata loquitur, ego vero de ipso tantum nomine loquor.

Ita dici optime potest verba primum fieri de *Consubstantialitate* in generali Concilio Nicæno primo an. 325. habito, & de *transubstantiatione* in quarto Lateranensi generali Concilio, an. 1215.
cele-

celebrato, quamvis per hæc vocabula significatæ res non minus antiquæ sint quam Ecclesia, quandoquidem in ea semper est credita divini Filii cum Patre consubstantialitas, seu perfecta prorsus æqualitas, itemque transubstantiatio, videlicet, physica mutatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi in altaris Sacramento.

Libenter admodum his Animadversionibus correctionem subdimus erroris qui facti est, in quem scilicet lapsi sumus, cum in primo hujus Operis Tomo de Conciliorum Collectionibus loqueremur. Ibi nempe diximus nullam Germaniæ Conciliorum collectionem extitisse; at deinde percepimus unam extare, decem Voluminibus *in fol.* exaratam hoc titulo: *Concilia Germaniæ, quæ celsissimi Principis Joannis Mauriti, Archiepiscopi Pragensis sumptu CL. JOANNES FRIDERICUS SCHANNAT magna ex parte primum collegit, dein P. JOSEPHUS HARTZHEIM, S. J. ejusdem celsissimi impensis plurimum auxit, continuavit, Notis, Digressionibus criticis, Charta & Dissertatione Chorographicis illustravit.*

ANALYSIS CONCILIORUM GENERALIUM ET PARTI- CULARIUM.

CONCILIA SÆCULI DECIMI.

Concilium Ravennatense, ann. 902.

Baronius, in Annalibus, Sigebertus in Chronico, & P. Labbæus concilium hoc ad ann. 904. referunt; illud alii paulo post Romanum, a Papa Joanne IX. coactum putant. Ei Lambertus imperator adfuit cum septuaginta quatuor Episcopis; lectique, eo præsentē, sequentes articuli decem.

Primus. Si quis sanctorum Patrum regulas, & Imperatorum, Caroli Magni, Ludovici, Lotharii, ejusque filii Ludovici capitularia non servaverit, excommunicationi subdetur.

2. Imperator Lambertus enuntiat, licere cuique ad ejus implorandum patrocinium accedere, suamque iis indignationem, qui oblectati fuerint, minitatur.

Richard Concil. Tom. II.

A

3. Ro-

3. Romanæ Ecclesiæ vetera privilegia se inviolate servaturum promittit.

4. Quod postremum Romanum concilium, quoad Papam Formosum mandaverat, approbatur.

5. Præcipitur, ut puniantur Romanæ Ecclesiæ territorio illatæ violentiæ, quæ Papam adegerant, ut ad Imperatorem confugeret.

6. Instauratur inita sanctam Sedem inter, & imperatorem Guy, Lamberti patrem, conventio.

7. Mandatur edictorum revocatio, quæ ejus conventionis conditionibus, haud consentanea comperta fuerint.

8. Pronuntiatur fore, ut bona per Principis Litteras, in ejusdem conventionis præjudicium, donata reddantur Ecclesiæ.

9. Rogatur Imperator, ut Francorum, Romanorum, & Longobardorum illicitos cœtus, in S. Petri territoriis, tanquam sanctæ Sedis, & imperialis dignitatis auctoritati contrarios prohibeat.

10. Conquestus est etiam apud eundem Principem Papa Joannes IX. quosdam male animatos homines impediisse, ne ligna ad divini Servatoris redintegrandam ecclesiam cæderentur, eoque paupertatis Romanam ecclesiam redactam esse, ut non amplius solatio pauperibus offerendo, rebusque quibus ministri, & domestici opus habebant, suppeditandis par esset. *Ibid.*

Concilium Troslejanum, an. 909.

Hervæus, Remensis archiepiscopus, indixit concilium hoc, Rege Carolo veniam dante, Trosleji prope Sueffionem vici, ad Junii diem 26. an. 909. Guius archiepiscopus Rothomagensis ei cum Episcopis decem adfuit. Concilium ergo ex archiepiscopis duobus, & episcopis decem, qui sequentes canones quindecim edidit, conflatum fuit.

1. Mandatur, ut Ecclesiæ debita observantia exhibeatur, ecclesiastici, monachi, & religiosæ honore afficiantur, iisdemque, prout indiguerint, prospiciatur, quo digne suo quisque ministerio fungi possint.

2. Cohortatio est Regem spectans, & e sanctorum Patrum testimoniis pluribus ducta, ut ei sua ipsius officia in animum revocentur; itemque ad Episcopos, & ecclesiasticos documentum, super fidelitate, & obedientia, quam Regibus debent.

3. Deploratur excidium monasteriorum utriusque sexus, & peculiariter virorum, imprimis ex abbatum vitio derivatum, qui, utpote laici, & maxima ex parte illiterati, conjugatique, non ii erant, qui perficere possent, ut regula servaretur. Proferuntur Regum capitularia, in quibus laici, licet ad pietatem compositi, de monasteriorum bonis statuere prohibentur, jubenturque abbates regulam probe percipere, eandemque cum monachis exequi; & his quidem licere pronuntiatur suos sibi abbates eligere; proinde, mandatur, ut deinceps abbates sint religiosi, regularis disciplinæ periti; monachi vero, & religiosæ ad pietatem susceptæque professionis simplicitatem, suæ vitæ rationem instituant; atque ut a monasteriis, & proprietatis vitium, & vestium vanitas ablegetur, quidquid, tam ad victum, quam ad vestitum, necessarium fuerit, secundum regulam, comparetur.

4. Quid, & quotuplicis generis sacrilegium sit, explicatur; pronuntianturque in hujus criminis reos anathemata quatuor: fore scilicet, ut iis clausa cæli janua, & inferorum aperta sit; ne qua iidem cum Christianis communione, aut societate jungantur; ac ne pauperibus quidem, quod ex eorum mensa est, tribuatur. Eos peculiariter impetunt hæc anathemata, qui ecclesias diripiunt, quique earum bona detinent.

5. In eos quoque anathema pronuntiatur, qui erga presbyteros, aliosve sacros ministros observantiæ deerant, quique eos aspernabantur, aut contumeliis, injuriisque afficiebant.

6. De laicorum avaritiæ concilium queritur, quæ scilicet eo devenerat, ut iidem a presbyteris census, & alia tributa, dona, prandia, equos, horumve pabulum ex bonis Deo consecratis exigerent, tametsi non iis liceret, eorum bonorum causa, nisi spiritale servitium exposcere. Hæc querelæ, ut

videtur, patronos spectabant, qui ad suæ collationis beneficia nominantes, hæc onera iis imponebant, quos nominabant. Concilium decimas, oblationes, & primitias ab omnibus fiscalibus, & dominicis juribus immunes declarat; mandatque, ut eædem, e veteri consuetudine, a presbyteris, consulto Episcopo, administrentur. Presbyteros tamen hortatur, ut locorum dominis, ubi eorum ecclesiæ sitæ sunt, congruum obsequium exhibeant, suorumque pariter parochianorum animos sibi devinciant, sine sui ministerii præjudicio. Ostendit, sacræ Scripturæ auctoritate, decimam de bonis omnibus, fuerint licet negotiationis, aut industriæ fructus, deberi.

7. Damnantur rapinæ, direptiones, raptus, & matrimonia clandestina, seu, quæ clanculum, & absque consuetis formis per leges præscriptis contrahebantur.

8. Antequam matrimonium contrahatur, proprius parochus de re monendus, qui in ecclesia, universo præsentē populo, contrahentes interrogabit, ut percipiat, an consanguinei sint, aut alicui obligationi subsint, tum vero presbyter nuptialem iis benedictionem impertietur; sua puellæ dos esse debet, & hanc parentes sponso, aut paranympis in manus tradant, necesse est.

9. Damnatur licentior vita, potissimum in ecclesiasticis, quibus, proinde seminarum colloquia interdicuntur.

10. Christifideles hortatur concilium, ut caste vivant.

11. Afferuntur præclara plura Sacræ Scripturæ, sanctorumque Patrum loca ad ostendendam obligationem, cui quisque subest, ut fidem jurejurando obstrictam præstet, nunquamque perjurus sit.

12. & 13. Damnantur vehementiores impetus animi, violentiæ, homicidia, & mendacia.

14. Ad impediendum, ne quis, ad Episcopi mortem, mobilia, aliaque Ecclesiæ bona sibiumat, prætexens ad defunctum ea pertinuisse, sacrilegii notam huic direptioni concilium inurit, & propiorem Episcopum, ut abusui huic occurratur, funerali adesse vult, eundemque operam dare, ut rerum omnium in episcopali domo existentium recensio fiat,

&c

& hanc recensionem ad metropolitanum mittere; vult etiam duos, tresve, quoad fieri poterit, sui confratris exequiis Episcopos interesse, ut eandem ei charitatem mortuo tententur, quam viventi professi fuerint. Addit concilium se a Sancta Sede certius factum, cujusdam Photii errores, & blasphemias in Oriente, contra Spiritum Sanctum disseminari. eum scilicet a Patre solum, non item a Filio procedere; hortari Episcopos, ut adjumenta quaerant in sacris Litteris & Patribus, quorum ope hunc errorem refellant.

15. Longa cohortatio est, quæ super necessitate versatur edocendi fideles, ut peccatum evitent, suæque omnia officia fideliter exequantur.

Positum est ad Troslejani concilii calcem, Guillelmi, Arvernæ Comitis, & Aquitanæ Ducis, testamentum; quæ proprie foundationis abbatiæ Cluniacensis vetus charta est; data Septembris die undecima an. 910. qui regni Caroli regis undecimus erat. Declarat ibi Dux se utiliter, ad animæ suæ salutem, bonis uti volentem, quæ Deus eidem largitus fuerat, eo animo esse, ut monachorum communitatem de suo sustentaret; donare proinde Cluniacensem terram cum capella, quæ ibidem erat, ea conditione, ut nimirum Cluniaci erigeretur, in honorem SS. Petri & Pauli, monasterium, in quo S. Benedicti regula servaretur; iisque esset perfugii loco, qui e sæculo pauperes egredientes, non nisi bonam voluntatem secum afferrent. Mandavit, ut ejus monasterii tum monachi, tum bona ab eodem pendentia sub Bernonis abbatis potestate, quoad viveret, remanerent; eo vero vita functo, iisdem liceret eum sibi abbatem, secundum S. Benedicti regulam, quem mallent, ex eodem ordine, eligere, quin vel ipse Dux, vel quævis alia potestas regularem electionem impedire posset. Altera conditio ejusmodi fuit, ut monachi Cluniacenses, quinto quoque anno, solidos aureos decem S. Petro urbis Romæ, ob luminare, solverent; & misericordiæ erga pauperes, advenas, & peregrinos opera singulis diebus ederent. Declaravit Guillelmus hos monachos, ex ea die, nec ei, nec ejus propinquis, nec Regi, nec terrarum ulli prorsus potestati subiectos fore; obtestans,

Dei nomine, Principes, Papam, Episcopos, ne ejus monasterii bonis potirentur; ea ne venderent, ne permutarent, ne imminuerent, ne cuiquam in feudum tribuerent; neve ejusdem monachis superiorem, eorum ingratis, darent. Transacta fuit donatio hæc in urbe Bituricensi, eique subscribere Guillelmus Dux, Madalbertus, Archiepiscopus Bituricensis, Adalardus, Episcopus Clermontiensis, Episcopus alius, *Atto* nomine, procerum plures, & Oddo, diaconus, & vice-Cancellarius. *Ibid.*

Concilium Confuentinum, an. 922.

Concilium hoc, Caroli, *Simplicis* dicti, regis Galliarum, & Henrici, Germaniarum regis jussu, coactum fuit. Ei adfuere Episcopi octo, abbates aliquot, & presbyteri numero plures. Herimannus, archiepiscopus Colonienſis, & Herigerus Moguntinus, omnium primi nominantur. In eodem editi canones octo quorum 2. 3. & 4. periere.

Primus. Vetat, ne matrimonium inter consanguineos, ad sextum gradum usque, & hunc ipsum, contrahatur.

5. Contra regulas esse ait, ut laici decimas e capellis percipiant, quæ ad eos pertinent, quarumve patroni sunt, suos ut canes, suasque concubinas ex iisdem alant; eas nempe decimas ad presbyteros earundem ecclesiarum servitio ad dictos spectare debere, ut nimirum tam in eorum sustentationem, quam in luminaria, reparationes, pauperumque, & advenarum solatium conferantur.

6. Statuit, ut monachi nullo non tempore Episcopis pareant, iisque subsint cum ecclesiis, quibus deserviunt.

7. Eum declarat homicidii reum, qui Christianum seducit, ut eum vendat.

8. Quicumque donationem edit, prohibetur privare decimis veterem ecclesiam, quæ ante hanc donationem eas percipiebat. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. ex Martenne in Thesouro, Tom. IV.*

Concilium Remense, an. 923. seu 924.

Seulfus, Remensis archiepiscopus, una cum Episcopis sex & Remensis provinciarum deputatis habuit concilium hoc, in quo

quo statutus poenitentiae modus iis imponendae, qui interfuerant Sueffionensi prælio, Carolum regem inter, ejusque competitorum Robertum, qui in eodem occisus fuit, cum ne anni quidem spatio regnasset. Ad quadragesimas nimirum tres, continuis annis tribus singulis, conficiendas damnantur. Quadragesimæ primæ tempore, extra ecclesiam consistent, & Feria quinta majoris hebdomadæ reconciliabuntur. Per has singulas Quadragesimas tres, jejunabunt ex pane, & aqua, secunda, quarta, & sexta feriis, aut jejunium rediment. Servabunt simile jejunium per dies quindecim ante S. Joannis festum diem, perque alios quindecim ante Natale Christi Domini, singulisque per annum feriis sextis, nisi hoc jejunium redemerint, aut in eam diem solemne festum inciderit, dummodo non morbo correpti sint, eosve belli servitium detineat. Redimebantur jejunia per eleemosynas, vel alimentis certo cuidam pauperum numero suppeditatis. *Ibid.*

Concilium Grateolanum, an. 928.

Ethelstanus rex, Eduardi successor, concilium hoc in Anglia coegit, in quo, ex Ulfhelmi, aliorum regni Episcoporum, suorumque ministrorum sententia, leges plures, tam ad civile, quam ecclesiasticum regimen tulit.

Primus. Mandat Princeps, ut omnes terræ, etiam, quæ ad ejus peculiare dominium spectant, decimam solvant; qui colonias tenent, id conferant, quod sit certo pauperum numero ad victum, & vestitum satis; unusque singulis mensibus servus libertate donetur.

3. Veneficas seu, quæ magiam profitentur, punitas vult, morte quidem, si in cujuspiam vitam facinoris convictæ sint, gravibus autem multis, si minus completa probatio fuerit; eas tamen patitur, siquidem petant, per experimenta tunc usitata, ignis, & aquæ scilicet, se purgare.

4. & 5. Qui horum experimentorum alterutri se subdebat, triduo ante quam illud aggrediretur, presbyterum conveniebat, a quo consuetam benedictionem accipiebat. Per sequentes dies tres, panem tantum, sale, aut leguminibus ve-

scebatur, nec nisi aquam bibebat; iis diebus singulis, Missæ intererat, suamque oblationem peragebat. Experimenti momento ipso, Eucharistiam percipiebat, jurabatque se criminis, de quo accusabatur, innocentem esse. Si hæc erat gelidæ aquæ probatio, sub aquæ superficie, per funem, qui ulnam cum dimidio longus erat, immergebatur; si vero candentis ferri, hoc, trium dierum spatio, intra ejus manum positum relinquebatur; si calidæ demum aquæ, expectabatur, dum ebulliret; in eamque tunc aquam ejus manus, aut etiam brachium immergebatur, manui apposita petra. In his probationibus tribus, accusatorem, itemque accusatum triduo jejunare oportebat, suæque accusationis veritatem jurjurando testari. Adducebant singuli testes duodecim, qui cum iisdem jurabant. *Ibid.* & Wilkins, Anglic. I.

Concilium Erfordienſe, an. 932.

Congregavit Henricus Rex concilium hoc, in Tubingia, Kalend. Jun. an. 932. Hildebertus, archiepiscopus Moguntinus, & Rogerius, archiepiscopus Trevirensis, ei adfuere cum aliis Prælatiſ undecim, e quorum numero erat S. Udalricus, Episcopus Auguſtanus; in eodem quinque, qui ſequuntur, canones editi.

1. Celebrabuntur ſolemne in modum duodecim Apoſtolorum feſta, & in vigiliis antiquitus inſtitutiſ jejunabitur.

2. Conciones, ſeu cœtus ſæculares dominicis, feſtiſque, aut jejunii diebus non habebuntur; ſeptemque ante Natale Dominicum diebus, a Quadrageſima ad Paſchatiſ octavam uſque, judiceſ ſuum ad tribunal accire neminem poterunt.

* Interdiſtionem hanc Henricus rex in chriſtianæ Religioniſ favorem firmavit, quo commodius Fideleſ eccleſiaſ frequentare, ibique per ea tempora preci vacare poſſent.

3. Interdiſctio, ne in juſ vocentur, aut alia ratione citentur fideleſ, qui ad eccleſiam pergunt, qui in eâ verſantur, quive ex ea redeunt.

4. Preſbyter, aut diaconuſ, qui pravæ ſuſpicioni locum præbuerit, cujuſ notiſia ad Episcopum pervenerit, de ſuo ſe peccato apud eum accuſabit, ut ſuper eo correſtionem

accipiat , suamve innocentiam per iurjurandum , & per aliquorum e suis collegis testimonium probabit.

5. Prohibentur privati homines , sine diocesani Episcopi, ejusve magni Vicarii venia , ipsi sibi jejunia imponere , quia id plures superstitione quadam potius , quam pietate permoti faciebant.

Superstitio in voluntariis jejuniis , quæ sibi quispiam ipse imponebat , in eo erat posita , quod Christianorum benemulti persuasum habebant , se sibi jejunia imponentes , facilius futura divinare.

Concilium Ingilenhainense , ann. 948.

Habitu fuit concilium hoc , sub Papæ Marini II. Pontificatu , die 17. Junii. Ei Reges duo , Ludovicus , & Otto , cum Archiepiscopis quinque , Episcopis viginti sex , tam ex Gallia , quam ex Germania , abbatibusque , canonicis , & monachis numero pluribus adfuerunt. Archiepiscopi erant , Trevirensis , Moguntinus , Colonienfis , Remensis , Amburgensis ; Marinus , sanctæ Sedis legatus præfuit ; editique canones decem.

In 1. Dicitur excommunicatione plectendus Hugo ; Parisiensis Comes , propterea , quod Ludovici Regis ditiones invaserat , nisi concilii decisioni se subdat.

In 2. Declaratur Artoldus in Remensem Archiepiscopatum canonice restitutus , & Hugo excommunicatus , qui eam usurpaverat ; hujus ordinatores & ab ipso ordinati , communionem privati , nisi satis facturi ad concillium Treviris in sextam Septembris diem indictum venerint.

3. Excommunicationem rursus Parisiensi Comiti minitatur , qui expulerat sua sede Raulum , Laudunensem Episcopum , cujus crimen totum in fide Ludovico Regi servata , positum erat.

4. & 5. Ecclesiarum patroni presbyteros in iis ponere , vel ab iisdem amovere , sine Episcopi nutu , & generatim , hici presbyteros vexare prohibentur.

6. & 7. Mandatur , ut Paschatis hebdomada omnino tota , itemque Pentecostes secunda , tertia , & quarta feriæ , tam-

quam Dominica dies, colantur; & magnæ Litaniz, seu S. Marci die, pariterque Rogationum ante Ascensionem diebus jejunetur.

8. & 9. In laicos interdictio, ne quid in fidelium oblationibus, aut e decimis, quæ iis alendis addictæ sunt, qui altari serviunt, ipsi sibi tribuant; ac si forte laici earundem potiti fuerint, causæ judicium non ad sæculares iudices, sed ad concilium pertinebit.

10. Incestuosa matrimonia prohibentur. *Ibidem.*

Concilium Augustanum, an. 952.

Augusti die 7. an. 952. qui Ottonis, in Germania, Regni decimus sextus erat, hic Princeps coactum voluit concilium hoc, ut ad disciplinæ restitutionem incumberet. Adfuere cœtui Longobardi Episcopi plures, una cum Germanicis, quibus præerant metropolitani quatuor, Fridericus Moguntinus, Heroldus Salisburgensis, Manasses Mediolanensis, & Petrus Ravennatensis. Notissimus inter Episcopus S. Udalricus erat, Episcopus Augustæ ipsius. Adfuit & Rex; Moguntinus vero Archiepiscopus edidit canones undecim, & cœtus consensu.

1. Prohibentur, excommunicationis indicta pœna, clerici omnes, ab Episcopo ad subdiaconos, & hos ipsos usque, matrimonium inire.

2. Renovatur, quam Toletanorum conciliorum unum ediderat, in ecclesiasticos interdictio, ne venationi vacent, neve, in hunc finem, canes, & accipitres alant, secus, eam pœnam subituri, suis ut functionibus destituantur.

3. Depositionem Episcopis, presbyteris, & diaconis concilium minuitur, qui moniti, ne aleis ludant, id facere pergent.

4. Prohibentur omnes clerici apud se fœminas subintroductas habere; quod si quam habeant, cujus fama suspecta fuerit, eam concilium Episcopo facultatem dat, ut eos virgis cædi, iisdemque capillos amputari jubeat; volens Regis auctoritatem, si sæcularis potestas obstiterit, adhiberi.

5. Qui civili societati nuntium remittunt, ut monasticum

cum statum amplectantur , e monasterio, absque Abbatis venia , non egredientur ; ibique jejunio, & precibus vacabunt.

6. Diœcesanorum Episcoporum regimini monasteria subduntur , cum ea facultate , ut in iisdem quamprimum corrigant , quod correctione dignum fuerit.

7. Episcopi, nedum clericos suos impediunt , quominus inter monachos nomen dent , ut asperiores vitam agant , eos ad perseverantiam , qui id consilii jam inierint , hortantur.

8. Cum puellis perinde se gerent , quæ voluntarie se religiosas statuerunt.

9. In patronos laicos interdictio , ne presbytero Ecclesiam , de qua ei canonice provisum est , absque Episcopi consensu , adimant.

10. Omnes decimæ sub Episcopi potestate erunt.

11. Non Episcopi solum , diaconi, & subdiaconi in coelibatu vivent , sed reliqui etiam clerici , cum ad ætatem paulo provectiorem pervenerint , ad continentiam adiguntur. *Ibid.*

Concilium Romanum , an. 964.

Joannes Papa XII. a conciliabulo an. 963. Romæ habito , sede pulsus , & a Romanis revocatus , habuit concilium hoc in Ecclesia S. Petri , die 26. Februarii an. 964. Ejus de Ottone Imperatore querelæ sessionem primam aperuerunt , in qua Leonem , Protoscriniarium , qui Papa in ejus locum a superioris anni conciliabulo electus fuerat , ipse deposuit , una cum Episcopis , quos Leo ordinaverat. Eos tamen Joannes in concilium ingredi jussit , casulis, & stolis indutos , & , postquam ejus jussu , super charta singuli scripserant : *Meo patri cum eo nihil erat , nihilque is mihi dedit.* Eos in gradum , quem prius obtinebant , restituit.

Habita est altera sessio , 27. ejusdem Februarii mensis die. In hac discussiones ad eos usque productæ sunt , qui Papæ Leoni mutuam pecuniam dederant , decisumque , ut , si Episcopi erant , presbyteri, aut diaconi , suum gradum amitterent ; si monachi , aut laici , anathemate percellerentur. Concilium reservavit Papæ judicium super abbatibus ab ipso pendentes.

dentibus, qui præcedenti concilio interfuerant; prohibuit que, ne quis inferior superiori gradum adimeret; neve monachi deferrent monasterium, in quo sæculum abdicaverant

In sessione tertia, depositus Sicon Ostiensis, qui Papam Leonem ordinaverat, quique a Leone ipso ordinati fuerant in gradum pristinum restituti. Vetuit deinde concilium, Papæ rogatu, ne, inter Missarum solemnias, laici, circum altare, vel in sanctuario confisterent. *Ibidem.*

Concilium Anglicanum, ann. 969.

S. Dunstani Archiepiscopus, Papæ Joannis XIII. jussu, convocavit concilium hoc, quod Angliæ generale concilium fuit. Edgarus Rex in eo vehementes super clericorum depravationibus querelas edidit; conciliumque mandavit, ut omnes canonici, presbyteri, diaconi, & subdiaconi continentiam servarent, suasve Ecclesias deferrent. Demandata est hujus decreti executio Dunstanensi Archiepiscopo, & Episcopis duobus a Rege nominatis, Vorchestriensi nimirum, & Vinchestriensi, qui cum Dunstanensi, monasticæ in Angliæ disciplinæ instauratores fuere. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Romanum, ann. 975.

Habitu est concilium hoc a Stephano, Benedicti VII. Papæ legato, Adalberone, Remensi Archiepiscopo, & Episcopis aliquot, super Thiebildo, Ambiani jactato Episcopo, qui tamquam ejus Ecclesiæ usurpator excommunicatione percussus fuit, *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

Concilium Carrofense, ann. 989.

Gumboldus, Archiepiscopus Burdegalensis, habuit concilium hoc, cum Aquitanix Episcopis sex, in monasterio Carrofensi, quod ad Pictaviensem diocesim spectabat. In eo Patres edidere canones tres, ut aliquibus ejus temporis malis remedium afferrent. Pronuntiat primus in eos anathema, qui cujusdam Ecclesiæ januas fregerunt, & aliquid ex ea furripuerunt. Eos alter eadem censura plectit, qui agricolæ, aut pauperum alteri ovem, bovem, aliave armenta sustulerint. Per tertium prohibetur Ecclesiæ aditu, quicumque

que presbyterum, diaconum, seu quemvis alium clericum sine armis compertum percusserit, aut ceperit. *Ibid.*

Concilium Remense, ann. 989.

Cum Adalbero, Remensis Archiepiscopus, obliisset, provinciae Episcopi convenerunt, ut ei successorem darent; conspiraruntque suffragia, ut Arnulo, Regis Lotharii naturali filio, & Principis Caroli nepoti faverent. Princeps hic Remensi urbe potitus est, captivumque novum Archiepiscopum secum duxit, quem patruo urbem tradidisse, ac se data opera, suam ut proditionem tegeret, capiendum curasse suspicio fuit. Ab hac is quidem suspicione se purgare conatus est, excommunicatione in eos edita, qui Remensem Ecclesiam, urbemque vastaverant, quoad nihil non restituisent.

Eum imitati, qui ex ipsius provincia erant, Episcopi, cum Silvanectum, an 990. in concilii modum convenissent, decretum vulgarunt, quo in Remensem, & Laudunensem Ecclesias interdictum, & in presbyterum Adalgerium, traditæ Remensis urbis accusatum, inque omnes ejusdem socios anathema pronuntiabant.

Rex Hugo Capetus, qui in Arnuli electionem consensent, cum ei de ipso querendi causa subesset, a suæ eundem provinciae Episcopis canonice judicatum voluit, qui, ut id perficerent an. 991. in S. Basilii abbatiam, Remis proximam coiverunt. Erant omnino tredecim numero; sex e Remensi provincia, tres e Senonensi, tres item e Lugdunensi, & Dabertus, Archiepiscopus Bituricensis. Concilio præfuit, tamquam senior, Seguinus, Archiepiscopus Senonensis. In medium adductus Arnulus, fractæque, quam Regi debebat, fidei se reum fassus, Episcopatum abdicavit, & publice veniam petiit, se sacerdotio indignum enuntians. Itaque depositus fuit, eique suffectus Gerbertus, Abbas Auxiliacensis. Depositus quoque presbyter Adalgerius, renovatumque in eos omnes anathema, qui Principi Carolo Remensem urbem tradiderant. Hujus concilii acta, Francofurti, an. 1600. seorsum impressa fuere. Patres, Labbæus, &

& Harduinus non nisi libellum abdicationis Arnuli, actumque electionis Gerberti, & ab hoc editam fidei professionem publici juris fecerunt. Sux ipse abdicationi reclamavit Arnulus; ejus depositio Romæ abrogata fuit, sueque episcopalis sedes eidem reddita. Eam Gerbertus per aliquod temporis spatium occupare non destitit, quandoquidem an. 993. suæ provinciæ Episcoporum concilio præfuit, ad quod acciti, qui ejusdem provinciæ seu bona diripuerant, seu clericos male habuerant, ut ob patrata crimina poenitentiam agerent, satisque facerent, additis minis fore, ut ab Ecclesiæ communione absunderentur, nisi, intra statutum tempus, se suum ad officium redigerent.

Concilium Romanum, ann. 993.

Joannes Papa XV. postrema Januarii die an. 993. celebravit concilium hoc, in quo S. Udalricus, Episcopus Augustanus in Sanctorum Album relatus fuit, vicesimo post anno, quam occubuerat. Mandavit summus Pontifex, ut hujus sancti Præsulis memoriæ honos exhiberetur, expeditamque in id bullam voluit, cui subscripsit ipse cum Episcopis quinque, presbyteris Cardinalibus novem, & diaconis tribus. Est hæc omnium, quæ nobis suppetunt, ad Sanctorum canonizationem quod attinet, bullarum prima. Dominus Mabillonius (*T. I. Act. Ord. S. Benedicti. p. 417.*) qui S. Udalrici vitam, & miracula nobis dedit, animadvertit nondum canonizationis vocabulum usui fuisse, cum Papa Joannes hanc cæremoniam peregit. Consuli potest. super solemnibus canonizationibus, Patris Papebrockii, ad frontem Tomi primi Actorum Sanctorum mensis Maji, Dissertatio.

Concilium Ravenatense, ann. 998.

Arnulo, Papæ Gregorii V. jussu, ac Roberti Regis accedente consensu, in Remensem Archiepiscopalem sedem restituto, Gerbertus se apud Imperatorem Ottonem tertium recepit, a quo Ravennatensis Archiepiscopus creatus fuit. Hic ergo, die 1. Maji an. 998. una cum novem e suis suffraganeis, Ravennæ, concilium habuit, in quo edidit canones tres. Horum primus abusum abolet, qui irrepsit, ut sub-

subdiaconorum unus Episcopo, consecrationis ejusdem die, hostiam venderet, quam in hac cæremonia suscipiebat; in eodem archipresbyteri quoque sanctum chrisma vendere prohibentur. Canon alter iisdem archipresbyteris mandat, ut quotannis, Sancti Vitalis festo die, subdiaconis Ravennatensibus duos, census titulo, solidos solvant. Instauratur, in tertio, veterum canonum interdictio, ne oratorium, aut Ecclesia in extera dioecesi, sine dioecesani Episcopi venia, consecratur; ne quis pariter ad aliam dioecesim pertinens recipiatur, promoveatur, retineaturque, sine proprii Episcopi formati Litteris; declaratur in eodem, ordines iis tantum conferri debere, qui iisdem digni ob scientiam, bonosque mores judicati fuerint; quique ea ætate sint, quam Ecclesiæ leges præscribunt. Ibidem subditur interdictio, ne quid ob sepulturas exigatur.

Conciliorum Collectiones hoc ipsum ad an. 997. referunt; at eo quidem anno Gerbertus nondum Ravennæ Archiepiscopus erat, nec is fuit nisi sequente anno, ut ex Epistola compertum fit, quam Gregorius V. ad eum scripsit statim ab ipso ad hunc archiepiscopatum nominatione, pallium ad eundem mittens. Data est IV. Kalendas Majas, Indictione undecima, videlicet, Aprilis die 28. an. 998.

Concilium Romanum, ann. 998.

Summus Pontifex Gregorius V. Imperatore Ottone III. præsentem, habuit concilium hoc, cui adfuere Episcopi viginti octo, quos inter Gerbertus, Archiepiscopus Ravennatensis. In eo editi canones octo.

Primo, Edicatur, ut Rex Robertus consanguineam suam deferat, quam contra leges sibi conjugem sumpserat; poenitentiam annorum septem, secundum gradus ab Ecclesia præscriptos, agat; quod si forte renuerit, anathema sit; idem quoad Bertham statuitur.

2. A communione suspenditur Archambodius Turonensis, qui iis nuptialem benedictionem tribuerat, omnesque Episcopi, qui eidem adfuerant, quoad sanctæ sedi se sisterint, latis huic errato facturi.

3. Bres-

3. Bresburgenſis Epiſcopatus , a ſancta Sede, & ab Imperatore Ottone I. in univerſali concilio inſtituti, & ab Ottone II. abſque ullius concilii ſententia ſuppreſſi reſtitutio præcipitur.

4. Pronuntiatur fore, ut, ſi Giſilerius oſtendere canonice poteſt, ſe Mersburgo Magdeburgum translatum fuiſſe, non ambitione permotum, ſed a clero, populoque vocatum, in hac poſteriore ſede permaneat ; ſin autem in ea translatione ſe de ambitione, vel avaritia purgare non poteſt, amittat utramque.

5. Deponitur Stephanus, Epiſcopus Anicienſis, in Velaunia, propterea, quod electus fuerat a Gujo, patruo, & deſſore, ſine cleri, populiſque conſenſu, ordinatusque, poſt Guji mortem, a duobus tantum Epiſcopis, qui nec e provincia erant. Erant hi Epiſcopi duo, Dagobertus Bituricenſis, & Rodenus Nivernenſis.

6. Suspenduntur a communione hi Epiſcopi duo, quoad acceſſerint, ſatis ſanctæ Sedi propterea facturi, quod contra Eccleſiæ leges, Stephanum, vivente Gujo, ejus patruo, ordinaverint.

* Mendum eſſe neceſſe eſt hoc in canone, vel in præcedenti, quia Stephani ordinatio ponitur in hoc quidem, vivente Gujo, in eo autem, poſt ejus mortem.

7. Concilium declarat, clerum, populumque Velaunienſem poſſe ad alterius Epiſtopi, a Papa conſecrandi, electionem procedere.

8. Fore dicitur, ut Rex Robertus haud iis quidem ſuum Stephano patrociniū concedat, ſed cleri, populiſque electioni faveat, ſalva obedientia, quæ a ſubditis eidem debetur. *Ibidem.*

Concilium Piſtavienſe, ann. 1000.

Guillelmus V. cognomento *Magnus*, Piſtavienſis Comes, & Aquitaniz Dux convocavit concilium hoc an. 1000. vel ſuperiore 999. Aduere cœtui Epiſcopi quinque, Seguinus Burdegalenſis, Giſlebertus Piſtavienſis, Hilduinus Lemo- vicenſis, Griſmoardus Engoliſmenſis, Iſlo Sanctonenſis, & Abba-

abbates duodecim, quorum haud notata nomina. Concilio propositus finis fuit pacis, justitiæ, disciplinæque ecclesiasticæ restitutio. In eo tres editi canones; quorum primus statuit, ut dissidia super damnis quinquennio ante hujus concilii celebrationem illatis, aut in posterum afferendis. dirimantur a locorum iudicibus, seu principibus, ad quorum tribunal partes accedere debebunt; quod si renuerint, loci princeps, seu dominus cogat proceres, Episcoposque, qui concilio adfuerunt; iidemque in perduellem incendant, euraque adigant, ipsius etiam vastatis bonis, ut rationi se subdat. Guillelmus Dux, & proceres, qui concilio aderant, se, sub excommunicationis pœna, canonem servaturos polliciti sunt, obfidesque dederunt. Relicta est Carrofenfi concilio ann. 989. pœnarum impositio, quas subirent, qui deinceps ecclesiarum januas frangerent, aut aliquid ex iisdem surriperent. Secundus canon Episcopos, & presbyteros vetat munera ob pœnitentiam, vel ob confirmationem exigere, eosdem tamen id accipere patitur, quod ultro oblatum fuerit. Canon tertius, sub degradationis, & excommunicationis pœna, vetat presbyteris, diaconisque, ne apud se feminas habeant. *Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

Sub idem tempus, habita sunt in Italia, & in Galliis concilia plura, de quibus nobis id unum constat, quod Glaber Rodulfus, S. Germani Antissiodunensis monachus, qui undecimo sæculo scribebat, memorizæ prodidit. In iis vetiti Episcopi inter Ascensionis, & Pentecostes festos dies jejunia præcipere, excepta posterioris hujus festi vigilia; permittuntur tamen pietatis jejunia. In iisdem querelarum non nihil in monachos extitit, qui *Te Deum*, dominicis Adventus, & Quadragesimæ diebus, contra Romanæ Ecclesiæ usum, canerent; iisque respondentibus se hac in re S. Benedicti regulam, a Papa Sancto Gregorio approbatam sequi, suus est relictus mos. Glaber, *Lib. 3.*

cap. 3. pag. 27.

CONCILIA

SÆCULI UNDECIMI.

Concilium Eingtamenſe, in Anglia, an. 1009.

Rex Æthelredus concilium hoc, Ælfeagio Cantuarienſi, & Wulfano Eboracenſi rogantibus, congregavit. Ad illud vocati Epifcopi, quique inter regni proceres primas tenebant; patuitque cœtus ipſa Pentecoſtes die. Ejus canones triginta duo ſuper moribus, Eccleſiæque diſciplina nobis ſuppētunt.

1. Hortatur concilium clericos, abbates, abbatiffas, itemque perſonas, quæ iisdem ſubſunt, ut e ſua quiſque profeſſione vivant; omneſque Chriſtianos jubet pœnitentiam agere.

2. Vetat Dei miniſtros, præſertim vero preſbyteros matrimonium inire, ſecus, eam pœnam ſubituros, ut publicis oneribus, ac tributis obnoxii ſint.

3. Dei amorem, & ab ethnicis ſuperſtitionibus averſionem commendat.

4. Venefici, præſtigiatores, depravatæ feminæ, perjuri, e regionis finibus, in exilium mittentur.

5. Mandatur, ut injuſtæ leges reſormentur.

6. Chriſtianorum nullus extra regionem ſuam, præſertim ad ethnici ſervitium, vendetur.

7. Chriſtianus ob levem culpam morte non punietur.

8. Chriſtiani, ad ſextum uſque conſanguinitatis gradum, matrimonium inire non poterunt.

9. Eccleſiæ paci, & libertati conſulitur.

10. & 11. Unuſquiſque ſuorum fruētuum decimam, & S. Petri denarium, ſtatis diebus, accurate ſolvēt.

12. 13. & 14. Solventur etiam, ter in anno, census, ut luminaria servantur, & ad apertam foveam, sepulturæ jus; quod si corpus extra parœcliam humo dari contigerit, id non oberit, quin solvatur, quod debetur ecclesiæ a qua, dum viveret, defunctus pendebat.

15. 16. & 17. Jejunabitur in vigilia Assumptionis B. Virginis, festorumque Apostolorum, S. Jacobi, & S. Philippi tantum excepta, quippe quæ in Paschale tempus incidit; Quatuor Temporum diebus, singulisque sextis per annum feriis, nisi forte horum dierum aliquis festus sit.

18. Non lites agentur, non iuramentum præstabitur apud iudicem, nec nuptiæ celebrabuntur solemnibus festis diebus. Quatuor Temporibus, ab Adventu ad Epiphaniz Octavam usque, & a Septuagesima ad decimi quinti post Pascha diem finem usque.

19. Viduæ non nisi post viduitatis annum, novum conjugium inire poterunt.

20. Christianos concilium hortatur, ut ad poenitentiz, & eucharistiz Sacramenta, ter in anno saltem, accedant.

21. Prohibentur falsa pondera, falsæ mensuræ, falsa testimonia, querelæ, dissensiones, denique peccata omnia; vultque concilium Christi fideles tum dictis, tum factis se bene moratos ostendere.

22. 23. 24. 25. & 26. Peculiares super regni politia constitutiones sunt.

27. & 28. Hi duo canones in eos editi sunt, qui ipsi sibi mortem consciscunt, in eos item, qui læsæ Majestatis rei sunt, in eos denique, qui virgines, aut viduas corrumpunt.

29. Cohortatio est ad operam dandam, ut religio augeatur.

30. Commendatur ecclesiasticis castitas, & in precibus assiduitas; cohortaturque concilium laicos ad fidem in Deum, ad servanda jejunia, ad festos, & dominicos colendos dies, quorum spatio nec aundinis, nec mercatibus, nec populi coetibus locus erit; ad venationem non pergetur, nullique mundano operi vacabitur; eosdem præterea laicos hortatur, ut Domini ministros honore prosequantur, ut pauperes alant, ut

viduas orphanoaque solentur, ut viatoribus, & exteris opitulentur, ne denique alteri faciant, quod sibi factum nollent.

31. Mandatur, ut in pios usus conferantur mulctæ iis impositæ, qui aliquod in Deum, vel in Ecclesiam crimen patrarunt.

32. Mandatur, ut pœnæ ad delictorum rationem, & personarum conditionem exigantur, ea tamen lege, ut qui cæteris eminent, gravius, quam alii puniantur.

Hujus concilii exemplaria non desunt, in quibus non nisi viginti octo canones occurrunt. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Papiense ; Ticinense , ann. 1012.

Papa Benedictus VIII. præfuit concilio huic, in eoque longum in clericos licentius viventes sermonem habuit; qui quidem positus est in fronte actorum concilii, quæ septem decretis, seu canonibus continentur.

1. Nec conjuges, nec concubinæ clericis erunt; & id, sub depositionis pœna.

2. Eadem in Episcopos pœna, qui feminas apud se detinebunt.

3. & 4. Clericorum filii erunt ejus ecclesiæ servi, cui inservit eorum pater, quamvis ipsorum mater libera sit; & omnia quoque bona, quæ pater iisdem donaverit, ad ecclesiam pertinebunt. In laicos judices interdictio, sub excommunicationis pœna, ne ejusmodi servos manumittant.

5. Ecclesiæ servi nihil acquirere, nihilque possidere possunt proprietatis jure, etiamsi matre libera nati fuerint.

6. Homo liber, qui Ecclesiæ servo suum nomen dederit, alicujus acquisitionis gratia, suas Ecclesiæ cautiones dabit, aut excommunicationi suberit.

7. Idem in judicem, seu tabellionem anathema, qui contractum scripserit. Subscribere decretis his Episcopi septem, Benedicto Papa in numerum relato. Data sunt Kalend. Augusti; quo anno, non dicitur.

Concilium Legionense in Hispania, ann. 1012.

Alphonfus V. Legionis rex haberi jussit concilium hoc, cui adfuit ipse cum regina Geloite, Sponsa, in sanctæ Virginis eccle-

ecclesia, 23. Julii die. Qui illud habuerunt Episcopi, considerare sequentes canones septem.

1. In conciliis, quæ in posterum celebrabuntur, primo loco de ecclesiasticis negotiis agatur.

2. Ecclesia bonis testamentis sibi relictis tranquille fruatur; si qua difficultas extiterit, a concilio judicabitur.

3. Abbates, abbatissæ, monachi, & religiosæ diocesani Episcopi jurisdictioni suberunt.

4. Nemo non prohibitus sibi sumere Ecclesiæ bona.

5. Regis officarii eos apud judicem persequuntur, qui hominem ad ecclesiam pertinentem occiderint.

6. Absoluto ecclesiasticorum negotiorum examine, procedatur ad ea discutienda, quæ regni sunt.

7. Si quis servi ad ecclesiam spectantis successionem emiserit, eam amittet æque, ac pecuniam, quam dederit.

Extant alia plura hujus concilii decreta, sed quæ civile, quam ecclesiasticum regimen potius afficiunt. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. & de Aguirre, Concil. Hisp. Tom. IV.*

Concilium Ravennatense, ann. 1014.

Cum Ravennatenfis ecclesia vacasset per annos undecim, absque plura, seu quoad ordinationes, seu quoad ecclesiarum dedicationes in ea provincia contigerunt. Imperator Henricus fratrem Arnulphum nominavit, qui hanc sedem repletet, quam Adalbertus usurpaverat. Pacificus possessor relictus Arnulphus concilium hoc, ann. 1014. postrema Aprilis die congregavit. In eo habitæ sessiones tres; statutumque, in prima, ut qui illicite ordinati fuerant, ad amplius examen usque suspenderentur; in altera, ut ecclesiæ, quas Adalbertus consecraverat, interdictæ remanerent; &, in tertia, vetitum, sub anathematis pœna, ne pecunia ob sanctum chrisma, ob animæ commendationem, & ob sepulturam exigeretur; prohibitive archipresbyteri benedictionem aut confirmationem per sanctum chrisma populo tribuere, cum hæc functiones Episcopis reservatæ sint. *Ibid.*

Concilium Aurelianenſe, ann. 1022.

Stephanus & Liſoyius, Galli clerici duo, doctrinæ, & pietatis fama gaudentes, ſe ab Italiæ quadam vidua, Manichæorum hæreſi infecta ſeduci paſſi erant. Vetus ergo novumque Teſtamentum rejiciebant in iis, quæ de Trinitate, ac de mundi creatione ibidem dicuntur; negabant Chriſtum Dominum de Virgine Maria natum, paſſumque eſſe, denique reſurrexiſſe; peccata delendi vim baptiſmati ineſſe; panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti Domini per præſbyteri conſecrationem mutari. Bona opera & Sanctorum patrocinium tamquam inutilia ſpectabant, matrimonium damnabant, & carnis eſum vetabant. Conveniebant nocte ad ſuorum myſteriorum celebrationem; & cum lampades extinxiſſent, omnium generum impuritatibus ſe dedebant. Cum eos nihili genere vir, *Arefaſtus* nomine, detexiſſet, Robertum regem per Richardum, Normanniæ Ducem de re monitum voluit. Indiſtum Aureliani concilium, ann. 1022. Rex ejuſque ſponſa regina Conſtantia ſe ad illud contulero cum Epiſcopis pluribus, e quorum numero erat Leuthericius, archiepiſcopus Senonenſis. Stephanus & Liſoyius una cum iis, quos ſuos in errores traxerant, ad concilium perducti. Data eſt opera; ut ad collationem pertraherentur, quæ a prima diei hora ad pomeridianas horas tres uſque producta fuit; pertinacibusque compertis ignis indiſtæ minæ, ad illud alacriter ſe contulerunt; at cum flammarum vim ſentire cœpiſſent, ſe in clamores ſuorumque errorum deteſtationem dederunt. Eos e flammis extrahi haud per tempus licuit; in iisque undecim periire; cum enim tredecim eſſent, cum ſe concilio ſtiterunt, duo tantum, clericus & religioſa, reſpuerunt. Baronius, P. Labbæus, alique plures Glaberum Rodolphum ſecuti ſunt, qui eventum hoc ad ann. 1017. reſert; at ex diplomate ad S. Meſminii abbatiæ ſpectante compertum ſit, concilium, horum recentium Manichæorum occasione, Aureliani habitum ann. 1022. regni Roberti viceſimum ſeptimum pertinere; idem conſtat ex Ademarii teſtimonio, qui hanc hæreſin deteſtam ait ſub Adolrici Aurelianenſis Epiſcopatu, qui ante ann. 1022. incipere non potuit, quan-

quandoquidem hoc tantum anno Theodoricus. ejus decessor, se episcopatu abdicavit, ut in S. Petri Senonense monasterium secederet. Mabillonius, *Tom. IV. Annal. in Append. p. 708. & Lib. 55. Annal. num. 1. & 3.*

Concilium Salegustadiense, ann. 1022.

Aribo, Moguntinus archiepiscopus, concilium hoc, undecima Augusti die, celebravit, ut disciplinæ consensionem in omnibus ecclesiis ab ejus metropoli pendentibus restitueret, & plura synodalia decreta ususque plures supprimeret, quorum oppositio dissidia, & perturbationem afferebat. Ergo Strasburgensis, Augustanus, Bambergensis, & Wirzburgensis Episcopi, singuli Moguntini archiepiscopi suffraganei, una cum eo, sequentes viginti canones edidere.

1. Christi fideles ad unum omnes a carne & sanguine, seta ab adipe, per dies quatuordecim ante S. Joannis festum, & per totidem ante Natale Dominicum abstinebunt; eandemque abstinentiam in Epiphaniæ, festorum Apostolorum, Assumptionis sanctæ Virginis, S. Laurentii, omniumque Sanctorum vigiliis servabunt; & quidem comedent semel tantum.

2. Idem in Quatuor Temporum jejuniis servabitur.

3. Nemini licebit matrimonium inire eorum dierum ullo, vel ab Adventu ad Epiphaniæ octavam usque; itemque a Septuagesima ad octavam Paschatis.

4. Presbyter, qui post galli cantum biberit, Missam post-ridie celebrare non poterit.

5. In presbyteros interdictio, ne plures Missas, quam tres una eademque die celebrent.

6. Prohibetur, anathematis indicta poena, ne corporale, tactu Corporis Domini consecratum, in ignem projiciatur, incendii extinguendi causa; ne intra ecclesiam gladius gestetur, nisi qui Regis est; & ne quis garriat in ecclesiæ vestibulo.

7. Si e personis duabus de adulterio accusatis, fateatur una, neget altera, poenitentia subdetur ea quæ crimen fa-

tetur; quæ vero negat, ſuæ innocentiae probationes afferre jubebitur.

8. Regis tantum gladius in eccleſiam inferetur.

9. In eccleſiis earumve atriis coetus interdicuntur.

10. Damnatur nonnullorum mos & quarundam matronarum potiffimum, quæ ſibi quotidie lectum Evangelium, *In principio erat Verbum*, dictasque Trinitatis, aut Sancti Michaelis Miſſas volebant, ſuperſtitione quadam, atque ut divinarent. Mandatur, ut hic uſus aboleatur; ac, ſi quis, in Trinitatem obſervantiae ergo, peculiarem Miſſam audire voluerit, diei Miſſam audiat, aut unam pro viventium ſalute, aut defunctorum unam.

11. Mandatur, ut in conſanguinitatis gradibus enumerandis, regulæ loco non civiles leges, ſed canones ſint; ita quidem, ut a fratrum ſeu ſororum filiis inchoetur enumeratio.

12. Diruentur laicorum ædificia eccleſiis contigua; ipſique tantum preſbyteri in atrio degent.

13. In patronos laicos interdictio, ne cui preſbytero, abſque diœceſani Epifcopi, ejusve magni vicarii conſenſu, & approbatione, ſuas eccleſias conferant.

14. Si duæ perſonæ patratæ mutuo adulterii accuſatæ factum negent, petantque, ut una pro utraque probationem edat, quæ Dei judicium dicitur, & ea quidem in probatione ſuccumbat, adſcribetur utrique crimen.

15. Publica, quæ Epifcopus mandaverit, jejunia ſervabuntur, aut alendo, per quemque jejunii diem, paupere redimentur.

16. Peraget nemo Romam iter, ſine diœceſani Epifcopi, ejusve magni vicarii venia.

17. Anathematis indiſta pœna, in preſbyteros interdictio, ut e quadraginta dierum jejuniis pœnitentibus impoſito nihil detrahant, niſi pœnitentes infirmi ſint.

18. Qui quorundam criminum rei pœnitentiam a proprio Epifcopo accipere nolunt, ea ſpe fore, ut Romam pergentes ſuorum a Papa peccatorum remiſſionem obtineant, monentur ejusmodi indulgentiam iis omnino non profuturam;

eos

eos prius debere poenitentiae se subdere, quæ eorundem criminum gravitati respondeat, tum vero posse cum Episcopi sui venia, & litteris Romam pergere.

19. Vetiti poenitentes, intra poenitentiae quadraginta dies iter agere, ut presbyter cui demandata est eorum cura, quæ se interim ratione gesserint, testari possit.

20. Eos quibus ob crimina non licet in ecclesiam ingredi, Presbyteri, nisi ab Episcopo iussi in eam non recipient. *Ibidem.*

Concilium Atrebatense, ann. 1025.

Gerardo, Atrebacensi, & Cameracensi Episcopo hujus habendi concilii occasionem præbuere quidam hæretici, qui Atrebatii detecti fuerant. Hos adduci iustos Præsul de doctrina interrogavit, & in errore versantes videns, triduo in carcere detentos voluit, clericis, & monachis mandans, ut jejunio ac precibus ad eorum resipiscentiam vacarent: his ad Ecclesiam die dominica revocatis, quæsiuit, coram clero, populoque, quæ eorum fides, quis sectæ auctor; quem esse Italum quemdam, Gandulphum nomine responderunt, ab eoque se didicisse, non aliam suscipiendam Scripturam, quam Evangelium, & Apostolorum Scripta; Evangelii doctrinam eo demum redigi, ut mundus deseratur, carnis desideria reprimantur, e manuum labore victus quæretur, afferaturque injuria nemini; his servatis præceptis, baptismum ad salutem necessarium non esse. Haud pluris faciebant Eucharistiam, & poenitentiam; matrimonium rejiciebant, tantumque Apostolos, & Martyres habebant Sanctorum loco. His erroribus a Gerardo Episcopo confutatis anathema sectarii dixerunt, & fidei professioni, quæ iisdem exhibita, subscripserunt, se deceptos fassi.

Enuntiata fidei professio, cui subscribere iussi sunt, ad Eucharistiam quod spectat, hanc eandem carnem esse, quæ ex Virgine nata est, quæ passa super cruce, quæ e sepulcro egressa, quæ ad coelum elata, quæ ad Patris dexteram in gloria est. Harduinus, *Tom. VI. Spicilegii initio; Mabillonius, Lib. 55. num. 63. pag. 308.*

Concilium Ansfanum, Anseise, prope Lugdunum, an. 1025.

Archiepiscopi Lugduni, Viennæ Allobrogum, Tarantasiæ, cum Episcopis novem adfuere concilio huic, quod in S. Romani Ecclesia habitum fuit. Gauflinus, Episcopus Matisconensis, conquestus est Burchardum, Archiepiscopum Siennensem, id sibi sumpsisse, ut in monasterio Cluniacensi, quod e Matisconensi diocesi erat, monachos, contra canones, ordinaret. Earum ordinationum vadem Archiepiscopus Abbatem Odilonem dedit, qui cum suorum monachorum nonnullis aderat. Protulit Abbas Romanæ Sedis privilegium, per quod ei licebat, quem mallet, Episcopum ad monachos, quibus præerat, ordinibus initiandos, itemque ad Ecclesias, quæ ab ejusdem monasterio pendebant, dedicandas vocare. Lecti sunt Chalcedonensis, aliorumque conciliorum canones, qui diocesanis Episcopis monachos subdunt, vetantque, ne quis Episcopus, in aliena diocesi, absque ordinarii venia, seu ordinationes, seu dedicationes peragat; hinc Episcopi, qui concilio intererant, intulerunt aliatum privilegium, utpote quod iis canonibus ex diametro repugnaret, tamquam nullum spectandum esse; adeoque, quod Archiepiscopus Viennensis egerat, haud fatis ab Abbate Odilone firmari. Archiepiscopus cum nihil haberet, quod reponeret, se apud Matisconensem Episcopum excusavit, æque olivæ oleum ad sancti chrismatis confectionem necessarium se quotannis, satisfactionis in modum, suppeditaturum promisit. Concilii tamen judicium locum habuit ad tempus tantum; summi enim Pontifices, nominatim Joannes XIX. Urbanus II. & Calixtus itidem II. Cluniacensis Abbatiae privilegium confirmarunt; & in quodam Remensi concilio convenit in Abbatis potestate suos esse monachos, cui voluerit, Episcopo ordinandos dare. *Ibidem.*

Concilium Lemovicense, ann. 1028. & 1031.

Cum Odolricus, Abbas S. Martialis Lemovicensis, dedicationem Ecclesiæ S. Salvatoris. an. 1028. peragendam curasset, Episcopi, qui ad eam convenerant, in cæremoniæ consecutionem, concilium habuerunt, in quo de S. Martialis

stolatu controversiam agitarunt. At controversia hæc, am Parisiis agitata fuerat in collatione, quæ in Regis ti palatio habita est, in altero concilio, an. 1031. ce- to, tertio discussa fuit. Huic Abbas Odolricus inter- num Episcopis decem, e quorum numero erat Aimoni- Archiepiscopus Bituricensis, qui coetui præfuit. Pro- mes apostolatus S. Martialis in medium allatæ; quarum a ducebatur ex ejus vitæ quadam historia, Aureliani, em discipuli nomine scripta, quam apocrypham esse temporis in comperto est; eo reliquæ redigebantur, benderent ejus nomen, tam apud Latinos, quam apud os, in Litanis, inter Apostolos, reperiri; eum pro- a Apostoli titulo in Libris omnibus insignitum esse; e- ndi denique veterem regionis traditionem esse. Adeo la hæc rationum monumenta Robertum Regem, qui t, omnesque concilii Episcopos permoverunt, ut S. alis apostolatus ibidem, unanimi consensu, tamquam omnem dubitationem positus statueretur. Lecti dein- ones, quos ante dies quindecim habitum Bituricense lium ediderat; receptique, excepto secundo, qui En- tiam singulis dominicis diebus renovari jubebat; di- est scilicet, satis fore, ut ea duodecies in anno, præ- sque festis diebus conficeretur, cujus tamen sæpius re- ndæ facultas monasteriis concessa est. Super querela ichorum Belli-loci, quibus Abbas erat clericus sæcu- , qui per indigenarum procerum auctoritatem patruo fferat, Jordano, Episcopo Lemovicensi, in mandatis n, ut iis e regula abbatem daret; ac sæcularis quidem s se ultro abdicavit, Episcopos rogans, ut ejusmodi um corrigerent; qui definierunt monachum posse a mo- rio, quod a regula deflexit, ad aliud migrare, in quo a viget; nihil omnino de privilegio detrahendum, quo rtialis monasterium gaudebat, ut ibidem baptismus, Pa- is, & Pentecostes solemnibus diebus administraretur, vi manumitterentur, ea lege, ut, qui ibidem baptizati t, eodem die se cathedrali in Ecclesia Episcopo sisterent, rmationem suscepturi; clericum, aut monachum, infi- gni-

gnitos lectoris nomine, in omnibus Eccleſiis prædicari poſſe; homicidam voluntarium, quamvis etiam ſe monachum fecerit, ad ordines promoveri non poſſe, quoniam e Papa ad Abbatem Odilonium reſponſo; id hominis ne offerrequidem in preſbyterorum manu, aut communionem niſi moriens percipere; neminem debere a Papa poenitentiam, & abſolutionem accipere, niſi ejusdem Epiſcopus innuat, quia ſæpe contingeret ſummorum Pontificum religionem circumveniri. Dioceſis equites, cum pacem jurejurando promittere renuiſſent, excommunicati fuere; ac dum in eos pronuntiabatur excommunicationis ſententia, Epiſcopi cereos, quos accenſos tenebant, in terram projecerunt; extinxeruntque. In eam ſententiam conſpiratum eſt, ut, ſi Lemovicenſis provinciæ domini paci obluſtari pergerent, Epiſcopus totam dioceſim generali excommunicationi ſubderet, cujus ea eſſet conſecutio, ut ne ſepultura niſi clericis, pauperibus, mendicantibus, tranſeuntibus, pueris ad bimatum uſque tantummodo, concederetur; divinum officium in omnibus Eccleſiis occulte fieret; ut Miſſæ januis clauſis dicerentur; ut ne altaria, niſi in ipſa ſanctorum myſteriorum celebratione ornarentur; ut nullum matrimonium iniretur; ut eſſet eorum tantum ciborum uſus, quibus per Quadrageſimam veſci licet; ut, ſub horam tertiam, æra omnia campana in Eccleſiis ſingulis pulſarentur, ac tum quidem nemo non, demiſſo in terram vultu, pro pace oraret. Declaratur tamen fore, ut, dum hæc excommunicatio ſubſiſteret, baptiſmus petentibus, & in mortis articulo, poenitentia, & viaticum tribueretur. De eſt aliquid ad finem actorum concilii Lemovicenſis an. 1031. Quod reliqui eſt, majorem partem conſcit, extat in conciliorum Colleſtione, an. 1644. Luparæ; extat etiam in PP. Labbæi, & Harduini Colleſtione. *Ibidem.*

Concilium Bituricenſe, ann. 1031.

Bituricenſe Concilium, de quo in Lemovicenſi ſermo eſt, prima Novembris die an. 1031. ab Aimonio, qui Gauslinio in eo Archiepiſcopatu ſucceſſerat, coactum fuit.

Epi-

Episcopi Anieii, Claramontii, Mimeti, Albige, & Divonæ Cadurcorum adfuere cœtui, in eoque viginti quinque, qui sequuntur; canones edidere.

1. In omnibus primæ provinciæ Aquitanie diocesibus, S. Martialis, Aquitanie doctoris commemoratio non amplius inter Confessores fiet, sed inter Apostolos, prout a sancta Sede, veteribusque Patribus statutum fuit. Præstò erat in eam rem Joannis XIX. Epistola, quam concilium lectam voluit.

2. Hostiæ consecratæ renovabuntur dominicis diebus singulis.

3. Interdictio ad Episcopos quidem, ne quid muneris ob ordinationes accipiant; in eorumdem vero officarios, ne quid fumant ob eorum scribenda nomina, qui ordinandi proponuntur.

4. Nemo ad archidiaconatum nominabitur, quin diaconus sit.

5. Presbyteri, diaconi, subdiaconi, nec uxores, nec concubinas habebunt. Eas, qui habent, quamprimum deferent; qui vero se ab iis separare noluerint, suis a functionibus interdicerentur, nec amplius lectorum, aut cantorum gradum tenebunt.

6. Nullus amplius Episcopis subdiaconus erit, quin Deo ad altare promittat, sibi nec conjugem, nec concubinam fore, eamque se remissurum, quæ forte, ordinationis momento ipso, eidem esset.

7. Quicumque ecclesiasticis functionibus addicti erunt, tonsuram deferent, eruntque abrafa barba.

8. In clerum non recipiuntur presbyterorum, diaconorum, aut subdiaconorum filii; qui vero reapse clerici sunt, ad sacros ordines promoveri non poterunt.

9. Servi, seu captivi non recipiuntur in clerum, quin suis ab heris integram libertatem obtinuerint, coram testibus fide dignis.

10. Non spectabuntur tamquam ecclesiasticorum filii, qui ab iis nati sunt, postquam ecclesiasticum statum deseruerunt, & ad laicalem redierunt.

11. Declarabunt Episcopi, ordinationis tempore, se nolle, seu presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum filios, seu servos non manumissos ordinare; quod si, per errorem, eorum aliquem ordinaverint, & hic innotuerit, eum archidiaconus tanquam illicite ordinatum deponet.

12. Nihil exigetur ob baptismum, poenitentiam, sepulturam; at quod suapte sponte fideles offerrent, accipi poterit.

13. Presbyteris conceduntur oblationes, & luminaria, quæ iis exhibentur; at paschalem cereum in Ecclesia ad altare illuminandum remanere concilium vult.

14. Interdictio, ne super altari ponantur lintea, quæ tegendis mortuis inservierunt.

15. Interdictio, ne die dominica vesturæ fiant, seu percurram, seu per onerarias belluas, nisi ex caritate, hostium metu, vel in gravi necessitate.

16. Qui legitimam conjugem, extra adulterii casum, deseruerit, aliam, quoad prima vixerit, sibi non sumet; eademque erit feminae ratio, quæ a viro recesserit; hi scilicet reconciliari debent.

17. & 18. Nemo consanguineam ad sextum usque, aut septennium gradum ducet, nec consanguineo nubet femina, quia vir, & femina legitime uniti, sunt una, & eadem caro.

19. & 20. Suam nemo filiam presbytero, diacono, subdiacono, vel ex eorum filiis cuiquam in matrimonium dabit; nemo item ullius ex eorum numero filiam uxorem ducet.

21. & 22. In laicos interdictio, ne feudorum jus super presbyteris sumant, ob ecclesiastica bona, quæ *feuda presbyteralia* nuncupabantur; neve in sua ipsorum Ecclesia, sine Episcopi approbatione, presbyteros collocent.

23. Clerici, qui clericaturam deseruerint, a cæteris clericis segregabuntur.

24. Si suum monachus habitum deserit, Ecclesiæ communionem privabitur, quoad eum resumpserit; quod si Abbas eum recipere nolit, cum clericis in Ecclesia, vel in aliquo monasterio, in monachi veste, monasticamque regulam servans, versabitur.

25. Nec Canonici ab una ad aliam Ecclesiam, nec monachi

hi ab uno ad aliud monasterium migrabunt, quin eos Episcopus, hos Abbas finant.

Canones sequitur Aimonii Archiepiscopi declaratio, qua præcipitur, ut S. Martiali in omnibus Ecclesiæ officiis Apostoli titulus tribuatur. *Ibidem.*

Concilium Pampelonense, ann. 1032.

Adfuere concilio huic Episcopi septem cum rege Sancio, ejus sponsa, & quatuor ex eorum filiis. In eo restituta est Pampelonensis episcopalis sedes, quæ ad Leyriæ in Hispania monasterium translata fuerat, quia Barbari Pampelonensem ecclesiam diruerant. Ut autem episcopatus hic semper in posterum a viris merito præstantibus occuparetur, rectusque ordo jam institutus in monasterio servaretur, & ad alia regni monasteria propagaretur, statuit concilium, ut Pampelonensis Episcopus e Leyriæ monachis fumeretur, & a provincialibus Episcopis eligeretur; Episcopus vero, ante ordinationem, Deo sanctæque Virgini, Pampelonensis ecclesiæ patronæ futurum promitteret, ut ipse catholicam fidem profiteretur, constanterque eam prædicaret; catechizaret, baptizaretque secundum sanctos canones; sacros ordines gratis conferret; omnia Episcopi officia fideliter exequeretur; diu noctuque divina officia celebraret, fidemque regi servaret.

Animadvertendum est hoc Pampelonense concilium, quod Baronius & Labbæus ad ann. 1032. referunt, Cardinalis Aguirræi & Mabillonii sententia, Septembri mense ann. 1023. habitum fuisse.

Concilium Romanum, ann. 1047.

Præfuit concilio huic summus Pontifex Clemens II. in eoque inter Ravennatensem, Mediolanensem, & Aquilejensem archiepiscopos de potestate contentionem finiit. Hi singuli tres id sibi sumebant, ut Papæ ad dexteram assiderent; at hæc prærogativa Ravennatensi archiepiscopo adjudicata fuit. Data est opera, in eodem concilio, ut simonia ex Occidentis Ecclesiis expelleretur, ubi acerrime grassabatur.

Concilium Telujsiense in Almensi Diœcesi, Arulense, an. 1047.

Refertur concilium hoc, in generali conciliorum Collectione-

stione, ad an. 1027. At auctor novæ historiæ Languedociæ, seu Occitanæ, ostendit illud habitum fuisse solum an. 1047. postremo anno viventis Olivæ, Aufonnensis, seu Vicensis Episcopi, qui eidem præfuit, absente diocesano Episcopo Berengario, qui se ad sancta loca invisenda contulerat. Ejus acta nobis Balutius in suis ad libri quarti *de Concordia Sacerdotii, & Imperii* vicesimum quartum caput additionibus dedit; eaque hinc in Conciliorum Collectionem migrarunt.

Statuunt acta hæc, ut, in toto Ruscionenfi Comitatu, suum nemo inimicum aggrediatur a Sabbati hora nona ad usque feriæ secundæ horam primam, quo quisque congruum honorem diei dominico exhibere possit; nec magis cuiquam licere vult, ulla prorsus ratione aggredi clericum, aut monachum sine armis incedentes, vel hominem, qui ad Ecclesiam pergit, aut ex ea redit, aut cum feminis ambulat, vel Ecclesiam, vel domos ad triginta circum passuum distantiam; prohibitio hæc anathematis poenam adjunctam habet. Eidem poenæ subduntur, qui potiuntur Ecclesiarum, & monasteriorum bonis; qui consanguineam ad sextum gradum usque sibi conjugem addunt; qui cum excommunicatis communicant, scilicet, eos alloquuntur, cum iis bibunt, & comedunt, iis pacis osculum dant, & si forte in excommunicatione moriantur, iis sepulturam præbent, & pro iisdem orant. At tridui preces concilium ad peccatorum resipiscientiam indicit.

* Galliæ concilia plura, aliquot ante hoc annis habita, paulo longius inducias, seu treguam produxerant, cujus spatium nempe non suum adversarium aggredi prohibebatur, quæque *Dei tregua* nuncupabatur, seu quia dies eidem addictos decoraverat alicujus mysterii perfectio, seu quia eam Deus pluribus ad exemplum punitionibus super iis approbasse, a quibus violata fuerat, censebatur. Incipiebat tregua hæc a vespere feriæ quartæ, & in sequentis feriæ secundæ mane solummodo desinebat; perque omne tempus hoc, nemo poterat ullam injuriam ulcisci, quempiam vi capere, cautionis pignus exigere, secus, eam poenam subiturus, ut excom-
mu-

tionem subiret, & e regione pelleretur, aut legum
tionem solveret, quippe qui mortem metuisset.

Concilium Remense, ann. 1049.

Papa IX. cum, ann. 1049. ex urbe Roma in Galliam
st, die 29. Septembris ejusdem anni Remos se contu-
revirensi, Lugdunenfi, & Vesontionenfi archiepiscopi-
sibus, ab Herimaro, sancti Remigii abbate, rogatus,
enueret ad novæ, quam crexerat, ecclesiæ dedica-
erendam pergere. Perfecit Papa primis duobus
is diebus cærimoniam hanc, cum translationem cor-
S. Remigii peregrisset; tertioque die, in eadem eccle-
cilium habuit. Huic adfuere Episcopi viginti, abba-
inquaginta, alique ecclesiastici numero plurimi. Si-
grassabatur in Gallia; ibi functiones edebant laici,
m nisi ad clericos pertinebant; potiebantur ecclesiis,
actionibus eas divexabant; incestuosa, vel adulterina
onia ibidem communia erant; cernebantur monachi,
ici suum habitum, suamque professionem deserere, &
erre; crebræ direptiones erant; disseminari non uni-
eris hæreses incipiebant. Id sibi Papa hoc in conci-
posuit, ut singulis his abusibus remedium afferret.
ites Episcopos, an eorum quispiam ordines per simp-
contulisset, aut suscepisset, edicere jussit; suam plu-
ocentiam testati sunt; Remensis archiepiscopus, simo-
pluriumque aliorum criminum accusatus, satis sibi
ris petiit, ut se purgaret, quod ei concessum ad con-
usque, quod Romæ, sequentis anni medio Aprili men-
bendum erat; Episcopus Lingonensis, simoniz convi-
excommunicatione percussus fuit; Nivernensis vero,
ut parentes Episcopum facerent, eo inscio, pecuniam
nt, pedum pontificium, seu pastorem baculum ad
pedes abjecit, quæ e concilii sententia, episcopales, alio
aculo, functiones eidem reddidit; Nannetenfis Epi-
se simoniz reum fassus, episcopalibus functionibus
us fuit; ei sublatis annulus, & baculus, at relicta pres-
lium functionum exercitatio. Episcopi, qui ad concii-
ard. Concil. Tom. II.

lium acciti non venerant, excommunicatione perculſi, que abbas S. Medardi, qui, haud petita venia receſſerat Archiepiſcopus S. Jacobi in Gallecia, qui ſibi Apoſtolum, Papæ reſervatum ſumebat. Ut abuſibus occurreretur, qui tunc in Gallia graſſabantur, inſtaurata fuere de vetera, quæ huc ſpectabant, per ſequentes canones dicimus.

1. Ad eccleſiaſticas dignitates evehetur nemo niſi clerici, populique ſuffragia.

2. Interdictio, ne ordinationes, eccleſiaſtica miniſteria, vel altaria emantur, aut vendantur, ea ſtatuta, ut ab Episcopopo, quicumque id egerit, puniatur.

3. In laicos interdictio, ne eccleſias poſſideant, aut miniſterio ſe immiſceant.

4. Nemo præter Episcopopum, ejuſque miniſtros, per poterit jura nonnulla per conſuetudinem in eccleſiaſtriis firmata.

5. Interdictio, ne quid ob ſepulturam, ob baptiſmum vel ob euchariftiam exigatur.

6. Clerici nec arma deferent, nec ad bellum ibunt.

7. Nec clerici, nec laici pecuniam ſœnori dabunt.

8. Clerici, & monachi, nec habitum, nec profeſſiones ferent.

9. & 10. Ne vexentur clerici, aut pauperes, interd.

11. Suam quique conſanguineam prohibitus ſibi cognem ſumere.

12. Interdictio, ne quis legitimam conjugem deſerat aliam ducat.

Papa deinde novis hæreticis, qui in Gallia prodierant omnibuſque, qui iſdem patrocinaſentur, anathema. Hi quidem hæretici non nominantur; fuiſſe videntur nichæi quidam, aut Berengarii diſcipuli, qui incipiebant ſtores agere, ſuæque dogmata diſſeminare. Spoliavit e communionem nominatim primorum quosdam qui illegiti matrimonia contraxerant; vetatque, conſanguinitatis causa ne Guillelmus, Normanniæ dux, cum Balduini, Belgii civis, filia conjugium ineat. *Ibid.*

Concilium Moguntinum, an. 1049.

Summus Pontifex Leo IX. cum Moguntiam pervenisset, concilium hoc, quod in Remensi indixerat, congregavit.

Adam Bremensis Moguntino concilio *generalis* titulum tribuit, quia e tota Germania conflatum fuit. Ad illud plures quam quadraginta venere, cum archiepiscopi, tum episcopi. Sua hoc ipsum præsentia decoravit Imperator Henricus, præcipuis imperii proceribus eum comitantibus. Hic Princeps, Papa operam dante, cum Godefriddo Lotharingæ duce in gratiam rediit. Simonia, & incontinentia clericorum damnatæ fuerunt, editæque nonnullæ aliæ ad Ecclesiæ utilitatem constitutiones, quæ nec in cœævis Scriptoribus, nec in Collectionibus Conciliorum leguntur. *Ibid.*

Concilium Rothomagense, an. 1049. seu 1050.

Maugerus, archiepiscopus Rothomagensis, cum Hugone Eboricarum, & Roberto Constantiæ, seu Augustæ Roman-duorum Episcopis, qui duo ex ejusdem suffraganeis erant, habuit concilium hoc, ad ann. 1049. aut 1050. Hi Præsul-
es edidit novendecim canones, qui sequuntur.

1. Jubetur quisque catholicæ Ecclesiæ symbolo mordicus adhærere.

2. Interdicitur, ne quis Principi, vel ejus ministris munera tribuat, ut episcopatum obtineat.

3. Prohibentur Episcopi ab una ad aliam ecclesiam, ambitionis causa, transire. In ejusmodi translationibus, Episcopi sibi præsidium quærebant e quodam Evangelii textu perperam intellecto, in quo Christus Dominus Apostolis suis præcipit, ut, ad evitandam persecutionem, ab una ad aliam urbem transeant.

4. & 5. In monachos interdictio, ne pecuniam dent, ut ad abbatis dignitatem perveniant; itemque in Episcopos, & abbates, ne confratres supplantent, ut se in eorum locum intrudent.

6. & 7. In Episcopos, eorumque officarios interdictio, ne quid ob ordinationes exigant.

alii scilicet alios supplantent.

14. 15. & 16. Interdictio, ne quid ob sanctum Cl
ob ecclesiarum dedicationem, & ob administrationer
tismatis exigatur. Nihilominus, in posteriore hac
facti specie, id quod suapte ipsi sponte fideles offeren
cipi poterit.

17. Diebus octo, quibus recens baptizati candidi
stem gerunt, non alii legi suberunt, quam ut suos
offerant, linteumque, quod eorum caput obtegit,
chrismatis causa; nisi velint aliquod aliud munus
erogare.

18. Prohibetur, depositionis indicta poena, ne poe
tia peccatoribus imposita, ob pecuniam, imminuatu
augeatur; mandaturque, ut eadem ad culpæ gravitat
ad naturæ vires exigatur.

* Huic constitutioni locum præbuit presbyterorum
tia qua ferebantur, ut pro pecuniæ ratione, quam
bant ex poenitentibus, leviolem aut graviolem poeni
am iisdem imponerent.

19. Ibunt novi baptizati per octo-dierum spatium
didis induti vestibus, accensosque cereos deferentes, a
ecclesiam, in qua baptismum susceperint. *Ibid.* & Bess
in *Concil. Norm.*

abbatissæ venia, recipere.

Ubi ecclesiæ hisque deservientes clerici sub Episcopi ictione fuerint, laicis in easdem ecclesias, in eosdem clericos nulla potestas erit. In ligneo, vel ex argilla facto calice sacrificium non offeretur. In mysteriorum ratione presbyteri deferent amictum, albam, cingulum, a, casulam, manipulum; diaconi, amictum, albam, cinn, stolam, casulam, manipulum. Lapideum prorsus al-rit, & quidem ab Episcopo consecratum; hostia ex putoque tritico; vinum & aqua nitida; altare decenti, tectum, cui imponetur corporale super quo calix col-ur. In presbyteros & diaconos interdictio; ne arma t, ne minus decentibus, aut plurium colorum indu- is utantur; ne cum aliis quam per canones præscriptis is degant; rafa barba, & capillis in coronæ formam ositis esse jubentur; juventutis institutio clericis de- atur.

Monentur archidiaconi & presbyteri, ut ad pœnitent- hortentur adulteros, homicidas, & peccatores cæteros, Ecclesia atque a communione separationem impœni- nus minitentur.

Ad Quatuor Tempora, archidiaconi, ordinationis er- clericos præsentabunt, qui universum psalterium, hym- cantica. epistolas. evangelia. & orationes probe calle-

6. Dominici diei cultus incipiet a sabbati vespere; postfridie fideles Missæ omnibusque horis intererunt; abstinere ab omni servili opere; non iter agent, nisi precum causa, vel ut ægrotos invisent, ut mortuos sepulturæ dent, ut vacent Regis servitio, ut cum Saracenis pugnent. Qui e Christianis cum Judæo versabitur, aut comedet, septem dierum spatio poenitentiam peraget. Si nolit ei se subdere, communione ad annum privabitur, si conditione præstat, aut punietur virgarum ictibus centum, si e vulgo est.

7. Comites, & proceres populum e justitiæ legibus regent, nec in iudicium nisi oculatos aut auritos testes recipient. Falsos testes acriter punient.

8. In Leonis, Galleciæ, Asturiæ & Portugalliæ, tribuetur jus ex Alphonsi legibus; & in Castella, e Sanci lege.

9. Triennalis præscriptio locum non habebit quoad ecclesias, ex canonibus & Gothorum legibus.

10. Qui terras sevit, aut vineam coluit, earum fructus colliget provisionis in modum, ad litis supremum usque super fundi proprietate iudicium; tum vero, si evictus fuerit, proprietario fructus reddet.

11. Christiani omnes jejunabunt feriis sextis.

12. Interdictio, ne vi extrahantur, qui in ecclesias confugerunt, atque adeo ad triginta passus ab ecclesia, nisi obstricta fide fore, ut ne omnino lædantur.

13. Subditi Ferdinando regi, ut olim Alphonso & Sancio, fideles & dicto audientes erunt. *Ibid. & de Aguirre, Concil. Hispan. Tom. IV.*

Concilium Narbonense. ann. 1054.

Guifridus, archiepiscopus Narbonensis, coegit concilium hoc, Augusti die 25. ann. 1054. cui adfuere Episcopi decem, magnusque abbatum, clericorum, & procerum numerus; & in quo editi canones undetriginta.

1. Homicidium omnibus Christi fidelibus interdicitur.

2. 3. 4. & 5. Mandatur, ut quæ dicitur tregua Dei, servetur a vespere feriæ quartæ ad usque mane feriæ secundæ post solis ortum; ab Adventus dominica prima ad Epiphaniæ

niz octavam usque ; a dominica Quinquagesimæ ad octavam Paschatis ; a dominica quæ Ascensionem præcedit, ad Pentecostes octavam usque ; festis diebus B. Virginis, S. Petri, S. Laurentii, S. Michaelis, omnium Sanctorum, S. Martini, sanctorum Iusti & Pastoris, Titularium ecclesiæ Narbonensis ; omnibusque jejunii per annum diebus, sub anathematis perpetuique exilii poena.

6. Qui damnum aliquod passi fuerint, apud Episcopum, vel apud iudices ab eo designatos sibi jus petent, &, pro culpæ gravitate, statuatur in reos vel aquæ frigidæ iudicium, vel exilium.

7. Qui arcem construere voluerit, non id poterit nisi diebus quindecim ante tempus ad inducias, seu treguam præscriptum.

8. Debitores qui solvere renuent, ex ecclesia expelluntur, nullumque officium in eorum parœcia peragetur, quoad suis ipsi debitis fecerint satis.

9. Vetatur oleas cædi, quippe quæ sancto Chrismati ecclesiarumque luminaribus materiam suppeditant.

10. Semper & ubique pastores & eorum oves induciarum seu treguæ securitate gaudebunt.

11. Eadem erit ecclesiarum, domorumque ad triginta circum passus existentium, bonorum, terrarum, reddituumque ab iisdem ecclesiis pendentium ratio.

12. Nemo non prohibetur ullius ecclesiæ terras aut merces invadere, sine ejus venia, ad quem ipsa ecclesia pertinet.

13. Synodalia jura quæ presbyteri Episcopis solvunt, laici, sine Episcoporum nutu, sibi vindicare non poterunt.

14. Nec magis poterunt sibi sumere primitias, oblationes, & clericorum retributiones, quæcunque tandem fuerint jura ob cœmeteria, ova, quæ presbyteris offeruntur, aut quæ iisdem, Feria quinta hebdomadæ sanctæ, per aquæ, & salis asperisionem benedicenda exhibentur, itemque retributiones clericis debitas ob tricesimi diei officium pro defunctis ab iisdem editum. Id nimirum hoc in canone per *trigentarii* vocabulum designatur.

15. Interdictio, ne quis bonis ad clericos, ad monachos, ad religiosas, ad feminas, & ad eorum comites, qui arma non deferunt, pertinentibus potiatur.

16. & 17. Interdictio, ne sumantur aut retineantur, quocunque demum titulo, canonicorum, monachorum, aut religiosarum terræ, vineæ, prædia, sine Episcoporum, abbatum, aut canonicorum consensu.

18. In eos quibus lites sunt, interdictio, ne facti vias in-
eant, ut ipsi sibi jus reddant, antequam causa, præsentē E-
piscopo, seu loci domino, dijudicata fuerit.

Reliqui canones prohibent, ne mercatores aut peregrini expolientur, neve cuiquam injuria inferatur, in eos qui per induciarum seu treguæ tempus absona perpetraverint, statuta poena, ut ab Ecclesia segregentur, quoad satis omnino fecerint. *Ibid.*

Concilium Lexoviense, ann. 1055.

Hermenfridus, Sionii in Valesia Episcopus, huic concilio præfuit. In eo accusatus Maugerius, Rothomagensis Archiepiscopus qui ecclesiam suam spoliasset, ejusque bona per effusionem dissipasset, qui incontinententer viveret; qui erga sanctam sedem observantiæ deesset. His proinde accusationibus rite probatis, Episcoporum qui concilio aderant, unanimi consensu, Maugerius depositus, in ejusque locum Maurillus successit. Habuit novus Archiepiscopus nonnulla concilia, quibus remedium afferre studuit abusibus qui, sub ejus decessoribus, in Ecclesiæ disciplinam irrepserant. Habitum eorum primum, eodem anno, Rothomagi, cujus acta haud nobis suppetunt, alterum Cadoni habitum, Alexandro III. pontifice, Guillelmi II. Normanniæ ducis justu; cui omnes Normanniæ Episcopi, abbates & procerum primi adfuere; & in quo tres editi canones. Horum 1. mandat abbatibus & prælatis cæteris, qui ruri degebant, ut in urbes suis monasteriis proximas se reciperent, ne errantem vagamque, cum fidelium scandalo, vitam ducere viderentur. 2. *Æs campanum* diebus singulis ad vespertas pulsari jubet, quo quisque ad Deum orandum excitetur, mo-
nea-

neaturque januam claudere, nec amplius egredi; quod *ignitigium*, ignis tectus, ignis operculum appellabatur; quem usum induxit Guillelmus II. Angliæ Rex, & Normanniæ Dux, ut nocturnis furtis occurreret. Canon 3. facinorosos homines ex legibus puniri jubet.

Concilium præterea Maurillus, an. 1063. Rothomagi, ad suæ cathedralis Ecclesiæ dedicationem habuit. Huic omnes ejus Suffraganei interfuerunt; in eodemque instaurata statuta vetera super clericorum vita, superque continentia peculiariter, ab iis servanda.

Referunt ad hoc concilium auctorum aliqui professionis fidei formulam, in Berengarii, quoad Eucharistiam, errores, sub id tempus editam, & his verbis conceptam: *Oportet etiam, fratres charissimi, ut fides vestra de Corpore, & Sanguine Domini, quam, præsidente huic sanctæ Sedi venerabilis memoriæ Maurillo, communi assensu, contra spurcissimos Berengarii, ejusque sequacium latratus diffinitis, iterum recitetur: Corde credimus, & ore profitemur, panem in mensa dominica propositum, panem tantummodo esse ante consecrationem, sed in ipsa consecratione, ineffabili potentia divinitatis, converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; carnis vero non ullius alterius, sed illius, quæ concepta est de Spiritu Sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter nostram salutem flagellis cæsa, jacuit in sepulcro, tertia die resurrexit a mortuis, & sedet ad dexteram Dei Patris; similiter vinum, quod aquæ mixtum in calice sanctificandum proponitur, vere & essentialiter converti in eum sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus autem omnes contra hanc sanctam, & apostolicam fidem superbe atque hæretice sentientes, & impia temeritate garrientes.* Bessinius, in Concil. Norman.

Concilium Tolosanum, ann. 1056.

Summus Pontifex Victor II. concilium hoc, Septembri mense, a suis legatis, Raimboldo Arelatenſi, & Pontio Aquiseſtienti Archiepiscopis habitum voluit. Ei Guifridus, seu Wifridus Narbonensis, Arnoldus Tolosanus, alii-

que Episcopi numero quatuordecim adfuere. Berengarius, vice-comes Narbonensis, de Guifrido, Archiepiscopo suo, questus est, se nempe, quamvis ad archiepiscopatum per centum mille assium summam, ei obtinendum contulisset, ab eodem indigne habitum, magnoque instructo exercitu impetitum fuisse; eum Ecclesie & Canonicorum terras laicis dedisse, qui in ipsius gratiam arma ferebant; eundem Guillelmo fratri, centum mille solutis assibus, Urgelitanum Episcopatum emisse; atque, ut hanc summam conficeret, Ecclesias sue aurea & argentea vasa, libros, cappas, & alia ornamenta Hispanis Judæis vendidisse. Accusavit præterea Archiepiscopum qui Dei treguam, postquam juraverat, violasset; qui pecuniam ob collatos ordines consecratasque Ecclesias exigeret; qui denique eum, conjugem, ipsiusque omnes terras anathemate perculisset. Vice-Comitis querelæ quis exitus fuerit, haud in comperto est; at concilium tredecim canones edidit, quorum nonnulli ad prava Guifridi consilia referuntur.

1. Statuitur dignitatis in eos privatio, qui ordinationem, per pecuniam, seu susceperint, seu contulerint.

2. Interdicitur, ne quis ordinetur Episcopus, Abbas, aut presbyter, ante ætatem annorum triginta; & diaconus, ante ætatem annorum viginti quinque.

3. Interdictio, ne quid ob Ecclesie dedicationem sumatur.

4. Interdictio, ne quid detur, ut beneficium obtineatur.

5. Qui suum inter monachos nomen dederit, eo animo, ut abbatiam assequatur, ad hanc dignitatem promoveri nunquam poterit.

6. Sancti Benedicti regulam Abbates in suis monasteriis servandam curabunt, victum vestitumque suis monachis secundum hanc regulam suppeditabunt, impredientque, ne quis eorum quidquam proprietatis jure possideat; nullus autem monachus, absque Abbatis voluntate, præposituram tenebit.

7. Privabuntur honoris gradu, officioque presbyteri, diaconi, cæterique Clerici, qui noluerint coelibatus legibus vivere.

8. & 9. In laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne cujus ecclesiastici beneficii, ne sacristæ quidem, aut

aut scholæ magistri, fructus percipiant, aut retrahant, neve defunctorum bonis potiantur; hæc enim tribuenda ex eorum ultima voluntate, aut si intestati occubuerint, prout hæredibus visum fuerit.

10. Ecclesiæ a cathedrali pendentes solvent Episcopo & clericis consueta jura, tertiam nempe suorum proventuum partem; quæ vero non solvent, suarum decimarum & oblationum, quæ iisdem factæ pro mortuis fuerint, tertiam partem Episcopo & clericis dabunt.

11. Si eadem Ecclesiæ in dominorum laicorum hæreditario prædio, seu libera possessione fuerint, decimarum, oblationumque pars tertia presbytero & clericis cedet, qui iis deserviunt.

12. & 13. Excommunicatione plectuntur adulteri incestuosi, perjuri, quibusque cum excommunicatis commercium est, nisi forte eos arguendi & monendi causa, ut se corrigant. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VI.*

Concilium Compostellanum, ann. 1056.

Cardinalis Aguirræus hujus concilii statuta in lucem primus emisit. At Cresconium concilii præsidem nuncupans Archiepiscopum Compostellanum, cum Baronio, hallucinatur. Nunquam aliam quam Iriæ, seu Pradonis in Gallecia, sedem tenuit Cresconius; atque in Coyacensi concilio, ann. 1050. Iriæ Episcopus nominatur; præterea, Compostella in archiepiscopatum erecta non fuit nisi sub Calixto II. cui solum ann. 1119. papalis collata dignitas; cum antea archiepiscopalis sedes esset Emerita. Præsules, qui Compostellam convenerant, decreverunt, ut Episcopi, & presbyteri quotidie Missam dicerent; &, quoties jejunia & processiones publicæ ad peccatorum expiationem indicerentur, sibi cilicium clerici induerent.

Idem Cardinalis, qui alterum Compostellæ concilium ponit, ann. 1030. cui tribuit canones, seu statuta sex, quæ sub hoc ann. 1056. Compostellano concilio, iisdem prope modum verbis, repetit.

1. In omnibus cathedralibus Ecclesiis, aderunt, secundum sanctos canones, canonici, e clerici consensu, ab Episcopo electi. Orabunt hi celebrabuntque in eadem Ecclesia; unum omnibus triclinium, dormitorium unum erit. Servabunt iidem silentium mensæ tempore, in eaque sanctis solum lectionibus locus erit. Descendet eorum habitus ad talos usque; apud se cilicium habebunt singuli, quod ferent Decembri toto, qui litaniarum mensis est; omnibus quartis & sextis feriis, & poenitentiae diebus omnibus. Psalmos autem quinquaginta, cum prima, tertia, sexta, vesperis, completorio, & noctu matutinis, in dies singulos recitabunt. Sibi dabunt in Missis omnibus invicem pacis osculum, cum diaconus dicet: *Inter vos pacem tradite*; & eorum quisque offeret munus aliquod, pro suis facultatibus, solemniū communionum diebus, cujusmodi sunt Natalis Domini, Paschatis & Pentecostes.

2. In quaque diocesi eligentur abbates, qui sciant mysterii sanctæ Trinitatis rationem reddere, divinisque Scripturis & sanctis Canonibus imbuti sint. Abbates hi suis in canonicis Ecclesiis scholas instituent, in quibus per eorum operam tam accurate disciplina vigeat, ut eadem possint dignos, quos Episcopus ordinet, alumnos suppeditare. Subdiaconi ætas erit annorum octodecim; diaconi, viginti quinque; presbyteri, triginta; omnesque psalterium & quidquid eorum ministerium spectat, perfecte scient. Nihil agent, quod simoniam oleat; non arma deferent; erunt abraſa barba, capillisque, in coronæ formam, ad capitis verticem, amputatis.

3. Cruces, ciboria, calices argentea erunt. Libri, totius anni officium continentes ecclesiis singulis præsto erunt. Extraneæ feminæ nec apud Episcopum, nec apud monachos versabuntur, nulloque cum iisdem commercio jungentur. Christiani singuli Symbolum, & Orationem dominicam scire debent. Eorum nullus habebit uxores duas, aut fratris conjugem, sub excommunicationis poena.

4. Quicumque religiosæ vitæ consecrati fuerint, hanc accurate servabunt, nec ad civilem societatem redibunt; /

qui

quis eorum ad hanc redierit , excommunicationi suberit , quoad in pristinum statum se restituerit.

5. *Judices non opprimant populos , at cum æquitate & bonitate judicabunt , nec munera accipient. Christiani omnes ab auguriis , a veneficiis , & ab omnis generis superstiti- onibus abstinebunt.*

6. *Confanguinei , qui inter se matrimonium inierunt , se- parabuntur , aut excommunicationi subduntur. De Aguir- re, Concil. Hispan. Tom. IV.*

Concilium Romanum , ann. 1059.

Nicolaus Papa II. coactum voluit concilium hoc , Aprili mense an. 1059. in basilica Constantiniana , scilicet in S. Jo- annis Lateranensis Ecclesia. Aduere cœtui Episcopi nume- ro centum tredecim ; adfuit & Berengarius qui realem Christi Domini in sancta Eucharistia præsentiam negabat ; eum Albericus, Montis Cassini monachus , & Lanfrancus sci- te admodum , & solide confutarunt. Manus dedit Berenga- rius , se credere , & subscriptione firmare , quidquid ei Papa & concilium præscriberent , paratum dixit ; accendit ignem ipse , in eumque projecit opera , quæ ejus errores contine- bant , cum Joannis Scoti libro , e quo eos hauserat. Sua deinde manu signavit , juravitque viva voce professionem fidei his verbis conceptam : „ Ego Berengarius , diaconus „ indignus Ecclesiæ S. Mauritii Andegavensis , agnoscens in „ præsentia veram fidem , fidem apostolicam , anathematizo „ omnem hæresin , & peculiariter eam , cujus hætenus ac- „ cusatus fui , quæ docet panem & vinum , ad altare obla- „ ta , esse solummodo sacramentum post consecrationem , non „ autem Corpus , & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi ; „ nec tangi posse sacerdotum manibus , nec a fidelibus co- „ medi , nisi in sacramenti formam. Amplector Sanctæ Ro- „ manæ Ecclesiæ & apostolicæ Sedis sensa , confiteorque „ ore & corde , me , super Eucharistiæ Sacramento , fidem „ tenere , quam Dominus Papa Nicolaus & hoc sanctum „ concilium definierunt , & me docuerunt ; videlicet , pa- „ nem & vinum , ad altare oblata , esse , post consecratio- „ nem,

„nem, non solum sacramentum quoddam, sed etiam verum Corpus & verum Sanguinem Domini nostri Jesu Christi; & hoc corpus tangi sacerdotum manibus, non solum in Sacramenti modum, sed reapse & e veritate; id juro per sanctam & consubstantialem Trinitatem, & per sancta Evangelia. Eos æterno anathemate dignos pronuntio, qui ab hac fide recedent, itemque eorum sectatores; & si quid unquam contra docuerim, summo canonum juri obnoxius sim. Scriptum hoc, postquam legi, ac relégi, omnino volens ac lubens signavi.“

Sequentes deinde canones tredecim concilium edidit.

1. In Papæ electione potior erit Cardinalibus pars; & si quis sanctam Sedem conscenderet, quin unanimiter, & canonicè a Cardinalibus, & cæterorum ordinum cleri, laicorumque consensu, electus esset, is quidem non tamquam Papa, sed tamquam intrusus spectaretur.

2. Ad Papæ, vel Episcopi mortem, nemo potietur eorumdem bonis, sed ea successoribus servabuntur.

3. Non audietur Missa presbyteri notorie concubinari; & quicumque e presbyteris, diaconis, & subdiaconis, post Papæ Leonis IX. Constitutionem concubinam sumpserit, aut retinuerit, prohibebitur Missam celebrare; in ea Evangelium, vel Epistolam legere, officii tempore in sanctuario consistere, suamque ex Ecclesiæ redditibus partem percipere.

4. Qui iisdem ordinibus insigniti, secundum eandem Constitutionem, continentiam servarunt, confidebunt ad eandem mensam, cubabunt in eodem loco, & quidquid ex Ecclesia iisdem obtingit, in commune conferent.

5. Decimæ, primitiæ, vivorumque, & mortuorum oblationes accurate a laicis reddentur Ecclesiæ, ut in Episcopi dispositione sint.

6. Non utetur clericus opera laici, ut aliquam Ecclesiam obtineat, seu gratis, seu per pecuniam.

7. Monachi habitum laicus sibi non sumet, spe, vel obstricta fide se abbatem fore.

8. Unus, idemque presbyter non habebit eodem tempore Ecclesias duas.

9. Si-

9. Simoniaca nulla ordinatio peragetur, & nulla ecclesiastica dignitas per simoniam obtinebitur.

10. Laici nullum clericum judicabunt, cujuscunque tandem ordinis fuerit.

11. Nemo consanguineam ad septimam generationem usque, sibi conjugem sumet.

12. Excommunicatione plectetur laicus, cui eodem tempore & uxor & concubina fuerint.

13. Interdictio, ne laici de repente, & quod ajunt, per saltum ad gradus ecclesiasticos extollantur; congruo tempore probandi sunt, postquam sæcularem habitum deponere jussi fuerint.

Hos canones decretum contra simoniacos editum sequitur, mandans, ut qui gratis ab Episcopis, quos simoniacos noverant, ordinati fuere, gradum, quem in Ecclesia jam tenent, servare possint; at qui deinceps se ab Episcopis, quos simoniacos esse scierint, se ordinandos curaverint, deponantur. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. & Martenne, in Collect. Tom. VII.*

Concilia, Viennense in Delphinatu, & Turonense, an. 1060.

Summus Pontifex Nicolaus II. hæc duo concilia per suum legatum Stephanum coacta voluit; Viennense quidem, postrema Januarii, Turonense vero, prima Martii die, ejusdem an. 1060. Utriusque concilii canones iidem sunt ad verba singula; itemque præfatio, quæ utrique ad frontem est. Hos canones D. Lucas Acheriensis in suis ad Lanfrancum Adnotationibus retulit, Andegavenfis concilii nomine; quia, ut quidem videtur, eos legatus Stephanus iterum edidit Andegavi, ubi an. 1067. versabatur. Horum canonum absoluta consensio, variis in urbibus, ubi vulgati fuere, conjecturæ locum præbent, eos Legatum aut ex urbe Roma jam editos attulisse, aut ipsum ex Constitutionibus in Romano concilio, sub Papa Nicolao II. præscriptis contextuisse; recidunt enim ad eadem prorsus disciplinæ capita. Sunt decem numero, omnesque simoniam, clericorum incontinentiam, incestuosa matrimonia, beneficiorum pluralitatem, monachos apostatas,

alias,

aliasque depravationes in superioribus conciliis tam sæpe damnatas impetunt. Id in secundo canone peculiare est, si quod ecclesiasticum ministerium, eive addictam pensionem Episcopus per simoniam conferat, licere Clero oblectari, & ad proximos Episcopos, sanctamve Sedem ipsam confugere. Dicuntur ad Turonensis concilii calcem, primo quidem legatus Stephanus, tamquam præses; Papæ nomine, deinde vero Præsules decem, tam Archiepiscopi, quam Episcopi ejus canonibus subscripsisse; hi Præsules haud nominantur. *Ibid.*

Concilium Osboriense, in Saxonia, an. 1062.

Annon, Colonienfis Archiepiscopus, cui junioris Henrici Regis educatio, ejusque ditionum administratio demandatæ fuerant, coegit concilium hoc 27. Octobris die, in eoque depositum voluit Cadolaum, Parmensem Episcopum, qui Imperatricis Agnetis, ejusque consilii opera, Basileæ, ann. 1061. Nicolao II. vita functo, in Papam electus, *Honorii II.* nomen sumpserat. Perfecit etiam Annon, ut Anselmi Lucensis, qui Romæ electus Papa se *Alexandrum II.* nominaverat, electio confirmaretur. Ad hujus Papæ defensionem, S. Petrus Damianus scriptum quoddam, in dialogi modum, Henrici Regis advocatum inter & Romanæ Ecclesiæ defenso-rem elucubraverat, quasi in concilio loquerentur; ac vero quidem simile fit scriptum hoc in eo lectum fuisse. Illud, quam late patet, PP. Labbæus, & Harduinus retulerunt,

Concilia Romana, ann. 1063. & 1065.

Alexander Papa II. habuit in urbe Roma concilia tria; primum an. 1063. & alia duo an. 1065.

Instauravit in primo, suorum decessorum in simoniacos, concubenarios, ecclesiasticorum beneficiorum usurpatores decreta; & in reliquis duobus eos damnavit, qui contendebant consanguinitatis gradus, qui impediabant, quominus matrimonium iniretur, non debere protendi longius, quam ad consobrinos germanos usque, scilicet ad fratrum, seu sororum filios; & excommunicationis sententiam in incestuosos pronuntiavit.

nes per eam regionem ecclesiæ quartam decimarum
n cathedrali solverent. At cum Raymundus, S. Orien-
bas, ostendisset ecclesias, ab ejus monasterio pendentes,
m unquam decimam cathedrali solvisse, universum
lium confirmavit exemptionem hanc, in honorem S.
isii, qui ex Auscensium archiepiscoporum celeberrimis
t, urbisque simul, & abbatiae patronus erat. Eadem
ptio pluribus aliis ecclesiis, quæ in concilii actis re-
ntur, concessa fuit. *Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

Concilium Rothomagense, ann. 1072.

annes, archiepiscopus Rothomagensis, in ecclesia me-
litana Dominæ Nostræ, hoc provinciale concilium ha-
cui Odo Bajocensis, Hugo Lisiacensis, Robertus Sagi-
, Michael Abrinensis, & Gislebertus Eboricensis, cum
sque Normanniæ abbatibus interfuere. In eo accurate
ssum, quod nos de sanctæ Trinitatis mysterio catholica
docet; & unumquodque concilii membrum, super hac
nam fidei professionem edidit, e Nicæni, Constantino-
ani, Ephesini, & Chalcedonensis conciliorum definitio-
s. Huic fidei professioni, quæ ad nos pervenit, Episco-
ldidere canones viginti quatuor, qui ejusmodi sunt.
imus. Mandavimus, secuti patrum decreta, ut chris-
s, & olei, ad baptismum, & ad ægrotantium unctio-

2. Sanctum chrisma, sancta olea omnino renovari necesse est, nec faciendum, quod archidiaconorum aliqui faciunt, quibus execranda consuetudo est, ut in vetus chrism nonnullas tantum novi guttas injiciant.

3. Decani, albis induti, chrismatis sanctorumque oleorum distributionem peragent, attente ac reverenter, in vasibus probe obstructis, ne quid inde depereat.

4. Qui Missam celebrat, in ea ipse non communicare non debet.

5. Cum nulla necessitas urget, presbyter non nisi jejunus baptizare debet; ac tum quidem alba & stola indutus sit, oportet.

* In pluribus olim Galliarum Ecclesiis mos obtinebat, ut presbyteri solum jejuni baptizarent, & hora nona qua Christus occubuit, ut ejus mortis & aquæ cum sanguine mixtæ quæ ex ejusdem latere fluxit, mysterium honoraretur. Cernitur id in 33. cujusdam Parisiensis concilii canone, *Tom. II. Conc. Gall.* in quodam Meldenensi concilio, apud Burchardum, & in Gratiano, *De Consec. dist. 5. cap. 16.* At cum ægre ad tam longum tempus, atque ob baptizandorum infantium multitudinem tam sæpe jejunare posset, mollita est consuetudo hæc, data presbyteris venia, ut mane, inter aut post divinum officium, baptisma conferrent, quin horam nonam, pomeridianas horas tres scilicet, expectarent.

6. Aqua benedicta, & hostiæ consecratæ quæ ad viaticum servantur, octavo quoque die renovari debent. Nonnulli satis habent eas iterum consecrare; quod sub gravibus poenis vetitum est.

* Hujus decreti ratio, quod consecratas hostias, octavo quoque die, renovatas vult, corruptionis periculum, est. Hæc lex quæ jam in aliis conciliis pluribus lata fuerat, admodum accurate religioseque, post annum usque 1300. servata est; at deinde abrogata fuit, mandatumque in conciliis bene multis, ut hæc hostiarum renovatio singulis diebus quindecim fieret. Ejusmodi sunt, inter alia, concilia hæc, Lingonense anno 1440. Senonense ann. 1524. Carautense ann. 1527. & Burdegalense ann. 1584. Jam vero earum ho-

stia-

fiarunt quæ jam consecratæ fuere, consecrationis renovatio sacrilegium horrendum est, divinæque institutioni contrarium, ex qua quidem hæc hostias semel tantum, ac dum altaris sacrificium offertur, consecrari licet. Aquæ autem benedictæ, singulis dominicis diebus, renovatio, in Occidentis Ecclesia, perantiqua consuetudine nititur; de ea loquitur Hincmarus in concilio quod ann. 864. habitum fuit, Aquam benedictam Græci semel tantum in mense renovant.

7. Episcopus qui Confirmationem tribuit, jejunus sit, oportet, itemque qui eam suscipiunt; & hoc quidem sacramentum sine igne, hoc est, sine cereis accensis administrari non debet.

8. Jejuni pariter erunt tum qui ordines conferent, tum qui eisdem suscipient; perageturque ordinatio nocte sabbati quod primæ Martii mensis hebdomadæ dominicam diem antevertit, vel ipsius dominicæ mane, nisi sabbati jejunium intermissum sit.

9. Quatuor Temporum jejunia religiose servabuntur.

10. Clerici qui ordines furtim & sine proprii Episcopi studio suscipiunt, digni sunt qui deponantur.

11. Qui coronas, benedictas habuerunt, easque deferunt, excommunicatione plectentur, quoad fecerint Ecclesiæ fati. Clerici qui ordinari voluerint, Episcopum feria quinta convenient.

* De tonsura seu corona clericali canon hic intelligi debet Concilium excommunicatos clericos vult qui desistunt tonsuram seu coronam clericalem ferre, quæ ab eo quidem, e plurium conciliorum locutione, *corona benedicta* nuncupatur.

12. Errones monachos & moniales Episcopus in sua monasteria regredi coget; abbates vero, si nolint eos recipere quos expulerint, iisdem eleemosynam & alimenta suppeditare debebunt.

13. Ne animarum curæ vendantur & emanent, interdictio.

14. Matrimonia clam, vel a prandio, vel in septimo consanguinitatis gradu celebrari prohibentur, depositionis in presbyterum indicta poena qui seorsus egerit. Sponsus ergo

tam: *Nullus secreto coronatur, sed in præsentia plurimorum licet, nemo, nisi præsentibus multis, nuptialem benedictionem accipiet.* Usui erat verbum *coronari*, ad ipsarum benedictionis susceptionem significandam, quia, sponsi hanc presbyteri benedictionem susceperant, capiti impositas deferebant. Presbyterum ergo benedictionem tribuentem, itemque sponso eam tribuentem jejunos esse oportebat; & hæc cæremonia, Mopone, in ecclesia peragebatur; *monasterii* enim vocem hoc in canone adhibitum, *basilicam*, *ecclesiam*, *oratorium* quod Galli vulgari sermone *monasterium* dicebant, testes auctores significat.

15. Quoad presbyteros, diaconos & subdiaconos conjugatos, seu concubinas habentes, id servabitur siacense concillium statuit. Nullam ecclesiam, seu in eam seu suo nomine per alios administrabunt, nullumque proventum percipient, hoc est, beneficiis quæ possideant, aliisque possidendis inepti erunt.

16. Nemo poterit, post uxoris suæ mortem, ea quacum, ea vivente, criminale commercium habuisse fatus fuerit.

17. Vir cujus uxor velum sumpsit, cum alia, quæ vixerit, matrimonium inire non poterit.

18. Femina quæ nubit, absente viro, quin de ejus

leges, mulieri nunquam licebat iterum nubere, quocunque temporis spatio vir abfuisset, nisi ei de hujus morte certus nuntius allatus esset. *Cap. in præsentia de sponſalibus, quamvis septennio & amplius abſuerit, captus ab hostibus, &c.* Justiniani Novella 117. hoc in capite canonico juri concinit; eaque Navarri ſententia eſt hominem præſumi vivere annos centum, niſi probetur eum mortuum eſſe.

19. Clerici qui enormia & publica crimina perpetrarunt, in ſuas dignitates non reſtituentur, niſi cum id facere coget neceſſitas, & poſtquam longam & ſeriam poenitentiam egerint.

20. Opus eſt Episcopis ſex ad præſbyterum, & tribus ad diaconum deponendos. Ad has depoſitiones accitus Episcopus adſit, oportet, aliumve procuratore inſtructum mittat.

*Africani patres legem hanc quam a majoribus acceperant, inſtaurarunt. Ea ſane legitur in Africanæ eccleſiæ codice, & inter Triburienſis concilii canones.

21. Jentaculum, Quadrageſimæ tempore, ante horas tres ſumi non debet; qui illud antea ſumit, non jejunat.

22. Statutum fuit, ne ſabbati ſancti officium ante pomeridianas horas tres inchoaretur, quia noctis reſurrectionis officium eſt; in eoque proinde canitur *Gloria in excelsis & Alleluja*.

23. Si quod feſtum remitti neceſſe fuerit, illud quidem non anticipabitur, ſed intra octo ſequentes dies celebrabitur.

Ex ſanctorum Pontificum, Innocentii nimirum & Leonis, decretis, baptiſma non niſi Paſchatis & Pentecoſtes ſabbatis conferetur, præterquam infantibus qui, quocunque tempore & quacunque die delati fuerint, baptizabuntur; in Epiphaniæ tamen vigilia, dieque ipſa baptiſmus iis tantum adminiſtrabitur, qui in periculo verſabuntur.

Decretum cujus hoc in canone mentio fit, non Papæ Innocentii, ſed Papæ Siricii eſt, in *Epist. ad Himerium Tarraconenſem*. *Reg. Tom. XXV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI. & Beſſinius, in Concil. Norman.*

Concilium Romanum, ann. 1074.

Habitu est concilium hoc a Papa Gregorio VII. Quadragesimæ die prima dominica ann. 1074. Ad illud conveniunt Episcopi quinquaginta, abbatesque & ecclesiastici numero plures; in eodemque ad disciplinæ restitutionem morumque reformationem editi canones viginti quatuor.

1. Continet Gregorii VII. decretalem, contra simoniam & clericorum incontinentiam, Epistolam.

2. Recipiuntur, tamquam quatuor Evangelia, œcumenicorum conciliorum præcipua quatuor, videlicet, Nicænum primum, contra Arium; Constantinopolitanum, contra Eutychium & Macedonium; Ephesinum primum, contra Nestorium; & Chalcedonense, contra Eutychen & Dioscorum.

3. & 4. Constitutionum Apostolicarum aliorumque conciliorum firmatur auctoritas.

5. Fit brevis articulorum enumeratio, qui in Papæ Gregorii VII. Epistola continentur, quod hujus concilii convocationem, causarumque quæ ad eam mandandam eum impulerunt, scilicet, 1. ut clericos simoniacos omni ecclesiastica functione interdiceret; 2. ut eos ex ecclesiâ pelleret quam emissent; 3. ut eodem jure cum incontinentibus clericis ageret; 4. ut populos averteret a clericis qui apostolica decreta contemnunt.

6. Renovatur Chalcedonensis concilii canon qui depositionis pœnam pronuntiat in Episcopum qui aliquem, pecuniæ condito pretio, ordinaverit, in eundem qui in hunc modum ordinatus fuerit, itemque in clericos qui operam ad ejusmodi ordinationem contulerint; laici porro & monachi qui huic eidem rei se miscuerint, anathemate percelluntur.

7. Vetatur simonia, sub anathematis pœna; & quicumque presbyter ecclesiam emerit, sacerdotio deponitur.

8. 9. & 10. Roboratur sacræ Scripturæ auctoritate & Christi exemplo interdictio, ne spiritalia officia vendantur aut emanent, neve quispiam, ulla prorsus ratione, huic sacrilegæ negotiationi se immisceat.

11. Sancti altaris functionibus clerici incontinentes interdicuntur, prohibenturque ullam apud se feminam extraneam habere, secundum concilia Nicænum, Chalcedonense, Neocæsariense, &c.

12. Excommunicatione plectuntur qui clericorum incontinentiam propugnare conantur, Sozomeni, seu potius Eubionis auctoritate.

13. Damnantur minuti quidam scituli qui ajunt Apostoli verba hæc, *Unusquisque suam uxorem habeat*, de clericis æque ac de laicis intelligenda esse.

14. Afferuntur Sancti Pauli super ordinibus textus duo, quorum primus ducitur ex ejus primæ ad Timotheum Epistolæ capite tertio, alter ex ejusdem ad Titum Epistolæ capite primo.

15. & 16. Insistitur super his Apostoli locis, & facem præferente S. Hieronymo, ita explicantur, ut, qui ad sacros ordines promoveri voluerit, castitate, inter alias virtutes, fulgere debeat; ut ne ad eos contendere possit, si plures ei conjuges fuerint; eidemque ne liceat earum ullam, cum caractere ministri sanctorum altarium, retinere.

17. & 18. Prohibetur, post Antiochenum & Chalcedonense concilia, ne quis cum clericis communicet qui, ecclesiæ interdicto nihil obstante, suas functiones obire pergunt; & quidem indicta populis qui cum ejusmodi clericis communicant, excommunicationis poena. Cujus rei ea post S. Gregorium Magnum affertur ratio, quod hujus generis ministri potius ii sunt qui Dei indignationem provocent, ejusque maledictionem in populos pertrahant, quam ut iisdem ejus beneficia & dona promereantur.

19. In bono lumine ponitur Gangrensis concilii canon quartus qui cum superiore statuto pugnare videtur; & ei quidem adhibita explicatio ejusmodi est. Eos anathematizat is canon, qui se a presbytero separant, qui conjugatus fuit, noluntque oblationis seu missæ quam celebravit, participes fieri, ex ejus manu communicantes: *Quicumque discernit a presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.* Hujus canonis,

nis, inquiunt Romani concilii Patres, ea notio est, ut eos afficiat anathema qui presbyteri oblationem rejiciunt, qui olim conjugatus fuit, non autem eos qui presbyteri oblationem rejiciunt qui reapse conjugatus est, suamque uxorem retinet, ut maritalem in modum eadem utatur; ex Gangrensis enim, inquiunt, concilii prologo ipso compertum fit hæreticos, cujusdam Eustathii sectatores, iis temporibus, extitisse qui matrimonia ipsa quæ maxime legitima erant, tamquam prava damnabant; adeoque presbyterorum oblationes, qui ante ordinationem conjugati fuerant, respuebant; atque hos tantum hæreticos Gangrense concilium excommunicationi subdit, tamquam dogma disseminantes iis Apostoli verbis oppositum: *Si acceperis uxorem, non peccasti. Oportet Episcopum unius uxoris esse* (id est, fuisse) *virum.*

20. 21. & 22. Afferuntur rationes quæ ad hæc decreta contra simoniacos & incontinentes hæreticos edenda impulerunt, ut eadem sine cunctatione executioni mandentur; nimirum, dandam esse imprimis operam, ut conciliorum sanctorumque Patrum statuta servantur, ac jure sane timendum, ne quibus quispiam per flagitiorum tolerantiam blandiri voluerit, eorum æterna supplicia participet.

23. Est penes Papam jus non Episcopos solum, sed eos etiam easque damnandi qui diocesanos titulo iisdem subsumunt.

24. Episcoporum diocesani magis Papæ quam propriis Episcopis obedire debent, quia sui eos Episcopi non possunt Papæ auctoritati subducere, cum eosdem Papa suorum Episcoporum auctoritati subducere possit. *Reg. Tom. XXVI. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Rothomagense, ann. 1074.

Joannes, archiepiscopus Rothomagensis hoc provinciale concilium habuit, coram Guillelmo, Angliæ rege. Cum porro omnes Episcopi suam fidei professionem edidissent, conditi fuere sequentes canones quindecim.

1. Funditus evellenda est simonia omnis, impediendumque, ne abbatiz, archidiaconatus, decanatus, aut parochiales ecclesiæ vendantur vel emanantur.

2. Ne-

Et omnibus, nisi canonum auctoritate, ne, eadem die, a personæ, omnes ordines conferantur ab acolythatu ad quatuordecimum usque.

Interdictio, ne ordinentur subdiaconi, diaconi & presbyteri, quin apud Episcopum eosque qui hunc circumstant, publicam professionem edant, prout in Toletanorum concilio uno statutum est.

Non edicitur hoc loco, seu quodnam e Toletanis conciliis professionem præcipiat, seu cujusmodi ea ipsa sit. Toletani concilii, ann. 531. habiti canon primus mandat, ut omnes, ad clericaturam designatos, cum decimum octavum sive annum compleverint, Episcopus interroget, velint, & matrimonium inire; ac, si libere se continentiam servaturos promiserint, ætatis anno vicesimo quinto subdiaconum creent. Alterius Toletani concilii, ann. 531. celebrati, canon decimus clericos vult, dum ordinantur, de scripto fibi obstringere se Ecclesiæ fidei inviolate addictos fore, victuros, contra sanctos canones nihil acturos, suisque iuribus honorem & observantiam exhibituros.

Monachus qui turpe crimen aliquod perpetravit, abbas non poterit, eademque lex quoad religiosas servabitur. Vigebit, ad eundem modum, in utriusque sexus monasteriis, S. Benedicti regula, & ibidem silentii custodia restituta.

* Mirum videri debet dubitatum fuisse, concedenda, necne, esset christiana sepultura feminis quæ prægnantes aut in partu mortem occumberent.

10. Qui, ut sibi causam prætexant, quamobrem se ab uxoribus separent, declarant, se, ante initum matrimonium, cum earundem uxorum sororibus aut consanguineis peccasse, id quod proponunt; in iudicio probare debent.

11. Eidem probationi subduntur, qui se dicunt presbyteros ordinatos fuisse, cum nondum omnes inferiores ordines suscepissent, ut Sacerdotium deferere possint.

12. Qui, ob aliquas culpas, a sacris ordinibus depositi fuere, non propterea debent laicorum in modum vivere, perinde ac si non amplius clericaturæ legibus obstricti essent.

13. II quorum matrimonium, quia consanguinei sunt, nullum declaratum est, continentiam servare jubentur, quoad novum conjugium cum aliis ineant.

14. Ia Christianos interdictio, ne Judæos servos, aut Judæas nutrices habeant, ut jam a S. Gregorio Magno prohibitum fuerat. *Ibid.* & Bessinius, in *Concil. Norman.*

Concilium Londinense, ann. 1075.

Concilium hoc quod inter nationalia recensetur, operam dante Lanfranco, Cantuariensi archiepiscopo, coactum fuit. Adfuit coetui Thomas, archiepiscopus Eboracensis; adfuere præterea Anglicani Episcopi undecim, cum Episcopo Constantiæ, seu Augustæ Romanduorum, qui ob terras quas late in Anglia possidebat, in coetum receptus fuit; adfuere etiam abbates plures. Concilium hoc ad disciplinæ reintegrationem incubuit, atque in hanc rem nonnulla decrevit.

1. Quia, ob intermissa concilia, memoria exciderat, quo singuli Episcopi loco sedere deberent, mandatum fuit, ut cuique sedes ex ordinationis tempore tribueretur; aliter tamen cum iis actum qui sua privilegia probarunt.

2. Statutum, ut omnes monachi e S. Benedicti regula viverent; ad juventutem erudiendam studium operamque conferrent; nihil denique proprietatis titulo possiderent.

3. Jussum est, ut episcopatus tres qui in vicis seu ruribus erant, in urbes transferrentur.

4. Instaurationi veteres canones qui alterius Episcopi clericum, sine commendatitiis ejusdem litteris recipi, interque consanguineos, in prohibitis gradibus, connubia prohibent. Statutus est etiam quoad presbyteros cœlibatus; & vetita simonia, sortilegia, superstitiones, cujusmodi, inter alias, ea erat qua, in certis quibusdam locis, belluarum ossa suspendebantur, ea obducta causa, ut contagium a cæteris averteretur. Vetiti quoque clerici in judicii ad mortem aut membrorum mutilationem tendentis partem venire. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Winchestriense, seu Vintoniense, ann. 1076.

Concilio huic archiepiscopus Lanfrancus præfuit, & Wulfstanus, Episcopus Worcestriensis, e Præfulum qui eidem adfuere numero fuit. Hujus concilii canones in tres partes tributi sunt, eosque antevertit decretum prohibens, ne canonici presbyterique rurales apud se feminas habeant; neve Episcopi presbyteros aut diaconos ordinent, quin prius per verba quæ ibidem afferuntur, continentiae professionem ediderint.

Prima pars continet canones tredecim.

1. & 2. Simonia in episcoporum & abbatum electionibus, atque in ordinationibus prohibetur.

3. Clericis commendatur, ut vitæ rationem ineant, quæ eorum statui respondeat.

4. & 5. Episcopi concilia duo quotannis habere debent. Archidiaconos, cæterosque sacros ministros suis in ecclesiis ordinabunt.

6. Episcopi in suarum dioeceseon clericos laicosque jurisdictione gaudebunt.

7. Episcopi & presbyteri laicos ad poenitentiam hortabuntur.

8. Hoc in canone de clericis & monachis apostatis sermo est.

9. Sta-

9. Statae fedes habebunt Episcopi, nullamque in Principem conjurationem edent.

10. & 11. Laici decimas solvent, nec sibi fument Ecclesiae bona.

12. Nullus clericus arma deferet.

13. Nemo non clericos & monachos, quae decet, observantia prosequetur.

Pars altera continet canones sexdecim.

1. Nullus Episcopus duos eodem tempore episcopatus habebit.

2. Nemo per Simoniam ordinabitur.

3. Exteri clerici, sine suorum Episcoporum commendatitiis litteris, non recipiuntur.

4. Ordinationes statim temporibus peraguntur.

5. Lapidea erunt altaria.

6. Missa non celebrabitur, adhibita cerevisia vel aqua tantum, sed vino aquae admixto.

7. Baptismus in Paschate solum & Pentecoste, extra mortis periculum, administrabitur.

8. Sacrum non fiet nisi in ecclesiis ab Episcopo consecratis.

9. Mortui non sepelientur in ecclesiis.

10. Non pulsabitur aes campanum in ipsa Canonis recitatione.

11. Nemo praeter Episcopos ob crimina poenitentiam imponet.

12. Monachi apostatae excommunicationi subduntur, nec seu in militiam, seu in clerum recipiuntur.

13. Episcopus quisque suam singulis annis synodum celebrabit.

14. Nemo non decimas solvet.

15. Clerici continentiam servabunt, aut deponentur.

16. Nec cerei nec lignei calices erunt.

Pars tertia continet canones tredecim.

1. 2. 3. & 4. Qui in bello occiderit, tot annorum poenitentiam peraget, quot homines interfecerit. Si percusserit, quin sciret, an enecuerit, quadraginta dierum poenitentiam toties

toties aget, quot homines percusserit. Sin eorum numerum ignorat, quos occiderit aut percusserit, unius diei pœnitentiam aget, hebdomadis singulis, quoad vivet, ad Episcopi voluntatem; aut, si poterit, ecclesiam extruet, vel dotabit. Quod si percutiendi voluntatem habuit, quin eam tamen exequeretur, pœnitentiam aget trium dierum spatio.

5. Clerici qui pugnaverint, aut arma sumpserint, ut pugnarent, eam agent pœnitentiam quam agerent, si contra patriam peccassent, quia per canones prohibentur pugnare. Monachi pœnitentiam agent e propria regula, suorumque abbatum iudicio.

6. Qui pugnarunt, tamquam ad id mercede conducti, pœnitentiam ut ob homicidium peragent.

7. Qui in publico bello pugnarunt, pœnitentiam agent per annos tres.

8. Sagittarii seu ballistarii qui occiderunt, quin scirent, aut percusserunt, quin occiderent, per triplex quadraginta dierum spatium pœnitentiam agent.

Sequentes canones quatuor homicidarum in multiplici fræti specie, itemque adulterorum raptorumque pœnitentiam & ipsi statuunt.

Canon decimus tertius eum qui aliquid ecclesiæ abstulit, id reddere jubet eidem ecclesiæ, vel alteri, si nequeat ei reddere cui furatus est. *Ibid. & Anglic. I.*

Concilium Pictaviense, ann. 1078.

Hugo, Dionsis Episcopus & sanctæ Sedis legatus coegit concilium hoc, invito licet ac repugnante rege Philippo I. qui ad Pictaviensem Comitem ac regni Episcopos scripserat, ne legatum concilia cogere paterentur. Die prima concilium in S. Petri, altera in S. Hilarii ecclesiam convenit. In eo dijudicata negotia plura, quæ pene omnia Episcoporum qui simoniæ convicti, depositionem spectabant; editique in ipso sequentes canones decem.

1. Mandavit sancta synodus, ut ne quis Episcopus, abbas aut presbyter episcopatus, abbatiæ, vel alterius ecclesiasticæ dignitatis possessionem, vel, ut vocant, investituram e Regis,

3. Ad Ecclesiastica dona nemo communitatis j
tendere poterit.

4. In Episcopos interdictio, ne quid doni ob ordi
aliasque spiritales functiones accipiant.

5. In abbates, monachos aliosque interdictio, n
tentiam imponant; id possunt ii tantum facere, quib
provinciam dioecesanus Episcopus demandavit.

6. Novas ecclesias, sine Episcoporum consensu, i
monachi, canonici non acquirant; & presbyter cui
marum cura, Episcopo suæ administrationis rationem

7. Abbates, decani & archipresbyteri presbyterat
chidiaconi diaconatu initiati esse debent. Si ad h
nes promoveri non possunt, deponentur.

8. Filii presbyterorum & spurii cæteri ad sacros
promoveri non poterunt, nisi inter monachos inter
lares canonicos nomen dent. Prælaturas porro r
iidem obtinere poterunt.

9. In presbyteros, diaconos & subdiaconos interd
concubinas habeant. Si quis presbyteri quem scit
cum aut concubinarium esse, Missam audierit, exco
cationi suberit.

10. Clerici qui arma deferunt, & usurarii exco

qui quod omni servituti eximit. Auctoritatem hanc in
eo concilio, quod ann. 1080. Burdigalæ habitum fuit,
firmari iussit. Anonymus Maillezaientis de hoc concilio
in Chronico loquitur ad hunc annum, aitque Berengari-
um eo suæ doctrinæ rationem reddidisse, in eodemque Hu-
m, S. Legerii abbatem, depositum fuisse.

Concilium Juliiobonense, in Normannia, ann. 1080.

Guillelmus, Angliæ rex & Normanniæ dux coactum vo-
concilium hoc, cui ipse cum indigenis Comitibus cæte-
re proceribus adfuit. Ei præfuit Guillelmus, archiepi-
us Rothomagensis. Eidem adfuerunt episcopi plures &
etiam itidem plures. Edidit concilium canones quadra-
sex, a Bessinio in Normanniæ conciliis allati; tredecim
in communibus collectionibus recensentur.

Episcopi & proceres inducias, seu treguam Dei factam
que servabunt, censuris cæterisque pœnis in prævari-
res adhibitis.

Perficient, ut canones ad eos spectantes qui consanguini-
bus conjugibus sumptum, executioni mandentur.

Qui ordinibus insigniti obstrictique sunt, canonici, &
si nullam apud se feminam detinebunt.

Prohibentur laici quidquam ex ecclesiarum proventi-
decimis & sepulturis sumere, vel a presbytero servitia
re, quæ eum avocent a ministerio.

Prohibentur pariter Episcopi eorumque ministri presby-
ter alios solvendo censuram quam qui iisdem iura debent

modo certam quamdam pecuniæ summam, in multæ modum, iisdem solverent.

6. Archidiaconi, semel in anno, parochorum a se pendendum indumenta, calices & libros visitabunt; designabit Episcopus tria tantum loca, in unoquoque archidiaconatu, ad quæ proximi parochi vocabuntur, ut eas res archidiaconi ob oculos ponant.

7. Cum ejusmodi visitationes archidiaconus peraget, presbyteri quos visitabit, ei legi suberunt, ut ei, itemque aliis quatuor eum comitantibus, tridui spatium, alimenta suppeditent.

8. Si quam vastationem presbyter in Regis ejusve Baronum nemoribus edidit, non erit Episcopi de hoc delicto cognoscere.

*Est in textu: *forisfacturam fecerit*; ejus sæculi auctoribus familiare vocabulum, quodque in eorum scriptis *crimen, delictum, transgressionem, injuriam* significat, & e quo Galli *forisfacturam* conflareunt. *Forisfactura*, seu *forfactura* sumitur etiam pro *taxa*, & pro *pœna*, seu, *multa*, ob aliquod delictum imposita. In hanc significationem sumitur hoc vocabulum in Sancti Eduardi, Angliæ regis legibus; *Justitias* (*hoc est, justitarius*) *faciat denarium S. Petri reddere, & forisfacturam Episcopi & Regis.*

9. Quoque semel anno, sub Pentecosten, parochi, processione ordine, ad cathedralē ecclesiam venient, ibique offerent, ut luminare servetur.

*In textu legitur, *cera denerata*, seu, *denariata*, seu *denariatio*, seu *denarata*. Vocabulum hoc rei pretium significat, cujus æstimatio denarii est, ut ait P. Sirmundus in suis super Pistensē edicto Adnotationibus; adeoque *cera denarata* hoc loco ceram significat, cujus valor denarium æquat; atque hinc originem traxit tributi species, quæ cathedralibus ecclesiis solvitur.

10. Laici nullum parochum, sine Episcopi nutu, vel iustitiant vel destituent.

11. Episcopi super urbium, suburbiorum, vicorum & oppidorum cæmeteriis gaudebunt iisdem juribus quibus gaudebant Comitibus Roberti & Regis Guillelmi tempore.

omniū prolati non , eorumque jurisdictione ad Episcopos
trinere debet.

Quoad cœmeteria quæ ad regionis fines sunt, si quis
stiterit belli tempore , ac se deinde in Ecclesiæ atrium
it , non alia in eum jura Episcopo suppetent , quam
stinebat , antequam is in atrium confugeret.

xtus ita habet : *in cimeteriis. quæ in marchis sunt.* Mar-
Jallice, marchia, idem est ac finis, terminus , fronsque
is ; itaque a nobis dicitur Marchia Lemovicensis, Mar-
nconitana, Marchia Brandenburgensis, &c. ut provin-
uæ has ditiones terminat, significetur. Quamobrem
seu marchia derivatur a teutonico verbo *mark* , quod
terminum significat, vel a verbo *merken*, inquit Vossius,
ignificat *notare*, gallice, *marquer*, quia lapides , qui fi-
seu terminorum loco erant, ad notandum spectabant.

Vicorum seu pagorum Ecclesiis aderunt tot cœmeteria,
derant Comitis Roberti tempore, in eaque Episcopi gau-
t iisdem juribus.

Novis, quæcunque extructæ fuerint, Ecclesiis sua erunt
teria, quæ incolarum numero congruant.

Si monachis detur Ecclesia , presbyter , qui ei deser-
; nullum inde detrimentum patietur ; id, quoad vixe-
rcipiet , quod ante hanc donationem ex ea percipiebat ;

Episcopis solvet, quicumque delictum aliquod sub eorum jurisdictione positum perpetraverit.

Reliqui canones decem de pluribus ecclesiasticæ jurisdictionis capitibus agunt, & Episcoporum tribunali subdunt quidquid eidem sub Rege Guillelmo & Comite Roberto suberat. *Ibid.* & Bessinius in *Concil. Normann.*

Concilium Compendiense, an. 1085.

Rainaudus, Remensis Archiepiscopus, hoc concilium indixit, ut in eo, cum suffraganeis, ad ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem incumberent. Hujus concilii decreta nondum juris publici facta sunt; id unum constat, in eo confirmata fuisse privilegia, quibus Ecclesia S. Cornelii Compendiensis gauderet, declaratumque ejus canonicos a Sueffionensis Episcopi, qui eos a sui Episcopatus exordio quoad caput hoc impetierat, atque adeo a provinciæ metropolitani jurisdictione exemptos fore. Concilii decretum firmavit Philippus Rex per diploma, cui ejus regni annus vicesimus quartus adscriptus est. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Quintilneburgense, ann. 1085.

Habitu fuit concilium hoc post Pascha, Hermano præsentē & jubente, quem perduelles Germani, an. 1082. Imperatorem, in Rodulphi locum, elegerant. Otho, Cardinalis, Ostiensis Episcopus, in eo Papæ Gregorii VII. vice fungebatur. In eo declarata est nulla Wicelini ad Moguntinum Archiepiscopatum ordinatio, & generatim omnes ab excommunicationis editæ ordinationes rejectæ sunt; damnatus Wicelinus, utpote asserens, suis bonis spoliatus, ecclesiasticis judiciis subdi, aut excommunicatione plecti non posse, eosque, qui excommunicatione ob temporalia bona plecterentur, posse ad communionem recipi, quin reconciliarentur; damnatus etiam quidam clericus Bambergensis, nomine *Ganibortus*, qui Papæ supra cæteros omnes Episcopos Primatum adimebat; editique sequentes canones septem.

1. Eorum nullus ad communionem suscipietur, quos suus Episcopus, vel injuste, excommunicationi subdiderit, nisi ejusdem absolutionem perceperint.

2. In-

2. Interdictio, ne tribuatur iis absolutio, qui ob sacrilegium, surreptis aut retentis Ecclesiæ bonis, patratum excommunicati fuere, nisi antea restituerint.

3. Cœlibatus, quoad presbyteros, diaconos & subdiaconos, restaurata lex.

4. In laicos interdictio, ne sacra vasa & pallas altaris tangerent.

5. In eosdem laicos interdictio, ne sibi decimas sumant, nisi ab iis ad quos legitime pertinent, iisdem concessæ fuerint.

6. Servabuntur jejunia, venum quidem in prima Quadragesimæ hebdomada, æstivum vero in hebdomada post Pentecosten.

7. Nemo seu ova seu caseum per Quadragesimam comedet.

In hoc concilio, cui Hermanus, Cardinalis Ostiensis, Archiepiscopi Salisburgensis & Magdeburgensis, ac duodecim Episcopi subscripserunt, pronuntiata est, candelis accensis, in antipapam Guibertum, & Cardinalium nonnullos, qui eidem favebant, excommunicatio. *Reg. Tom. XXVI. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Melphitanum, in Apulia, an. 1089.

Summus Pontifex Urbanus II. celebrari jussit concilium hoc cui cum Apuliæ, Calabriæ, cæterarumque omnium provinciarum Episcopis & Comitibus adfuit Rogerius dux. In eo editi sequentes canones sexdecim.

1. Mandatur, ut Episcopi, presbyteri, & generatim quicunque per simoniam, data vel accepta pecunia, ecclesiasticas dignitates contulerunt aut susceperunt, deponantur. Distinguitur etiam damnaturque omnis generis simonia, cujus reus esse potest non solum qui pecuniam dat vel accipit, verum etiam qui promittit, qui precatur, qui aliquod servitium exhibet, eo animo, ut ecclesiasticam dignitatem obtineat.

2. Nemo suscipietur ad sacros ordines, nisi cœlibatum servet, prout sancti canones statuunt.

3. Interdictio, ne ad sacros ordines suscipiantur, qui castam vitam non egerint, aut bigami fuerint.

4. Interdictio, ne quis ordinetur subdiaconus ante quatuordecim aut quindecim ætatis annos, diaconus ante viginti quinque, & presbyter ante triginta.

5. In laicos interdictio, ne decimas, vel Ecclesiam, vel eorum quidquam, quæ ad Ecclesiæ jurisdictionem pertinent, monasteriis aut canonicis tribuant, sine Episcopi aut Papæ consensu.

6. Eadem in Abbates interdictio.

7. Vetiti Abbates pecuniam ab iis exigere, qui monachi sunt.

8. In clericos & monachos, sub depositionis poena, interdictio, ne ad ullam ecclesiasticam dignitatem, quæcumque tandem ea fuerit, e laicorum manibus, institutiones suscipiant.

9. Aboletur presbyterorum & ecclesiasticorum acephalorum mos, qui procerum & matronarum servitio, in sui characteris dedecus, adhærebant.

10. In Episcopos & Primates interdictio, ne vagos monachos, quibus suorum Abbatum litteræ defunt, suis in dicecesibus retineant.

11. Interdictio, ne, qui in servitute versantur, qui aulæ ob officia addicti sunt, qui rationibus reddendis subsunt, ad clericaturam admittantur.

12. Subdiaconi, qui conjugati sunt, sui ordinis functionibus, suisque beneficiis spoliabuntur.

13. Luxum evitabunt clerici, nec incedent sæcularium instar induti.

14. A sanctorum altarium ministerio excludentur presbyterorum filii, nisi forte inter monachos aut canonicos educati fuerint.

15. Eos recipi vetitum, quos suus Episcopus excommunicationi subdit.

16. Monentur Episcopi & presbyteri, ut super poenitentibus invigilent, ne falsas poenitentias agant, ut accidit, cum eos non omnium prorsus, absque ulla exceptione, peccatorum poenitet, cum iidem in proximis in ea recidendi occasionibus immorantur, cum foveant animo in quempiam odium, cum renuunt ignoscere, &c. *Ibid.*

Concilium Beneventanum, ann. 1091.

Urbanus II. prima Aprilis die coegit concilium hoc, in quo
da

damnationes in antipapam Guibertum latis renovavit , ediditque sequentes canones quatuor.

1. Interdictio , ne Episcopus , quin diaconus aut presbyter fit , eligatur. Subdiaconi vero, non nisi perraro & sancta Sede viam dante, ad episcopatum promoveri poterunt.

2. Capellani, sine Episcopi consensu, a laicis nominati conductique, a suis omnibus functionibus suspendentur.

3. Interdictio , ne alienæ diocesis clerici, nisi commendatitias Episcopi sui litteras afferant, recipiantur.

4. In laicos interdictio, necinerum die carnem comedant, iussique fideles omnes ea die super capite cineres accipere. Interdicitur præterea , ne a Septuagesima ad usque Pentecostes octavam , & a prima Adventus dominica die ad Epiphaniæ octavam usque, matrimonis celebrentur.

Concilium Suefflonense , ann. 1092.

Huic concilio , contra Roscelini , Cempendienfis clerici, errores congregato Renaudus, Remensis Archiepiscopus præfuit. Docebat Roscelinus tres divinas personas esse res tres invicem separatas, cujusmodi sunt contabulationes seu ædium ordines tres; iisdem tamen non nisi unam eandemque voluntatem & potestatem esse; ut proinde dici possent esse Dii tres, si usus pateretur. Quærebat huic doctrinæ præsidium ab auctoritate Lanfranci & S. Anselmi, quorum unus Becensis Abbas, alter Cantuariensis Episcopus erat. S. Anselmus, cum id audisset, Fulcum Bellovacensem Episcopum, qui unus ex hujus concilii Patribus futurus erat, per Epistolam monuit nec se, nec Lanfrancum quidquam tale unquam dixisse; atque adeo Roscelino ejusque errori peculiariter anathema dicere. Eum Roscelinus abjuravit ipse coram Episcopis; at cum errorem damnaasset solum metu permotus, ne a populo trucidaretur, eundem, cum e concilio egressus esset, docere non destitit. *Ibid.*

Concilium Constantiense , ann. 1094.

Hebehardus, Constantiensis Episcopus, & Papæ Urbani II. in Germania legatus, concilio huic ejus nomine præfuit. In eo gravia contra incontinentes & simoniacos clericos de-

creta edita ; mandatumque præterea , ut agerentur Quatuor Tempora , mensis quidem Martii , in Quadragesimæ hebdomada prima , mensis autem Junii , in Pentecostes hebdomada ; & in Paschatis ac Pentecostes hebdomadis tres tantum dies festi essent. *Ibid.*

Concilium Placentinum, ann. 1095.

Summus Pontifex Urbanus II. præfuit concilio huic, quod sub mediam Quadragesimam habitum , adeoque frequens fuit, ut illud in aperto agro celebrari necesse esset. Praxedes Princeps, Imperatoris Henrici conjux , a quo separata jam pridem erat, in eo enormium impuritatum absolutionem suscepit, ad quas se a viro coactam edixit. Oratores in cœtum recepti , quos Philippus Gallix Rex miserat, ut eum excusarent, qui non ipse venisset. Ei tempus ad Pentecosten usque Papa concessit ; ut sui cum Regina Bertha divortii, sui-que incestuosi cum Bertrada Montfortensi , Andegavenfis Comitissæ conjuge matrimonii rationem redderet. In eo quoque de peculiaribus aliquibus negotiis actum ; deinde vero canones plures ad disciplinæ restitutionem editi Simoniacæ ordinationes nullæ declaratæ, toleratique in clero , qui a simoniacis Episcopis, quin scirent, ordinati fuerant. Qui , adhuc pueri, beneficia obtinuerant parentum opera , seu pecuniam in id dedissent , seu alium in modum ea assecuti essent , his quidem ea data venia , ut eadem, postquam abdicassent , & ad ordines, siquidem idonei erant, promoti essent , possiderent. Vetitum etiam, ne quid ob baptismum , ob sanctum chrisma, ob sepulturam exigeretur ; mandatumque, ut in hebdomadis per alia concilia notatis Quatuor Tempora servarentur. *Ibid.*

Concilium Claromontanum, in Arvernia, ann. 1095.

Urbanus Papa II. Novembri mense concilium hoc convocavit. ut cruciatæ, seu ad Terræ sanctæ liberationem expeditio-
nis negotium perficeret, quod in Placentino concilio proposuerat. Aduere cœtui Archiepiscopi tredecim. Episcopi viginti supra ducentos , & Abbates numero plurimi. Indicta in eo cruciata contra Infideles , & ob incestuosum ma-
tri-

trimonium excommunicatione percussus Philippus Rex ; editi deinde sequentes canones triginta duo.

1. Pax seu tregua Dei , quoad clericos , monachos & feminas , quotidie fervabitur ; quoad cæteros autem , servanda non erit nisi quinta & sexta feriis , sabbato , & dominicis diebus ,

2. Cruciata , seu sacrum bellum cujusvis poenitentiae loco erit cruce signatis , qui Hierosolymam iter agent , religionis ergo , eoque animo , ut operam ad eandem ab infidelium manibus liberandam conferant.

*** Canon hic fortasse præcipua causa & princeps epocha fuit remissionis disciplinae quoad canonicas poenitentias , quibus ad illud usque tempus probe vis ac robur steterat. Nullus peccator fuit , qui non id itineris agere , quam publicae poenitentiae asperitates & abjectionem subire mallet.**

3. Ecclesiarum diaconatus & archipresbyteratus non nisi presbyteris , & archidiaconatus non nisi diaconis conferentur.

4. Arma non deferent Ecclesiastici.

5. Laici in Episcopos non eligentur ; quique electi fuerint , subdiaconi saltem erunt.

6. Præbendæ vel alia beneficia non ementur ; eaque qui emerint , intra Episcopi manus remittere debebunt.

7. Altaria , quæ monachorum aut canonicorum congregationibus donata fuere , post eorum mortem , qui ea donaverint , ad Episcoporum dispositionem redibunt , nisi per horum litteras iis confirmata fuerint.

8. Interdictio , ne quidquam ob sepulturae jus exigatur.

9. & 10. Clerici coelibatum servabunt , nec alias apud feminas quam per canones concessas servabunt.

11. Clericorum ex concubinis filii nec ad ordines , nec ad beneficia promovebuntur , nisi monasticam aut canonicam vitam amplexi fuerint.

12. 13. & 14. Damnatur beneficiorum pluralitas seu in eam , seu in aliis Ecclesiis.

15. Interdictio , ne beneficiorum investitura e laicorum manu sumatur.

16. In Reges & Principes interdictio , ne beneficiorum investituram tribuant.

17. In Episcopos & presbyteros interdictio, ne Regibus aut laicorum ulli, per iurjurandum, fidem obstringant.

18. In laicos interdictio, ne capellanos habeant, qui non ab Episcopo pendeant.

19. & 20. In eosdem laicos interdictio, ne decimas & alia taria, hoc est, Ecclesias retineant.

21. & 22. Interdictio, ne iis, qui aliena bona possident, nisi restituant, iisve, qui in lethali peccati habitu versantur, absolutio tribuatur.

23. In christianos interdictio, ne carnem comedant a cinerum ad Pascha.

24. Ordinationes peragi debent Quatuor Temporibus & sabbato tertiæ hebdomadæ Quadragesimæ; ac tum quidem jejunium ad vespertas, atque si fieri poterit, ad sequentem diem protrahetur, & clarius fiat ordinationem die dominica peragi.

25. Ad ordines non admittentur presbyterorum, diaconorum & subdiaconorum filii, nisi monachi aut regulares canonici fiant.

26. Ad imminensem noctem usque producetur Sabbati sancti jejunium.

27. Quatuor Tempora, veris quidem, semper in Quadragesimæ hebdomadam primam, æstatis autem, in Pentecostes hebdomadam incident.

28. Quicumque ad altare communicabunt, Corpus & Sanguinem Christi Domini sub utraque specie percipient, nisi aliqua necessitas, aut aliqua circumscriptio postulet, ut aliter fiat.

29. & 30. Si quis, adversario insequente, se apud aliquam crucem receperit, in tuto perinde erit, ac si in Ecclesiam se recepisset; nec iudici ante tradetur, quam se nec in ejus vitam, nec in ejus membra quidquam acturum promiserit.

31. Excommunicatione plectuntur laici, qui Ecclesiæ bonis potiti fuerint.

32. Qui in Episcopum manus injecerint, eumve in carcerem traxerint, infames erunt in omne tempus; iisque non amplius licebit arma ferre.

Mandavit etiam Urbanus Papa, ut B. Virginis parvum Officium, quod apud eremitas a Petro Damiano institutos in usu erat,

clerici recitarent ; itemque , ut sabbatum peculiariter Virgini sacrum esset, ejusque officium eo die fieret. *Ib.*

Concilium Nemaufense, ann. 1096.

uit Urbanus Papa concilium hoc , quod primo quidem en indictum fuerat ; in eoque editi canones sexdecim. cas Acherienfis, qui sui Spicilegii *Tom. IV. pag. 234.* lbini Andegavenfis manuscripto codice, hujus concilii est typis dedit, octodecim numerat ; P. Labbæus , qui in nciliorum editione eos dedit super exemplo , quod P. idus ex eodem manuscripto codice duxerat, sexdecim i affert ; at hæc varietas non aliunde derivatur , quam one , qua editores articulos partiti sunt.

Confirmat Claromontani concilii canonem , qui Episcopat Ecclesias aut præbendas ob pecuniam dare , & monadigere , ut altaria vel Ecclesias , ad clericorum morpui iis deserviunt, ab ipsis redimant ; & ab Episcopis teros in Ecclesiis statutos vult, Abbatum consensu , a eadem pendent.

Non desunt inciti quidam , qui se zelotypiæ impetu abfi monachos ajunt, utpote mundo mortuos, ut Deo vindignos esse qui sacerdotales functiones obeant, campnpli , pœnitentiam, baptismum aut absolutionem con ; at graviter errant ; si enim ita se res haberet , S. Gre , qui monachus erat, nunquam ad supremum Pontificaretus fuisset ; & S. Augustinus ejusdem discipulus, S. us, ac tot alii sancti monachi ad episcopatum promoti issent Mandamus ergo , ut qui super hac re monampetunt, sacerdotalis potestatis functionibus spolientur.

c genuinus, in monachorum favorem, canon Papæ Bon IV. tribuitur. Fleurius, *Tom. XIII. pag. 628.* ejus ait cum Urbani II. tempore magis congruere ; at, quotatetur ipse decretum hoc tamquam Bonifacii IV. a S. Damiano laudatum fuisse , liquido constat S. Petrum num, qui an. 1072. vivere desiit , illud ex Nemaufensi io, an. 1096. habito non sumpsisse. Conveniat ergo, est, Urbanum II. nihil aliud egisse, quam in Nemaufen-

si concilio decretum idem , quod Bonifacius IV. in Romano concilio, septimo ineunte sæculo, tulerat, renovasse.

3. Qui nuntium sæculo remiserunt , majore sollicitudine pro peccatoribus orare debent ; magisque solvendis peccatis idonei sunt Itaque qui omnia, Dei causa, reliquerunt, ad baptismum, poenitentiam & communionem dignius administranda nobis quidem apti videntur ; quia eorum vitæ ratio ad Apostolorum vitam propius accedit.

4. Qui ea temeritate fuerit , ut Episcopum, Abbatem aut presbyterum in carcerem trumat, excommunicatione plectetur, & infamis declarabitur ; præterea , ejus terra ponetur in interdicto , quoad Ecclesiæ satisfactionem præstiterit.

5. Cum Episcopus e vivis excefferit , nominabuntur probi viri duo , ut ejus testamentum exequantur , & episcopatus bona successoribus servant. Qui ea sibi sumet, excommunicabitur ; & in omnibus diocesis Ecclesiis divinum officium desinet.

6. & 7. Excommunicationi subduntur laici , qui Ecclesiæ bona possident.

8. Clericus aut monachus , qui e laici manu ecclesiasticum beneficium acceperit , eo privabitur.

9. Presbyter, qui ambitione ductus , a minus divite ad diotiorem Ecclesiam transit , amittet utramque.

10. Qui incestuosa matrimonia contrahunt , communione privantur.

11. Sepultura & Ecclesiæ suffragiis destituuntur raptores, qui in raptu ipso , quin poenitentiam egerint , occisi sunt.

12. Presbyteri fornicatores gradu dejiciuntur.

13. Puellæ ante ætatem annorum duodecim haud nuptui tradentur.

14. Bona Ecclesiæ donata retrahi , aut clericos apud sæculares judices in jus vocari non licet.

15. In Episcopos interdictio ne eos recipiant , quos alii Episcopi communione privaverint.

16. In monachos interdictio , ne excommunicatos, raptores, interdictos ad sepulturam, vel ad divinum officium suscipiant : *Monachi nullo modo recipiant ad sepulturam, aut ad quod-*

libet

bet divinum officium, excommunicatos, aut raptores, aut interdictos.

* Hermantius, in sua Conciliorum Historia, *Tom. III. pag. 37.* hunc canonem ita reddit: „ Decimus sextus, isque potest, strenuus monachos prohibet sepulturam cuiquam concedere, „ & excommunicatos, raptores, eosque, qui interdicto subiecti sunt, ad divinum officium recipere; „ ut nimirum significet Nemausense concilium vetare, ne monachi quempiam suis in Ecclesiis aut monasteriis sepeliant, cum tamen hæc prohibitio excommunicatos, raptores, & interdictos tantum officiat, non item alios. Est hæc infidelitas, quæ incurrit in oculos; nec una ea quidem & unica est, quam in hoc auctore notavimus, tametsi nihil hætenus hac de re dixerimus. Nobis satis erit semel monere non semper huic scriptori, licet existimatione cæteroquin digno, fidendum esse, si probe conciliorum canones seu decreta, quorum historiam dedimus, nosse libuerit. *Ibidem.*

Concilium Rothomagensis, ann. 1096.

Guillelmus, Rothomagensis, habuit concilium hoc cum suis suffraganeis, in sua metropoli, mense Februario. Suscepit concilium Claromontani decreta quibus addit octo hæc.

1. Sanctum concilium mandat, ut tregua Dei servetur a die dominica ante feriam quartam cinerum; ad orientem solem feriæ secundæ post octavam Pentecostes: & ab occidente sole feriæ quartæ ante Adventum, ad Epiphanie octavam usque; & quaque per annum hebdomada, ab occasu solis feriæ quartæ, ad ortum usque ejusdem solis secundæ sequentis feriæ, itemque Virginis & Apostolorum vigiliis & festis omnibus.

2. Mandat pariter concilium, ut omnes Ecclesiæ earumque atria, omnes clerici, monachi & religiosæ, feminæ, peregrini, mercatores eorumque famuli, boves, equi ad plaustrum, plaustrum ductores, agricolæ, omnesque terræ, quæ ad sanctos pertinent, itemque clericorum pecunia, gaudeant perpetua pace; nunquamque liceat hæc impeti, auferri, ullamve in eadem vim exeri.

3. Sta-

3. Statuitur, ut omnes homines ab ætate annorum duodecim & hanc supra; se hanc treguam Dei servaturos jurent.

4. Excommunicatione plectuntur, qui hoc iusjurandum obfringere recusaverint, eorumque terræ interdicto subduntur; mercatores aut artifices qui aliquid iis vendiderint, communione privantur.

5. Ecclesiæ gaudere debent bonis & privilegiis, quibus gaudebant Guillelmi regis cognomento Victoris tempora.

6. In laicos interdictio, ne qua in ecclesia collocent, cave amoveant presbyterum, sine Episcopi consensu, vel vendant. Vetantur iidem laici promissam comam deferre.

Oportet, inquit concilium, ut nemo non tonsus sit, prout Christianum hominem decet; aliter ex ecclesia ejicietur; presbyterorum nullus ei servitium peraget, ejusque humilitati intererit. Longa cæsaries, quoad viros quidem, effeminatius molliusque ornamentum esse censebatur.

7. Penes laicorum nullum erunt Episcopalia jura, vel alia qua ad animarum curam pertinens jurisdictio.

* In textu leguntur hæc: *Nullus laicus habeat consuetudines episcopales.* Episcopales consuetudines sunt Episcoporum usitata & communia, tam spiritalia quam temporalia jura, quibus laici sæpius potiuntur.

8. Presbyterorum nullus hominem se laici faciet, hoc est, homagium eidem præstabit; indignum enim est manus unctione consecratas in homicidæ, vel adulteri profanis manibus poni. At presbyter si feudum a laico teneat, quod ad ecclesiam nequaquam pertineat, exhibebit alia suæ fidelitatis argumenta, quæ eandem tueri possint. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI. & Bessinius, in Concil. Normann.*

Concilium Audomarense, seu, Audomaropolitanum, an. 1099.

Manasses, Remensis archiepiscopus præfuit concilio huic, quod Roberti Junioris Flandriæ Comitis, ejusque aulæ procerum rogatu, coactum fuit. In eo editi canones quinque, iidem propemodum qui in superioribus conciliis, & nominatim in Sueffionensi, in quo de Dei tregua actum erat, editi fuerant. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Pislaviense, ann. 1100.

Concilium hoc 18. Novembris die, quæ S. Martini octava S. Petri ecclesiam convenit. Geofridus Grossus in eardi Tyronensis vita, memoriæ prodit huic synodo non quadraginta Patres interfuisse. Hugo Flaviniacensis non solum, seu Episcopos, seu abbates eidem adfuisse.

Ei Joannes & Benedictus Cardinales, Papæ Paschalis isti præfuere, qui Philippum regem, propterea quod, obstrictam Papæ Urbano II. fidem, Bertradam, concubini iterum sumpserat, anathemate perculerunt. Absolvere hoc in concilio alia peculiaria negotia plura, editiones sexdecim, qui sequuntur.

Nemo, exceptis Episcopis, tonsuram clericis conferat; nec abbates conferre poterunt, quos in monachorum alacritas accipient.

Nullum ob tonsuram munus, ne forficulæ quidem aut alia exigentur,

Laicorum nulli homagium præstabunt clerici, nullum ecclesiasticum beneficium a laicis accipient.

Sacerdotalia indumenta & vasa, quæ altari inserviunt, necesse ad Episcopum tantum pertinet.

Interdictio in monachos, ne manipulum deferant, nisi non uni sint.

Interdictum quidem manipulum extra ecclesiam gestabatur; at minus iniuncta quidem. Caroli Calvi tempore, confecta pueri videntur monachi plures, qui manipulum non ad brachium, qui nobis mos, sed ad manum tenentes, huic Principi non dicunt.

Interdictio in abbates, ne chyrothecas, sandalia, & alia deferant, quin in id a Romana Ecclesia privilegium accipiant.

Interdictio, ne vendatur ematurve præbenda, vel oblatam prandia exigantur.

Interdictio, ne præbendarum, ecclesiasticarum dignitatum prælaturarum investitura, iis viventibus, qui eas non habent, tribuatur.

9. In clericos & monachos, sub excommunicationis pœna interdictio, ne altaria aut decimas a laicis aliisve personis emant.

10. Regulares clerici baptizare, divinum e suggestu verbum nuntiare, poenitentiam conferre & humationes peragere, ex Episcopi mandato possunt.

11. In monachos interdictio, ne presbyterorum qui parochiis præfunt, functiones edant, ne scilicet baptizent, concionentur aut poenitentiam tribuant.

12. Ad prædicandum non admittentur, qui reliquias per urbes deferunt, ut pecuniam congerant.

13. Nec archiepiscopi ob episcoporum ordinationem, nec Episcopi ob abbatum benedictionem, ullum munus, ut cappas, tapetes, pelves aut mantilia accipient.

14. In laicos interdictio, excommunicationis indicta poena, ne quid usurpent ex oblationibus quæ fideles ad altare vel ad presbyterum conferunt, itemque ex eo quod, ad fidelium sepulturam datur, pietatis ergo.

15. In ecclesiarum advocatos, sub excommunicationis pœna interdictio, ne usurpent Episcopi bona, seu dum vivit, seu postquam occubuit.

* Constat ecclesiarum advocatos fuisse procures defendendis Ecclesiæ bonis addictos; qui sæpe tamen ea primi usurpabant.

16. Mandatur Constitutionum executio, quas in Claremontano concilio Papa Urbanus II. edidit, super decimis & altaribus, quæ laici possident contra canones, super presbyterorum, diaconorum, & subdiaconorum castitate, contra beneficiorum pluralitatem superque aliis articulis ad Ecclesiæ bonum spectantibus. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

CONCILIA
SÆCULI DUODECIMI.

Concilium Londinense, ann. 1102.

Habitum fuit concilium hoc annuente Henrico I. Angliæ rege, sub Papæ Paschalis II. pontificatu. Et præfuit S. Anselmus, archiepiscopus Cantuariensis, & regni primas; adfuit archiepiscopus Eboracensis, itemque numero plures Episcopi, abbates & Angliæ viri principes interfuere. Nobis suppetunt triginta qui sequuntur, ejusdem canones.

1. Damnatur simonia, eaque polluti abbates nonnulli deponuntur.

2. Civiliū magistratuum functiones obire prohibentur Episcopi; jubenturque suo statui consentaneos habitus ferre & secum semper habere integræ vitæ viros, qui rerum quas ii gesserint, testes sint.

3. Interdictio, ne archidiaconatus locentur.

4. Interdictio, ne qui diaconi non sunt, archidiaconi fiant.

5. In Archidiaconos, presbyteros, diaconos, canonicos interdictio, ne conjuges ducant easve retineant, quas jam duxerunt. Subdiaconi porro feminas dimittant, necesse erit, quas sibi uxores addiderunt, post castitatis editam professionem.

6. In presbyteros interdictio, ne Missam celebrent, dum conjuges retinebunt, & in laicos, ne incontinentium ejusmodi presbyterorum Missam audiant.

7. Ad subdiaconatum nemo admittetur, quin se continentiam servaturum, solemnem in modum promiserit.

8. Presbyterorum filii paternarum ecclesiarum hæreditatem non obtinebunt.

9. Cle-

9. Clerici nec in civilibus negotiis procuratores, nec in criminalibus causis iudices erunt.

10. Cauponas, bibendi causa, presbyteri non adibunt.

11. Omnes clericorum vestes ejusdem coloris erunt, calceique simplices & modesti.

12. Monachi & clerici apostatae ad suum statum regredi, sub excommunicationis poena debebunt.

13. Clerici coronas deferent.

14. Solis ecclesiis solventur decimae.

15. Nec ecclesiae, nec beneficia ementur.

16. Opera non dabitur, ut novae capellae sine Episcopi consensu extruantur.

17. Nulla ecclesia consecrabitur, antequam ecclesiae ipsi & presbytero, qui ei deservire debet, necessaria comparata fuerint.

18. Abbates arma non deferent. Comedent cubabuntque in triclinio & dormitorio communi, suis cum monachis, extra necessitatis casum.

* Hujus canonis, qui in Gallicanis Collectionibus decimus septimus, & in Anglicana decimus octavus est, priora verba sunt: *Ne Abbates faciant milites*; quae nonnulli ita reddunt: „ Abbates non creabunt equites; „ hoc est, non iis solemnem, ut Episcopi benedictionem tribuent.

19. Iis tantum poenitentiam imponent monachi, qui abbatibus jurisdictioni subsunt, & quidem solum annuente ipso.

20. Nec monachi patrini, nec religiosae matrinæ erunt.

21. Sibi locata praedia monachi non tenebunt.

22. Nullas ecclesias monachi accipient, nisi quas iis Episcopus dederit; quasque ab eo receperint, redditibus non spoliabunt, ita scilicet. ut tum iis, tum presbyteris, qui iisdem deserviunt necessaria desint.

23. Matrimoniales promissiones, quas clam & sine testibus sibi mutuo obstrinxerint personae duae, evadent nullae, si forte alterutra eas negaverit.

24. Dabitur opera, ut capilli omnibus hominibus ita amputentur, ut se prodat aurium pars, oculique detecti sint. Huic edendo canonis occasionem praebuisse mundani quidam ado-

adolescentes qui sibi, feminarum instar, sinebant capillos exrescere, qui semper habebant pecten præ manibus, ut eos peterent, quique effeminatum in modum compositi per vias ncedebant. Generatim spectabatur eo tempore tamquam effeminatus luxus, in laicis, longam comam deferre. Notat in quadam epistola S. Anselmus se vetuisse, ne qui longos capillos ferebant, in ecclesias ingrederentur. Serlonius, Sagiensis Episcopus, Carentanum profectus, ut Henricum Angliæ regem conveniret, scandalum passus est, Anglorum procerum plerosque videns longam cæsariem, ut feminas ferre; vehementem ergo commovendis animis accommodatum in eorum luxum sermonem habuit, trahensque cum dicere desisset, e manica forficulas, ad capillos Regi, ac deinceps ulicis amputandos se contulit. Godefridus Episcopus Amianensis, ann. 1109. cum Roberto Belgii Comite, Audomariensi versans, ibi mediæ noctis Missiam cecinit eorumque oblationes, qui longos capillos gestabant, recipere noluit; at ulici, se tam sancti Episcopi benedictione privare nolentes, nulla interjecta mora, sibi capillos recidere aggressi sunt.

25. Consanguinei matrimonium inter se non inibunt, ad septimam generationem usque. Qui ita conjugati fuerint, se mutuo separabunt; qui vero rem hanc, cum scierint, non detegent, ejusdem criminis rei censebuntur.

26. Defunctorum corpora non sepelientur extra parœcias, ne sua parochis justa stipendia depereant.

27. Interdictio, ne quis honos aut sanctitatis obsequium, sine Episcopi venia mortuorum corporibus, fontibus & ejusmodi rebus aliis exhibeatur.

28. Prohibetur ejus temporis pravus mos, ut scilicet homines in negotiationem adducti, tamquam bruta animantia venderentur.

29. Anathematis, aliisque gravibus indictis pœnis sodomizæ peccatum interdicitur; ejusque absolutio Episcopo reservatur.

30. Enuntiabitur singulis dominicis diebus per universam Angliam sententia hæc. *Reg. Tom. XX. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI. Anglic. Tom. I.*

Richard Concil. Tom. II.

F

Con-

Concilium Parisiense, ann. 1104.

Concilium hoc 20. Decembris die, Papæ Paschalis II. jussu, ad Philippi regis & Bertradæ absolutionem congregatum fuit. Ambo ad conciliū, singularia humilitatis specimina exhibentes, nudisque pedibus se contulerunt. Jurarunt, tactis Evangeliiis, se ab omni criminoso commercio recedere. Hoc præstito jurejurando, Lambertus, Atrebatensis Episcopus, ad id a Papa designatus, iis excommunicationis absolutionem tribuit. *Ibid.*

Concilium Florentinum, ann. 1106.

Paschalis Papa II. hoc Florentiæ concilium habuit, eo consilio, ut Fludentium, ejus urbis Episcopum a falsa opinione revocaret, in quam eum traxerant publicæ calamitates & prodigia, quæ ejus ætate contigerant, Antichristum scilicet natum esse. Cum eo acriter in concilio disputatum, satisque habitum est tamquam novitatis arrogantem amatorem eum increpari.

Concilium Quastallense, ann. 1106.

Paschalis Papa II. habuit concilium hoc Octobris die 22. cum Episcopis pluribus, tam citra quam ultra Montes; cum magno clericorum & laicorum numero, cum Henrici Germaniæ regis oratoribus, cum ipsa denique Mathilde Principe. In eo mandatum, ut Æmilie provincia non amplius Ravennatenſi ecclesiæ subesset. Lecta plura S. Augustini & S. Leonis scriptorum loca, tertiusque Carthaginensis concilii canon, super eorum reconciliatione, qui extra catholicam Ecclesiam ordinati fuerant, decretoque inde confecto pronuntiatum eos, qui schismatis tempore in Teutonico regno ordines susceperant, ad functiones suas recipiendos, dummodo nec usurpatores, nec simoniaci, nec aliorum criminum rei, sed e converso probitate ornati ac scientia instructi essent. Per decretum alterum, vetiti laici investituras conferre. Decretum tertium abbates, archipresbyteros & generatim omnes alicujus ecclesiæ præpositos vetat ejus bona vendere, alienare, permutare, locare vel in feudi titulum dare, sine

communis, aut Episcopi dioecetani consensu, sub poena privationis ordinis quo insigniti sunt.

Concilium Lateranense, ann. 1116.

Paschalis Papa II. concilium hoc in Lateranensi ecclesia, 6. Martii die, congregavit; ad illud Episcopos, abbates, & proceres e regnis, & provinciis pluribus convocavit; ut proinde generalis concilii titulo insignitum fuerit. In eo Papa retulit, quemadmodum ad investituras Henrico regi concedendas vi adactus esset; fassus est erratum suum, sub perpetuo anathemate scriptum damnavit, quod in eam rem ediderat, omnesque qui aderant, rogavit, ut illud & ipsi damnerent. Contenderunt nonnulli in eo scripto hæresin contineri; Joannes, Cajetanus Episcopus eos confutavit. Interdictionem Papa renovavit, quam sub anathematis poena, ediderat Gregorius VII. ne investituræ conferrentur, aut acciperentur; & peculiaris aliqua dissidia finiit. *Reg. Tom. XXVI. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Colonienſe, ann. 1118. seu 1119.

Legatus Conon præfuit concilio huic, in quo Henricus Imperator excommunicatione perculsus fuit. Auctor vitæ S. Norberti capite septimo, sanctum hunc virum ab Episcopis & abbatibus ad illud accitum refert, accusatumque, qui sine missione prædicaret, sine auctoritate in eos declamaret, inusitatum habitum ferret, suorumque bonorum proprietatem fervaret. Respondit Norbertus, subdit laudatus historicus, se prædicandi potestatem in presbyteratus suceptione accepisse; nec pretiosas vestes nos Deo gratos reddere; itaque Episcopi eum dimiserunt. *Ibid.*

Concilium Tolosanum, ann. 1119.

Gui, Viennensis in Delphinatu archiepiscopus reluctans licet, post Gelasii II. mortem, electus Papa, Calixti II. nomen sumpsit, & Tolosam venit, ubi Junio mense concilium habuit, quod e Cardinalibus eidem faventibus, archiepiscopis, episcopis & abbatibus Provinciæ, Languedociæ, seu Occitanie, Vasconie, Hispaniæ & minoris Britannie conflatum

fuit. Est in hujus concilii textu, *provincia Gothica*, *con-*
commate, provinciae nempe quae Gothia seu Languedocus,
at, cum interpunctione legendum, *Provincia, Gothia*, pro-
vinciarum duarum scilicet, quarum una Provincia, altera
Languedocia. Aderant enim concilio huic Atto Arelaten-
sis, & Fulchius Aquisextiensis; in eo editi sequentes cano-
nes decem.

1. Sub depositionis poena interdictio, ne quis se per *potestatem*
niam ordinandum curet.

2. Nemo ad praepositi, archipresbyteri aut decani dignita-
tem promovebitur, quin presbyter sit; aut ad archidiaconi
dignitatem, quin sit subdiaconus.

3. Eos, tamquam haereticos damnamus & ex Ecclesia *potestatem*
mus, qui Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini, *potestatem*
fantium baptismum & ecclesiasticos ordines itemque *potestatem*
monium rejiciunt; mandamusque, ut per saecularem *potestatem*
potestatem reprimantur.

* Erant hi haeretici e Manichaeorum secta, qui pietatis larva
turpissimas abominationes tegebant.

4. Principes & quivis alius e laicis, ea indicta poena, ut
tamquam sacrilegi ex Ecclesia ejiciantur, prohibiti, ne pri-
mitiis, decimis, oblationibus, coemeteriis potiantur, neve
Episcopi, dum moritur, aedes & alia bona diripiant.

5. & 6. Nulla ecclesiastica aut saecularis potestas liberos
homines, seu clericos, seu laicos in servitutem rediget; nul-
lusque clericus ei legi suberit, ut ob ecclesiastica beneficia,
servitutes aliquas laicis exhibeat.

7. Relinquetur Episcopo oblationum, quae ad eum perti-
nent, quarta pars.

8. Nullus Episcopus, nullus presbyter, nullus clericus
ecclesiasticas dignitates & beneficia, haereditario veluti jure,
propinquis relinquet.

9. Nullum salarium ob sancta olea, ob sanctum chrisma,
vel ob sepulturam exigetur.

10. Vetiti monachi, canonici aliique clerici suam pro-
fessionem deserere, secus eam poenam subituri, ut Ecclesiam
communionem priventur; eadem in ecclesiasticos statuta po-
na

ea qui sibi sinunt, barbam &, sæcularium in modum, capillos succrescere. *Ibid.*

Concilium Remense, ann. 1119.

Idem Papa Calixtus II. 20. Octobris die, quæ in secundam feriam incidebat, per latinum sermonem, simplici stilo digestum, aperuit concilium hoc, quod in cathedrali ecclesia habitum fuit. Ejus absoluto sermone, alium Cardinalis Canon eloquentiorem edidit super pastorum officiis, quos hortatus est, suis ut gregibus eandem quam olim Labani patrum ovibus Jacob, sollicitudinem exhiberent. Summus deinde Pontifex convocati concilii causas exposuit, quæ scilicet simoniæ extirpatione, & investiturarum abolitione continebantur; gravibusque nonnullis negotiis ad exitum perductis, quinque sequentes canones edi jussit.

1. Prohibetur simonia sub anathematis pœna, tam in eum qui beneficium vendit, quam in eum qui illud emit.

2. Episcopatum & abbatiarum investituræ, sub eadem pœna vetantur, dignitatis addita privatione.

3. Anathema quoque in ecclesiasticorum bonorum usurpatores decernitur.

4. Interdicitur, ne veluti in hæreditatem, beneficia relinquuntur, & ne quid pro baptismo, pro sanctis oleis, pro sepultura, pro ægrotantium visitatione, & pro extrema unctione exigatur.

5. Presbyteri, diaconi, subdiaconi vetantur uxores aut concubinas habere, ea, si paruerint, indicta pœna, ut suis functionibus suisque beneficiis priventur. Decretum etiam pro tregua Dei concilium tulit.

Rebus omnibus in ordine positis Papa brevem, super donis Spiritus Sancti, sermonem habuit; & cum adstantes ad charitatem & concordiam hortatus esset, viginti septem supra quadringentos allati cerei, qui episcopis & abbatibus, pedum pontificium, seu, pastorem baculum gestantibus distributi; tum, omnibus in pedes erectis, & manu cereum tenentibus, eorum lecta nomina, quos sibi Papa solemniter excommunicatione plectendos proposuerat, quorum præcipui

erant Henricus rex & antipapa Burdinius. Constabat concilium ex archiepiscopis tredecim, ducentis & amplius episcopis, magnoque abbatum & ecclesiasticorum numero, qui in dignitate constituti erant.

Concilium Lateranense, ann. 1123.

Concilium hoc quod generale nonum est, a Papa Calixto II. congregatum fuit, qui ad illud omnes provinciarum Occidentis archiepiscopos & episcopos convocavit; & hi quidem trecenti & amplius, itemque plures quam sexcenti abbates ad illud convenere. In eo editi canones viginti duo, quorum plerique tantummodo antiquos in simoniam, concubinatum clericorum & infractionem treguæ Deilatos instaurant. Quæ peculiaria reliqui continent, hæc sunt:

6. Omnes ordinationes ab hæresiarcha Burdinio peractæ, postquam a Romana Ecclesia damnatus fuit, quæque pariter ab episcopis peractæ sunt, quos is per suum schisma ordinavit. nullæ & irritæ declarantur.

8. Pronuntiatur, anathema in usurpatores bonorum Romanæ Ecclesiæ. nominatim in eos qui urbe Benevento positi fuerint, eamve per vim retinuerint.

11. Romana Ecclesia in suum patrocinium recipit eorum familias & bona, qui Christianis subsidium contra infideles allaturi Hierosolyniam pergunt, iis peccatorum remissionem concedit, mandatque sub excommunicationis pœna, ut qui, postquam sacræ militiæ nomen dederant, crucem deseruerunt. eam intra annum recipiant.

14. In laicos sub anathematis pœna interdictio, ne e S. Petri. Salvatoris, sanctæ Mariæ in Rotunda, aliarumque ecclesiarum altaribus, aut crucibus oblationes eripiant, ecclesiasve tamquam oppida muniant, ut eas in servitutem redigant.

15. A communione seu societate fidelium separantur, qui falsam monetam cuderint, quique eam in commercium induxerint.

16. Si quis ab iis, qui ad urbem Romam, vel ad alia pietatis loca se conferunt, nova portoria sumere, eosdemve per

per hæc ipsa expoliare aut vexare ausus fuerit, christiana communione privabitur, quoad fecerit suæ culpæ satis.

17. In abbates & monachos interdictio, ne publicas poenitentias tribuant, ne ægrotantes visitent, ne unctiones peragant, ne publicas Missas canant. Hi quidem a dicecesanis Episcopis sancta olea, altarium consecrationem & clericorum ordinationem accipient.

18. Parochi instituentur ab Episcopis, quibus suæ administrationis rationem reddent.

22. Alienationes bonorum Ecclesiæ, itemque ordinationes, quas intrusi, aut simoniaci, aut non canonice electi Episcopi ediderint, nullæ declarantur.

E generalis hujus Lateranensis concilii reliquis actis id unum nobis superest, quod in libro quarto Chronici Montis Cassini legitur; videlicet monachis, de quorum exemptionibus, eaque peculiariter, qua Montis Cassini monasterium gaudebat, Episcoporum aliqui conquesti essent, sua privilegia servata fuisse. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Londinense, ann. 1125.

Joannes Cremenfis presbyter, cardinalis tituli Sancti Chrylogoni, in Angliam legatus a summis Pontificibus Calixto II. & Honorio II. missus convocavit concilium hoc, regnante Henrico I. Angliæ rege, Ecclesiamque regente Honorio II. qui Papa sub medium Decembrem mensem an. 1124. electus fuerat. Aperuit concilium Legatus 9. Septembris in Westmonasterii, adstantibus archiepiscopis Cantuariensi & Eboracensi, Episcopis viginti, abbatibus circiter quadraginta & clericorum ingenti numero. Ex Saxoniarum Chronico, perduravit concilium integros triginta dies, quorum spatium ad morum ac disciplinæ reformationem collata est opera; quam in rem septendecim editi canones, qui fere iidem sunt ac quos concilia sub S. Anselmo habita ediderant. Impugnant peculiariter simoniam, clericorum incontinentiam, ordinationes sine titulo, beneficiorum pluralitatem, matrimonia inter consanguineos, ad septimam generationem usque;

at concilium declarat viros, qui se ab uxoribus, consanguinitatis specie, separare voluerint, ad id per testes probandum non admittendos; prohibet, ne quis beneficium hæreditatis in modum, sibi proprium faciat, sibi que ipse successorem det; beneficiorum quoque privationem in beneficiarios præcipit, qui se ad ordines nolunt promovendos curare, ut liberius vivant. *Ibid.*

Concilium Nannetense, ann. 1127.

Hildebertus archiepiscopus Turonensis, & hoc titulo, Britanniae metropolitanus hoc concilium congregavit. Ei Conon adfuit cum provinciae Episcopis & viris pluribus scientia & pietate commendandis. In eo mos qui ad illud usque tempus apud Comites obtinuerat, ut post viri aut conjugis mortem, mobilia omnia defuncti bona sibi tribuerent, omnesque naufragiorum reliquias, ad Principis emolumentum, proscriberent, suppressus est, & quidem excommunicationis indicta poena, e Cononis, totiusque concilii consensu. Vetita sub eadem poena incestuosa connubia, declaratique illegitimi & successionis impotes filii, qui ex iis nascerentur. Prohibitum quoque, ne presbyterorum filii ad ordines promoverentur, nisi prius e regularibus canonicis fuissent; atque ut successionis in omnibus ecclesiasticis beneficiis ac dignitatibus vetitæ speciem adimerent, addidere concilii Patres eos, qui jam ordinati fuerant, in ecclesiis, in quibus eorum patres deservierant, deservire non posse. Singula decreta hæc, Hildeberto petente, confirmavit summus Pontifex Honorius II. *Ibid.*

Concilium Londinense, ann. 1127.

Guillelmus de Corbelio, Cantuariensis episcopus & sanctæ Sedis legatus præfuit concilio huic, quod Westmonasterii die 13. Maji, duobusque sequentibus diebus habitum fuit. Huic adfuere Angliæ & Scotiæ Episcopi cum abbatibus piisque viris numero pluribus; quod in causa est, ut idem internationalia concilia referatur; in eo editi canones duodecim.

Priores tres simoniam damnant, vetantque, ne quid ob beneficiorum collationem, ob ordines, ob monachorum, canonicorum & religiosarum receptionem exigatur.

4. Decanatus non nisi presbyteria, & archidiaconatus non nisi diaconis conferentur.

5. Vetantur ecclesiastici, qui in sacris ordinibus constituti sunt, itemque canonici, ne feminas secum habeant; privanturque suis beneficiis, susceptorumque ordinum functionibus, qui concubinas habent.

6. Demandatur archidiaconis, ut his depravationibus invigilent, ab iisdemque Ecclesiam liberare conentur.

7. Præcipitur ut presbyterorum & canonicorum concubinæ e parocciis truantur; quæque in crimen relapsæ sunt, poenitentiae subdantur, aut vendantur.

8. Interdictio, ne quis duos eodem tempore archidiaconatus possideat.

9. In clericos interdictio, ne prædiorum domorumve ruralium procuratores aut receptores sint.

10. Mandatum, ut decima accurate solvatur.

11. Interdictio, ne decimæ aut beneficia ecclesiastica, sine Episcopi consensu, dentur aut accipiantur.

12. Abbatissæ & religiosæ simplicibus vestibus uti debent. *Ibid. & Anglic. l.*

Concilium Tricassinum, seu Trecentense, ann. 1128.

Concilium hoc quod 13. Januarii die ann. 1128. ex archiepiscopis aut episcopis tredecim conflatum fuit; ei Cardinalis Matthæus legatus præfuit; in eodemque, e scripto, Templariorum Ordini, qui Hierosolymis ann. 1118. coeperat, data regula. Fallitur Fleurius, dum hunc ordinem ait, omnium militarium ordinum primum esse, quandoquidem Paschalis II. approbaverat ante annos quindecim, militarem ordinem Equitum Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie Melitenses Equites nuncupantur; & ante hujus Papæ Bullam, equites hi commendas seu domos plures in Gallia jam possidebant. Hugo, novæ Templariorum militiæ supremus Magister interfuit Trecenti concilio, in quo statutum, ut eorum

regula sub Papæ & Patriarchæ Hierosolymitani auctoritatem e scripto redigeretur; & S. Bernardo, qui concilio aderat, demandata negotii executio. Nobis suppetit hæc regula in septuaginta duos articulos distributa, quorum tamen plures post Ordinis incrementum additi fuere. Mandatur equitibus, ut totum, quam late patet, diei & noctis officium audiant; ita nihilominus, ut cum militare servitium eos impederit, quominus eidem interfint, iis liceat ejus loco, Dominicarum orationum, vulgo *Pater*, certum quemdam numerum recitare; eos jubet regula feriis secunda & quarta, præter feriam sextam & sabbatum, abstinentiam servare, & venationem iis interdicit; iisdem commendat, ut breves capillos deferant, ne barbam & mystaces, seu superi labri pilos longiores gestent. In vicēsimi octavi regulæ capituli textu leguntur hæc: *In barba & in grennioribus*. Putant auctores quidam *grenniores* significare *mystaces*, *grenones*, superioris labri barbam; & sane Ducangius ait, *grenniores* seu potius *grenniones*, *gregones*, *greutones*, *granones*, *granos* significare *moustache*, *mystacem* eam scilicet barbæ partem, quæ infra aures est; subditque: *Ernulfus Rossensis episcopus, Tom. II. Spicilegii Acheriani, pag. 455. quærit, cur sacer calix laicis propinandus non detur*. Respondet: *Evenit frequenter, ut barbati & prolixos habentes granos, dum poculum inter epulas sumunt, prius liquore pilos inficiant, quam ori liquorem infundant*. Chartusianorum statuta vetera de Conversis ita: *Barbam non decurtenant, nec rasoriis granones radant*.

Concilium Rothomagensis, ann. 1128.

Cardinalis & legatus Matthæus Episcopus Albanensis, habuit concilium hoc cum omnibus episcopis abbatibusque Normanniæ coram Henrico, Angliæ rege. In eo constitutiones tres editæ, quæ sequuntur.

1. Nullus presbyter uxorem habebit; quod si concubinam suam non remiserit, sua ecclesia suaque præbenda privabitur; ejusque Missæ fideles adesse non poterunt.

2. Idem presbyter ecclesiis duabus deservire non poterit, nec idem clericus in distinctis ecclesiis duabus præbendas
duas

duas possidere; at Dei servitium in ecclesia obire debet, quæ ei sustentationem suppeditat, ibique pro benefactoribus preces offerre.

3. In abbates & monachos interdictio, ne ecclesias & decimas e laicorum manu suscipiant; & ad laicos mandatum, ut eas remittant, quas usurparunt.

Afferuntur hujus concilii acta in ecclesiastica Orderici Vitalis Historia, e qua in Collectionem Conciliorum Rothomagi, cujus auctor Bessinius, migrarunt.

Concilium Palentinum, in Hispania, ann. 1129.

Rex Adelphonsus omnes suæ ditionis episcopos, abbates, comites, principes, cæterosque in dignitate constitutos ad hoc concilium accivit, in quo septendecim qui sequuntur, editi canones.

1. Publicum proditorem, furem, perjurum, excommunicatum nemo domi suæ seu secum habebit.

2. Interdictio, ne quis proprietatis titulo solum possideat, quod minus quam passibus octoginta quatuor ab ecclesia distet, aut oblationes & decimas ab excommunicatis accipiat.

3. Locorum Domini subditos suos non nisi post æquum judicium spoliabunt.

4. Nulla locabitur ecclesia laicis.

5. Clericorum concubinæ publice ejicientur.

6. Ecclesiis & monasteriis quidquid sublatum fuerit, restituetur.

7. & 8. Errones monachi ad sua monasteria redire cogentur. Ne Episcopus quidem eos sine abbatis venia retinere, aut quempiam ab alio excommunicatum recipere poterit.

9. Mandatum, ut adulteri & incestuosi separentur.

10. In clericos interdictio, ne ecclesias e laicorum manu suscipiant & in Episcoporum vicarios, ne in id consentiant.

11. Si Episcopos inter se dissidere contigerit, adiguntur, ut mutuo in gratiam redeant.

12. Exilio plectentur, aut in monasterium trudentur, qui clericos, monachos, mercatores, peregrinos & feminas aggressi fuerint.

13. Qui Regis iussa non fecerint, excommunicationi subdantur.

14. Ecclesiastici ad arma ferenda, vel ad aliquid aliud, quod eorum statui repugnet, non adigentur.

15. In laicos interdictio, ne Ecclesias aut oblationes possideant.

16. Quidquid ad Ecclesiam pertinet, in Episcoporum dispositione esse debet.

17. Falsi monetarii excommunicatione punientur, iisque Rex oculos erui jubebit. *Ib. & Aguirræus, Concil. Hispan. T. V.*

Concilium Tolosanum, ann. 1129.

Romanus de Sancto Angelo præfuit concilio huic, quod Novembri mense habitum est. Coetui aderant Archiepiscopi, Episcopi, alique præfules, barones & equites. Eo spectavit conventus hic, ut hæretici detegerentur, qui clam suos errores disseminabant, & in catholica fide populi firmarentur. Hanc ob causam in eo editi septendecim sequentes canones.

1. Episcopi & Archiepiscopi statuent in quaque, tam urbana, quam rurali parœcia, presbyterum unum & laicos tres, aut plures, si opus fuerit, jurejurando obstrictos, ut hæreticorum perquisitionem edant, eaque facultate instructos, ut domos visitent & loca omnia, quæ iisdem recessui esse suspicio fuerit; eos detineant, & diligenter Episcopis, locorum dominis, eorumve ministris denuntient, pro merito puniendos. Abbatibus ab ordinaria Episcopi jurisdictione exemptis synodus idem præcipit.

2. 3. & 4. Qui scienter hæretico concesserint, ut ob pecuniam, aliamve causam in eorum terra commorentur, priventur, ubi convicti fuerint, eadem terra, tradanturque ipsi locorum dominis, qui eos punient, prout res postulabit. Animadvertetur in eos quoque, penes quos nullus quidem hæreticus compertus fuerit, sed quos tamen publica fama est iis sæpe receptum præbere. Diruetur domus, in qua hæreticus inventus fuerit, & fisco addicetur ejusdem fundus.

5. Ballivus , cujus in hæreticorum persecutione detecta fuerit negligentia , suis bonis suaque dignitate spoliabitur.

6. Interdictio , ne quis puniatur tamquam hæreticus , quin hæreseos per ecclesiasticum judicium convictus fuerit.

7. Ea concessa facultas , ut hæretici nullibi non inquirentur , perficiaturque , ut retineantur , civili rogato regimine , præsentem ut opem conferat.

8. Si hæreticum ad fidei unitatem redire contigerit ; non ei dabitur sua in urbe , siquidem suspecta fuerit , degendi facultas ; sed in alia catholica , minimeque suspecta urbe jubebitur ipse sibi domicilium statuere. Cruces duas , ab habitus colore alias , unam ad dextrum latus , ad sinistrum alteram deferet ; accipiet ab Episcopo suo litteras , quæ ejus reconciliationem testentur ; & , antequam admittatur ad officia & acta publica , se a Papæ ejusve legato in integrum restituentum curabit.

9. Hæreticos porro , quos , suam ut sectam defererent , non nisi mortis metus , aut alia ejusmodi causa impulit , Episcopus concludi jubebit , ne fideles corrumpant , vitientque ; ac , vel qui eorum bona detinent , vel Episcopus , eorumdem rationibus consulent.

10. Omnes tam viri , quam feminae , hæc quidem a decimo secundo , ii vero a decimo quarto ætatis anno , cujusque generis hæreses abjurabunt , ac se catholicam fidem , quam Romana Ecclesia profitetur , servaturos jurabunt ; in hanc rem , fiet , e scripto , uniuscujusque paræciæ recensio , ut , si qui abfuerint , intra quindecim a reditu dies , idem jusjurandum obstringant.

11. Omnes pariter , cum ad disjudicationis ætatem pervenerint , sua ipsorum peccata , ter in anno , proprio pastori , vel eo annuente aut mandante , alteri presbytero confitebuntur , percipientque poenitentiae & eucharistiæ sacramenta , in Natali Dominico , in Paschate & in Pentecoste , nisi forte a parochi sui sententia ab iisdem abstineant ; aliter , hæreseos suspicioni suberunt.

12. In laicos interdictio , ne veteris & novi Testamenti libros habeant , præter Psalterium , breviarium ad divina officia ,

ficia, & horas officii B. Virginis; neque vero memoratos libros in vulgarem linguam translatos habere poterunt.

13. Mandatur, ut sedulo ægrotantibus invigiletur, postquam e sui parochi manu Communionem acceperint, quia sæpe contigerat, ut ægrotantes se ab hæreticis seduci finerent.

14. Nulla declarantur omnia testamenta, quæ cõram parochio, eove absente, coram alio ecclesiastico & aliquibus probis viris confecta non fuerint.

15. Nulli domino, seu ecclesiastico seu laico licebit ullam administrationem hæreticis, iisve concedere, quos tales esse suspicio fuerit, eosdemve suam in familiam, suumve in consilium admittere.

16. Omnes utriusque sexus parochiani ei legi subsunt, ut dominicis festisque diebus ad Ecclesiam veniant, ibique sermonem, divinum officium & integram Missam audiant, secus, subituri poenam multæ turonensium denariorum duodecim, quorum sex loci domino, sex parochio & Ecclesiæ cedant. Sabbato quoque ad vesperam, in B. Virginis honorem, Ecclesiam ad pietatem compositi visitabunt.

17. Notantur festi per annum dies; & quidem tres in Natali Domini, tres item in Paschate, tres denique in Pentecoste. *Ibidem.*

Concilium Aniciense, seu Podiense, in Velaunia, an. 1130.

Cardinales, post Honorii Papæ II. mortem, festi, Gregorium, Cardinalem sancti Angeli, Innocentii II. nomine, alii; Petrum de Leone, presbyterum, cardinalem sanctæ Marizæ trans Tiberin, cui Anacleti II. nomen dederunt, alii elegerunt, quod in Ecclesia schismati causam præbuit. S. Hugo, Gratianopolitanus Episcopus, qui Petrum familiæ estimatione & violentia electum noverat, Anicium venit una cum aliquot aliis Episcopis, ibique cum his Innocentium II. Papam legitimum pronuntiavit. Nonnulli memoriæ prodiderunt eum ipsum huic concilio præsentem fuisse; qui tamen Avenione tunc erat, unde Vivariam venit, & illinc Anicium, concilio jam habito. *Ibidem.*

Concilium Clermontiense, Claromontanum, in Alvernia,
ann. 1130.

Innocentius Papa II. habuit Novembri mense concilium hoc, cui Cardinales aliquot, Archiepiscopi octo cum suffraganeis, & abbates plures interfuere. Actum primo de catholica Fide, tum de morum reformatione, tandem de obedientia, quæ Papæ Innocentio II. debebatur. Hanc omnibus & singulis ei pollicitis, lecti publice sequentes canones tredecim, qui in Conciliorum communibus Collectionibus desiderantur, & solum in Balutii Miscellaneis, *Tom. VII.* comperiuntur.

1. Quicumque per simoniam ordinatus fuerit, officio privabitur; omnesque, quos pecunia ad aliquod beneficium aut ecclesiasticam dignitatem extulerit, dejicientur, & infamia notabuntur.

2. Episcopi, itemque cæteri ad unum clericum operam dabunt, ut per vestium modestiam Deo & hominibus placeant.

3. Ex Chalcedonenſis concilii decreto, defuncti Episcopi bona successoribus reservabuntur, Ecclesiæque œconomis tradentur; quovis alio, sub excommunicationis pœna, prohibito ea sibi sumere; eademque, quoad presbyterorum cæterorumque clericorum bona, statuta pœna.

4. Qui subdiaconus ordinatus uxorem ducet, aut concubinam sibi sumet, ordinis functionibus & beneficio, si quod habet, privabitur.

5. In monachos & regulares canonicos interdictio, ne obeant in foro advocati munia, aut medicinam profiteantur.

6. Laici, qui Ecclesias tenent, ad eas Episcopis remittendas, sub excommunicationis pœna, quæ in perduelles statuta est, adiguntur.

7. Nemo archidiaconus fieri poterit, quin diaconus sit, aut decanus seu præpositus, quin sit presbyter.

8. Instaurantur constitutiones ad Dei treguam certis quibusdam per hebdomadam diebus servandam spectantes; videlicet, a feria quarta post solis occasum, ad sequentem secundam usque post solis ortum; statisque anni temporibus, ut in Adventu & in Quadragesima, in Octavis Natalis Domini

mini & Epiphaniæ, & a Quinquagesima ad Pentecosten usque.

9. Ludicra certamina & alia spectacula, in quibus equites, in bellicæ virtutis specimen, armata manu invicem dimicabant, cum execratione damnantur. Mandatur, ut ad mortem vulnerato, petentique pænitentia, & viaticum concedantur.

10. & 11. Pronuntiatur in eos anathema, qui instigante dæmone, clericos monachosve percusserint; vetaturque, ne quis se successione jure beneficiis potiat, ei pœnæ futurus obnoxius, ut iisdem beneficiis spoliatur, quibus ita potitus fuerit.

12. Monet concilium incestuosa matrimonia non solum Ecclesiæ legibus adversari, verum etiam civilibus, quæ filios ex hujusmodi matrimoniis natos infames declarant.

13. Excommunicatione percelluntur incendiarii, iisque præterea imponitur pœnitentiæ loco, ut in Terra sancta, vel in Hispania militare servitium, ad annum, obeant.

Concilium Stampense, ann. 1139.

Ludovicus Rex, cognomento Crassus, convocavit ad Aprilem mensem concilium hoc, ut statueret, utrum ab Innocentio, an ab Anacleto staret, qui ambo summi Pontifices electi fuerant. S. Bernardus, ut eo se conferret, rogatus fuit; ac, post jejunium & preces, inter concilii Patres convenit, ut ei nemo non, quoad hoc magni momenti iudicium, acquiesceret. Sanctus Abbas, cum duorum competentium electionis formam, eligentium meritum, electorumque estimationem in maturo examine posuisset, suum Innocentio suffragium dedit, cui nulla interjecta mora universus cœtus adhæsit. *Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Remense, ann. 1131.

Summus Pontifex Innocentius II. præfuit concilio huic, cui adfuere Archiepiscopi tredecim, Episcopi supra ducentos, sexaginta tres, ingensque Abbatum, clericorum & monachorum numerus, tam ex Gallia, quam ex Germania, Anglia & Hispania. Patuit cœtus postridie festi S. Lucæ ad dies quindecim; publicisque deliberationibus una cum Cardinalibus S. Bernardus interfuit. *Approbata est a concilio*

Pa-

tribus Innocentii II. solemnem in modum, electio, & Petrus de Leone, nisi resipisceret, excommunicatione perculsit. S. Norbertus, Magdeburgensis archiepiscopus, Papæ tulit Regis Lotharii litteras per quas hic Princeps ei rursus obedientiam promittebat. Henricus quoque, Angliæ rex, obedientiæ litteras per Hugonem, archiepiscopum Rotomagensis, eidem oblatas voluit. Eum pariter Alphonsus IV. Arragoniæ & Navarræ rex, itemque Alphonsus VII. Castellæ rex agnoverunt. Vulgavit concilium canones septendecim, eosdem propemodum quos superiore anno 1130. Claromontanum concilium ediderat; quod nos ab iis hoc loco referendis eximit. Eorum decimus quartus qui quidem in Claromontano concilio non extat, excommunicationis indicta poena, vetat, ne manus in cos injiciantur qui in ecclesiam vel in cœmeterium confugiunt. Ludovicum Principem, regis Ludovici Crassi filium Papa Regem sacrauit, & S. Godchardi, Hildefiensis episcopi canonizationis cærimoniam peregit. *Ibidem.*

Concilium Pisanum, an. 1134.

Innocentius Papa II. cum Pisis esset, coegit ibidem concilium hoc quod nonnunquam *generale* nuncupatur, propterea quia pene ex omnibus Occidentis Episcopis conflatum fuit; ad illud vocatus S. Bernardus, ut omnibus deliberationibus interesset. Ei convocando id causæ fuit, ut Petrus de Leone, seu antipapa Anacletus, cum omnibus ejusdem fautoribus, excommunicationi subderetur; in eo præterea de aliis Ecclesiæ utilibus negotiis actum; depositus Alexander, Leodiensis episcopatus usurpator; canonizatus S. Hugo, Gratianopolitanus episcopus; percussusque anathemate Henricus hæresiarcha qui, post Paschalis II. pontificatum, errores suos in Galliarum ecclesiis disseminare nunquam destiterat, Impostor hic, specie tenuis, admodum asperam, sub eremitæ habitu, vitam agebat, breves capillos deferens, nudisque pedibus, vel in ipsa summa hieme, semper incedens; at, speciosa hac imagine, turpiores depravationes, & perniciosiores errores celabat. Cum

Cenomanum se contulisset, ibi tamquam Apostolus exceptus fuit; ecclesiæque auditorum multitudini impares extiterunt. Prædicabat, inter alia, feminas quæ caste non vixerant, ad sua expianda peccata, se omnino ad nuditatem spoliare debere, suæque deinde indumenta omnia cum capillis comburere. Eas jactatus propheta novis vestibus induebat; eæque feminæ, per hanc cæremoniam, sua omnia peccata deleta, suumque internum statum renovatum putabant. Docebat præterea dotem ad matrimonium nec dandam esse, nec accipiendam, eumque qui volebat aliquam feminam sibi conjugem addere, casta, necne, fuisset, parum sollicitum esse debere. Excitabat ab inferis hæresin Vigilantii, & hunc secutus Sanctorum in cælis cum Christo regnantium invocationem impugnabat. Disseminabat sua dogmata per Provinciam, cum eum Arelatensis archiepiscopus captum ductumque voluit ad Pisanum concilium in quo excommunicatus, & ad carcerem in reliquum vitæ tempus damnatus fuit; qui, ut se ictui subduceret, velle finxit sub Sancti Bernardi disciplina inter monachos nomen dare; sancto igitur abbati traditus, ab eoque ad Claravallense monasterium missus; at per iter elapsus, Galliarum Ecclesiæ iterum nocuit. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. V.*

Concilium Londinense, an. 1138.

Legatus Albericus convocavit concilium hoc, eidemque præfuit. 13. Decembris die. Constat illud ex episcopis septendecim, abbatibus circiter triginta, clericis pluribus, & populorum ingenti numero. Septendecim canones edidit quorum plerique ea solum renovant quæ in præcedentibus conciliis contra simoniam, incontinentiam, & usuram clericorum, usurpationem bonorum Ecclesiæ, & hæreditariam beneficiorum successionem statuta fuerant.

2. Canon vult, Christi Domini Corpus non ultra dies octo servandum, tantumque a presbytero vel a diacono ægrotantibus administrandum; subdit tamen, quemlibet, urgente necessitate, singulari quidem observantia custodita, ad eos illud deferre posse.

7. Eos qui ab alieno episcopo, sine diocesani dimissio-
riis litteris, ordines susceperunt, eorum munia obire ve-
tat, nisi a Papa id facultatis obtineant, aut religionis ha-
bitum sumant.

10. Ad Papam remittit eorum absolutionem qui presby-
teros aut personas Deo consecratos male habent, nisi mor-
tis periculum adfit.

12. Vetat capellas extrui sine Episcopi venia.

13. Ecclesiasticis interdicit, ne arma ferant, & mili-
tiam profiteantur.

15. Religiosas vetat, ne pretiosis, ut martorum aut pon-
ticorum murium pellibus instructas vestes gerant, ne au-
reis annulis utantur, ne sibi capillos crispent, omnino sub
anathematis poena.

17. Scholæ magistros prohibet suas scholas aliis pecu-
nia locare. *Ibidem*, & *Anglic. I.*

Concilium Lateranense, X. generale, an. 1139.

Innocentius Papa II. cum sanctæ Sedis pacificus posses-
sor evasisset, congregavit concilium hoc, 8. Aprilis die,
ad absolutam Ecclesiæ redintegrationem, post schisma quod
eam diviserat. Adfuere cœtui Præsules circiter mille, tam
patriarchæ quam archiepiscopi & episcopi qui ex omni-
bus christiani orbis partibus eo convenerant. Quicquid hoc
in concilio gestum est, ad articulos omnino quatuor redi-
gipoteſt. Primo loco, abrogatum est, quicquid Petrus de
Leone, seu antipapa Anacletus egerat; declaratæque nullæ
omnes ordinationes quas tum ipse, tum Girardus, Engo-
lismensis episcopus, schismatis fautor, ediderant; est hoc
tricesimi canonis argumentum. Secundo, excommunica-
tione percussus Rogerius II. Siciliæ Comes, propterea quod
Regis titulum ab antipapa Anacleto acceperat, ejusque
partes amplexus fuerat. Tertio, damnati errores Petri de
Bris & Arnaldi Brixienſis; in hos editus canon viceſimus
tertius qui idem prorsus, ad verbum, est ac Tolosani,
contra novos Manichæos, an. 1119. concilii tertius. Ar-
ticulus quartus relaxationes spectat quæ, schismatis occa-
sione,

sione, in mores & ecclesiasticam disciplinam inducere fuerant. Ut his malis remedium afferret, edidit concilium canones viginti octo, præter memoratos duos qui hæreticos & schismaticos impetunt. Cæteri propemodum iidem ac Remensis an. 1131. & Claromontani an. 1130. consilio sunt; qui tamen laudantur Lateranensis concilii nomine, ut plus auctoritatis iisdem tribuatur.

1. & 2. Suis eos dignitatibus & beneficiis privant, si per simoniam ordinati fuerunt, quique aliquod beneficium emerunt aut vendiderunt.

4. Episcopis aliisque ecclesiasticis mandat, ut nimis scandalum afferant, vestium colore, forma, aut reduplicata, sed se modestum regulisque consentaneum in modum induant. Addit eos qui hanc regulam non servaverint, suis beneficiis privandos, nisi se corrigant, postquam eos Episcopus de re monuerit.

7. Missas a conjugatis aut concubinariis presbyteris celebratas audiri vetat. Nulla declarat presbyterorum, canonicorum regularium, monachorum matrimonia; mandatque ut, qui ea inierint, poenitentiae subdantur.

9. Canonicis regularibus & monachis interdicat, ne civile jus & medicinam ediscant, ut emolumentum ex hac exercitatione percipiant, idque ex ipsa civilium legum interdictione; episcoposque, abbates & priores, qui has functiones obeundi facultatem suis inferioribus tribuunt, excommunicatos vult.

10. Laicis qui decimas aut ecclesias habent, mandat, excommunicationis indicta poena, ut eas, seu ab Episcopis acceperint, seu a Principibus obtinuerint, seu ab aliis personis teneant, Episcopis reddant. Idem canon prohibet, ne archidiaconatus aut diaconatus aliis quam presbyteris aut diaconis conferantur; iisque provisos, quin in ordinibus constituti sint, privandos pronuntiat, si renuant se ordinandos curare; vetatque, ne iisdem junioribus dentur qui ordinibus initiati non sunt, neve ecclesiae, locationis pretio, presbyteris tribuantur.

14. Vetat militaria certamina quæ in mundanis peraguntur; mandatque, ut gladiatores qui inter ejusmodi certamina sanciat fuerint, ecclesiastica sepultura priventur, tametsi poenitentia & viaticum iisdem negari non debeant.

22. Presbyteros haud pati jubet, ut laici, falsis editis poenitentiis, decipiantur; monetque poenitentiam falsam esse, cum poenitens haud se corrigit, aut in peccati proxima occasione persistit, manus nempe vel officium obit, quod sine peccato exerceri non potest, aut non facit ei satis quem læsit, aut ei non ignoscit a quo læsus fuit, aut injustum denique bellum gerit.

27. Anathematis iudicta poena, arrogatas religiosas quasdam in suscepto vitæ genere pergere vetat. Erant hæc nescio quæ feminæ quæ, quin S. Basilii, aut S. Benedicti, aut S. Augustini regulam servarent, religiosæ haberi volebant, degebantque in privatis domibus, ubi malæ famæ personas, hospitalitatis specie, recipiebant.

27. Religiosas ire vetat, ut in eodem cum canonicis aut cum monachis choro canant.

28. Statuit, ne qua ecclesia ultra tres ab Episcopi morte menses vacans relinquatur; vetatque, sub anathematis poena, ne canonici ab Episcoporum electione pias personas arceant, electionem, quamcumque, iis non vocatis, ediderint, nullam pronuntians.

* Per has pias personas, concilium canonicos regulares & monachos intelligit qui fere ad Episcoporum electiones appellabantur.

Concilium Constantinopolitanum, an. 1140.

Leo Stytiota, Constantinopolitanus patriarcha, adfistentibus metropolitans undecim & archiepiscopis duobus, cum Imperatoris officiariis, habuit concilium hoc quod Constantini Chrysomali scripta, utpote Enthusiastarum & Bogomilarum erroribus infarta damnavit. In iis, inter alia, dicebatur, honorem Principi aut magistratui exhibere, esse, Satanam adorare; baptismum infantibus collatum omni prorsus effectu carere; quia hi quidem, antequam eum suscipiant, edoceri non possunt; poenitentiam iis inutilem esse

qui regenerati non fuerunt; eos qui baptismum susceperunt, & veri Christiani sunt, non amplius legi subesse, quia ad mensuram ætatis Christi Domini pervenerunt; Christiano cuique duas animas inesse, impeccabilem unam, peccatricem alteram; cum ei qui nondum Christianus est, una tantum insit. Allatius, *de Consensu Eccles. Occid. & Oriental.* lib. 2. cap. II. & Pagius ad an. 1140. num. 25.

Concilium Parisiense, an. 1147.

Eugenio Papæ III. hujus concilii, Aprili die 20. habendi causam præbuit Gilbertus Porretanus cujus doctrina ad eundem delata fuerat. Productæ in Gilbertum propositiones plures, ac testes qui ex ejus ore easdem audierant, cum excerptis ex ipsius in Boetium commentario. Enuntiabant propositiones hæc divinam essentiam non esse Deum, divinarum Personarum proprietates non esse Personas ipsas, divinas personas non esse attributum in ulla propositione, divinamque naturam non esse incarnatam, sed solum personam Filii. Negavit Gilbertus se dixisse aut scripsisse divinitatem non esse Deum, esse in Deo formam aut essentiam quæ Deus non sit; at, quia alii contra stabant, hujus disputationis decisionem remisit Pontifex ad concilium quod Remis, ad mediam sequentis anni 1148. Quadragesimam, habendum sibi proponebat.

Concilium Remense, an. 1148.

Habuit Eugenius Papa III. concilium hoc, Quadragesimæ Dominica quarta quæ in 21. Martii diem incidebat. Quamvis autem concilio huic aliquando *generalis* titulus tribuatur, ei tamen non adfuere nisi transalpini Episcopi & abbates, Galliæ scilicet, Germaniæ, Angliæ & Hispaniæ. Ductus in concilium vir nobilis Brito, *Eudesius de Stella* nomine, vulgo *Eon* qui se Dei Filium, vivorumque & mortuorum judicem obtrudere volebat, ex adlensione nominis cum latino vocabulo *eum*, quod in exorcismorum solemni conclusione legitur: *Per eum qui venturus est judicare vivos & mortuos*; itemque in communium orationum fine; *per eundem*, &c. Erat insigniter rudis homo qui Papæ non nisi ineptias respondit; mandatum proinde, ut in carcerem

tru-

tur; traditque sæculari brachio qui ex ejus disci-
pulis in erroribus animum præfulerunt.

ertus Porretanus, suam doctrinam purgare volens,
plurimos Patrum textus quos ab adversariis eos af-
fatus mutilatos fuisse monuit. At jussus a Papa ni-

cere, an divinam essentiam Deum esse crederet. re-
spondit, nequaquam; disputatum etiam super reliquis pro-
positionibus a Gilberto propugnatis; quarum ut error me-

oculos poneretur, iis opposita est fidei confessio in
articulos distributa: „ 1. Credimus divinitatis sim-

ilitatem naturam Deum esse, Deumque esse divinitatem,
esse sapientem per sapientiam quæ is ipse, & sic por-

ter cæteris attributis. 2 Cum de divinis tribus per-
loquimur, eas dicimus unum Deum, unamque di-

versam substantiam esse; & e converso, cum de divina sub-
stantia loquimur, eam dicimus in tribus personis esse. 3.

Deum solum æternum esse, nullamque rem aliam,
latio, proprietas, seu aliter nominetur, existere,

fit æterna, quin Deus sit. 4. Divinitatem ipsam,
unamque naturam credimus in Filio incarnatam esse. “

ei confessio iis quoque probata fuit, qui Gilberti
non sustinere visi fuerant. Damnati ejus doctrinæ
quos ipse in medium attulerat, vetitumque, ne

transcriberetur liber e quo ducti fuerant.
Undecim deinde canones ad morum ac disciplinæ re-

formationem, concilium edidit.
2. Quicumque Ecclesiæ bona usurpaverit, diripuerit,

aut demum ratione, detorserit, anathema sit.
qui alicujus ecclesiæ redditus, contra Episcopi jus-

scriptis, anathemati subdetur, quoad restituerit; &
et qui, per hoc tempus, eidem ecclesiæ deservierit,

pœnam subibit, & præterea gradu spoliabitur.
& 5. Vetitum, ne trahatur redemptionis pretium
neque ejus obfides retineantur, ne ipse in carce-

hunc clericum ceperit. Hujus censuræ absolutio, præter quam in mortis casu, Papæ reservata.

6. 7. & 8. Sub pœna privationis officii & beneficii, in clericos interdictio, ne cum excommunicatis, etiam si nobili conditione fuerint, ulla prorsus ratione communicent; ne divinum officium celebretur, aut æra campana pulsentur in urbe vel oppido, aliove quovis loco, ubi excommunicatus extiterit, quamvis adesset Rex ipse, sub pœna, quoad aulæ capellanos, locorumve presbyteros, depositionis & jacturæ beneficii.

9. Excommunicatus, ob rapinam aut invasionem bonorum Ecclesiæ, jurejurando adiget, ut summam quæ ei statuetur, quotannis solvat, ad integram satisfactionem usque, antequam absolutionem percipiat, cum damno quod intulit, statim reparando non erit.

10. & 11. In presbyteros interdictio, ne dominorum capellis deserviant, sine Episcopi venia, cui eodem tempore se nulla non in re dicto audientes fore promittent.

12. & 13. Presbyteri qui, propterea quia celebrarunt, cum celebrare prohibiti essent, anathema subierunt, gradu deicientur, & bonis ecclesiasticis spoliabuntur, nisi a Papa suarum culparum veniam obtineant.

14. 15. & 16. Episcopus, a confratre rogatus, ut iudicium in aliquam personam latum enuntiet, id recusare non poterit, quin periculum subeat, ne suo ipse ordine privetur. Excommunicatorum corpora sine sepultura remanebunt; ac si forte cujuspiam nominatim excommunicati corpus in cœmeterio sepultum fuerit, exhumabitur.

17. Interdictio, ne quis Vasconix & Provinciæ hæreticos, hoc est, Manichæos, recipiat, iisve patrocinetur, excommunicationis in eorum fautores, & in fautorum ipsorum terras interdicti statuta pœna.

* Domnus Martenne, in suorum Anecdotorum tomo quarto, e duobus manu scriptis codicibus, uno Abbatix S. Germani de Pratis, altero Montis sancti Michaelis, hos canones in lucem edidit. Longe aliter referuntur in Conciliorum generalibus Collectionibus. Decimus septimus quem
modo

modo ex Domno Martenne protulimus: idem est decimus status & ultimus in Patris Labbæi Collectione. Jam vero in hujus ipsius Collectionis canonibus cæteris animadversione digna sunt hæc.

2. Episcopi, itemque clerici reliqui, per colorum in vestibus varietatem, oculos populi non offendent. Incisiones etiam in pannis & redundantiam vitabunt, & ita se gerent, ut ex eorum operibus innotescat, quantopere cordi habeant in innocentia vivere quæ clericalis ordinis dignitati congruit.

4. Religiosæ & canonicissæ quæ parum castigate vivunt, ad S. Benedicti, vel S. Augustini regulam se conformabunt; clausuram servabunt, præbendas suas deferent & quicquid proprietatis titulo possident, ut communem vitam agant.

5. Vetiti laici ecclesiastica negotia judicare; vetiti item episcopi, alique ecclesiarum præsules, eos eorumdem negotiorum judices facere.

6. In ecclesiarum advocatos interdictio, ne quid ex iisdem ecclesiis seu sibi, seu suis inferioribus sumant, ultra jura vetera.

8. In laicos interdictio, ne decimas possideant, seu ab episcopis, seu a regibus, seu ab alio quicunque tandem sit, easdem acceperint.

10. Non ponentur in ecclesiis presbyteri mercenarii per commissionem; eritque earum singulis suus peculiaris presbyter, qui nonnisi per episcopi, vel archidiaconi canonicum judicium destitui poterit, & cui congrua super ecclesiæ bonis subsistentia designabitur. *Ibidem.*

Concilium Constantinopolitanum, an. 1155.

Lucas, Constantinopolitanus patriarcha, præfuit concilio huic cui metropolitani plures interfuerunt. Concilii causa hæc fuit; cum diaconus quidam, Basilus nomine, cui verbi ministerium demandatum erat, Evangelium explicans, edixisset unum eundemque Dei Filium offerre ad altare, & victimam esse, unaque cum Patre oblationem accipere, quæ super altari fit; eum auditorum nonnulli vi-

tuperarunt, agentes ſacrificium Patri & Spiritui ſancto tantum offerri, non item Filio, qui, ſubdebant, ſacrificator eſt. Ita hi quidem ratiocinabantur, veriti, ne in Chriſto Domino ponerentur, quod Neſtoriani faciebant, perſonæ duæ, videlicet, una quæ oblationem perageret, & altera quæ eandem ſuſciperet. Concilii decifio ejusmodi fuit, Filio, perinde prorfus ac Patri & Spiritui ſancto oblationem fieri. Retulit Allatinus ſynodicum decretum hoc in Apologia concilii Ephefini, *Aſtor. pag. 582.*

Concilium Oxoniense, ann. 1160.

Coactum fuit concilium hoc contra novam ſectam, quæ in Anglia prodierat, cujusque antefignanus erat quidam, Gerardus nomine. Erant hujus aſſectæ omnino triginta, Germani origine, rude inſcitumque genus hominum. Unì Gerardo aliquis a litteris cultus erat. Spectabant homines hi tamquam inutilia baptiſmatis & euchariftiæ ſacramenta, horroremque quoad matrimonium teſtabantur. Eos epifcopi pertinaces conſpicati, hæreticos declararunt, & Regi Henrico II. tradiderunt, qui eos fronti impreſſam hæreſeos ſuæ notam gerere voluit, virgis cedi juſſit, & urbe expulit. *Lab. Tom. X.*

Concilium Tolosanum, ann. 1161.

Coactum fuit concilium hoc, ut inter Alexandrum III. & Victorem III. qui ambo Papæ electi fuerant, decideretur. Henricus II. Angliæ, & Ludovicus VII. Galliæ reges, ad illud cum procerum ſuorum multis ſe contulerunt; advenere pariter Imperatoris Friderici & Regis Hiſpaniæ oratores, & utriusque Papæ legati. Conſtabat concilium e præſulibus centum, tam epifcopis quam abbatibus. Alexandri Cardinales auditi primi; perſpectumque ex eorum reſponſis quos Victor ſeu Octavianus miſerat, e præſentibus iisque integerrimis teſtibus, & ex ipsis ſchiſmaticorum verbis, Octavianæ electionem nullam eſſe; eum ſibi ipſum cappam induiſſe, & laicorum ope in pontificali cathedra poſitum fuiſſe; eundem poſt dies octo excommunicatum, conſecratum fuiſſe ab epifcopis Tuſculano & Ferentinenſi, cum eo pariter excommunicatis,

mnus Pontifex Alexander III. qui schismaticum Octavianum, omnesque ejus fautores in Montis Pessulani concilio, an. 1162. celebrato, excommunicatione perculerat, habuit Tironibus, seu Cæsaroduni, sequente anno. Ei ad latus aderant Cardinales septendecim, episcoporum viginti quatuor, abbates quadringenti quatuordecim, alique bene multi tam ecclesiastici quam laici rerum omnium quæ ab Alexandro erant, sed Galliarum & Italiae potissimum. Domnus Cellerius huic concilio ait episcopos centum viginti quatuor, & episcopos quatuordecim adfuisse; quod, dubio procul, effusionis erratum est. Arnulus Episcopus Lisiacensis, concilium aperuit die 19. Maji, per sermonem in quo episcopos hortatus est, ut Ecclesiarum unitatem contra schismata, ejusdemque libertatem contra tyrannos qui eam opprebant, pro virili defenderent. Ait, quoad schismata, eorum, ad Ecclesiam dilacerandam, conatus non dire, quominus ipsa, suapte natura, ac per se, una quandoquidem ejusmodi homines ex ejus sinu prodeunt, extra remanent; ait, quoad tyrannos, dare eos quidem

2. Interdicitur clericis & religiosis usura cuiusque generis, etiam contractus pignorativus dictus, per quem accipitur pignoris loco fundus, ad fructuum usum, quin iidem redditus super mutuae pecuniae principali sorte imputentur; ac si forte fructus percepti fuerint, qui, deductis messu expensis, principem sortem exaequant, concilium jubet fundum reddi.

3. In episcopos, aliosque praesules interdictio, sub excommunicationis poena, ne laicorum cuipiam ecclesiam, decimam, aut oblationem dent.

4. Ad Manichaeorum qui noti Albigenium nomine, cohibendam haeresim quae per Vasconiam proximasque provincias serpebat, vetat concilium, excommunicationis indicta poena, ne, qui eos noverint, hospitium aut patrocinium iisdem tribuant, ne quo cum iis commercio jungantur, vel ad vendendum, vel ad emendum, vel aliter; catholicisque dominis mandat, ut eos in carcerem trudi jubeant, praescriptis ipsorum bonis; atque adeo quam maximam poterunt, diligentiam adhibeant, ut omnes eorum conventus impedian.

5. Presbyteros mercede conduci vetat, ut ecclesiis deserviant, per certam quamdam iisdem solutam summam, seu censum annum. Textus his verbis conceptus est; *Quoniam enormis quaedam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen constituantur; id ne fiat, modis omnibus prohibemus; quia, dum sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad aeternae retributionis praemium consideratio non habetur.* Textus hic ita reddendus videtur, ut modo redditus est. Sunt tamen auctores; in quorum numero Cellerius est, qui canonem hunc ita intelligunt, ut ecclesiarum administrationem, ob annum pretium, locari vetent; nec desunt, ut Pater Fontenai, Historiae Ecclesiae Gallicanae Tomo nono, qui eum in utramque rationem interpretentur, & ita reddant. „Interdictio, ne locentur ecclesiae presbyteris, horumve ibidem opera ad al-

„tariis

his servitium adhibeatur, ob certam summam, seu censum annuum qui iisdem addicitur.

6. Interdictio, ne quid exigatur ob ingressum in religionem; ne prioratus aut capellæ monachorum seu clericorum vendantur; ne quid etiam exigatur ob installationem ad beneficia, ob sepulturam, ob ægrotantium unctionem, seu factum chrisma, quin in id afferri possit consuetudo, quæ salummodo peccatum auget, nedum transgressionem purget.

7. In Episcopos interdictio, ne decanis & archipresbyteris, retributionis ope, demandent finienda negotia, quorum iudicium ad Episcopos ipsos & archidiaconos pertinet.

In Episcopos & archidiaconos interdictio, ne decanos & archipresbyteros statuunt, ut eorum loco ecclesiasticas causas judicent, certæ cujusdam annuæ retributionis ope.

8. Damnatur usus, qui apud religiosos aliquos obtinebat, ne e claustris egrederentur, charitatis obducta causa, videlicet, ut medicinam exercerent, ut civiles leges edicerent, ut negotia gererent, contententes ea se fidelius, quam sæculares perficere; regredi jubentur intra duos menses sub excommunicationis pœna; mandaturque, ut, si quis eorum se fiterit, ut advocati munus obeat, ei omnis omnino audientia denegetur. Damnatus jam fuerat abusus hic ab Innocentio II. in concilio Remensi an. 1131. & in Lateranensi an. 1139. Sæculares porro clericos non complectebatur hæc interdictio, quia laici, cum litterarum tum quidem expertes essent, medici & advocati professionibus obeundis inepti erant. Has ipsas concilium ne religiosis quidem prohibet, dummodo eos suis e claustris eadem non extrahant.

9. Nullæ declarantur ordinationes ab hæreticis editæ.

10. Mandatur, ut oppidorum capellani, moniti in ea aliquid ex Ecclesia sublatum, illatum esse, dominum, eumve, qui ibidem imperat, de re certiores faciant; quo quidem restitutionem non præcipiente, omne divinum officium in oppido, præter Baptismum, confessionem & viaticum intermitant; una etiam per hebdomadam Missa ostiis clausis in vico dici possit; et si oppidani per dies quadraginta, post excom-

muni-

municationem in eos pronuntiātam, contumaces perstiterint, capellani egrediantur, itemque scriptores, hoc est, clerici, qui eorum loco scribebant, aut legebant, hi nempe domini, tum scribere tum legere nescii, clericorum ministerio ad has functiones duas utebantur. Addit concilium oppidorum clericos mutari non posse, nisi jusjurandum præstiterint, diligentiam adhibente archidiacono, se hunc canonem servaturos. Mandat præterea, ut mercatores, alique urbium & vicorum incolæ nullum excommunicatum excipiant, nullumque cum eodem commercium ineant; ac, si in locis ad Regis dominium spectantibus, connestabilis, hoc est, gubernator excommunicatus fuerit, divinum officium cesset, cum is ibidem aderit. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Constantinopolitanum Concilium, ann. 1166.

Imperator Manuel convocavit concilium hoc, causam præbente homine quodam Demetrio nomine, Lampæi, qui in Asia vicus, nato, qui contendebat Christum Dominum & tamquam hominem & tamquam Deum Patri prorsus æqualem esse. Lucas Chrysobergius, Constantinopolitanus Patriarcha, quinquaginta sex, seu sexaginta Episcopis adstantibus, coetui præfuit, qui canones novem edidit. Continent hi, summatim, ea Christi verba „ meus Pater major me est, “ debere, secundum sanctorum Patrum interpretationes, de eo intelligi, quoad ejus humanitatem, per quam passus est; Verbum, dum humanam naturam sumpsit, non eam in divinitatem vertisse, verum, per humanæ naturæ cum divina natura unionem, humanam naturam ipsam divinæ dignitatis participem esse; ut ea proinde unius ejusdemque adorationis cum Verbo, quod eam sumpsit, objectum sit; eam cum suis quidem omnibus naturalibus proprietatibus permanere, at divinitatis emolumentis locupletatam; ut proinde Domini caro per hypostaticam unionem ad supremam dignitatem e-
 vecta, sine ulla prorsus mutatione aut confusione, cum eo super throno ad Patris dexteram sedeat. Concilium in eos anathema dicit, qui Christi Domini verba, „ Meus Pater ma-
 „ jor

L. Allatius, lib. de Clericis
p. 12. num. 4.

Incipiens Castellana, in *Præfatione*.

cap. II. Anglie Hen. Quintus.

hoc, cui Christianus diffinitio.

frat. Sedis legatus promittit. in *Præfatione*.

inter.

criminationis non constituitur.

denarium plerumque alii quatuor.

interdictionem ad Ecclesiam.

scilicet excommunicat.

excommunicat in aqua pura per

excommunicat. Ritus est in

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

excommunicat.

an

et

II.

que

nam

om-

inter-

bibendi

agant.

interdictio,

, ne judicia

ione membro-

ent; & in pres-

utis aut Præpositi

quia laicorum incititia

erici demandarentur.

deferunt, adiget archi-

sentque, sub excommuni-

clerici.

ationes ab alieno Episcopo, si-

ensu, peractæ; suspenditurque

7. Qui mortem obierint rite ac recte confessi, sepulturæ dabuntur ex Ecclesiæ usu, cum Missis vigiliisque.

8. Divinum officium ubique celebrabitur ex Anglicanæ Ecclesiæ usu, cum rationi consonum sit, ut Irlandia, quæ ab Anglia suum Regem habuit, ab eadem meliorem quoque vitæ formam accipiat. Et sane Irlandia pacem, qua fruitur, & religionis incrementum ab Anglia percepit. *Ibidem, & Anglic. Tom. I.*

Concilium Abrinenſe, Abrincatenſe, in Normannia, ann. 1172.

Theoduinus & Albertus, Cardinales, & sanctæ Sedis legati præfuere concilio huic, cui Episcopi & Abbates Normanniæ adfuere. Henricus II. Angliæ Rex in eo a legatis absolutionem suscepit, cum ad sancta Evangelia jurasset se ad Thomæ, Cantuariensis Archiepiscopi, mortem omnino non contulisse, illicitasque consuetudines, quas in Angliam induxerat, abrogasset. Edidit deinde concilium sequentes canones duodecim.

1. & 2. Vetat synodus, ne beneficium ullum, animarum curam adjunctam habens, pueris aut presbyterorum filiis paternæ Ecclesiæ conferantur.

3. Laici nihil ex oblationibus sibi sument.

4. & 5. Nulla ad servitium Ecclesiæ annuis Vicariis dabitur; ac jubebuntur Ecclesiarum, quæ id oneris pati possunt, parochi vicarium habere.

6. & 7. Interdictio, ne presbyteri sine certo titulo ordinentur, neve Ecclesiæ loquantur.

8. Presbyter, qui Ecclesiæ deservit, tertiam saltem decimarum partem habebit.

9. Qui decimas hæreditario jure possident, eas clerico donare possunt, ea conditione, ut eadem post eum redeant ad Ecclesiam.

10. Vir aut mulier in religionem ingredi non poterit, in civili societate altero remanente, nisi matrimonio utendi ætatem prætergressi fuerint.

11. Fidelibus, & potissimum ecclesiasticis & nobilibus viris

viris (*militibus*) id consilii datur, ut Adventus abstinentiam & jejunium servant.

12. Sæculares jurisdictiones clerici non exercebunt, secus, & beneficiis arcendi. *Ibid.* & Bessinius, in *Concil. Normann.*

Concilium Londinense, an. 1175.

Richardus, Archiepiscopus Cantuariensis habuit concilium hoc, mense Majo, dominica ante Ascensionem die, in S. Petri Westmonasteriensis Ecclesia. Cantuariæ suffraganei Episcopi, ejusque diocesis abbates, cum Rege Henrico II. ejusque filio, adfuere cœtui; in quo, e Regis Procerumque consensu, editi sequentes canones undeviginti.

1. Clerici, qui in sacris ordinibus constituti concubinam habent, quam ejicere nolunt, ter ab Episcopis moniti, omni officio & beneficio ecclesiastico privabuntur:

2. In clericos sub depositionis pœna interdictio, ne bibendi & edendi causa, in cauponas pedem inferant, nisi iter agant.

3. In eos, qui sacris ordinibus initiati sunt, interdictio, sub pœna privationis ordinis, officii, sedisque, ne judicia pronuntient in causis, in quibus de mutilatione membrorum agitur, aut ipsi aliquod membrum amputent; & in presbyteros sub anathematis pœna, ne Vicecomitis aut Præpositi sæcularis munus obeant.

*Necesse habebat Ecclesia ita sancire, quia laicorum inscitia in causa erat, ut judicaturæ munia clericis demandarentur.

4. Clericos, qui longos capillos deferunt, adiget archidiaconus, ut eos amputent; incedentque, sub excommunicationis pœna, modeste calceati clerici.

5. Nullæ declarantur ordinationes ab alieno Episcopo, si ne diocesani Episcopi consensu, peractæ; suspenditurque Episcopus qui eas peregit.

6. Sub anathematis pœna interdictio, ne criminales causæ in Ecclesiis aut cœmeteriis judicentur.

7. Interdictio, ne quid ob sacramentorum administrationem & ob sepulturæ jus exigatur.

8. Episcopi, qui ob ingressum in religionem, aut ob re-

Richard Concil. Tom. II.

H

ceptio-

ceptionem inter canonicos pecuniam sumperint, excommunicationi suberunt.

9. Interdictio, ne cui dentur Ecclesiæ, dotis iisdem ab eo tribuendæ specie, neve, ob præsentationem ad beneficium, aliquid exigatur.

10. In ecclesiasticos & monachos interdictio, ne mercatorem exerceant, aut villica prædia, locationis titulo, teneant; itemque in laicos, ne beneficia conducant.

11. In clericos, sub depositionis pœna, interdictio, ne arma ferant.

12. Vicarii, qui titularium beneficio, contra atque iis promiserunt, habere voluerint, non amplius ad sua munia in eadem dioecesi obeunda admittentur.

13. Accurate solvetur ex omnibus rebus decima; & id quidem sub excommunicationis pœna.

14. Clericus, qui causa cadet, ad expensas parti solvendas damnabitur; quod si solvendo non fuerit, puniatur, prout Episcopus e re fore judicaverit.

15. Præfationes, ad Missam pro dierum ratione dicendæ, rediguntur ad decem numero; nec licebit iis novas addi.

16. Interdictio, ne eucharistia vino diluta tribuatur; ea obducta causa, ut absolutior communio reddatur.

17. Interdictio, ne Eucharistia nisi in aureo aut argenteo calice consecratur; & ne quos e stanno confectos calices Episcopi benedicant.

18. Fidelium nullus, cujuscunque conditionis fuerit, clandestinum matrimonium contrahet, sed publicum, cum presbyteri benedictione; & presbyter, qui matrimonium clam celebraverit, ab officio suspendetur ad annos tres.

19. Interdictio, ne matrimonio jungantur pueri, qui nondum nubili, secundum leges & canones, ætate sunt, nisi forte ob gravem aliquam necessitatem, ut ob pacis bonum, toleranda sint ejusmodi matrimonia. *Ibid. & Anglic. Tom. I.*

Concilium Lamberiense, seu Lamberiense, ann. 1176.

Lombariæ, quæ parva Albigensis dioecesis urbs, concilium hoc fere ad an. 1176. refertur, tametsi in aliquibus ma-

auscriptis codicibus anno 1165. habitum legatur. Ei occasionem præbuit Valdensium hæresis, qui se *bonos homines* nuncupatos volebant; horum hæreticorum doctissimi adfuere cœtui, cum disputationis iudicibus quinque, quos utraque pars elegerat, nempe Gaucelino, Episcopo Lutevensi; Rogerio, Abbate Castrensi; Petro Abbate Ardurellensi; Ernoldo, presbytero Narbonensi & Abbate Candillensi. Interfuere concilio Archiepiscopus Narbonensis, Episcopi Nemeusensis, Tolosanus, Agathensis, Abbatum & gradu præstantium virorum plures, inter alios, Trincavelius, Vicecomes Biterrenus, Constantia, Tolosæ comitissa; Sicardus, Vicecomes præfecturæ Luterecensis.

Gaucelinus, Episcopus Lutevensis a Giravvo Albigenfi Episcopo designatus, ut eos hæreticos interrogaret, ex iisdem quæsit, an vetus Testamentum universum reciperent; qui non nisi novum a se recipi responderunt; dixere, super Eucharistia, bonum hominem quemque, tam clericum quam laicum, eam consecrare; super matrimonio, illud ob luxuriam & fornicationem concessum esse; super pœnitentia, ægrotantibus satis esse, cui vellent, confiteri; super satisfactione per jejunia, macerationes & eleemosynas, S. Jacobum de confessione tantum loqui; se porro nolle hoc Apostolo meliores esse, aut de suo, quod Episcopi faciunt, quidquam addere. Addidere nullum omnino iusjurandum edendum esse; eos, qui non sunt qualitatibus præditi, quas in Episcopis & presbyteris S. Paulus requirit, nec Episcopos nec presbyteros esse, quamvis ordinati fuerint, sed lupos rapaces, hypocritas & seductores, quibus minime parendum est. Confutati fuere sacræ Scripturæ auctoritate, damnatique tamquam hæretici; qui se damnatos videntes, fidei professionem, quæ catholica erat, obtulerunt; at, maxime licet sollicitati, jurare noluerunt ita se credere, ajentes, sibi iusjurandum ab Evangelio & Epistolis interdicti. Episcopus Lutevensis iterum pronuntiavit hæreticos eos esse, ex eo ipso capite quod negabant jurare licere; iisque contrarium probavit e S. Paulo, qui suis in Epistolis Deum sibi testem appellat. Idem hæretici deinde *Albigenses* dicti, propterea,

quod Albigensem dicecesim late pervaserant. Accedebat eorum hæresis ad Manichæorum deliramenta; quod enim etiam Manichæi faciebant, vetus Testamentum rejiciebant, & matrimonium damnabant. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Lateranense, XI. generale, ann. 1179.

Summus Pontifex Alexander III. cum Friderico Imperatore in gratiam reversus convocavit concilium hoc gravibus de causis tribus; 1. ut, quæ supererant schismatis vestigia disjicerentur; 2. ut Valdensium hæresis damnaretur; 3. ut ecclesiastica disciplina, cui tam longum schisma detrimenti multum attulerat, restitueretur. Coetui dedit Oriens & Occidens omnino duos supra trecentos Archiepiscopos seu Episcopos; in eo habitæ sessiones tres; Papa primam habuit feria secunda hebdomadæ tertiæ Quadragesimæ, die quinti Martii; alteram feria quarta sequentis hebdomadæ, die decima quarta ejusdem mensis; & tertiam, die 19. quæ feria secunda Passionis erat. In his sessionibus tribus data est opera, ut ea, quæ concilii convocationi occasionem præbuerant, in ordinem redigerentur; atque hæc canonum viginti septem materies fuit. Gervasii Chronicon numerat tantum viginti sex; at quia nempe facit e duobus unum.

1. Si in Papæ electione non unanimis Cardinalium sententia est, is habebitur Papa, a quo fuerint votorum duæ partes tertiæ; quod si quis tertiam tantum partem, aut minus habens, Papæ nomen sumpserit, omni ordine spoliabitur, & excommunicationi subdetur, perinde ac qui eum tamquam Papam receperint.

*Hic omnium canonum primus usitatæ electionum formæ derogat, e qua, qui a majore & saniore eligentium parte selectus fuerat, vere electus erat.

2. Ordinationes ab Antipapa Octaviano, Guidone Cremenii & Joanne Strumensi peractas concilium nullas deciderat, eosque, qui ecclesiasticas dignitates aut beneficia ab illis acceperunt, iisdem privatos vult.

3. Nemo, quin tricesimum ætatis annum compleverit, itemque quin in legitimo matrimonio natus sit, moribusque & doctrina commendandus, Episcopus eligitur. Cum primum ejus electio confirmata fuerit, & ipse bonorum Ecclesiæ administrationem susceperit, beneficia, quæ possidebat, ab eo libere conferri poterunt, ad quem pertinet eorundem collatio. Ad inferiores dignitates quod attinet, cujusmodi sunt decanatus, archidiaconatus & alia beneficia, quibus animarum cura conjuncta est, hæc nemo obtinere poterit, quin vicesimum quintum ætatis annum attigerit; iisdemque privabitur, nisi, intra tempus a canonibus præscriptum, ad congruos ordines promotus fuerit, ad diaconatum scilicet, ut archidiaconatui, & ad presbyteratum, ut curatis beneficiis idoneus sit. Clerici, qui contra hanc regulam electionem peregerint, privabuntur eligendi jure, suisque a beneficiis ad triennium suspendentur; Episcopus qui in id consenserit, ad has dignitates eligendi jus amittet.

4. Mandat concilium, ut Archiepiscopis, in visitationibus, sint, ut summum, equi quadraginta aut quinquaginta; Cardinalibus, viginti quinque; Episcopis viginti aut triginta; decanis eorumque inferioribus, duo; ne secum canes aut aves ad venationem ducant; & sufficienti ac modesto ad mensam servitio contenti sint. Prohibet etiam suo eos clero taxas aut exactiones imponere; ab eodem tamen, si opus habuerint, subsidium ad charitatis leges exactum petere finit.

*Huic edendæ sanctioni occasionem præbuerunt Episcoporum plurium in visitationibus enormes expensæ, quibus ut facerent satis, eorum inferiores ad vendenda ipsa Ecclesiæ ornamenta sæpenumero adigebantur. Cæterum, magnus hic equorum apparatus pura putaque tantum e concilii parte tolerantia est; quod si majorem eorum numerum in Archiepiscopis & Episcopis, quam in Cardinalibus tolerat, id propterea fit, quia horum dignitas id nondum erat, quod deinde fuit.

5. Si presbyterum aut diaconum Episcopus ordinaverit, quin certum titulum ei designet, quo subsistere possit, eidem dabit unde vivat, quoad ecclesiasticum proventum tribuerit,

nisi clericus de suo ipsius patrimonio vivere possit. De patrimoniali titulo, seu de patrimonio, ecclesiastici tituli loc canon hic loquitur omnium primus.

6. Suspensionis, aut excommunicationis sententias, si præcedentibus canonicis monitionibus tribus, Episcopi archidiaconi non pronuntiabunt, nisi ob errata, quæ sunt natura excommunicationem secum trahunt, nec inferres sine injuria sibi per easdem illata, & ante ingressum causam, ab iis appellabunt. Si appellans non venerit, appellationem prosecuturus, ad expensas accito, qui se fuerit, solvendas damnabitur. Vetantur peculiariter monachi & religiosi cæteri a disciplinæ correctionibus appellare, quod iis superiores aut capitula imposuerunt.

7. Interdicitur, ne quid exigatur ob Episcoporum, & Abbatum inthronizationem, ob aliorum ecclesiasticorum installationem, quas nuncupant, aut ob parochorum in possessionem, ob sepulturas, ob matrimonia & sacramenta cætera; ut iis negentur, qui nihil habent, quod dent. Prohibentur etiam Episcopi & Abbates Ecclesiis novos census imponere, sibi partem ex earum redditibus sumere; & ea quod dem statuta pœna, ut acta, quæ in id ediderint, abrogent.

8. Interdictio, ne conferantur aut promittantur beneficia antequam vacent, ne titularis optandæ mortis locus prælatatur. Beneficia vacantia conferentur intra tres menses; inter, capitulum supplebit Episcopi negligentiam; Episcopi capituli; & metropolitani, utriusque.

9. Ad querelas ab Episcopis editas, novos Templariorum & Hospitaliariorum militares Ordines e laicorum manu Ecclesias accipere; in suis instituere & destituere presbyteros, sanctis Episcopis; admittere ad sacramenta excommunicatos, interdictos, iisdemque sepulturam dare; abuti facultatibus fratribus ad quæstum missis concessa, ut interdictas Ecclesias, semel in anno, aperiri, ibique divinum officium celebrari juberent, unde eorundem quæstuantium multationem sumebant, ut ad interdicta loca se ipsi conferre, sibi in eorum locorum pluribus confratres sociarent, quibus sua privilegia communicabant; hos omnes abusus, &

lum quoad militares ordines, verum etiam quoad cæteros ligiosos omnes, concilium damnat.

10. Monachi, seu cæteri religiosi, quicumque fuerint, pœnia non recipiuntur, ea pœna, ut Superior officio priventur, & ita recepti nunquam ad sacros ordines promoveantur. Religioso non licebit, nisi ad obedientiæ exercitationem, sæculum habere; qui illud habere compertus fuerit, excommunicatione plectetur, & communi sepultura privabitur, nullaque in ejus gratiam oblatio fiet. Abbas, qui hoc in capite negligens detectus fuerit, deponetur. Non conferuntur ob pecuniam prioratus aut obedientiæ; nec mutabuntur priores conventuales, nisi gravibus de causis, vel ut ad altiorem gradum evehantur.

11. Clerici in sacris ordinibus constituti, qui feminas incontinentia notatas apud se detinent, eas expellent & castæ vivent, secus eam pœnam subituri, ut priventur ecclesiastico beneficio quod possident, & officio quod obeunt. Eadem in clericum statuta pœna, qui, sine manifesta & necessaria causa, puellarum monasteria, post Episcopi interdictioem frequentabit. Laicus criminis contra naturam reus excommunicationi subdetur, & e fidelium coetu expelletur; clericus, ejicietur ex clero, vel in monasterium, agendas nitentiæ causa, conjicietur.

12. In omnes clericos, sine exceptione, interdictio, ne temporalia negotia sibi sumant, cujusmodi sunt terrarum curatio, sæcularis jurisdictio, & advocati apud laicos juris functio.

13. & 14. In ecclesiasticos interdictio, ne plura beneficia fideant, & in laicos, ne, sine Episcopi auctoritate, clerici in Ecclesiis instituunt destituantve, aut ecclesiasticos judicium ad se trahant. Hæc laicis concilium vetat, ea nam, ut fidelium communione priventur. Eos etiam e his ecclesiastica communione privat, qui ad alios laicos imas transferunt, quas cum animarum suarum periculo fident. Id fundamento est, ut laicis seryentur decimæ, earum possessio ab hujus concilii tempore penes eos fuisse videtur, quæque *in feudata decimæ* nuncupantur.

15. Bona, quæ clerici per Ecclesiæ servitium acquisierunt, huic remanebunt post eorum mortem, seu de iis per testamentum statuerint, seu non. Interdictio, ne decani, stato pretio, ad suam jurisdictionem exercendam instituantur, ea poena, ut decani quidem officiis priventur, & Episcopus decani officium conferendi potestate spoliatur.

16. In communium negotiorum dispositione, semper majoris & sanioris partis capituli conclusio pervincet, omni jurejurando & consuetudine contraria nihil obstante; nisi forte pars altera aliquid proponat, quod rationi consentaneum ostendat.

17. Cum plures patroni sunt, qui ad beneficium præsentent, & omnes in præsentatione consentiunt, is beneficium habebit, qui ab omnibus præsentabitur; secus, is præferetur, a quo stabunt plura suffragia; aliter, Episcopus beneficio providebit; itemque, si de patronatus jure sit quæstio, quæ intra tres menses finita non sit.

18. Cum Ecclesia, tamquam bona mater, corporalibus & spiritalibus pauperum rationibus consulere debeat; mandat concilium, ut ad pauperum clericorum institutionem, in quaque cathedrali Ecclesia magister adsit, cui sufficiens beneficium statuetur, quique gratis docebit; ut in aliis Ecclesiis & monasteriis, in quibus olim fundus aliquis in id designatus extitit, scholæ restituantur: ut nihil pro docendi facultate exigatur, & hæc quidem negetur idoneo nemini, quia id nimirum esset Ecclesiæ utilitatem impedire.

19. In urbium rectores, consules ac magistratus cæteros, sub anathematis poena, interdictio, ne cui publico oneri Ecclesias subdant, seu ad instruenda munimenta vel bellicas expeditiones, seu ad alia; neve Episcoporum aliorumque Præsulum in ipsorum subditos jurisdictionem (temporalem) imminuant. Clero tamen ea datur venia, ut aliquod voluntarium subsidium concedat, quo publicis necessitatibus consulatur, cum ad id laicorum facultates non sufficiunt.

20. Vetantur, ecclesiastica sepultura interdicta, ludicra certamina, seu nundinæ, in quibus aderant milites, qui in robo-

toris ac fortitudinis specimen, cum animæ & corporis periculo invicem dimicabant.

21. Mandatur, ut Dei tregua servetur, quæ in eo posita est, ut nemo quempiam aggrederetur a feria quarta post solis occasum ad sequentem secundam usque post solis ortum; ab Adventu ad Epiphaniæ octavam usque; & a septuagesima ad usque octavam Paschatis; omnino, excommunicationis indicta poena.

22. Interdictio, ne turbentur, aut male habeantur monachi, clerici, peregrini, mercatores, rustici iter agentes, aut in agris colendis occupati, animalia agriculturam obeuntia. Prohibetur etiam, ne nova portoria aliæve exactiones instituantur, sine Principum auctoritate; quia nempe minutus quisque dominus id auctoritatis sibi sumebat.

23. Ubicumque leprosi in commune viventes satis multi erant, ut Ecclesiam, cœmeterium & peculiarem presbyterium habeant, nihil obesse debet, quin hæc iis singula concedantur; iidemque a solvenda fructuum decima, quos ex hortis & quæ alunt, armentis perceperint, immunes erunt.

24. In Christianos sub excommunicationis poena interdictio, ne arma, ferrum aut ligna ad triremes construendas, Saracenis suppeitent; itemque, ne super eorum navigiis patroni aut navarchi sint. Præterea, qui Christianos commercii gratia, vel ob alias legitimas causas mare navigantes capient spoliabuntque, aut naufragos diripient, nisi restituerint, excommunicationi subduntur.

25. Renovatur excommunicatio jam sæpius in usurarios pronuntiata, cui additur interdictio, ne usurariorum, qui percepti fuerint, oblationes recipiantur, ne iidem ad communionem admittantur, ne denique vita functis sepultura concedatur; presbytero, qui hoc decretum violaverit, ad Episcopi iudicium remisso.

26. Vetantur Judæi & Saraceni, quavis obducta causa, Christianos apud se captivos habere. Ea tamen datur venia, ut Christiani in Judæos, & Judæi in Christianos ad testimonium reddendum suscipiantur. Mandatur, ut Judæis fidem amplexis bona serventur, dominis & magistratibus,

sub excommunicationis poena , prohibitis quidquam iisdem adimere.

27. Quamvis Ecclesia , prout ait S. Leo , cruentas executiones rejiciat , id tamen non impedit , quin ei Christianorum Principum leges adjumento sint , quatenus corporalis supplicii timor interdum permovet , ut ad spiritale remedium confugiatur ; & ob hanc sane causam anathematizamus hæreticos , dictos *Catharos* , *Patarinos* , seu , *Publicanos Albigenfes* , aliosque , qui suos errores publice docent , eosque , qui patrocinium receptumve iisdem tribuunt ; vetamusque , ne , si forte suo in peccato occubuerint , pro illorum oblatio fiat , iisdemve inter Christianos sepultura concedatur Mandat concilium , ut denuntientur excommunicati in Ecclesiis per dominicos festosque dies , Brabantenses , Cotterenses , &c. qui omnia devastabant ; licere etiam vult in eos arma sumi , eorundemque aggressores , ut eos , qui sanctum sepulcrum visitant , in Ecclesiæ patrocinium recipit. Hi Cotterenses seu villis conditionis homines congestæ catervæ quædam erant , quibus domini ad sua peculiariorum bella utebantur , quibusque nulla disciplina erat , nulla religio. *Reg. Tom. XXVII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI.*

Concilium Rothomagense , ann. 1189.

Gualterius Constantiensis , Archiepiscopus Rothomagensis , 11. Februarii die in sua cathedrali Ecclesia una cum suffraganeis habuit concilium hoc , in quo triginta duos , qui sequuntur , canones edidit.

1. Ut Patrum nostrorum vestigiis insistamus , statuimus , ut Ecclesiæ , quæ huic nostræ suffraganeæ sunt , in lectionibus & psalmodia , metropolis usum sequantur.

2. Ecclesiæ singulæ libros & vestes sacerdotales , quibus opus habent , tenere debent. Eucharistia in aureo tantum aut argenteo vase consecrabitur ; nec licebit Episcopo in id e stanno vas , nisi evidenter necessarium judicaverit , consecrare.

3. Domini Corpus , diu nocturne , sine luminari , sine cruce , sine aqua benedicta , aut sine presbyteri præsentia de-

on debet , nisi alibi necessario presbyteri detine-

ohibetur clericus , cujuscunque tandem ordinis in
erit , apud se ancillam habere.

esbyteri & clerici latas coronas & capillos decenter
im caesos habere debent , ea indicta poena , ut , qui
erint , si beneficia possident , ab iis suspensi declaren-
i vero beneficia non possident , a clericorum privi-
cidant.

cundum veteres canones , stricte prohibetur , ne fi-
yterorum in Ecclesiis collocentur , quibus eorum
serviisse perspectum est , ut iis scilicet proxime sus-

on admittentur ad suorum ordinum functiones cleri-
ob ignorantiam , natalium defectum , pravam agen-
nem aut contumaciam , sui Episcopi examini se sub-
t ; aut qui ab exteris seu transmarinis Episcopis or-
eorum testimonia exhibuerint.

ericorum nullus egredietur e provincia , studiorum
grinationis ergo , quin in id veniam ab Episcopo ,
officiariis obtinuerit.

i monachos & clericos interdictio , ne quid negotia-
dant ; in eosdemque & in laicos , ne Ecclesias , ea-
praedia conducta teneant.

In presbyterum interdictio , ne se pro vicecomite , aut
ulari magistrata gerat , sub poena suspensionis ab of-
& privationis ecclesiastici beneficii.

Consuetudo juri scripto receptoque contraria , quæ-
ejus amplitudo ac diuturnitas afferatur , nunquam
facere potest.

Indicimus & commendamus , ut accurate servetur
n Lateranensi concilio editus , ne archidiaconi suis
ationibus secum equos plures , quam sex aut septem
; ne clerici ullius procuracionem suscipiant , nisi ei
roventuum fatis ; ne suis hospitibus graves sint ; at-
apud ecclesiasticos pauperes coacti comedere , impen-
proximos beneficiarios quatuor aut quinque divisam

13. Episcopis eorumque officialibus commendatur ; ut appellationibus se faciles præbeant.

14. Statuitur , ne per censuras impediatur cujuspiam libertas se apud judicem defendendi , cum in jus vocatio legitima est.

15. Ecclesiasticorum testamenta inviolate servabuntur ; eorumque bona , qui intestati moriuntur , ab episcopo pijs operibus impendentur.

16. Ea clericis facultas data , ut post Pascha vita functi de iis quoque suorum beneficiorum fructibus statuant , quos autumnali tempore percepissent.

17. Servatur cruce signatis privilegiorum fruitio , quæ papales Bullæ , in conjugum , familiarum & bonorum gratiam , lisdem concedunt.

18. In miserorum hominum causis , qui ad Ecclesiæ patrocinium confugiunt , prohibetur , ne quid admisceatur , quod eorum in eo fidentiam jure conceptam imminuere possit.

19. In clericos & monachos , sub excommunicationis poena , interdictio , ne decimas , & alia beneficia laicis locent.

20. Interdictio , sub poena anathematis & privationis ecclesiastici beneficii cujusque , ne super ecclesiis , aut beneficiis illegitimæ ac non canonicæ pensiones solvantur aut exigantur. Ejusmodi pensiones erant , quibus presbyteri & simplices clerici , incio episcopo , & ob occulta negotia , suas interdum ecclesias aut sua beneficia onerabant ; ex quo fit , ut eas canon *privatas pensiones & adulterinas* appellet.

21. Ecclesiasticus alium ad laicum tribunal ob ecclesiasticum negotium trahere non debet ; id si quis aggressus fuerit , causa cadet , & excommunicationem subibit , a qua eum episcopus non nisi post congruam satisfactionem absolvet.

22. Interdictio ne oppigneretur , aut alienetur ulla ratione aliquod Ecclesiæ bonum , sine Episcopi ejusve ministrorum consensu.

23. Decimæ divino præcepto definitæ sunt ; & variae species , quæ earum materien conficiunt , in eo quod ad cuiusque anni finem colligitur , designatæ.

negotio, quodcumque tuerit, per iuramentum pro-
etur; ratio, quæ in id affertur, perjurii periculum est.

Mandatum, ut, dominicis diebus singulis, in cathe-
cclesia, & in parœciis, in eos, accensis cereis, ana-
pronuntietur, qui contra Ecclesiæ rem, & ut quem-
æreditate privandum curent, falsum testimonium apud
m proferunt; episcopo reservatum est peccatum hoc.
uentes canones quinque in eandem excommunicatio-
nam definunt contra intrusos in beneficia, falsarios,
iarios, venenati poculi præbitores, veneficos, eosque,
enter cum excommunicatis communicant. His ad-
clerici contumaces, & presbyteri perduelles, qui
episcopi ejusve ministrorum prohibitionem celebra-
gerent, ac tam laici, quam clerici, qui metropolitano
n in bonis, in juribus, in clero injuriam intulerint.
Mandatur, ut presbyter, qui suspensus celebrare au-
erit, interdictus remaneat ad annum totum; si ex-
unicatus celebravit, Romam mittatur. *Hard. Tom. VI.*
sinus, Concilium Rothomag.

Concilium Eboracense, an. 1195.

bertus, archiepiscopus Cantuariensis, & sanctæ Sedis,
glia legatus, habuit concilium hoc mense Junio, sub
Cælestini III. pontificatu; in eoque edidit sanctiones

clericali habitu, & face, si fieri poterit, præeunte, ad ægrotantes viaticum deferet.

2. Archidiaconis id curæ erit, ut Missæ canon probe correctus sit.

3. Presbyteri non eam laicis pœnitentiam imponent, ut Missas dictas velint; nec magis Missarum pretium in negotiationem adducent; eoque quod oblatum fuerit, contenti erunt.

4. Interdicitur, ne plures personæ, quam tres admittantur, ut infantem ad baptismatis fontem teneant; videlicet, viri duo, & femina una, cum puer, & feminae duæ, unusque vir, cum puella est. Mandatur, ut infantes expositi baptizentur, seu super iis sal inveniatur, seu non; prohibenturque diaconi baptizare, nisi necessitas urgeat, & Christi Domini corpus præbere, aut pœnitentiam imponere.

5. Dabitur opera, ut reparentur & ornentur ecclesiæ, & in argenteo calice consecretur.

6. Ecclesiastici coronam, & vestes suæ professioni consentaneas deferent; id facere si neglexerint, beneficiorum privatione cogentur.

7. & 8. Ecclesiastica iustitia gratis exercenda; & decima accurate solvenda est.

9. Canonici regulares & monachi nullam obedientiam conducent; non iter agent, omninoque suis e monasteriis non egredientur sine causa & sine comite; nec magis religiosæ pedem efferent, quin eas abbatissa, aut priorissa comitentur.

10. Interdictio, ne ecclesiæ, vel decimæ laicis locentur, etiam si cum ecclesiastico societatem inierint.

11. Perjuri solemnem in modum excommunicatione plectentur; & hæc facti species archiepiscopo, episcopo, vel iis absentibus, magno pœnitentiario reservabitur.

12. In ecclesiasticos interdictio, ne bibendi, aut edendi gratia cauponas subeant, neve cum feminis commercio jungantur. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. X. Hard. Tom. VI. & Anglic. Tom. I.*

Concilium Dalmaticum, an. 1199.

Cum Stephanus, magnus iupanus Serviae apud Innocentium III. egisset, suam ut ditionem ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam redigeret, ad eum summus Pontifex hac mente religiosos duos, *Joannem & Simonem* nomine, legato- rum titulo misit; qui in Stephani ædibus concilium habere, cum archiepiscopo Diocleæ & Antibari, quæ dum sedes unam tantum ecclesiam conficiebant, ex quo eas Alexander II. an. 1063. conjunxerat; Albani archipresbytero, & episcopis sex, qui sequentes canones duodecim ediderunt.

1. Deponentur in omne tempus episcopi, qui pecuniam ob ordinationem, vel ob beneficiorum collationem sumunt; rejicienturque inter laicos, quicunque ita ordinati sunt.

2. Conjugati nec presbyteri nec diaconi ordinabuntur, quin prius eorum conjuges in episcopi manu continentiarum votum ediderint; quod si quis e presbyteris, aut diaconis post ordinationem matrimonium init, nisi uxorem dimiserit, & poenitentiam egerit, officio quo fungitur, & ecclesiastico beneficio privabitur. Ordinatio, quoad sacros quilem ordines, non nisi quatuor temporibus fiet; subdiaconus sui ordinis functiones ad annum peraget, antequam ad sacconatum promoveatur; itemque diaconus, antequam presbyteratu initiatur.

3. Decimæ, & oblationes fidelium, tam pro vivis, quam pro defunctis, tribuentur in partes quatuor, quarum unam ibi habebit episcopus, ecclesiæ, prout opus habuerint, alteram, tertiam pauperes, quartam clerici.

4. Nullus non presbyter, sub poena privationis officii, & beneficii, prohibetur id revelare, quod in privata confessione audierit.

5. Quicunque violenter episcopum, presbyterum, clericum, religiosum percusserit, excommunicationem subibit, qua non nisi a Papa, vel ab ejus legato, & quidem post congruam ob id culpæ satisfactionem absolvi poterit. Eam in eum poena decernitur, qui clericum ad secularia tribunalia traducet, ut ibi ad candentis ferri, aut aquæ rostationem damnetur, seu quodvis aliud iudicium subeat.

6. Inter consanguineos, ad quartum usque gradum, & hunc ipsum, matrimonia prohibentur; mandaturque, ut qui ita conjugati se separare noluerint, excommunicatione plestantur.

7. Clerici se radere, & clericalem tonsuram ferre jubentur.

8. & 9. In laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne clericos judicent, aut ecclesias iisdem conferant; has ex eorum manu, qui acceperint, eandem poenam subibunt. Subduntur etiam excommunicationi, tum qui ecclesie bona occuparunt, quoad restituerint, tum qui in captivitate Latinos detinent.

10. Iis imponitur eadem poena, qui uxores ante Ecclesie judicium repudiant.

11. Interdictio, ne filii presbyterorum & spurii ad ordines evehantur.

12. Interdictio, ne qui nondum tricesimum attingit ætatis annum, presbyter ordinetur. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VI.*

Concilium Londinense, an. 1200.

Hubertus, archiepiscopus Cantuariensis, coegit hoc nationis generale concilium in Westmonasteriensi ecclesia, in eoque quatuordecim canones edidit quorum plerique iidem sunt, ac Lateranensis, sub Alexandro Papa III. an. 1179. concilii canones. Qui ab iis differunt, hi sunt.

1. Jubentur presbyteri verba canonis Missæ distincte, nec citius scilicet, nec lentius recitare, eandemque regulam in divinorum officiorum recitatione servare.

2. In presbyteros interdictio, ne bis, eadem die, nisi in necessitatis casu, Missam celebrent; ac tum quidem presbyter calicis ablutionem non peraget, digitorumque ablutionem reservabit, ut eam post secundam Missam sumat, nisi diaconus aliusve minister adsit, qui hanc ablutionem in prima Missa sumere possit. Idem canon mandat, ut in congrua linteoque tecta pixide ad infirmos eucharistia deferatur, data opera, ut crux lumenque præcedant, nisi longius ægrotus absit. Hostiam quoque dominicis diebus
singulis

ingulis renovatam vult; seduloque caveri jubet, ne hostia non consecrata, consecratæ loco, detur; jubetque eucharistiam ad petentem non clam deferri, sed ei publice tribui, qui etiam atque etiam eandem petit, nisi ejus crimen publicum sit.

3. Baptismus & Confirmatio iis administrabuntur, qui, baptizati confirmative, nec ne, fuerint, dubitatur, quia sacramentum iterari non censetur, cum probatio non suppetit illud collatum fuisse; baptizandi proinde sunt infantes expositi, cum dubitatur, an baptizati fuerint, seu sal cum iis comperiatur, seu non. Cum infans a laico, in necessitatis casu, baptizatus fuit, presbyter cæremonias & preces, quæ immersionem sequuntur, non autem quæ præcedunt, supplere debet.

4. Presbyteri, in pœnitentiæ administratione, omnes peccati circumstantias, & pœnitentis dolorem expendent, nec conjugatæ feminæ pœnitentiam imponent, quæ eam viro super aliquo occulto crimine suspectam reddere possit. Eadem circumspèctione quoad virum utentur, cavebuntque ipsi, ne ad altare accedant, quin errata in quæ inciderint, confessi fuerint, & ne iis, qui presbyteri non sunt, Missas in pœnitentiam imponent.

9. Interdictio, ne quis decimam, messis expensas prætexens, imminuat; ea porro presbyteris potestas erit, ut excommunicationem, ante autumnum, in eos pronuntient, qui decimas fraudant, eosdemque, secundum Ecclesiæ formam, absolvant; at qui ter moniti decimas retinuerint, anathemati suberunt; novalium autem terrarum decimæ parochialibus tantum ecclesiis solventur.

11. Prohibentur, vir quidem cum prioris conjugis, femina vero cum prioris mariti consanguineis, denique baptizatus cum ejus filia quam baptizaverit, aut ad Baptismi fontes tenuerit, matrimonium inire. Antequam matrimonium iniri possit, annuntiabitur publice ter in ecclesia, tum vero publice in ecclesia, præsentè presbytero, celebrabitur; aliter, matrimonium non admittetur, sine Episcopi peculiari mandato. Conjunctorum nullus longam peregrinationem susci-

pere poterit, nisi id publice ex utriusque partis mutuo consensu declaratum fuerit.

13. Leprosis, sicubi fuerint, ea venia dabitur, ut sibi ecclesiam, aut capellam extruant, cum cœmeterio, suumque ad servitium presbyterum habeant. *Ibid. & Anglic. Tom. I.*

C O N C I L I A

SÆCULI DECIMI TERTII.

Concilium Avenionense, an. 1209.

Hugo, Regienfis episcopus, & Milo, Innocentii Papæ III. notarius, ambo sanctæ Sedis legati, habuere concilium hoc, adfistentibus archiepiscopis Viennensi, Arelatenfi, Embrodunensi, & Aqui-sextiensi, episcopis viginti, pluribus abbatibus, aliisque præsulibus. In eo editi unus, & viginti sequentes canones.

1. Sæpius studiosiusque, quam communis consuetudo fert, suis in diœcesibus episcopi prædicabunt; cumque e re fuerit, virorum opera, de quorum scientia & prudentia constiterit, ad verbi ministerium utentur.

2. Ecclesiasticas censuras episcopi, cum res postulaverit, adhibebunt ad laicos dominos adigendos, ut obstricto iurejurando, hæreticos expellere, omnisque generis munera Judæis adimere parati sint.

3. Excommunicatione plectentur, dominicis festisque diebus, omnes usurarii, generatim, & singillatim, qui, ter moniti, in suarum usurarum prosecutione animum obfirmabunt.

4. Judæi cogentur, sub eadem pœna, Christianis reddere, quod ab iis per usuram exegerint; impediunturque diebus dominicis laborare, abstinentiæque addictis diebus carne vesci.

5. Cum decimarum solutio sit ex earum rerum genere, quæ obligatoriæ sunt, & præscriptionem pati non possunt, usul
erunt,

erant, si opus fuerit, Ecclesiae censuræ ad laicos aliosque adigendos a quibus debentur; easque nullus episcopus, nullusque clericus, ad laicorum favorem, in perpetuum alienare poterunt.

6. Laici & ecclesiastici domini, sub excommunicationis, superque eorum terris interdicti pœna, prohibiti portoria, & tributa injusta instituere, nisi in id veniam a Regibus aut Imperatoribus obtinuerint.

7. & 8. Vetiti, sub eadem pœna, laici regum vectigal, & impositiones cæteras a clericis exigere, & episcoporum aut ecclesiasticorum, postquam occubuerunt, bonis potiri. Idem vetantur etiam se episcopi aut pastores alicuius ecclesiae electioni immiscere, ejusdem electionis libertatem impedire, & quavis obducta causa, annuorum reddituum partem e religionis & ecclesiasticis domibus extorquere.

9. Cum oppida & munimenta, quæ alicubi ecclesiis adiacebant, latronum receptacula & abominationis loca evassissent, mandat concilium, ut diruantur; excipit tamen munimenta ad paganos repellendos necessaria.

10. Ad pacem ac treguam factam tectamque servandam, jam editas leges confirmat; damnatque, eodem tempore, Aragonenses, Barbanfosios aliosque eandem turbantes, quos una cum eorum fautoribus, tamquam hæreticos, excommunicationi subdit.

11. Ecclesiastici judices prompte ac firmiter causas ad eorum tribunalia delatas finient, neque ad tollendas excommunicationis, & interdicti sententias se tam faciles exhibebunt.

12. Concilium ad Innocentii III. decretalem epistolam se conformans, excommunicationem ob aliquod damnum latam tolli vetat, antequam excommunicatus se injuriam reparaturum jurejurando receperit. Idem in eum statuit, qui excommunicatione percussus fuerit, quia vadimonium in judicio deseruerit, eundem inquiri absolvi non posse, nisi postquam se ad illud accessurum juraverit.

13. Ad reprimendam perjurii facilitatem, eorum absolutionem Papæ reservat, qui hujus criminis convicti fuerint,

illudve publice perpetraverint. Remittit item ad Papam sacrilegos & incendiarios; mandatque, ut alicujus ejusmodi criminis reus suis præterea functionibus suoque beneficio privetur.

14. Renovatur Lateranensis tertii concilii decretum, quod collatores jubet ecclesiis intra menses sex providere.

15. Episcopos, abbates, aliosque superiores vetat monachis alicujus rei proprietatem concedere, quam iis ne Papa quidem, prout Innocentius III. declaravit, tribuere potest.

16. Mandatur episcopis, ut eos excommunicatione plestant, qui violentias exercent, hominesque vi capiunt.

17. Interdictio, ne quis in ecclesiis per Sanctorum vigiliis ad scandalum lætitia gestiat.

18. Habebunt monachi tonsuram & indumenta, quæ eorum statui respondeant; erunt eorumdem vestes e panno simplici, modesti coloris, & cum ejusdem coloris manicis. Sæculares clerici, præsertim vero, qui in sacris ordinibus constituti sunt, coronam suo statui congruam, clausosque, qui nec serici, nec rubri, aut viridis coloris sint, habitus deferent.

19. Presbyteri alique clerici sacros ordines suscipient, cum eorum episcopo visum fuerit; at apud laicos judices advocati functiones non peragent.

20. In punitionem cædis legati Petri Castelnaviensis, & Geofridi canonici Genevensis, omnes eorumdem interfectorum consanguinei ab omni ecclesiastico beneficio ad tertiam usque generationem arcentur.

21. Jubentur omnes presbyteri dare operam, ut præcedentia statuta serventur.

Concilium Parisiense, an. 1209.

Concilium hoc contra errores habitum est, quos quidam nomine Amaurius, clericus Beni natus, in Carnuteni regione, alique ejus discipuli disseminaverat. Proposuit Amaurius oportere christianum quemque, tamquam fidei articulum credere se Christi Domini membrum esse. Addebant ejus discipuli unumquemque per internam infusionem gratiæ Spiritus sancti,

sancti, sine ullo externo actu, posse salutem consequi; quodque in se ac suapte natura peccatum erat, ejusmodi non amplius esse, siquidem per charitatem fieret. Huic principio insistentes, adulteria aliasque impuritates, charitatis jactato nomine, perpetrabant; docebant etiam non aliter in altaris pane, quam in quolibet alio pane, Christi Domini Corpus existere, Deumque per Ovidium perinde ac per S. Augustinum, locutum esse; resurrectionem negabant, aiebantque paradisum & inferos nihil esse; eos in se ipsis paradisum habere, quibus inerat Dei cogitatio; in iisque infernum esse, qui lethalis alicujus peccati rei erant; idololatriam esse erigere altaria sub Sanctorum invocatione, eorumque imaginibus thus adolere. Hos omnes errores, & Amaurii memoriam, qui mortuus erat, concilium damnavit; jussit etiam flammis addici omnes metaphysices Aristotelis libros, qui Amaurii hæresi occasionem præbuerant. *Ibid.*

Concilium Parisiense, an. 1212.

Robertus Corfconius, seu Corceonius, cardinalis, & legatus in Gallia concilium hoc celebravit, in quo, per Papæ, præfulumque, qui cum eo convenerant, auctoritatem, decreta plura, in quatuor partes tributa evulgavit. Eorum pars prima sæculares clericos afficit, & viginti decreta continet; regulares spectat altera, & viginti septem decreta complectitur; ad religiosas, abbatissas & abbates tertia refertur, in eaque unum & viginti decreta numerantur; quarta quæ totidem decreta exhibet, super archiepiscopis episcopisque versatur.

PRIMA PARS.

1. Clerici modesti erunt in vestibus, & in oris & corporis habitu; capillos deferent in orbem tonsos, inutiliter in choro non loquentur, in eoque, perinde atque in ecclesia non deambulabunt, nec illinc, absque necessitate, nisi post Missæ finem, exhibunt.

2. Jubentur decani canonicis consuetam distributionem subducere, qui satis habent officii initio finique interesse, & recedunt a parte media.

3. Venatici canes aut aves, & magnifici comitatus, hominum in societate viventium instar, clericis interdicuntur.

4. Vetantur iidem clerici, suspensionis indicta poena, feminas secum habere.

5. Confitebuntur ecclesiastici suis episcopis seu superioribus, & non aliis, nisi iis annuentibus.

6. In clericos quibus sufficiens beneficium est, interdictio, ne advocati munus ob pecuniam obeant; ne causas prope desperatas sibi sumant; ne forensia acta protrahant, eorumque cursum per malitiam impendant; clericis vero, qui nec canonici nec beneficiarii erant, concilium immodica solum salaria interdicat.

* Quia laici olim, ut plurimum, admodum rudes, ac solum pauci inter eos litterati erant, advocati professionem exercere ecclesiastici sinebantur, ea conditione, ut eam canonici quidem & beneficiarii gratis obirent, cæteri vero qui nec canonici nec beneficiarii erant, suas ob functiones moderato salario contenti essent.

7. In ecclesiasticos interdictio, ne jurent se nec libros nec alia commodaturos, & nemini sponsores fore. Nulla declarantur juramenta hæc.

8. In eos qui quæstum obeunt, interdictio, ne prædicent, seu reliquias deferant, seu non; neve alicujus provinciae prædicationem conducant. Iisdem tamen, siquidem sui diocesani episcopi litteras habeant, prædicandi facultas concedi potest.

9. Interdictio, ne detur ignotis presbyteris Missæ dicendæ venia, nisi sui episcopi testimoniales litteras, vel probi viri testimonium afferant.

10. Nullus presbyter excommunicato, interdicto, ignoto, alieno, denique parochiano communionem, aut sepulturam præbere debet.

11. Nemo adiget, ut Missas ad annum, ad triennium, ad septennium dicendas testamento leget; nec sibi tam multas presbyteri missas sument, ut eas aliis ob pecuniam demandare, vel siccas ipsi pro mortuis Missas dicere necesse habeant.

* Ex

*Ex hoc canone compertum sit retributiones pro Missis ab incunte saeculo tertio decimo institutas fuisse. Jam vero missas ficas eas fuisse constat in quibus nec consecratio erat nec communicatio.

12. Vetantur parochi seu alias parochias conducere, seu suas locare, seu capellani esse in aliis ecclesiis. Nullus presbyter in parochia confessiones audiet, sine superioris, ejusve mandato cui demandata ibidem est animarum cura, nisi necessitas aliter postulet. Parocho ejusque superiori statutum hoc proprii presbyteri titulum tribuit.

13. Interdictus quisque beneficia & praebendas partiri.

14. Interdictio, ne rurales decanatus ad tempus, aut in perpetuum vendantur.

15. In archidiaconos interdictio, ne ab ecclesiis quas ipsi per se non visitant, procurationis jus exigant.

16. Nullus aleatorius aut licentior coetus in claustris tolerabitur.

17. Conventualium capitulorum canonici exterum sibi superiorem seligent, si minus in capitulis ipsis idoneum invenerint.

18. Cum in capitulo electio facienda, indicendus ejusdem dies, ut absentes convenire possint.

19. Sub excommunicationis poena interdictio, ne quis curata beneficia plura possideat, ea lege, ut qui duo possidet, alterutrum intra duos menses abdicet, secus eam poenam subiturus, ut suis omnibus patronatibus privetur.

20. Prohibitus quisque contendere beneficium ad se pertinere, tamquam successionis jure; aut quiequam exigere, sive docendi facultatem, aut scholarum regimen tribuat; jussu episcopo eos a beneficio suspendere, qui decretum hoc, moniti, violaverint.

SECUNDA PARS.

1. Ob ingressum in religionem nihil exigetur; & religiosi, tum qui S. Augustini, tum qui S. Benedicti regulam profitentur, nihil proprietatis titulo possidebunt; & priores, quique aliquam administrationem obeunt, poterunt, praes-

latis generatim annuentibus , id retinere quo opus habebunt, ut faciant fuorum officiorum oneribus ſatis.

2. Nemo , ante ætatis annos octodecim , in ullum prorsus ordinem recipietur ; & ob ejus in religionem ingreſſum nihil exigetur.

3. Monasteriorum parvæ fores ad omnem perturbationis occasionem adimendam obturabuntur.

4. Redditus ad infirmorum & pauperum ſolatium designati nec imminuentur , nec in alios uſus conferentur.

5. Exercebitur hospitalitas , conſuetæque eleemoſynæ pauperibus tribuentur.

6. Nemini negabitur in religionem ingreſſus , ea obducta cauſa , ingredi petentem e regione non eſſe in qua monasterium ſitum eſt , modo bonis moribus ſit, Eccleſiæque utilis eſſe poſſit.

7. Prohibiti religioſi ingreſſum in religionem , ſacramenta , & ſepulturam uſurariis & excommunicatis concedere.

8. Alterius monasterii monachus non ſuſcipietur , quin annuat ejusdem abbas , ſatisque firma præſumptio ſit eum religioſius vivere velle.

9. Albas chirotheas , aut calceamenta ſeu tegumenta magnifica , iisque ſimilia quibus ſæculares utuntur , monachi non deferent. Albus aut niger erit eorum veſtibus color ; ipſique extra triclinium , ſine ſuperioris venia , non comedent.

10. Religioſi extra dormitorium cubicula non habebunt , officiariis exceptis quibus id ſecundum regulam concedetur. Non querentur in capitulo , non in clauſtro rumorem edent , non feminas in ſuſpecta loca recipient , non venatum ibunt , non vetitis ludis vacabunt , & in triclinio ſilentium ſervabunt.

11. Cum ſuperiores in iter ſuos religioſos mittent , iis ſatis ad illud conficiendum dabunt , ne in ordinis dedecus mendicare cogantur ; id autem quia nondum religioſi mendicantes exiſtebant.

12. Inferiores cum humilitate obedient , & ſuperiores cum prudenti circumſpectione imperabunt , ne per ſeveritatem , honeſtiores ipſos religioſos adigant , ut ſuis e domibus , quod nonnunquam contigit , egrediantur.

13. Nec preposituras nec prioratus monachis Abbates locabunt; ne monachus villicus id sibi retineat, quod summam locatione præscriptam superat, aut, si solvendo non sit, omnes seu iustas seu injustas rationes adhibeat; ut suo faciat Abbati satis.

14. Monachum, qui habitum suum deseruerit, loci ordinarius excommunicationi subdet, ne cum eo quispiam communicet.

15. Excommunicati, interdicti aut irregulares si se stiterint, ut religioni nomen dent, irregularitatem suam declarabunt. Si Abbas eos absolvere potest, id faciet; si minus, ad superiorem majorem, qui id potestatis obtinet, eosdem remittet. Quod si forte quispiam per negligentiam aut per ignorantiam receptus fuerit, eum Abbas absolvet; at si suam ipse irregularitatem de industria celaverit, gravi poenitentia subdetur, eumque Abbas aut Superior major absolvet.

16. Instauratur tertii Lateranensis concilii decretum, vetans, ne solus in villa, in vico, atque adeo in parocchia monachus relinquatur.

17. In monachum interdictio, ne duos prioratus, duasve obedientias habeat, ea indicta pœna, ut utriusque iacturam subeat.

18. Ex Chalcedonensis concilii constitutione, privabitur officio suo monachus, qui machinationes in capitulis fruet.

19. Monachus, in sæcularium gratiam, advocati munere fungi non poterit; at poterit pro regularibus, siquidem Abbas annuerit.

20. Vetiti monachi suis e monasteriis egredi, ut ad medicinæ aut jurisprudentiæ studium se conferant, excommunicationis pœnam, ni intra duos menses redierint, subituri, quamvis iis suppeteret Abbatis venia, qui eam ipsis concedere non potuit.

21. In monachos & canonicos regulares interdictio, ne duobus unum idemque cubile sit.

22. Non imminuetur monachorum numerus in prioratu, cujus redditus imminuti non fuerint.

23. In monachos interdictio, ne jurejurando eam sibi

legem imponant, suos ut libros nemini commodent.

24. Qui dissidia in monasteriis excitant, ut ad cellas seu obedientias, extra claustrum, mittantur, concludentur in claustro arctius diutiusque.

25. Quicumque merces carius vendunt, quia fide dant, erunt usuræ rei, & usurariorum poenis obnoxii.

26. In clericos & monachos interdictio, ne prioratus ad vitam sumant, nisi ut meliores reddant, & quidem e dioecese-
cesani Episcopi consensu.

27. Nec pecunia, nec vestes, nec prandia ab iis exigantur, qui in religionem ingredi volunt.

TERTIA PARS.

1. 2. 3. & 4. Religiosæ clericos aut famulos suspectos apud se non habebunt; eas consanguinei privatim & sine testibus non invisent; suus singulis lectus erit; eadem non egredientur, ut consanguineos adeant, nisi bonæ famæ personis comitantibus, & ad brevissimum quidem tempus; non choreas agent in claustro, vel alibi.

5. 6. & 7. Religiosæ in indumentis paupertatem servabunt; in commune vivent e monasterii bonis; dabuntque Episcopi operam, ut iis prudentes circumspēctosque confessorios designent.

8. Suspenduntur a suis functionibus abbatissæ, quæ sue non facient officio satis; quod si monitæ non resipuerint, deponentur.

9. Religiosi hospitalibus & leproforum nosocomiis administrandis præpositi edent paupertatis, continentæ & obedientiæ vota tria; earum numerus non excedet ægrotantium aut advenarum numerum; eoque sæculares non recipi-
entur, qui sibi recessum petunt, pietatis specie, re tamen ipsa, ut sæcularem jurisdictionem evitent.

10. 11. 12. 13. 14. & 15. Abbates advocatorum aut iudicum munia non obibunt; non frequentem comitatum, non pedisequos juniores habebunt, consanguineis nihil e monasterii bonis dabunt, nisi pauperes sint; non finent juniores feminas in monasterium ingredi; ab obedientiis vel a priorati-

tribus non eos amovebunt , qui ibidem sunt , ut confan-
mineos in iisdem collocent ; priorum aut officiariorum ra-
ones quotannis accipient ; non transigent magni momenti
egotia , nec graves summas mutuabuntur , sine seniorum
sententia , qui septem saltem numero sint , in id a capitulo
lecti.

16. Erga religiosos poenitentes miseratione Abbates uten-
tur , quin tamen disciplinæ ordinem lædant. Obedientias
non vendent.

17. In Abbates & Priores interdictio , ne eos , qui ad do-
mus aut priorum reformationem , capitulo aliquid propo-
nunt , minis terreant , aut acerbe habeant.

18. Abbates & priores non sinent religiosos suos in obe-
dientiis remanere , quin regularem vitam , quoad fieri potest ,
nisi eos infirmitas aut necessitas impediat , ibidem servant.

19. & 20. Suis in cubiculis , sine justa causa , religiosi
non comedent ; nec egredientur e claustris , ut , studiorum
causa , ad scholas pergant.

21. Capellanos & adstantes , qui matura ætate , bonis-
que moribus sint , Abbates habebunt.

QUARTA PARS.

1. Deferent Episcopi & Archiepiscopi latas coronas , &
capillos in orbem cæsos , qui nempe contra ac decet , infra
mitram appareant ; in vestibus & in omni oris & corporis ha-
bitu gravitatem & modestiam servabunt , ac , nedum ipsi ju-
rabunt , alios , se præsentibus , jurare non sinent.

2. Matutina in lecto non audient , nec sæcularibus nego-
tiis , frivolisve sermonibus , officii tempore , distinebuntur.

3. Officium ipsi in majoribus solemnitatibus celebrabunt ;
prædicabunt Dei verbum , aut saltem prædicandum curabunt.

4. A venatione , ab aleis , a pretiosis pellibus abstinebunt.

5. Sanctam lectionem , saltem ad cibi initium ac finem ,
fieri jubebunt , nec ad mensam histriones , aut musica instru-
menta tolerabunt.

6. Honestis providisque eleemosynariis utentur . hospi-
tali tatem ipsi exercebunt , habebunt statas horas , quibus jus
red-

reddant, & publice pauperes audiant, aliorum confessiones excipient, & sæpe ipsi confitebuntur.

7. In suis cathedralibus Ecclesiis assidue, potissimum in maioribus solemnitatibus & quadragesimæ tempore, residebunt.

8. Professionem quam, dum consecrarentur, ediderunt, publice legi jubebunt, saltem bis in anno, nempe semel in synodo, & iterum in capitulo.

9. Secum suis in visitationibus frequentem comitatum non ducent, qui gravis hospitibus esse possit.

10. Habebunt adstantes seu comites graves, ætate proVectos, doctos, fide bonisque moribus commendandos, & cubicularios, probos homines, qui, ut canones mandant, sint eorum vitæ testes, eorundemque secretorum depositarii. Habebunt domesticorum parum, quique omnes bene morati sint.

12. Evitabunt simoniæ speciem ipsam in ordinum collatione, in Ecclesiarum dedicatione, in virginum benedictione, suisque functionibus cæteris, sine ullo tamen honestarum permissarumque consuetudinum præjudicio.

13. Nihil sument pro suo ipsorum sigillo, seu pro redemptione expensarum visitationis, cum eam non peragunt, seu pro facultate sepeliendi excommunicatos, seu pro dispensatione bannorum, hoc est, publicationum matrimonii, seu pro tolerando clericorum cum concubinis commercio, seu denique pro ordinum collatione.

14. In Præsules interdictio, ne junioribus aut indignis curata beneficia tribuant; ne cum præcipitatione excommunicationem pronuntient; ne pecuniam sumant, ut ab ea pronuntianda abstineant, & ut matrimonialium enuntiationum trium dispensationem concedant.

15. Prohibentur iidem pati, se præsentibus, singularia certamina & externa judicia, quæ eadem ac Dei judicia esse videntur; eaque sanctis in locis aut in cœmeteriis permittere.

16. Abolere jubentur infanientium paganorum festum, quod Kalendis Januariis celebrabatur.

17. Statuitur, suam ut synodum semel saltem quotannis habeant; operamque dent, ut confirmationem conferant,

hinc metu, nullaque humana ratione habita, suarum dice-
con depravationes, peculiariter in capitulis cæterisque
corporibus corrigant.

18. 19. 20. & 21. Excitatur prælatorum severitas in cho-
reas, quæ sanctis in locis agitabantur, in dominicorum die-
rum opera, in illicita matrimonia; in facilitatem, qua le-
gitima testamenta abrogandi facultas concedebatur, & in ex-
secratis peccata, quæ nec nominantur.

Concilium hoc ex utilissimis est, quæ in Gallia extiterint,
& quamvis parum cæteroqui notum sit, est tamen, quod fre-
quens & e pluribus provinciis conflatum fuisse credatur.
Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VI. Martenne, in Collect. Tom. VII.

Concilium Apamiense, ann. 1212.

Simon Montfortensis, unus ex eorum signiferis, qui con-
tra Albigenes sacram militiam profitebantur, seu cruce sig-
nificabant, coegit concilium hoc, labente Novembri men-
se, & ad illud Episcopos, nobiles viros præcipuosque e-
oribus convocavit. In eo decreti quadraginta novem arti-
culi, quorum plerique politiam spectant quoad Simonis Mont-
fortensis, nonnullorumque aliorum dominorum ditiones,
in suum ipsorum emolumentum nobilitatis terras pro-
pserant, quæ hæresin amplexa fuerat, aut eidem faverat.
Et alios articulos, hi quidem notari possunt. Primitiæ &
decimæ solvantur in subactis regionibus, ut moris est. Re-
m vectigal pauperibus viduis non imponetur, ac ne cle-
ricus quidem, nisi conjugatus, in negotio occupatus, aut usu-
arius sit. Dominicis diebus nullus omnino nundinis aut
mercatori locus erit. Clericus in delicto captus, quodcum-
que fuerit, Episcopo aut archidiacono in manus tradetur;
et clericus hic non aliam clericaturæ notam quam coro-
nam haberet. Parochiani adigantur, ut festis & dominicis
diebus ad Ecclesiam se conferant, ibique prædicationem &
missam audiant. Qui hæreticum suum in terram
aperit, ea privabitur in omne tempus. De hoc concilio
non est in vulgaribus Collectionibus, quæ tamen ejusdem
statu-

statuta non referunt. Ea Domnus Martenne & Domnus Durandus in primo suorum Anecdotorum tomo dederunt.

Concilium Montis Pessulani, Monspelliense, ann. 1215.

Cardinalis Robertus de Corceonio, cum Decembris die 7. an. 1214. Remis esset, concilium hoc, accitis Archiepiscopis Bituricensi, Narbonensi, Ausciensi & Burdigalensi, cum harum provinciarum Episcopis, Abbatibus & archidiaconis, convocavit. Ei tamen non ipse Robertus, sed Cardinalis Petrus Beneventanus, tamquam in provincia legatus præsuit, illudque aperuit 8. Januarii die an. 1215. Hoc in concilio editi fuere canones quadraginta sex ad ecclesiasticæ disciplinæ reformationem, ad hæreticorum eorumque fautorum denuntiationem, &c.

Priores septem afficiunt Episcopos & clericos cæteros, quibus vestium agendique rationis castigatissimam formam concilium præscribit. In iis commendatur Episcopis vestis talaris & supparum, seu rochetum, seu domo pedibus exeant, seu domi pro tribunali consistant; interdicuntur canonicis aliisque beneficiariis equina frena & calcaria aurata, vividioris, ut rubri & viridis coloris panni, apertæ seu pendentibus manicis togæ, & alia nonnulla ornamenta, quæ sæculi mollietiem & fastum olere videntur; præcipitur in coronæ modum tonsura; requiritur universim in omnibus, qui Ecclesiæ deserviunt, moderationis & consilii multum, quoad muliebrem sexum potissimum; omnis omnino usuræ negotiique absoluta abdicatio; externa ad gravitatem species; & si quando, quod rarum esse debet, venatum eunt, accipitres apud se habere, aut manu gestare prohibentur.

8. Interdictio, ne laici tamquam canonici & confratres suscipiantur, lisdemque præbenda aut distributio canonica panis & vini detur; cum ejusmodi confraternitates Ecclesiis officiant.

9. Quicumque, post præcedentium canonum indictionem, ultra dies quindecim se ad eos conformare distulerit, ab officio & beneficio suspenditur.

10. In Ecclesiam ingrediendi jure privantur prælati ipsi, qui dies octo transegissent, quin hanc sententiam exequerentur.

11. & 12. Eo spectant, ut digni tantum idoneique, & quidem per nominationem prorsus gratuitam, in beneficiis & parocciis statuuntur.

Canones novendecim, qui sequuntur, ad disciplinæ penes regulares redintegrationem referuntur. His id ex parte concilium accommodat, quod ad status decentiam ab ecclesiasticis secularibus postulaverat. Non patitur proprii quidquam in monasteriis possidere, vel cum Abbatis aut prioris venia, *quoniam hi quidem, inquit, eam dare non possunt.* Injungit, ut dominicis diebus singulis, in universo capitulo, excommunicatio in proprietarios pronuntietur. Ibidem, ad canonici regularis aut monachi receptionem nec pactum nec conventio firmabitur. Monachi & canonici regulares in his tantum causis advocatorum munus obibunt, quæ eos afficiunt; nisi eos forte, in urgentissima facti specie, id Episcopus, qui eorum superior esset, domive Abbas aut Prior jusserint; cæterum, excommunicati & infames a judice & ab adversariis censebuntur, & tamquam ejusmodi ministerio prorsus impares habebuntur. Quod, sumpto cibo in conventibus, e mensa supererit, colligitur, & pro Superioris voluntate, in pauperes distribuetur. Magnas coronas canonici regulares, & maxime monachi deferent; ut in his quidem capillorum circulus duos tresve digitos latus sit. Elatum erit ocllusumque eorum calceamentum. Iidem ab una ad aliam Ecclesiam leviter non migrabunt; & una tantum Ecclesia, unaque stata mansio singulis erit. Canonici regulares se nunquam sine superpelliceo in conspectum dabunt. Nihil e peculiari Ecclesia, *præbendæ* titulo, prorsus ut monachi, tenere poterunt. Utrique ad religiosam professionem, vel ad sacramentorum administrationem recipere, vel apud se inhumare, sub anathematis pœna, non eos possunt, qui tamquam usurarii, excommunicati, aut nominatim interdicti innotescunt; quod si facere ausi fuerint, damnabuntur ad damna, quæ propterea aliæ Ecclesiæ pati possent, salvis tamen sanctæ Sedis privilegiis. Cum prioratus ad religiosorum trium sustentationem satis suppeditabunt, constabitur.

bitur ex iis communitas ; cum autem ad id haud satis dabunt, fiet plurium prioratum unio.

Canon tertius & sequentes undecim renovant confirmantque quidquid variis temporibus ad publicam securitatem, recentiusque ad pacem, dominum inter & dominum, interque regionis communia, servandam statutum fuerat. In eos, qui hanc violant, graviore poenas concilium decernit ; & neminem non hortatur, ut eosdem, omni utriusque gladii potestate adhibita, persequatur.

43. Nova vectigalia aut nova portoria imponendi libertatem reprimat.

44. Baronibus, aliisque penes quos est portorii jus, viarum curam demandat, ut rapinas & furta ab iisdem arceant.

45. Societates & sodalitates proscribit, quæ, quin loci dominus aut Episcopus annuant, instituuntur.

46. Presbyterum unum, laicosque duos, tres, ad hæreticos quos detexerint, deferendos, in unaquaque parocchia, statutos vult. *Lab. Tom. XI.*

Concilium Lateranense IV. & generale XII. an. 1215.

Summus Pontifex Innocentius III. per Bullam Aprilis die 19. an. 1213. datam, quam per universum christianum orbem misit, convocavit concilium hoc, quod Lateranense quartum, & generale decimum secundum est. Causæ con- vocationis concilii fuere Terræ sanctæ recuperatio, morum per universam Ecclesiam reformatio, bellorum & hæreseon extinctio, fidei confirmatio & pacis redintegratio. Ei ad- fuere duodecim supra quingentos, Episcopi, relatis in nu- merum patriarchis duobus, Constantinopolitano & Hieroso- lymitano, primatibusque seu metropolitanis uno & septua- ginta ; ex Abbatibus prioribusque plures quam octingenti, & magnus eorum numerus, quos absentes delegaverant. Fridericus, Siciliæ Rex, electus Imperator, Henricus, Im- perator Constantinopolis, Reges Galliæ, Angliæ, Pannoniæ, Hierosolymæ, Cypri, Arragoniæ, alique Principes plures ibi suos oratores habebant. Coivit concilium in Laterani patri- archalem Ecclesiam, S. Martini die, 11. mensis Novembris
an.

in. 1215. Illud Papa per sermonem aperuit, ejus argumentum erant ea Christi Domini verba: "vehementer optavi vobiscum hoc Pascha comedere." Post hunc sermonem aliumque, qui non nisi moralis cohortatio est, obtulit concilio jam edita, in eoque lecta voluit septuaginta decreta seu canones, quibus initium dat catholicæ fidei expositio.

1. Hæc expositio seu formula fidei ejusmodi est: non esse nisi unum Deum in personis tribus, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum; at unam tantum essentiam, substantiam unam, simplicissimamque naturam unam; Patrem non tenere substantiam suam ab ulla persona, Filium eam a Patre tenere, & Spiritum sanctum ab utroque procedere, sine initio & sine fine; Patrem generare; Filium esse genitum; Spiritum Sanctum procedere; eos consubstantiales & in rebus omnibus æquales esse; æque potentes, æque æternos, unum & unicum rerum omnium principium, invisibilem & visibilem, spirituum & corporalium rerum creatorem Deum; qui, per suam omnipotentem virtutem, ab initio temporis, e nihilo fecit utramque creaturam, spiritalem & corporalem, ac demones quoque, quos ipse bonos creaverat, qui se malos ipsi fecerant; hominem porro, diabolo instigante, peccasse.

Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam suam individua, & secundum suas personales proprietates distincta, salutarem doctrinam, per Moysis, prophetarum, cæterorumque servorum suorum ministerium, pro temporum dispositione, humano generi præbuit; tandemque Filius unicus Dei, Jesus Christus, per virtutem totius Trinitatis communem incarnatus, & de Maria, semper Virgine, per Spiritus Sancti cooperationem, conceptus, qui se verum hominem, ex anima rationali humanoque corpore compositum fecit, una persona in naturis duabus, nobis vitæ viam clarius ostendit. Immortalis & impatibilis secundum divinitatem, se fecit patibilem & mortalem secundum humanitatem. Passus est etiam super crucis ligno pro humani generis salute. Mortuus est, descendit ad inferos, resurrexit e mortuis, & ad cælum ascendit; at in anima descendit, & in corpore

resurrexit; atque in utroque ad cœlum ascendit. Veniet in sæculorum fine judicaturus vivos & mortuos, & cuique pro cuiusque operibus redditurus; sive reprobis sint, sive electi, qui cum suis propriis corporibus omnes resurgent, ut recipiant, pro suis bonis malisve meritis, reprobis quidem æternam pœnam cum diabolo, electi vero æternam gloriam cum Christo Domino.

Una tantum & unica fidelium universalis Ecclesia est, extra quam nemo unus absolute salvus fit; & in qua Christus Dominus & sacerdos & victima est, cujus corpus & sanguis vere sunt in altaris Sacramento sub panis & vini speciebus; pane *transubstantiato* in Jesu Christi Corpus, & vino in ejusdem sanguinem, per divinam potestatem; ut, ad perfectum reddendum unitatis mysterium, nos accipiamus de suo, quod accepit ipse de nostro. Nemo potest consecrare mysterium hoc nisi presbyter legitime ordinatus, secundum potestatem clavium Ecclesiæ, quam potestatem Christus Dominus apostolis eorumque successoribus dedit. Jam vero baptismatis sacramentum, quod per individuae Trinitatis, nempe, Patris, Filii & Spiritus Sancti, super aquam, invocationem consecratur, salutem tam infantibus quam adultis comparat, cum ex Ecclesiæ forma, quicumque sit ejusdem minister, administratur. Si quis, eo suscepto, in peccatum labatur, innocentiam suam recuperare per veram pœnitentiam potest. Non solum virgines in continentia viventes, verum etiam conjugatæ personæ, quæ per puram fidem perque bona opera Deo placent, ad æternam vitam pervenire mereantur. *Transubstantiationis* vocabulum, in hoc canone adhibitum animadversione dignum est. Illud consecravit Lateranense concilium quartum, ut panis & vini mutationem in Christi Domini Corpus & sanguinem significaret, quemadmodum primum Nicænum concilium *consubstantialitatis* vocem ad exprimendam perfectam Filii cum Patre æqualitatem sacraverat; ac subsecutis quidem temporibus semper Ecclesia in eundem sensum & ob eosdem fines his duobus vocabulis usa est.

2. Damnat concilium Abbatis Joachimi contra Petrum Lombardum, super Trinitate, Tractatum, in quo eum *hæreticum & sensus expertem* appellat, qui nempe in suo primo Sententiarum Libro dixisset, supremam rem esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, eandemque nec generare, nec generari, nec procedere. Contendebat Joachimus Abbas ex hac doctrina consequi quaternitatem in Deo esse, videlicet Trinitatis Personas tres, earumque communem speciem; asseribatque personarum unionem non propriam & realem, sed solum similitudinariam esse, qualis credentium est, de quibus dicitur in Apostolorum Actis unum omnibus cor & animam unam fuisse, & ut Christus Dominus apud S. Joannem ait, de fidelibus ad Patrem loquens: „ Volo, ut sint „ unum, ut nos unum sumus. “ Nos vero, inquit Papa, credimus, sacro approbante concilio, & confitemur existere supremam rem, quæ Pater, Filius & Spiritus sanctus est, quin ulla quaternitas in Deo sit, quia harum personarum unaquæque est hæc ipsa res, nimirum, substantia, essentia, seu natura divina, quæ sola totius principium est. Hæreticos ergo eos omnes concilium declarat, qui Abbatis Joachimi super hoc articulo doctrinam defenderent, aut approbarent. Amaurii quoque doctrinam damnat, qui sub privationis salutis poena, oportere garriebat Christianum quemque credere se Christi Domini membrum esse.

3. In omnes hæreses præcedenti fidei expositioni contrariis anathema concilium pronuntiat; mandatque, ut hæretici, postquam damnati fuerint, sæcularibus potestatibus tradantur. Addit monendas atque adeo censuris adigendas has potestates, ut publice jurent se suis e terris omnes ab Ecclesia notatos hæreticos expulsuras; temporales dominos, si id facere neglexerint, a metropolitano episcopisque provinciæ excommunicatione plectendos; ac si satis intra annum non fecerint, de re Papam certiore faciendum, qui eorum subditos a fidelitatis jurejurando absolutos declarabit, exponetque eorundem terras catholicorum acquisitioni, ut eas pacifice possideant, postquam hæreticos illinc expulerint, ibique fidei puritatem servant, salvo principalis domini jure;

dummodo ipse hujus sanctionis executioni nullum obstaculum ponat.

* Qui hunc canonem legentes ferrentur ad credendum ab Ecclesia hoc loco sæcularem potestatem impeti, se revocare ab errore possent hac animadversione, præcipuorum christianæ Reipublicæ Principum oratores Lateranensi concilio adfuisse, ejusque decretis, Dominorum suorum nomine, consensisse. (*)

4. Græcos hortatur synodus, ut se Romanæ Ecclesiæ redintegrent, & ad eam se conforment, atque ita non sit nisi unus & unicus pastor, unusque & unicus grex; vetanturque Græci, excommunicationis ac depositionis indicta pœna, ne lavent altaria super quibus presbyteri Latini celebrarunt, eosque, quos iidem baptizarunt, rebaptizent. Eo nempe suam contra Latinos aversionem acerbiterque produxerant Græcorum plures, ut altaria detergerent, super quibus Latini presbyteri sacrum fecerant, ab iisque baptizatos iterum baptizarent.

5. Orientis patriarcharum quatuor ordinem & prærogativas concilium ita moderatur ac statuit, ut, secundum Romanam Ecclesiam, quæ super omnes alias principatum tenet, tamquam omnium fidelium mater, Constantinopolitanum patriarcham, ac deinceps Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum ponant.

6. Instaurantur decreta vetera super annua, ad morum, cleri potissimum, reformationem, provincialium conciliorum celebratione; atque, ut id obtineri possit, mandatur ut in quaque diœcesi statuatur idonei viri, qui per annum totum ea, quæ reformatione indigent, accurate perquirant perspiciantque, eadem ad concilium sequens allaturi.

7. Epi-

(*) (Censoris adnotatio). Satius esset convenire bona fide concilium, hoc in canone, suam potestatem prætergressum esse; ejusque super hoc capite contentiones non alio fundamento nixas fuisse, quam falsis Decretalibus & abusu in quem Romani Pontifices, a Gregorii VII. tempore, suam ipsorum auctoritatem trahunt. Si oratores ea imbecillitate fuissent, ut de ejusmodi decreto consentirent, Principum quos representabant, rem ignave ac turpiter prodidissent.

7. **Episcopi** suorum dioecesanorum reformatendis moribus vigilabunt, quosque inter eos, imprimis vero inter clericos compererint, abusus corrigent.

8. **Ad criminum** punitionem procedendi ratio praescribitur. **zelatus**, super ejus publica diffamatione contra quem inquisitionem vult, ei exponet articulos in quibus ipsius inquisitiones versari debent, ut ei se defendendi facultas sit, eidemque non solum depositiones, sed ipsa quoque testium nomina demonstrabit, ejusdemque legitimas exceptiones defensionesque inspiciet.

9. **Episcopi** dioeceseon Orientis, in quibus est Christianorum mixtio, quorum lingua ritusque differunt, idoneos viros designabunt, qui unicuique nationi divinum officium praestarent, unicuique sacramenta administrent, & unamquamque secundum ejus ritum ejusdemque linguam edoceant; quin tamen in una eademque dioecesi esse possint Episcopi duo, sed catholicus tantum vicarius, qui quidem Episcopo omnino subdit, in eorum gratiam, quorum alius ritus est.

10. **Sapientes viros** eligent Episcopi, ut Evangelium nuntiarent, confessiones audiant, poenitentias imponant, agantque quidquid animarum saluti convenit.

11. **Renovatur concilii Lateranensis**, an. 1179. sub Alexandro III. habiti, sanctio qua statuitur, ut in cathedralibus collegiatis Ecclesiis magister sit, qui earum Ecclesiarum ricos ceterosque pauperes discipulos grammaticam & scientias reliquas gratis doceat. Metropolitanis autem Ecclesiis, praeter hunc grammatices magistrum aderit Theologalis seu theologus, qui sacram scripturam & quod animarum curam efficit, presbyteris aliisque ecclesiasticis tradat. Theologalis tamen hic, itemque grammatices magister canonici non sunt; sed beneficii redditus utrique dabitur.

12. **Sua capitula**, tertio quoque anno, Abbates & Priores habebunt, in iis de reformatione ac disciplina regulari, ne praepjudicio juris Episcoporum, acturi.

13. **Vetitus quisque** novos religiosos ordines excogitare. Qui in religionem ingredi voluerint, unum ex approbatis ordinibus amplectentur. Monachi mansiones in monasteriis

pluribus aut eodem tempore abbatias plures non habebit unus idemque.

14. 15. & 16. Incontinentiæ convictus clericus punietur e summo canonum jure, multoque gravius, qui in regione degit, in qua mos obtinet, ut clerici conjugium ineant. Vivent etiam clerici ex temperantiæ regulis; quique ebriositati suberit, ni se corrigit, ab Episcopo monitus, a beneficio vel officio suspensus erit. Venationi clerici non vacabunt, nec in id aves habebunt. Abstinebunt a sæcularibus negotiationibus, a spectaculis, ab aleis, nec nisi per iter cauponas subibunt. Tonsuram & coronam suo statui congruas deferent, oclusas vestes habebunt, easque nec longiores, nec breviores, & sine ornatu; cappas sine manicis, sine fibulis & sine tæniis aureis argenteisve gerent in Ecclesia. Annullum non gestabunt, iis exceptis quibus ejus gestandi jus dignitas tribuit. Ex tela superpellicea Episcopi intra extraque Ecclesiam ferent; vel super pectore per fibulas, vel sub collo appensa erunt eorumdem pallia.

17. Suspensionem minitatur concilium clericis, qui notis partem in conviviis aut profanis congressibus transgebant, dormiebant ad diem usque, & matutina præcipitanter recitabant, raro Missam audiebant, eamque multo rarius celebrabant; hos hortatur, ut assidue religioseque diei & notis officium celebrent.

18. In clericos interdictio, ne mortis sententiam dicent aut pronuntient, & ne quid agant, quod ad extremum supplicium referatur; ne chirurgiæ partem ullam in qua ferrum aut ignem adhiberi necesse sit, profiteantur; ne ad aquæ calidæ aut frigidæ, vel candentis ferri probationem edendam, benedictionem tribuant.

19. Interdicitur, ne domestica supellex in Ecclesias, præterquam in necessitatis casu, ut in hostium incursionibus, importetur; mandaturque, ut in sacris vasibus, ornamentis linteisque sacro ministerio addictis nitor servetur.

20. In omnibus Ecclesiis sanctum chrisma & eucharistia clave concludentur; quique, quoad caput hoc, diligentia defuerint, ab officio suspendentur ad menses tres.

Omnes fideles , ubi ad cognitionis ætatem pervenerint omnia peccata, saltem semel in anno , proprio presbytero confitebuntur ; poenitentiam quæ iisdem imposita , perficient , & eucharistiæ sacramentum cum observantia percipient , saltem in Paschate , nisi forte æqua de causa & proprii presbyteri sententia , sibi ab eo per aliquod tempus obtinendum putent. Qui huic non facient officio , ad eam poenam damnabuntur , ut Ecclesiæ aditu , quod habuerint , & ecclesiastica sepultura post mortem priventur & hoc statutum in Ecclesia identidem indicetur ; ne pro illud ignorantia causam prætexat. Subdit canon , nullam ob causam extero presbytero , proximo nemini , aut cuivis alteri approbato sacerdoti sua peccata si voluerit , necesse fore , ut in id a proprio presbytero petat obtineatque , quia secus is alienus presbyter nec ligare , nec solvere posset ; cæterum oportere , ut ei , cui sua peccata poenitens confitetur , circumspiciendusque sit ; ægrotantium vulnera , ut bonus medicus , in ea oleum & vinum infundat , accurate peccata & peccati circumstantias expendens , ut perspiciat , consilii dare , quibusque remediis ad eundem sanandum debeat. Caveat etiam confessarius , necesse est , ne verbo aut signo detegat eorum peccata , qui confitentique hoc in capite reus compertus fuerit , deponemur a monasterio conjicietur , poenitentiam , quod ei revivæ fuerit , ibidem acturus.

tuor super hoc canone notari possunt. Primum , eum fuisse , occasione Albigenſium & Valdenſium , qui tiam contemnebant , ac sine confessione aut satisfactione solam impositionem manuum alicujus ex eorum , quos *præpositos* , *Episcopos* , aut *diaconos* appellabant , se peccatorum remissionem percipere contendebant. 1. a concilio designari communionis tantum , quam addit , non item confessionis tempus , quia hæc tum in Quadragesimæ initio fieri debebat. Tertium , presbyteri nomine , cui annua confessio facienda est , ejus poenitens degit , Ecclesiæ parochum venire debere.

Quartum denique, quamvis per proprium presbyterum, parochus intelligi debeat, posse tamen huic canoni fieri satis, apud quemvis alium presbyterum a dioceſano Episcopo approbatum, cum ea est ipsius Episcopi mens, edita confessione. Ergo quoad annuæ confessionis ministerium, ejusmodi est Galliarum mos. Sunt ibi Ecclesiæ, in quibus is est Episcopis animus, ut omnes confessarii indefinite approbati, confessiones, eamque ipsam quæ præcepto subest, sine parochorum venia excipere possint; & in his quidem Ecclesiis annuæ confessio, cuius approbato presbytero facta, bona est. Aliæ ibidem Ecclesiæ sunt, in quibus dominica palmarum die, parochus, enuntians pro concione canonem, *Omnis utriusque sexus*, suis omnibus parochianis facultatem universam dat, ut approbato cuique presbytero confiteantur, & hæc generatim concessa facultas sufficit, ut licite quisque cuius approbato presbytero confiteri possit. Sunt demum Ecclesiæ, in quibus viget constans usus, ut pœnitens a proprio parochi facultatem petat obtineatque; & in his quidem Ecclesiis, confessiones aliis sacerdotibus quam propriis parochis factæ, tum illicitæ, tum invalidæ sunt.

22. Cum ægrotus medicos ad se vocabit, hi quidem, antequam ei quidpiam ad valetudinis redintegrationem præscribant, eundem monebunt, suæ ut animæ saluti consulat; & medici qui huic officio defuerint, ad congruam satisfactionem usque, Ecclesiæ aditu privabuntur. Si quid ei suaserint, ad corporis sanitatem, quod animæ saluti nocere possit, excommunicatione plectentur.

23. Episcopatus aut Abbatia ultra tres menses vacans non relinquetur; aliter, qui obtinebant eligendi jus, eo hac fame vice spoliabuntur; illudque devolvetur ad superiorem cuius est vacationi providere; quem oportebit intra tres menses eam sedem replere, sumpto in id capituli & prudentium virorum consilio.

24. Fieri debet electio coram iis omnibus, qui ei interesse debent & commode possunt. Ea porro trifariam, per scrutinium scilicet, per compromissum, aut per inspirationem peragi potest. Priore ratione, qui suffragii jure gaudent, eligunt

pant e coetu tres, qui clam singulorum suffragia colligant, n scripta redigant simulque comparent, ut is sit electus a quo stant eligentium suffragia plura. Ratio altera in eo est posita, ut omnium nomine, quibusdam idoneis viris eligendi facultas detur. Ratione tertia, simul omnes veluti per livinam inspirationem consentiunt, ut unum eundemque nominent. Nulla declaratur quævis alia electionis forma. Nemo potest suffragium suum per procuratorem dare, nisi legitime impeditus absit; & electio quidem, statim ac facta est, solemnem in modum enuntiari debet.

25. Si sæcularis potestatis auctoritate fiat electio, nulla erit ipso jure; electus qui eidem assensus fuerit, nihil utilitatis inde percipiet, immo vero non amplius eligi poterit; electores ab omni officio & beneficio ad triennium suspensi erunt, & hac quidem vice eligendi facultatem amittent.

26. Is ad quem pertinet electionis confirmatio, sedulo prius ejus formam, itemque electi qualitates, mores, scientiam & ætatem expendere debet. Si ejus electionem confirmat, qui requisitis qualitatibus caret, aut cujus electio cum regulis minime congruit, ipse quidem primi successoris confirmandi jure destituitur, electus vero beneficii fruitione privabitur. Prælati qui sanctæ Sedi proxime subsunt, ipsi se Papæ sistent, suæ ut electionis confirmationem obtineant.

27. Episcopi ecclesiasticas dignitates aut sacros ordines idoneis tantum viris conferent, & operam dabunt, ut quos presbyteros ordinare voluerint, tam super divinis officiis quam super sacramentorum administratione, seu ipsi per se, seu per alios, instituant; siquidem præstat paucos bonos, quam multos malos ministros, præsertim presbyteros, Ecclesiæ suppetere.

28. Qui sui deferendi beneficii facultatem petierit & obtinuerit, debet, atque adeo cogetur illud deferere; id enim consilii solum ob ecclesiæ cui præerat, utilitatem, vel ob suas proprias rationes cepit.

29. Unus idemque duo beneficia possidere non poterit, quæ animarum curam adjunctam habent; quique ejusdem naturæ alterum suscipiet, priore privabitur; quod si primum

retinere voluerit, spoliabitur altero. Prioris beneficii collator illud conferet, statim atque alterum clericus obtinuerit; quod si collationem trium mensium spatio distulerit, ad superiorem ea devolvetur. Idem servabitur quoad personatus & dignitates in eadem ecclesia, quamvis iis animarum cura nulla sit. Huic tamen regulæ sancta Sedes natalibus aut scientia insignes viros eximere poterit.

30. Qui beneficia in eos contulerint, qui iis possidendis inepti sunt, postquam semel & iterum moniti fuerint, a conferendi jure suspendentur, & hæc eorum suspensio solum a Papa vel a Patriarcha tolli poterit. Errata quoad caput hoc perpetrata diligenter in annuo provinciali concilio perquirantur, in eoque opera dabitur, ut prudentes circumspectique viri substituantur, qui ejus defectum suppleant, quem concilium a collationis jure suspenderit.

31. Canonicorum filii, spuriique potissimum, canonicatus possidere non poterunt in eorundem canonicorum ecclesiis.

32. Designabitur parochus portio congrua. Suae ipse per se, & non per vicarium, parœciæ deserviet, nisi ea præbendæ, aut dignitati, quæ ejus servitium in majore ecclesia postulet, annexa sit; in hac enim facti specie vicarium perpetuum habebit, qui e parœciæ redditibus congruam portionem percipiet.

*Canon hic in collatores editus fuit, qui pene totum parœciarum proventum sibi sumebant, ejusque tam parum titularibus relinquebant, ut indocti tantum ac rudes earum servitium fusciperent.

33. & 34. Episcopi, eorum archidiaconi, eorundemque legati vetantur quicquam ob visitationis impensas sumere, nisi cum eam peragunt ipsi per se; & in visitatione suum potius emolumentum quam id quærere quod Christum Dominum & morum reformationem spectat, qui præcipuus visitationis finis esse debet.

35. Interdictio, ne ante sententiam appelletur. Appellationis causa judici proponi debet, & ejusmodi sit, oportet, ut cum probata fuerit, legitima censeatur. Si judex superior haud rationi consonam appellationem comperit, appel-

lantem

lancem ad judicem inferiorem remittere & ad expensas dampnare debet; omnino, sine constitutionum præjudicio, quæ mandant, ut causæ majores ad sanctam Sedem deferantur.

36. Si judex comminatoriam vel interlocutoriam a se pronuntiatam sententiam revocat, processus instructionem prosequendi facultatem ei non adimit hæc revocatio, etiam si ab hac sententia appellatum esset, dummodo non subsint legitimæ causæ, quæ eandem suspectam reddant.

37. Interdicitur, ne quis adeat Romanam curiam, litteras obtinendi causa, ut adversarium blduo procul a diocesi in judicium apellet, ne defensor fatigatus suum jus deserat.

38. Aderit iudicibus officarius publicus, qui omnia scribet litis acta, quorum exemplum partibus dabitur, quorumque prototypa judex seu exemplaria retinebit, ut, si qua difficultas super iudicis actis contigerit, visis autographis tabulis tolli possit.

39. Boni possessor quod ab eo acquisivit a quo usurpatum scit, illud legitimo possessori reddere debet.

40. Anni possessio a die numerabitur, quo die per sententiam adjudicata est, quamvis is in cujus emolumentum edita fuit, rei possessionem, per adversarii malitiam, inire non potuerit, aut ab eo possessione spoliatus fuerit.

41. Bonæ fidei debet esse præscriptio; secus, ei locus esse non debet; atque is quidem, qui possessione utitur, nullo unquam tempore scierit, necesse est, id quod retinet, ad se minime pertinere.

42. Ecclesiastici cum ferre non possint suam jurisdictionem a laicis impeti, ne ipsi quidem eam quæ laicorum est, attingere debent.

43. In laicos interdictio, ne fidelitatis iuramentum ab ecclesiasticis exigant, qui temporale nihil possident quod a laicis pendeat.

44. Interdictio, ne potentium laicorum constitutiones servantur in jurium Ecclesiæ præjudicium editæ, seu ob feudorum alienationem, seu ob ecclesiasticæ jurisdictionis usurpationem, seu ob quodvis aliud spiritali annexum bonum,

num, nisi eadem constitutiones ex ecclesiasticæ auctoritatis consensu latæ fuerint.

45. Si patroni aut vicedomini advocati ecclesiarum neglunt iis vacantibus providere, aut de beneficiorum proven-
tu statuunt, aut prælatorum vitæ insidiantur, privabuntur
patronatus & advocacy jure, nec solum ipsi, sed etiam
eorum hæredes ad quartam generationem usque, nec in ul-
lum clericorum collegium, nec in religiosas domos admitti
poterunt.

46. Urbium officarii vectigalia aliasve taxas ab ecclesia-
sticis exigere non possunt, sub excommunicationis pœna; at
episcopis licet ecclesiasticos ei legi subdere, ut cum opus fu-
erit, subsidia dent, Papa tamen de re consulto.

47. In neminem pronuntiabitur, nisi post congruam co-
ram testibus editam monitionem, excommunicationis sen-
tentia; qui secus egerit, ecclesiæ ingressu ad mensem priva-
bitur. Excommunicatio niti debet publica & æqua causa.
Qui se injuste excommunicatum contendet, suam ad supe-
riorem judicem querelam deferet, a quo remittetur ad prio-
rem judicem absolvendus, aut, cum ei omnino de re con-
fiterit, absolvetur. At si excommunicati querela non sa-
tis firmo fundamento nititur, damnabitur ipse ad damna &
lucra quoad primum judicem, & ad aliam præterea pœnam,
prout superiori judici visum fuerit.

48. Recusari potest suspectus judex, allatis apud arbi-
tros de quibus convenit, suspicionis rationibus. Quæ si æ-
quæ compertæ fuerint, judex recusatus acta ad alium ju-
dicem, vel ad judicem superiorem mittet.

49. Interdicitur, ne lucri causa pronuntietur excommu-
nicatio vel absolutio. Si excommunicationis injustitia pro-
bata fuerit, judex ad pecuniariæ quam perceperit, multæ
duplum restituendum damnabitur.

50. Matrimonii in secundo & tertio affinitatis genere con-
trahendi prohibitionem concilium revocat, redigitque gra-
dus in quibus vetitum est matrimonium contrahi, ad con-
sanguinitatis & affinitatis gradum quartum, & hunc ipsum.

* Ut

* Ut canon hic probe intelligatur, sequentibus animadvertendis opus est.

1. **Consanguinitas** seu cognatio naturalis est conjunctio quam natura posuit inter personas duas quarum una descendit ab alia, ut inter patrem ejusque filios, qui ab eo descendunt; aut quæ derivantur e communi stipite, cujusmodi conjunctio intercedit inter fratres & sorores quibus stipitem quo descendunt, pater scilicet, communis est.

2. **Affinitas**, proprie dicta, relatio est, quæ inter unum conjunctis per matrimonium, & alterius conjuncti consanguineos interest. Ita quicumque viro consanguinei sunt, conjugii sunt affines, & quicumque conjugii sunt consanguinei, viro affines sunt.

3. Ante Lateranense concilium quartum, distinguebantur affinitatis genera tria; primum erat affinitas, quæ inter conjugum unum est & alterius consanguineos; quæ quidem est affinitas proprie dicta, & quam unam agnovere Romanæ leges, & Ecclesiæ priora sæcula.

Affinitatis genus alterum erat affinitas quam Canonistæ inter conjugum unum & affines alterius imaginati sunt.

Tertium affinitatis genus erat illud quod iidem canonistæ sibi animo finxerant inter conjugum unum & alterius affines in secundo genere positos; causa exempli, mei fratris uxor tenet, per affinitatem, sororis locum cæteris fratribus & sororibus mei fratris, mihi que ipsi; hæc affinitas est affinitas primi generis, affinitas proprie dicta; si hæc mei fratris uxor, post ejus mortem, alteri nupserit, contrahitur affinitas inter ejus secundum maritum ex una parte, & me, meosque fratres & sorores ex alia, per quam is nobis est cognati fratris loco; hæc non est sane primi generis affinitas, quia uxori fratris nostri qui mortuus est, consanguinei non sumus; sed solum sumus eidem affines, cognati cognatæque. Si deinde, post feminæ mortem quæ primo fratris nostri conjux fuerat, ejus secundus vir alteram conjugem duxerit, contrahetur tertii generis affinitas per quam ejus altera conjux nobis erit cognatæ loco, quia sumus affines in secundo affinitatis genere cum ejus viro.

Hæc

Hæ quidem secundi & tertii generis affinitates, ante Lateranense concilium, inducebant impedimentum dirimens matrimonii, eadem ratione & in iisdem gradibus atque affinitas primi generis.

4. Ante hoc Lateranense concilium ipsum, ineundi matrimonii prohibitio ad usque septimum consanguinitatis & affinitatis gradum protendebatur. Nec defuere concilia, ut Agathense an. 506. & Toletanum an. 531. quæ matrimonia inter consanguineos & affines absolutum & illimitatum in modum prohibuerunt.

Varia hæc affinitatis genera, & hi consanguinitatis & affinitatis gradus adeo multiplicati propagatique qui matrimonii impedimentum dirimens conficiebant, contrahentium salutem in discrimen sæpe adducebant; quamobrem Lateranense concilium quartum, ut his incommodis occurreret, secundum & tertium affinitatis genus expunxit, & matrimonii inter consanguineos & affines contrahendi interdictionem ad quartum consanguinitatis & affinitatis gradum redegit.

51. Clandestina matrimonia concilium damnat, mandatque propterea, ut matrimonia, antequam contrahantur, publice in ecclesiis a presbyteris annuntientur, cum satis longo temporis spatio, quo legitima impedimenta proponi possint; mandat etiam, ut qui vel in licito gradu clandestinum matrimonium inierint, poenitentiae addicantur; & presbyter qui ejusmodi matrimonio adfuerit, ad triennium suspensioni subdatur.

52. Abolet concilium veterem usum consanguinitatis, quoad matrimonii impedimentum, probandæ per testes id unum deponentes quod auditione acceperunt; nec amplius in hoc negotio nisi oculatos testes receptos vult.

53. Interdictio, ne quis suas terras cultoribus locet, qui decimas non solvunt.

* In quibusdam provinciis aderat populorum mixtio, quorum alii, pro suis consuetudinibus, decimas non solvebant, aliis solventibus. Id erat in causa, ut qui decimas solvebant, iis suas terras locarent, qui eas non solvebant, ut a suis locatariis, ob nullam decimæ solutionem, emolumentum

tam perciperent. Hunc abusum damnat concilium, ecclesiasticarum censurarum indicta poena.

54. & 55. Declaratur decimam divino jure Ecclesiae deberi; eam ex omnium frugum perceptione, antequam inde quicquam ad census & tributa detractum fuerit, sumendam esse; terras monachis Cisterciensibus aliisqueve acquisitas, post hujus concilii celebrationem, debere decimam solvere, seu eas ipsi per se, seu per externos colant.

56. In saeculares & regulares clericos interdictio, sua ne praedia locent, aut in *feudi* titulum dent, ea conditione, ut decima ipsis solvatur, & qui eas accipiunt, apud ipsos sibi sepulturam statuant.

57. Privilegium aliquorum ordinum confratribus concessum, ut semper inhumarentur in terra sancta, dummodo nominatim excommunicati vel interdicti non essent, redigitur ad confratres oblatos, & qui ordinis habitum sumpserant, vel ad eos qui sua omnia bona, usufructu sibi reservato, monasteriis donaverant.

58. Redigitur etiam ad unam tantum loci ecclesiam, privilegium quod regulares obtinuerant in eorum gratiam quos e confratribus ad stipem colligendam mittebant, ut ecclesiae fores aperiri juberent, ibique divina officia celebrarent, ea tamen lege, ut ecclesiae aditu excommunicatos prohiberent. Poterunt etiam episcopi divina officia celebrare, submissa voce, januis clausis, & sine aeris campani sono, in iis ipsis ecclesiis, quae communi interdicto subsunt, modo non eadem ecclesiae interdicto occasionem praebuerint; eaque conditione, ut ne interdicti & excommunicati ibidem assent.

59. & 60. Vetatur religiosus pro alio se sponso dare, aut pecuniae summam mutuari, quin abbas & major capituli pars annuat; vetanturque abbates irrepere in episcoporum jura, ita scilicet, ut de matrimonii causis cognitionem sumant; ut publicas poenitentias imponant; ut indulgentias concedant, aliasve episcopales functiones obeant, nisi privilegium in id obtinuerint, aliave legitima ratione nitantur.

61. In regulares interdictio, ne ecclesias aut decimas e laicorum manu suscipiant, sine episcopi consensione. Præ-

sentia-

sentabunt episcopis presbyteros, qui ecclesiis deserviant quæ pleno jure ab ipsis non pendent; presbyterosque ab episcopo institutos ab iisdem ecclesiis, sine ipsius episcopi venia, amovere non poterunt.

62. Interdictio, ne veteres reliquiæ, extra earumdem caplas, ostendantur, & ne qua publica veneratio iis quæ recens inventæ fuerint, sine Papæ approbatione, exhibeatur. Non recipientur stipem quæritantes, nisi Papæ, aut diocesani episcopi litteris muniti sint. Unius tantum anni, in alicujus ecclesiæ dedicatione, solumque quadraginta dierum ob anniversariam ejusdem commemorationem, indulgentia ab episcopis concedi poterit.

*Canon hic abusus duos admodum olim communes damnat. Primus erat, ut sanctorum reliquiæ è caplis quibus continebantur, extraheretur omnibus ostendendæ, & venditioni exponendæ. Positus erat abusus alter in prælatorum plurium imprudentia, qui facilius quam par erat, indulgentias concedebant; quod vergebat in contemptum clavium Ecclesiæ, & disciplinam in sacramenti poenitentiae administratione enervabat.

63. Interdictio, ne quid ob episcoporum consecrationem, abbatum benedictionem & presbyterorum ordinationem sumatur.

64. Mandatur, ut deinceps religiosi & religiosæ, qui aliquid ob ingressum in religionem dabunt aut exigent, e monasteriis ejiciantur, & in alia castigatiora & ad regulam exactiora monasteria concludantur, ubi, quoad vixerint, poenitentiam agant. Qui vero quæve, ante hoc decretum, per pecuniam recepti fuerint, in ejusdem ordinis conventum alium transferentur, vel etiam in eundem conventum iterum recipientur, ubi non alium quam secundæ receptionis gradum obtinebunt.

65. Vetiti præfules ecclesiam aliquam interdicere post parochi mortem, ut pecuniæ summam sibi solvendam curent, & munera a militari homine vel a clerico exigere, ut eos sinant in religionem ingredi, sibi que in religiosa aliqua domo sepulturam eligere.

*Erant

• Erant episcopi, qui ad parochorum mortem, eorum ecclesias interdicto subdebant, nec iis successorem dari, nisi certa quadam sibi soluta summa, finebant. Has nimirum exactiones aliasque de quibus supra, restitutionis in duplum indicta poena, concilium damnat.

66. Prohibentur parochi ob sepulturas, ob matrimonia & ob alias sui ministerii functiones pecuniam exigere; at ecclesiis donandi laudabiles usus servantur, episcopisque mardatur, ut placitis obluctentur, quæ Valdenses & Albigen-
ses disseminabant, qui fideles scilicet avertebant, ne quid ecclesiis aut clero donarent.

67. Judæis immodicæ quoad Christianos usuræ prohiben-
tur; iisdemque præcipitur, ut ob domos ac prædia, quæ a Christianis emerunt, decimas & oblationes cæteras solvant.

68. Utriusque sexus Judæi suis in vestibus notam aliquam deferent, quæ eos a Christianis secernat.

69. Interdictio, ne Judæis Ethnicisque publica munia conferantur.

70. Judæi, qui Christianam Fidem amplexi sunt, & baptismum voluntarie susceperunt, antiquis Judæorum ritibus omnino nuntium remittent, ne Christianismi & Judaismi quamdam mixtionem inducant, quæ non nisi ad christianæ religionis pulcritudinem foedandam faceret.

Sequitur decretum pro sacra crucis militia, cujus expeditio Kalendis Juniis an. 1217. addicta fuit.

Lateranense quartum generale concilium ab undecima Novembris die an. 1215. ad ejusdem mensis tricesimam perduravit. Ediderat ipse quidem Papa septuaginta decreta, quæ in eo lecta sunt; at ea tamquam universæ Ecclesiæ decreta spectari debent. Itaque fundamenti loco fuere disciplinæ, quæ deinde servata est, ab ineunte scilicet decimo tertio sæculo; & sane sunt apud Canonistas magnopere celebrata. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Melodunense, an. 1216.

Cum summus Pontifex Innocentius III. ad Petrum de Corbelio, Senonensem archiepiscopum, & ad ejus suffraganeum
Richard Concil. Tom. II. L non

neos dediffet in Regem Philippum Auguſtum litteras, quem ſuſpicabatur ſuppeticias ferre Ludovico filio quem Papa excommunicatione perculerat, propterea quod, etſi pro Terra ſancta ſe cruce ſignaffet, Joanni tamen Angliæ regi bellum inferret; hi præſules, an. 1216. Melodunum conveniunt, ut Papæ reſponſum darent, eodemque tempore conſtitutiones ſeptem ſuper diſciplina ediderunt.

1. Advocati non admittentur ad ullam agendam cauſam, quin ſe calumnia ſuis in diſputationibus non uſuros juraverint.

2. Qui ultra annum ac diem in excommunicatione perſiſterint, quin ſe abſolvendos curent, ad id a ſæculari poteſtate adigentur, quæ in eorum perſonas & bona manum injiciet.

3. Prior, niſi conventualis ſit, plusquam ſolidos quadraginta, ſine abbatis, aut ſi abbas abeſt, epiſcopi venia, mutuari non poterit; ſecus, ei pœnæ futurus obnoxius, ut deponatur, nullumque amplius prioratum aſſequi poſſit, quoad eum provinciale concilium redintegraverit.

4. Quicumque Prior a Judæo quamlibet pecuniæ ſummam acceperit, eidem pœnæ ſubdetur.

5. Abbates, priores, alique monaſteriorum officarii, quotannis, accepti in monaſterio & expenſi rationem capitulo, e ſcripto, reddent; & ut religioſi ſuæ domus ſtatum cognoscant, habebunt ipſi harum rationum exemplum & Abbas alterum.

6. Abbas ultra ſummam quæ ei ab epiſcopo taxata fuerit, mutuari non poterit, quin ejus capitulum aut communitatis pars major annuat.

7. Abbates & religioſi deferent veſtes & calceamenta quæ eorum ſtatui reſpondeant, ſecus, ab epiſcopo puniendi. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Tolofanum, an. 1219.

Romanus, Cardinalis, diaconus ſancti Angeli, præſuit concilio huic, in eoque promulgavit conſtitutiones quatuor.

1. In prælatos, barones & cujuſcumque generis dominos interdictione, ſuas ne terras hæreticis locent, hominumve hæreſeos ſuſpicionem laborantium conſilium ſua in familia retineant.

2. Parochiani, nempe dominus & domina cujusque domus, dominicis festisque diebus, Missam, sermonem totumque divinam officium audient, in poenam multæ denariorum duodecim in capita; cujus multæ dimidia pars solvitur parocciæ domino, & parocho altera.

3. Idem, singulis sabbatis, in B. Virginis honorem, sub vesperarum horam, ad pietatem compositi ecclesiam visitabunt.

4. Texitur festorum dierum, qui præcepto subsunt. enumeratio, quos inter S. Sylvester, Rogationum dies tres, Inventio & Exaltatio sanctæ Crucis, S. Nicolaus, ecclesiæ ejusque dedicatio, &c. recensentur. Martenne, *Collect. Tom. VII. Mansi, Concil. Supplem. Tom. II.*

Concilium Oxoniense, an. 1222.

Stephanus de Langtone, Cantuariensis archiepiscopus concilium hoc de Anglicanæ Ecclesiæ, & monasticæ potissimum disciplinæ reformationem habuit. In eo impostorem quemdam dampnavit, qui se Christum dicebat, quique ad manus, ad pedes & ad latus, notas nescio quas cicatricibus plagarum Domini nostri similes ostendebat. Hujus concilii constitutiones in quadraginta novem capita sectæ sunt.

1. Caput excommunicatos declarat eos omnes, qui Ecclesiæ injuriam irrogant, qui publicam pacem turbant, falsos testes, peculiariter in matrimonio & exheredationis negotio, falsos accusatores, eos qui patronatus & possessionis beneficiorum susceptiones per injustas & dolosas oppositiones impediunt. Quique obstant, quominus Principis in excommunicatos mandata persiciantur.

2. Commendat episcopis, ut probos prudentesque elemosynarios habeant; charitatem exerceant; pauperibus & faciles aures præbeant & jus reddant; confessiones audiant, suasque ipsi apud consultos circumspectosque confessarios edant; majoribus festis diebus & per Quadragesimam, in sua cathedrali ecclesia resideant, sibi que fidei professionem quam in sua consecratione ediderunt, lectam velint.

3. Eos vetat ob beneficiorum collationem quicquam exigere, aut pati a suis officariis aliquid exigi.

4. Eisdem prohibet differre ultra duos menses personis provisiones dare, quæ iis præsentantur, ut beneficia repleant.

5. Statuit, ut si duæ personæ sint a duobus patronis præsentatæ, neutri provisiones, ad judicatam litem usque, episcopus tribuat.

6. Presbyteros jubet pie religioseque Missam celebrare & sacramenta administrare; recitare omnia & singula canonis verba; ablutionem non sumere, si rursus eadem die celebraturi sunt; pluries eodem die Missam non dicere, Dominici Natalis & Paschatis exceptis diebus, aut cum mortuus sepulturæ dandus est; tunc enim prima diei Missa dicetur, & pro defuncto altera.

7. Ecclesiasticos beneficiarios, aut qui in sacris ordinibus constituti sunt, vetat colonos, judices, præfides aut officarios esse; pronuntiare aut dictare mortis sententias, aut ejusmodi judiciis adistere. Prohibetur etiam sacris in locis, cujusmodi sunt ecclesia & cœmeterium, de hujus generis judiciis agi.

8. Festorum dierum catalogum continet, qui solemnes habendi, quique sunt omnes Dominicæ, dies quinque Natalis Domini, Circumcisio, Epiphania, omnia B. Virginis festa, excepta Conceptione, conversio sancti Pauli, cathedra S. Petri, Apostolorum festa omnia, festum S. Gregorii, feria sexta majoris hebdomadæ, secunda, tertia & quarta feriæ hebdomadæ Paschatis, Ascensio, secunda, tertia & quarta feriæ hebdomadæ Pentecostes. S. Augustinus mense Majo, Crucis festa duo, Translatio S. Thomæ martyr, S. Joannis festa duo, sancta Margarita, sancta Maria Magdalena, S. Petrus ad vincula, S. Laurentius, S. Michael, S. Edmundus, confessor, S. Edmundus, rex & martyr, sancta Catharina, S. Clemens, S. Nicolaus, dedicatio cujusque Ecclesiæ & Patroni. Numerantur etiam alia festa secundi ordinis, quæ minore solemnitate servari debent, itemque nonnulla ordinis tertii, in quibus post Missam operi vacari potest. Exhibetur & index vigiliarum jejuniorumque.

9. Parochos jubet sæpe prædicare, ac de ægrotantibus visitandis sollicitos, se præbere.

10. Mandat, ut in unaquaque ecclesia præsto sit argenteus calix cum necessariis vasis cæteris, alba, altaris linthea, apta & congrua ornamenta, superpellicea ad usum ministrorum altaris; jubetque his rebus singulis archidiaconos invigilare.

11. Prohibet, ne qui beneficium resignat, ejus vicariam retineat.

12. Vetat beneficia dividi, ut personis pluribus de illisdem provideatur.

13. Ecclesie vicariatum tribui vetat homini, qui residere, eique ipse per se deservire non vult.

14. In beneficiis residentiam præcipit.

15. Vicarii congruam portionem statuit.

16. In magnis parœciis, duos tresve presbyteros adesse vult.

17. Episcopo mandat, ut eum qui præsentatur ad beneficium, jurare jubeat se nihil præsentanti dedisse aut promississe.

18. Præcipit, ut dioecesanus Episcopus in unoquoque archidiaconatu confessarios statuatur pro decanis ruralibus & pro cæteris ecclesiasticis, qui proprio episcopo confiteri nolunt. Mandat præterea, ut cathedralium ecclesiarum sæculares canonici confiteantur episcopo, vel decano, vel denique confessariis ab episcopo, decano, & capitulo concorditer institutis.

19. Matrimonialium causarum cognitionem decanis interdicit.

20. Vetat, ne quis ad suum servitium fures retineat.

21. Vetat, ne archidiaconi suis in visitationibus oneri ecclesiis sint.

22. Vetat, ne archidiaconatus, diaconatus, & alia mere spiritalia ejusmodi officia locentur; at subdit canon, si qui sunt his officiis addicti redditus, hi quidem, superiore annuente, locari poterunt.

23. Archidiaconos jubet operam dare, ut Missæ canon integer correctusque sit; ut eum, itemque baptismi verba pronuntiare, quemadmodum oportet, presbyteri sciant; ut

laici qui in necessitatis casu baptizare debent, sciant id. facere saltem vulgari lingua.

24. Mandat, ut eucharistia, chrisma & sancta olea, clavibus appositis. custodiantur.

25. Ut archidiaconi recenseant ornamenta & bona ecclesiæ.

26. Ut invigilent, ne quis ecclesiæ bonis & juribus potiatur.

27. Archidiaconos, decanos eorumque officarios vetat nova super ecclesiis superque presbyteris tributa creare.

28. Vetat episcopis eorumque ministris, ne sententias ferant, quas non canonicæ monitiones præcesserint.

29. Nihil ob sepulturam & ob sacramentorum administrationem exigi vult.

30. Vetat archidiaconos & decanos impedire; ne lites componantur.

31. Eosdem prohibet quempiam adigere, ut se purget, si a probis viris accusatus non fuit, & in suis ipsorum causis iudices esse.

32. & 33. Ecclesiasticis mandant, ut clericalem habitum deferant, clausas manicas, coronam brevesque capillos habeant, & ebriositatem evitent.

34. & 35. Eosdem vetat concubinas habere, ea indicta pœna, suis ut officiis & beneficiis priventur. Concubinis testamento nihil donabunt; quod si fecerint, eas donationes episcopus, prout ipse voluerit, in ecclesiæ emolumentum convertet.

36. & 37. Alienari prohibet Ecclesiæ bona, vel laicis in feudum dari.

38. & 39. Vetant, ne religiosæ serica vela ferant, ne aureas aut argenteas acus adhibeant, ne cingulis acu pictis utantur, ne vestes humi reptantes gestent, ne ob ingressum in religionem pecuniam exigant. Quod si ea monasteriorum paupertas sit, ut indumenta novitiis necessaria parare nequeant, id unum exigent, quo ad id opus erit.

40. Vetat, ne qua ecclesia locetur, nisi ab causam ab episcopo approbatam, & ei quidem quem ea bene usurum esse constiterit.

41. Ei qui in aliqua ecclesia beneficium curatum possidet, nullum in alia proventum, vel *gratia* titulo, præberi vult.

42. Mandat, ut advocati qui matrimonii validitatem impugnaverint, quod per iudicis sententiam ratum declarabitur, a functionibus ad annum interdican- tur, nisi eos iudex per eandem sententiam liberet.

43. Mandat, ut religiosi in commune vivant, in eodem dormitorio recubent, suum singuli lectum habeant, in eodem triclinio comedant, ne iis ex pecunia vestiarius detur, sed indumenta, prout opus fuerit, suppeditentur, ne quis inter religiosos ante ætatis annos octodecim recipiatur, nisi id citius fieri utilitas aut necessitas evidens suaserit.

44. Vetat, ne religiosæ, sine episcopi venia, alias personas quam quibus ad servitium indiguerint, intra monasterii septa recipiant. Easdem jubet temporibus locisque a regula notatis, silentium servare, nec egredi nisi æquis de causis, & antistita veniam dante. Quoad canonicos regulares & monachos idem præcipit.

45. Monachis mandat, ut in triclinio singularitatem evitent, & pauperibus dent quicquid e mensa reliqui est, quin id superior in altum usum conferre possit.

46. Religiosas vetat plures recipere quam monasterium pati possit, aliosque sibi confessarios quam ab episcopo datos sumere. Vetantur etiam clerici & laici sine æquis causis ad puellarum monasteria ventitare.

47. Religiosos vetat testamentum facere, ullumve domesticum prædium conducere.

48. Religiosos & canonicos prohibet extra triclinium horasque præscriptas, bibere, nisi infirmi, suorumve prælatorum servitio addicti sint.

49. Mandat, ut religiosi, cum eos ad aliquod tempus extra monasterium remanere seu morbus seu alia iusta & congrua causa coegerit, secum habeant seniorum aliquos qui eorum agendi rationem testari possint.

Ad extremum confirmat synodus quicquid a Lateranensi concilio quarto, sub Innocentio III. statutum fuit. *Reg.*

Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII. Anglic. Tom. I.

Animadvertit Mansius Labbæum asserentem se dare Osoniensis concilii canones post Conciliorum e Regia typographia editionem, itemque post Anglicam a Spelmano concinnatam, unam tamen & unicam Regiæ typographiæ editionem sequi, quæ mendis scatet, & in pluribus quidem locis ab Anglicana discrepat. Ex omnibus exemplis quæ profert in id Mansius, nos quidem priora duo tantum hoc loco excribemus, quæ in prioribus canonibus duobus occurrunt. Legitur in primo canone, apud Labbæum: *Contra misericordiam . . . oppositiones opponit.* Apud Spelmanum autem legitur; *Contra matrimonium . . . exceptiones opponit.* Legitur in secundo canone, ex Labbæo quidem: *Ipsi etiam (episcopi) per confessarios discretos civitates proprias obeant.* Spelmanus vero ita legit: *Ipsi per confessarios discretos cicatrices proprias adducant* (lege, obducant).

Monet præterea Mansius in Labbæana editione capita quædam existere, quæ in Spelmaniana non extant, & alia comperrimè in Spelmaniana, quæ in Labbæana desiderantur. Quæ porro desunt in Labbæana, sunt quatuor hæc. 1. Mandatur abbatibus, ut capellanum quotannis mutent. 2. Vetantur prælati vendere, aut gratuito concedere laicis vel clericis ullam super monasteriis pensionem, sine urgenti necessitate cui addita sit dioecesani Episcopi venia. 3. Judæis interdicitur, ne Christianos servos habeant. 4. Jubentur iidem utriusque sexus Judæi ferre pectori impositam laneam tæniam, latam pedes duos & longam quatuor, cujusque color ab eorum usitati habitus colore differat. Mansi, *Supplem. Concil. Tom. II.*

Concilium Moguntinum, an. 1225.

Cardinalem Conradum, Portuensensem episcopum qui olim monachus & Abbas Cisterciensis fuerat, Honorius III. ann. 1224. in Germaniam legatum misit, ut ad morum reformationem incumberet. Legatus hic die 9. Decembris an. 1225. Moguntiae concilium habuit, in quo generales quasdam, in
totius

totius Germaniæ gratiam, constitutiones edidit; quod in causa fuit, ut illud *Concilium Germanicum*, seu *Concilium in Alemania* nuncuparetur, quin locus in quo habitum fuerat, notaretur. Constat tamen e S. Engelberti, Colonienfis archiepiscopi & martyris vita, concilium hoc Moguntiae habitum fuisse; in ea siquidem legitur expressis verbis, hujus sancti Martyris, recens vita spoliati corpus Moguntiam alatum fuisse, ubi dominus Conradus, Portuensis episcopus & legatus, in Adventu Domini concilium celebravit. *Lib. II. capit. 3. apud Surium. Tom. VI.* Cur ergo auctores plures concilium hoc Coloniae habitum putant? Cur illud regia Conciliorum editio *Coloniense concilium* nominat? Quia nimirum in Collectione Statutorum Colonienfis Ecclesiae primus ei locus tribuitur. Ut ut res habeat, edidit concilium hoc constitutiones quatuordecim quæ sequuntur.

Priores tres damnant ad canonicas poenas clericos quibus concubinæ sunt.

4. Ecclesiasticos judices vetat ullam excommunicationis sententiam quam non canonicæ monitiones præcesserint, pronuntiare.

5. Legata bonorum Ecclesiae, a clericis in suorum naturalium filiorum, suarumve concubinarum gratiam edita, nulla declarat.

6. Clericos qui, licet a suis præsulibus excommunicati aut suspensi sint, suas tamen functiones obire pergunt, ab officiis & beneficiis, sine redintegrationis spe, depositos vult.

7. Eos qui, excommunicatis denunciatis adstantibus, celebraverint, excommunicatos declarat.

8. Episcopos jubet proximis Episcopis eos denunciare quos ipsi excommunicatione perculerint, ut eos evitent & evitandos curent; mandatque, ut si eorum quispiam scienter cum iis communicaverit quos ejus confratres excommunicationi subdiderint, cathedralis ecclesiae canonici se ab ejus communionem separent, quoad is huic constitutioni parere distulerit.

9. Anathema in patronos pronuntiat, qui beneficia ad eorum præsentationem spectantia conferentes, decimarum aut ecclesiasticorum reddituum partem sibi retinuerint.

10. Eos quibus, hac conditione, de beneficiis in patronatu poſitis proviſum fuerit, ſuorum officiorum & beneficiorum jacturam ſubire vult, quin ad eadem redire poſſint; niſi iis præſto ſit apoſtolicæ ſedis diſpenſatio.

11. Ea indiſta pœna, ut institutionis & collationis jure priventur, epiſcopos & archidiaconos prohibet eorum quempiam admittere quos iis patroni ad curata beneficia præſentant, quin eos jurare jubeant ſimoniz nihil ſe perpetraviſſe.

12. In eccleſiis preſbyteros ad ſervitium mercede conductos poni vetat; vicariosque, quibus in eccleſiis eſſe debent, perpetuos fore jubet, iisdemque tribui ex eccleſiæ bonis reddituum ſatis, ut epiſcopi & archidiaconi jura ſolvant, ſuæque ipſorum congruæ ſuſtentationi conſulant.

13. Suspenditur per hanc conſtitutionem ab officio, ſi clericus fuerit, & a communione, ſi laicus, quicumque virgines Deo conſecratas ad crimen ſollicitaverint; quique cum iis crimen admiferint, excommunicati *ipſo facto* declarantur. Religioſæ vero aut canoniciffæ errato aliquo obſtrictæ impares erunt cuius officio, & in monaſterio ad locum ultimum redigentur.

14. E ſanctæ ſedi obedientiz virtute, indiſtaque excommunicationis pœna, archiepiſcopis, epiſcopis, archidiaconis & decanis mandat, ut ſuis in conciliis has conſtitutiones quotannis edicant, & ſervandas curent, punitis transgreſſoribus. Abbatibus aliisque monaſteriorum ſuperioribus idem præcipit. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Scoticum, an. 1225.

Honorius Papa III. per bullam XIV. Kalendas Junias, hoc eſt, Maji die 19. datam hoc totius Scotiz provinciale concilium indixit. In eo editi canones octoginta quatuor, qui Scotiz Eccleſiæ generalia ſtatuta conſciunt.

I. Convenient quotannis epiſcopi, abbates & priores omnes & ſinguli ad provinciz concilium, ea in negligentes ſtatuta pœna, ut ab eo concilio puniantur, ea die quotannis habendo, quam concilii conſervator indixerit.

2. Mandatur, ut Episcopi, e suo ipsorum coetu, concilii conservatorem deligant, cui id erit officii, ut postremi concilii statuta servanda curet; Ecclesiaeque censuris refractarios puniat.

3. Omnes ad unum praefules, magni, parvi, catholicas fidei addicti erunt, eamque inferioribus tradent.

4. E forma verbisque praescriptis in sacris litteris & a sanctis Patribus, sacramenta administrabuntur.

5. Consecrabuntur ecclesiae & opera dabitur, ut his ornamenta, libri & vasa congrua praesto sint.

6. Non extruetur ecclesia vel oratorium sine dioecesan Episcopi venia qua ipsa ad divinum in ecclesiis jam erectis peragendum officium, opus erit.

7. Exquirent Episcopi, in sua quisque dioecesi, qua tandem auctoritate ecclesiae seu capellae quae ibidem sunt, aedificatae fuerint, quasque e regula non compererint, interdicerent.

8. Extra ecclesiam & privatis in locis, sine Episcopi venia, sacrum non fiet.

9. Unicuique parociae suus erit pastor, ejusve vicarius, bonis moribus agendique integra ratione vir, qui sancti ministerii functiones obeat.

10. Vicariis satis dabitur, ut sibi congruam sustentationem comparent.

11. Omnium ecclesiasticorum vestes dignitati ac modestiae respondebunt; non breviores erunt, quam par est, non rubrae, non virides, non versicolores, non apertae, sed clausae. Congruam iidem coronam deferent.

12. Beneficio privabitur intrusus quisque, & pro ordinarii arbitrato punietur.

13. In quaque parocia domus erit ecclesiae proxima quae episcopo & archidiacono recipiendis sit.

14. Nec ecclesiis, nec vicariis novi census imponentur.

15. Nullus Episcopus quempiam qui ex aliena dioecesi sit, ordinabit, quin ejus dioeceseos Episcopus annuat. Ignoti aut exteri clerici qui, sine episcopi, officialis aut archidiaconi litteris, id sibi sumserint, ut in ecclesiis aut capellis ecclesiasticas aliquas functiones obeant, ipso facto suspensi erunt.

16. Sapientes prudentesque confeſſarios in decanatibus Epifcopi inſtituent, in vicariorum inferiorumque clericorum gratiam qui decanis confiteri noluerint.

17. Laicis nunquam locabuntur eccleſiæ; ac ne eccleſiaſticis quidem, niſi ad annos omnino quinque dabuntur.

18. Omnes, præſertim vero in ſacris ordinibus conſtituti clerici qui publice concubinas in ſuis vel alienis domibus retinent, ab officio & beneficio, niſi eas intra menſem dimiſerint, ſuſpenſi erunt.

19. Nec parochi nec vicarii ſuam eccleſiarum bona alienare poterunt.

20. Nec magis poterunt ſuarum eccleſiarum decimas aliosque proventus ſuis conſanguineis ad perpetuum uſum concedere.

21. Neque vero decimarum aliorumve proventuum ad ipſorum eccleſias ſpectantium venditionem, obligationem aut alienationem poterunt, anno ante quam elapſi ſint, antevertere.

22. Religioſi & clerici qui, contra divini humanique juris interdictionem, ſe laicorum ſæcularibus negotiis adminiſtrandis miſcuerint, eccleſiaſticis functionibus privabuntur.

23. Beneficarii nec domos nec alia bona ſuis concubinis ſuisve filiis eſent, iisdemque nihil teſtamento relinquent.

24. Religioſi quibus id privilegii eſt, ut interdictas eccleſias in quibus divinum officium celebrent, ſemel aperiri jubeant, in eas excommunicatos denunciandos non admittent; nec magis iisdem eccleſiaſticam ſepulturam concedent.

25. Religioſi teſtamentarii executores eſſe non poterunt.

26. Suas immunitates tuebuntur eccleſiæ quoad aſyli jus.

27. & 28. Clerici nihil agent, ut a juſtitiz manibus eos e ſuis abſtrahant, qui ei traditi fuerint tamquam fures, homicidæ, &c., ſine Epifcopi, archidiaconi aut decani mandato. Suorum tamen fontium clericorum deſenſionem eccleſia ſuſcipiet, quoad eos ipſa gradu deſecerit, prout res poſtulabit.

29. Dominicis & ſolemnibus diebus, in eccleſiis, in cœmeteriis, in aliis quibusvis Deo ſacris locis ad cauſas tribu-
nalia non patebunt.

30. Ecclesiarum libertatibus seu immunitatibus suum robur omne servabitur.

31. Crucis vexillum ad sacrum bellum sequentibus ecclesiis patrocinabitur, quoad eos crimina haud ejusdem patrocinio indignos reddiderint.

32. & 33. Nulla super Ecclesiæ terris captura fiet; & clerici quibus mutæ, seu reales seu personales lites erunt, eas apud ecclesiasticos, non autem apud laicos judices diriment.

34. 42. Decimæ & primitiæ solventur de iis rebus omnibus, quæ ex usu, huic juri subsunt, cujusmodi sunt triticum, fœnum, linum, lana, lac, caseus, ova, animalium fœtus, arborum fructus, &c.

43. Excommunicatione plectuntur ecclesiarum advocati, aliique omnes laici qui ecclesiasticos turbant, impediuntque, ne de suis decimis libere statuant.

44. 45. & 46. Qui decimas surripiunt, quique in episcoporum personam conspirant, excommunicationi subduntur.

47. Clerici qui suorum archidiaconorum, suorumve decanorum jussa violaverint, a suis officiis suspendentur, atque etiam gravius, pro contumaciæ ratione, punientur.

48. Stipem quæritantes non sinentur, nisi semel in anno per eandem ecclesiam concursare,

49. Qui Ecclesiæ libertates suasque deque vertunt, eorumque fautores communione privantur.

50. & 51. Mandatur, ut quater in anno, dominicis nempe diebus quatuor proxime quatuor tempora præcedentibus, in omnibus ecclesiis excommunicatione plectantur malefici, venenarii, incendiarii, falsarii, usurarii, qui ecclesiarum fores frangunt, qui legitimorum testamentorum executionem impediunt, qui regis aut regni pacem turbant, &c.

52. Qui ab Episcopo excommunicatus fuerit, denuntiabitur excommunicatus a cæteris, interdictumque in excommunicati terris edicetur.

53. Si Episcopus peccat cum sua spiritali filia, pœnitentiam agat per annos quindecim; si presbyter, per annos duodecim; & puella, quoad vixerit, in monasterio detinebitur.

54. Ecclesiastici superiores prohibiti sententias excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, ad laicorum sollicitationem, tollere.

55. Verba formæ baptismatis distincte & perattente pronuntiabuntur, monebuntque presbyteri identidem populos posse eos atque adeo debere, in necessitatis casu, seu latine seu anglice baptizare. Si alii desint, & necessitas urgeat, patres & mätres suos proprios filios, salvis matrimonii juri-
bus, baptizabunt. Baptismales fontes, sanctum chrisma, sancta olea & eucharistia, clavibus appositis, custodientur. Baptisterium lapideum aut ligneum erit, aliisque usibus non inserviet. Aqua quæ ad infantem domi baptizandum usui fuerit, igni dabitur, aut ecclesiæ baptisterio inferetur, & vas in quo baptismus collatum fuerit, comburetur, aut ecclesiæ deserviet. Pueri quorum dubius baptismus est, baptizabuntur hac forma; *Non te rebaptizo; sed si non es baptizatus, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti. Amen.* Domi baptizati pueri deferentur ad ecclesiam, ut baptismi cæremonias presbyter suppleat. Adhibebuntur ad ecclesiæ usus baptizatorum infantium vela, ecclesiæ vero ornamenta profanis usibus nunquam inservient.

56. Adulti, antequam confirmationem suscipiant, confitebuntur, & sæpe laici monebuntur ex confirmationis sacramento eandem atque ex baptismi sacramento spiritalem affinitatem derivari; scilicet affinitatem quam patrini & matrinæ cum confirmato, & cum confirmati patre & matre contrahunt. Hæc affinitatis species non amplius subsistit, ex quo desitum est patrinos & matrinæ pueris dari, qui confirmantur.

57. Sedulo animum referet-confessarius ad personarum statum, ad peccatorum numerum, qualitatem & adjuncta cætera, ut congruam poenitentiam imponat. Oculis modeste demissis parique patientia ac suavitate & charitate poenitentium confessiones audiet; eos interrogans ad rem, adducensque, ut ipsi se de suis omnibus peccatis accusent. Non quæret, quæ nomina sint eorum socii qui se accusant, & diligentissime cavebit, ne qua prorsus ratione eorum confessiones revelet.

58. Hostiæ consecratæ in aptissima pixide custodientur, æque sacerdos dominicis diebus singulis renovabit, eas ipse absumens, statim ac Domini Nostri corpus sumpserit, & ætquam pretiosum Sanguinemumat, seu cuiuspiam qui in gratiæ statu versetur, consumendas dabit. Hostia ad consecrationem designata e puro tritico erit, integra & rotunda. Aquæ non nihil in calice vino miscebitur; distincteque & sine præcipatione officia recitabuntur.

59. Suo presbyter ori consecratam hostiam non apponet, pecora tribuens, eamque ante consecrationem non elevabit.

60. Sanctum viaticum presbyter in aptissima pixide ad ægrotos deferet, stola & superpelliceo indutus, facibus & tintinnabulo præeuntibus, ut ad pietatem populus excitetur, Deferet etiam argenteum aut stanneum vas in quo suorum digitorum abluitionem peraget quam ægroti, postquam ei communionem præbuerit, sumendam dabit.

61. Suos parochianos monebunt pastores extremam unctionem ægrotantibus conferri posse, qui annos quatuordecim nati sunt; posse etiam hoc sacramentum in periculosis morbis omnibus iterari; eoque suscepto, conjugatos qui pristinam valetudinem recuperaverint, licite, sibi debitum conjugale reddere posse, nihilque non, ut antea, facere.

*Omnis adultus baptizatus qui rationis usu pollet, est sacramenti extremæ unctionis capax, quia peccare potest, & quod inde consequitur, præcipuum extremæ unctionis effectum percipere, qui in eo est positus, ut peccata, seu peccatorum reliquiæ remittantur. Non ergo mirum est concilium statuere extremæ unctionis Sacramentum ægrotantibus, decimum quartum ætatis annum agentibus administrari posse. Cætera porro ejus monita necessaria erant, ut anteverterentur aut sanarentur populi superstitiones, qui sibi in animum inducebat credere, extrema unctione suscepta, non amplius licere conjugale debitum reddi, aut carnem comedi, aut incedi nudis pedibus, &c.

62. Clerici vivent e continentiæ & sobrietatis legibus, negotiatione & in cauponas ingressu abstinebunt, coronam & tonsuram suo ipsorum statui consentaneas deferent, & ita se gerent

gerent in rebus omnibus ut aliis ædificationi sint. Presbyteri qui advocatorum officio fungentur, non nisi suas proprias, aut pauperum causas apud sæcularia tribunalia agere poterunt. Ecclesiæ cuique argenteus calix, & cætera vasa omnia, linthea, ornamenta, libri necessarii præsto erunt. Fiet quotannis novus paschalis cereus; & veteris cera reliqua Ecclesiæ usibus tantum inserviet.

63. Parochus moriens domestica utensilia, itemque libros & ecclesiasticas vestes successori relinquet.

64. Non imponentur novi census ecclesiis, nec veteres augebuntur.

65. Matrimonium contrahi non poterit nisi coram parochio, tribusque aut quatuor testibus fide dignis in id accitis; nullusque presbyter nisi post solemnes in ecclesia enuntiationes tres matrimonia celebrabit.

66. Ecclesiis sua asyli jura servabuntur.

67. In ecclesiis aut cœmeteriis nec choreæ, nec indigni Iudi, nec ad lites tribunalia tolerabuntur. Neque vero sinentur animalia ingredi in cœmeteria quæ proinde sedulo circum undique concludentur.

68. Excommunicatione plectuntur quotannis, in singulis diocæsesibus, venefici, incendiarii, &c.

69. Decimæ solventur e rebus omnibus quæ quotannis renovantur, cujusmodi sunt grana, fructus, &c.

70. Dicentur in Missis singulis collectæ quinque, præterquam in festis duplicibus & supra.

71. & 72. Testantes ægrotos adducet parochus, ut meminerint fabricæ cathedralis ecclesiæ a qua cæteræ salutis documenta percipiunt. Leprosi quoque permovebuntur, at nulla illata vi, suis ut parœciis benefici sint.

73. Perjuri, in matrimoniali causa, mittentur ad episcopum a quo pro merito poenitentiam accipiant.

74. In mortuorum exequiis choreæ non agentur.

75. In ecclesiis aut cœmeteriis nullus erit ludis aut luctis locus.

76. In presbyteros interdictio, ne Paschatis die communionem iis negent, qui prius ad altare nihil obtulerint.

77. Excommunicationi subduntur domini, qui subditos impediunt, ne a parochis decimas emant.

78. Non locabuntur ecclesiarum bona, nisi episcopo aut archidiacono consentientibus; transactæque locationis extabunt exempla plura quorum unum apud episcopum aut archidiaconum remanebit.

79. Qui ad parœcias nominati fuerint, majores ordines, quam citissime fieri poterit, suscipient; quique parœciam obtinet, ei deserviet ipse per se, nisi vicarius canonice institutus ibidem adsit. Qui vero, per dispensationem, tenent parœcias plures, earum uni deservient ipsi, perpetuosque vicarios in cæteris statuent.

80. Vetantur laici, sub excommunicationis pœna, in ecclesiis aut cœmeteriis pro tribunali sedere. Vetantur iidem etiam, sub eadem pœna, sibi in ecclesia cum clero locum, altari proximum, fumere exceptis rege & regni proceribus quibus id veniæ conceditur.

81. Excommunicationis indicta pœna, interdictio, ne clericorum concubinæ ad aquam benedictam, vel ad pacis osculum, vel ad aliam communionem, quæcunque fuerit, in ecclesia cum fidelibus admittantur.

82. Nemo matrimonium contrahet, quin adsint testes fide digni, & quin in utraque contrahentium parœcia, siquidem ex aliis parœciis sunt, matrimoniales enuntiationes solemnem in modum ter editæ fuerint.

83. Prohibetur veneficia fieri, & ægrotantibus remedia tribui, cum medicinæ ars ignoratur.

84. Non suscipiet regendam parœciam presbyter, quin in animo habeat ibidem morari saltem ad annum; quique ad parœciæ regimen suscepti fuerint, illud sine congruis causis ab archidiacono approbatis abdicare non poterunt. *Anglic. Tom. I. & Mansi, suppl. Concil. Torn. II.*

Concilium Narbonense, an. 1227.

Petrus, Narbonensis archiepiscopus, an. 1227. suæ provincie congregatis episcopis, habuit concilium hoc, quod canones seu statuta viginti sanxit.

Richard Concil. Tom. II.

M

I.

1. Accipitur Ludovici VIII. Galliarum regis lex, an. 1226.
 • Romani cardinalis & sanctæ Sedis legati concilio, Apamiæ, lata quæ eos ad multam damnat, qui ter moniti se communionem privari passi fuerint; mandatque, ut omnia eorum bona, qui ultra annum in excommunicatione perstiterint, sequestro mandentur.

2. 3. & 4. In Judæos interdictio, ne immodicis usuris Christianos opprimant; ne apud se christianos servos, aut christianas nutrices habeant; ne carnem publice comedant, aut vendant, quibus diebus ejus usum Ecclesia prohibet. Super pectore notam gerent per quam dignoscantur. Festis & dominicis diebus operi publice non vacabunt, perque totam hebdomadam sanctam, absque necessitate, domo non egredientur. Solvent, annis singulis, die Paschatis, in oblationis modum, parochiali ecclesiæ denarios sex.

5. Testamenta coram parcho & catholicis personis fient.

6. Perjuri falsique testes declarantur infames.

7. Scribent confessarii suorum pœnitentium nomina; qui vero, a quatuordecim annorum ætate, quotannis ad confessionem non ibunt, privabuntur, quoad vixerint, Ecclesiæ aditu; cumque supremum diem obierint, ecclesiastica sepultura. In publico loco, non seorsim clamque, confessiones edendæ sunt.

8. Dominicis diebus singulis, in publicos usurarios, in incestuosos, in concubinaros, in adulteros, in expilatores, in eosque qui testamentorum executionem impediunt, excommunicatio pronuntiabitur.

9. Congrua sufficiensque portio presbyteris dabitur, qui ecclesiis deserviunt.

10. In religiosis domibus hand pauciores aderunt quam tres monachi tresve canonici.

11. Monachi, canonici regulares, presbyteri sæculares ipsi non peragent advocati munia, nisi in suarum ecclesiarum aut pauperum causis, & quidem superioribus annuentibus.

• 12. Clerici in regium vectigal non referentur.

13. Nova portoria non imponentur.

14. Episcopi in quaque parocchia statuent hæreseon aliorumque publicorum criminum inquisitores, qui hæc illam denuntient.

15. Domini, præfides, iudices ei legi suberunt, ut hæreticos eosque a quibus celantur, expellant.

16. Hæretici quique jure de hæresi suspecti fuerint, publicis manibus privabuntur.

17. Mandatur, ut dominicis festis diebus singulis, in quaque parocchia, denuntientur excommunicati, Raymundus, Tolosani Comitis filius, comes Fuxensis, & vicecomes Biterrensis, omnesque eorumdem fautores, defensores & receptores.

18. Quicumque beneficia cum animarum cura possident, ad sacerdotium promovebuntur.

19. Eos qui eleemosynas quærant, parochi suis in parochiis prædicare non sinent; at ii suas solum litteras, ut in Lateranensi concilio quarto statuitur, ibidem legent.

20. Celebrabitur S. Matthiæ festum, anno bissextili, duorum bissextilium dierum altero, nempe die 25. mensis. Septembris quatuor Tempora servabuntur tertiæ hebdomadæ feriæ quarta; & quotannis, die dominica, *Latære dicta*, provinciale concilium celebrabitur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Tolosanum, an. 1229.

Raymundum juniorem, Tolosæ comitem, pace cum rege S. Ludovico inita, suas in ditiones regressum Romanus, cardinalis titulo sancti Angeli, sanctæ Sedis legatus, ut hæresis in ea regione de medio funditus tolleretur, secutus, concilium, eo animo, Tolosæ habuit, quod an. 1229. mense Julio inchoatum, Novembris mense absolutum fuit; cui archiepiscopi Narbonensis, Burdigalensis, Ausciensis, cum earum provinciarum episcopis pluribus, Tolosæ comitibus, baronibus aliisque indigenis dominis interfuere. Processit in eo legatus contra hæreticos quosdam quorum aliquos resipiscentes in gratiam recepit; ediditque statuta quadraginta quinque.

Hæreticos impetunt priora septem. In iis episcopi & abbates jubentur, in quaque suæ jurisdictionis parœcia, presbyterum, laicosque duos tresve statuere, qui hæreticos inquirent, detectosque ad episcopum, dominos, eorumve prefides statim deferant.

8. Ne innocentes cum reis confundantur, nemo punietur tamquam hæreticus, quin talis a loci episcopo, vel ecclesiasticorum alio penes quem id juris sit, judicatus fuerit.

9. Dominis eorumque ministris ea facultas conceditur, ut, in alienis terris hæreticos capiant.

10. & 11. Hæretici qui libere ad catholicam fidem redierint, in vicis in quibus erant, siquidem loca hæreseos suspicionem laborant, non remanebunt, sed in alias regiones catholicas, extraque suspicionem positas transferentur. Duas super vestibus cruces deferent, iisque suæ reconciliationis testimonium, episcopi manu firmatum suppetet. Non amplius ad publica obeunda munera, vel ad acta edenda suscipientur, quin eos rursus Papa ejusve legatus idoneos reddiderint. Si porro quos mortis timor, aut alia ejusmodi causa ad fidem redegerit, in muratum locum, ne alios inficere possint, concludentur.

12. Omnes ad unum homines, ab ætatis anno decimo quarto, omnes prorsus hæreses abjurabunt, Romanæque Ecclesiæ fidem profitebuntur, se denique nullum non hæreticum persecuturos recipient.

13. Omnes adulti proprio presbytero confitebuntur & communicabunt ter in anno, scilicet in Natali Domini, in Paschate & in Pentecoste, nisi presbyter æqua de causa expedire censuerit, ut a communione ad statum tempus abstineant. Si quis vero sine presbyteri sententia ab hac abstinerit, hæreseos suspicioni suberit.

14. Veteris & novi Testamenti libros laici habere prohibentur, psalterio tantum, seu breviario, & B. Virginis horis exceptis; eaque lege, ut iis ne hos quidem postremos libros in vulgarem linguam conversos habere liceat.

* Interdictio hæc fuerit, oportet, abusu nixa, in quem tum sacri codices vulgari sermone redditi trahebantur in iis
pro-

provinciis, ubi hæretici numero plures aderant, qui sibi sumebant, ut dogmata disseminarent, & sacram Scripturam pro suo ipsorum arbitrato explicarent.

15. Qui hæreseos suspitione laborant, medici officio non fungentur, nec sinentur ad ægrotantes, postquam viaticum susceperunt, accedere.

16. Parochus, ac si is desit, ecclesiasticorum alius, presentibus bonæ famæ aliquibus viris, testamenta recipient.

17. In Episcopos & barones interdictio, ne munera quæ ab ipsis pendent, hæreticis conferant, sibi que domesticos aut consiliarios habeant, qui de hæresi suspecti sint.

18. Eos in prava existimatione esse declaratur, qui notorie diffamati sunt, aut in quos probi viri apud loci episcopum testimonium reddunt.

19. Sua ecclesiis & religiosis domibus privilegia servantur; & integra decimarum solutio præcipitur.

20. & 21. Regio vectigali non subduntur clerici, nisi mercatores aut conjugati sint; nec magis iisdem portoria aut nova jura imponentur; idemque servabitur quoad religiosos, peregrinos & milites, dummodo mercaturæ omnino se non immisceant.

22. Qui portoria recipiunt, vias custodient, & furtorum, quæ a solis occasu ad ejusdem ortum contigerint, rationem reddent.

23. In laicos interdictio, ne regio vectigali subdant ecclesiarum aut ecclesiasticorum famulos, nisi teneant sua ipsi bona.

24. Si quis clericum in carcerem conjecerit, etiam si non nisi tonsuram haberet, episcopus de re monebitur; eumque jubebitur laicus judex ecclesiasticis judicibus rursus in manus tradere; qui si renuerit, denunciabitur excommunicatus, & a suo ipsius dominio cogetur eundem reddere.

25. Parochiani, & nominatim cujusque domus domini dominæque, dominicis festisque præceptis diebus ad ecclesiam convenient; ibi concionem divinamque, quam late patet, officium audient, ex eaque, non nisi absoluta Missa, pedem efferent. Si qua legitima causa, cur absit, alterutri fuerit, alterum saltem adesse necesse erit; sin ambo sine infirmitatis

aliave satis gravi causa abfuerint, solvent uterque turonenses denarios duodecim, quorum pars una ad loci dominum, ad parochum & ad ecclesiam altera pertinebit. Commendatur etiam, ut ecclesiæ, die sabbati, sub vesperarum officium, non sine pietatis significatione, in honorem B. Mariæ Virginis, visitentur.

26. & 27. Fit festorum dierum recensio, mandaturque parochis, ut eos dominicis diebus singulis, inter Missarum solemnias, annuntient.

Sequentes canones ad 43. usque super pacis incolumitate, superque fœderum & conspirationum quibus *confraternitatum* nomen obducebatur, interdictione versantur.

43. & 44. Iudices jus gratis reddent, suisque in iudiciis nec favorem, nec partium studium, nec metum consulent. Pro pauperibus advocatos dabunt.

45. Parochi quater in anno decreta hæc concredito sibi populo legent.

Spectari possunt hæc Tolosani concilii constitutiones tamquam extensio & commentarium articulorum decem qui conficiebant statutorum corpus quæ rex S. Ludovicus Aprili mense ejusdem anni 1229. *Gallicanarum Libertatum* nomine, ediderat, nomine, inquam, tum primum adhibito, *Libertatum canonicarum* vocabuli loco, quod ad illud usque tempus in more positum fuerat, ut canonum liber usus designaretur, & ita quidem palam fieret, cum canonum auctoritas in cæteris regnis remissa esset, in Gallia, tamquam proprium bonum, aliquam canonicæ libertatis portionem servari. Ita suam mentem aperit Petrus de Marca, *Lib. III. de Concordia, cap. 1. n. 7. Et seq. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Castro - Gontheriense, seu apud Castrum Gontherii, ann. 1231.

Franciscus Cassardius, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc una cum suæ provinciæ episcopis habuit, in eoque decreta triginta septem ad disciplinæ restitutionem edidit.

1. Mandatur episcopis, ut nulla interjecta mora, & quin ullus excusationi locus sit, eos separent, qui clandestina matrimonia contraxerunt.

2. Archipresbyteris decanisque ruralibus interdicitur, ne de matrimonialibus causis cognoscant.

3. Parocho in aliqua ecclesia institutio digeritur in hunc modum. Patronus ecclesiasticus aut laicus archidiacono seu decano rurali, ac deinde episcopo, eive qui episcopale jus obtinet, eum præsentabit quem intra tempus a lege præscriptum elegerit, præsentatus jurare jubebitur se nihil, ejus beneficii gratia, dedisse aut promississe, nec scire quicquam, suo nomine, a quopiam promissum aut datum esse; tandem episcopus, aut qui episcopali jure gaudet, ei conferet animarum curam, ea lege, ut in suo se episcopo obsecuturum, suæ ecclesiæ jura defensurum, alienataque bona reducturum jurjurando recipiat.

4. Clericos beneficia possidentes quæ animarum curam adjunctam habent, adigent episcopi, iis ut ipsi per se deserviant, nisi causas evidenter rationi consonas sibi subesse putent, cur hæc in re cum eorum nonnullis dispensent.

5. Cum aliqua ecclesia locabitur, reservabitur e redditibus ad capellani sustentationem satis.

6. Canoniatuum in unoquoque capitulo numerus statuatur, ne qua præbenda secetur in partes, sed tota, quanta est, uni eidemque personæ detur.

7. Non amplius ad præbendam quæ prima vacaverit, in cathedralibus ecclesiis, provisio conferetur.

8. Referentur in scripta cathedralium ecclesiarum consuetudines.

9. Qui cum excommunicatis communicant, Ecclesiæ aditu privabuntur, nisi se corrigant, postquam moniti fuerint.

10. Ordinarii & delegati a ferendis generalibus excommunicationibus abstinebunt.

11. Se laicorum tributarios ecclesiastici non reddent, ea indicta poena, ut suis ab officiis & beneficiis suspensi sint.

12. Archidiaconi, archipresbyteri alique qui ecclesiastica jurisdictione gaudent, nullum officialem extra urbes habebunt, & ipsi per se suis functionibus facient satis.

13. Prælati alique quibus jurisdictio est, procurationis jus ex pecunia non accipient, prout in generali quodam Lateranensi concilio statutum fuit.

14. In Prælatos interdictio, ne a locatariis, in ipsa ecclesiæ locatione, pecuniam exigant.

15. Patroni qui ineptos præsentant, hac ipsa vice suo præsentandi jure privabuntur.

16. Curata beneficia iis tantum conferentur, qui vernaculam linguam callent.

17. Interdictum tutelæ vendi.

18. Nullus presbyter admittetur ad sua obeunda munia sine proprii episcopi venia, nisi aliunde constet eum canonice ordinatum fuisse.

19. In laicos interdictio, ne suas actiones ecclesiasticis vendant, ut sæcularis judicis tribunal frustrentur, nisi in casibus a jure concessis.

20. Ecclesiastici, in aliquo enormi crimine deprehensi, remittentur in episcopi manus, qui eos gradu spoliabit, siquidem criminis hac pœna digni convicti fuerint, aut se ipsi accusaverint. Eos, nisi deinde resipuerint, Ecclesia non amplius defendet.

21. Radentur clerici depravati, ita quidem, ut clericalis tonsura non amplius appareat.

22. Sæcæ militiæ adscriptos, enormium criminum reos, suis privilegiis excidisse judex ecclesiasticus declarabit; ac si crimina patrare pergunt, a sæculari judice punientur.

23. Damnatur procerum tyrannis, qui perficiunt, ut vilis conditionis homines ecclesiasticorum bona diripiant.

24. Monachi silentium servabunt, nec loquentur nisi per signa quæ abbas curabit, ut ab iis percipiantur. Singulorum indumenta uniformia erunt, eorumque regulæ consentanea.

25. Junioribus clericis qui nondum ætatis annos quindecim attigerunt, non alii prioratus quam conventuales tribuentur.

26. Monachi nihil habebunt proprietatis titulo, vel cum abbatis venia quæ in hac facti specie nulla est.

27. Monachi & religiosi cæteri servabunt a carne abstinentiam quam regula præscribit.

28. Rus non petet abbas, quin monachum comitem, nec monachus, quin famulum secum habeat.

29. Omnino solus in prioratu monachus non ponetur; at let e duobus prioratibus unus tantum, in quo aderunt monachi duo qui officium peragent, quod a duobus pro patronis eragebatur.

30. Anathema in usurarios, dominicis diebus singulis, ronuntiabitur; quique hujus criminis suspitioni subsunt, adiguntur, ut se purgent, eique publice nuntium remittant.

31. 32. & 33. Interdicitur, ne quod publicum munus Judæis conferatur. Mandatur, ut iidem impediantur, ne quid in christianæ religionis contemptum aut dicant aut faciant; ipsique in Christianos ferendi testimonii jure privantur.

34. Interdictio, sub excommunicationis pœna, ne matrimonium contrahatur, nisi postquam enuntiationes consuetum in modum editæ fuerint. Poterunt tamen futuri contrahentes inter se convenire, sibi que matrimonii in sanctæ Ecclesiæ facie contrahendi arrhas dare.

35. Jusjurandum præstabunt judices se dona non accepturos, & e justitiæ legibus judicatuuros.

36. Jurabunt advocati se malas causas non defensores, fraude, mendacio, alienæ famæ obtrectatione, calumnia non usuros, bona fide suas partes, quam citissime poterunt, expedituros, nec ab iis falsos testes produci passuros.

37. Constitutiones in concilio Lavallii habito editæ confirmantur. *Ibid.*

Concilium Biterrense, an. 1233.

Gualterius de Marvisio, Tornacensis episcopus & sanctæ Sedis legatus habuit concilium hoc, in eoque edidit viginti septem decreta hæc.

1. Hæretici eorumque fautores, dominicis diebus singulis, excommunicationi subduntur,

2. Poterit ubique quisque hæreticum sistere episcopo præsentandum.

3. Hæreticorum fautores præfecturas emere non poterunt.

4. Hæretici ad Ecclesiam reversi qui cruces duas ex episcopi mandato ferre noluerint, excipientur tamquam hæretici, eorumque bona proscribentur.

5. Toletani concilii in hæreticos, in eosque decreta, divino officio non adfuerint, presbyteri accurate servabunt.

6. Expendetur eorum ingenium & mores qui ad sacros dines elewantur; nec ad eos admittetur quispiam cui non ronenfium folidorum centum patrimonialis titulus fit.

7. Iis tantum tonsura dabitur, qui legere & canere fcit quique funt liberarum perfonarum filii & in legitimo matrimonio nati, nifi loci epifcopus æquis de caufis difpenfationem tribuat.

8. In epifcopos interdictio, ne quos ordinant, jurare cogant fe nihil moleftiæ vel iis vel eorum fuccefforibus alluros, occasione patrimonialis tituli quem afferunt, ut ordines fufcipiant.

9. Operam dabunt epifcopi, ut archidiaconos nomine qui de religione folliciti, edocendoque clero & populo id nei funt.

10. Generalis Lateranenfis concilii quarti in eos qui e communicationes injufte pronuntiant, constitutiones legent.

11. Patroni, tam ecclefiaftici quam laici parochos aut vicarios perpetuos qui idonei bonisque moribus funt, ante omnium Sanctorum feftum diem, epifcopis præfentabunt, designata portione congrua fuper ecclefiarum redditibus, quibus addicti erunt.

12. Qui beneficia poffident, quibus animarum cura e adigentur, per reddituum quos percipiunt privationem, ordines quamprimum fufcipiant. Quod fi cura præbendæ a dignitati unita eft, de ea provifus perpetuum in cura, fi loco, vicarium ponet cui congruam portionem tribuet; unaquæque parochialis ecclefia presbyterum perpetuum habebit, qui ei perpetuo deferviet.

13. Constitutiones in generali Lateranenfis concilio quæ to, fuper clericorum vita & moribus editæ fervabuntur. Clerici arma non deferent, nifi forte belli tempore. Canonici facculares, qui in facris ordinibus conftituti non funt, in elat chori cathedris non fedebunt, & vocem in capitulo non obtinebunt.

14. Proprii quicquam habere monachi prohibentur; declaraturque id ita monachali ordini addictum esse, ut ne Papa quidem, nedum abbas, ab hac lege, perinde atque a servando cœlibatu dispensare monachum possit.

15. Viles & rudes vestes, e S. Benedicti regula, abbas & monachi deferent.

16. Erunt & canonicis regularibus albæ aut nigræ vestes, elanzæ perum exquisitæ panno confectæ.

17. Erunt ita conclusa claustra, ut ne in ea laici, sine necessitate, præter quam in funeribus & processionibus, ingrediantur.

18. Fiet quotidie lectio, mensæ tempore. Capitulum etiam diebus singulis ad proclamationem correctionemque culparum habebitur; itemque sermo præcipuis diebus festis.

19. Monachi quibus nullum peculiare demandatum officium est, in claustro consistent ab hora capituli ad tertiam usque, ac sine superioris venia non egredientur.

20. Distributio, saltem semel in hebdomada, in pauperes fiet.

21. Ea superioribus cura erit, ut in unoquoque monasterio, Grammatices magistrum, regularem aut sæcularem instituant.

22. Laici sua bona monasteriis non dabunt, eo animo, ut beneficia obtineant. Iis qui hac ratione potiti fuerint, spoliabuntur; quique ea in hunc modum contulerint, suo de iisdem statuendi jure, hac sane vice, privabuntur, & jus hoc ad diocesenum episcopum devolvetur. Nec abbas, nec prior, nec monachorum alius poterit alterius monasterii prioratum possidere, nisi ad eum per canonicam electionem vocatus fuerit.

23. Vinum in monasterii ambitu non vendetur, nec eo quispiam cujus non honesta professio sit, inducetur.

24. Pravis moribus laicos nulla ecclesia recipiet, oblato- rum titulo, ut præbendas, aut earundem præbendarum proventus possideant.

25. Non tolerabitur, ut monachus in prioratu solus existat; sed ibi semper aderunt monachi tres aut quatuor; eo- que depravati monachi non mittentur.

26. Quicumque decimum quartum ætatis annum attigerunt, adigentur, ut se pacem servaturos jurent. *Ibid.*

Concilium Moguntinum, ann. 1233.

Congregatum fuit concilium hoc, mandante Papa Gregorio IX. & operam dante Conrado, Marpurgensi episcopo, contra Manichæorum seu Albigenſium ſectam, quibus *Stadigiis* nomen, ex urbe Stadio in Germania. Suos errores abjurarunt eorum hæreticorum plures; at qui in iisdem perſisterant, e latebris erumpentes in quas se, Conradum a concilio revertentem expectaturi, conjecerant, eum cum religioso, & sancti Francisci ordine, *Gerardo* nomine, itineris comite, crudeliter contrucidarunt. *Ibid.*

Concilium Arelatenſe, ann. 1234.

Joannes Beſſanus, archiepiscopus Arelatenſis, habuit ſuæ provinciæ concilium hoc, Julii die 10. in eoque edidit ſequentes canones viginti quatuor.

1. Lateranenſis quarti generalis concilii canonum executionem mandat.

2. Dei verbum episcopi ſuis in diœceſibus nuntiabunt ipſi per ſe, illudque a viris merito inſignitis nuntiandum curabunt.

3. Cohortationes atque adeo cenſuras adhibebunt episcopi, ut dominos & juſtitiaſ officiarios ad hæreticos qui ex eorum ditione ſunt, eliminandos permoveant.

4. In hæreticos eorumque fautores excommunicatio, dominicis diebus ſingulis, pronuntiabitur.

5. Presbyter unus & laici duo in quaque parœcia inquiſitores ſtatuentur.

6. Hæretici qui convicti fuerint, addicentur perpetuo carceri; qui vero ad mentem redire noluerint, ſæculari brachio tradentur.

7. & 8. Pax ſervabitur.

9. Non tolerabuntur confraternitates ſeu ſocietates ab Eccleſia non approbatæ.

10. Non tribuetur iis abſolutio, qui ob aliquam injuriam quam non reparaverint, excommunicatione percuſſi ſunt.

11. Eorum corpora & ossa, quos hæreticos fuisse, post mortem, innotuerit, e sepulcro extrahentur.

12. In laicos beneficia non conferentur.

13. Excommunicationem antecedere monitio debet; excommunicati vero, nisi se intra mensem absolvendos curaverint, absolutionem non recipient, nisi solutis solidis quinquaginta pro quoque mense, ab inflictæ excommunicationis tempore.

14. Episcopi suorum diocesanoꝝ reformandis moribus invigilabunt.

15. Usurarii, publici adulteri, divini & venefici, dominicis diebus singulis, excommunicatione plectentur.

16. Judæi & Judææ notam per quam a Christianis secernantur, vestibus impositam deferent.

17. Prælatorum sententiis eorumque censuris privilegiati parere debent; secus, iis justitia negari poterit.

18. Provinciæ Episcopi omnes regalæ jura ad sancti Trophimi Arelatenſis ecclesiam spectantia pro virili tueri debent.

19. Unicuique rurali ecclesiæ suus parochus esse, aut saltem servitium ex episcopi mandato exhiberi debet.

20. Episcopi ac prælati cæteri quibus est animarum cura, procedent, ex canonicis formis, in negotiis quæ decimas, legata, capellas & reliqua ecclesiastica jura spectant.

21. Interdictio, ne testamentum sine parochi præsentia fiat.

22. Interdictio, ne nova tributa exigantur.

23. In eos anathema qui, sine Episcopi auctoritate, cum religiosis de decimis aliisque Ecclesiæ juribus agent.

24. Nullus episcopus suo ecclesiasticum beneficio, sine causæ cognitione, spoliare poterit.

Hic ipse archiepiscopus habuit concilium alterum Insulæ in provincia, an. 1251. in quo hos canones renovavit fusiusque explicuit capitibus tredecim quorum postremum clandestina matrimonia spectat.

Concilium Narbonense, an. 1235.

Petrus Amellius, archiepiscopus Narbonensis, Joannes Bessanus archiepiscopus Arelatenſis, & Raymundus, archiepiscopus

epiſcopus Aquifextienſis Narbonem, ut creditur, ſub annum 1235. convenerunt, ibique concilium hoc celebrarunt, ut ſuarum proximarumque provinciarum Fratribus Inquiſitoribus reſponderent, qui dubitationes iis propoſuerant ſuper poenis quas imponere deberent hæreticis eorumque fautoribus, qui ad Eccleſiam redieſant, quibusque ipſi a carcere exemptionem promiſerant. Narbonenſis ergo concilii patres in hanc rem undetriginta ſtatuta edidere, aſpera pleraque, & a noſtris huius temporis moribus & uſibus admodum diſſita.

1. Hæretici eorumque fautores qui libere ſe catholicæ fidei redintegrarunt, eccleſiæ ſe dominicis diebus ſiſtent, majoris Miſſæ tempore, Epistolam inter & Evangelium, aliquam corporis partem nudi, virgasque manu tenentes, ut a parochio diſciplinam ſuſcipiant. Idem agent in ſolemnibus proceſſionibus, & prima quaque menſis dominica die, in omnibus urbis aut vici domibus, ubi hæreticos conſpexerunt. Miſſæ, vesp̄is & Sermoni ſingulis dominicis diebus intererunt. Jejunabunt, ipſique per ſe, vel per alios de ſuo conductos Eccleſiæ fidem contra Saracenos & Hæreticos propugnabunt.

2. Non iis tamen mandabitur, ut mare prætergrediantur, id vetante Papa, ne forte promiſſis in tam remotis regionibus deſint.

3. 4. & 5. Ab uno in alium locum transferentur; & jubebuntur ædificia conſtruere pauperibus hæreticis ad fidem reverſis excipiendis accomodata. Cæterum, Inquiſitores iis poenitentias imponere poterunt quas æquiores judicabunt, eaſdemque tum augere, tum moderari.

6. & 7. Jubebuntur ſuas culpas publice conſiteri, eaſque abjurare, niſi obſtet ſcandali enormitas, quod ex hac confeſſione derivaretur; & hæ confeſſiones, abjuraciones, promiſſiones & poenitentiae in acta publica rediguntur. Poenitentias augere aut imminuere Inquiſitores poterunt.

8. Parochis id curæ erit, ut poenitentias quæ eorum parochianis impoſitæ fuerint, perficiendas curent.

9. Cum major erit hæreticorum multitudo, quam ut concludi omnes & ſinguli poſſint, Papa de re monebitur, ſatisque habebitur eos concludi qui facilius alios corrumpere poſſunt.

10. ad 17. usque, super agendi ratione quoad perduelles, postatas & hæreticorum fautores ineunda versatur.

17. Fratres Prædicatores vetat pecuniarias poenitentias imponere, & a poenitentibus quicquam exigere.

18. Personæ quæ hæreseos suspicione laborant, quæque super ad fidem rediere, ad religiosos ordines non admittentur.

19. Nemo immunis erit a carcere, prætexans se senem, se infirmum, sibi juniorem conjugem aut filios esse, &c.

20. & 21. Qui intra peculiaris inquisitionis limites deliquerunt, suumve ibidem domicilium habent, ejus jurisdictioni subfunt. At Inquisitores ad se mutuo scribere debent quoad nos qui ex eorum ditione non sunt.

22. Testes qui in quempiam deponunt, ei in quem deponunt, non patefient; at si is queritur sibi adversarios esse, horum nomina ex eo quærentur, ut ita quidem habeatur & testium & accusati ratio.

23. Nemo damnabitur, quin evidentibus probationibus, suave ipsius confessione convictus sit, quia præstat reum impunitum relinqui, quam innocentem puniri.

24. & 25. Ad deponendum in hæreticos omnis generis testes recipiuntur, iis exceptis quos non justitiæ studium, sed ad malitiam factus animus ad id impelleret, cujusmodi sunt accusatorum inimici, &c.

26. Accusatus, hæreseos convictus, habebitur hæreticus, tametsi negare pergat se talem esse, & hærelin abjuret.

27. Testes qui semel deposuerunt, non amplius audiendi sunt, nisi quoad aliquas circumstantias super quibus interrogati non fuerant.

28. Quamquam haud uni & unico confessario standum videtur, qui se hæretico seu viventi seu mortuo absolutionem & poenitentiam dedisse testatur; super hoc tamen capite expectabitur Papæ responsum.

29. Traduntur indicia plura, ut cognoscatur, quando nam catholici cum hæreticis communicaverint; ut, cum eos salutarunt, cum eorum precibus se commendarunt, cum confessionem apud eos ediderunt, cum cœnam cum iis peregerunt, cum de eorum pane benedicto acceperunt, cum crediderunt

æter-

æternam ſalutem in eorum ſecta obtineri poſſe, &c. E re eſt animadverti auctorem novæ Hiſtoriæ Occitaniz, itemque auctorem *Galliæ Chriſtianæ* concilium hoc non niſi in annum 1243. ſeu 1244. conferre. *Ibidem.*

Concilium Turonenſe, an. 1236.

Juhelus Meduanenſis, archiepiſcopus Turonenſis, concilium hoc, cum ſuis ſuffraganeis, Junio menſe, Turoniſus edidit, in eoquæ ad eccleſiaſticam & civilem politiam conſtitutiones quatuordecim edidit.

1. Sæculares judices per cenſuras cogentur eccleſiaſticis judicibus reddere cruce ſignatos quos criminis cauſa ceperint, ut eos hi puniant, ſiquidem reos compererint. Cruce ſignati & Chriſtiani cæteri nihil moleſtiæ Judæis inferent; eos enim Eccleſia tolerat, & ea quidem non peccatoris mortem, ſed ejusdem vitam & reſipiſcentiam deſiderat.

2. 3. & 4. Non recipientur advocati, quin juri vacaverint per annos tres, aut Officialis, quin ſtuduerit per annos quinque, aut Notarius, quin curiæ ſtilum & ſtatuta calleat.

5. Ut eorum fraudibus occurratur, qui ſanctæ Sedis litteris abutuntur, commiſſarii delegati in Turonenſi provincia, earum mandata non exequentur omnino, niſi iis litterarum quæ in urbe Roma impetratæ, exemplar exhibeatur, & impetrans juret eas ſe litteras obtinuiſſe, genuinas eaſdem eſſe, nec fore, ut ipſe apud alios judices eum traducat, quocum negotium habet.

6. Epifcopi, officiales aliique inferiores judices rationem habebunt appellationum, nullamque appellantiſus moleſtiam inferent.

7. Operam dabunt epifcopi, ut teſtamenta executioni mandentur; & ad impediendum, ne ſupprimantur, ea epifcopis ipſis, eorumve archidiaconis, intra dies decem a teſtatoris morte, tradentur.

8. Declarantur infames & ad virgas damnantur, qui contrahunt eodem tempore matrimonia duo, aut ſponſalia ſimul & matrimonium ineunt.

9. Parochi singulis dominicis singulisque festis diebus excommunicationem in veneficos pronuntiabunt. Qui veneficii convicti fuerint, publice virgis cædantur, aliive congruæ pœnæ subdentur, quam tamen pecunia in parocciæ pauperes distribuenda redimere poterunt.

10. Ecclesiastici qui cum excommunicatis communicant, ad pecuniariam multam damnantur, revocaturque concilii, apud Castrum Gontherii habiti, canon qui pronuntiaverat eos ipso facto excommunicatos esse.

11. Qui se ab Ordinarii jurisdictione exemptos contendunt, ei legi suberunt, ut suas exemptionis litteras exhibeant.

12. Falsi testes damnabuntur ad virgas.

13. Perficere studebunt episcopi, ut qui nuper in eorum diocesis inter catholicos nomen dederunt, seu ab hæresi venerint, seu Judaismum deseruerint, edoceantur; in id etiam incumbant, ut eorum sustentationi prospiciant, ne forte, paupertatis obducta causa, ad vomitum redeant.

14. Abbatibus & prioribus hospitalitas commendatur. *Ibid.*

Concilium Londinense, an. 1237.

Cum Henricus III. Angliæ rex, in suum regnum, Cardinalem Othonem, sanctæ Sedis legatum vocasset, Cardinalis hic, postridie diei octavæ sancti Martini celebrandum Londini concilium indixit. Archiepiscopi duo, Cantuariensis & Eboracensis adfuere cœtui, in eoque denuntiationes ad suorum jurium incolumitatem eliderunt. Aperuit Legatus concilium per sermonem ad Præsules, super prudentia sapientiaque qua ecclesiastici eminere debent, ibique unum & triginta ad disciplinam spectantia statuta lecta voluit.

1. Cum ecclesiarum dedicatio suam e veteri testamento originem trahat, & in novo a SS. Patribus servata fuerit, eius usus eo majore cum dignitate ac sollicitudine retineri debet, quod tum quidem non nisi mortuorum animalium victimæ offerebantur, nunc vero super altari, per sacerdotis manus, hostia viva & vera, scilicet unicus Dei Filius offertur. Quamobrem jure Patres mandarunt, ut non nisi consecratis in locis officium tam eminens celebretur, nisi forte necessitas adigat,

ut aliter fiat. Omnes ergo cathedrales, conventuales & parochiales ecclesiæ quæ prorsus extructæ sunt, intra annos duos, a diocesani episcopis, vel eorumdem auctoritate, consecrabuntur; earum vero quæ deinceps extruuntur, intra idem tempus, consecratio peragetur. Interdicta erit Missæ celebratio in ecclesiis, quæ biennio post quam ædificatæ fuerint, haud consecrationem susceperint. Abbates & parochi consecratas ecclesias veteres non evertant, id causæ prætexentes, ut speciosiores exigant, sine diocesani episcopi consensu quem is non nisi opportune præbebit; quique cum assensus fuerit, perficiet, ut novæ ecclesiæ prompte construuntur.

2. Septem sacramenta sunt, baptismus, confirmatio, poenitentia, eucharistia, extrema unctio, matrimonium & ordo. Hæc non sine magna animi puritate, gratisque administrabuntur. Qui presbyteri ordinandi sunt, examini, peculiariter super hac materie, subduntur, curabuntque archidiaconi, ut suis in visitationibus & coetibus huc spectantia presbyteris documenta præbeant.

3. Solemnis baptismus solum sabbato sancto & in Pentecostes vigilia administrari debet.

4. Presbyteri qui pecuniam exigent, ut absolutionem & sacramenta cætera conferant, ab officio suspensi & beneficio privati erunt.

5. Id erit Episcopis curæ, ut in quoque decanatu confessarios nominent in clericorum gratiam quos pudet suas apud decanos confessiones edere, & generalem poenitentiarium cathedralibus in ecclesiis instituunt.

6. Admodum diligenter examini subduntur, qui ordinari debent; quique approbati fuerint, in acta referuntur, ne cum iis se alii miscere possint.

7. 8. & 9. Beneficia, peculiariter vero dignitates, non locabuntur. Si qua ecclesia seu laicis seu ecclesiasticis locata fuerit, annorum plurium quam quinque locatio non erit.

10. Vicarii sacerdotio initiati erunt, eosque in ecclesiis quarum servitium iis demandatum est, ipsos per se residere necesse erit.

11. Absentium beneficia haud leviter conferentur ex disseminato

minato rumore eos obiisse; at expectabitur, dum certo constet de eorumdem morte; aliter episcopus ei legi suberit, ut damnum reparet, quod ei creaverit quem beneficio spoliaverit; intrusus vero, præter fructuum quos perceperit, restitutionem, erit ipso facto tum officio tum beneficio destitutus.

12. Unum idemque beneficium in plura non tribuetur; & in unum quæ in partes secta fuerint, redigentur, nisi vetus partitio sit.

13. Executioni dabuntur conciliorum canones ad residentiam spectantes, in eosque editi qui plura beneficia sine peculiari apostolicæ Sedis dispensatione possident.

14. Servabuntur Lateranensis quarti concilii canones super ratione qua clerici induti esse debent; & episcopi quidem, itemque eorum clerici commensales cæteris omnium primi exemplum præbent.

15. Clerici qui clandestina matrimonia inierunt, suorum beneficiorum ipso facto jacturam facient, eorumque filii beneficiis possidendis, & ordinibus suscipiendis, sine canonica dispensatione cui personale ipsorum meritum fundamento sit, impares erunt.

16. Clerici concubinarij ab officio quod obeunt, suspensi erunt; ac nisi concubinas intra mensem deseruerint, beneficiis, si qua possident, privabuntur.

17. Clericorum filij paterna beneficia possidere non poterunt; quique ea possident, deponentur.

18. Qui furibus patrocinantur, eosve recipiunt, excommunicationi subduntur, si ter moniti, suo in usu persistierint.

19. Monachi Benedictini abstinebunt ab esu carnium, e S. Benedicti regula, exceptis imbecilibus & infirmis qui in valetudinario iisdem utuntur. Novitios oportebit ad anni finem qui probationi addictus est, professionem edere; eademque erit regularium canonicorum ratio, ex Papæ Honorij III. Constitutione.

20. Ecclesiarum intra eorum jurisdictionis fines existentium visitationem archidiaconi accurate peragent; ita scilicet, ut expendant omnino, ut decet, nec ne se habeant ecclesiæ vasa & ornamenta; rationem explorent qua diei & noctis of-

ficiam sit; corrigantque, quicquid correctione dignum est, seu quoad temporalia, seu quoad spiritualia. Non erunt per supervacaneas expensas ecclesiis graves, nec nisi modica suas ob visitationes jura sument. Cavebunt etiam atque etiam, ne quid. omittendæ visitationis aut non puniendi gratia, recipiant, aut ne ad pecuniam extorquendam injuste damnent.

21. Ecclesiæ judices non impredient, ne partes amice conveniant ab iisque nihil exigent.

22. Archiepiscopi & Episcopi comperiunt officia sua in ipso suæ dignitatis nomine quod *invigilantem summumque præfatum* significat. Debent ergo suo gregi invigilare, cujus forma & exemplum sint, oportet; in suis cathedralibus ecclesiis residere, ibique Missam celebrare, saltem præcipuis diebus festis, diebus dominicis, Quadragesimæ & Adventus semper; suas diceceses, ut abusus corrigant, visitare; mores reformare, ecclesias consecrare, semen verbi vitæ diffundere, sibi que fidei professionem quam, dum consecrarentur, ediderunt, saltem bis in anno, lectam velle.

* Vocabulum, hoc in canone & in aliis pluribus, ad Episcoporum exprimendam residentiam, adhibitum animadversione dignum est. Ajunt hi canones episcopos *residere*, seu *commorari* debere in suis cathedralibus ecclesiis, hoc est. in parva domo, seu parvo hospitio cathedrali ecclesiæ contiguo; ut proinde ex horum canonum vi, non censeatur Episcopus in diocesi residere, qui per notabile tempus, cujusmodi esset trium aut duorum mensium, atque adeo multo brevius spatium, in rurali, vel intra diocesin, domo degeret. Carthaginense concilium quintum quod ad an. 401. pertinet, episcopos vetat suam in quavis alia quam cathedrali ecclesia quæ eorum propria sponsa est, residentiam agere. Trullana synodus, an. 692. depositionis sententiam in episcopos pronuntiat, qui a sua cathedrali ecclesia per continuos tres dominicos dies absuerint. Francosfordiense concilium, an. 794. idem mandat, & ad hebdomadas, ut summum, tres episcopi absentiam redigit. Lugdunense tertium declarat episcopum in sua diocesi commorantem, non proprie residere, nisi in urbe sit in qua episcopalis sedes statuta est. Francosfordiense alterum,

dictum, sub Carolo Magno, vetat episcopis, ne ultra hebdomadas tres, quoque anno, in sua rurali domo versentur. Est autem & id sedulo animadvertendum rurales domos de quibus in veteribus canonibus sermo est, non fuisse nisi campestres casas ab illis magnificis, prope dixerim, oppidis praefatas alias, quae rura nostra nunc temporis ornant. Denique, Congregatio ad solvendas difficultates quae super Tridentini concilii decretis proponi possent, a summis Pontificibus instituta, cum super hac re consulta fuisset, respondit episcopus suo satis officio non facere, dum in sua quidem diocesi, at non etiam in sua ipsorum ecclesia resident, nisi cum eorum ministerio ratio ipsa in alia dioceseos loca vocat; eosdem tamen non subire non residentium poenas, sui nempe beneficii proventuum restitutioni obnoxios non esse. *Apud Fagn. in lib. 3. Decret. §. 1. p. 66.*

23. Idonei iudices, peculiariter ad matrimoniales causas, nominabuntur; & abbatum iudices qui in ea possessione sunt, ut de iisdem cognoscant, nullam definitivam sententiam proferent, nisi postquam diocesis episcopum consuluerint.

Reliquae constitutiones octo spectant ad iustitiae formas plures, conditionesque quas acta, ut authentica sint, adiunctis habere debent. *Ibidem & Anglic. Tom. I.*

Concilium Cognacense, seu apud Campinacum, an. 1238.

Gerardus, archiepiscopus Burdigalensis; Cognacense hoc in Engolismensi provincia concilium, feria secunda post octavam Paschatis congregavit, in eoque protulit decreta triginta novem.

1. Excommunicatione plectuntur plurium generum homines, cujusmodi sunt, qui falsis litteris utuntur, aut qui vanis & superstitiosis scientiis se dedunt.

2. In eos quoque pronuntiatur excommunicatio, qui conspirationes in ecclesiasticos struunt, qui eorum bona aut personas retinent, &c.

3. Communionem privantur laici, qui ecclesias, hospitalia, aut religiosas domos retinent.

4. & 5. Prohibetur, ne archidiaconi, archipresbyteri &

decani vicarios habeant; itemque, ne parochi in alienis ecclesiis vicarii sint.

6. Unicuique parocciæ suum peculiare sigillum erit.

7. Nemo apud sanctæ Sedis commissarios in jus vocabitur, quin commissionis autographæ litteræ exhibeantur, earumque exemplum præbeatur.

8. Nec episcopi, nec ecclesiasticorum iudicum alii excommunicationes tollent latas ob offensas, quæ satisfactionem non postulant.

9. Episcopi servandas curabunt in suis diocesibus excommunicationis sententias ab ipforum collegis inflictas, cum id ab iis requiretur, ut in Ecclesiam aditus excommunicatis ubique negetur.

10. Non committentur, ad iudicium de matrimonii causis ferendum, nisi idonei & prudentes viri qui vel ipsi per se, vel per alium qui canonicas constitutiones calleat, testes examinent.

11. Iudices laici qui ecclesiasticos adigunt, suas ut causas apud eos agant, excommunicationi subduntur.

12. & 13. Monachi & canonici regulares, nec advocati nec procuratores erunt; nisi forte ad ecclesiæ quæ ad eos spectat, utilitatem, & e superiorum consensu. Eadem erit sæcularium presbyterorum ratio, nisi ut ecclesiæ suæ præsto sint, pauperumve & miserorum rebus consulant, quin ullam inde mercedem percipiant.

14. Pauperibus advocatos dabit curia.

15. Si domini duo subditos habeant, qui indiscriminatim iisdem sub sint, hi subditi ob errata unius ex iis duobus dominis, & non aliter, interdiciuntur.

16. Adiguntur, per censuras domini, ut id ecclesiis restituant, quod ipsæ eorum culpa amiserunt, quo tempore, iis occasionem præbeant, interdicto suberant.

17. Excommunicatione plectuntur barones, cum id eorum crimina postulabunt; qui per anni spatium, quin se absolvendos curent, in excommunicatione persistierint, tamquam hæretici spectabuntur.

18. Qui per quadraginta dies in excommunicatione permanse-

transferint, ad multæ libras decem, vel ad aliam huic respondentem poenam damnabuntur.

19. Qui clericos capiunt, eosve male habent, sacros ordines suscipiendi, & beneficia possidendi jure privabuntur ipsi eorumque posterii, ad tertiam generationem usque.

20. Abbates & capitula monachis & canonicis regularibus ad sustentationem haud pecuniam statuent; sed de communis bonis eos sustentabunt; nec magis ingressum in religionem ad pactionem deducunt.

21. Religiosarum domorum depositarii, singulis mensibus, abbati & fratrum nonnullis aliis suæ administrationis rationem reddent; abbates vero, quotannis, generali capitulo. Clausura congruis horis claudentur.

22. Monachi, sine superioris venia, e monasterio non egredientur, nec extra comedent.

23. Nihil a iudice petent, sine superioris peculiaribus litteris, quæ hanc iis facultatem tribuant, nisi rerum causa, quæ administrationem iis demandatam spectant.

24. Monachi & canonici regulares, seu suas intra domos, seu extra, lacernas omnino non deferent.

25. Peculii nihil erit regularibus; quibus vero peculium post mortem compertum fuerit, ecclesiastica sepultura negabitur.

26. Subtile textum, aut vestis quæ clausa non sit, nec manicas habeat, regularibus usui non erit.

27. Abbates & priores, ter, quotannis, excommunicationem in monachos pronuntiabunt, qui proprii aliquid habuerint, aut apertas vestes, annulos & quidvis aliud parum suo statui consentaneum gestaverint.

28. Monachi qui monasteriorum temporalia administrant, se sponsores dare non poterunt, aut plusquam viginti solidos mutuari, sine abbatis venia.

29. S. Benedicti regulam, quoad abstinentiam a carnibus, monachi servabunt; iidem, excommunicationis indicta poena, prohibentur in laicorum domibus cibum sumere.

30. Prohibentur etiam, sub eadem poena, parochias habere, nisi necessitas ita postulet, & dioecesanus episcopus annuat.

31. Monachi & canonici regulares in prioratibus & in grantiis haud ſoli degent.

32. Nulla confraternitas inſtituetur ſine dioceſani epiſcopi facultate.

33. Parochialium eccleſiarum patroni ei legi ſuberunt, ut congruam idoneamque portionem, ad preſbyterorum iis deſervientium ſuſtentationem, tribuent.

34. Non extruuntur novæ religioſæ domus, aut hoſpitalia, ſine epiſcopi venia.

35. Non alienabuntur Eccleſiæ bona, quin peculiariter epiſcopus annuat.

36. Parochi qui parochianos in commune habent, eos partiri debebunt.

37. Alterius dioceſeos eccleſiaſtici non ſinentur divinum officium celebrare, niſi proprii Epiſcopi litteras habeant, e quibus de eorum ordinibus, moribus, & itineris cauſa conſtet.

38. Qui ordines confert, & qui ad beneficium præſentat, ab eo qui ordinatur aut præſentatur, juſjurandum non exigent, quo is, ob ſuſceptos ordines, ſuamve ad illud beneficium præſentationem, ſe nihil a quopiam petiturum recipiat, quia id canonibus adverſatur & ſimoniam olet.

*Statutum hoc ſpectat epiſcopos & patronos qui veriti, ne quis eorum quos ordinabant, aut quos ad beneficium præſentabant, ſibi deinceps oneri eſſet, ſi forte, ob eventum aliquod, ei neceſſaria deeſſent, neminem ordinare aut præſentare volebant, quin ſe nihil unquam ab iis petiturum juraret.

39. Interdictio, ne quis vacantibus eccleſiis provideat, quarum devoluta collatio eſt. *Ibid.*

Concilium Trevirenſe, an. 1238.

Theodoricus, archiepiſcopus Trevirenſis, una cum ſuffraganeis epiſcopis, Verodunenſi, Metenſi & Tullenſi, S. Matthæi feſto die, in cathedrali eccleſia concilium hoc celebravit, in eoque quadraginta quinque canones edidit.

1. Incendiarii eorumque fautores, dominicis diebus ſingulis, in omnibus parœciis, omnibuſque tam virorum quam feminarum religioſis familiis excommunicati denuntiabuntur.

2. Ceſſa-

2. Cessabit divinum officium in omnibus parochiis in quibus ecclesie surreptæ res depositæ fuerint, quoad ibidem esse remanebunt, aut qui eas sumpserint, aut qui eas emerint.

3. Si raptorem bonorum Ecclesie ordinarius loci parcellat anathemate, vel ejus terram interdicto subdiderit, ordinarii ceteri, rogati, suis in diocesisbus idem facient. Eadem erit eorum ratio qui clericos capient, aut captivos retinebunt.

4. Cum locus ob domini crimina interdictus est, qui huic domino subsunt, ad divina officia, proximis in locis, aut alibi, non admittentur.

5. Denuntiabuntur excommunicati, qui clericos sibi captivos retinent, itemque qui his injustis detentoribus patrocinantur.

6. Laicus corporalem injuriam clerico minitatus, per excommunicationem & interdictum adigetur, ut sui consilii rationem judici reddat.

7. & 8. Operam dabit episcopus, ut clerici qui in aliquo interdicto loco celebraverint, itemque qui celebraverint, cum ipsi excommunicati aut interdicti essent, in carcerem conjiciantur.

9. Beneficiariis & clericis qui in majoribus ordinibus constituti sunt, omne vetitum negotium est.

10. Presbyterorum longus claususque habitus esse debet. Ad divinum servitium, lineo supparo, seu rocchetto induti erunt.

11. Cum viaticum ad infirmos deferunt, rocchetto, aut superpelliceo, aut ad chori usum cappa tecti incedere debent.

12. Nec argentea fibula, nec auratis corrigiis utentur.

13. Quicumque e clericis canones non servaverit, qui super tonsura, corona habituque versantur, non audietur in propriis causis.

14. Canponæ clericis, præter quam in itinere, vetitæ sunt.

15. & 16. Presbyteri in ecclesia, aut publice non prodibunt, puro putoque vulgari habitu induti, nunquamque sine rocchetto ecclesie deservient.

17. Clerici concubinarij nec eligere, nec eligi ad ullius ecclesie regimen poterunt.

18. Omnis clericus concubinaris qui ſancti miniſterii functiones peraget, traducetur ad curiam cum ordinarii litteris, quæ factorum ſeriem & veritatem continebunt.

19. Omnis parochus aut vicarius cui ſatis reddituum fuerit, apud ſe alumnum ad divinum ſervitium habebit.

20. Aleas vitabunt clerici, ſecus beneficio privandi.

21. Manicatas cappas preſbyteri non habebunt.

22. Clerici qui ſe addicent laicorum ſervitio, præſidium, juſtitiariorum, &c. titulo, beneficiis quæ poſſident, ſpoliabuntur, niſi poſtquam moniti fuerint, hæc officia abdicaverint.

23. Præſules qui clericos ad ſuarum ſententiarum executionem adhibent, damnis ſuberunt quæ eorum negligentia, quorum opera uſi ſunt, attulerit.

24. Ordinarius clericorum ſuſtentationi providere debebit, qui propterea quod eorum ſententiam executi ſunt, ſuis redditibus ſpoliati fuerint.

25. Clerici qui in ſuſpenſione vel excommunicatione celebraverint, non niſi a Papa abſolvi poterunt.

26. Vicarii qui portionem congrua minorem acceptaverint, non proinde ad portionem petendam actione carebunt, quia hæc toti clero, non autem in privati clerici gratiam conceſſa fuit.

27. Clave concludentur ſancta euchariftia, infirmorum oleum & baptiſmalis fons. Ad ægrotantes viaticum, ſine lumine & ſine tintinnabulo, non deferetur.

28. Singulis diebus quindecim, conſecratæ hoſtiæ renovabuntur.

29. Superiores ad reſidentiam & ad chori frequentationem adigent inferiores per rerum ſubtractionem, quæ eorum ſuſtentationi addictæ ſunt.

30. Per æris campani ſonum in parœciis divinum officium nuntiabitur, & jubebuntur circum degentes incolæ eo convenire, Miſſam dominicis diebus feſtisque ſolemnibus audituri, niſi diſſita capella adſit cui preſbyter per ſuum beneficium addictus deſerviat.

31. Tenentur omnes clerici & laici, ſanctæ obedientiæ vi, hæreticos eorumque fautores & auditores epifcopo denuntiare,

antiarare , ut hi quidem , omnibus diebus dominicis & festis, excommunicati denuntientur.

32. Non solventur decimæ in domibus, sed in agris, vineis aliisque locis in quibus ea gignuntur, quæ eidem obnoxia sunt.

33. Parochi , vicarii decanique rurales de causis matrimonialibus non cognoscent.

34. Usurarii excommunicationi suberunt.

35. Adulteri publicam poenitentiam agent ; hujusque criminis reæ feminæ scyphum humero impositum, & manu baculum deferent.

* Prostituta mulier, scyphum manu tenens, nobis in Apocalypsi exhibetur; sitque vero simile adulteras seu prostitutas feminas alicubi iussas fuisse scyphum super humero ferre, tamquam suarum depravationum notam, cum earum juridice convictæ, easdemque ipsæ confessæ fuerant.

36. Excommunicatus quisque qui per hebdomadas sex in excommunicatione persisterit, cogetur a superiore se ab ea liberandum curare; secus excommunicationi suberit superior ipse.

37. Interdicta per ignis aut gladii inspectionem divinatio, sub poena suspensionis in clericos & excommunicationis in laicos.

38. Nulla femina noctem in loco transiget in quo monachi & regulares canonici degunt.

39. Omnis religiosus proprietarius, aut qui se carnis crimine obstrinxerit, rejicietur in ultimum chori locum, activa & passiva voce privabitur. Eadem in religiosam eorumdem criminum ream poena.

40. *Proprietarii* nuncupantur, qui pro suo ipsorum arbitratu, & quin a superioribus pendeant, rebus quascunque habuerint, utuntur.

41. Abbates & monachos suarum regularum transgressores episcopi punient.

42. Monacho non Professo nulla administratio conferetur.

43. Omnes locorum parochi, in quibus falsa moneta cuditur, a divino officio, cum primum id scierint, ibidem celebrando abstinebunt.

44. Denuntiabuntur excommunicati, dominicis festisque diebus,

diebus, quicumque falsam monetam conficiunt, eorum socii, & qui eadem utuntur.

45. Abolet synodus *annum Domini gratiæ*, abusu causa.

* In beneficii negotio, per *annum gratiæ Domini*, designantur fructus beneficiario provenientes anno qui ejus mortem consequeretur, quorumque pro arbitratu dispositio libera eidem erat. Usum hunc abrogat concilium, ob abusus qui in eum irreperant. Martenne, *Collect. Tom. VII. Thesauri, Tom. IV. Mansi, Supplem. Concil. Tom. II.*

Concilium Senonense, an. 1239.

Walterius Cornutius coegit concilium hoc, in eoque edidit statuta quatuordecim.

1. Abbates & priores conventuales qui ad synodum non convenerint, aut qui absentiam suam canonicis rationibus non purgaverint, Ecclesiæ aditu, ad dies octo, prohibebuntur; & id quidem, sub majoris excommunicationis pœna, si, sua culpa, aliis deinceps annis abfuerint.

2. Monachis nigræ, suis in domibus, cujusvis deposita, præsertim vero clericorum arcas, sine episcopi venia, non recipient.

3. Omnes & singulæ in eodem triclinio comedent, in eodemque dormitorio cubabunt, nisi forte abbatissa ob justas & necessarias causas sinat earum nonnullas aliter facere.

4. Religiosarum privata cubacula diruentur, iis exceptis quæ ob justam aliquam & necessariam causam servanda episcopo visa fuerint.

5. Abbatissæ, raro tantum, urgentibusque de causis, suas religiosas egredi finent.

6. Suspectæ & supervacaneæ fores obstruentur.

7. Judices, cum ordinarii tum delegati, a generalibus excommunicationibus infligendis, præter quam in flagitiorum summopere enormium casibus, abstinebunt.

8. Sæcularia capitula studium & operam eo potissimum conferent, ut quicquid ad divinum diei & noctis officium spectat, in ordinem redigant.

9. Canonici & clerici sæculares concilii generalis (Lateranensis decimum secundum & decimum tertium) statuta servabunt.

10. & 11. Cosnobia, quibus in locis olim aderant, si per ecclesiæ facultates licuerit, restituentur; ac tum quidem harum domorum monachi seu canonici divinum ibidem officium peragent.

12. Abbates & Priores conventuales suis in monasteriis tot religiosos ponent, quot in iis esse debent e consuetudine, nullamque ab iisdem pensionem exigent.

13. Episcopi clericos aleatores & erronei radi jubebunt, ut iis nullum clericalis tonsuræ vestigium superfit, dummodo tamen id sine periculo & sine scandalo facere possint.

14. Cum ob domini ejusve præsidium culpam, terra aliqua in interdicto posita fuerit, interdictum non tollet episcopus, quin eos qui illud traxerunt, adigat, ut damna reparent quæ iis occasionem dantibus, parochi passi sunt. Martenne, *Collect. Tom. VII. Mansi, Supplem. Concil. Tom. II.*

Concilium Turonense, ann. 1239.

Juhelus Meduanensis, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc una cum suæ provinciæ episcopis habuit, in eoque capitula seu decreta tredecim condidit.

1. Episcopus in unaquaque parœcia clericos tres, aut probos tres saltem laicos nominabit quos jurejurando obstringet, ut veritatem dicant super scandalis, quæ in ea vel in proximis parœciis contingent, in fidei, aliisve negotiis de quibus cognoscere Ecclesiæ est.

2. Clerici qui alicujus delicti, sua ipsorum confessione vel aliorum testimonio convicti fuerint, puniuntur, prima quidem vice, pro episcopi voluntate, altera vero, per beneficii quod possident, privationem.

3. Presbyteri in publicum non prodibunt, nisi clausis induti vestibus, in poenam mulctæ solidorum quinque qui fabricæ addicentur.

4. Ante sacramentorum administrationem nihil petetur, aut exigetur; at postquam administrata fuerint, consuetum
jus

jus pio uſu ſtatutum peti poterit; eaque epiſcopo facultas erit, ſuos ut dioceſanos ad illud tribuendum per eccleſiaſticas cenſuras adigat.

5. & 6. In omnes preſbyteros, omneſque parochialium eccleſiarum rectores ſeu parochos interdictio, ne ſuos parochianos, propria auctoritate. ob ſua, ſuarumve eccleſiarum jura, excommunicationi ſubdant, in cenſuræ nullitatis poenam.

7. Legata quæ clericus beneficiarius, aut in ſacris ordinibus conſtitutus, in ſui naturalis filii, ſuæve conubinæ gratiam, ediderit, eccleſiæ addicentur.

8. Inſtauratur prohibitio in concilio Gontherienſi, ſeu apud Caſtrum Gontherii lata, ne archidiaconi aliique inferiores prælati quibus jurisdictio eſt, officiales habèant; iis-que mandatur, ut ſui muneris officiis faciant ſatis ipſi per ſe.

9. Prohibentur præſules excommunicationis ſententiæ præcipitanter ac temere ferre, jubenturque id mature facere, ac poſt monitiones quas leges præſcribunt, quæque congruis intervallis diſtinctæ fuerint, niſi forte negotium celeritatem requirat. Proponitur deinde ſervandus ordo, cum de excommunicatione ſervanda agitur; ut primo ſcilicet, qui culpæ rei ipſi ſunt, excommunicationi ſubdantur; tum ſi excreverit contumacia, per æris campani ſonum, perque cæteras ſolemnes formas, gravior excommunicatio reddatur; quod ſi excommunicati ad Eccleſiæ ſinum non redierint, quicumque cum iis in mercatibus, in furnis, in piſtrinis ſeu moletrinis, ac demum in cibo ac potu communicat, anathemati ſubjiciatur.

10. Interdictio, ne generali excommunicatione involvantur, qui cum excommunicatis communicant, periculi cauſa, cui animæ in ejusmodi generalibus excommunicationibus obnoxie ſunt. Nullæ ergo & invalidæ ſunt hujusmodi ſententiæ.

11. Interdictio, ne ex pecunia religioſis detur, quod iis ad ſuſtentionem neceſſarium eſt; domorum ipſarum eſt huic rei providere.

12. Nec clerici, nec religioſi ſuum ad ſervitium alterius ſexus perſonas habebunt. Haſ perſonas ita designat canon, ut *pediſequas* vocet.

hoc celebrarunt, in eo editis, seu renovatis quæ ferar, statutis novem.

Religiosi suorum singuli ordinum constitutiones reguervabunt.

Abbatēs operam dabunt, ut prioratibus pro rerum e prospiciant.

Tum solum priores mutabunt, cum ejusmodi mutanecessariæ vel utiles fuerint, numquam autem odio piditate permoti.

Archidiaconi de matrimonii aut simoniæ causis, aliisve ibus quæ ad degradationem, ad beneficii privationem depositionem abeunt, sine episcopi peculiari facultate, scere non poterunt; ac ne officiales quidem habere, exurbis archidiacono qui in ea est consuetudine, ut offi- habeat, sed in urbe tantum, & non alibi.

Instaurantur Milevitani & Chalcedonenſis conciliorum es qui clericos sæculares & regulares vetant in laicis alibus causas agere.

In interdictis ecclesiis officium submissâ voce clausisque dicetur, postquam excommunicati & interdicti egredi erint.

Religiosis ad vestiariū pecunia non dabitur, sed so- mus procuratori qui congruas vestes singulis comparabit.

Si laici non anni festis excommunicati non possint

Concilium I. generale Lugdunense, an. 1245.

Innocentius Papa IV. convocavit concilium hoc ob præcipuas causas quinque. Harum prima Tartarorum in Imperium irruptionem spectabat. Græcorum schisma propositum habebat altera; hæreses quæ Ecclesiam vastabant, tertia; quarto loco, Terræ sanctæ Christianis contra Saracenos suppetias ferri oportebat; denique erant ad examen vocanda crimina de quibus Imperator Fridericus accusabatur, ac finienda diffidia quæ eum a sancta Sede dividebant. Aduere cum Papa & Cardinalibus, Patriarchæ Constantinopolitanus, Antiochenus & Aquilejensis, centum quadraginta circiter archiepiscopi & episcopi quos Italia, Gallia, Hispania & Britannicæ Insulæ miserant, abbatum & superiorum conventualium plures, Generales Ordinum duorum, S. Dominici & S. Francisci, Balduinus, Imperator Constantinopolis, Berengarius, Provinciæ Comes, Raymundus, Tolosæ Comes, oratores Imperatoris Friderici, regis Galliæ, & regis Angliæ.

PRIMA SESSIO.

Aperuit Papa concilium, feria quarta, die 28. Junii, in cathedrali S. Joannis ecclesia, per sermonem quo, vividum & vehementem in modum, cleri populique depravationem, Saracenorum arrogantiam, Græcorum schisma, Tartarorum crudelitatem, Imperatoris Friderici in Gregorium Papam, ejus decessorem, persecutionem oculis subiciebat, addens Principem hunc hæreticum & sacrilegum esse.

SECUNDA SESSIO.

Thaddæus Sueffanus, imperialis consilii caput, perspicax, acutus & eloquens vir, nihil omisit, ut dominum suum purgaret, sine ullo tamen successu. Sensit auram sibi fecundam Papa; & in sessione altera quæ Julii die 5. habita fuit, aperte dixit subesse titulos sane plures qui Imperatoris depositionem postulabant. Thaddæus Sueffanus ad concilium generalius appellavit; at Papa respondit concilium quod illud erat, nihil amplius requirere, ut completæ cumulatæque generalitatis prærogativa gauderet.

TER-

TERTIA SESSIO.

hæc tertia quæ in Julii diem 17. incidit, mandavit
n concilli approbatione, ut deinceps octava Nativi-
celebraretur. Lecti deinde septendecim articuli
stitutionum, seu *capitulorum* inditum nomen, quo-
riores duodecim super judiciariis actis versantur.
us 13. *de usuris* inscriptus, minus de usuris agit,
ere alieno quo se ecclesiæ inconsulto premunt, ac
lo in quod eas illud, quoad ipsarum temporalia
njicit. Concilium queritur, inter Episcopos, ab-
ve titulares, quantumvis oberati sint, esse nemi-
in vana gloria ductus; contendat monumentum,
tamquam proprium & personale spectare possit, in
mis locis relinquere. Super hac re grassanti malo
k. in posterum antidota suppeditantur; quod fusius
conficit.

lus 14. Imperatori Balduino reddituum ad beneficia
im, in quibus titulares non residebant, dimidium
salvis exceptionibus ratione nixis, cujusmodi erant
pæ perspicue ad dioceseon utilitatem vergebant,
lesque quæ, jure ipso, residentie legibus exime-
se sibi Papa & cardinalibus id imposuit, ut suorum
redituum decimam partem solverent.

st ad Episcopos monitum, suis ut populis commen-
aliquid ad Terræ sanctæ & Romani Imperii substi-
tamento relinquunt.

djumenta prosequitur quorum ope Tartaris ohstatur.
acram crucis militiam, seu sacrum bellum, vulgo,
n, ad Terræ sanctæ recuperationem, præcipit, præ-
e constitutiones instaurat, quæ in superioribus sacris
tæ fuerant. In id Papa se ipsam suamque curiam al-
næ parti subdit.

ari potest, in his decretis, Episcopos nec interdictum,
ensionem subire, nisi expressis verbis in sententia
i sint. At nihil est animadversione dignius, nihil-
ementius afficit & in admirationem trahit, quam de-
a sententia in Imperatorem Fridericum II. a Papa lata;
ard Concil. Tom. II. O a Papa,

a Papa, inquit Boſſuetius, & non a concilio, quoniam generali concilio tribui non debet tale auſum in perſonam ac temporalia regum qui proxime Deo ſubſunt, quique a quavis alia poteſtate quoad caput hoc omnino non pendent. (*Deſenſ. Declar. Cler. Gall. part. 2. c. 8. p. 311.*) „Animadvertimus, „Boſſuetii verba ſunt, ſingulare diſcrimen inter depoſitionis ſententiam contra Imperatorem ab Innocentio IV. pronuntiatam, & decreta cætera ab eodem Pontifice in Lugdunſi concilio edita. Depoſitionis quidem ſententiam ait „Papa a ſe pronuntiari coram ſancto concilio, cætera vero „decreta a ſe ferri cum approbatione ſancti concilii. Excommunicatio ipſa eidem Principi inſlicta actus erat totius „concilii, quandoquidem omnes Prælati anathema cum Papa „repetierunt; & depoſitio, quamvis dicatur eam episcopis „propoſitam fuiſſe, ex iisque quæſitum, ſuper ea quid ſentirent; in ſolemni tamen actum, tamquam derivata ex concilii auctoritate, non exprimitur; adeoque ſententia hæc, „ut proprie loquamur, tamquam eccleſiaſticum iudicium ſpectari non debet; erat ea potius ſuperioris poteſtatis exercitatio, quæ tum quidem vulgo, & abſque ullo fundamento, „in Romanis pontificibus agnoſcebatur, quod ſpectabat ad „perſonam ac dignitatem Imperatorum Germaniæ. Re ſane „ipſa, ea tunc obtinebat opinio, Imperatores, a ſæculo decimo, hoc eſt, ab Imperio in Germania reſtituto, Romanis pontificibus, quoad temporalia, ſubefſe; quod in cauſa erat, ut diceretur Imperatorem eſſe hominem Papæ; Papam poſſe ei imperium adimere, quoniam illud eidem donaverat; Imperii Electores ea tantum poteſtate gaudere quam „iis ſancta Sedes conceſſerat; ac ſi perſona ad imperialem coronam electa ſe hac indignam redderet, Papam poſſe eandem „rejicere. Galli ipſi, inter Philippum Pulchrum & Bonifacium VIII. diſſidii tempore, fatebantur Papam deponere Imperatorem, quia imperium feudum erat a Papa donatum; „cumque Friderici II. ab Innocentio IV. depoſiti exemplum „proponebatur, aiebant id factum eſſe, quia Papa ejus temporalis dominus erat; cui poteſtati ſatis aperto argumento „eſſe videbatur juſ quo Papa gaudet, ut Imperatorem con-

„firmet

„firmet & coronet. Jam vero Papæ in Imperatoris personam „auctoritatis hæc comunis persuasio in causa fuit, ut Lugdu- „nensis concilii Patres, quin reclamarent, actui contra Fri- „dericum adessent. Opinati sunt, eo deponendo, Papam „uti jure suo; at sedulo caverunt, ne sententiam cum eo „ferrent, convicti negotium ad se non spectare; satisque „habuerunt episcopalem auctoritatem, ex condicto cum Papa, „exercere in excommunicationis sententia quæ in eundem „Principem lata & indicta fuit.

At, inquiet fortasse quispiam, Fridericus ipse, & Thad- „dæus Sueffianus, ejus ad Lugdunense concilium orator se „universalis concilii judicio subdebant, consensiebantque eum, „siquidem criminum quæ eidem adscribebantur, & pecuniari- „ter hæreseos convictus esset, dignum fore qui deponeretur. Imperator Henricus IV. ante Fridericum II. in suis cum Papa Gregorio VII. contentionibus, eo se redigebat, ut diceret se excommunicatione plecti non posse; consensiens se, si- „quidem excommunicatus fuisset, debere imperium amittere; & ex alia parte, nobis suppetunt œcumenica concilia bene multa quæ sibi tribuerunt de Principum persona temporali- „busque rebus disponendi jus in eo positum, ut eos seu de- „ponere, seu ad corporales pœnas, vel ad taxas multasque „pecuniarias damnare possent; ejusmodi sunt, inter alia, ter- „tium Lateranense concilium, *cap. 27. de Hæreticis*, quantum Lateranense, *cap. 3. Excommunicamus*, quod libro quinto Decretalium Gregorii IX. *tit. 7.* insertum est, Lateranense concilium quintum, denique Constantiense & Tridentinum.

Conveniat, necesse est, post Papæ Gregorii VII. pontifi- „catum, vulgo creditum fuisse Romanis Pontificibus amplif- „simam in Regum personas ac temporalia potestatem suppetere; ut eos instituere, corrigere, adcoque siquidem ob cri- „mina, præsertim vero ob hæreseos crimen hac pœna digni „essent, deponere possent. Conveniat etiam, oportet, ab eo tempore, Papas & generalia concilia, quoad Principes, eo „scilicet devenisse, ut eos vel deponerent, vel ad alias cor- „porales aut pecuniarias pœnas damnarent. Verum præter- „quamquod hæc arrogata jura & ausa hæc, per decem & am- „plius

plus sæcula, fuerunt Ecclesiæ prorsus ignota, quippe quæ non nisi a Gregorio VII., an. 1085. vita functo cœperunt; eadem haberi non possunt, nisi pura putaque facta omni jure destituta, nullumque dogmaticum seu generalis alicujus concilii, seu alicujus Papæ judicium, ab universa Ecclesia receptum, afferri potest, quod credere cogat Reges deponendi jure Papas aut Ecclesiam pollere. *Primus fuit inter Romanos Imperatores Henricus IV. qui ab imperio legitur depositus. Scholastici certant, & adhuc sub judice lis est, an Romanus Pontifex jure possit deponere Imperatorem.* Sunt hæc Trithemii verba in Chronico Hirsaugiensi ad an. 1106. Cardinalis Perronius, in sua ad Magnæ Britannię Regem Replica, cap. 91., ita Bellarmini super hac re sententiam exponit: *Ipse Bellarminus monet, id quod de Pontificis in temporalia potestate indirecta docet, non a se haberi ut fidei doctrinam, aut sub poena excommunicationis tenendam.* Denique Bossuetius, in Defensione Declarationis Cleri Gallicani, lib. 3. cap. 5. ita suam mentem aperit: *Illud etiam asserimus ad placandos catholicos & Hæreticos retundendos, de deponendis Regibus nullum canonem aut professionem ab Ecclesia fuisse editam, neque a quoquam aut concilio, aut etiam Papa pronuntiatum esse, ne quis negaret Principes a Pontificibus posse deponi.*

Eodem accedit, sententiam quæ Ecclesiæ ejusque ministris Reges deponendi potestatem, directumque vel indirectum in eorum temporalia dominium negat, unam & unicam veram esse, quia una & unica est, quæ sacris litteris, Traditione, Evangelii quæ & christianæ Religionis mente nitatur.

Audite ergo, reges, & intelligite, quoniam data est a Domino potestas vobis. Sap. VI. 2. & 4.

Reges gentium dominantur eorum; vos autem non sic. Luc. XXII. 25.

Regnum meum non est de hoc mundo. Joan. XVIII. 36.

Ait Petro Jesus: converte gladium tuum in locum suum. Matth. XXVII. 52.

Petri gladius in vaginam revocatur a Christo, & ostenditur non debuisse eximi nec pro Christo. Aug. Epist. 93. alias, 48. T. I. Part. II. pag. 233.

Sciunt

Sciunt Imperatores, qui illis dederit imperium . . . Sentimus enim esse Deum solum, in cuius solius potestate sunt, a quo sunt regendi. Tertull. *Apologet. cap. 30. p. 27.*

Non irribuimus dandi regni atque imperii potestatem nisi Deo soli, qui dat felicitatem in regno coelorum solis piis, regnum vero terrenum & piis & impiis. Aug. *Lib. V. de Civit. Dei, cap. 25.*

Ubi non respondebat, sicut ovis filebat; ubi respondebat, sicut pastor docebat. Discamus ergo, quod dixit, & per quod Apostolum docuit, quia non est potestas, nisi a Deo, August. Tract. CXVI. in Joann. num. 5.

Cum super Imperatorem non sit nisi solus Deus, qui facit Imperatorem; dum se Donatus super Imperatorem extollit, jam quasi hominem excesserat metas, ut prope se Deum, non hominem assereret. Optat. *Milev. Lib. III. cap. 3. p. 56.*

Rex utique erat, nullis ipse legibus tangebatur; quia liberi sunt reges a vinculis delictorum, neque ullis ad poenam vocantur legibus, tati sub imperii potestate. Homini ergo non peccavit, cui non tangebatur obnoxius. Ambros. *in Apolog. David. I. num. 5. T. 4. p. 692.*

Quando rex delinquit, soli Deo reus est. . . quia hominem non habet, qui ejus facta dijudicet. Cassiodor. *Exposit. in Psalm. 51. P. II. p. 170.*

Si quis de nobis, o rex, justitiæ tramitem transcendere voluerit, a te corrigi potest; si vero tu excesseris, quis te corripiet? . . . Quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse justitiam? Gregor. *Turon. Lib. V. Histor. Franc. cap. 19.*

Quia dispensationes rerum temporalium regibus attributa sunt, & Basilei, id est, fundamentum populi & caput existunt; si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt a nobis graviter exasperandi; sed ubi sacerdotum admonitionibus non adquisiverint, divino iudicio sunt reservandi. Yvo Carnotens. *Epist. 171. P. II.*

Nemo regum a progenitoribus regnum sibi administrari, sed a Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: Per nos reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Concil. *Parisiense, an. 129.*

In quo facto pontificalem sic exerimus auctoritatem, ut non obleviscamur regiam a Deo constitutam esse sublimitatem, dicente Apo-

fiolo: subiecti estote regi quasi præcellenti. Concilium apud Troslejum an. 909.

Reges & Principes in temporalibus nulli ecclesiasticæ potestati, Dei ordinatione, subjici. neque auctoritate clavium directe vel indirecte deponi, aut illorum subditos eximi a fide atque obedientia, ac præstato fidelitatis sacramento solvi posse; eamque doctrinam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quam imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omnino retinendam. Declaratio Cleri Gallic. an. 1682. die 19. Martii.

Hæc autem celebris Declaratio tam Evangelii & Christianæ religionis menti congruit, quam contraria sententia repugnat; quis enim tandem inficias jerit Evangelii & Christianæ religionis vim & rationem simplicitate, humilitate, suavitate, patientia, temporalium rerum abdicatione, paupertate, & erga Principes ad terrarum orbem in politico ac civili ordine regendum a Deo institutos obedientia contineri? Quis etiam negaverit fastus, ambitionis, elationis, dominationis, imperii, supra ipsa coronata capita, pruriginem cum hac ipsa Evangelii Christianique nominis ratione omnino pugnare? Itaque videmus sapientiores Pontifices acutiusque cernentes ingenue fateri non dubitasse nullam sibi in Regum temporalia potestatem suppetere. Innocentius III. rotundis verbis. in *cap. per Venerabilem*, pronuntiavit neminem esse cui subsit, ad temporalia quod attinet, Galliarum Rex. Revocavit Clemens V. Bonifacii VIII. Bullam qua Pontifex hic contendebat suæ ipsius auctoritati Principes subdere. Innocentium IV. ipsum eo mœrore perculerunt mala, quæ ejus in Fridericum Imperatorem facinus in ipsum totamque Italiam invexit, ut ei vita gravis evaderet, cuperetque se nunquam de eo deponendo Principe cogitasse; refert id Trithemius in Chronico Hirsaugiensi. Et sane infelix ausum hoc originem præbuit Guelforum & Gibellinorum factionibus quæ per tria & amplius sæcula Italiam vastarunt; atque id omnino potest ex ejusmodi conatibus expectari, qui nihil unquam aliud quam perturbationem, confusionem, incommoda, bella, verbo, omnis

omnis generis mala in Ecclesiam ac civile regimen inferent.
Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.

Concilium Biterrense, an. 1246.

Guillelmus de la Broue, archiepiscopus Narbonensis, concilium hoc cum suae provinciae episcopis celebravit, in eo-
 que Collectionem edidit canonum quadraginta sex, qui e su-
 perioribus conciliis, videlicet generali Lateranensi quarto,
 Narbonensi an. 1228. & Avenionensi deprompti erant. In
 eodem condidit, in ejus regionis inquisitorum gratiam, con-
 stitutiones triginta septem, *consiliorum* nomine, quae iisdem
 manductio, seu directorium veluti quoddam sunt. *Ibidem.*

Concilium Valentinum, in Delphinatu, an. 1248.

Petrus, Cardinalis episcopus Albanensis, & Hugo, car-
 dinalis presbyter titulo S. Sabinæ, habuere concilium hoc,
 mense Decembri an. 1248. Provinciarum Narbonensis, Vien-
 nensis, Arelatenfis & Aquisextiensis episcopis constabat co-
 tus. In eo superiorum conciliorum in clericos publica offi-
 cia in secularibus jurisdictionibus obeuntes, in perjuros, in
 sacrilegos, in veneficos, in clericorum homicidas instaura-
 ta statuta; in eodemque Imperator quoque Fridericus ejus-
 que fautores excommunicatione percussit.

Concilium Salmuriense, an. 1253.

Petrus de Lamballio, archiepiscopus Turonensis, habuit
 concilium hoc in abbacia S. Florentii Salmuriensis, ineunte
 mense Decembri an. 1253. in eoque edidit apprime utilia sta-
 tuta triginta duo.

1. In omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis hora
 canonicæ, qua decet, religione recitabuntur, & unus e cho-
 ris non prius versiculum inchoabit, quam antecedentem ver-
 siculum alter absolverit.

2. Archidiaconis, archipresbyteris, decanis ruralibus aliis-
 que id erit curæ, ut sanctuarium, fontes, sancta olea, san-
 ctum chrisma, clave apposita, conclusa sint; & sacramenta
 frequentibus in locis, potissimum vero in urbibus cum reve-
 rentia deferantur.

3. Corporalia presbyteri superpelliceo induti, & in nitidiorē vase, ad hunc usum designato detergent; aqua vero quæ primæ ablutioni inservierit, in piscinam injicietur. Altaris & presbyterorum lintea lavabit femina aut puella seorsim a linteis cæteris, & opera dabitur, ut ea probe facta tecta servantur.

4. Librorum, vasorum, vestium, ornamentorum aliarumque ad Ecclesiæ usum mobilium rerum inventarium fiet, fideliterque singula custodientur. Archidiaconi, archipresbyteri & rurales decani, qui culpæ hac in re suberunt, suspendentur; nec ante sententia relaxabitur, quam solidos decem, singularum ecclesiarum in quibus erit de eorum negligentia querendi locus, fabricæ addicendos solverint.

5. Archidiaconi ad diaconatum, & archipresbyteri, itemque rurales decani ad presbyteratum se intra annum promovendos curare debebunt.

6. & 7. In ecclesiis earumve porticu ad lites tribunalia non aderunt; nec archidiaconi aliive inferiores prælati coram episcopo pro tribunali sedebunt.

8. Officiales seu approbati, extra urbem, archidiaconi, archipresbyteri, rurales decani, aliive inferiores præfules non habebunt; nec iidem de matrimonii, simoniæ aliisque causis ad degradationem seu depositionem tendentibus, sine expresso proprii episcopi mandato, cognoscent.

9. In Præfules interdictio, ne exigant pecuniaria stipendia, procurationum nomine. Procuratio, seu diverforium nocturnum iis tantum debetur, qui suas ipsi per se visitationes peragunt.

*Contingebat interdum, ut præfules qui in parochialibus aliisque ecclesiis visitationis jure gaudebant, procurationes duas seu stipendia duo ab iisdem ecclesiis exigerent; unum ex numerata pecunia extra visitationis tempus; alterum ex cibariis, ipso suarum visitationum tempore. Hunc ergo abusum damnat synodus, mandans, ut nullum præfules stipendium extra suarum visitationum tempus accipiant; ipsoque visitationum tempore, hospitioque & alimento, ecclesiarum quas visitabunt, impenſis, contenti sint.

10. Renovatur concilii apud Castrum Gontherii, an. 1231. habiti canon sextus qui canonicorum numerum definitum statumque vult, prohibetque, ne præbendæ ad augendum canonicorum numerum in partes fœcentur.

11. Non recipietur quisquam canonicus qui non in legitimo matrimonio natus sit.

12. Prælati non nisi manifestæ necessitatis titulo subsidium petere, illudque non nisi moderatum & ex charitate accipere debent.

13. Abrogantur pensiones quas præfatorum nonnulli patrocini imposuerant.

14. & 15. Regulares servabunt constitutiones, quæ ad eos spectantes in summorum Pontificum litteris continentur; earumque exemplar, vulgari lingua, cuique monasterio præsto erit.

16. & 17. Peculii nihil habebunt monachi, nec se litigiis miscebunt, quæ sæculares afficiunt.

18. Abbates regularia loca laicis nec ad vitam nec ad tempus tribuent.

19. Adigentur, per censuram, abbates, ut veterem monachorum numerum in unoquoque monasterio restituant.

20. Veteres pensiones prioratibus impositos non augebunt.

21. Cum prioratus aliquos vacare contigerit, impediunt, ne spoliuntur, novisque prioribus eorumque confratribus, ad proximam messem usque, sustentandis prospicient. In id etiam incumbunt, ut prioratum ædes reparent, & fartas tectasque servant.

22. Abbates, priores alique religiosi nullum depositum extra monasterium habebunt.

23. In clericos interdictio, ne mercaturæ se immisceant, ullumve societatis contractum cum mercatoribus ineant.

24. Ecclesiastici iudices non multiplicabunt citationes, commissis personis pluribus, ut quos maluerint, indiscriminatim apud eos in jus vocent.

* Ecclesiasticorum iudicum eos spectat canon hic, qui presbyteris sibi subiectis vendebant, quoscunque voluissent, apud eosdem citandi jus.

25. & 26. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne ecclesiasticæ jurisdictionis exercitatio, aut sententiarum executio per minas, terrores ac facta turbetur.

27. Renovatur clandestinorum matrimoniorum prohibitio, pluribus rationibus nixa, cujusmodi sunt animarum detrimentum, discordiæ, bella & homicidia quibus ea occasionem præbent. Ad annorum trium suspensionem damnatur quicumque e clericis aliquam rationem inierit, quæ eadem firmare possit, & contrahentibus pecuniaria poena, ad Episcopi voluntatem, imponitur.

28. Damnatur abusus eo tempore communis inter episcopos, ut parochias plures in commendam conferrent clerico, qui jam unam in titulum possidebat. Eum synodus beneficio privat, qui ex hoc abusu illud acceperit, & collatori, hac vice tantum, illud conferendi potestatem adimit.

29. In episcopos interdictio, ne reddituum ad parochiales ecclesias pertinentium partem sibi vindicent, easve novis pensionibus onerent.

30. Instauratur Turonensis concilii canon, qui beneficiarios, aut in sacris ordinibus constitutos clericos vetat suis naturalibus filiis suisve concubinis quicquam legare. Ejusmodi legata addicentur ecclesiæ.

31. Beneficiarius cui de sacerdotali præbenda provifum fuerit, eam retinere non poterit, quin se presbyteratu initiandum curet, ac tamquam presbyter eidem deserviat.

32. Servabuntur, sub excommunicationis poena, provincialia statuta omnia ab archiepiscopis præscripta, qui Petrum de Lamballio antecesserunt. Memoratur concilium alterum quod eodem anno 1253. in Castro Gontherii idem archiepiscopus habuit. Ejus unum tantum statutum assertur in eos editum qui apostolicis litteris abutebantur. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VII.*

Concilium Albiense, an. 1253.

Zoenus, episcopus Avenionensis & sanctæ Sedis legatus, habuit concilium hoc una cum Narbonensis, Bituricensis & Burdigalensis provinciarum episcopis numero pluribus. Eo potif-

potissimum spectabat concilium hoc, ut Tolosani, ann. 1229. habiti, aliorumque quæ eodem referebantur, decreta renovaret. Conficiuntur hinc canones unus & septuaginta quos repetere inutile esset. *Ibidem.*

Concilium Biterrense, an. 1255. vel 1256.

Guillelmus, archiepiscopus Narbonensis, suis cum suffraganeis hanc synodum celebravit, cui etiam abbatum, baronum & equitum indigenarum plures adfuere; ibi rex sanctus Ludovicus legi jussit statuta triginta duo, quæ omnia a synodi patribus approbata fuere.

Priora novem Senecallos, Præfectos aliosque officarios spectant; quos nempe jubent jurejurando promittere se nullum illicitum lucrum facturos; nullum donum directe vel indirecte accepturos, iis exceptis quæ ex urbanitate dantur, cujusmodi cibaria sunt, quorum valor parisienses solidos decem non superet; non passuros cuiquam ex eorum familia, seu domesticis largitiones conferri; officiariis superioribus nihil daturus, &c.

10. His ipsis officiariis mandat, ut ab omni verbo abstineant, quod parum erga Deum ejus matrem sanctosque in cælis regnantes obsequio consonum sit.

11. Omnes officarios vetat ullam terram, dum munus obeant, sine regis venia, in suæ jurisdictionis loco emere.

12. Iisdem officiariis totique eorum domui matrimonia cum personis ex eorum senecallatu seu præfectura, sine regis venia, interdicat.

13. Nocturna diversoria & procuraciones in monasteriis concedendi jus uni regi tribuit.

14. Articulos duos, decimum secundum & decimum tertium explicat, iisque exceptionem apponit.

15. Et sequentia octo eo spectant, ut impedian, ne provincie, inferiorum officiariorum multitudine præter modum onerentur, aut per eorum qui justitiæ præsumt, prævaricationes vexentur.

23. Renovat statuta jam edita, ut Judæorum impietatibus & usuris frenum adhibeatur.

24. Aleas vetat & peculiariter tesserarum academias, easque confici prohibet, & in negotiationem deduci.

25. Cauponas omnibus præter quam viatoribus interdicat.

26. Mulieres aut puellas quæ pravis moribus sint, seu in agris, seu habitatis in locis ferri non vult, sed post editas monitiones, quicquid eadem possident, occupari, eumque qui scienter suam eis domum locaverit, pactum unius anni redditum loci præfecto solvere.

27. Et sequentia duo Judæorum usuras spectant; ibique quicquid ultra sortem est, usura appellatur.

30. Privatorum hominum equos adhiberi vetat, præter quam ad regis servitium, cum equi conductitii non sufficiunt; & in hac ipsa facti specie, mercatorum, transeuntium, pauperum equis parcendum, & ad divites tantum pergendum est.

31. Id quoad ipsum regem vetat, nisi ejus expressum mandatum adsit, siquidem equi ad ecclesiæ personas pertinent.

32. Declarat Regem, super his omnibus capitibus, expli-
candi, mutandi, corrigendi, addendi, adimendi quod e re fore judicaverit, potestatem sibi reservare. *Ibid.* & Balutius in Concil. Gall. Narbon.

Concilium Burdigalense, an. 1255.

Concilium hoc quod proprie non est nisi Burdigalensis cleri synodus, habitum fuit Aprilis die 13. an. 1255. a Gerardo de Malemort, ejus urbis archiepiscopo, qui in eo statuta edidit quæ sequuntur.

1. Clerici quibus ecclesiæ sunt, in iis residebunt, & se statis temporibus ad recipiendos ordines fistent, secus eam poenam subituri, suis ut beneficiis priventur.

2 & 3. Parochi & presbyteri quempiam in ecclesiis stipem quærere non sinent, sine archiepiscopi aut sanctæ Sedis mandato; neque vero exteros clericos, sine episcopi vènia, recipient.

4. A sancta Sede missæ litteræ executioni non mandabuntur, cum magna fuerit præscripti temporis elapsa pars.

5. Non dabuntur hostiæ consecratæ infantibus die Paschatis, sed panis benedictus tantum.

6. Per-

6. Perſcribent parochi ſuis in miſſalibus , bonorum quæ ad ſingulorum Eccleſiam pertinent , inventarium , eaque ſine Epifcopi conſenſu alienare non poterunt.

7. Presbyteri non dabunt laicis reliquias ſuper quibus jurent , quibus temporibus ſuper Evangeliiis jurare vetitum eſt , præter quam pacis ergo. Jam vero tempora hæc quibus ſuper Evangeliiis jurare prohibitum , ſunt a Septuageſima ad Paſcha , ab Adventus initio ad Epiphaniæ octavam uſque , in Rogationibus , omnibusque per annum Dominicis diebus.

8. Presbyteri nullam ſitem , niſi Epifcopo conſentiente , apud laicos judices aggredientur.

9. Non amplius ſuis e capſis extrahentur reliquiæ , nec venales exponuntur ; novis honos ſine Papæ approbatione non deferetur.

10. Clerici de criminalibus cauſis nec cognoscent , nec judicabunt.

11. Excommunicatis abſolutio in mortis articulo non conferetur , quin fecerint adverſariis ſatis , aut ſe facturos , dato ſponſore , promittant. Qui eos aliter abſolverint , ipſi obligationi ſuberunt.

12. Non agentur cauſæ in religioſorum clauſtris , in interdicti poenam.

13. Laici qui poſſident tenentve decimas , excommunicatione plectentur & eccleſiaſtica ſepultura privabuntur.

14. Statutum hoc & ſequentia ad 25. uſque , decimas , novales aut primitias & ipſa ſpectant ; declaratur novales ad parochos pertinere. Vetatur , ne decimæ oppignerentur aut alienentur ; & præter decimas , ſtatuitur , ut laici ſolvant etiam primitiarum jus , quæ pars eſt triceſima , quadrageſima aut quinquageſima.

25. Privantur eccleſiaſtica ſepultura laici , qui nolunt debita jura parochis ſolvere.

26. Interdictio , ne quid ob ſacramentorum adminiſtrationem , vel ob beneficiorum collationem exigatur.

27. Proſcribent domini , ſub excommunicationis poena , laicorum excommunicatorum bona , qui presbyterorum ingratiiſ,

tiis, ecclesiam ingrediuntur, & divinum officium perturbant.

28. Qui quadraginta dierum spatio, in excommunicatione perstant, novem librarum mulctam solvent.

29. Confratres, e quacunque confraternitate fuerint, neminem in societatem recipient, sine expressio capellani consensu.

30. Haud magis iidem nova statuta condent, nullumque sibi caput eligent, sine parochi consensu. *Ibidem.*

Concilium apud Pontem Audemari, seu Audomari, Audemarense, Audomarense, ann. 1257.

Concilium hoc, quod Septembri mense habitum fuit, edidit, seu instauravit antecedentium conciliorum constitutiones viginti.

13. Monachos vetat solos ubi ubi degere.

14. Mandat, ut monachi qui in prioratibus non conventualibus commorantur, abstinentiam et jejunia secundum Papæ Gregorii constitutiones servant.

15. Eisdem vetat cum sæcularibus sine peculiari Episcopi venia versari.

17. Declarat rurales decanos nullam nisi de scripto excommunicationem ferre posse.

20. Presbyteros ait nullam excommunicationem generatim & sine canonicis monitionibus pronuntiare posse, nisi cum de furto aut de amissis rebus agetur. *Bessinius, in Concil. Normann.*

Concilium Copriniacense, seu, de Copriniaco, an. 1258. seu, 1260.

Gerardus de Malemort, Archiepiscopus Burdigalensis, habuit concilium hoc, in eoque edidit statuta viginti novem.

1. In parochos, excommunicationis statuta poena, interdictio, ne aliorum parochorum subditos, dominicis, festisque diebus, suas in Ecclesias recipiant.

2. In eosdem parochos interdictio, ne aliarum parœciarum incolas suis in parœciis sepeliant.

3. Renovatur decimus nonus concilii an. 1238. apud Campinacum habiti Canon.

4. Excommunicati, interdicti aut suspensi, quoad absol-

relationem susceperint, in censuræ locis manebunt, tametsi cum adversariis convenerint.

5. Renovatur concilii, an. 1238, apud Campinacum habiti, canon vicesimus, contra religiosorum peculium, & sequentia quoque statuta, ad 18. usque, canonum ejusdem concilii repetitiones sunt.

18. Presbyteri, qui suspectas feminas suis in domibus, aut alibi, licet moniti, retinuerint, excommunicationem a Legato in ejusmodi presbyteros latam subibunt.

19. Servabuntur omnia præcepta jejunia, quadragesimalia in modum, exceptis hebdomadæ Pentecostes jejuniiis, in quibus ob festi dignitatem, ova & caseum edi licebit. Per totam Ascensionis hebdomadam omnino a carnium usu abstinabitur, præter quam Ascensionis ejusdem die.

20. Vetabunt parochi, excommunicationis indicta poena, necarnes prima Quadragesimæ die dominica comedantur.

21. Fit præceptorum dierum festorum enumeratio, quos inter ponuntur hi: S. Lucæ, S. Marci, S. Martialis, S. Eutropii, S. Georgii, Conversionis S. Pauli, Cathedræ S. Petri, Transfigurationis, S. Nicolai, sanctæ Catharinæ, sanctæ Marizæ Magdalenzæ, &c. statuitur etiam, ut dominica dies ab una ad aliam vesperam celebretur, hoc est, a sabbati vespere ad dominicæ ipsius vespas.

22. Numerus præfationum Missæ ita finitur, ut eæ non plures quam decem sint, quemadmodum in nostris Missalibus etiamnum sunt.

23. In laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne sibi locum una cum clero in choro fumant, divini officii tempore.

24. Feminz, quæ ventrem gerunt, ei legi suberunt, ut, cum erunt puerperio proximæ, confessionem edant & communionem suscipiant.

25. Publicos fornicatores parochi excommunicatos denuntiabunt.

26. Se perinde cum iis gerent, qui mercatus & nundinas, dominicis festisque diebus, frequentant, aut qui per continuos tres dominicos dies a suis paræciis recedunt, aut qui

qui boves diebus dominicis plauftro subdunt , quin vera necessitas subfit.

27. Excommunicatos etiam generatim parochi pronuntiabunt eos omnes , qui Ecclesiæ , quacunq; tandem ratione , injuriam inferunt.

28. Prohibetur , excommunicationis indicta poena , ne quis baro , dominus , alijsve Ecclesiæ ædificia aut prædia usurpet , occupet , aut occupanda curet.

29. Solemnem in modum baptisma in Paschate tantum & Pentecoste conferri debet , nisi forte magnus puerorum , qui baptizandi sunt , numerus postulet , ut iidem alijs temporibus baptizentur.

30. Præcipiuntur ob sacrum bellum preces.

31. In feminas , sub excommunicationis poena , interdictio , ne recens natos pueros secum in lecto teneant. Si quem puerum , in hac facti specie , perire contigerit , qui quæve ejus morti per suam negligentiam occasionem præbuerint , ad Episcopum , vel ad Episcopi confessarium (*vel ad suum confessorem*) , hoc est , ad poenitentiarium remittentur , suæ ut culpæ absolutionem obtineant.

32. Qui e sedis apostolicæ delegato jussi fuerint aliquem in jus accire , non id facient , quin authenticum suæ commissionis exemplar exhibeant.

33. In ebriosos clericos officii & beneficii privatio decernitur.

34. Traduntur regulæ quoad quæstiones quasdam , quæ super luxuriæ peccato proponi debent.

35. Repetitur monachos abstinentiam servaturos esse.

36. Repetitur etiam in eos excommunicatio , qui mercatus & nundinas , dominicis festisque diebus , frequentant.

37. Negotiatio clericis interdictur.

38. Clerici conjugati ecclesiasticam jurisdictionem exercere non poterunt.

39. Sepelliri non poterunt , sine episcopi venia , in ecclesiis alii quam fundatores , patroni & parochi. Prohibetur quisque sæcularis seu regularis sacerdos , sub excommunicationis poena , sponsalia aut matrimonia , quin parochus unius contrahentium peculiarem facultatem concesserit , celebrare.

Concilium Ruffiacense, ann. 1258.

Gerardus de Malemort, Archiepiscopus Burdigalensis, una cum suæ provincie Episcopis, concilium hoc, Augusti mensis die 21. celebravit, in quo decreta seu capitula decem condidit.

Horum priora quatuor in eos feruntur, qui Ecclesie jurisdictionem turbant, qui ejus jura seu libertates violant; qui invadunt ejus bona, aut ejusdem censuras contemnunt.

5. Inhibet ecclesiasticorum cuique, ne agat aut respondeat in sæculari foro, quoad negotia, quæ Ecclesiam spectant; atque id in excommunicationis ipso facto subeundæ poenam in delinquentes, itemque in magistratus aliosve qui ad id eosdem adegerint.

6. Ab advocati munere, in sæcularibus curiis, omnem religiosum, omnem beneficiarium, & quemvis alium clericaturæ addictum arcet.

7. Inter Episcopatus officia refert illud operam dandi, ut ultimæ defunctorum voluntates executioni mandentur; eaque mente, legitimi testamenti conditiones notat in eo positas, ut illud coram parochio nonnullisque fide dignis testibus conficiatur.

8. Rationem statuit, qua cum excommunicatis morti proximis agendum est, quibus nempe absolutio nisi post integram, siquidem ei pares sunt, satisfactionem conferri non debet.

9. Sanctæ Sedis commissarios docet, quid in suæ commissionis executione servare debeant.

10. & ultimum vetat in Ecclesia locisque claustralibus ad civilia negotia & ad lites tribunalia, ne clamores & quidquid a forensibus contentionibus sejungi nequit, mentis avocationem inducant. *Ibidem.*

Concilium Montis Pessulani, seu, Monspellicense, ann. 1258.

Jacobus, Archiepiscopus Narbonensis, ejusque suffraganei celebrarunt concilium hoc, in eoque edidere canones octo.

1. Eos communione privat, qui ecclesiarum ecclesiasticarumque personarum jura & libertates violant.

2. Prohibentur Episcopi eos ad tonsuram recipere, qui

ex ipsorum dioecesi non sunt; jubenturque hanc iis tantum conferre, qui viginti annos nati eam composito ad pietatem animo petunt, quibus id consilii est, ut Ecclesie deserviant, qui denique aliqua ex parte, clericali scientia imbuti sunt.

3. Clerici qui non vivunt, ut clericos decet, quique alicui negotio vacant, immunitates & privilegia quibus gaudent, amittunt.

4. Qui se sanctae Sedis delegatos aut subdelegatos dicunt, suam commissionem ante probabunt, quam ejus usum faciant.

5. Usuras exigere Judaei non poterunt.

6. Quaestuantibus litteras quibus ad eleemosynam quaerendam nitantur, Episcopi dare non poterunt, nisi eas quaestuantibus ipsi a metropolitano jam obtinuerint.

7. Jubentur Episcopi constitutiones has servandas curare, suisque in synodis enuntiare.

8. Mandatur, ut decretum in eos editum, qui sibi sumunt Ecclesiae bona, dominicis diebus singulis pro concione indicatur. *Ibidem.*

Concilium Colonienſe, ann. 1260.

Conradus, Archiepiscopus Colonienſis, ſuis cum ſuffraganeis, die 12. Martii, concilium hoc celebravit, in eoque, ad ecclesiasticorum quidem, quatuordecim, ad monachorum autem Benedictinorum reformationem, viginti octo canones edidit.

Ad ecclesiasticos spectantes canones.

1. Adiguntur, per censuras, clerici concubinari, suas ut concubinas ejiciant, & faciant Ecclesiae satis, si Christi Domini patrimonium dissiparunt. Iidem vetantur adesse suorum filiorum nuptiis, iisque quidpiam legare.

2. Avaritia & negotiatio clericis interdicuntur.

3. Iisdem mandatur, ut saltem legere Deique laudes canere sciant; qui vero nescierint, idoneis viris uti jubentur, quorum officio fungantur.

4. Iis commendatur, ut in vestibus modestiam praeserant, et tonsuram deferant.

5. & 6. Mandatur Simoniacis quidem, ex veterum canonum mente, ut se abdicent beneficiis, quae per simoniam ob-

obsauerunt; irregularibus autem clericis, ut ab omni obedi-
entia officio abstineant.

7. Suis dormitoria canonici reparanda curabunt, ut ipsi
in eisdem cubent; atque ita semper parati sint matutinis ad-
hibere. Tabellam hebdomadis singulis ad chori statuendum
ordinem legent. Canent defunctorum officium, etiamsi re-
tributio nulla fuerit; Martyrologium legent; e choro ante Mis-
sam si ipse non egredientur, extraque suas aedes raro comedent.

8. Qui altaris servitio addicti sunt, in Ecclesia nunquam a-
derunt sine alba; *absque veste camisiali*, in textu legitur.

9. Omnes presbyteri obstructa indumenta gestabunt, ut
se a laicis, per vestium formam perinde ac per sui status emi-
nentiam, fecernant.

10. Capellani regii, Episcopales aliique suis in Ecclesiis
residebunt, extra tempus illud quod eos in suorum domi-
norum suarumve Ecclesiarum negotiis detinebit.

11. Suum cuique collegiatæ Ecclesiæ pistrinum erit, ubi
capituli panis singulis canonicis distribuetur.

12. Capitulum præpositi seu præsidēs, pro sui mune-
ris ratione, eo studium conferent; ut suis in capitulis per-
ficiant, quidquid eorundem jura, statuta, consuetudines,
temporalia et spiritalia spectat; & capitula, quod in iis erit,
operam dabunt, ut omnem iisdem debitum honorem deferant.

13. Interdicitur, ne canonici ad præbendas, quæ non-
dum vacant, recipiantur.

14. Collegiatæ Ecclesiæ exempta loca omnia, quæ ad
eas pertinent, aptis parietibus cingenda curabunt.

Canones qui ad Benedictinos monachos spectant.

1. Quæcunque monasteria ad nigros e S. Benedicti Ordi-
ne monachos pertinent, divinum officium, e sancti Patri-
archæ regula, obibunt, omninoque ad altare & ecclesia-
stica ornamenta quod attinet, nitore potissimum & concin-
nitate eminebunt.

2. Monachi qui altari deserviunt, dominicis festisque die-
bus singulis, pro monasterii consuetudine, communicabunt.

3. Monachis proprii nihil erit, iisque quidquid necessa-

rium fuerit , communitas suppeditabit.

4. Incontinentes severe punientur.

5. Ad omnem simplicitatem induti erunt calceatiquo.

6. Qui monachi graviter monachorum alium percusserint , absolutionem non nisi a sancta Sede , vel ab ejus subdelegato percipere poterunt.

7. Simoniaci punientur e regula.

8. Iis tantum quibus per regulam licet , alimentis utentur.

9. Non egredientur nisi raro , nunquam vero sine superioris venia.

10. Abbates omnibus communitalis actis , nisi legitime impediti fuerint , ut cæteri , intererunt.

11. Suos monachos proprietarios , in capitulo , semel annis singulis , sabbato ante dominicam *Latare* , excommunicationi subdent.

12. Profugos & apostatas monachos revocabunt , nisi regula hoc genus hominum in monasterio ferri vetet.

13. Eos unus receptor hospitum suscipere poterit , nisi id etiam Abbas monachorum alteri dampnabit.

14. Magna cum alacritate ac fide erogabitur eleemosyna.

15. Monachi omnes & singuli , ægrotantibus aut infirmis exceptis , in uno eodemque triclinio comedent.

16. Ante primam , aut post completorium , extra magnæ necessitatis casum , monachis egredi non licebit.

17. Monachi , qui ante vespas egredientur , quamprimum redibunt , ut huic officio interfint.

18. Suus erit ad delinquentes e regula puniendos monasterio cuique carcer.

19. Qui feminam in monasterio cubare passus fuerit , severe punietur.

20. Colonienfis dioceſeos monachi suum hac in urbe capitulum quotannis habebunt.

21. & 22. Abraſi tonſique , ut decet , erunt monachi , nec plumeis lectis utentur.

23. Monachus qui abſuerit , nihil eorum quæ abſentiæ ſuæ tempore non percepit , ſibi compenſationis in modum petet.

24. Monachi jejunia per regulam præſcripta ſervabunt.

25. Mo-

25. Monasteriorum officarii, saltem semel in anno, Abbatibus & senioribus suae administrationis rationem reddent.

26. Nuptiis monachi nunquam intererunt; at proximorum consanguineorum exequiis, cujusmodi fratres & sorores sunt, interesse poterunt.

27. Nullam ad altare oblationem edent.

28. Suas singuli regulas custodient quoad clausuram, silentium, divinum officium, &c. *Ibidem.*

Concilium Arelatense, ann. 1260.

Florentius, seu Florentinius, Archiepiscopus Arelatensis, una cum suae provinciae Episcopis, habuit concilium hoc, ubinam, haud nobis constat; neque enim illud Arelate habitum; canones quidem septemdecim in eo editi.

Horum canonum praefatio de Joachimitarum doctrina fusa agit. In ejus exordio praeclearis laudibus effertur examinis in fidei quaestionibus ineunda ratio, ut conciliare judicium conficiatur; „ examinis, inquam, in quo, e veterum patrum sanctorumque Episcoporum deliberatione, „ contra pseudo-sapientum frivolae ratiocinationes, exquiritur definiturque, quae demum doctrina sit fere e primi „ pastoris, qui de caelo descendit, sinu deprompta, perque „ terrarum orbem ab ejus Apostolis disseminata. Sunt haec „ nimirum conciliorum examina & judicia quibus traditio, „ seu potius immutabilis series traditionum Ecclesiae continetur. Usui fuit haecenus adjumentum hoc, quam saepe „ impediri necesse fuit, ne coorta schismata & haereses latius serperent; per hoc eorum detecta levitas atque adeo falsitas; damnataeque & proscriptae novitates sanae doctrinae contrariae. “

Exponitur deinde Joachimitarum doctrina, qui pro suis ipsorum notionibus ternaria plura somniabant. Primo & summo sanctae Trinitatis ternario addebant alia non aliunde quam ex eorum imaginationis deliramentis ducta; primum conjugatorum hominum, sub Patris regno; est hic veteris testamenti status; alterum clericorum sub Filio; tertium monachorum, sub Spiritu Sancto. His addebant ternarium

aliud, consecratum ex legibus tribus, Mosaica, Christiana, eaque quam *æterni Evangelii* legem vocabant. Dabant primum Patri, secundum Filio, tertium Spiritui sancto. Hoc tertium tempus, quod *majoris gratiæ & reuelatæ veritatis* tempus nuncupabant, ab an. 1260. incipere & ad mundi finem usque perdurare debebat. Hoc ipsum tertium tempus spiritui, veritati, seu unitati a sacramentorum umbra & velo solutæ prorsus addictum erat, ut proinde nulla amplius esset per Jesum Christum redemptio, nulla amplius sacramenta in Ecclesia, figuræ nullæ, signa denique omnino nulla. Doctrina est hæc a qua Christianus quisque abhorere debet, inquit concilium, quandoquidem nos fides docet Sacramenta invisibilis gratiæ visibiles imagines esse; imagines, inquam, sub quibus Dei Filius constanter usque ad mundi finem se nobiscum remansurum promisit. Damnat deinde synodus *æterni Evangelii* librum, in quo errores hi continentur, commentariosque & scripta omnia, quæ super hac re in ejus manus inciderunt. Atque is quidem est concilii canon primus.

2. Parochis mandat, suos ut parochianos de baptismi necessitate moneant, iisque illius conferendi, in urgenti facti specie, rationem tradant.

3. Pronuntiat eos, qui confirmationis sacramentum seu administrant, seu recipiunt, jejunos esse oportere, lactentibus exceptis infantibus, itemque excepto necessitatis casu.

4. Matrimonium absque ecclesiæ auctoritate contrahi vetat.

5. Perpetuos saltem vicarios in parochialibus ecclesiis omnibus adesse jubet.

6. Trinitatis festum diei dominico Pentecostes addicit.

7. Ligneas faces in Ecclesiis adhiberi vetat, cereasque deinceps adhibitas vult.

8. Judæos prohibet cappis & tunicis indutos incedere, aut in vestitu quidpiam cum presbyteris habere commune, iisdemque mandat, ut se a Christianis per aliquas notas fcernant.

9. Clericos beneficiarios vetat advocati officio in laicis tribunalibus fungi, præter quam in Ecclesiæ, pauperum, viduarum & orphanorum gratiam.

109. Monachis & canonicis regularibus interdicat, ne quid fabrii pro prædicatione seu ab auditorio ipso, seu a magistratibus per urbes & vicos constitutis accipiant; & id quidem, suspensionis indicta poena.

11. Regularibus canonicis commendat aliqua regularitatis capita, sui ut patris S. Augustini regulam ad apicem exequantur; exempli causa, an recte se gerant, cum in tridinio comedunt, Adventus tempore aliisque in textu notatis (qui hoc in loco mendosus est). Mandatum, ut iidem equitantes clausum habitum uniformem & regularem ferant; utanturque ephippio albo, textove xylino, sine stragulo. Refractarii arcebuntur a communi mensa per dies octo, ac tum quidem comedent, humi sedentes, id quod iis tribui libitum fuerit.

12. Abusum corrigit ad quem equites S. Joannis Hierosolymitani & equites Templi sua privilegia trahebant, dum amicis quos inter & præfules dissidia erant, ordinis S. Joannis aut Templi notas & insignia dabant, ut eos, hac ratione, ordinariorum correctioni subtraherent. Pronuntiat concilium signa hæc impedimento non fore, quominus prælati per commune jus eos arrogantes clericos punire possint.

13. In hospitalibus religiosas personas statui jubet, quibus eorum cura sit.

14. Fidem actis adhiberi non vult per quæ pecuniam Episcopus mutuatur, nisi ejus sigillo firmata sint.

15. Religiosos vetat suas in Ecclesias dominicis festisque diebus laicos admittere, & parochialium officiorum tempore concionari.

16. Pœnitentiariorum in parœcias missos, ut a reservatis casibus absolvant, hos tantum causas in confessione audire vult, & ad parochos quoad alios remittere.

* Is olim mos obtinebat, ut pœnitentarii missionarii, nempe presbyteri quibus erat a casibus Episcopis reservatis absolvendi potestas, in urbes & vicos, per Quadragesimam, mitterentur; quod bene multis occasionem præbebat, ut eam cui suberant, propriis parochiis confitendi obligationem eluderent, agentes iis se missionariis pœnitentariis sua

omnia peccata confessos esse. Ut huic incommodo occurreret, impediretque, ne annuæ apud proprium presbyterum, id est, parochum confessionis præceptum infringere-
tur, statuit Arelatense concilium, ut pœnitentarii ad absolvendum a reservatis casibus in parœcias missi reservatos eoa tantum, in confessione. casus audirent, ad parochos autem quoad alios remitterent: *Inhibemus*, inquit concilium, *ne confessores huiusmodi, qui mittuntur solummodo ad prædicta (casus reservatos), per villas & parochias diœcesis discurrentes, generalibus parochianorum confessionibus audiendis se occupent . . . sed eos ad proprios remittant sacerdotes, & casibus pro quibus mittuntur, pœnitentes absolvant; ne ipsi parochiani mandatum de confitendo saltem semel in anno propriis sacerdotibus, simulatorie & dolo se gaudeant evasisse.* At difficultatem, eamque haud levem exhibet statutum hoc, e quo nempe consequens fit confessionem posse bifariam dividi, peccatis scilicet partim uni sacerdoti, partim alteri declarandis; quod falsum est, tum quia lethalis unius peccati absolutio a nemine percipi potest, quin a cæteris quoque omnibus absolutus sit, cum fieri non possit, ut eodem tempore quispiam Dei amicus & inimicus sit, tum etiam quia confessarius, qui peccatorum partem tantum audisset, absolutionis formam, quæ omnium peccatorum veniam complectitur, pronuntiare non posset.

PP. Tontenojus & Brumojus, Jesuitæ, Historiæ Ecclesiæ Gallicanæ continuatores difficultatem eludunt, ajentes „pœnitentarios missionarios non debuisse nisi eorum confessiones audire, qui in reservatos casus inciderant.“ At liquido constat versionem hanc infidelem ineptamque esse, quippe quæ textum non reddit, qui disertis verbis pœnitentarios jubet a reservatis casibus tantum absolvere, & quoad cæteros ad presbyteros proprios remittere. Apparet ergo non esse perfugio locum, quin fateamur ingenue Arelatensis concilii patres hallucinatos esse, nec satis animo reputasse confessionem dividi omnino non posse.

17. Interdicit, ut quis armata manu, aut facto ipso, iura quæ in beneficia sibi arrogat, prosequatur, antequam eccle-

ecclesiasticus iudex ad quem super iisdem cognitio pertinet, pertinetaverit.

Ex ambitione & cupiditate, quæ ad usurpanda aut retinenda beneficia trahebant, innumera scandala, violentiæ, adeo homicidia derivabantur; quod mutationi occasum præbuit, quæ quoad eos contigit ad quos arrogatorum jurium, quæ super beneficiis existere possunt, cognitio pertinet. Laici iudices quam ecclesiastici antevertendis, secti incommodis aptiores visi; factum hinc, ut iis de beneficiorum possessorio cognitio tribueretur; atque ad laicos ergo & regios iudices, præ Ecclesiæ dominorumque iudicibus, hoc sane tempore in Gallia de beneficiorum possessorio cognitio pertinet. Secti tamen sunt Canonistæ super hac controversia, scilicet, regaliū ne jurium vi, an vero ex pura putaque Romanorum Pontificum concessione de beneficiorum possessorio iudicent Galliarum Reges. Rebuffus, Gny-papius, alique canonistæ bene multi in posteriore sententia sunt, & Martini V. Bullam an. 1439. super Caroli VII. significationibus datam in probationem afferunt. Contra sentiunt Du-Moulinius, alique plures, afferuntque Regem juris vi quod ejus coronæ inhæret, non autem ob ullum privilegium, de omni seu profano seu ecclesiastico possessorio cognoscere: *Quod quidam putant iudices regios ex privilegio Papæ de possessorio hujusmodi beneficiorum cognoscere.... augamentum est; Rex enim in regno suo supremus dominus & iudex est omnium possessionum & iudiciorum possessoriorum.... Et sic jure suo proprio cognoscit, immo etiam quandoque de petitorio, ut in vacantibus in regalia, quorum collator & cognitor est ratione coronæ suæ, non autem ex alterius cujusvis, etiam Pontificum privilegio*, Molin. in *Edit. contr. parv. dat. art. 1. tit. & num. 3.* Addunt auctores hi Martini V. Bullam profiteri regios iudices in Gallia ante omnem memoriam de beneficiorum possessorio cognovisse, nedum illa hujusmodi cognitionis privilegium concedere. *Hard. T. VIII.*

Concilium Copriniacense, an. 1269.

Petrus de Roscidavalle, qui an. 1259. Gerardo de Malemort in Burdigalensi archiepiscopatu successit, habuit concilium hoc in quo statuta quæ sequuntur, edita fuere.

1. Interdictio, ne in ecclesiis aut cœmeteriis habeantur coetus qui *vigiliarum* nomine designantur, propterea quod in iis inhonesta quædam atque adeo homicidia contingunt, quorum causa episcopos ad ecclesiarum reconciliationem vocari necesse est; permittuntur tamen luminaria aliique pietatis usus qui servari consueverunt.

2. Mandatur excommunicationis indicta poena, ut aboleantur choreæ celebres & saltationes quæ Sanctorum Innocentium festo die in aliquibus ecclesiis peragebantur, abrogeturque in eo posita consuetudo, ut eodem die quidam homines eligerentur quibus nomen *episcopi* tribuebatur.

3. Mortuorum beneficiariorum successoribus reservabuntur vacantium ecclesiarum redditus

4. Vacantium beneficiorum commendæ & collationes ad episcopum vel ad archiepiscopum pertinebunt.

5. Parochi suorum confratrum parochianos, sine eorum venia, in matrimonium non jungent.

6. Ad sanctorum mysteriorum celebrationem non admittentur alterius diocesis presbyteri, & id quidem sub excommunicationis poena tum in admittentes, tum id admissos.

7. Prohibetur, anathematis indicta poena, gallorum bellum quod erat ludi genus, cujus tunc usus in scholis & alibi.

8. Presbyteri & ecclesiasticorum alii quibus aliqua dignitas vel administratio est, clausas cappas deferent.

9. Sub anathematis poena, interdictio, ne sanctum chrisma tribuatur exemptis, qui diocesano episcopo, quod debent, reddere nolunt, & ne iis sacramenta administrentur, qui ex eorundem jurisdictione sunt.

10. Beneficarii qui absunt studiorum ergo, aut legitima alia de causa, cum proprii episcopi venia, suis in beneficiis vicarios ponent, iis designantes, ad sustentationem, pensionis satis.

11. Patroni parochis a se pendentibus congruas portiones relinquent.

12. Qui

12. Qui prioratus habent, detinebunt in singulis monachos duos.

13. Parochi alias sibi locatas ecclesias non tenebunt, sine peculiari episcopi venia.

14. Instruatur interdictio, ne novæ pensiones ecclesiis imponantur.

15. & 16. Interdictio, ne quis extra parocciam sepulturus detur, sine parochi venia.

17. Sua singulis parochis peculiaris domus erit, in qua permaneant, ut semper, cum de eorum ministerii functionibus agetur, in promptu sint.

18. & 19. Renovantur præcedentium conciliorum super decimis constitutiones; injungiturque parochis, excommunicationis & benefici privationis indicta poena, ut sibi novallium possessionem vindicent. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Lambethense, an. 1261.

Bonifacius, archiepiscopus Cantuariensis, hoc suæ provinciæ concilium, Majo mense ineunte, habuit, in quo super immunitatibus, privilegiis & libertatibus Ecclesiæ Anglicanæ edidit statuta plura. Quædam etiam occurrunt in eodem concilio statuta quæ super intrusis, excommunicatis, judiciis & officiariis ecclesiasticis, super clericis quos laici veneno necandos curant, super falsis delatoribus, super obstricta per jusjurandum fide fore, ut episcopo de dioecesanorum criminibus interroganti respondeatur, super ecclesiarum asylius, super testamentis, confessione, poenitentia; tonsura & corona clericorum versantur. *Ibid. & Anglit. Tom. I.*

Concilium Copriniaçense, an. 1262.

Petrus de Roscidavalle, Burdigalensis archiepiscopus, una cum suæ provinciæ episcopis, habuit concilium hoc, in eoque constitutiones septem edidit, quæ sequuntur.

1. Loca in quibus ecclesiastici, vi facta, retinebuntur, interdicta erunt.

2. Quicunque ecclesiasticam jurisdictionem turbant, excommunicatione plectentur.

3. Barones, domini & iudices per censuras ecclesiasticas adigentur, ut eos qui excommunicationes contemnunt, ad Ecclesiæ communionem redire cogant.

4. Excommunicatis absolutio, nisi satisfecerint & restituerint, non referetur.

5. Parochiani ad officium in ecclesia interdicta, per omne interdicti tempus, pergere prohibebuntur.

6. Archidiaconi, archipresbyteri & decani suorum beneficiorum servitium vicariis demandare non poterunt.

7. Mandatur, ut hæ constitutiones quotannis in synodis enuntientur. *Ibidem.*

Concilium Burdigalense, an. 1262.

Celebravit idem archiepiscopus concilium hoc, in eoque edidit septem statuta hæc.

1. Excommunicati, quoad absolutionis litteras a proprio episcopo acceperint, in excommunicatione permanebunt.

2. Qui per anni spatium excommunicati persistierint, hæretici censebuntur.

3. Parochus alterius parochianum sepulturæ non dabit.

4. Eos qui congruam ætatem habent, hortabuntur parochi, ut episcopo, visitationis tempore, ad confirmationem suscipiendam se sistant.

5. Eorum qui clandestina matrimonia contrahent, ministri & testes excommunicati erunt, suisque ab officiis & beneficiis suspensi. Matrimonia clandestina censentur, cum facta non sunt a viri aut feminae proprio parochi seu pastore, ex alterius consensu.

6. Præsto erit in sua parocia cuique parochi excommunicatorum catalogus.

7. Excommunicationis absolutio non nisi a iudice qui excommunicationem ipsam tulerit, conferri poterit; ac si excommunicatum mori contigerit, ab hoc iudice, post ejus mortem, absolutio petetur. *Ibidem.*

Concilium Nannetense, an. 1264.

Vincentius de Pilennes, archiepiscopus Turonensis, habuit concilium hoc in Nannetensi urbe cum suæ provinciae episcopis,

scopis, feria post festum Apostolorum sancti Petri & sancti Pauli. Edidit concilium sequentia statuta novem.

1. Patroni seu collatores non id recipient, ut ad beneficium præsentent, seu nominent, quod nondum vacat, in nullitatis obstrictæ fidei, & canonicæ punitionis poenam

2. Monachorum numerus, qui in prioratibus existunt, non imminuetur.

3. Clerici, potissimum vero presbyteri & religiosi qui vocationi se dedunt, suis ab episcopis punientur.

4. Novi vicariatus, præter quam in casibus a jure concessis, non instituentur.

5. Priatis, dum visitationem peragent, duobus tantum sarculis inferretur mensa; quod præterea paratum fuerit, in pauperes distribuetur; quique id parandum curaverit, a superiore punietur.

6. Clerici qui beneficium possident, quod animarum curam adjunctam habet, in eo residebunt; quod si ejusdem generis alterum obtinuerint, primum vacabit jure ipso.

7. Clerici ab omni portorio & ab omni exactione exempti erunt.

8. Ecclesiastici judices, cujusdam extra ordinem potestatis vi, mandare non poterunt, ut quispiam appelletur in parvi momenti loca, ubi idonei jurisconsulti inveniri non possunt. Nec magis jubere poterunt, ut ad ipsorum tribunal plures personæ quam quatuor in jus vocentur, vi clausulæ: *Et quidam alii.*

9. Si Clerici bona a laico capta aut detenta fuerint, dabitur in laicum clerico recredentia, ea tamen conditione, ut clericus, dato sponfore, recipiat se bona laico, qui ea detinet, redditurum, siquidem is apud ecclesiæ judicem probet sibi iis potiendi jus fuisse.

* Vocabulum hoc, *recredentia*, quo canon utitur, idem est, si generatim loquimur, ac *restitutio in integrum*, *missio in possessionem*, per quam jus rei possessionem, quæ litigio subest, ad judicii finem usque, contendentium uni concedit. Idem scilicet fere est, quod Romani *vindicias* dicebant, cum hoc discrimine, quod *vindicia* non nisi in fiduciarum rerum possessione

feſſione locum habebant, rerum nempe quarum fruitio ea tantum conditione concedebatur, ut redderentur, at *recredentia* de rebus omnibus adeptis aut detentis pronuntiabatur, quarum reſtitutio ſeu iterata poſſeſſio concedebatur. In præſens *recredentia* vocabulum ad beneficiaria negotia reſtaſtum eſt, ſumiturque pro iudicio proviſorio, quod litis tempore, litigioſi beneficii fruitionem ei contententium ſervat aut tribuit, qui colorato & ſpecioſiore jure ſeu titulo gaudet. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Coloniſe Concilium, an. 1266.

Engelbertus, archiepiſcopus Coloniſis, promulgavit, die 12. Maji an. 1266. e ſuæ diœceſis univerſi cleri conſenſu, quadraginta quinque capitula ſeu ſtatuta quæ ab Henrico, archiepiſcopo Coloniſi, in concilio quod an. 1322. in hac ipſa urbe Colonia habuit, confirmata fuere, atque ita provincialia ſtatuta evaſerunt.

Priora octo eos omnes excommunicationi ſubdunt, qui in eccleſiaſticos manum injicere audent, qui eccleſias aut monaſteria flammiſ devotent aut expilant, qui eccleſiaſticas immunitates violant, qui clerikorum bona aut perſonas ipſas diripiunt qui decimas non ſolvunt, qui in militaribus expeditionibus eccleſiaſticos damno afficiunt, aut eorum, ſeu vitæ tempore, ſeu poſt mortem, ſe bonis immiſcent, eosdemve tributo onerant, quodcunque fuerit.

9. Vetat laicis, ſub excommunicationis pœna, ne clericos ad ſæcularia tribunalia traducant; & 10. clericis mutuo collatis idem vetat.

11. Editum eſt & ipſum in laicos, qui apud ſæcularia tribunalia clericos in juſ vocant; & 12. in eos qui occupant aut detinent eorundem bona.

13. Eccleſiæ iudicibus mandat, ut prompte laicis juſ tribuant, quibus aliquod cum clericis diſſidium eſt.

14. Excommunicationis ſententiam in eos pronuntiat, qui ſynodorum cœtum impediunt, earumve pacem turbant.

15. Prælatiſ injungit, qui iuriſdictione pollent, ſuiſ ut iuribus ad abuſuſ corrigendos & reformandos mores utantur.

impediunt.

Eandem pœnam in eos pronuntiat , qui ecclesiasticos aut detinent.

entes canones , ad 34. usque , versantur & ipsi super is quas ecclesiasticis laici , quasve ecclesiastici sibi inferunt ; pœnasque in conciliis contra non unius generis hæc identidem repetitas decernunt.

Canon litigiorum cognitionem , quæ inter duos aut l eandem præbendam contententes suboriri possent , mo & capitulo tribuit.

clericos vetat ulla ratione sacrilegis , usurariis & ex- licatis auxilium ferre.

Excommunicatorum dominorum capellanis mandat , lem recedant , siquidem eos permovere non possunt , mensem , faciant Ecclesiæ satis.

Mandat , ut interdicto subdantur eorum terræ , qui unicationem contemnunt , & per anni spatium , ope- negligunt , ut ab ea liberentur.

Mandat , ut qui excommunicationem ita spernunt , in accusentur.

rælatos aliosque ecclesiasticos statuta hæc fideliter jubet.

rochos aliosque ecclesiasticos qui suis in ecclesiis ex- licatos non denunciaverint , quos tamquam tales de-

43. Oportere declarat, ut ecclesiasticæ personæ omnes, regulares seu sæculares, hæc statuta servant.

44. Mandat, ut pluries in anno, statuta hæc in Colonienfis dioeceseos ecclesiis omnibus enuntientur.

45. Mandat, ut in acta referantur, & sæpenumero publice recitentur omnium delinquentium nomina, de quibus in his statutis, ut perspiciatur in eosdem agendi ratio, delictorum qualitatibus & circumstantiarum ratione habita. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Viennense in Austria, Vindobonense, an. 1267.

Guido, cardinalis legatus in Germania concilium hoc ex episcopis sex conflatum, die 10. Maji an. 1267. celebravit, in eoque undeviginti statuta edidit.

1. Studebunt ecclesiastici omnibus in rebus ea se ratione gerere quæ aliis exemplo sit, quæque eorum statui conveniat.

2. Prælati, quo tempore visitationes peragent, hospitibus graves non erunt.

3. Clerici caste vivant; concubinarij vero, nisi intra mensem concubinas dimiserint, beneficio privabuntur.

4. & 5. Qui ecclesiasticum percusserint, mutilaverint, interfecerint, non nisi a sancta Sede absolvi poterunt.

6. Qui plura beneficia sine dispensatione possident, illud unum quod ultimum obtinuerint, retinebunt, sin animum obfirmaverint, ut sibi plura quam unum servant, omnibus privabuntur.

7. Qui non omnes usu statutas decimas accurate solverint, ecclesie aditu, quoad satisfecerint, prohibebuntur.

8. Usurarii qui noluerint se corrigere, excommunicationi subduntur; quod si ecclesiastici fuerint, beneficiis præterea destituentur.

9. Superioribus perduelles clerici deponentur & beneficiis spoliabuntur. Collatores iis curata beneficia non conferent, qui decimum octavum ætatis annum non attigerunt, nisi dispensationem a sancta Sede, vel ab ejus legatis obtinuerint.

10. Patroni, advocati & judices ecclesiarum, qui clericorum bonis, post horum mortem, potiti fuerint, excommunicationi suberunt, quoad restituerint.

11. Ordinarii tantum, cujusmodi sunt Episcopi, vel Archidiaconi, in beneficiis instituere poterunt; ac si propria auctoritate id aggredi ausi fuerint patroni laici, jus patronatus amittent.

12. Eos qui beneficia possident, quæ animarum curam adjuvant habent, adigent Episcopi, ut suis in ecclesiis resident ipsi per se; ita quidem, ut refractarios beneficiorum fructibus privent.

13. Episcopi, Pragensis & Salisburgensis, Cisterciensis ordinis abbatibus duobus comitantibus, omnia nigrorum monachorum monasteria, iis exceptis quæ sanctæ Sedi proxime subsunt, reformationis ergo, visitabunt.

14. Abbates non consecrabunt seu calices seu patenas; non vestium benedictionem peragent; nullam denique episcopalem functionem obibunt, sine peculiari sanctæ Sedis privilegio.

Postrema statuta quinque Judæos impetunt, quibus interdicitur omne cum Christianis commercium. *Ibidem.*

Concilium Londinense, ann. 1268.

Ottobonus, cardinalis, sanctæ Sedis in Anglia legatus, concilium hoc, Aprilis die 23. ann. 1268. celebravit, in quo ad ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem quinquaginta quatuor canones edidit.

1. Solemne baptisma non nisi Paschatis & Pentecostes tempore conferetur; superque baptismatis forma parochi & vicarii, vernacula lingua, suos parochianos erudient.

2. Interdictio, ne quid ob sacramentorum administrationem exigatur.

3. Ea lex aderit, cum suspensionis poena, ut intra annum ecclesiæ consecrentur; easque gratis episcopus consecrabit.

4. Clerici qui arma deferent, excommunicatione plectentur, suisque beneficiis privabuntur, ni resipuerint, satisque fecerint intra tempus quod episcopus iis præscribet.

5. Gestabunt clerici vestes, quæ saltem sub medium crus usque descendant. Iis erit corona latior, & capilli ita cæsi, ut aures pateant. Non ferent *insulas quas vulgo coifas vocant*,

Richard Concil. Tom. II.

Q

inquit

inquit textus, capitis tegmina scilicet, quæ caput ipsum totum obtegant, nisi iter agant.

6. Advocati officio in sæcularibus tribunalibus clerici non fungentur, nisi quibus in easibus per jus licet. Neque vero iudices aut assessores erunt *in causa sanguinis*.

7. Sæcularem justitiam clerici non exercebunt.

8. Instauratur constitutio jam in Londinensi concilio ann. 1237. ab Othone, sanctæ Sedis legato, edita quæ clericos concubenarios ab officio & beneficio suspendit, qui intra mensem concubinas suas non expulerint.

9. Nemo suscipietur, ut vicarius sit, nisi sit presbyter, aut saltem, primis quatuor Temporibus, diaconus ordinandus, & in sui vicariatus loco resideat, postquam curata, quæcumque tandem haberet, beneficia deseruerit. Qui vero nondum presbyteri jam vicarii instituti fuerint, presbyteratum intra annum fument.

10. Intrusi ab omni officio & beneficio suspensi erunt, adigenturque, ut damnis quæ beneficiorum, quibus poti fuerint, titularibus attulerint, satisfaciant.

11. Institutio in beneficio nulla erit & invalida, nisi ex authenticis probationibus constet titularem mortuum esse, aut beneficium resignasse, aut denique quavis alia ratione eo se abdicasse.

12. Unum idemque beneficium non dividetur in plura, nec beneficia novis pensionibus onerabuntur.

13. Qui ecclesiarum asyla violant, excommunicationi subduntur.

14. Jubentur episcopi eos punire qui matrimoniorum celebrationem impediunt.

15. Prohibetur ordinarius testamentum sibi exhibitum approbare, quin prius testamentarium executorem adegerit, ut jure cedat, quo gaudet, ut in ejus jurisdictione litem agat.

16. Vacantium beneficiorum fructus collatores retinere non poterunt, nisi jus titulo aut veteri consuetudine acquisitum iis præsto sit.

17. Capellarum quæ concessæ sunt, quin parochialium ecclesiarum juribus officeretur, capellani ei legi suberunt, ut obla-

oblationes quæ in his capellis eduntur, parochis tradant.

18. Operam dabunt beneficiarii, ut suorum beneficiorum ædificia sustentent & reparent; idque, si ipsi non fecerint, episcopi, horum negligentium beneficiariorum impensis, perficient.

19. Archidiaconi & prælati cæteri quibus est visitandi jus, procurationis jus non exigent, nisi reapse visitationem peragant, prout generale Lateranense concilium quantum super hac re statuit.

20. Archidiaconi alique prælati qui canonicam pœnam ob peccata impositam in pecuniariam multam commutabunt, aut pecuniam sument, ut peccatis debitas pœnas remittant, ab episcopo, duplo plus quam acceperint, in pia opera conferre cogentur.

21. Interdictio, ne ecclesiasticæ dignitates, beneficia aut officia locentur.

22. Residentiæ per divinas & ecclesiasticas leges addicti episcopi declarantur.

23. In episcopos interdictio, ne suæ diœceseos ecclesiam alteri episcopo, aut monasterio tribuant, nisi id faciant ex charitate, vel ut pauperrimæ ecclesiæ solatium afferat.

24. Eorum bona qui intestati moriuntur, piis usibus addicentur.

Sequentes canones quatuor eo spectant, ut judiciarias formas in ordinem redigant.

29. Cum a censuris absolutio conferetur, opera dabitur, ut enuntietur.

30. Interdicitur, ne quis curata beneficia plura sine dispensatione possideat.

31. & 32. Prohibetur commendarum usus, nisi magna necessitas addit; & beneficiorum collationes in eorum gratiam, qui jam alia residentiam postulantia possident, nullæ declarantur.

33. Ut collusio in beneficiorum resignatione impediatur, non reddetur ei beneficium, qui illud resignavit.

34. Conventiones quæcunque ad beneficiorum collationes initæ fuerint, itemque pensiones reoenter impositæ, nullæ & irritæ declarantur.

35. Interdictio, ne in ecclesiis mercatus habeantur; alia-
ve ibidem negotiationes agantur.

36. Processiones precesque solemnes ad regni & Terræ
sanctæ pacem mandantur.

37. Jubetur id perfici, ut hæc statuta quotannis in provin-
cialibus statutis legantur.

38. & 39. Religiosi & religiosæ, statim ac probationis an-
nus elapsus fuerit, professionem edent.

40. Summorum Pontificum super religiosis constitutiones,
in quoque monasterio, bis in anno, legentur; & novitio-
rum magistri operam dabunt, ut eos super regulam quam am-
plecti volunt, instituant.

41. Monasteriorum superiores, bis in anno, diligenter
incumbent, ut proprietarios detegant puniantque.

42. Qui præpositi sunt, ut religiosi indumenta & alia ne-
cessaria suppeditent, non iis hæc ex pecunia tribuent, ea, si
id egerint, statuta poena, ut officio priventur, & pro supe-
rioris arbitrato puniantur.

43. Monachi pariterque canonici regulares suis in ecclesiis
seu domiciliis soli non degent; si vero adeo pauperes ecclesiæ
fuerint, ut monachis seu canonicis duobus sustentandis im-
pares sint, duo presbyteri sæculares earum servitio addicentur.

44. Rurale domicilium seu domus, ecclesia, possessio quæ-
cunque fuerit, monacho non locabitur.

45. Cum carnis usus, præter quam quibusdam in casibus
& quibusdam in locis per S. Benedicti regulam & per generale
capitulum monachis nigris vetitus sit; eos qui hoc in capite
deliquerint, superiores & episcopi punient.

46. Seu quoad dormitorii mobilia, seu quoad triclinii uten-
silia, nulla erit monachos inter & canonicos regulares distinctio.

47. Cum abbas monachorum aliquibus suo in cubiculo
mensam instructam volet, semper duæ saltem communis
tertiz partes in triclinio remaneant, necesse erit.

48. Ægrotantes superior sæpenumero visitabit, perficiet-
que, ut qui valetudinario præfecti sunt, de iis magnopere
soliciti sint.

49. In quemque abbatem, priorem, ecclesiarumque aut
hospita-

hospitalem rectorem interdictio, ne cui vendant jus exigendi, quotidie seu præscriptis quibusdam temporibus, statam summam qua ea sibi comparent, quibus indigent, quod monasteria, ecclesias & hospitalia obærata reddit. In textu ita legitur: *Inhibemus, ne unquam personis aliquibus liberationes rendantur. Sumitur liberationis vocabulum etiam pro mercede, salario, voluntate, sententia, consilio, securitate, cautione. Vide Ducangii Glossarium.*

50. Veteres usus, quoad monachorum numerum, qui in monasteriis singulis esse debent, servabuntur.

51. Monasteriorum superiores, saltem semel in anno, suas generales rationes reddent, coram communitate seu universa seu ex parte.

52. Religiosorum nullus negotiabitur, sub poena privationis officii.

53. Religiosæ nunquam cum sæcularibus personis solæ loquentur; & hæ personæ in regularia monasteriorum loca, extra necessitatis casum, non ingredientur.

54. Crebro monachi confitebuntur & celebrabunt. *Ibidem.*

Regis S. Ludovici, an. 1268. Pragmatica Sanctio.

Hujus Pragmaticæ, cujusmodi est in conciliis, hic tenor est.

Ludovicus, Dei gratia, Galliarum rex, ad perpetuam memoriam. Eo consilio, ut Ecclesiæ regni nostri tranquillitati, divini cultus incremento, fidelium animarum salutem consuleremus, eoque studio, ut omnipotentis Dei a quo uno semper regnum nostrum pependit, & sub cujus patrocinio illud ponimus, gratiam & subsidium obtineremus, per præsens perpetuum edictum statuimus & mandavimus.

I. Ut ecclesiarum per regnum nostrum prælati, patroni & collatores ordinarii beneficiorum suo gaudeant pleno jure suamque jurisdictionem singuli fartam tectamque servant.

II. Ut ecclesiis cathedralibus aliisque electiones suæ libere sint, harumque electionum effectus sit suis omnibus numeris absolutus.

III. Volumus & mandamus, ut simoniæ crimen quod Ecclesiam corrumpit, e regno nostro penitus eliminetur.

IV. Volumus & mandamus, ut praelaturarum & aliorum beneficiorum officiorumque ecclesiasticorum quorumcumque promotiones, collationes, provisiones & dispositiones e communis juris, sacrorum conciliorum, veterumque per SS. Patres statutorum ordines fiant.

V. Vetamus, ne exactiones & onera gravissima a Romana curia regno nostro imposita aut imponenda quæ illud misere depauperarunt, percipiantur & colligantur, nisi ob religionis argentissimam causam, in inevitabili necessitate, & e voluntario expressoque nostro & Ecclesiæ regni nostri consensu.

VI. Libertates, franchifias, prærogativas, jura privilegia ecclesiis, monasteriis, piis locis, religiosis aut personis ecclesiasticis a felicis recordationis regibus Galliæ, prædecessoribus nostris, vel a Nobis concessa renovamus & approbamus.

Officiariis, loca tenentibus, omnibusque subditis nostris præsentibus & futuris, & eorum singulis, prout ad eos pertinet, præsentium custodiam & executionem mandamus, quas servandas & executioni mandandas curabunt, quin contrarii quicquam attentent vel attentari sinant; transgressores ita punientes, ut eorum severa punitio deinceps exemplo sit. In cujus rei fidem, sigillum nostrum præsentibus apponi jussimus. Datum Parisiis, anno Domini Nostri 1268. mense Martio.

Sanctio hæc, cujusmodi in Bibliotheca Patrum impressa extat, quinque tantum statuta continet; illud autem quod Romanæ curiæ exactiones spectat, in eadem desideratur. Sunt auctores, qui hujus constitutionis veritatem in dubium vocarunt, injuria tamen & inconsulto. Eam perspicimus in articulis quos Ludovico XI. Parlamentum exhibuit, in Turo-nensi coetu Ordinum regni, an. 1483. & in Actu Apellationis Universitatis Parisiensis, ann. 1491. *Ibid.*

Concilium Gontheriense, seu apud Castrum Gontherii, an. 1268.

Vincentius de Pilenes, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc, feria secunda post Magdalænæ festum, cum suis suffraganeis celebravit. in eoque per canones octo, renovavit præcedentium conciliorum leges in eos latas. qui usurpant Ecclesiæ bona; qui ecclesiasticam jurisdictionem impediunt;

stant ; quique ultra annum in excommunicatione permanent, impediendi causa, ne vacantes prioratus spoliuntur, & ne monachi extra monasterium deposita ponant ; super vestibus quas archidiaconi & decani ferre debent ; superque potestate qua gaudet episcopus, ut ab excommunicationibus absolvat. *Ibid.*

Concilium Andegavense, ann. 1269.

Concilium hoc duos tantum canones edidit, in eos primum, qui impediunt, ne quid ecclesiis legetur ; alterum ad impediendum, ne clerici in sæcularibus causis advocati officio fungantur.

Concilium Senonense, ann. 1269.

Archiepiscopus Senonensis coegit provinciale concilium hoc, sabbato ante SS. Simonis & Judæ festum, in eoque edidit canones sex.

1. Clerici concubinarij qui se corrigere noluerint, excommunicati publice denuntiabuntur, eorumque beneficia occupabuntur.

2. Nullam syngrapham firmabunt clerici, quæ usuræ suspicioni sublit.

3. Vicarii impenitentes communione & sepultura ecclesiastica privabuntur.

4. Servabitur Lateranensis concilii vicesimus primus canon, qui mandat, ut suo quisque proprio presbytero, semel saltem in anno, confiteatur, & in Paschate communicet.

5. Clerici qui alios clericos apud sæculares judices in jus vocabunt, causa cadent, Ecclesiæque communione privabuntur.

6. Ut privilegiorum quibus exempti gaudent, abusibus occurratur, præcipitur, ut homines qui *oblatorum* nomine iis se dedunt, statumque censum iisdem solvunt, episcoporum jurisdictioni ut dioecesani cæteri sublint, quoad aliquas possessiones retinebunt, nec unum idemque cum exemptis corpus constituent. *Ibidem.*

Concilium Compendiense, ann. 1270.

Joannes de Courtenai, Remensis Archiepiscopus, una cum suæ provinciæ episcopis septem, feria secunda ante Ascensionis

nis festum, Compendii, concilium habuit, in quo gravissimum edidit in eos statutum, qui occupant ecclesiarum bona, item in horum fautores, in eos denique qui hos ipsos, aut ab iisdem capta bona recipiunt. Omnes & singulos excommunicatione plectit, & divina officia, ubicunque raptores raptaque bona existere compertum fuerit, intermittere vult. *Ibid.*

Concilium Avenionense, an. 1270.

Bertrandus de Malferrat, archiepiscopus Arelatensis, habuit provinciale concilium hoc, Julii die 15. in eoque edidit canones octo.

1. Qui ecclesiæ bona, sine diocesani episcopi consensu, alienaverint, hujusmodi contractus abrogare, per ecclesiasticas censuras, cogentur.

2. Pecunia legata, ut, prout executores testamentarii expedire judicaverint, impendatur, piis operibus, ex episcoporum tamen sententia consensuque, addicetur.

3. Archiepiscopus ejusque suffraganei mutuam sibi opem ferent, sua ut statuta indicant, & executioni mandanda curent.

4. Qui beneficia quibus animarum cura conjuncta est, obtinuerint, presbyteratum intra annum suscipiant, archidiaconis exceptis quos diaconos esse sat est.

5. Expensæ ad recipiendos Papæ legatos & nuntios editæ, communi sumptu, ab omnibus diocesis ecclesiis solvendæ sunt.

6. Ecclesiasticis qui in personatibus aut dignitatibus constituti sunt, episcopi & capitula dabunt reddituum satis.

7. Clerici qui contra proprium episcopum ad sæcularem auctoritatem confugerint, excommunicatione plectentur; quod si excommunicationem contempserint, beneficiis quæ possident, privabuntur.

8. Clerici qui verbis aut aliter episcopum, præpositum, aut quamvis aliam personam in dignitate constitutam percusserint, nullum beneficium in eorum ecclesia obtinere poterunt, nisi postquam fecerint iisdem satis. *Ibid.*

Concilium apud sanctum Quintinum, ann. 1271.

Vacante Remensis ecclesiæ sede, Milo, Sueffionensis episcopus hoc provinciale concilium indixit. Habitum fuit in
Domi-

Dominicanorum coenobio , ubi ejusmodi coetus haberi consueverant , in eoque editi canones quinque.

1. Abbates aliique inferiores praelati non plus mutuabuntur , quam quod iis necessarium fuerit , ut suis suarumque ecclesiarum negotiis consulant.

2. Quicumque ecclesiarum asyllum violaverit , quempiam extrahens qui eo se receperat , ecclesiae aditu ad annum prohibebitur.

3. Qui in ecclesia quempiam occiderit , ecclesiae ingressu per omne vitae tempus privabitur , nisi provinciale concilium breviores huic poenae fines statuerit.

4. Cogentur abbates , occupatis eorundem bonis , consuetum monachorum numerum in prioratibus ponere , qui ab iisdem pendent.

5. Clericos , inconsulto episcopo , laici magistratus non adigent , ut Judaeis , quae repetunt , debita solvant. *Ibidem.*

Concilium Redonense , ann. 1273.

Secunda post Ascensionem feria , an. 1273. Joannes de Monthoreau , Turonensis episcopus , habuit concilium hoc in quo septem qui sequuntur , editi canones.

1. Excommunicatione plectitur , quicumque male episcopum , abbatem . aut abbatissam exceperit , quique ecclesiasticum occiderit aut mutilaverit. Si clericus his se criminibus obstrinxerit , praeter excommunicationem , omni obtento obtinendoque beneficio privabitur ; si laicus , ejus filii & nepotes , ad tertiam generationem usque , a clericatura excludentur.

2. Nulla parochialis ecclesia locabitur , nisi ex episcopi consensu , eaque conditione , ut reddituum pars , ad hospitalitatem exercendam , locatario relinquatur.

3. Renovatur Gontheriensis concilii canon quartus qui prioratus quos per priorum mortem , cessionem , aut translationem vacare contigerit , spoliari vetat , mandatque , ut monachis qui in his prioratibus permanent , relinquatur , unde subsistant ad proximam messem usque.

4. Qui potiuntur ecclesiae bonis, excommunicationi; le-
ca vero, ubi ejusmodi bona deponentur, interdicto suberunt.

5. Per ecclesiae bona, veniunt non solum bona, quae pro-
prietatis titulo ad clericos pertinent, sed ea etiam quae depo-
sita tenerent, quaeve ipsi mutuati essent.

6. Quos provinciale concilium excommunicatione percu-
lit, episcopus quisque, in sua dioecesi, postquam ut par est,
satisfecerint, absolvere potest.

7. Antecedentia omnia provinciae concilia approbantur &
confirmantur. *Ibidem.*

Concilium II. generale Lugdunense, an. 1274.

Concilium hoc quod totius Ecclesiae generale decimum
quartum est, indixit Gregorius Papa X. ob causas omnino
tres quae in indictionis Bullae notantur; 1. ad graecae Eccle-
siae redintegrationem; 2. ad Terrae sanctae subsidium; 3. ad
ecclesiasticae disciplinae, vitaeque clericorum reformationem.
Ei praefuit Papa ipse per se; adfuere quingenti episcopi, aut
etiam plures, abbates septuaginta, alique inferiores praelati
numero mille, quin numerentur latini patriarchae Constanti-
nopolis & Antiochiae, Cardinales quos inter S. Bonaventura
eminebat, Jacobus, Arragoniae rex, oratores Imperatoris
Michaelis Paleologi, regumque Galliae, Germaniae, Angliae,
Siciliae, aliorumque principum plurium; equibus universis
& singulis omnium quos unquam vidit Ecclesia, coetuum fre-
quentissimus conflatus fuit.

SESSIO PRIMA.

Post trium dierum jejunium, Rogationum feria secunda,
Maji die 7. summus Pontifex concilium aperuit in metropoli-
tana S. Joannis ecclesia, per sermonem in quo praecipuas cau-
sas tres quibus permotus concilium indixerat, coetui propo-
suit, & sessionem secundam in 18. ejusdem mensis diem remisit.

SESSIO SECUNDA.

In hac sessione alterum Papa sermonem habuit; in eaque
nonnullae super Fide constitutiones editae.

SESSIO TERTIA.

In septimam Junii diem incidit tertia sessio cui initium dedit sermo Petri de Tarentasia, ita dicti a patria, Sabaudiae urbe, qui Dominicanus fuerat, Parisiis professor, & S. Thomae collega, tunc autem Cardinalis episcopus Ostiensis erat, ac deinde Papa fuit, *Innocentii V.* nomine. Post sermonem Papa enuntiari iussit nonnullas concilii constitutiones, numero duodecim, dixitque ad sessionem quartam expectari Graecorum adventum; qui Junii die 24. advenerunt, obtuleruntque Imperatoris litteras, aureo sigillo obsignatas, itemque praefulum, numero triginta octo, qui in redintegrationem consenserant. Dixere Papae se venire obedientiam Romanae Ecclesiae debitam praestituros, fidem professuros quam ea proficitur, fassurosque capita tria quibus major inter graecos episcopos difficultas continebatur, videlicet Papae primatum, ejus nominis in precibus recitationem, & ad sanctam Sedem appellationem. Scripta erat in hanc formam epistola: „Ad „ sanctissimum & beatissimum, primum & supremum Pontificem Sedis Apostolicae, Papam universalem, communem „ Patrem Christianorum omnium, Patrem venerabilem Imperii nostri, Dominum Gregorium, Michael, fidelis Imperator in Jesu Christo, ejusque populorum Moderator, Angelus Comnenus Paleologus, Vestrae sanctitatis Filius spiritalis. “

SS. Petri & Pauli die, 29. Junii, Papa solemnem in modum Missam in magna ecclesia, coram Graecis totoque concilio celebravit. Lecta est epistola latine & graece, itemque evangelium; deinde vero, cum S. Bonaventura concionatus esset, cantatum est symbolum, primo quidem latine, cum additione, Filioque, illudque patriarcha Germanus graece postea cecinit, cum archiepiscopis graecis Calabriae qui repeterunt, ter, *Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere.*

SESSIO QUARTA.

Quarta sessio quae Julii die 6. habita, potissimum super Graecorum cum sancta Sede conciliatione versatur. In hac lectae graecae epistolae tres latine redditae, scilicet Imperatoris Michaelis

chaelis prima, Andronici ejus filii natu majoris altera, Græcorumque prælatorum tertia. Continebat prima professionem Fidei, quam Clemens Papa V. ad Michaellem, ante annos septem miserat. Aiebat deinde Imperator: „ agnoscimus hanc fidem tamquam veram, catholicam & orthodoxam; eam corde & ore confitemur, eandemque nos inviolate servaturos promittimus. “ Epistolarum trium lectione absoluta, Georgius Acropolita, magnus Logotheta, hoc est, magnus cancellarius, Imperatoris personam exhibens, pronuntiavit, ejus nomine, jusjurandum in hæc verba: „ Abjuro schisma, mei Domini meoque nomine; catholicam, orthodoxam & Romanam fidem quæ modo lecta est, corde credo & ore profiteor; eam me semper secuturum recipio, quin ab eadem unquam recedam. Romanæ Ecclesiæ primum, quæque ei debetur, obedientiam agnosco profiteorque; & hæc omnia, super domini mei meaque anima, per jusjurandum, confirmo. “ Cantatum deinde *Te Deum*, & symbolum latine. Tum Germanus, Constantinopolitanus Patriarcha, & Theophanes, Nicænus metropolitanus, græce illud cecinerunt, & bis additionem, *qui ex Patre Filioque procedit*, repetierunt. Epistolam Cami Tartarorum qui oratores sexdecim ad concilium miserat, foederis in Musulmanos cum Christianis ineundi gratia, Papa lectam voluit, & ad Julii diem nonam, quæ in feriam secundam incidebat, sequentem sessionem indixit.

SESSIO QUINTA.

Sessionem quintam quæ in Julii diem decimam sextam dilata fuerat, antecessit solemnibus baptismus unius e Cami Tartarorum oratoribus qui cum aliis duobus christianam fidem amplexus erat. In hac lectæ constitutiones quatuordecim quarum, ut cæterarum quæ in concilio editæ, compendium mox exhibebimus. Lectione peracta, omnes christiani orbis sacerdotes Papa jussit sacrum facere ad requiem animæ fratris Bonaventuræ qui pridie hujus sessionis, Julii die decima quinta, mortem obierat, eademque die in Cordigerorum Lugdunensium ecclesia sepulturæ datus fuerat. Tum vero ad decimam

dmam septimam Julii diem Papa sextam eamque postremam sessionem indixit.

SESSIO SEXTA.

Legi jussit initio statim Papa constitutiones duas quarum una coarctat immodicum non approbatarum religionum numerum, altera incipit ita, *Cum jacro sancta*, & in collectione non extat. Tres deinde causas repetens quæ eum ad concilium habendum impulerant, retulit Terræ sanctæ, schismaticisque Græcorum negotia duo cum successu finita esse, tertioque, morum scilicet reformationi manum admovit. Finem fecit pollicitus id se suppleturum, quod in concilio pertractari non potuerat; editæque consuetæ preces. Hic exitus concilii fuit; ex eo decreta numero triginta & unum, quæ Kal. Novembr. an. 1274. in publicam lucem emissa, & Decretalium textui inserta fuere.

I. Est sub titulo, *De Trinitate & fide catholica*; in eo declaratur Spiritum sanctum ex Patre Filioque, tamquam ex uno principio, & per unam spirationem procedere; damnanturque, qui negant Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere, quique audent proponere eum a Patre & Filio, tamquam a duobus principiis procedere.

Decreta quæ sequuntur, ad decimum quintum usque, titulo subfunt: *De electione & electi potestate*.

Decretum alterum est ipsa Papæ Gregorii X. constitutio, super electione Romanorum Pontificum, his verbis concepta:
 „ Cardinales qui in urbe in qua Papa morietur, existent, ab-
 „ sentes ad octo tantum dies expectabunt; quibus elapsis, seu
 „ advenerint, seu non, præsentibus in Pontificis palatium
 „ convenient, singulisque ad servitium unus tantum clericus
 „ laicusque aderit, ac si evidens necessitas ita postulet, ut
 „ sumum, duo. In eadem omnes aula in commune degent,
 „ quin ulla per parietes aliudve, præterquam ad vestiarium,
 „ sejunctio sit. Ita omnis erit obstructus locus, ut ne quis
 „ ingredi aut egredi possit. Cardinales invisere vel in aurem
 „ alloqui licebit nemini. Quicumque acciti fuerint, non nisi
 „ ad electionis negotium, omnibusque consentientibus admit-
 „ tentur.

„tentur. Interdictum, ut cursores aut litteræ ad universos,
 „eorumve quempiam mittantur, excommunicationis in re-
 „fractarios indicta poena. Non relinquetur in conclavi nisi
 „simplex foramen, quin per illud aditus pateat, ad necessa-
 „ria tamen alimenta inducenda accommodatum. Si triduo
 „post ingressum, Ecclesiæ de Pastore provisum non fue-
 „rit, proximis diebus quinque, unum tantum ferculum,
 „tum mane tum vespere, Cardinalibus afferetur; deinceps
 „vero panis, vinum & aqua, nihilque præterea, ad pera-
 „ctam electionem usque. Conclavis tempore, Cardinales a
 „camera apostolica nihil recipient; nec de alio, nisi maxime
 „urgeat, negotio agent. Si Cardinalis, in urbe præsens,
 „non statim ingrediatur, aut sine causa, vel haud reapse æ-
 „grotans exierit, procedetur ad electionem, nec amplius is
 „admittetur; ac ne ejus quidem suffragium, si satis gravis
 „non fuerit egressus causa, expectari necesse erit; ægrotus ta-
 „men in pristinam valetudinem restitutus, absentesque qui
 „sero pervenerint, ad electionem suscipi, & negotii, prout
 „se tunc habebit, participes esse poterunt. “ Cæterum Pa-
 „pa Cardinales, per quicquid sanctius existit, & sub divinæ
 „ultionis poena, obtestatur, ut ad magnum opus hoc, nulla
 „temporalium rerum ratione habita, sibi que tantum proposito
 „Ecclesiæ emolumento, deveniant. Abrogat in antecessum
 „conventiones & jurejurando obstricta promissa, quæcumque
 „inter eos præcessissent. Denique prælatis omnibus superiori-
 „bus & inferioribus mandat, ut statim ac de supremi Pontificis
 „decessu constiterit, ad electionis felicem exitum, publicas
 „per universum Christianum orbem preces indicant.

Decretum 3. eorum qui beneficiorum collationi oblectan-
 „tur, abusus corrigit. Debent hi, per publicum actum, aut
 „per jusjurandum, apud viros auctoritate pollentes, suas om-
 „nes oppositionis aut appellationis causas exprimere, quin no-
 „vas deinceps proponere possint; nisi jurent de novis notitiis
 „agî quas probare parati sint, quasque satis idoneas putent.

4. Electos vetat, quavis obducta causa, seu œconomatus
 „seu alio titulo, antequam electio confirmata fuerit, ecclesia-
 „sticæ dignitatis administrationi se ingerere.

5. Ele-

5. Electoribus eam legem imponit, ut electionem suam, nulla interjecta mora, electo significant; electoque, suum ut assensum, intra mensem, præbeat, suamque, intra menses tres, confirmationem petat; omnino sub nullitatis poena.

6. Eos qui indigno suffragium tribuunt, quamvis eorum actum maxime criminofum sit, eligendi potestate quæ electionem consecuta est, haud privandos pronuntiat.

7. Eum qui suffragium in aliquem contulit, in ejusve electionem consensit, opponentem deinceps recipi vetat, nisi in eo defectum vitiumve detegat, quod prius latebat.

8. Cum duæ tertiæ suffragiorum partes in eandem personam coeunt, alia tertia pars recipi nequit, ut electoribus & electo quicquam opponat.

9. Quamvis Alexander Papa IV. super episcoporum electionibus causas in majorum causarum numero jure posuerit; si tamen contigerit, ut extra judicium ob causam manifeste frivolam appelletur, ejusmodi appellationes ad sanctam Sedem non deferentur; at proxima ad eam appellatio nitatur, oportet, causa probabili, quæque, siquidem probata esset, legitima comperiretur. Cæterum partibus licet ab hac appellatione desistere, modo in hac ipsa cessatione nullus sit fraudi locus; si quid enim iudices quorum est de re cognoscere, dolose factum compererint, partibus mandare debent, ut intra congruum tempus sanctæ Sedi se fiant.

10. Si quis tamquam ob inscitiam incapax arguatur, eumque exitus idoneum ostendat, nulla amplius habebitur eorum ratio, quæ contra adversarius attulerit.

11. Quicumque acerbe electores exceperit, quia sibi commendatis suffragium tribuere noluerint, excommunicationi suberunt ipso facto.

12. Idem in eos anathema, qui rursus regalia, custodiam titulumque advocati aut defensoris ecclesiarum & monasteriorum usurpare voluerint, iisve faverint, qui id faciunt. His vero qui seu per foundationis titulum, seu per veterem consuetudinem gaudent, non abutentur, seu vacationis tempore ex ecclesiæ bonis quæ fructuum seu reddituum partem non conficerent, eorum aliquod exigentes, seu finentes ecclesia-

clenarum bona dissipari. Ea ergo facta tecta servare debent.

* Animadversione dignum est decretum hoc, prout regalæ juri favet. Suam jam mentem pro usu Regum Galliæ super hoc capite aperuerat Gregorius X. per Brevia duo, an. 1271. quorum primum, undecima Julii die datum provisiones confirmat, quas S. Ludovicus Girardo de Rampillonio ad Senonensem archidiaconatum contulerat, quamvis de eo Clemens IV. alteri providisset; alterum, die 23. Decembris datum Guidonis de Pratis electionem spectat, qui Noviduni canonicus cum esset, ejusdem urbis episcopus, Gregorii pontificatus anno primo, evasit.

13. & 14. Servabitur Alexandri Papæ III. canon super eorum necessaria scientia, moribus & ætate quibus parochialium ecclesiarum cura conceditur. Nati erunt annos viginti quinque, intraque annum a nominatione presbyteri fient; secus, collatio nulla erit. Residentiam quod spectat, ea quidem in obligatione est; a qua tamen episcopus, ob justam congruamque causam, dispensare ad tempus potest. Parœciarum commendæ, quoad eos quibus nec requisita ætas, nec presbyteratus est, non poterunt nisi semestres esse; aliter, nullæ sunt ipso jure.

15. Decretum extat sub titulo, *De ordinationum temporibus, & de ordinandorum qualitate*. In eo suspenduntur ab ordinum collatione, ad annum, episcopi qui alienæ diœcesis clericum ordinaverint.

16. Occurrit sub titulo, *De bigamis*. In eo pronuntiatur clericaturæ privilegiis bigamos excidisse, & sæculari foro subesse, contraria quavis consuetudine nihil obstante. In eos, sub anathemate, interdictio, ne tonsuram & vestes clericales deferant.

17. & 18. Existant sub titulo, *De judicum ordinariorum officio*.

19. Si capitula divinum officium intermittere volunt, quemadmodum ecclesiarum nonnullæ id sibi juris esse contendunt, hujus rei causas sigillatim referre debent in actum publicum qui partibus significabitur in quas hujus suscipiendæ intermissionis

uctoritas subesse videbitur. At ea ipsa, si desit consuetudo, aut rationum momenta haud canonica comperta, proventus, intermissionis tempore perceptos, restituit; ad ecclesiam redibunt eorum stipendia, eademque partis damnis & satisfactioni suberunt. E converso se resertit, si causæ cessationis officii canonicæ judicentur. Cætereprobamus vetamusque in posterum, sub poena tam ut reis terrorem inspirare valeat, eorum enormem abhorrendamque impietatem, qui ad onerandam officilationem perficiunt, ut in terram, sub spinis urticisque, & beatæ Virginis imagines projiciantur.

Qui plura beneficia, seu dignitates, seu alia quibus eorum cura conjuncta sit, obtinuerint, debent statim re suas dispensationes ordinariis exponere, ut, an canonice sint, expendant, quod si dispensationes haud canonicæ fuerint, cum illicita possessio sit, collatores in eorum favorem de beneficiis statuere poterunt. Si debeat dispensatio, ad sanctam Sedem confugietur. Dicitio evidenti satisque gravi fundamento nitatur, oportet.

Ut affectatæ tarditates in actis forensibus contrahantur, evitentur, non sine aliqua mutatione, super advocatis & oratoribus ecclesiasticis statuta vetera. Super Evangelio videntur eas tantum causas se defensuros, quas bona fide, æquasque crediderint; ac iuramentum hoc annis singulorum renovabitur; quicumque vero renuerit id facere, privabitur officio suo. Qui ex horum & consiliariorum numero litatæ faverint, non ante absolventur, quam stipendia integram reddiderint; hæc autem pro majoribus causis, quod advocatos quidem, ad viginti, ut summum, turonenses, quoad procuratores vero, ad duodecim rediguntur. Ut decretum hoc sub titulo, *De Postulatione*.

Omnis a censuris absolutio, per vim aut metum extorta, nulla erit; quique his rationibus eam perceperit, non excommunicationi subdetur. Subest decretum hoc titulo *De his quæ viæ metusue causa fiunt*.

21. Modus additur Clementinæ de beneficiis vacantibus *in curia*, quorum collatio ad Papam pertinet, hæc intra mensem conferendi libertate ordinariis relicta.

22. Sub titulo, *id alienari non debere quod ad Ecclesiam pertinet*; vetantur prælati cum laicis agere, ut iis, absque capituli consensu, & sanctæ Sedis nutu, ecclesiarum bona & jura vendant; secus erunt contractus nulli, prælati suspensi & laici excommunicati.

23. Sub titulo, *religiosas domos episcopo subesse oportere*; interdicatur, ne novus ordo excogitetur, ejusve habitus suscipiatur. Supprimuntur omnes mendicantes ordines, post generale Lateranense concilium, sub Innocentio III. an. 1215. habitum, excogitati, & a sancta Sede non confirmati. Ad confirmatos autem quod attinet, prohibetur, ne novi professi recipiantur, ne qua domus acquiratur, aut jam acquisita alienetur, sine peculiari sanctæ Sedis venia, cui hæc religiosæ domus ad Terræ sanctæ pauperumve subsidium, vel ad bona alia opera reservantur; omnino, excommunicationis indicta pœna. Iisdem ordinibus interdictæ prædicatio, confessio, extraneorum sepultura. Fratres Prædicatores & Minores quod spectat, quorum approbationem firmat evidens emolumentum quod Ecclesia ex iisdem percipit, hanc sane constitutionem ad eos usque protendi nolumus, inquiunt concilii Patres. Religiosis quos constitutio complectitur, ea generatim data facultas, ut ad approbatas religiones cæteras migrent, non autem totum aliquem ordinem ad alium, aut totum aliquod cœnobium ad aliud transferant. Fratres de Jesu Christi Pœnitentia dictos, seu Sacculos, omnium primos mendicantium ordinum suppressio complexa est.

24. Sub titulo, *de censibus & procurationibus*; confirmatur Innocentii IV. constitutio quæ vetat, ne quis prælatus pecuniam in visitationibus ob procurationem aut nocturni diverforii jus, vel hoc titulo dona exigat accipiatque. Additur pœna restitutionis in duplum, cum privatione ingressus in ecclesiam, quoad prælatos superiores; & quoad inferiores, suspensio ab officio & beneficio, ad usque integram com-

pletamque in duplum satisfactionem, quamvis personæ læsæ ab ea dispensarent.

25. Sub titulo, *de ecclesiarum immunitate*; interdicatur quicquid reverentiam in ecclesiis lædere potest, divinumque officium turbare, nempe cætus, nundinæ circum, litium agitationes, clamores, &c.

27. Sub titulo, *de usuris*; instauratur Lateranensis concilii in usuram constitutio. Prohibetur, ne domus publicis usurariis locetur, iisve concedatur ejusdem usus; neve iisdem absolutio & sepultura tribuatur, nisi quoad fieri potest, restituerint.

28. Sub titulo, *de injuriis & damnis*; damnatur plus quam unquam direptionum arrogatum jus, eoque generatim utendi permissio, præsertim quoad ecclesiasticos in quos lubebat proscriptos hos usus trahi.

29, 30. & 31. Sub titulo, *de sententia excommunicationis*; ut super Innocentii IV. statutis, quoad excommunicatorum socios, omnis ambiguitas tollatur, in monitionibus tribus quæ, servato dierum aliquot intervallo, deinceps fient, eorum nomina, quos excommunicatione plecti contenditur, concilium expressa vult. Declaratur beneficium absolutionis *ad cautelam*, non habere locum in interdictis latis in stata loca, ut urbes, oppida, &c. Denique excommunicatione plectitur pleno jure quicumque passus fuerit occidi, capi, molestia affici ecclesiasticum judicem, propterea quod in reges, principes & procures censuras tulerit. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. Martenne, Collect. Tom. VII.*

Concilium Saltzburgense, seu Salisburgense, ann. 1274.

Fridericus, archiepiscopus Salisburgensis, & sanctæ Sedis legatus, provinciale concilium hoc in sua metropoli celebravit. Indixit in eo secundi Lugdunensis generalis concilii canones, & quas Guido, cardinalis & sanctæ Sedis legatus, in concilio Viennæ in Austria an. 1267. habito ediderat, relegi jussit, quibus addidit sequentia capitula viginti quatuor.

1. Abbates ordinis S. Benedicti, quotannis, habebunt provincialia capitula ad monasticæ disciplinæ reformationem,

quæ ex eorundem capitulorum intermiſſione detrimenti multum perpeſſa eſt.

2. Profugi monachi revocabuntur. Inemendabiles, quique enormia crimina perpetrant, in carcerem conjicientur. Abbates non poterunt ab obedientia monachos diſpenſare, qui ad ſtrictiorem ordinem migrant.

3. Damnatur pravus abbatum mos, qui monachos in alia monaſteria leves ob culpas mittunt, quos potius in iis iſſis monaſteriis punire debent, in quibus eas culpas patrarant. Quod ſi abbas monachum in aliud monaſterium mittere coactus fuerit, non id faciet ſine Episcopi conſenſu, qui de mutationis cauſis ipſe ac de redditus tempore iudicabit.

4. Abbates nec pontificalibus veſtibus uti, nec indumenta & vaſa ſacra benedicere, nec indulgentias concedere, nec cæteras pontificales functiones obire poterunt, niſi ſua privilegia in proximo provinciali concilio demonſtraverint.

5. Eadem in regulares canonicos interdictio.

6. Revocantur facultates religioſis collatæ, ut confeſſiones exciperent, indulgentias concederent aliasve ſacerdotales functiones pragerent.

7. Qui beneficia plura poſſident, eo contenti erunt, quod ultimum obtinuerunt, & cæteris privabuntur, niſi ante proximi provincialis concilii celebrationem, ea poſſidendi facultatem ſe a ſuperiore aſſecutos probent, qui eam tribuendi jure gaudet.

8. Quicunque e clericis beneficia poſſident, quibus animarum cura conjuncta eſt, reſidentiz legi ſuberunt, ea, ſecus, indicta pœna, ut temporalium beneficii bonorum fructu & adminiſtratione priventur.

9. Eidem pœnæ ſubduntur, qui intra tempus a canonibus præſcriptum ordines non ſuſcipiunt.

10. Quibus in beneficiis vicarii ſint, oportet, his congruam portionem episcopus, ad ſuſtentionem, ſuper eorundem beneficiorum redditibus designabit; aliter, iis ipſe, poſt menſes tres, providere neceſſe habebit.

11. Clerici & imprimis preſbyteri ita decurtatos capillos de-

deferent, ut aures pateant; gerent obstrictas vestes; argenteaque aut alio metallo ornatis cingulis non utentur.

13. Clericus qui in sacris ordinibus constitutus, in cauponia bibendi aut edendi animo, pedem intulerit, nisi forte interrogat, ab officio suspendetur, quoad diei spatium ex pane & aqua jejunaverit. Si se non corrigit, suasve functiones, licet suspensus, obire pergit, beneficio per iudicis sententiam privabitur.

13. Perficiet episcopus, ut in carcerem tradatur presbyter, quicumque in suspensione aut excommunicatione celebraverit. Perinde se geret quoad clericum vel religiosum qui in furto aliove enormi crimine deprehensus fuerit.

14. Quicumque carcerem fregerit, ut clericus aut monachus, Episcopi iussu detentus evadat, excommunicationi subdatur.

15. Nullus praelatus cuiquam, seu viro seu feminae, capillos amputare, eive religiosum habitum conferre poterit, aut pati, ut eum deferat, quin is regulam in approbato ordine profiteatur, aut alicui monasterio se addicat.

16. Erronibus qui e schola sunt, eleemosyna non tribuetur.

17. Interdicitur quidam ludus, qui *episcopatus infantium* dicitur, in ecclesiis inter ecclesiasticos in more positus.

18. Operam dabunt episcopi, ut censuræ ab aliis episcopis latæ ferventur.

19. Celebrabuntur, in tota provincia, sanctorum Ruperti, Virgilii & Augustini festa, qui Salisburgi patroni sunt.

20. Religiosorum nullus sibi confessarium extra suum ordinem, nisi annuente episcopo, eligere poterit.

21. Trudentur in carcerem monachi aut religiosi qui secularium potestatum opera utentur, ut sui superioris correctioni se subtrahant, nullumque sua in ecclesia aut monasterio beneficium aut officium possidere poterunt.

22. Præcipitur generale in universa provincia interdictum, ut puniatur Episcopi in carcerem conjectio, aut persecutio quæ ejus ecclesiæ inferretur; ab eo tamen Principum persona & dominium excipitur, nisi forte, quæcunque iis super hac

re darentur, monita contemnerent, injuriasque quas attulissent, intra mensem reparare renuerent.

*Interdictum censura est per quam ecclesia fideles privat sanctarum quarundam rerum usu, cujusmodi sunt sacramenta, divina officia, in ecclesiam aditus, ecclesiastica sepultura. Cum interdictum proxime personam afficit quam sanctarum rerum, ubicunque tandem extiterit, usu privat, *personale* nuncupatur; at si proxime locum afficit, impediens; ne ibi divinum officium fiat, sacramenta administrentur, &c. *locale* appellatur. Interdictum locale vel generale est vel particulare. Generale est, cum in urbem cadit, in provinciam, in regnum universum. Particulare est, cum in peculiarem locum, ut in aliquam ecclesiam incidit. Admodum incerta est interdictorum origo. Sunt qui sibi videantur localis interdicti exemplum primum perspicere in 244. S. Basilii Epistola in qua S. Pater eum qui puellam rapuit, ejusque socios excommunicatos, locique incolas in quem raptor cum puella rapta receptus fuit, fidelium communione privatos vult. Putant alii per hæc S. Basilii verba veri nominis edictum sen formale non designari, sed localis interdicti exemplum primum illud esse quod affert Gregorius Turonensis, cum Leudowallum, Rothomagi archiepiscopum ait omnes ejus urbis ecclesias claudi jussisse, quod S. Prætextati, ejusdem urbis archiepiscopi qui sua in ecclesia ipsa an. 589. proditus fuerat, intersector detegeretur. Non ergo cœpere localia interdicta nisi sexto labente sæculo; ac nono quidem ipso, generalia interdicta nondum innotescebant; quæ tamen sæculo undecimo, Gregorio præsertim VII. ecclesiam regente, adeo communia evaserunt, ut crederent auctorum quidam Papam hunc hujusmodi censuræ inventorem fuisse, quam sane censuram Yvo Carnutensis qui an. 1115. e vivis excessit, *remedium insolitum*, ob suam nimirum novitatem, *Epist.* 94. appellabat. Subsecutis temporibus, summi ipsi Pontifices coacti fuere severitatem moderari qua localia interdicta servari jubebantur, ob turbas & scandala quæ inde derivabantur. Primo quidem ea data venia, ut baptismus & communio morientibus conferretur; deinde vero, ut in interdictis ecclesiis prædicaretur, & confir-

confirmationis sacramentum administraretur; tum ut semel, hebdomadis singulis, privata missa diceretur, sine sonitu, & clausis ecclesiæ foribus; tandem, ut quotidie, sine cantu, & quin pateret ecclesia, sacrum fieret; pulsarentur æra campana, servitiumque, januis ipsis apertis, anni solemnibus quatuor festis diebus, concineretur. Postrema hæc Papæ Bonifacii VIII. constitutio est. Ex eo tempore, Basileense concilium, *Sess. 20. art. 3.* hos huic censuræ adhibitos modos latius patere voluit, proscribens, per suum celebre decretum, *quoniam ex indiscreta interdictorum multitudine*, &c. generalia super universis locis aliquibus interdicta, præterquam ob gravem culpam quæ iisdem locis, eorumve dominis, administratoribus, publicis officiariis communis esset, non autem ob privatæ personæ culpam, nisi hæc persona publice in ecclesia denunciata esset, locorumque rectores, a iudice rogati, ut excommunicatum hominem pellerent, intra biduum obsequi requisissent; ita porro, ut cum excommunicatus ejectus esset, aliamve congruam satisfactionem subiisset, sublatum interdictum, ipso elapso biduo, censeretur. Pragmatica Sanctio, *tit. 21.* & Concordatum, *tit. 15.* eandem dispositionem continent.

Quamvis porro hæc omnia temperamenta locali interdicto adhibita fuerint, quia tamen illud malis pluribus, ut perturbationi, scandalo, licentiæ, impietati, &c. occasionem præbet, proinde jam prope nullibi in usu ponitur; atque in Gallia quidem ejus enuntiationem Parlamenta non paterentur, Dominique Procuratores generales ab eo tamquam ab abusu appellationem interponerent, propterea quod Principes, dum Christianam religionem amplexi sunt, nullum e suæ supremæ dignitatis juribus amiserunt; ad eosque proinde pertinet de iis rebus omnibus quæ dissidium & perturbationem in eorundem ditiones inferre possunt, cognoscere, easque cohibere. Cæterum confundi non debet interdictum cum simplici cessatione *a divinis*, quæ nullam censuram continet, quæque instituta fuit, cum ecclesia, cœmeterium, aliusve sanctus locus ob aliquod crimen polluta sunt.

23. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne q parœciam aut prælaturam e laicorum manu suscipiat, ar quam ejus investitura eidem ab episcopo collata fuerit.

24. In ecclesiarum advocatos interdictio, ne eas vexet ab iisve ultra sua jura quicquam exigant. *Ibidem.*

Concilium Arelatense, ann. 1276.

Bertrandus de sancto Martino, Arelatenfis archiepiscopus habuit concilium hoc, in quo canones edidit viginti du

Horum primi quatuor periere. Qui sequuntur, ad di mum secundum usque, non alio spectant, quam ut præ dentium canones renoveant, super obligatione qua episc obstricti sunt, ut sententias servandas curent quas eor confratres tulerunt, super bonorum quæ ad ecclesias & spitalia pertinent, inventario, super interdictione, ne ec fiæ suppellex vendatur aut oppigneretur, sine episcopi fa tate, aut quispiam adigatur, ut se jubeat extra parœciam pulturæ dari, superque mandato, ut testamenta coram rochis edantur, & hi quidem piorum legatorum executi fiant.

12. Capita continet Papæ reservata quæ sunt: hære simonia, excommunicationis aut interdicti contemptus, dinatio *per saltum*, aut sine proprii episcopi venia; inc dium, eucharistiæ aut sancti chrisomatis ad pravam usum c tractus; homicidium, sacrilegium, incestus cum ma sorore, consanguinea, fratris sorore, religiosa; pu violatio, luxuriæ peccatum in ecclesia perpetratum, pe tum contra naturam, infantis suppositio aut abortus.

13. Casus continet Episcopis eorumve pœnitentiariis servatos qui sunt: falsum testimonium, matrimonium eo initum qui, per jusjurandum, aliam se ducturum r pit; adstantia, parochi monitis non obstantibus, ab ec vinis officiis præstita, qui nondum ab excommunicatiõ aut interdicti quod subierat, sententia absolutus fuit; c cii in loco interdicto celebratio, sepultura excommunicati aut in cœmeterio interdicto concessa; decimarum reru quæ per testamentum relictæ sunt, usurpatio & retentio.

tantur presbyteri his in casibus absolutionem tribuere, nisi forte ii quorum confessiones audiunt, in mortis periculo versentur, episcopumve aut ejus pœnitentiarium adire non possint.

14. & 15. In clericos interdictio, ne triticum aut vinum emant, eo animo, ut ex iisdem revenditis lucrum percipiant.

16. Mandat, ut in ecclesiis singulis argentei calices adsint.

17. Ut reficiantur rurales ecclesiæ, domusque quæ ab iisdem pendent.

18. Ut excommunicati, dominicis diebus singulis, itemque usurarii & adulteri denuntientur.*

19. Ut parochi referant in peculiarem codicem eorum nomina qui per Quadragesimam ad pœnitentiæ sacramentum accedunt; & post Pascha, eos qui confessi non sunt, ad episcopum deferant; ac religiosi, si qui sunt, qui in parœcia a confessionibus sint, parochis exhibeant eorum nomina quorum confessiones audierint.

20. Ut ne in terra sancta ponantur, qui mortui fuerint, quin propriis parochis intra annum confiterentur.

21. Ut ægrotantium confessiones audiant parochi, easve audiendi facultatem presbyteris sæcularibus aut religiosis conferant.

22. Prohibentur parochi suas ecclesias deferere, ut ad alias migrent, antequam episcopo suæ administrationis rationem reddiderint. *Lab. in Append. & Hard. Tom. VIII.*

Concilium Salmuriense, ann. 1276.

Joannes de Montforeau, Turonensis archiepiscopus, provinciale concilium hoc, feria secunda post S. Joannis festum diem, celebravit, in eoque quatuordecim super ecclesiastica & monastica disciplina canones seu articulos edidit.

1. Omnibus in ecclesiis luminare diu noctuque accensum aderit, secundum utrumque jus quod ecclesiam erigi non patitur, nisi ea conditione, ut ad divini cultus honorem, fundator reddituura satis ad luminaris & deservientium sustentationem relinquat.

2. Interdictio, ne capsæ, dolii, aliæve profanæ res in ecclesiis ponantur; id enim pugnat cum reverentia debita Dei domui quæ precum domus est.

3. Ecclesiastici curata beneficia plura non possidebunt, nisi satis graves episcopo causæ subsint, quomobrem hac in re cum nonnullis dispenset.

4. Monachi & canonici regulares non deferent verficolores pellitas vestes; & canonici regulares ipsi non gestabunt patentes calceos, nisi tres saltem nodi cuique sint.

5. Monachi nec apertos calceos, nec ocreas seu has ipsas leviores in laicorum modum striatas, nec cingula aut marsupia sericea, nec cultros, cultellos, utensilia denique quibus aurum aut argentum insit, gerent.

6. Abbatissæ, cum aliquam personam in cœnobio quod ab eis pendeat, collocandas recipient, bona quæ ab ea afferri contigerit, ipsæ sibi non retinebunt; sed ea omnino domui addicentur in qua perpetua erit ejusdem personæ mansio.

7. Monachis nec locus in pluribus monasteriis, nec in eodem monasterio officium aut administratio multiplex erit.

8. Religiosi juniores in prioratibus non ponentur, qui conventuales non sunt.

9. In abbates, priores & administratores qui vacantes prioratus expoliant, renovatur suspensionis sententia.

10. Interdictio, ne sæcularibus clericis prioratus dentur, qui duobus sustentandis monachis pares sunt.

11. Judices, sub excommunicationis pœna, ei legi suberunt, ut ecclesiasticis jus tribuant.

12. Excommunicati nec actionem apud judicem intentare, nec causam agere, nec testimonium reddere poterunt.

13. Potestas erit episcopo a casibus absolvendi, in quibus concilium suspensionis aut excommunicationis sententiam pronuntiat.

14. Mandatur, ut antecedentium conciliorum leges serventur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Bituricense, ann. 1276.

Simon, Cardinalis, titulo S. Cæcilie, sanctæ Sedis legatus, habuit concilium hoc quod edidit sequentia statuta sexdecim, ut Ecclesiæ disciplinam & libertatem redintegraret.

1. Qui electionum libertatem turbant, excommunicati sunt *ipso facto*; si clerici sæculares aut regulares, amittent præterea beneficia, dignitates, officia, aliisque quibilibet in perpetuum inepti erunt; si laici, eorum familia ipsa interdicto suberit, posteritas vero omni præbendæ, dignitati, personatui, beneficio ecclesiastico impar erit, ad quartam generationem usque, & eam ipsam.

2. Iudices delegati, suis in citationibus, formas a Romanæ curiæ præscriptas servabunt.

3. Idem delegati ob absolutionem a censuris nihil exigent aut accipient, idque in excommunicationis *ipso facto* subeundæ poenam.

4. Monachorum in abbates querelis faciles aures Episcopi non præbunt, præsertim cum agatur de monastica correctione, quoniam hi queruli monachi sæpe nihil aliud in animo habent, quam ut oberrent, & regularem disciplinam enervent.

5. Laici qui ecclesiasticam jurisdictionem turbant, Ecclesiæ censuris subduntur.

6. Denuntiabuntur publice excommunicati qui, per vim aut minas, ecclesiasticos iudices adigent, ut eos a censuris absolvant in quas inciderint.

7. Eadem in sæculares magistratus poena, qui ecclesiasticos cogunt ad eorum tribunal ob mere personales causas accedere.

8. In decimarum negotio nulla est admittenda præscriptio; eosque episcopi excommunicatione plectent, qui personas quibus decima debetur, impediunt, ne eam percipiant.

9. Qui testamenti secundum sanctos canones editi executionem impediunt, nisi diebus octo postquam moniti fuere, destiterint, excommunicationi subduntur.

10. Eadem in eos poena qui imponunt nova jura, vel augent vetera super ecclesiasticis superque bonis quæ ad eos pertinent.

11. Eadem pariter in eos poena qui Ecclesiæ libertatibus veteribusque approbatis consuetudinibus contrarias sanctiones edunt.

12. Qui

12. Qui Ecclesiæ immunitates violant, eosque lædunt, aut interficiunt, qui in asyli loca confugerunt, aliamve iisdem vim inferunt, excommunicati erunt, privatique beneficiis & feudis quæ eos ab Ecclesia tenere contigerit.

13. Qui ecclesiasticam jurisdictionem utcunque turbaverit, excommunicatione percelletur.

14. Quia aliquorum Christianorum simplicitate abutuntur Judæi, ut eos seducant & in errorem pertrahant, hi proinde non alibi quam in urbibus, oppidis præcipuisque locis degere poterunt.

15. In exemptos seu privilegiatos interdictio, ne scientes, ad sacramenta publicos excommunicatos & usurarios admittant, iisdemque sepulturam concedant.

16. Qui judiciaria acta ecclesiastica sibi sumere volunt, aut acerbe cum iis agunt, qui ea executioni mandant, excommunicationi suberunt *ipso facto. Ibidem.*

Concilium Langeiense, ann. 1278.

Joannes de Montfereau, Turonensis archiepiscopus, una cum suis suffraganeis, habuit concilium hoc, in eoque edidit sequentia statuta sexdecim.

1. Procuracionis jus exigere prælati non poterunt, cum ecclesias non visitabunt; actum quoque, cum eas visitabunt, non ex pecunia, sed ex cibariis, iisque moderatis, exigent jura hæc, nisi forte vetus obtineat mos, ut ea ex numerata pecunia dentur, aut in visitationis loco prælatus honeste cubare non possit.

2. Renovantur Gontheriensis, an. 1231. & Turonensis, an. 1239. conciliorum canones qui archidiaconos, archipresbyteros & decanos vetant officiales extra urbes habere.

3. Jubentur episcopi clandestina matrimonia impedire.

4. Prohibentur presbyteri apud se filios habere quos ex concubinis susceperunt, iisque quicquam legare.

5. In testamentarios executores eorumque procuratores interdictio, ne quod emante bonis quæ in testamento continentur, ea indicta pœna, ut contractus nullus sit, ipsique hæredibus ex testamento duplum emptæ rei pretium reddant.

6. Qui

6. Qui per anni spatium, ad Ecclesiæ clavium contemptum in excommunicationis vinculis remanserunt, nullum legatum percipere, nec absolvi poterunt, nisi gravem & publicam pœnitentiam subierint.

7. Qui apostolicis litteris abutuntur, Ecclesiæ censuris suberunt.

8. Paræciæ locari non poterunt, sine diœcesani episcopi expresso consensu.

9. Non omnes generatim excommunicatione plectentur, qui cum excommunicatis communicant, nisi gravibus de causis episcopus ita expedire judicaverit.

10. Qui jura habent, quæ alter cessit, affirmabunt, antequam actionem intentent, cessionem hanc dolosam non esse.

11. Nullus monachus in prioratus mittetur, quin annos saltem octodecim natus sit.

12. Non recipientur religiosi, aut religiosæ plures quam monasteria alere possint.

13. Superiores unum tantum monachum in prioratu non relinquent.

14. Vacantes prioratus non spoliabuntur.

15. Cum advocati recipientur, jurare jubebuntur se pravas causas non suscepturos, suosque clientes pro viribus defensuros. Eorum nullus in ecclesiastica tribunalia admitteatur, quin operam, triennii spatio, canonico & civili juri navaverit, aut se in agendis causis exercuerit.

16. Jurare officiales alique officarii ecclesiastici jubebuntur se munera non accepturos, & rite ac recte jus reddituros. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium apud Pontem Audemari, ann. 1279.

Guillelmus de Flavacour, archiepiscopus Rothomagensis, hoc suæ provinciæ concilium, feria quinta ante Ascensionem habuit, in eoque sequentes viginti quatuor constitutiones edidit.

1. Clerici juxta excommunicati suorum beneficiorum proventus amittent, ac si per annum excommunicati permanserint, amittent beneficia ipsa.

2. Capellani vel parochi qui, ut debent, missam non celebrant, beneficiis quæ possident, privabuntur, & pro non residentibus habebuntur, nisi se corrigant post canonicam monitionem, postquam scilicet juridice ter moniti fuerint.

3. Renovantur in ecclesiasticæ jurisdictionis perturbatores Bituricensis, an. 1276. & Lugdunensis, an. 1274. conciliorum statuta.

4. Qui excommunicati sunt (per decimum quintum secundi Lateranensis concilii canonem), quia male clericos habuerunt, denuntiabuntur & punientur tamquam excommunicati, nisi se intra tempus quod iis ordinarius designaverit, absolvendos curent.

5. Lateranensis concilii quarti canon 21. super annua apud proprium parochum confessione & paschali communione, fideliter servabitur.

6. Domini aut judices qui clericos contra ecclesiasticorum judicum requisitionem retinent, primo quidem generatim, deinde vero peculiariter, cum probe de re constiterit, excommunicationi subduntur.

7. Causas quæ ad Ecclesiam pertinent, ac potissimum personales ad laica tribunalia ecclesiastici non deferent. Id jam vetuerant concilia, Epaonense an. 517. Aurelianense an. 541. Mantifconense an. 585. Parisiense an. 615. Remense an. 630. denique Bituricense an. 1276.

8. Grossi decimatores suberunt ecclesiarum, librorum & ornamentorum reparationi, pro redditu quem ex iisdem ecclesiis percipiunt.

9. Christiani Judæis non servient, ac ne apud eos quidem commorabuntur; ac Judæi ipsi ei legi suberunt, ut externas aliquas notas deferant, quæ eos a Christianis secernant.

10. Nec vigilæ omnino nec choreæ in ecclesiis vel in cœmeteriis agentur.

11. Ad venationem clerici non incumbent.

12. In abbatibus & prioratibus quorum redditus non decreverunt, ponetur vetus monachorum numerus.

13. Monachi qui in prioratibus sunt, Gregorii Papæ, super abstinentia a carnibus, super confessionibus, superque jejuniis,

jeuniis, constitutiones servabunt ; ac per censuras ad id adiguntur.

14. Regulares cum sæcularibus , absque ordinarii venia, non degent.

15. Servabitur quinquagesimus nonus quarti Lateranensis concilii canon , qui regulares vetat ultra statam summam, sine expresso abbatis consensu , mutuari.

16. Decani rurales qui jurisdictionem exercent, nullam suspensionis aut excommunicationis sententiam nisi de scripto pronuntiabunt.

17. Excommunicati , quoad se absolvendos curaverint, denuntiabuntur.

18. Non pronuntiabitur excommunicatio generatim , nisi ob furta jacturasque , & quidem post congruam monitionem , canonicam monitionem scilicet quæ ter repetenda.

19. Capellani qui ecclesiarum servitio ad tempus addicentur, subduntur examini super ingenio , super vitæ ratione, super ordinatione denique ipsa.

20. & 21. Clerici , seu conjugati , seu non , qui post juridicas monitiones tres , a sæcularibus negotiis non abstinuerint, tonsuram & habitum clericalem non deferent, clericorum more non vivent , eosque nec defendent, nec vindicabunt ecclesiæ judices.

* Vicesimus canon qui conjugatos clericos ab iis distinguit, qui conjugati non sunt , sequitur Lateranensis concilii quarti quod an. 1215. habitum fuit, decimum quartum canonem in quo legitur : *Qui autem secundum regionis suæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, gravius puniantur, cum legitime matrimonio possint uti.* Urbanus tamen Papa II. jam inde ab an. 1089. mandaverat, ut omnes ad unum clerici qui , post subdiaconatum, matrimonio uti voluissent, omni officio & beneficio ecclesiastico privarentur; quamobrem dicendum est hujus Papæ mandatum non ubique viguisse, ac vel in Occidente ipso regiones extitisse in quibus subdiaconos ante ordinationem conjugatos matrimonio deinde uti liceret. Constat etiam, in aliquibus Occidentis ecclesiis, matrimonium subdiaconis concessum fuisse, qui in ordinatione
ne ipsa

ne ipſa declarabant ſe nolle cœlibatui ſe ſubdere, quemadmodum illud diaconis ipſis in græca eccleſia concedebatur.

22. Presbyteri ob non ſolutam decimam excommunicatione percuſſi ſe ante Dominicum Natale abſolvendos curabunt, eam, ſecus, pœnam ſubituri, ſuis ut beneficiis priventur, ſi ita expedire epifcopo viſum fuerit.

23. Clerici qui ſacræ militiæ nomen dederunt, pprivilegiis quæ cruce ſignatis ſummi Pontifices eorumve legati conceſſerunt, non abutentur.

24. Canonici regulares in parochorum album referri non poterunt, niſi prius examini epifcopus eos ſubdiderit; eosque, ſine epifcopi conſenſu, ſuperiores revocare non poterunt. Si ſuperiores regulares, quadraginta poſt diebus quam parœciæ vacare cœperint, idoneos viros qui eas repleant, non præſentaverint, iis epifcopi providebunt, in iisdemque ſæculares presbyteros, ſi par eſſe crediderint, collocare poterunt.

* Conceinit canon hic tam veteri quam novo juri cujus vi collatores epifcopis inferiores non poſſunt parœcias conferre, quin ii quibus eas conferunt, ſe epifcopo præſentare debeant, ut approbationem ſeu cum auctoritate inſtitutionem ſuſcipiant, quæ ſecum animarum curam, easque regendi facultatem trahit, quam unus epifcopus dare poteſt. Si quis abbates & abbatiffæ ſunt, qui parœcias conferunt, quin parochi neceſſe habeant ſe ab epifcopo approbandos curare, id eo fit, quod ob ſingulare privilegium, hi collatores jurisdiſtione quaſi epifcopali gaudent, & hoc ex capite, epifcoporum, quoad eas parœcias, prope dixerim, locum tenent. Quod attinet ad tempus collatoribus & patronis conceſſum, ut exerceant ſuum collationis aut præſentationis jus, patronis eccleſiaſticis quidem menſes ſex, laicis vero menſes tantum quatuor ſuppetunt, a die numerandi qua vacationis notitia ad eos pervenit; quibus elapſis, ad patroni ſeu collatoris proximum ſuperiorem devoluta collatio eſt. *Ibid. & Beſſinius, in Concil. Normann.*

Concilium Avenionenſe, ann. 1279.

Bertrandus de ſancto Martino, archiepiſcopus Arelatenſis, qui

qui deinde Cardinalis-Episcopus Portuensis fuit, habuit concilium hoc Maji 17. in eoque constitutiones quindecim ad disciplinam spectantes edidit.

1. & 2. Censuras in eos ferunt, qui ecclesiasticis bonis potiuntur.

3. Episcopos qui contumeliam aliquam passi sunt, finit, vel extra suum territorium, sententias in eos ferre a quibus probro affecti sunt; omnibusque Arelatensis provinciæ ecclesiasticis mandat, ut ejusmodi sententias servant, quia in hac facti specie, inquit concilii Patres, Arelatensis provincia universa e singulorum ad eam spectantium episcoporum territorio est, usque eo dum reus congruam satisfactionem persolverit.

4. Eos communionem spoliari jubet, qui clericos quorum potiti sunt, ad ecclesiasticam jurisdictionem remittere nolunt; quod si, per monitiones tres publice denunciati, parere noluerint, urbs & loca cætera in quibus hi clerici detenti fuerint, interdicto subduntur.

5. Sub excommunicationis *ipso facto* subeundæ pœna, vetat omnibus seu ecclesiasticis seu sæcularibus, ne ipsi per se, vel per alium cuiquam persuadeant, ut se suam extra parocchiam sepultum velit.

6. Servari jubet canones plures aliis temporibus in Judæos editos, cujusmodi sunt, qui iis præscribunt, ut notas ferant per quas dignoscantur, ut a carne publice comedenda Quadragesimæ tempore abstineant, ut sanctum Sacramentum, cum obvium habent, cum observantia salutent, &c.

7. & 8. Bituricensis concilii, an 1226. in eos qui ecclesiasticæ jurisdictionis libertatem turbant, canones renovant.

9. Regularibus & sæcularibus exemptis vetat, ne excommunicatos, nominatim interdictos & publicos usurarios ad sacramenta vel ad sepulturam recipiant.

10. Valentini concilii, an. 1248. decretum instaurat, quod excommunicatos a publicis officiis arceat.

11. Excommunicationem in eos pronuntiat, qui ad aliquod publicum munus excommunicatos eligunt recipiuntve.

12. & 13. Clericos vetat se mercaturæ & negotiis sæcularibus immiscere.

14. Sub excommunicationis poena, interdicit, ne testamenta supprimantur.

15. Mandat, ut intra menses duos, statuta hæc in Arelatenfis provinciæ ecclesiis omnibus enuntientur. *Ibidem.*

Concilium Redingense, in Anglia, an. 1279.

Joannes Peckamus, archiepiscopus Cantuariensis, cum suffraganeos episcopos, an. 1279. Redingi, congregasset, Ottoboni constitutiones renovavit, quibus alias super beneficiorum collationibus, super excommunicationis sententiis, superque clericis concubinariis nonnullas addidit. Extat etiam hoc in concilio de infantium baptismo decretum, ut nempe qui diebus octo ante Pascha, itemque ante Pentecosten lucem aspiciunt, his duobus festis diebus solemnem in modum baptizandi reserventur. Extant & alia plura ad religiosos & religiosas spectantia quæ fusc quicquid ordinem ac disciplinam in monasteriis servandam afficit, persequuntur. Commendatur, inter alia, ut religiosi & religiosæ secessum, modestiam & simplicitatem custodiant; iisque alte animo infigitur ridiculum fore eos *dominos*, hasve *dominas* appellari.

Concilium Budense, seu Heracliense, an. 1279.

Philippus, Firmensis episcopus, & in Pannonia, Polonia, Croatia, Servia, &c. sanctæ Sedis legatus magnum ex earum regionum præfulibus, Budæ, seu Heracliæ, concilium habuit cui Septembris mensis dies 14. an. 1279. finem attulit, & in quo editæ constitutiones sexaginta novem super Ecclesiæ disciplina, cujus compendium veluti quoddam sunt.

1. Quoniam prælati inferioribus morum puritate, agentique ad regulas exacta ratione præstare debent, quemadmodum dignitatis eminentia & auctoritatis amplitudine eos antecedunt; magnam proinde circularem coronam deferent, quæ aures omnino patentes relinquat, pro communi religionum consuetudine, cum alia religio major non adit quam pontificalis religio.

2. Nun-

- . Nunquam seu equo insidentes , seu pedibus incedentes
i conspectum dabunt, quin albam aut roseam sub cappa
lacerna tunicam gerant.
- . Prælati aliive presbyteri nec lacinias, nec externas aper-
restes, nec globulos, nec fibulas aureas argenteasve, nec
um ullum super indumentis ornamentum ferent cui au-
ant argentum admixtum sit. Vestes huic decreto con-
æ proscribentur a superioribus, in pauperum subsidium;
traque facientes, quoad respuerint, beneficiis, si qua
ident, privabuntur.
- . Annulum prælati tantum gestare poterunt; quem si quis
s ex ecclesiasticis deferet, abstrahet episcopus, eumque
get eodem tempore, ut annuli valorem pauperibus det,
is, ecclesiæ ingressu privandus.
- . Eadem in clericos pœna qui suis in ædibus aulisve cau-
am tenere ausi fuerint.
- i. In religiosos pœna eadem qui episcopi renuntiati non
erent sui ordinis habitum tum publice, tum privatim.
- v. Nulli hostili facinori se immiscebunt clerici, nisi forte
ut ecclesias aut patriam tueantur, ac ne tum quidem pug-
unt ipsi per se.
3. Clerici nec commercium nec officium publicum exer-
unt; non ad spectacula nec ad cauponas se conferent; aleis
i ludent, ac ne aderunt quidem, ut alios ludentes spe-
nt; tonsuram & coronam regularem deferent, utilibus
i studiis animum applicabunt.
9. Clericorum nullus in sanguinis sententia partem vel mi-
nam sibi sumet, aut chyrurgiam profitebitur, quatenus
issionem seu incisionem propositam habet; seu denique
remoniam purgationis per aquam frigidam aut calidam, aut
ferrum candens sua benedictione firmabit.
10. Vicariatus laicis aut clericis conjugatis archidiaconi
inde ac parochi non committent, sub pœna privationis
icii & beneficii quoad committentes, & excommunicatio-
i quoad commissos.
11. Arma non ferent clerici, sine episcoporum venia, &
c ipsa iusto & evidenti metu nixa.

12. Feminas apud ſe clerici non detinebunt, & excommunicationi ſuberunt *ipſo faſto*, ſi minus, quas detinent, intra tres meſes a concilii poſtremo die numerandos expulerint.

13. Genua fleſtent clerici ſe cum reverentia inclinantes, quoties Mariæ nomen, divini officii tempore, pronuntiatum audient. Nudis pedibus in choro non aderunt; preſbyteri vero ſemper ibi rotundis cappis aut ſuperpelliceis induti erunt.

*Eſt in textu preſbyteros officio nunquam adfore *ſine cappis rotundis vel ſuperpelliciis*. *Superpellicium* erat linea veſtis cum manicis, ita dicta, quia tunicis ſeu veſtibus pelliceis imponebatur, inquit Durandus, in *Ration. Lib. II. cap. I. n. 10.*
 & 11.

14. Prælati qui eccleſias viſitant, ea moderatione ſe gerent, ut iis nulla prorfus ratione oneroſi ſint.

15. Nullum beneficium e laicorum manu accipietur; & epiſcopi aut alii ad quos pertinet inſtituere, confirmare aut providere, nil horum facient, niſi poſtquam iis certo conſtiterit eorum, qui præſentantur, electionem canonicam eſſe, ſalvis tamen patrônorum legitimis iuribus.

16. Quicumque ex clericis beneficia poſſident, quæ animarum curam adjunctam habent, in iis reſidebunt, iisdemque deſervient ipſi per ſe, quin vicarios ibidem ſtatuerere poſſint abſque ordinariorum conſenſu, ſecus eam pœnam ſubituri, ut beneficii proventu ad annum priventur.

17. Clerici qui fœdera ſeu conſpirationes inierint, excommunicationem *ipſo faſto* ſubibunt, beneficiis quæ poſſident, ad tempus vel in perpetuum privabuntur, itaque præterea punientur, ut exemplo cæteris eſſe poſſint.

18. Parochi, antequam ad ſynodum pergant, ſuis in parœciis ægrotantes inviſent.

19. Omnes ad unum clerici ſeu ſæculares ſeu regulares in dignitatibus conſtituti ſe ad prœvinciæ ſynodum conferent; quod ſi legitime impediti fuerint, eo clericum mittent, qui eorum excuſationes afferet, quique eorum procuratiône munitus erit, ut quicquid in ſynodo præſcribetur, acceptet. Archiepiſcopi, epiſcopi, abbates & quicumque mitræ privilegio gaudent, ſe ſynodo liſtent induti mitris, ſuperpelliceis,

ceis, stolis, cappis seu pluvialibus; inferiores prælati, superpelliceis & stolis, ac si voluerint, cappis seu pluvialibus; simplices presbyteri, *cottis* seu superpelliceis & stolis; denique inferiores clerici, *cottis* tantum.

* *Cotta*, *cottus*, seu *cota* erat linea vestis clericorum propria, seu superpellicei genus quoddam. Clerici induiti vestimentis sericis, aut superpelliceis, sive cotis vadant processionaliter, Alexander IV. pap. Lib. VI. Epistol. 156. Canonici teneantur ire bini & bini, cum superpelliceis sive cottis lineis, &c. Stat. Eccl. S. Laur. Rom. MSS.

20. Quicumque beneficia possident quibus animarum cura est, se intra annum presbyteratu initiandos curabunt, secus eam poenam subituri, suorum ut beneficiorum jacturam faciant.

21. Eucharistiæ sanctisque oleis apponetur clavis.

22. Nemo altari serviet, aut epistolam leget sine superpelliceo ac talari veste. Distincte & devote presbyteri divinum diei & noctis officium recitabunt.

23. Qui in beneficia intrusi fuerint, excommunicationi subduntur, & ad fructuum restitutionem adiguntur.

24. & 25. Clerici sæcularibus iudiciis haud se sistunt nisi forte ob sæcularia negotia ad laicum, non autem ad ecclesiasticum forum pertinentia.

26. Filios quos in sacris ordinibus constituti susceperunt, apud se clerici non retinebunt; eruntque hi sane pueri majoris ecclesiæ mancipia. Nec magis clerici ipsi habebunt apud se talos, aut alia ad aleas instrumenta.

27. Reliquiæ suas extra capfas non ostendentur, nisi præcipuis diebus festis, aut frequenti præsentem populo, pro aliquarum ecclesiarum consuetudine. Neque vero eadem venduntur, aut præstabitur novis honos absque Papæ venia.

28. Ii tantum poterunt divinum verbum nuntiare, quos Papa aut episcopus approbaverint; nec tolerabuntur quæstuant alii quam qui Papæ ejusve legatorum, vel episcopi litteras exhibuerint.

29. Non oppignerabuntur ornamenta ecclesiæ, nisi ejusdem ecclesiæ necessitas ita postulet, & quidem episcopo veniam dante & parochianis consentientibus.

30. Ecclesiarum rectores nihil de suarum ecclesiarum bonis, supellectile, juribus, libris, ornamentis, dum vivent, donare poterunt, aut in mortis articulo de iisdem testari, nisi quibus in casibus per jus licet.

31. Clericorum nullus id sibi sumet, ut extra regnum, suamve extra provinciam iter instituat, sine proprii episcopi eorumve nutu, qui ei sunt ordinariorum loco, ea, secus, statuta poena, ut beneficiis quæ possidet, ad annum privetur.

32. Ad sanctorum ordinum obeunda munia nullus ignotus clericus admittetur, nisi ostendat ordinarii sui litteras, quæ fidem faciant ordines quorum functiones peragere vult, eum suscepisse. Qui aliter eum admiserint, ipsi sanctarum rerum receptione, & ecclesiæ aditu privabuntur.

33. In propriis parœciis & non in aliis, ac ne in religiosis quidem domibus fideles divinis officiis intererunt. Parochis suis tantum parochianis, & quidem sub suspensionis poena, sacramenta administrabunt; exceptis tamen clericis, peregrinis, iisve qui ad aliquam ecclesiam, cum Papæ venia, se conferunt.

34. Ecclesiæ bonorum administratores, bis in anno, suæ administrationis rationem reddent.

35. Abbates, priores & parochi mutuas dare aut accipere non poterunt, nisi duas tresve pecuniæ marcas, cæteri vero clerici, nisi unam tantum, sine capituli & diocesani episcopi consensu.

* *Marca, marcus, & marcha* erat auri aut argenti pondus, quod semilibram æquabat, eratque usui in commercio, ante quam cusa pecunia adhiberetur.

36. Suarum ecclesiarum suorumve monasteriorum bona immobilia aut jura nec inferiores prælati sine episcoporum, nec episcopi sine metropolitanorum, nec metropolitani sine sanctæ Sedis venia, præter quam in casibus a jure concessis, alienare poterunt.

37. Nova ecclesiis tributa non imponentur.

38. Archidiaconi non instituentur, quin triennium canonico juri studuerint; quique jam instituti sunt, ei legi suberunt, ut hoc studii triennium peragant, idoneis vicariis

riis per hos totum studii tempus in eorum locum positus.

39. Matrimonialium causarum cognitio prudentibus, circumspectis & in hoc rerum genere expertis viris reservabitur.

40. Abrogantur omnes excommunicationis sententiæ, omne iusjurandum, cæteræque rationes omnes quas adhibent tam sæculares quam regulares prælati quidam, ut impedian, ne inferiores suarum ecclesiarum suorumve monasteriorum statum superioribus majoribus patefaciant.

41. Nullæ mobiles profanæ res in ecclesiis ponentur, nisi ut fartæ testæ quæ ab hostium incursionibus, vel a flammarum furore servantur.

42. Manualis cæterique ecclesiastici libri parochis singulis præsto erunt.

43. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne choreæ ducantur, aut lites intententur in cœmeteriis vel in ecclesiis. Nec magis ædificabitur in cœmeteriis, aut sterus aliæve sordes ibidem ponentur.

44. Laicos parochi non sinent in ecclesiis vigilias agere, nisi vetus iis faveat mos, in iisdemque nihil non ex pietatis legibus fiat.

45. Canonici qui horis canonicis non intererunt, distributionibus privabuntur; & capitula nominabunt canonicorum quempiam qui notet absentium nomina.

46. Interdictio, ne archidiaconi bessem romanum seu femilibram francicam exigant ad eos sepeliendos quos aliquo casu, ut gladio, veneno, naufragio, &c. mori contigerit.

47. Laicos prohibebunt parochi, ne concubinas habeant, ea in refractarios statuta poena, ut priventur ecclesiæ aditu.

48. Suis in domibus suisve in terris nemo pravæ vitæ feminas feret, secus eam poenam subiturus, ut ecclesiæ ingressu privetur.

49. Laici qui defunctorum ecclesiasticorum bona, quavis obducta causa, usurpaverint, excommunicatione plectentur.

50. Eadem in eos poena qui ecclesiæ bona aut jura alienaverint.

51. Qui patronatum juribus gaudent, ea donare vel in alios transferre sine diocesani episcopi consensu non poterunt.

52. & 53. Quicumque sibi vindicant ecclesiarum aut monasteriorum bona, excommunicationi subduntur.

54. Ecclesiastici iudices qui se favore aut pecunia corrumpi sinunt, ad annum ab officio suspensi erunt.

55. Excommunicati carebunt agendi apud iudicem, litis intentandæ, aut testimonii ferendi jure.

* Ut excommunicationem consequerentur effecta hæc, eam denuntiata esse oportebat; at in præsentia, tum quodque cum ea denuntiata est, si necessitas adsit, cum excommunicato communicari, in eum causam agi, aut cum eodem contractum iniri licet. In Gallia, potest etiam excommunicatus testari, succedere, apud iudicem petere, se testem præbere, gentilitiæ aut feudalis redhibitionis jure uti, &c. Gilbertus, *Instit. eccles. & benef. Tom. II.* edit. an. 1750. p. 496.

56. Ecclesiastici & civiles iudices exceptiones admittunt a partibus allatas, ne ad eorum tribunal respondeant.

57. Sæculares iudices operam dabunt, ut ecclesiasticorum iudicum sententias executio consequatur; & ecclesiastici iudices utentur & ipsi ecclesiæ censuris, ut laicorum iudicum sententiis refractarios subdant.

58. Prohibentur ecclesiæ aditu Reges & Reginæ, qui impediunt, ne ad sanctam Sedem appelletur; inferiores autem potestates quæ in eadem facti specie versantur, excommunicationi subduntur *ipso facto*, nisi ejusmodi impedimenta tollant, triduo postquam reclamatum fuerit.

* Celebris & gravissima quæstio est, 1. an Ecclesia supremos Principes eorumve ministros ob ipsam suorum munerum exercitationem excommunicare possit; 2. an etiam quibusdam in casibus debeat. Ad primam controversiam quod attinet, Fleurius, in suo super Gallicanæ Ecclesiæ Libertatibus sermone, tamquam excessum quemdam eorum opinionem spectat, qui Ecclesiam in Principes excommunicationem pronuntiare non posse contendunt, & auctor ipse Monumenti super Gallicanæ Ecclesiæ Libertatibus, impressi Amstelodami an. 1755. a Fleurio, super hoc capite, non dissentit; „ Excommuni-
„ catum

„catum esse, inquit auctor hic, p. 169. est a fidellum societate sejunctum esse, nec amplius quicquam juris ad sanctorum rerum participationem habere. Fidelis quisque, quæcumque tandem sit ejusdem conditio, hanc abscissionem & has privationes mereri potest; easque statim ac meretur, ut reapse ferat, perficere potest Ecclesia; verum hanc Ecclesiae potestatem prudentia moderari debet. “ Constat ergo Gallos, eos ipsos qui maxime de suis libertatibus solliciti sunt, in ea esse sententia, Ecclesiam posse, absolute loquendo, supremos Principes eorumque ministros seu officarios excommunicare; asserunt iidem tamen id eam facere non debere, propterea quod ea quidem a Deo spiritalis gladii jus ad ædificationem solummodo, non item ad destructionem accepit; eum autem in Potestates earumque ministros educens, non minus ad suum ipsius quam ad ditionum excidium incumberet, per turbas, perturbationes, schismata, perduelliones, & alia mala tam multa quæ dubio procul ejusmodi excommunicationes non secum trahere non possent. „ Novum equidem aut singulare aliquid non proponam, aiebat S. Augustinus, (*Lib. 3. contr. Epist. Parm.*) sed quod usui penes universam Ecclesiam est. Cum fratrum, hoc est, Christianorum qui in Ecclesiae communione sunt, aliquis in culpam labitur quæ anathemate digna est, hoc tum solum in eum pronuntiatur, cum nullum inde schisma timendum est; correctio enim salutæris esse non potest, nisi cum peccator multitudinem haud sibi consortem sociamque habet. Cum morbus plures occupavit, nihil aliud bonis superest quam dolor & gemitus. “ Ex his principiis rejiciuntur in Gallia Bullæ Romanorum Pontificum aliorumque quorumvis in reges, judicesque seu officarios regibus, ob eorundem munerum functionem editæ; rejiciuntur etiam in Gallia excommunicationes ob civilia debita in ecclesiasticos aut laicos latæ.

59. & 60. Ecclesiae aditu & sacramentorum perceptione privantur. qui personarum bonorumve ecclesiasticorum, quoad tributa, portoria, aliasque impositiones, immunitatem violent.

61. Monachi & canonici regulares deferent omnes & singuli

schate & Pentecoste renovabitur; conclusa servabuntur, apposita clave & metallicis in vasis chrisma, sanctum oleum & infirmorum oleum.

5. Baptizatorum infantium parentes monebunt presbyteri, ut eos, cum septimum ætatis annum attigerint, ad episcopum ducant a quo confirmationem suscipiant. His pueris in promptu erunt ex tela fasciæ, candidæ aptæque quibus frons, ubi confirmati fuerint, iisdem cingatur. Has fascias confirmati pueri per dies tres retinebunt; tertiaque die, ad ecclesiam ductis eas presbyter detrahet, frontemque terget. Fascias deinde comburet presbyter, earumque cineres in piscinam cum aqua injiciet qua confirmatis frontem laverit.

6. Poenitentiae psalmos presbyter, extremam unctionem deferens recitabit; iisque, si via longior fuerit, litanias & in id præscriptas preces addet. Ob hujus sacramenti administrationem nihil petet; poterit tamen id accipere quod ei gratis oblatum fuerit.

7. Omnes presbyteri Missam dicent benedictis albis induti, confessique, si commode possint; non poterunt eam dicere, nisi postquam matutinum & primam diei recitaverint; & id quidem, sub excommunicationis poena. Aptæ & nitidæ tenebuntur altaria, itemque quicquid eadem ambit. Secernentur vasa quæ vinum & aquam ad Missam continent, duæque tantum tresve aquæ guttæ in calicem infundentur. Cum presbyter debeat duas missas dicere, vini & aquæ ablutionem non sumet in prima, sed eam in altera sumendam servabit, aut honestæ personæ quæ jejuna sit & ad id comparata, sumendam dabit. Ex auro, argento, ebore, aut ære perpolito erit pixis in qua Domini Nostri Corpus servabitur, aut in qua ad infirmos feretur; eique inerit album linteolum cui erit Domini Nostri Corpus impositum. Cum ad infirmos sanctum viaticum deferetur, fideles qui illud obvium habebunt, genua flectent, sibi pectus percutient, jungent extollentque manus illud adoraturi. Sanctæ hostiæ singulis diebus quindecim renovabuntur. Vinum & aquam in calice ad bibendum fidelibus qui communicaverint, presbyter exhibebit.

8. Pæro-

j. Parochianis commendabunt pastores, ut sæpe confiteantur, eosque audient modeste æque atque attente sollicitèque, ecclesia tantum, excepto necessitatis aut morbi casu, & ecclesiæ loco e quo ab omnibus videri possint; idque, sub communicationis pœna. Presbyteri nec ante solis ortum, nec solis occasum confessiones audient, nisi magna urgente necessitate, in loco cui lumen insit, nonnullisque præsentibus. Confessarius qui feminæ quæ sola in ecclesia fuerit, confessio audiet, excommunicationi subdetur, triduoque ex pane & jejunabit. Confessarii super peccatorum qualitate, numero, circumstantiis pœnitentes interrogabunt, iisque non solum absolutionem conferent, quam contritos, humiles, ac comparatos viderint, ut non amplius peccare, suis re peccatis satis, & pœnitentias iisdem congruas agerent. Confessarii qui personas aliquibus restitutionibus obvias jubebunt, pœnitentiæ loco, capellas, ecclesias aut monasteria construere, excommunicationem subibunt. Eadem in eos pœna qui Missas ipsi dicent, quarum celebrationem pœnitentiam mandaverint; itemque in eos qui ex pœnitibus seu viris seu feminis quærunt eorum earumve nominibus cum peccarunt.

k. Quicumque voluerint ad sacros ordines suscipiendos se referre, confitebuntur, eruntque jejuni; nec nisi post missam recedent, suspensionis & excommunicationis indicta.

l. Qui clandestina matrimonia contraxerint, aut iisdem iterint, excommunicationem subibunt. Eadem in eos, qui ne matrimonii impedimenta pateant, aliquid aut accipiunt, eademve quocunque tandem consilio celebrant. Bannorum proclamationem festis diebus tribus, post missam Evangelium edet parochus, antequam ad maiorem celebrationem procedat.

m. Si quo in cœmeterio excommunicatus denunciatus humetur, cœmeterium hoc interdictum erit ad excommunicationem usque; quique ejus sepulturæ adfuerint, excommunicationem subibunt. Septa erunt cœmeteria, ita ut, ut ne belluis pateat in eadem aditus. Mortuorum

ossa

ossa in peculiari loco ponentur. Ejus corpus qui sibi in religiosa domo sepulturam elegerit, ad parochialem ecclesiam statim feretur, ubi Missa dicetur, ac deinde transferetur ad sepulturæ locum; omnino excommunicationis indicta poena.

12. Communione privantur, qui alienant Ecclesiæ bona, qui ea usurpant aut retinent, qui indebitas servitutes ex iisdem exigunt.

13. Instaurantur, super ecclesiarum libertatibus, immunitatibus & asyli jure, statuta vetera.

14. In usurarios antiqui canones renovantur.

15. Quicumque Sacerdos, sine episcopi aut archidiaconi, vel alterius cujusque venia, cujus est eam dare, in parochiali ecclesia, seu in capella sacrum fecerit, excommunicationem subibit, quin ulla ratione, facultate uti possit, quam in id ejus ecclesiæ, seu capellæ patroni eidem concesserint.

16. Horum decretorum, cæterorumque quæ Colonienſes archiepiscopi eorumque archidiaconi hætenus ediderunt, executio, sub excommunicationis poena, præcipitur. Mandatur etiam, sub eadem poena, omnibus parochis eorumque vicariis, ut sibi propria & peculiaria sigilla habeant.

17. Uuniuscujusque archidiaconatus executores testamentarii, apud personas duas quæ in unoquoque archidiaconatu in hunc finem ab archiepiscopo designabuntur, testamentorum executionis quæ iis demandata est, rationem reddent.

18. Cum locus interdictus erit, ecclesiastica sepultura, extrema unctio & sacramenta cætera nemini non negabuntur, exceptis baptismo quoad pueros, poenitentiaque & viatico quoad morti proximis. Sepeliri tamen in cœmeterio, at servato silentio & absque ulla cæremonia, clerici poterunt, qui nullam interdicto causam præbuerint, ejusque legibus fideliter obsecuti fuerint. Poterunt etiam ecclesiarum rectores, in hebdomada, interdicti tempore, sacrum facere, at submissa voce, januis clausis, sine æris campani sono ac sine ulla solemniforma, & quin eorum quempiam qui interdicti sunt, eo admittere possint. Parochi interdictis locis proximi ei legi suberunt, ut, antequam Missam dominicis festisque diebus inchoare possint, quærant, an in eorum ecclesia quispiam

niam ex interdictis locis adfit; quod si quis ejusmodi adfuerit, eum jubebunt ex ecclesia statim egredi. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Saltzburgenſe, Salisburgenſe, ann. 1281.

Fridericus, archiepiſcopus Salisburgenſis, habuit concilium hoc quod ex quatuordecim prælatis conflatum fuit, & octodecim canones edidit.

1. Interdictio, ne monaſterii bona, ſine dioceſani epiſcopi venia & ſine communis conſenſu alienentur.

2. Monaſteriorum ſuperiores, ſemel in anno, coram epiſcopo, alioque quem is designaverit, communitati ſuorum reddituum rationem reddent.

3. Omnes religioſi a S. Martini die ad uſque Natale Domini jejunabunt, & quadrageſimale jejunium a quinquageſima incipient.

4. Religioſi notorie proprietarii in carcerem conjicientur.

5. Religioſi, tum intra, tum extra monaſterium, ſui ordinis habitum deferent.

6. Quicumque ſuperior ſuum religioſum profugum aut expulſum, ab epiſcopo vel ab ordinis viſitatoribus rogatus, recipere renuerit, temporalis adminiſtrationis ſuſpenſionem ſubibit, quoad poſtulatis annuerit.

7. Abbates ordinis ſancti Benedicti, tertio quoque anno, ſuum generale capitulum celebrabunt.

8. Abbates, viſitatores, & qui ad generale capitulum pergent, equos plures quam octo ad comitatum habere non poterunt.

9. Religioſæ communem omnes & ſingulæ vitam agent, eique legi ſuberunt abbatilæ, ut una cum monialibus cæteris in eodem dormitorio cubent, & in eodem triclinio comedant, ab Adventu ad Natale Dominicum, & a ſeptuageſima ad Paſchatis octavam uſque.

10. Qui beneficia plura poſſident, quæ cum animarum cura conjuncta ſunt, eo contenti erunt, quod poſtremum obtinuerunt, & ſe cæteris abdicabunt.

11. Archiepiſcopo reſervatur ea cura, ut in parochorum eccle-

ecclesiis, qui ibidem residere non poterunt, vicarios ponant.

12. Ecclesiarum advocati qui non ante S. Joannis festum, ad tribunal ordinarii loci, sua jura firmaverint, super iis quæ sibi arrogant, non amplius audientur.

13. Qui clericis vim intulerint, poenas a canonibus latas subibunt.

14. Qui in causa sunt, ut ecclesia aut cœmeterium polluat, effuso ibidem humano sanguine, reconciliationis expensas solvent.

15. Patroni aut judices qui defunctorum clericorum bonis & beneficiis potiti fuerint, excommunicationem subibunt quam jus infligit.

16. Mandantur ad pacem preces.

17. Clerici & laici falsarii excommunicatione pleſtentur.

18. Eadem in clericos poena, qui ecclesias e laicorum manu suscipiunt. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Lambethense (in Anglia), an. 1281.

Joannes Pekamus, archiepiscopus Cantuariensis habuit concilium hoc, Octobris mensis die 10. In eo primum mandata executio tum decretorum quæ postremum Lugdunense concilium ediderat, tum constitutionum Ottoboni, tum canonum Lambethensis concilli sub archiepiscopo Bonifacio celebrati; deinde vero viginti septem capitula seu statuta quæ sequuntur, enuntiata.

1. Presbyteri, saltem semel in hebdomada, antequam celebrent, confessionem edent. In aptissima pixide, congruo linteo intus tecta, Domini Nostri Corpus servabitur, & dominicis diebus singulis renovabitur. Pulsabuntur ad elevationem æra campana, ut qui Missæ quotidie interesse non possunt, genua flectant, ubicunque fuerint, domi vel in agris, atque ita indulgentias ab episcopis concessas lucrentur.

2. Presbyteri, quas receperint, Missas fideliter ipsi persolvent, aut persolvendas curabunt, nec se posse credent per unam & unicam Missam pluribus satisfacere, quibus integram singulis Missam se dicturos promiserunt.

3. Eos

3. Eos iterum baptizari prohibetur, qui præscripta forma, licet a laicis, baptizati sunt; mandaturque, ut sub conditione, denuo ii baptizentur, quorum dubium baptisma est.

4. Ad communionem nemo admittetur, quin confirmatus sit, præterquam in mortis periculo.

5. Sacrorum, ordinum unus cum minoribus quatuor non conferetur.

6. Pertinacibus peccatoribus, aut clericis beneficia plura quæ dimittere nolunt, possidentibus absolutio non tribuetur.

7. Presbyteri qui sine positiva aut saltem præsumpta ordinarii approbatione confessiones audient, prætexentes sibi factis ad id firma apostolicæ Sedis privilegia suppetere, excommunicationem subibunt, nisi eorum privilegium expressis verbis enuntiet eos ab episcopi & metropolitani jurisdictione, confessiones audiendi facultatem quod spectat, exemptos esse.

*Ejusmodi privilegia nunc temporis haud recipiuntur in Gallia; sed tamquam ordinariorum juribus contraria rejiciuntur.

8. Ob publica & scandalo obnoxia crimina imponetur publica poenitentia quam canones nimirum præscribunt.

9. In quoque decanatu generalis confessorius clericis adierit.

10. Explicabunt pastores omnes, quater in anno, suis parochianis, vel ipsi per se, vel per alios, quatuordecim fidei articulos, Decalogi præcepta decem, præcepta evangelica, misericordiæ opera septem, capitalia peccata septem, præcipuas septem virtutes & septem Sacramenta.

11. Erga pauperes & potissimum divini verbi præcones hospitalitas exercebitur.

12. In iudicium nemo vocabitur, quin eidem indictum jus, ejusque, statis die & loco, subeundi tempus significetur.

13. In decanos, archidiaconos & officiales interdictio, ne suum sigillum apponant cujusquam actui qui se absentis procuratorem constitutum dicerent.

14. Damnantur odiosa clericorum molimina, qui, ut beneficiorum legitimos possessores supplantarent, se a patronis ad ea præsentandos curabant, atque ita legitimos possessores iisdem spoliabant.

15. Renovatur Oxoniensis concilii canon qui ecclesias locari vetat, præter quam ob causas, episcopi iudicio, necessarias; actum quidem, non laicis, sed sanctæ vitæ clericis, designata pauperibus, super locationis contractu, portione quæ ad eos pertinet, quæque a parocciæ incolis quatuor, in id delectis, in eos distribuetur.

16. Omnes regularium canonicorum familiæ ad generale capitulum pergent.

17. Qui religiosas corrumpunt, excommunicationem episcopo reservatam subeunt, præter quam in mortis articulo.

18. Religiosæ nunquam solæ egredientur; & quamvis solas secum habeant, apud consanguineos tamen aliosve, non ultra dies tres, ad solatium, neque ultra sex, ad negotia, remanere poterunt, nisi diuturniorem commorationem episcopus necessariam iudicaverit.

19. Religiosi & religiosæ qui suum probationis annum in monasterio transegerint, professi censebuntur, & siquidem ad mundi societatem redierint, pro apostatis habebuntur.

* Non agnoscuntur in Gallia professiones tacitæ; ibi requiritur, ut solemnem in modum, & coram laicis testibus fiant.

20. Adiguntur apostatæ monachi, ut ad suum ordinem regrediantur, aut mitiorem amplectantur.

21. Religiosi testamentorum executores esse non poterunt.

22. Clerici qui sæcularium in modum induti incedent, primum ecclesia, deinde vero, si correctionis impotes sint, beneficiis quæ possident, privabuntur.

23. Episcopi non conferent clericorum filiis beneficia quæ ab eorum patribus possessa fuerunt, nisi iis ad id faveat sedis apostolicæ dispensatio.

24. Cum episcopus clericum ad peculiarem ecclesiam recipit, exprimere debet suis in litteris ordinem quo is clericus insignitus est, titulumque quo idem ad illud beneficium admittitur.

25. Qui curata plura beneficia possident, intra sex menses in episcopi manus ea remittere, sub canonicis pœnis, debebunt.

26. Ad-

26. *Advocatus nemo suscipietur, quin per annos tres canonico & civili juri studuerit.*

27. *Sacerdotes omnes, sæculares & regulares, semel pro defuncto episcopo Missam dicent. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. Anglic. Tom. I.*

Concilium Avenionense, ann. 1282.

Bertrandus de sancto Martino, archiepiscopus Arelatensis, habuit cum suis suffraganeis concilium hoc, in eoque edidit canones undecim.

1. *Excommunicationis sententiam pronuntiat in usurarios, qui suas res seu merces carius vendunt, prætexentes eas se fide vendere.*

2. *Pro Ecclesia preces mandat.*

3. *Ecclesiæ bona sine episcopi consensu alienari vetat.*

4. *Mandat, ut omnes Arelatensis provinciæ prælati & beneficiarii communibus impensis procuratores constituent, ut defendant propugnentque ecclesiasticorum causas, qui defatigantur, dum apud varios judices traducuntur.*

5. *Omnes parochianos ei legi subdit, ut singulis diebus dominicis festisque solemnibus intersint parochiali Missæ, in eaque, e parochorum suorum manu, eucharistiæ viaticum saltem in Paschate & Pentecoste, suscipiant.*

6. *Privilegiatos exemptosque vetat ordinariorum censuras infringere.*

7. *Eos communione privat, qui spiritalia & ecclesiastica negotia ad sæcularia tribunalia detulerint.*

8. *Associationes & confraternitates quæ solum civilium legum approbatione nituntur, quæque a canonibus rejiciuntur, nullas declarat.*

9. *Pronuntiat privilegiatos posse extra suæ exemptionis locum excommunicatione percelli, nisi sua eos privilegia ab hac excommunicatione disertis verbis eximant.*

10. *Neminem, quin ejus parochus adsit, testari vult, ut justitiæ regulas testator servare possit, & restitutiones, si quibus esset obnoxius, ante pia vel alia legata, notandas curare.*

II. Postremusque servari jubet alterius Avenionensis concilii statutum quoddam, quod tamen ignoratur, propterea quod canon hic imperfectus mancusque est. *Lab. Tom. XL. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Turonense, ann. 1282.

Joannes de Montforeau, archiepiscopus Turonensis celebravit, ann. 1282. feria quarta post festum S. Petri ad vincula, in sua metropolitana urbe, suæ provincie concilium in quo edidit statuta tredecim.

1. Qui, animi causa; alicui litem intentant, ut ab eo, quo hanc vexationem redimat, aliquid trahant, præter damnationem ad damna & lucra, excommunicationi subduntur.

2. Eadem in eos poena qui litigia aut rixas excitant.

3. Clerici & religiosi cauponam, nisi iter agentes, non ingredientur.

4. Qui ecclesiarum libros & ornamenta diripiunt aut lacerant, excommunicatione plectuntur.

5. Processiones dominicis festisque diebus in more positas parochi peragent, secus episcopi iudicio, censuræ subdendi.

6. Dominicis diebus singulis, in omnibus Turonensis provincie cathedralibus, collegiatis & parochialibus ecclesiis enuntiabitur, ad proximum provinciale concilium usque, Gregorii Papæ X. qui Lugdunensi concilio præfuit, constitutio quæ mandat, ut usurarii notorii ex omnibus Christianis regionibus expellantur, nec domus iisdem locentur.

7. Quicunque ecclesiasticos opprimunt, quique eorundem jurisdictionem turbant, excommunicationi subduntur.

8. Eadem in eos poena qui super his aliisque ejusmodi flagitiis suspecti, ad episcopi jussu, haud ab hac suspitione se purgant.

9. In eos item qui in religiosorum aut clericorum domibus pro arbitratu personas ponunt.

10. Eadem in præfides aliosque sæcularis justitiæ ministros poena, qui in alios transferre, aut ipsi sibi retinere audent Ecclesiæ bona pro quibus parochi aliique beneficiarii possessionariam querelam apud eos ediderunt, aut contra petentem

tem se defenderunt, singuli dantes suo nomine fidejussores in pignora, vel ut in textu legitur, *se applegiaverunt, vel contraplegiaverunt coram eis.*

* *Applegiare*, est apud iudicem *querelam instituere*, aliquid obtinendi aut recuperandi animo, dato fidejussore aut pignore pro re ipsa, si forte petens causa cadat. *Contraplegiare*, est se contra petentem defendere, dato pariter fidejussore aut pignore, *contraplegiamenti nomine*, designato.

11. Qui suos subditos aut inferiores impediunt, ne quod civile commercium cum ecclesiasticis ineant, excommunicationem subeunt.

12. Eadem in eos poena qui ecclesiasticos impediunt, ne decimas percipiant, quæ ipsis debentur.

13. Omnes constitutiones in præcedentibus provinciæ conciliis editæ servabuntur. *Ibidem.*

Concilium Ravennatense, ann. 1286.

Bonifacius, archiepiscopus Ravennatensis, una cum suæ provinciæ episcopis, habuit, Julii mensis die 8. concilium hoc, in eoque canones novem edidit.

1. In clericos interdictio, ne recipiant alantve histriones aut saltatores qui ad eos mittuntur, vel etiam qui solum transeunt, in poenam solvendi pro ecclesia seu pro pauperibus ejus duplum quod iis dederint.

* Obtinebat olim mos, ut laici, cum militare cingulum suscipiebant, aut conjugium inibant, ad se mutuo, atque adeo ad clericos mitterent histriones & saltatores quos alerent & stipendio donarent ad statum tempus. Ejusmodi abusus, quoad clericos, hoc loco concilium damnat.

2. Ecclesiasticos hortatur synodus, ut in pauperes elemosynam erogent; conceditque unius anni indulgentias episcopis qui pauperes quatuor, abbatibus qui duos, cæterisque prælatis, ut decanis, archidiaconis qui unum, dato semel in die cibo singulis hebdomadæ diebus alent.

3. Clerici qui sine justa necessitate, ac sine episcopi nutu, arma deferent, præter excommunicationem, ad multæ solidos quadraginta pro armis singulis quæ detulerint,

damnabuntur; qui vero clericalem habitum, coronam & tonsuram non gerent, solidos quinquaginta pro quaque, quoad caput hoc, omissione solvent.

4. Qui de beneficiis provisi sunt quibus est animarum cura, se intra annum sacerdotio initiandos curabunt, eam, si secus egerint, poenam subituri, ut iisdem beneficiis priventur, ex decimo tertio generalis secundi Lugdunensis concilii canone.

5. Præcipiuntur manuales distributiones iis tantum canonicis dandæ qui officio interfuerint, ab initio ad finem usque.

6. Notarii non recipient usurariorum testamenta, nisi præfente paroco.

7. Eos prælati communione privabunt, qui renuent decimas solvere; quod si excommunicati neglexerint operam dare, ut ab excommunicatione liberentur, ad sæculare brachium confugietur.

8. Episcopis reservati casus hi sunt: absolutio excommunicationis majoris *ab homine*, vel *a jure*; absolutio incendiariis, blasphemis, suorum filiorum interfectores concedenda; votorum dispensatio; absolutio homicidarum, sacrilegorum, falsariorum, eorumque qui ecclesiasticas immunitates & libertates impetunt; veneficorum, eorumque qui criminis, quæ bestialitas dicitur, rei sunt; incestuosorum, corruptorumque religiosarum; quæstiones de furto, cum ignoratur, cui restituendum; perjuriorum & clandestinorum matrimoniorum absolutio.

9. Quicumque, consuetudinem & privilegium prætexentes, Ecclesiæ immunitates & libertates impetunt, majorem excommunicationem subibunt. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Bituricense, ann. 1286.

Simon Bellocensis, archiepiscopus Bituricensis, provinciale concilium hoc, die 17. Septembris, habuit, in eoque suorum decessorum constitutiones per articulos triginta quinque instauravit.

1. Ecclesiastici iudices in matrimonialium causarum judiciis cum omni circumspectione & prudentia procedent. Nulla hu-

la humana ratione habita, matrimonia quæ nulla sunt, abrogabunt; dabuntque operam parochi, ut episcopos eorumve officiales de vetitis matrimoniis certiores faciant, quæ suis in parœciis inita noverint.

2. Matrimonium non nisi in facie Ecclesiæ, post editas enuntiationes, ac legitimæ solum ætatis tempore, iniri poterit.

3. Ecclesiastici iudices de matrimonialibus aliisve maioribus causis, cujusmodi sacrilegium est, extra suæ jurisdictionis fines, non cognoscent, nisi veteri consuetudine, legitime præscripta riteque approbata iis suffragante, eorum mandante, penes quem id juris est.

4. Officiales extra urbes archidiaconi non habebunt.

5. Suarum parœciarum redditibus carebunt parochi, quoad presbyteratu initiati fuerint.

6. Extraneus clericus, nisi ab ordinario approbatus fuerit, ad confessiones audiendas, ad Evangelium nuntiandum, ad Sacramenta administranda non admittetur.

7. Archipresbyteri, quam late patent eorum archipresbyteratus, omnes suspectas feminas quæ apud ecclesiasticos degunt, eliminare debebunt.

8. Clerici beneficiarii aut presbyteri qui suos spurios apud se detinebunt, episcopi arbitrio punientur, itemque qui publice negotiantur, aut qui cauponas frequentant, aut qui aleis ludunt.

9. Qui per anni spatium in excommunicatione persiste- rint, beneficiis quæ possident, privabuntur.

10. Parochis in promptu erunt excommunicatorum nomina, quos iidem, dominicis festisque diebus singulis, publice suis in ecclesiis denuntiabunt, quoad evidenter eos absolutos fuisse constiterit.

11. Præ manibus erit omnibus parochis in vulgarem linguam conversa Gregorii X. Constitutio, *Quicumque*, in Lugdunensi concilio edita; itemque alia, *Cum juris utilitas*, a Simone, sanctæ Sedis legato, in Bituricensi concilio enun- tiata, super ecclesiastica jurisdictione. Hi quidem, semel

saltem

saltem in mense, constitutiones has duas legent, populoque explicabunt.

12. Servabitur Gregorii X. Decretalis quæ incipit, *Quis nonnulli*, extr. *De Rescriptis*, quæque eos damnat, qui apostolicas litteras quas suo ipsorum nomine obtinuerunt, aliis idem nomen gerentibus cedunt, quique iis abutuntur, ut quoscunque voluerint, fatigent & in jus vocant.

13. Omnes fideles, saltem semel in anno, confessionem edent, & viaticum in Paschate suscipient, secus eam poenam subituri, ut ecclesiastica sepultura ad mortem priventur.

14. Parochis, excommunicationis indicta poena, mandatur, ut habeant præ manibus & exequantur Innocentii, in Lateranensis concilio quarto, Constitutionem, *Omnis utriusque sexus*, itemque Clementis IV. *Quidam temere sentientes*, denique Martini IV. *Ad fructus uberes*, quæ Fratribus Minoribus prædicandi & confessiones audiendi potestatem tribuit.

15. Eos parochi perspicient, qui cum excommunicatis communicant, eorumdemque nomina ad episcopum vel ad officialem mittent.

16. Interdictio, ne quis a proprio episcopo excommunicatus absolvatur, aut in terra sancta sepulturæ detur.

17. Eadem quoad usurarios publicos interdictio, qui & ipsi excommunicati sunt. Parochi, dominicis diebus singulis, publice declarabunt hos usurarios non posse testamenta conficere, nisi restituerint, aut in id sponsonem dederint.

18. & 19. Suam singuli regulam religiosi servabunt, & proprii nihil habebunt, vel cum abbatis venia quæ in hac facti specie nulla esset.

20. Prior, absque abbatis nutu, haud plus quam turo-nenses solidos sexaginta mutuari poterit.

21. & 22. Tollentur ex ecclesia arcæ aliæque profanæ res, nullusque ibidem erit choreis locus.

23. In rurales prioratus monachi non nisi post vice-simum ætatis annum mittentur.

24. Feminae religiosæ in domibus non morabuntur.

25. Religiosi qui decimas e laicorum manu percipient, &
laici

laici qui eas sine justa congruaque causa iisdem dabunt, excommunicationi subduntur.

26. Punientur ab episcopis abbates & priores conventuales qui, vacationis tempore, prioratus exspoliant, nisi in iis relinquunt quicquid necessarium ad servitium est, ad proximam messem usque.

27. Renovatur turonensis concilii, an. 1133. habiti septimus in eos canon, qui testamenta celant.

28. Executores testamentarii de testatoris bonis nihil emere aut retinere poterunt, nisi quod iis testator expresse legaverit, dummodo iudices assentiantur.

29. Operam dabunt episcopi, ut testamenta executioni mandentur, siquidem executores hac in re negligentes fuerint.

30. Testamenta a parcho recipiuntur.

31. In eos agetur, e canonum vi, qui negligunt in id incumbere, ut ab excommunicatione liberentur; & ad eos adigendos, ad sæculare brachium confugietur.

32. Eos episcopi punient, qui festa non servant.

33. Suffraganei eorumque iudices appellationibus humiliter deferent, nec partes ab eorum judiciis appellantes molestia afficient.

34. Officialis Bituricensis, itemque hujus archiepiscopatus iudices cæteri suffraganeorum episcoporum aliorumve ecclesiæ judicum jurisdictionem non impediunt; id si fecerint, ei pœnæ suberunt, ut ad mensem, ecclesiæ aditu prohibeantur.

35. Omnes episcopi, eorum officiales & reliqui ex ordine iudices perficient, rogati quidem, ut sententiæ in eos latæ qui ecclesiasticam jurisdictionem lædunt, executionem fortiantur. *Ibidem.*

Concilium Wirtzburgense, Herbipolense, Herbipolitanum,
ann. 1287.

Joannes, episcopus Tuseulani, Papæ in Germania legatus, habuit provinciale concilium hoc cum Moguntia, Colonia, Salisburgi & Viennæ, in Austria, archiepiscopis, episcopisque & abbatibus numero pluribus. In eo editi canones quadraginta duo.

Priores quinque ad clericos spectant, iisque mandant ut in eum modum induti sint, qui cum eorum statu congruit, & cauponas, ludos, religiosarum frequentationem, ludicra certamina, armorum gestationem, feminas demum evitent.

6. Qui beneficia usurpant aut injuste retinent, eorumve redditus sibi vindicant, excommunicationem subeunt *ipso facto*.

7. Episcopi presbyteros severe punient, qui, extra casus a jure concessos, plures eadem die missas dicent.

*Episcoporum tantum est eam presbytero veniam dare, ut binas eadem die missas dicat, seu bis sacrum faciat; hæc autem ab iis tum solum concedi debet, cum ecclesiæ duæ non habent reddituum satis, ut presbyterum utraque suum sustentet. Presbyteris ergo non amplius licet hoc tempore duas missas dicere vel quibus in casibus id olim per jus iisdem licebat, causa exempli, re ita ferente, unam mortuorum missam pro defuncto, & diei alteram. *Dist. 2. de Consec. can. 53.*

8. Cum presbyter sanctissimum Christi Domini Corpus ad ægrotantes, & ad mulieres partui proximas deferet, superpelliceo cum stola indutus erit, eumque clericus accensum cereum & tintinnabulum ferens præcedet. Transeuntes genua flectent, & siquidem eos vere pænitet, dierum decem, quoad injunctas pœnitentias, indulgentiam lucrabuntur.

9. Qui ecclesias regunt, earum bona, sine superiorum venia, extraque casus a jure concessos, non alienabunt.

*Superiores quorum venia, secundum canones, ad ecclesiæ bonorum alienationem requiritur, episcopi sunt; casusque in quibus eam jus patitur, sunt necessitatis vel utilitatis Ecclesiæ, pietatisque aut charitatis casus. Alienationum igitur causæ in duplici genere sunt. Aliæ sunt ex ordine causæ, nempe propria ecclesiarum negotia & necessitates, itemque fabricarum, hospitalium, capitulorum, monasteriorum; aliæ extra ordinem causæ sunt, ut subventiones, urgentibus rei publicæ rationibus, Principibus debitæ, pauperumque levamen in publicis calamitatibus; peste, bello, fame.

Ad alienationum formas quod attinet, hæc quoque duorum generum

generum sunt; aliæ a civilibus sanctionibus simulque a canonicis constitutionibus præscriptæ sunt; aliæ a civilibus tantum sanctionibus requiruntur.

Primi generis formæ sunt, consensus episcopi cui subest ecclesia quæ alienationem peragit; tametsi bonum in aliena dioecesi situm sit, causarumque alienationis examen seu discussio. Secundi generis formæ sunt, 1. Principis concessio, *Declar. an. 1661.* 2. actorum alienationis in hominum manus mortuæ publicas tabulas relatio; *Edictum mensis Octobris ann. 1705. art. 8.* 3. libelli publice affixi; 4. proclamationes seu licitationes. Harum formarum si qua desit, alienatio nulla est, aut saltem abrogari potest. *Van - Espen, Jur. eccles. univ. Tom. II. p. 111.* & Gibertus, in *Supplem. ad Jus Eccl.* Vanespenii, *cap. IV. de Causis & Formis ad Alienationes requisitis.*

10. Parochi qui parœcias duas obtinent, privabuntur prima *ipso facto*; itemque secundæ proventibus, si animum obfirmaverint, ut ambas retineant.

11. & 12. Patroni aut collatores nullam cuiquam, infra vicimum quintum ætatis annum, curam tribuent; nullam quoque nisi idoneis viris conferent, & quidem intra tempus a jure præscriptum; ut proinde, si ultra tempus hoc ecclesias, quin iis provideant, integri mensis spatio retinuerint, excommunicationem subeant, & hac sane vice, præsentationis jure priventur.

13. In sæculares & regulares clericos interdictio, ne interdictis in locis divinum officium publice concinant aut celebrent, ibique æra campana pulsant, nisi iis privilegium aut indultum ad id suppetat.

14. Quicumque clericus e laici aut cujusvis manu qui collationis jure caret, beneficium acceperit, excommunicationem subibit, quoad beneficium hoc ei resignaverit penes quem ejusdem conferendi potestas est.

15. In presbyteros interdictio, ne de matrimoniali benedictione ac de sepulturis paciscantur. Poterunt iidem tamen id accipere quod iis ultro ex locorum consuetudine oblatum fuerit.

16. Parochi quibus matrices eccleſiæ ſunt a quibus capellæ pendent, operam dabunt, ut his in capellis vicarios ſtatuant ad ſervitium, ſiquidem eædem ad id habeant reddituum ſatis.

17. Abbates aut priores monaſteriorum quibus parocciæ ſubſunt, ab officio ſuſpenſi erunt, niſi ibidem ad ſervitium idoneos vicarios ponant, ſaltem poſtquam eæ vacare cœperunt.

18. Abbates & priores regularem habitum deferent, ſuosque religioſos egredi ſine juſta congruaque cauſa non ſinent.

19. Quæ in religioſarum monaſteriis abbatiffæ & prioriffæ ſunt, ſedulo perficient, ut eæ velum ferant, eas impediunt, ne ſine cauſa evidenter juſta egrediantur, iisdemque neceſſaria comparabunt.

20. & 21. Laicos communionem privat qui uſurpant aut retinent Eccleſiæ bona, exceptis Rege & regia familia.

22. Excommunicationi ſubduntur Eccleſiarum advocati qui eas expilant vaſtantque, nedum defendunt, ut debent; jubenturque juribus contenti eſſe quæ eorum majoribus conceſſa fuere.

23. 24. 25. & 26. Inſtaurantur eccleſiaſticae leges in uſurarios eosque qui acerbè clericos & præſertim Papæ nuntios excipiunt, in eosque qui vacantium eccleſiarum bonis potiuntur.

27. Epifcopi & archiepifcopi, ſemel ſaltem intra biennium, vel ipſi per ſe vel per alios dioceſes ſuas viſitabunt, aut confirmationem conferant, & id corrigant quod correptione indigebit.

28. Eos communionem privat qui muniunt eccleſias, turres campanarias aut domos quæ ab iis pendent, ut ibi, tamquam in caſtris quibus firma oppida præſidio ſint, ſe contra adverſarios defendant.

29. Interdictio, ne uxores ob virorum, aut matres ob filiorum mortuorum debita excommunicationi ſubdantur, niſi forte uxores ipſæ virorum & matres filiorum hæredes ſint.

30. Excommunicati declarantur *ipſo facto* latrones publici, quique iisdem receptum præbent.

31. 32. & 33. Eadem in eos poena qui, absque necessariis facultatibus, Ecclesiæ bona vendunt aut emunt, vel ea sibi sumunt, prætexentes sibi aliquid ab ecclesiæ quopiam deberi, sibi cum ejus ecclesiæ advocato bellum esse.

34. Prohibiti clerici falsos apostolos erroneque scholares recipere aut alere.

35. Excommunicatione plectuntur *ipso facto* laici qui ædium reparationem prætexentes, se immiscet administrationi bonorum Ecclesiæ, episcoporum & capitulorum ingratii.

36. Excommunicatione plectuntur privati homines, & communitates aut universitates interdicuntur, quæ impediunt, ne querelæ apud ecclesiasticos judices deferantur, aut statuta clero ejusque libertatibus contraria conficiunt.

37. Apostolicarum litterarum falsarii eorumque fantores communione privantur.

38. Episcopi finitimi servanda curabunt interdicta justas ob causas ab eorum confratribus lata.

39. Conservatores religiosi domibus a Papa dati non se rebus immiscebunt, quæ in eorum commissione non continentur.

40. Eos omnes qui portorii nova jura exigent, aut vetera augebunt, locorum ordinarii, quotannis, die Cœnæ Domini, coram populo, excommunicatos denuntiabunt.

41. Hæ constitutiones, annis singulis, in cathedralibus ecclesiis enuntiabuntur.

42. Renovantur summorum Pontificum Alexandri IV. & Clementis IV. constitutiones quæ privilegia privatis hominibus, seu laicis seu ecclesiasticis concessa revocant, ut nempe nec interdicti, nec suspendi, nec excommunicari possint. *Ibidem.*

Concilium Insulanum, apud Insulam, in Provincia, an. 1288.

Rostangius, archiepiscopus Arelatensis, ejusque provincie episcopi, cum Insulam, Cabellionensis, in Comitatu Vindascienfi, diocesis parvam urbem convenissent, octo-decim canones ediderunt.

Priores tredecim ducti sunt e superioribus provincie conciliis, super excommunicatorum absolutione, legatis piis, vicariis

vicariis perpetuis, direptoribus bonorum Ecclesiæ, vel ejusdem libertatum oppressoribus, &c.

14. Pronuntiat in eos anathema, qui venenum aut phar-
maca ad mortem alicui inferendam, vel ad abortum sollici-
tandum vendunt; in eos quoque qui his venenariis auxilium
aut consilium præbent, eosve, cum norint, ordinariis non
indicant.

15. Vetat, ne segetes ante decerptam decimam, transfe-
rantur.

16. Temporales dominos vetat ecclesias adigere, ut ben-
num, multam scilicet, pro ipsarum clero, famulis aut
animalibus solvant.

* Bannum erat pecuniaria multa quam is solvere jubeba-
tur, quem constitisset principis aut domini civilem legem
violasse: *Bannum, poena & multa pecuniaria qua quis banni
seu legis infractor punitur.*

17. Mandat, ut infantibus baptizatis nihil aliud quam
candida vestis detur.

* Ad infantium baptisma quod attinet, abusus irreperat.
Patrinos qui eos ad fontes tenebant, adigebat abusus hic, ut
in ipsos, eorumque matrem haud levis momenti dona con-
ferrent; ex quo illud consequbatur, ut patrinos inveniendi
difficultas in causa esset, ut infantium plures sine baptisma-
te morerentur. Hunc ergo abusum synodus hoc loco dam-
nat, mandans, ut patrini candidam solum vestem infantibus
dent quos ad baptismi fontes tenuerint.

18. Superiorum conciliorum statuta servari jubet. *Lab.
Tom. XI. Hård. Tom. VIII.*

Concilium Nugariolense, an. 1290.

Amaneus de Armeniaco, archiepiscopus Ausciensis, ha-
buit, sabbato post festum Assumptionis B. Virginis an. 1290.
Nugariolæ in Armeniacensi regione, hoc suæ provinciæ epi-
scoporum concilium, qui in eo canones duodecim ediderunt.

1. Rogerium Bernardum, Fuxiensem comitem, damnat,
excommunicationis indicta poena, ut Lescariensi ecclesiæ Le-
scariam urbem, oppida & loca reddat, quæ ab ea pendent.

2. Con-

2. Confirmat excommunicationis sententiam in eos latam, qui ejus provinciæ ecclesiarum bona retinent.

3. Eamdem sententiam in eos pronuntiat, qui apostolicis litteris abutuntur, seu falsas supponentes, seu cedentes eas aliis quas suo ipsi nomine vere acceperunt.

4. Veneficos excommunicatione plectit.

5. Eos anathemati subdit, qui clericos apud sæculares judices in jus vocant. Eorundem jurisdictioni leprosos eximit, & his quidem mandat, ut notam gerant qua dignocantur, in pœnam multæ solidorum quinque.

Reliqui septem renovant vel augment pœnas plures in eos latas qui ecclesiasticorum personas, aut bona & jura impetunt. *Ibidem.*

Concilium Salmurienſe, apud Salmurum, ann. 1294.

Renaudus de Montbafonio, archiepiscopus Turonensis, habuit Octobri mense concilium hoc, una cum suæ provinciæ episcopis, in eoque constitutiones quinque edidit quæ sequuntur.

1. Clericis & monachis mandat, ut prout eorum status postulat, induti sint, eosdemque vetat colorata indumenta ferre.

2. Excommunicato in mortis periculo versanti absolutiorem tum solum conferri vult, cum fecerit, si potest, satis, aut ad id sponforem dederit, si tum quidem facere non potest satis.

3. Archidiaconos, decanos & archipresbyteros prohibet, ad enormium criminum punitionem, cujusmodi sunt adulterium, incestus, &c. pecuniariam pœnam imponere.

4. Iisdem omnibusque qui ecclesiasticam jurisdictionem exercent, interdicit, ne presbyteros mittant qui, confessiones audiendi causa, diœcesin percurrant.

5. Eos communione privat, qui impediunt, ne ecclesiastici decimas percipiant. *Ibidem.*

Concilium Rothomagenſe, ann. 1299.

Guillelmus de Flavacourt, archiepiscopus Rothomagensis, habuit cum suis suffraganeis concilium hoc, quinta post Pentecostem.

Pentecostes octavam feria, in ecclesia sanctæ Mariæ de Pratis, hodie Boni-Nuntii. In eo statuta seu capitula septem edita.

1. Instaurantur decreta vetera quæ suis clericis beneficiis privant qui, postquam moniti fuere, pergunt, anni spatio, militum instar,ensem, brevem habitum parumque regularem tonsuram ferre; eos quoque qui suis in domibus aut apud alios concubinas detinent; eos denique qui sæcularis justitiæ aliquod officium obeunt, quique usurariis aliisve illicitis contractibus obeundis se immiscent.

2. Qui dominicis festisque diebus ad lites incumbunt, excommunicatione plectuntur.

3. 4. & 5. Eadem in clericos pœna, qui se civili justitiæ in personalibus causis subdunt; eadem in iudices laicos qui super factis ad ecclesiasticos spectantibus examen instituunt; & in eos omnes qui Ecclesiæ jurisdictionem turbant.

6. A reservatis casibus absolvendi potestatem regularibus episcopi non tribuent, quibusdam exceptis quorum prudentiam & mentis idoneam vim norunt; & quidem ea conditione, ut concessa facultas ad confessionem quam suæ quisque parochæ edere debent, nisi hoc ipso consentiente, non protrahatur.

7. Mandatur præcedentium statutorum enuntiatio & executio. *Ibidem.*

Concilium Melodunense, an. 1300.

Stephanus Becardus, archiepiscopus Senonensis, ejusque suffraganei Melodunum Januario mense an. 1300. conveniunt, ibique vulgarunt, super disciplina, statuta sex seu sanctiones Romanorum Pontificum Decretalibus, eorumque legatorum constitutionibus consentaneas.

1. Mandat, ut ex Bonifacii VIII. decretali, apostolicarum litterarum executio non nisi viris in dignitate constitutis, aut personatus habentibus, aut qui cathedralium ecclesiarum canonici sint, committatur; & hos quidem satis suæ commissioni non alibi facere vult quam in urbibus vel insignibus locis, ubi idonei homines commode inveniri possint.

2. Neminem pronuntiat ei legi subesse, ut apostolicas litteras

litteras exequatur, quæ mandant, ut quispiam vocetur in jus, aut excommunicatione plectatur, nisi oertus sit eas veras esse.

3. In eos fertur excommunicationis sententia, qui ecclesiasticæ jurisdictionis usum impediunt aut turbant.

4. Eum tamquam hæreticum damnat, qui cum aocitus fuit tamquam hæreseos suspicione laborans, haud comparuit, quique per annum totum, quin absolutionem peteret, obtineretque, in excommunicatione permansit.

5. Prohibet ecclesiæ aditu, quoad fecerint satis, regulares & sæculares qui hominibus notorie excommunicatis aut interdictis sacramenta vel sepulturam concedunt.

6. Renovat Simonis, sanctæ Sedis legati, constitutionem, in Bituricensi concilio contra eos editam, qui ecclesiasticorum judiciorum executionem impediunt. *Ibidem.*

Concilium Aufcitarum, Aufciense, an. 1300.

Habitu est in Aufciensi provincia concilium quoddam; ut in quo peculiariter loco celebratum sit, ignoratur; ejus nobis suppetunt canones tredecim.

1. In eos excommunicationem fert, qui electionum & postulationum libertatem impediunt.

2. & 3. Vetant, ne quis defunctorum ecclesiasticorum bona invadat; neve episcopi alique penes quos vacantium ecclesiarum custodia est, ullam reddituum partem retineant; iisque mandat, ut in eorum gratiam qui ad eas nominabunt, eosdem reservent.

4. & 5. Intrusos pronuntiat eo jure excidisse quod habere poterant ad beneficia, quæ per vim occuparunt.

6. Patronos qui aliquid ab iis exigunt, quos ad beneficium præsentant, excommunicatos declarat.

7. Mandat, ut congrua portio solvatur parochis aliisque, qui parœciis deserviunt.

8. Communionem personas privat, quæ in causa sunt, ut super beneficiorum, quibus adjuncta est animarum cura, possessione impedimenta suboriantur.

9. Eos quibus de beneficiis provisum est, studiis per annos septem vacare finit.

10. Eum qui non ita animo comparatus est, ut se intra annum presbyteratu initiandum curet, vetat parœciam suscipere.

11. Beneficiorum cum animarum cura pluralitatem prohibet.

12. Vetat, ne Episcopi tonsuram conferant pueris, conjugatis, iis qui legere nesciunt, iisve qui ex alia diœcesi sunt, sine diœcesani episcopi venia.

13. Conferri vetat parœciam iis qui vicesimum quintum ætatis annum non attigerunt. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

=====

C O N C I L I A SÆCULI DECIMI QUARTI.

Concilium Nogariolense, ann. 1303.

Feria secunda post S. Andreæ festum an. 1303. Amaneus, Ausciensis archiepiscopus, una cum suæ provinciæ episcopis habuit Nogarii concilium in quo undeviginti qui sequuntur, editi canones.

1. & 2. Vetant, excommunicationis indicta pœna, ne exteri clerici recipiantur, aut sacramenta administrare fiant; nisi iis sui episcopi commendatitiæ litteræ præsto sint.

3. Laicos, sub excommunicationis, clericosque & religiosos, sub interdicti pœna vetat ecclesiasticorum iudicium & inquisitorum functionem turbare.

4. Eos qui episcopi delegatos impediunt, ne ejus mandata exequantur, excommunicatos denuntiat.

5. Eamdem in dominos & iudices sæculares pœnam decernit, qui ecclesiasticam jurisdictionem usurpant, & id sibi sumunt, ut de censuris judicent.

6. Eos, excommunicationis indicta pœna, capi aut molestia affici vetat, qui se in ecclesias recipiunt.

7. Ex-

7. Excommunicatos, infames & testandi impotes eos declarat, qui perjuri sunt.

8. Laicos in ecclesiis, sine episcopi & parochi venia, sepeliri vetat.

9. Mandat, ut eorum corpora qui sepulturæ locum extra parœciam sibi elegerunt, ad parochialem ecclesiam deferantur, eique jura solvantur, in interdicti poenam.

10. Eos communione privatos vult, qui decimas retinent; eosdem arcet a sepultura, ac tum eos tum eorum postereros, ad quartam generationem usque, sacris ordinibus suscipiendis & beneficiis possidendis impares fore pronuntiat.

11. Mandat, ut archidiaconi qui in suarum visitationum cursu donum aliquod acceperint, suspensi, quique iis a comitatu sunt, excommunicati, *ipso facto*, declarentur, jubeanturque ejus duplum reddere quod sumpserunt.

12. Ecclesiam quæ nondum consecrata est, si per sanguinis effusionem, aut per excommunicati vel interdicti sepulturam polluta fuerit, per aquæ benedictæ asperisionem, ab episcopo peractam purgari jubet.

13. Temporales, multoque magis criminales causas in ecclesia agi vetat, excommunicationis & sententiarum nullitatis indicta poena.

14. & 15. Concubinarios, adulteros publicos, eosque qui solutarum rerum schedulas conficiunt aut retinent, excommunicatos declarant.

16. Interdicto subdit loca in quæ res ecclesiis, ecclesiasticis & religionis surreptæ inferuntur.

17. Magistratus, consules & barones qui conclusis leprosis vectigal imponunt, excommunicatione plectuntur.

18. Eandem statuit in eos poenam qui bona aut personas ecclesiasticas pro aliis oppignerant.

19. Ad eandem poenam eos damnat, qui res in ecclesiis depositas occupabunt. *Ibidem.*

Concilium Compendiense, ann. 1304.

Ineunte an. 1304. vel ex nova computandi ratione, an. 1305. Robertus de Courtenay, Remensis archiepiscopus, cum

fuis suffraganeis, Compendii, concilium habuit in quo edita quæ sequuntur, statuta quinque.

1. Eos, *ipso facto*, excommunicatos declarat, qui ad divinum officium admittunt, aut ecclesiastica sepultura donant excommunicatos, eosque qui clandestina matrimonia contraxerint, aut operam ad ea contulerint, aut iisdem adfiterint.

2. Eandem poenam in sæculares iudices statuit, qui clericis tributa vel alia onera imponunt.

3. Eos ecclesiastica sepultura privat, qui per annos duos in excommunicatione perstiterunt, nisi satis fecerint & poenitentiam egerint ad vitæ finem.

4. Mandat, ut qui ad synodum in jus acciti fuere, nec comparuerunt, contumaces declarentur, jubeanturque apud dioecesanos episcopos canonice se purgare.

5. Omnes ecclesiasticos jubet iusculo & ferculis duobus contentos esse, nisi spectatus quispiam advenerit, in cujus gratiam aliqua extra ordinem expensa fiet.

Concilium Aufciense, seu Augustæ Aufciorum, an. 1308.

Novembris die 26. ann. 1308. Amaneus, archiepiscopus Aufciensis, habuit, Aufcis, seu Augustæ Aufciorum, eusque provinciæ episcopis, concilium alterum in quo sex editi canones.

1. Ecclesiasticis mandat, suorum ut officiorum & beneficiorum jura pro viribus tueantur.

2. Cathedralium ecclesiarum canonicos, in vices, tota singulos hebdomada, officium peragere jubet.

3. Usurarios excommunicatione plectit.

4. Abbates vetat, ne inter se suosque monachos bona partiantur, quæ communia esse debent, neve pensiones iisdem tribuant; omnesque monachos in eodem triclinio cibum sumere, & in eodem dormitorio cubare vult.

5. Prohibet, ne religiosis, & potissimum mendicantibus qui ad alios ordines migrant, pensiones dentur.

Postremus præcedentia statuta confirmat. *Ibidem.*

Concilium Posoniense, ann. 1309.

Ann. 1309. 10. Novembris die, Cardinalis Gentilis de Montefiore,

teffore , qui e Chordigeris fuerat , quemque Clemens V. in Pannoniam legatum miferat , Pofoniæ , concilium habuit , in quo novem editi canones , ut remedium ejus regni incommodis afferretur.

1. Sua anathemata in eos jactit , qui sanctæ Sedis legatos , vicarios miffosve impetunt.

2. Ecclesiasticos vetat subsidii aut concilii quicquam in eos præbere qui ex ecclesia sunt.

3. Sub poenis toties per canones latis , beneficium e laici manu fufcipi vetat.

4. Canones in eos renovat , qui ufurpant aut retinent ecclesiæ bona.

5. Benediæti XI. in clericos concubinarios constitutionem renovat , clericosque quarta fuorum proventuum parte privat , qui eam non fervabunt.

6. Bellum & direptiones prohibet.

7. In eos qui ad annum in excommunicatione permanent tamquam in hæreticos agi vult.

8. Vetat Christianas feminas infidelibus nubere.

9. Isque postremus commendat omnibus & fingulis , ut Papæ ejusque legatorum decretis pareant. *Ibidem.*

Concilium Colonienfe , ann. 1310.

Ann. 1310. Henricus , archiepiscopus Colonienfis , ejusque suffraganei episcopi qui Coloniam convenerant , hac in urbe concilium habuerunt , in quo viginti octo canones ediderunt.

1. Mandat , excommunicationis indicta pœna , ut omnes constitutiones & consuetudines , Ecclesiæ libertatibus contrariæ revocentur & abrogentur.

2. De pœnis agit quas subeunt , qui clericos morte afficiunt , mutilant aut in carcerem trudent ; & circumfpectiones sumit , ut impediat , ne qua vis iis inferatur.

3. Ecclesiarum advocatos vetat ob sua munia quicquam exigere.

4. & 5. Pœnas renovant ab Engilberto , Colonienfi olim archiepiscopo in eos latis qui bonis potiuntur , quæ ad ecclesias pertinent , iisve legata sunt.

6. Mandat, ut Siffridi, quondam archiepiscopi Colonien-
sis, statuta, super clericorum vita & moribus, in executione
ponantur.

7. Cathedralium ecclesiarum vicarios finit, absentibus ca-
nonicis, officium peragere.

8. Presbyteratus ordinem iis tantum collatum vult, qui vi-
cesimum quintum ætatis annum attigerint.

9. Poenas in presbyteros concubinos & in religiosorum
corruptores a canonibus latis renovat.

10. Vetat, ne clerici publicas poenitentias quæ eos infa-
mes reddunt, agere jubeantur.

11. Mandat, ut epistolas & evangelia non alii legere sinan-
tur, quam qui sacris ordinibus insigniti sunt.

12. Neminem, sub excommunicationis poena, benefi-
cium curatum acceptare vult, quin ab Episcopo ejusve archi-
diacono installatus, seu, possessione donatus sit.

13. Eos qui Papæ provisiones habent ad beneficia, se in-
tra statum tempus ordinariis præsentare vult, ut sibi de iis
providendum curent, secus eorum beneficia vacabunt.

14. Statuit, ut fructus anni gratiæ ad canonicos qui su-
spensi occubuerunt, spectantes, ad ecclesiam, non ad eorum
successores pertineant.

* Annus gratiæ erat canonicorum, post eorum mortem pro-
ventus.

15. Declarat beneficiarios suis filiis spuriiis annum gratiæ
legare non posse; ecclesiarumque vicarios residere & deservi-
re debere.

16. Campanarum pulsatores vult scire legere, ut sacer-
doti respondeant; eosdemque, divini officii tempore, albis
indutos esse.

17. Decanos rurales & parochos operam dare jubet, ut ec-
clesiis congrua ornamenta comparentur.

18. Suspensoꝝ canonicorum redditus ad capitulum per-
tinere vult.

19. Mandat, ut nulla ecclesia nullumve coemeterium fun-
dentur, quin dos iisdem statuta sit.

20. Mandat, ut parochiani communionem a suo tantum
parcho

parcho accipiant, & abſtineant a communione, quoad fecerint contemptui ſatis quem in eundem teſtati ſunt.

21. Vetat, ne qua in quempiam imprecatio aut declamatio in eccleſiis fiat, quin episcopus annuat.

22. Vetat, excommunicationis indicta poena, ne quis clandestinis matrimoniis adſiſtat, mandatque, ſub eadem poena, ut nullum non matrimonium enuntiationes præcedant.

23. Annum deinceps, ex Romanæ Eccleſiæ conſuetudine, a Dominici Natalis feſto inchoari jubet.

24. Super conſtitutionibus verſatur, quæ Notarios afficiunt.

25. Mandat, ut Siſſridi, ſuper ſacramentorum adminiſtratione, ſtatutum accurate ſervetur.

26. Parochis ſanctum chriſma & ſancta olea negari vetat, ea obducta cauſa, quod ſynodalia jura non ſolverint.

27. Conradi, olim Colonienſis archiepiscopi, ſuper monachorum capitulis, decreta renovat.

28. Mandat, ſub poena excommunicationis *ipſo faſto*, ut monachi & moniales peculium, ſi quod habent, intra menſem remittant, & clauſuram ſervent ex Bonifacii VIII. Conſtitutione quæ incipit: *Periculoſo*, &c. *Ibidem*.

Concilium Viennense in Delphinatu, ſeu Viennæ Allobrogum, ann. 1311.

Concilium hoc, quod generale decimum quintum eſt, coactum fuit a Papa Clemente V. an. 1311. ob præcipuas cauſas quatuor quæ fuere: negotium militaris Templariorum Ordinis qui hoc in concilio abrogatus fuit; Fraticellorum, Dulcinistarum, Beguardorum & Beguinarum errores; Terræ ſanctæ ſubſidium; denique eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtitutio; ut conſtat ex Clementinis, & ex convocationis Bulla, cujus initium: *Regnans in Cælis*, &c.

Habita eſt prima ſeſſio, 16. Octobris die. Eam Papa per ſermonem aperuit cui propoſitus textus erat: „Magna ſunt „opera Domini in juſtorum cœtu;“ & in quo ſummus Pontifex præcipua tria concilii argumenta, nempe Templariorum negotium, Terræ ſanctæ ſubſidium, morumque ac diſciplinæ reformationem, propoſuit. Prælatorum numerus

qui huic concilio adfuerunt, haud satis certus est. Aderant, inquit Nungifensium Continuatorum unus, praelati mitrati quatuordecim super centum, & inferiores multo plures, quia deputati numerentur. Joannes Villani, *Lib. 9. cap. 22.* cœtum hunc ait ex trecentis & amplius episcopis constituisse. Ei se sitere patriarchæ duo, Antiochenus & Alexandrinus. Habitæ super Templariorum negotio collationes plures a sessione prima ad secundam usque quam attulit 3. Aprilis dies an. 1312. In harum collationum una, die nempe 22. Martii an. 1312. abrogavit Papa, provisionis in modum, Templariorum Ordinem, eorum personas & bona suæ ipsius Ecclesiæque dispositioni reservans.

In sessione altera, quæ habita coram Rege Philippo Pulcro, ejus fratre Valentiæ comite, filiisque tribus, Ludovico, Navarræ rege, Philippo & Carolo, Papa personalem sententiam protulit quam jam contra Templariorum Ordinem tulerat; eumque, approbante concilio, proscriptum abrogatumque declaravit. Ad hospitalarios S. Joannis Hierosolymitani, qui deinde Rhodii, denique Melitenses equites dicti, eorum translata bona, iis exceptis quæ in Castellæ, Arragoniæ, Lusitanæ regnis sita, regionibus contra Saracenos & Mauros propugnandis addicta fuere. Quoad Templariorum personas, concilium statuit, ut præter nonnullos quorum sortem sibi nominatim summus Pontifex reservavit, de reliquis omnibus judicium, provinciarum ad quas singuli pertinebant, conciliis demandaretur. Post Templariorum negotium, absolvit concilium acta contra Bonifacii VIII. memoriam, qui Catholicus & legitimus Papa declaratus fuit.

In sessione tertia, Maji scilicet die 6. fuit dictum de suppliciis Terræ sanctæ serendis, concessæque decimæ annorum sex Regi Philippo Pulcro qui se ipsum ad ejus subsidium iturum promiserat. In eadem sessione, Bulla ad S. Francisci regulam explicandam, & Franciscanorum schisma finiendum edita. Papa Clemens ipse promulgavit constitutiones a Vienneensi concilio approbatas, cum aliis nonnullis quas redigi jusserat in operis corpus quoddam quod *Decretalium septimum* nominare in animo habebat, ut Sexto Bonifacii VIII. prosecutionis

entionis loco esset; at eum mors impediit, ne opus hoc, de more, ad scholas mitteret, authenticum in modum scilicet, publici juris faceret. Solum an. 1317. Joannes XXII. ejus successor, reddidit publicas, firmavitque, per Bullam ad Universitates missam, Collectionem & Constitutiones, partim in Viennensi concilio, partim ante & post promulgatas, quod omnino *Clementinarum* volumen dicitur, & Juris Corpori insertum extat. Harum constitutionum aliae super doctrina versantur, & fidem spectant; aliae disciplinam afficiant; aliae seu clericorum, seu regularium negotia moderantur. Earum bene multae in Viennensi concilio editae, quod innuit clausula: *Cum approbatione concilii.*

Viennensis concilii capitulum primum est Fidei professio in haec verba: „ Dei Filius existit ab omni aeternitate cum Patre, ejusdemque ac Pater substantiae est; totam nostram naturam induit quam integre sumpsit; nempe passibile corpus & animam rationalem, haec ipsa essentialiter humani corporis forma est. Dei Filius, humana natura indutus, omnium hominum salutem operari voluit; & in hunc sane finem, crucifigi, super cruce mori, & ad latus lancea perfodi; ejusmodi est evangelistae S. Joannis narratio in qua declaramus, cum approbatione concilii, S. Joannem rerum gestarum ordinem secutum esse. Decidit deinde concilium eos tamquam haereticos spectandos esse qui animam non esse essentialiter humani corporis formam contenderint; unum & unicum baptismum agnoscendum esse, quod tam adultis quam infantibus adjumento est, ut ad salutem perveniant; eorum opinionem qui gratiam sanctificantem & virtutum habitum, per hoc sacramentum, in infantium animum infundi putant, probabiliorum esse, eandemque non sequi debere neminem. “

Eorum errores, qui *Beguardi* & *Beguinae*, *Fraticelli* seu *Birzoquii* nuncupabantur, in constitutione damnantur, quae legitur in *Cap. III. tit. 3.* libri quinti. Sunt autem errores hi: 1. hominem posse in hac mortali vita eum perfectionis gradum acquirere, ut nec omnino peccare, nec amplius in gratia crescere possit; 2. eos qui ad hanc perfectionem per-

nerunt, nec jejunare amplius nec orare debere, quia in ejusmodi ſtatu ita ſpiritu & rationi ſubſunt ſenſus, ut homo libere ſuo ipſius corpori, quicquid eidem placuerit, concedere poſſit; 3. eos qui ad hunc libertatis ſpiritum pervenerunt, non amplius ei legi ſubefſe, ut Eccleſiæ pareant, ejusque præcepta ſervent; 4. poſſe hominem hac in vita ad finalem beatitudinem pervenire, eumque perfectionis gradum obtinere quem in altera habebit; 5. intellectualem creaturam omnem naturaliter beatam eſſe, animamque non indigere gloriæ lumine quod eam ad Dei viſionem ac fruitionem elevet; 6. virtutum praxin imperfectorum hominum eſſe; at perfectam animam iis ſe colendis eximere; 7. feminæ purum putumque oſculum lethale peccatum eſſe, at carnis cum eadem actionem non eſſe peccatum; 8. tempore elevationis Corporis Chriſti, non eſſe perfectis neceſſarium aſſurgere, ullumve eidem obſequium præſtare, quia imperfectio quoad eos eſſet a puritate ac ſublimate contemplationis deſcendere, ut de eucharistiæ Sacramento, aut de paſſione Chriſti Domini cogitarent.

Confundi non debent Beguinæ tamquam hæreticæ a concilio damnatæ, cum Beguinis quæ adhuc in præſentia, Leodii & in Belgio ſubſiſtunt, quæque Lambertum, Beguum dictum, ſæculo cum dimidio, Vienneni concilio ſuperiorem, ſibi inſtitutorem agnoſcunt.

Pertractati præterea in Vienneni concilio articuli plures, actumque, peculiariter, de religioſorum exemptionibus quibus modus, quin abolerentur, adhibitus. Super monachis nigris, ſuperque monialibus edita ſanctio. Primis quidem ſuarum divitiarum abusus vetitus, itemque redundantia, licentioris vitæ oblectamenta, venatio, itinera apud Principes; eos ad ſeceſſum, ad ſtudio & ad pacem cum ſuperioribus hortatur ſynodus. (*Clem. l. 3. tit. 10. De Stat. Monach. c. 1. Ne in agro.*) Religioſas quod ſpectat, eas vetat curioſas eſſe, ſe ornare, mundi feſtis adſiſtere, ſuiſque e monaſteriis pedem efferre. Iis viſitatores eſſe vult, ne iis quidem exceptis quæ ſe canoniciffas non religioſas dicebant. (*Ibid. c. 2. Attendentes.*)

Super hospitalibus decretum eo capite animadversione dignum est, quod harum domorum laicis administrationibus locum dedit. Eos a quibus fundatio pendet, eorumque loco, ordinarios impedire vult, ne directores ad suum ipsorum emolumentum detorqueant eos redditus qui pauperibus addicti sunt; vult præterea nullum hospitale, deinceps tamquam beneficium, sæcularibus clericis tribui, in nullitatis poenam, nisi fundationis titulus ita statuatur; extraque hanc facti speciem, hospitalium curam iis demandari qui prudentia intelligentiaque polleant, pauperum miseris tangantur, seque tamquam veros tutores gerere possint; quique, cæteroquin, ei legi subint, ut iuramentum edant, inventarium conficiant, annuasque ordinariis rationes reddant.

Super clero constitutiones eo rediguntur, inter alia, ut clerici prohibeantur artes profiteri, aut commerciis vacare quæ iis vel conjugatis parum conveniant; vestesque coloratas aut indecentes deferre; statuatur ætas ad ordines necessaria, scilicet annorum octodecim ad subdiaconatum, ad diaconatum viginti, ad presbyteratum viginti quinque. Canonicis in capitulo nulla vox, nisi ordinem singulorum præbendæ addictum suscipiant.

In libri quinti titulo 5. ad usuras quod attinet, damnat Clemens V. eorum hæresin qui pertinaciter assererent usuram peccatum non esse.

In Clementinarum libro quinto, tituli 9. capite primo, jubentur Ordinarii monere iudices, ne poenitentiae & eucharistiae Sacramenta reis ad mortem damnatis negent, atque adeo ad ea concedenda, per censuras, si opus fuerit, eosdem adigere.

Tituli 3. in primo libro, caput secundum Cardinalium jurisdictioni, sancta Sede vacante, modum præscribit; non ea quidem gaudent qua Papa ipse; at in mortis casu, cameraarii & poenitentarii officiis providere possunt.

Tituli decimi sexti caput unicum, in libro tertio, bullam continet institutionis festi sancti Sacramenti per Urbanum IV. quod Clemens V. confirmavit.

Clementina, Inter sollicitudines, lib. 4. titul. 1. de Magist.

c. 1. mandat, ut orientales linguæ publice doceantur; instituanturque magistri duo, \ad hebraicam, duo itidem, ad arabicam; ac totidem, ad chaldaicam; idque, Bononiæ, Parisiis, Salmanticæ, Oxonii, quibusque in locis Romana curia resideret. Edita fuit sanctio hæc celebri Raymundo Lullo sollicitante. *Reg. Tom. XXVIII. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Ravennatense, Ravennense, Ravennate, ann. 1311.

Raymundus, Ravennæ archiepiscopus, habuit, die 22. Junii ann. 1311. in sua metropolitana ecclesia, concilium episcoporum provinciae suæ, in quo conciliorum, summorumque Pontificum constitutiones plures, tributas in rubricas triginta duas, instauravit.

1. Cum ecclesiæ vacabunt, publicæ preces & processiones ad episcopi ordinationem edentur.

2. Defunctorum episcoporum funera solennem in modum celebrabuntur. Eorum corpora pontificalibus vestibus induentur; capitulum de eorum mortis die cæteros provinciae episcopos certiores faciet, qui per mensem, unam quotidie missam dici jubebunt, alent diebus singulis pauperes tres, perficientque, ut solemnis missa, ad eorum animæ expiationem, in cathedrali singulorum ecclesia celebretur.

3. Quotannis, 20. Julii die, solemne anniversarium pro defunctis episcopis in cathedralibus ecclesiis fiet; alenturque ea die pauperes duodecim.

4. Annis singulis, die 4. Junii, pro ecclesiarum patronis & benefactoribus idem præsentabitur.

5. Reliquiæ de quibus certo constabit, extra altaria exponentur, ut eas populus revereatur; quæ vero in incertis erunt, sub altari, vel alibi concludentur, nec in cultum publicum proferentur.

6. Ecclesiæ Sacramenta omnia a jejunis, quoad fieri poterit, cum congruis ornamentis, & gratis administrabuntur.

7. Eucharistia, sanctum Chrisma & sancta olea sedulo in Ecclesiis aut Sacristiis concludentur, & hostiæ quæ ad viaticum servantur, crebro renovabuntur.

8. Opera dabitur, ut corporalia, pallæ, lintea & ornamenta

nam, recedantque ad voces laudantia, laudantia, laudantia, quæ ad easdem res exprimendas in ecclesiarum eguntur.

Operam dabit episcopus quisque, ut presbyteros cæ-
e suæ diocesis ministros de sui quemque ministerii
nibus doceat. Presbyteri unam tantum missam in dies
s celebrabunt, præter quam quibus in casibus jus ali-
i finit. Nullus alienigena e suggestu dicere, sacrum
ullamve ecclesiasticam functionem obire poterit, quin
rio præsentatus ab eoque approbatus fuerit. Perage-
ninicis diebus singulis aquæ benedictio, omnesque pa-
ti iisdem dominicis diebus sua in parœcia integram Mis-
sionem, excommunicationis indicta pœna, si ter moni-
s egerint.

Agetur patronorum ecclesiarum cathedralium festus
eritque id curæ parochis, ut die quaque dominica,
issarum solemnities, post evangelium & oblationem, de
nadæ festis & jejuniis moneant.

Cum omnes fideles oporteat baptismi formam scire,
in anno, die scilicet Epiphaniæ, Paschatis & Pen-
s, enuntiabitur in ecclesiis.

Nulli prorsus mercatus, collationes nullæ, acta ju-
nulla in ecclesiis locum habebunt, nisi forte necessitas
stulet, belli tempore.

pore, canonem, *Omnis utriusque sexus*, indicere, monitis parochianis, eos lethaliter peccaturos, nisi saltem semel in anno confessionem ediderint, & communionem perceperint. Corporis medici ægrotantem iterum non visitabunt, quin is animæ medicum appellaverit.

16. Parœcia nemini conferetur, quin legere & canere divinum officium sciat,; nemini pariter in cathedrali ecclesia canonicatus, quin itidem sciat legere & canere, & quin ætatis annum decimum quintum attigerit; nemini denique in collegiata ecclesia beneficium, nisi mediocriter legere sciens expleverit annos duodecim.

17. Omnes abbates & priores Ordinis S. Benedicti conforme officium habebunt.

18. Episcopi, quotannis, ad ecclesiasticorum & laicorum reformationem, synodum cogent.

19. Consequentibus duabus ante sponsalia dominicis diebus, matrimoniales enuntiationes in ecclesia peragentur, interea subit, nec ne, impedimenti quicquam inquirerent. Non celebrabuntur omnino nuptiæ a prima adventus dominica ad elapsam Epiphaniæ octavam usque, a dominica septuagesimæ ad usque octavam Paschatis, & a tertia ante Ascensionem die ad Pentecostes octavam usque.

20. Qui se per sæcularem auctoritatem eligendos curant, & beneficiorum possessionem per eandem ineunt, excommunicati sunt, nullamque in provincia beneficium possidere poterunt.

21. Clerici & religiosi suis superioribus perduelles suspensi erunt, quoad satisfecerint.

22. Monachi aut canonici apostatæ ad nullum seu beneficium seu officium ecclesiasticum admittentur.

23. Notam quæ a Christianis dignoscantur, Judæi deferent, nec finentur, quibus in locis synagogas non habent, ultra mensem consistere.

24. Nullus episcopus in alterius diœcesi jurisdictionem, sine ordinarii venia, exercebit. Nullus clericus sæcularis aut regularis, iis tantum qui ex mendicantium religiosorum ordine sunt, aliisve privilegiatis exceptis, sine sui, vel originis,

zinis, vel domicilii, vel beneficii, episcopi dimissoriis literis, ad ordines promovebitur. Nullus episcopus alienigena ad episcopalia munia obeunda admittetur, nisi metropoli-
tanus de ejus ordinatione certus sit.

25. Non conferetur hospitalium regimen, nisi coelibatariis qui ibidem residere statuerint.

26. Renovantur & aggravantur in eos poenæ, qui clericos percutiunt, in carcerem trudent, acerbe excipiunt aut molestia afficiunt.

27. Qui Dei, Virginis aut Sanctorum nomen blasphemis violant, ad mensem, præter cæteras poenas a canonibus latas, ab ecclesia excluduntur; & nisi poenitentiam egerint, ecclesiastica sepultura privabuntur.

28. Eadem in eos poena qui ultra annum excommunicati permanent, quamvis absolutionem in mortis articulo percipissent.

29. Censuræ ad excommunicationem usque in adulteros adhibebuntur; ac si mensem elabi finunt, quin sui criminis assuetudinem deferant, ecclesiastica & ipsi sepultura destituentur, etiam si facerent in morte satis.

30. Quoniam ad pauperes ecclesiastica bona pertinent, episcopi, capitula & monasteria generales statasque eleemosynas erogabunt, & suarum facultatum ratione habita, pauperes alent. Ad urbium pacem quas discordia turbat, episcopi incumbunt, & pacis collectam, quoad discordia desierit, dici jubebunt.

31. Ad episcopum, ejusve magnum vicarium notarii, intra mensem, testamentorum expeditionem afferent, quibus insunt legata pia, & id quidem, excommunicationis indicta poena. Si executores testamentarii intra annum testamenta exequi negligunt, eorum executio ad episcopum devolvetur; & hi negligentes executores se non amplius testamentorum executioni quam neglexerint, immiscere poterunt, & cuiusvis alii testamento executioni mandando inepti erunt.

32. Adhibetur juribus modus quibus episcoporum secretarii & notarii gaudent.

Concilium Rothomagensis, ann. 1313.

Ægidius Aycelinus, archiepiscopus Rothomagensis, habuit una cum suffraganeis concilium hoc in ecclesia Dominæ Nostræ de Prato, quæ hoc tempore Boni Nuntii nomen præfert, sub S. Lucæ festum, ad eorum nonnulla quæ sub ejus decessore Guillelmo de Flavacourt, statuta fuerant, in bono lumine collocanda. Et sane nihil sunt aliud hujus concilii decreta quam articulorum repetitio qui in celebri concilio, ibidem ann. 1299. habito, pertractati fuerant. In hoc solum paulo distinctius effertur in clericos lata lex, ne ad sæcularia tribunalia comparerent, quibus ipsis in casibus jus statim accusatori actionem præbebat, & personalem statâ die vocationem accusato indicebat; quod in clamoribus de *hære* dictis continebat. Est hæc Articulis IV. V. VI. VII. VIII. subjecta materies. Primus & secundus in vestibus & in gestu totiusque oris & corporis habitu modestiam ecclesiasticis & ipsi commendant, brevia iadumenta, armorum lationem, feminarum frequentationem & usuram damnant. Renovatur in tertio mandatum, ut festis diebus a forensibus contentionibus abstinenceatur. Bessinius, in *Concil. Normann.*

Concilium Parifense, ann. 1314.

Archiepiscopus Senonensis, Philippus de Marigni, habuit concilium hoc, die 7. mensis Maji. Acta continent articulos tres.

1. Parœciarum in quibus existerent, qui clericos in carcere detinerent, pastoribus mandat, ut eos moneant oportere, ut ipsos ad proprios episcopos nulla interjecta mora remittant; quod ni fecerint, eos parochi excommunicatos declarabunt.

2. Generales in jus vocationes tamquam in provincia interdictas prohibet.

3. Vetat pariter, ne quis vocetur in jus, tamquam cum excommunicatis participaverit, quin accusatus in antecessum monitus fuerit, & accusator jurare jussus qui eum putat, cum excommunicatis, velit in casibus, scienter communicasse. Si citatus non est reus, punietur iudex, citationis auctor.

* Hujus

*Hujus constitutionis ea ratio est, quia nequam homines his citationibus abutebantur, ut pecuniam extorquerent, quemadmodum ex aliis conciliis perspicitur. *Lab. Tom. XI. Gard. Tom. VIII*, Pater Mansi, pag. 391. & seq. Tomi III. sui supplementi ad patris Labbæi Concilia, novem alios huic articulos tribuit, duce D. Martenne, *Vet. Monum. Tom. VII. pag. 390*. Hi porro articuli mandant, ut conciliorum canones indicantur; absolutiones per vim extortas nullas declarant; direptionum usum prohibent, vetantque, ne capellæ seu oratoria in locis non exemptis, absque ordinarii venia, extruantur; agunt de localibus interdictis quorum tempore licere volunt poenitentiae sacramentum bene valentibus & ægrotantibus administrari.

Concilium Ravennatense, ann. 1314.

Rainaudus, Ravennæ archiepiscopus, habuit concilium hoc in argenti Castro, qui ex ejus diœcesi locus, 10. Octobris die ann. 1314. in eoque viginti constitutiones editæ quæ sequuntur.

1. Canonici solum in sacris ordinibus constituti, in capitulo voce gaudebunt.

2. Nemo presbyter ordinabitur, nisi ætatis anno vicesimo quinto, diaconus nisi vicesimo, & subdiaconus nisi decimo sexto. Ad ordines, vel ad ullum officium non admittetur, qui ex aliena diœcesi est, nisi saltem duobus ante ordinationem mensibus, episcopo qui eum ordinaturus est, exhibeat dimissorias & testimoniales de ipsius indole, vita & moribus litteras quæ a diœcesano tantum episcopo, vel ab ejus vicario concedi poterunt. Qui aliter ordinatus fuerit, ordines quos susceperit, exercere non poterit, absque apostolicæ Sedis aut provincialis concilii dispensatione. Excipiuntur ab hac regula religiosi mendicantes & exempti cæteri.

3. Non ordinabitur episcopus alienigena ignotusque, ac ne notus quidem, sine consensu archiepiscopi episcoporumque provinciæ, quemadmodum canones præscribunt; nullusque Ravennæ suffraganeus e provincia egredi poterit, ut

alterius provinciae episcopum consecret, sine archiepiscopi aut sanctae Sedis venia.

4. Exempti extraneos aut ignotos episcopos vocare non poterunt, ut episcopales functiones vel ordinationes in eorum ecclesiis peragant.

5. Sanctae Sedis legati & delegati, aliive nuntii suam ordinario commissionem ostendere debebunt, exceptis legatis *a latere*, iisve qui peculiaries commissiones habent.

6. Cum episcopi per suas dioeceses iter agent, locorum parochi, per quas transibunt, aera campana pulsari jubebunt, ut populus monitus genua flectat, eorum benedictionem suscepturus. Parochi qui id neglexerint, aureos solidos quinque, trium dierum spatio, pauperibus tribuent. Capitula recipient episcopos ad aëris campani sonum, iisque canonici occurrent ad ecclesiae januam usque, *cum coelis*, seu *cotis*, ut in textu legitur, *Et pluvialibus*, thus, aquam benedictam & crucem gestantes, pieque psallentes seu concinentes; quibus, ubi ad altare pervenerint, prostratis, solemnem in modum, episcopus benedicit. Episcopi suffraganei, quocumque per Ravennatensem provinciam jerint, ibi celebrare, licet extra proprias dioeceses, poterunt, dummodo non ultra dies decem ibidem maneant, nec ordinarius adsit. Cum sanctae Sedis legatus, aut Ravennae archiepiscopus alicubi solemniter celebrabit, episcopi & abbates finitimi ecclesiasticis induti vestibus eidem adstabunt. Clerici suis superioribus refractarii suspensionem, atque adeo, si per mensem in suspensione remanserint, quin respiscere, satisque superioribus facere vellent, excommunicationem subibunt.

7. Ei legi, sub excommunicationis poena, notarii suberunt, ut, quae ediderunt, acta iis tradant, quos eadem afficiunt.

8. Religiosi aut saeculares qui temporis lapsum & praescriptionem praetexentes, suorum praelatorum visitationem pati noluerint, excommunicati erunt, eorumque ecclesiae interdictae.

9. Qui appellant ab excommunicationis sententia, suamque appellationem non prosequuntur, omni beneficio de-

stituen-

nentur, si sui ministeril functiones, ut antea, obire gant.

10. Religiosi, itemque clerici non arma deferent, nec erius coloris vestes quam qui a jure concessus est. Iis erunt ga & clausa indumenta; corona, itaque tonsi capilli, ut es cernantur, petasus, seu pileus, seu pelliceum amicu- n quod ad aures usque descendet, ut iis caput obtegat; corum convivia non frequentabunt; & in ecclesiarum do- bus commorabuntur. Presbyteri, episcopi, canonici, rochi, omnes denique ecclesiastici in sacris ordinibus con- uti congruas vestes in urbe suburbiisque, cappas scilicet t togas gerent. Extra urbes & suburbia, saltem *tabardos*, æ textus vox, nempe, saga quædam aut pallia seu lacernas ferent. In ecclesia, cappas nigras, aut saltem tunicas nas aliasve, & superpellicea gestabunt; in cauponas, non si iter agentes, ingredientur; non sinent cauponas aut ve- as merces teneri, vel hospitio recipi suspectas personas in cleliis, aut ecclesiarum domibus quæ in intimo claustro istunt, usuique clericorum addictæ sunt.

11. Viri in puellarum monasteria non ingredientur; nec ligiosæ sine episcopi venia egredientur.

12. Præbendam habebit nemo, quin decimum sextum tatis annum attigerit; ea si quis potitur, privabitur, nisi ad ordines promovendum curet quos ipsa præbendæ na- ra postulat.

13. Presbyteri suam primam missam intra angos ab ordi- atione tres celebrabunt, ac deinde quo sæpius poterunt, Item semel in anno, secus eam pœnam subituri, suis ut eneficiis omnibus spolientur. Quarta quaque & quinta per ebdomadam feria, collecta pro studentibus in missa dicetur.

14. Parochi, ter saltem in anno, baptismi formam suos arochianos docebunt.

15. Ad missæ introitum dicetur confessionis, quæ sequi- ur, formula: *Confiteor Deo omnipotenti, Beatæ Mariæ vir- mi, &c.*

16. Quoniam est apprime certum sua Deo beneficia, spe- tatis potissimum ferventibus precibus quæ ad eum funduntur,

jejniis item eleemosynisque, concedere; quicumque ad provinciale concilium vocati fuerint, per dies tres ante concilii sessionem primam jejunabunt, precesque & eleemosynas præter consuetudinem edent. Cæteri porro tum ecclesiastici tum laici, ut iisdem bonis operibus vacent extimulabuntur.

17. Excommunicatio aliæque poenæ a conciliis in Ecclesiæ bonorum detentores latæ renovantur.

18. Clerici sæculares aut regulares, beneficia retinentes quæ ad episcoporum, monasteriorum aut capitulorum mensam pertinent, iis privantur *ipso facto*, & communicationem subeunt.

19. Quia interdicti sententiæ scandali multum afferunt, & in causa sæpe sunt, ut innocentes puniantur, populi licentia, impietas, hæreses augeantur & vires sumant, denique inde incommoda ecclesiæ ecclesiasticique patiantur; interdicens, ne ejusmodi sententiæ ob causas mere pecuniaras ferantur.

20. Renovantur facultates religiosis concessæ, ut indulgentias annuntient prædicentque. *Reg. Tom. XXVIII. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Salmurienſe, ann. 1315.

Geofridus de la Hays, archiepiscopus Turonensis, concilium hoc, feria sexta, 9. Maji mensis die, una cum suæ provinciæ episcopis & abbatibus celebravit, in eoque canones seu capitula quatuor edidit.

1. Excommunicatione plectuntur Ecclesiæ vassalli qui, ut se ecclesiasticis dominis subtrahant, debitisque juribus eos frustrentur, suis in assertionibus edixerint se a sæcularibus dominis bona tenere quæ reapse ab Ecclesia tenent, seu remote, seu proxime. Quoad præteritum tempus, qui, ex annis quadraginta, ejusmodi significationes ediderunt, excommunicationi suberunt, nisi eas intra tres menses & post monita tria revocent.

2. Repetitur Bituricensis, ann. 1276. concilii decretum quod excommunicatos, *ipso facto*, eos omnes declarat, qui ecclesiasticorum judiciorum executionem impediunt. Fer-
tur

item interdicti sententia contra dominorum terras, quoniam præfecti, feneschalli, aliive iudices ecclesiasticæ jurisdictioni derogant.

3. In archidiaconos aliosve interdictio, qui præpositi sunt ricorum examini, quibus ordines aut beneficia conferunt, ne quid ab iis fumant, in suspensionis, si presbyteri sunt, si minus, excommunicationis poenam.

4. Terra vel ante interdicti poterit, quam in domini aut etoris personam quicquam mandatum fuerit; & episcopi fraganei ab excommunicationibus absolvere, & interdicta hoc concilio lata tollere poterunt. *Lab. Tom. XI. Hard. m. VIII.*

Concilium Nugariolense, ann. 1315.

Amanzeus de Armagnacio, archiepiscopus Ausciensis, hoc provincie concilium habuit, in eoque edidit statuta nque

1. Domini temporales alique laici qui vacantes ecclesias rapaverint, excommunicationi suberunt, eorumque filii, quidem vice, iis possidendis inhabiles erunt.

2. Eorum filii, fratres & nepotes, qui operam contulerunt, ut tributo ecclesiastici subderentur, ad ordines & beneficia promoveri non poterunt, ad quartam generationem usque, eorundemque familia universa privabitur ecclesiastica cultura.

3. Reis ad mortem damnatis haud negabitur poenitentiae ramentum.

4. Qui episcoporum domesticis injuriam intulerint, erunt communicati, locusque in quo facinus patratum fuerit, interdictus ad injuriæ reparationem usque.

5. Enuntiabunt persæpe parochi, solemniū missarum ipore, decretalem, *Gravis*, in eos qui ecclesiasticorum interdictorum & excommunicationum executionem impetunt. *Ibidem.*

Concilium Silvanectense, ann. 1315.

Ludovicus rex X. ad 6. mensis Augusti diem, hoc concilium indixit, ut in eo Petrus Latilius, episcopus Catalaunensis,

bensia, de Philippi Pulcri morte suspectus, aliorumque criminum accusatus judicaretur. Prorogatum fuit concilium hoc a Petro de Courtenai, Remensi archiepiscopo ad diem usque 15. Maji sequentis an. 1316. in eoque Petrus Catalanensis absolutus fuit.

Subsecuto anno, Martii die 27. in eadem urbe Silvanecto, idem archiepiscopus coegit concilium alterum in quo poenas renovavit in eos laicos qui ecclesiasticis bonis potiuntur. *Ibid.*

Concilium Ravennatense, ann. 1317.

Raimundus, Ravennae archiepiscopus, in id semper intentus, ut faceret episcopatus officiis satis, morumque ac disciplinae integritatem servaret aut restitueret, Octobris die 27. an. 1317. habuit, Bononiae, concilium hoc in quo praecedentia concilia duo confirmavit Ravennae celebrata, novasque constitutiones in viginti quatuor articulos seu capitula digestas edidit.

1. Episcopi ad reddituum ecclesiarum vacantium procuracionem experrectos & prudentes oeconomos nominabunt, ut hi proventus in earumdem ecclesiarum ejusque qui defuncto succedet, emolumentum cedant. Si canonici aut clericorum alij se horum bonorum administrationi immiscere voluerint, eligendi jure, vice hac, privabuntur; ac si patroni in eandem culpam inciderint, ipsi quoque, hac vice, praesentationis jure destituentur.

2. Nemo parochiae possessionem inibit, se ab aliquo saeculari aut regulari praelato institutum praetextens, nisi suam ab episcopo missionem acceperit.

3. Renovatur Pictaviensis concilii canon, qui mandat, ut qui de beneficiis provili sunt, se ad eos ordines, intra annum, promovendos curent, quos eorum beneficia requirent, ea secus, indicta poena, ut omnibus beneficiis priventur, quae eos ordines postulant, quos suscipere noluerunt.

4. Instauratur Ravennatenis concilii, ann. 1314. habit canon decimus, super clericorum vestibus agendique ratione; & refractariis pecuniariae poenae imponuntur. Statuuntur pariter in eos ejusmodi poenae qui merces & imprimis vi-

num

num in domibus vendunt aut emunt, quæ ecclesiasticis addictæ sunt, qui ad cauponas vel ad laicorum convivia se conferunt, qui nudo capite incedunt.

5. Ut impediatur, ne indigni ad beneficia promoveantur, nec canonici in cathedrales aut collegiatis ecclesias, nec canonici regulares aut monachi in monasteria, sine ordinarii aut metropolitani venia, recipientur.

6. Nemo, laicorum favore & auctoritate, in virorum aut puellarum monasteria suscipietur. Quicumque, seu viri seu feminae, in hunc modum suscepti fuerint, activa & passiva voce carebunt; nec superiores ei legi suberunt, ut eos habiles reddant.

7. Cum ecclesiarum diuturnæ vacationes gravia mala creent, tum quoad spiritualia, tum quoad temporalia; qui providendi facultate gaudent, operam dabunt, ut id quamprimum perficiant; quod si negligentes fuerint, ecclesiarum clerici quarum beneficia ad Ravennæ metropolitanum devoluta erunt, eum de re intra mensem monebunt, ex quo hujus devolutionis notitiam habuerint.

8. Ut impediatur, ne cathedralium aut collegialium ecclesiarum canonici, in cleri dedecus, mendicare cogantur, ita statuetur canonicorum numerus, ut earum ecclesiarum redditus ad horum sustentationem sufficiant.

9. Beneficarii quorum beneficia residendam postulant, suis omnibus beneficiis privabuntur, si ultra dies quindecim, absque ordinarii peculiari venia, a suis ecclesiis abfuerint.

10. In omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis aderunt in canonicorum gratiam quotidianæ distributiones & communis mensa, ex sanctione quam Bonifacius, Ravennatenis archiepiscopus, quoad caput hoc, in concilio editam voluit, quod in Foro Livii celebravit.

11. Statuuntur taxæ & impositiones quas ecclesiæ ferre debent, ut sumptibus subveniant, qui episcopis aliisque inferioribus clericis necessarii sunt, cum Ravennam appellantur, aut provinciae negotiis aliter addicuntur. Episcopi, in ejusmodi casibus, habere non possunt nisi equos quindecim;

abbates aliiſque prælati; quatuor; cathedralis eccleſiæ cano-
nici, tres; ſimplices eccleſiaſtici, unum tantum.

12. Nullus ſacerdos, ſeu ſæcularis, ſeu regularis privatam
in ulla prorfus eccleſia Miſſam dicere incipiet, dum canetur
ibidem ſolemnis miſſa; ſed expectabit, quoad hæc ſolemnis
Miſſa abſoluta ſit, ut ſuam inchoet.

13. Nullus abbas, aut epiſcopo inferior prælatus, qui-
cumque fuerit, de cauſis cognoscere poterit, quæ clerico-
rum perſonas ſpectant, in poenam nullitatis omnium quæ in
hanc rem egerit, niſi peculiari aliquo privilegio, aut con-
ſuetudine legitime præſcripta nitatur.

14. Chriſtifiſſimum nullus ſuam Judæis domum locare po-
terit, aut pati eos ibidem, quacumque tandem obducta cau-
ſa, degere; qui non paruerit, excommunicatus *ipſo facto* erit.

15. Publici omnes uſurarii communionem & eccleſiæ ſepul-
tura privabuntur; eorum oblationes non recipientur; iidem
abſolvi non poterunt, eorumque teſtamenta nulla erunt. No-
tarii qui contractus & alia acta uſuraria digeſſerint, iisdem,
atque uſurarii ipſi, poenis ſubduntur.

16. Bonorum reſtitutiones, quæ male acquiſita ſunt, ab
epiſcopo, ejusque juffu, in pauperum favorem fient, cum
de iis non conſtabit ad quos ejusmodi bona pertinent; & per-
ſonæ his reſtitutionibus obligatæ designare debebunt in ſuis
teſtamentis horum legatorum cauſam, agentes clare & expreſ-
ſe: „relinquo tot numero bona male acquiſita, incerta, ut
„reſtituantur;“ non autem ſolummodo: „relinquo in meæ,
„meorumque conſanguineorum animæ remedium.“

17. Religioſi venatum non ibunt, ei poenæ, ſecus, ob-
noxii, ut per annum, ſuorum officiorum, ſi quod habent,
adminiſtratione priventur; aut ſi nullum habent, eligi ne-
queant, ultimumque locum in choro teneant, quoad ſupe-
rioris arbitrato, ſuæ fecerint culpæ ſatis.

18. Arma ferentes, aut aliquod crimen patrantibus retenti
clerici in epiſcopi manum, ſine diffamatione remittentur, ſub
excommunicationis in eos poena qui noluerint eisdem remit-
tere, aut cum diffamationis ſtrepitu ſolum remiſerint.

19. Duæ ob crimen unum poenæ non imponuntur.

10. Episcopi super ætate & qualitatibus quibus ad ordines recipiendos ex præcedentium conciliorum canonibus opus, ea tamen lege, ut ii quos ordinaverint, idonei sint.

11. Capitula quæ non, decem dierum spatio, sui episcopomortem cæteris provinciæ episcopis significaverint, solut mulctæ libras decem quæ a metropolitano piis usibus icientur.

12. Ordinarii eorumque vicarii poterunt eos absolvere qui nas a Ravennatensium conciliorum canonibus latus sunt, dummodo poenitentes sint, congruamque intra mentis satisfactionem obeant. In posterum porro, eorum pulo qui canones transgrediuntur, moderandique aut intertandi conciliorum leges auctoritas metropolitano referuntur.

13. Moniales poterunt, personas non suspectas quæ eas unt, per clathros alloqui, modo id cum antistitæ venia, eidemque religiøsæ duæ semper ita comites adsint, ut n videre & audire possint.

14. Monentur notarii & secretarii fore, ut poenis a concilatis obnoxii sint, nisi pro suorum jurium perceptione, taxationes se confirmaverint, quæ hic iisdem statuuntur. Hi postremi articuli duo ab archiepiscopo Rainando editi re, in potestatis consecutionem quam ei concilium dede, ut ejusdem decreta explicaret. *Reg. Tom. XXIX. Lab. m. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Senonense, ann. 1320.

Philippus de Marigny, archiepiscopus Senonensis, habuit cilium hoc feria quinta Pentecostes ann. 1320. in eoque tulit statuta quatuor.

1. Suos dioecesanos hortabuntur episcopi, ut in vigilia i sancti Sacramenti jejunent, iisque qui id fecerint, die n quadraginta indulgentiam concedent.

2. Interdicentur seu exempta seu non exempta loca in quilaici iudices clerieum per vim retinuerint.

3. Monasteriorum superiores adigent suos religiosos aut giosas, ut post annum ac diem publice professionem edant.

4. Canonici, parochi alique presbyteri nigris tantum aliteriusve modesti coloris calceamentis utentur.

Instaurata fuerunt & confirmata statuta hæc in alio ejusdem provincie concilio quod Lutetiae Parisiorum ann. 1323. Guillelmus de Melunio, Senonensis archiepiscopus, celebravit *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Valdoletanum, seu Vallisoletanum, seu apud vallum Oleti, seu Vallis - Oletanum, ann. 1322

Guillelmus de Godinio, cardinalis - episcopus Sabinae, & Joannis Papæ XXII. legatus, habuit Augusto mense an. 1322. cum omnibus suæ legationis episcopis, in urbe Valdoletæ, ad Palentiae in Castella diocesin spectante, concilium hoc in quo viginti octo capitula seu statuta vulgavit.

1. Habebuntur altero quoque anno provincialia concilia, annisque singulis diocesanae synodi. Archiepiscopi & episcopi qui concilia hæc aut has synodos celebrare neglexerint, privabuntur ecclesiae aditu, quoad suam negligentiam, his conciliis aut his synodis habitis, reparaverint. Qui ecclesiasticis ad concilia vel ad synodos euntibus grave damnum attulerint, excommunicationem *ipso facto* subibunt. Episcopi monebunt suarum dioceseon visitatores, ut in suis visitationibus diligenter inquirant, an conciliorum & synodorum statuta servantur, & de re tota episcopos in proxima synodo certiores faciant.

2. Id erit curæ parochis, ut quater in anno, videlicet, in Natali Domini, in Paschate, in Pentecoste, in B. Virginis Assumptione, & Quadragesimæ dominicis diebus singulis, fidei articulos, decalogum, Sacramentorum numerum; & virtutum ac vitiorum genera, vulgari lingua, populo legant.

3. Episcopi in conciliis, synodis, ecclesiisque suarum dioceseon edici jubebunt Bonifacii VIII. decretalem, *Quoniam ut intelleximus*, quæ ad sæcularium judicium tribunalia ecclesiasticos acciri vetat.

4. Dominicis festisque diebus a servilibus operibus abstinbitur; per hos dies, nemo terram colet, aut manibus laborabit, nisi in urgentis necessitatis casu, vel ob causam
piam,

piam, & quidem cum presbyteri venia. Ordinarii per excommunicationis poenam transgressores punient.

5. Falsi testes & quicumque alios excitant, ut falsum testimonium ferant, excommunicationi subduntur.

6. Episcopi sericas vestes non deferent. Solemnium festorum diebus Missam publice suis in ecclesiis celebrabunt. Iter agentes manualia altaria secum deferenda curabunt, ut se presentibus, missam quotidie celebrari jubeant. Canonicas horas suis cum clericis recitabunt, divinumque officium in suis cathedralibus ecclesiis celebrabunt. Sæcularium aut regularium clericorum nullus, ne episcopus quidem, suorum filiorum aut nepotum sponsalibus, baptismati, aut nuptiis intererit.

7. Clerici concubinarij correctionis impotes excommunicatione, suorumque beneficiorum privatione plectentur.

8. Canonici alique beneficiarii qui episcopi servitio & personæ addicti sunt, suorum beneficiorum proventu fruuntur.

9. Beneficia non tribuntur in partes, nec ordinibus quispiam initiabitur, quin satis litteris imbutus sit.

10. In ecclesiis non ponetur clericorum plus quam alere possunt. Suum sæcularibus clericis habitum religiosi non dabunt, ut eos Ordinarii jurisdictioni subtrahant. Per publica & authentica acta, sub nullitatis poena, beneficia in capitulo conferentur.

11. Designabuntur parœciarum limites; eosque qui ex aliorum parœciis sunt, parochi non recipient.

12. Ad impediendas fraudes quas religiosi in decimarum solutione perpetrant, in diœcesanis synodis excommunicatione plectentur, qui alicujus hac in re culpæ rei fuerint.

13. Monasteriorum superiores eorundem bona alienare non poterunt. Habebunt sua provincialia capitula singulis annis tribus, ut regularis disciplina fervetur. Episcopi cæterique in puellarum monasteriis superiores designabunt ecclesiasticos regulares, si fieri potest, aut saltem sæculares, ætate & moribus commendandos qui eorum monasteriorum custodiæ invigilent; impedianque, ne qua religiosa externas personas, sine eorum venia, & sine tribus duabusve sociis,

ciis, ubicumque par fuerit, alloquatur; & id quidem, sub excommunicationis poena.

14. Hospitalitatem erga religiosos aliosque viatores petentes exercebunt libenter parochi.

15. Beneficiorum patroni non dabunt præsentationis litteras ante beneficiorum vacationem, quorum patronatu gaudent, ea indicta poena, ut præsentationis hæc præmaturæ litteræ nullæ sint; & clerici qui ejusmodi litteras impetraverint, quibusque scientibus & consentientibus impetratæ fuerint, possidendis hujus generis beneficiis inepti erunt. Patroni qui ecclesias quorum patroni sunt, pueris dabunt, excommunicati *ipso facto* erunt.

16. Omnes sæculares & regulares clerici, seu exempti seu non exempti, novum chrisma quotannis ab episcopo petent, vel ab eo cui ejus distributionem is demandaverit, quin veteri chrismate in baptismi administratione uti possint, eam, secus, poenam subituri, ut suorum beneficiorum redditibus, ad sex menses, priventur.

17. Fideles, satis ætate pollentes, qui quadragesimæ aut quatuor temporum abstinentiam violaverint, excommunicationem *ipso facto* subibunt; ac dominicis diebus singulis, a Septuagesima ad Pascha, enuntiabitur in parœciis sententia hæc. Qui abstinentiæ diebus publice carnes vendent, in excommunicationem & ipsi incident.

18. Gregorii X. Bullam, *debet domum Domini*, in sæculares judices editam qui sua in ecclesiis tribunalia tenent, episcopi enuntiare jubebunt. Neque vero nundinæ, nec mercatus in ecclesiis aut cœmeteriis agentur, in excommunicationis solo facto subeundæ poenam. Eadem in eos poena, qui ecclesiarum immunitates & asyli jus impediunt aut turbant; in eos item qui ecclesiasticos sauciant aut capiunt, quique ecclesias aut monasteria expilant destruuntve. Additur in hos delinquentes, privationis ecclesiasticæ sepulturæ, in urbes autem & alia loca quæ eos recipient, interdicti poena.

19. Episcopi in suis cathedralibus ecclesiis, & parochi suis in parœciis, per anni præcipua festa quatuor, perque omnis

quadragessimæ dominicas dies , indici jubeunt generalis illi Viennensis in eos decretum , qui matrimonium veti- gradibus ineunt.

1. Qui ob beneficiorum collationem , vel ob ordinatio- aliquid accipientes , simoniæ reos se reddiderint , ex- nunicationem , si laici , vel inhabilitatem , per annos , ad ullum beneficium possidendum , si clerici non be- iarii , vel sui denique beneficii fructuum privationem unt , si beneficiarii fuerint. Cæterum perfecta ordina- , id accipi poterit , quod ordinati pro scriptura , charta ra gratis obtulerint , dummodo *marbotinorum* quinque nam gratuita hæc oblatio non superet. (*Marbotinus* , *botinus* , *maurabotinus* , *morabetinus* , *marmotinus* , *mora- us* , erat aureæ in Hispania monetæ genus , jam usui sub is regibus , inquit Mariana , *Lib. de Ponder. & Mensur.* 13.) Damnatur etiam simonia in beneficiorum patronis clericis qui , ut provideantur , dant aliquid aut promit-

Proscribitur tandem communis admodum & invetera- bus in eo positus , ut clerici , recens ordinati , impe- tur suorum ordinum functiones obire , antequam unus lurium dierum spatio , & laicorum quibusdam , sump- i convivia , aut certam quamdam pecuniæ summam præ- ent.

1. Episcopis ea cura erit , ut pro suarum diæceseon am- dine , ac prout opus fuerit , grammaticæ magistros in- unt. Idem , in majoribus urbibus , logicæ quoque ma- os statuent. Poterunt clerici , trium , aut amplius , rum spatio , pro episcoporum capitulorumve arbitratu , is operam dare , suorumque nihilominus beneficiorum is interim frui. Episcopi & capitula in cathedralibus aut giatis ecclesiis unum e decem eligant , oportebit , qui us sit , ut ad theologiæ , canonici juris , & liberalium m generale studium mittatur.

1. Infideles , ut Judæi & Saraceni , divinis officiis in ec- s cum fidelibus non intererunt. Nocturnæ vigilie in siis non amplius agentur. Judæorum aut Saracenorum iuptiis nec funeribus Christiani aderunt. Judæi & Sa- raceni.

raceni qui, suis abdicatis erroribus, Christianam fidem amplexi fuerint in hospitalibus aliisve piis locis ponentur, ut ibidem alantur & sustententur. Qui belli tempore, Saracenis annonam vendiderint, excommunicationi subduntur.

23. Quicumque conjugatus concubinam publice detinuerit, excommunicatione plectetur. Eadem in eum poena, qui consanguineam, vel sanctimoniam, vel alteri nuptam feminam detinuerit. Eadem quoque poenae suberit quicumque concubinam habeat ex infidelium numero.

24. Qui Christianos furatur quos Saracenis, utcumque tandem, aut vendat, aut donet, communione Ecclesiaeque sepultura privabitur.

25. Venefici, divini, magi, augures, quique eos consulunt, anathemate percelluntur.

26. Canonica purgatio in iis tantum casibus quos jus notat, locum habebit.

27. Qui alicujus criminis suspicione laborantes, ut se purgent, ad candentis ferri, aut ferventis aquae probationem confugiunt, excommunicati *ipso facto* erunt; itemque qui hoc iisdem consilium dederint, quia qui id agit, Deum tentat, & se pereundi periculo exponit, quamvis innocens sit.

28. Eauntiabunt parochi, omnibus saltem dominicis diebus a Septuagesima ad Pascha, generalis Lateranensis concilii canonem; *Omnis utriusque sexus. Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. de Aguirre, Concil. Hispan. Tom. V. p. 41. & seq.*

Concilium Toletanum, ann. 1323.

Joannes, archiepiscopus Toletanus, Hispaniae primas, & Castellae regni cancellarius, hoc, Maji die 18. ann. 1323. concilium habuit, in quo sequentia octodecim capitula edidit.

I. Quatuordecim fidei articuli sunt quorum priores septem divinitatem, reliqui Christi Domini humanitatem spectant. Priores septem in eo sunt positi, ut credatur unum & unicum in personis tribus Deum esse, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, Deum visibilem & invisibilem rerum creatorem esse, eundem justificare & remittere peccata, gratiam

confer-

conferendo, & compensare, æternam gloriam tribuendo. Posteriores articuli septem qui Christi Domini humanitatem afficiunt, eo rediguntur, ut dicatur, eum, Spiritus sancti opera, in beatæ Virginis Mariæ sinu conceptum fuisse, natum esse, passum, crucifixum sepultumque pro nobis, per animam ad inferos descendisse, ut inde sanctos viros qui ibidem erant, educeret, tertia die resurrexisse, ad cælos ascendisse, ubi sedet ad Patris dexteram, & unde veniet ad vivos & mortuos iudicandos, puniendos aut compensandos. Sunt etiam Sacramenta septem, decalogi præcepta decem, morales seu cardinales virtutes quatuor, theologales virtutes tres, septem vitia seu peccata capitalia, & virtutes septem his septem vitiis oppositæ, scilicet, humilitas opposita superbix, liberalitas avaritiæ, luxuriæ castitas, iræ mansuetudo, temperantia gulæ, benevolentia invidiæ, fortitudo seu constantia pigritiæ seu acidix seu tarditati.

2. Approbatur mos relinquendi successori beneficiarii defuncti, ejus alieno ære soluto, fructus necessarios, ut nova messis expectetur.

3. Archipresbyteri cæterique iudices qui non canonicum jus scierint, se matrimonialibus causis non immiscebunt.

4. Quicumque e clericis, sine episcopi venia, alienigenam presbyterum ad publice celebrandum admiserit, mulctæ morbotinos centum solvet.

5. Confirmatur Guillelmi de Godinio, cardinalis-episcopi Sabinæ & sanctæ Sedis legati mandatum quod præscribit, ut statis anni diebus, populo recitentur articuli fidei, præcepta decalogi, &c.

6. Edicent parochi, solemnibus diebus omnibus, in ecclesia, cardinalis-episcopi Sabinæ, sanctionem quæ falsos testes eosque qui ipsos ad falsum testimonium ferendum excitant, excommunicationi subdit.

7. Omnes presbyteri, saltem semel in mense, barbam sibi radendam curabunt, ne quid indecentiæ perpetrent, dum Christi Domini Sanguinem sumunt; sibi que capillos ita amputatos volent, ut ne longius ultra aures promineant.

8. Nullus clericus conjugatus deferet aut longos capillos,
aut

aut promissam barbam, aut calceos auratos, seu sectos incisosque (*entalliatos setulares*), aut *tunicam cordatam*, seu chorda cinctam, aut cappas & vestes virgatas & apertas, seu divisas in cappas duas (*vestes urigatas vel partitas*).

9. Parochus qui ultra menses duos a sua parœcia abfuerit, per omne absentiae suae tempus ejus fructus amittet.

10. Beneficia secari vetamus, ut proinde, si beneficiarius sui beneficii partem cefferit, toto beneficio privetur.

11. Quamquam mortuos, pietatis & humanitatis motu quodam, deseri licet, doloris tamen redundantiam vituperamus, quae scilicet argumento est futuram resurrectionem desperari; omninoque improbamus execrandum abusum quo fit, ut cum aliquem mori contingit, cernantur viri feminaeque per vias incedere, ululantes, horrendosque clamores in ecclesiis ipsis imittentes, indignaque alia factitantes, quae ad Ethnicorum ritus accedunt. Clericis, sub excommunicationis poena, interdicimus, ne lugubres vestes, extra exequiarum tempus deferant, praeter quam patris, matris, fratris, domini, aut sororis causa.

12. Quicumque e parochiae nuptialem missam dixerit in ejus gratiam qui ex aliena parœcia est, quin ejusdem parochus annuat, nobis marbotinos tercentos solvet.

13. Quicumque e clericis beneficiariis quempiam adduxerit, ut omnino vel ex parte decimam fraudet, suum beneficium amittet.

14. Materia Sacramenti Corporis Christi Domini est azymus panis ex tritico confectus, vinumque ex vite modicae aquae admixtum. Conficietur hic panis coram presbytero aliove clerico, ne qui eum conficere jussi sunt, aliquid aliud ex simplicitate eidem admisceant. Presbyter, lethalis peccati reus non potest, quin confessus fuerit, missam dicere, siquidem confiteri possit; quod si non potest, quia confessarius deest, urgensque est dicendae missae necessitas, eam dicere poterit, modo vere contritus sit, statueritque, quamprimum poterit, confiteri. Omnis clericus in sacris ordinibus constitutus, aut beneficiarius ad canonicas horas tenetur, sub beneficii privationis poena. Quicumque presbyter missam
ante

ante celebraverit quam matutinum dixerit, sui beneficii fructus, *ipso facto*, ad mensem, amittet. Quicumque subsunt officii legi, potissimum vero parochi, matutinum in ecclesia licere debent, si commode possunt. Quamvis e summo iure, nullus presbyter possit missam dicere sine servientibus laicis qui eidem respondeant, ea tamen dici poterit uno tantum deserviente in clerici modum induto, aut clerico missam canente cum superpelliceo, siquidem id commode fieri potest. Nec femina, nec celebrantis filius ei unquam ad missam servire possunt. Non celebrabitur missa sine lumine aut sine libro seu tabula missae canonem continente. Octavo quoque die, parochus eucharistiam pro aegrotantibus renovabit. Non tribuet publicis peccatoribus, bene vero peccatoribus occultis, e Christi Domini exemplo qui eam proditori Judæ præbuit. Qui duas eadem die missas dicit, in utraque consecrare debet, nec simulare se in alterutra consecrare; id enim esset Deum & populum ludificari. Si quam pretiosi sanguinis guttam in terram labi sacerdos sinat, eam lambet, cadet locum, ramentum comburet, & sub altari cinerem ponet; si gutta super altari cecidit, eam sacerdos sorbebit; si super corporali aut mappa altaris, ea ter sacerdos lavabit, supposito calice qui ablutionis aquam sub altari ponendam recipiet. Presbyter quisque beneficiarius qui, saltem quater in anno, missam non dixerit, sui beneficii omnes, eo quidem anno, fructus amittet.

15. Baptismi materia est naturalis aqua; ex quo fit; ut, si aqua deficiente, vinum, oleum, aut quivis alius liquor ad baptizandum adhibeatur, iterum baptizari necesse sit. Cum dubitatur, an baptismus alicui valide collatus fuerit, is de novo baptizari debet hac forma: *Si baptizatus es, non te baptizo; sed si baptizatus non es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

16. Interdictio, sub excommunicationis poena, ne in ecclesiam, divinorum officiorum tempore, Saraceni, Judæi ethnici inducantur.

17. Interdictio, ne ecclesiae vel oratoria, sine episcopi auctoritate, ædificentur.

18. Parochus suo ipsius comiti, vel alteri prudenti presbytero confiteri poterit. Si parochianum sine sacramento mori patiatur, parœciam amittet; suosque parochianos non communicabit, quin certus sit confessos esse. *De Aguirre, ibid. p. 253. & seq.*

Concilium Toletanum, ann. 1324.

Joannes, archiepiscopus Toletanus, concilium hoc, mense Novembri, an. 1324. celebravit. In eo Valdoletani concilii constitutiones indixit, quibus addidit sequentes octo.

1. Episcopi qui concilio non adfuerint, punientur ex legibus.

2. Clerici nec vestibus impositas tam longas lacernas, ut per humum trahantur, nec tam breves manicas deferent, ut eorum brachia nuda cernantur. In prælatos interdictio, ne pravæ vitæ feminis, quæ vulgo *solsadera* nuncupantur, ad se aditum præbeant.

3. Sui capellis singulis titulares erunt, qui iisdem deferant; & clerici qui earum proventus inter se partientur, quin iis titulares nominent, prætexentes se iisdem ipsos per se deservire velle, a suis beneficiis, quoad restituerint, quicquid perceperint, suspensi erunt.

4. Omnes beneficiarii onus habentes, ab Episcopis influentur, salvo apostolicæ sedis privilegiis.

5. Ecclesiastici suis filiis bona in Ecclesiæ gratiam acquisita donare non poterunt.

6. Presbyteri nullam pro missa retributionem exigere poterunt; licebit iisdem tamen id accipere quod iis ex charitate, sine pacto & conventionem, oblatum fuerit. Neque vero poterunt bis in die sacrum facere, absque necessitate, præterquam dominici Natalis die.

7. Presbyteri saltem quater in anno missam dicent, cæteri que clerici ter saltem communicabunt.

8. Canones qui prohibent, ne quid Christiani Saracenis vendant, tum quoque locum habere censendi sunt, cum Saraceni vel ipsi per se, vel per alios ea quærent, quæ emere vellent, non autem tum solum, cum Christiani res ipsas ad eos

ad eos deferrent. *Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. de Aguirre, Tom. V. pag. 258.*

Concilium Avenionense, ann. 1326.

Habitu fuit concilium hoc, die 18. Junii ann. 1326. in monasterio S. Rufi, ab archiepiscopis Arelatenfi, Aquisextienfi & Embrodunenfi, cum eorum suffraganeis & capitulorum deputatis numero pluribus. In eo canones quinquaginta novem ad disciplinæ redintegrationem editi.

1. Celebrabitur sabbatis singulis missa *de beata Virgine*, nisi eam diem occupet novem lectionum festum; tunc enim missa hæc in vacantium per hebdomadam feriarum una dicitur. Qui eidem intererunt, lucrabuntur indulgentiæ dies decem, remissionem scilicet decem dierum poenitentiae quæ iis imposita fuerit, dummodo vero poenitentiae animo confessi sint.

2. Qui sanctum Sacramentum, cum ad infirmos tam interdiu quam noctu defertur; religiose comitabuntur, indulgentiæ dies decem acquirunt. Si illud interdiu cum luminari comitantur, dies viginti, si noctu, triginta lucrabuntur. Easdem pariter indulgentias sibi comparabunt, missis aliis qui illud cum luminaribus comitentur.

3. Qui orabunt pro Papa, indulgentiæ decem dies lucrabuntur.

4. Qui caput pie flectent, cum Jesu nomen pronuntiatum audient, lucrabuntur indulgentiæ dies decem.

5. Mandatur, ut clave baptismales fontes claudantur.

6. Sententias ab episcopo in dioecesanorum quempiam latus metropolitanus confirmabit, omnesque provinciæ episcopi servandas curabunt.

7. Excommunicatione plectuntur, qui ecclesiasticas censuras contempserint, nisi intra triduum ad resipiscentiam venerint; subditurque interdicto locus in quo ea flagitia patrata fuerint. Si clericus beneficiarius ejusmodi culpæ reus fuerit, præter poenam in laicum latam quam & ipse subit, eum omni beneficio aut dignitate concilium, *ipso facto*, privat, inhabilemque & indignum declarat, qui ullum unquam officium in clero obtineat.

*Est in eos editus canon hic, qui, ut presbyteros & praelatos in censurarum enuntiatione irriderent, eas simulabant, accensis candelis quas deinde exinguebant, in cereorum defitionem quæ in censurarum enuntiatione exinguebantur: *Adulterinum presbyter vel praelati contingentes officium*; quod Fleurius male vertit, inquiens eos excommunicatos pro certo habuisse presbyteros aut praelatos qui censuras tulerant, *adulterii reos esse.*

8. Qui ecclesiasticos super jurisdictione mixta cujus possessione gaudent, adeo turbaverint, ut ipsos ad ejusdem titulos exhibendos adigant, excommunicatione plectentur.

9. Prohibentur, excommunicationis indicta poena, civiles judices, ne ecclesiasticos jubeant eorum se tribunalibus sistere.

10. In clericos interdictio, ne se ad sæculares judices conferant, ut contra alios clericos justitiam petant; secus, eam poenam subituri, suum ut jus amittant, & ab omni ecclesiastico beneficio suspendantur, quoad cumulate, prout eorum superiori visum fuerit, satisfecerint.

11. 12. 13. 14. & 15. Instaurantur leges in eos latæ qui occupant ecclesiæ bona, vel in carcere ecclesiasticas personas retinent.

16. In excommunicatos interdictio, ne ad ullum munus publicum admittantur, excommunicationis in eos qui admitterint, & ecclesiastici interdicti in urbem locumque, ubi admissi fuerint, statuta poena.

17. & 18. In venenati poculi præbitores, in eosque qui venena vendunt, emittitur excommunicatio, iidemque ad sanctam Sedem, ut absolutionem obtineant, remittuntur. Si quis ex horum numero clericus fuerit, idemque beneficiarius, beneficio privatur *ipso facto*, gradu dejicitur, & sæculari brachio traditur.

19. Exempti qui suis privilegiis abusi fuerint, anathemate percellentur.

20. Parochi suorum parochianorum testamentis aderunt; & episcopi incertarum restitutionum distributionem habebunt.

21. Antequam legata distribuantur, appellandi erunt episcopi

scopi, ut nihil non ex ordine fiat; iis hac in re consuetudo aut jus auctoritatem affert.

22. Agitur de casibus episcopo reservatis.

23. Anathemati subduntur clerici qui causas deferant apud iudices extra ordinem, specie donationis, cessionis, &c.

24. In eos excommunicatio, qui vacantis ecclesiæ bonis potiti fuerint, nisi ex privilegio, vel ex consuetudine, hoc jure gaudeant.

25. In ecclesiasticos qui apud Principes existimatione pol-
lent, sub excommunicationis pœna, interdictio, ne iis con-
silia contra Ecclesiæ libertates præbeant.

26. Clericus quicumque temporalibus officiis addictus fue-
rit, si beneficiarius est, a beneficio suspendetur, si vero be-
neficio caret, ecclesiæ aditu interdicetur.

27. Qui apud religiosos sibi sepulturam delegerint, apud
eos sepelientur, ea conditione, ut, ex more, corpus ad pa-
rochiam ecclesiam feratur.

28. Nulla declaratur beneficii collatio cui addita novi, vel
aucti veteris census conditio.

29. Monachi qui ecclesiis deserviunt, ei legi suberunt,
ut intra tres menses, episcopo perpetuos ad earum servitium
vicarios præsentent.

30. In patronos quibus præsentationis ad beneficia jus tan-
tum est, interdictio, ne ea conferant pleno jure.

31. Qui præsentantur ad beneficia, ab episcopo instituentur.

32. & 33. A vectigalibus & impositionibus exempta erunt
bona, itemque personæ ecclesiasticæ.

34. Ecclesiasticos laici non impediunt, ne segetes suis e-
terris asportent.

35. In dominos, sub excommunicationis pœna, inter-
dictio, ne impediunt, quominus parochi decimas percipiant.

36. Laici, gravibus indictis pœnis, prohibentur id sibi
sumere, ut in præjudicium consuetudinum & libertatum Ec-
clesiæ, constitutiones super decimis, sepulturis & oblatio-
nibus edant.

37. Omnino damnantur omnia associationum & confrater-
nitatum genera, quæ ob prava consilia fiunt; verum appro-
bantur

bantur eodem tempore , quæ in Dei , Virginis & Sanctorum honorem , ad pauperum ſolatium inſtitutæ ſunt.

38. & 39. Stricte prohibetur eccleſiaſticis , ne ſuas eccleſias muniant , neve arma ferant.

40. Epiſcopi , eorumque officiales aut magni vicarii ſuos dioceſanos a reſervatis caſibus non abſolvere non poterunt , cum hi in id ad ipſos accedent.

41. Domini & iudices ſæculares , eccleſiaſticorum rogatu , ſua ipſi auctoritate ac temporalibus poenis utentur ad excommunicatos adigendos , ut abſolutionem ſuſcipiant , & in Eccleſiæ ſinum redeant.

42. & 43. Feruntur in eos cenſuræ , qui impediunt , ne ſuam eccleſiaſtici juridiſtionem libere exerçant.

44. Qui male epiſcopi officarios excipiant , excommunicationi ſubduntur.

45. Declaratur clericorum multas ad eccleſiam pertinere , eosdemque a ſæculari iudice ad has damnari non poſſe.

46. Trium provinciarum epiſcopis facultas conceditur , ut ubicumque locorum extiterint , populo benedicant , exceptis metropolitans urbibus locoque in quo dioceſanus epiſcopus aderit.

47. Sententiæ ab epiſcopo latæ ab ejus confratribus edicentur & ſervabuntur.

48. Qui e dioceſi egredientur , ut clandestina matrimonia contrahant extra parœciam , ſine proprii parochi venia , excommunicationem *ipſo facto* ſubibunt.

49. Anathemate percellentur , qui ſummorum Pontificum reſcriptis abuſi fuerint.

50. Nemo , ſine epiſcopi auctoritate , de parœciarum decimis aut juribusaget.

51. Beneficarii , abſque epiſcopi conſenſu , ſuorum beneficio bona non alienabunt , niſi forte inutili fundo in emphyteuticam locationem dato.

52. Qui beneficium deſeruerit , domi relinquat , oportebit , ad ſucceſſorem uſque ad novam meſſem alendum , fructuum ſatis.

53. Omnes beneficiarii mobilia & immobilia ſuorum beneficiorum

fictorum bona omnia & singula in authenticum codicem referent.

54. Renovantur antecedentium super testamentis conciliorum leges.

55. Statuta & mandata veteribus consuetudinibus quæ rationi consonæ & approbatæ sunt, contraria revocantur.

56. Mandatur, ut sumptuum partitio, qui pro sanctæ Sedis legatis & nuntiis necessarii fuerint, æque super urbibus & dioecesibus instituatur.

57. Habebunt Judæi peculiarem notam qua dignoscantur, & pro domorum ac bonorum quæ possident, decimis & oblationibus, retributionem ecclesiæ solvent.

58. Interdicta per canones lata ad executionem rediguntur, cum id ordinarius, ejusque officiales aut magnus vicarius mandabunt.

59. Poterunt episcopi super hujus concilii constitutionibus dispensare, & transgressores absolvere, casibus tamen exceptis qui sanctæ Sedi reservati sunt. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilii de quo hætenus, decreta renovata, repetita & confirmata fuerunt in altero earumdem trium provinciarum concilio, ann. 1337. ibidem habito, cum novis aliquot quæ prioribus addita; hoc enim posterius concilium continet articulos septuaginta, e quibus novi sunt.

4. Qui, in executionem canonis, *Omnis utriusque sexus*, parochos vetat eam cuiuspiam facultatem tribuere, ut Eucharistiæ sacramentum extra parocciam suscipiant aut administrent.

5. Qui clericos beneficiarios in sacris ordinibus constitutos jubet sabbato a carne abstinere, nisi ea opus habeant, quod eorum conscientia relinquitur, aut nisi dominici Natalis dies in sabbatum incidat; & id quidem ea poena, ut ad mensem, ecclesiæ aditu prohibeantur; quoad laicos non idem mandatur.

8. Qui statuit, ne ecclesiasticæ censuræ ultra limites producantur, per nova inventa in excommunicatos adhibita, causa exempli, jactis in eorum domos lapidibus, illuc allato feretro, jussu presbytero cum sacerdotalibus vestibus eo se conferre, &c.

15. Qui mandat, ut qui ecclesiarum bona tenent, id declarent.

18. & 19. In eos qui ecclesiasticæ jurisdictionis executionem impediunt, aut invadunt ecclesiæ bona.

27. & 28. Qui æris alieni schedulas spectant.

38. Qui clericos vetat diverforium aut emptorium forum tenere.

41. & 42. Qui canones super clericorum vestibus versantes amplificat.

48. 49. & 50. Qui distributiones afficiunt, quæ canonicis fiunt.

51. Qui mandat, ut qui ecclesiasticas dignitates aut beneficia possident, se ad ordines quos ea beneficia requirant, statò tempore, promovendos curent.

Et 59. prohibens, ne quis medicorum loco Judæis utatur. *Ibidem.*

Concilium Marfiacense, ann. 1326.

Guillelmus de Flavacourt, archiepiscopus Aufciensis, habuit in suæ diocesis loco, *Marfisco* nuncupato, 8. Decembris die ann. 1326. episcoporum suæ provincię concilium in quo quinquaginta sex constitutiones edidit.

1. Episcopos jubet iis tantum beneficia conferre de quorum vita & moribus certi erunt.

2. & 3. Alienigenas clericos recipi vetat, quin suorum episcoporum litteras habeant; mandatque, ut qui eos Sacramenta administrare passi fuerint, excommunicatione plectantur.

4. Matrimonialium negotiorum cognitionem archidiaconi interdicat.

5. Benedicti Papæ X. & cardinalis Simonii, super legatorum potestate, constitutiones renovat.

6. Religiosis aliisque clericis vetat, ne ordinarios in suæ jurisdictionis usu turbent.

7. 8. 9. 10. & 11. Sanctiones sunt hoc sæculo communes, super jurisdictione & immunitatibus ecclesiasticis.

12. 13. 14. 15. 16. & 17. Spectant negotia, super violata jurisjurandi fide, ad ecclesiasticum tribunal delata.

18. Con-

18. Constitutiones, super vita & modestia clericorum instituat, mandatque, ut presbyteri missam celebrantes unum saltem clericum superpelliceo indutum ad servitium habeant.

19. Omnes clericos qui in sacris ordinibus constituti sunt, aut qui beneficia, praesertim vero parochias possident, itemque religiosos jubet se sollicitos exhibere, ut septem canonicas horas recitent, consuetisque in ecclesia horis adsint; mandat praeterea, ut interdicti tempore, in ecclesiis, nisi pollutae fuerint, officium dicatur, at submissa voce, clausisque januis, quin aera campana pulsentur, exceptis Paschaticis, Pentecostes & Assumptionis Beatæ Virginis festis quibus, interdicto nihil obstante, solemniter celebrabitur; denique, ut distributiones iis tantum dentur, qui officio praesentes fuerint.

20. Clericos noctu sine lumine egredi vetat.

21. 22. 23. 24. & 25. Funera spectant. Religiosos vetant, ne sollicitent morientes, ut se apud eos sepulturæ dari velint; mandantque, ut nemo in ecclesiis, sine episcopi aut parochi venia, sepeliatur; ut nihil sit in exequiis, quod dedecet; ut corpus in parochialem ecclesiam feratur, ne separentur ejusdem corporis partes, humandæ aliis in locis aliæ.

26. Parochianos jubet parochiali missæ, dominicis festisque diebus singulis, interesse.

27. Bonifacii VIII. decretalem, *Super custodiam*, in qua de pace praelatos inter & parochos agitur, servatam vult.

Sequentes octo super decimis parochis solvendis versantur.

36. Edicit eos qui episcopis & religiosis, patronis, praesentati, & in beneficiis instituti fuerint, his non nisi ab episcopo & congrua de causa, spoliari posse.

37. Religiosos, licet exemptos, prohibet nova oratoria, sine ordinarii facultate, construere.

38. Visitationis & procurationis jura archidiaconis debita moderatur.

39. Archidiaconis mandat, ut quod eorum officii est, suis in visitationibus id perficiant.

40. Statuit, ut ecclesia, licet non consecrata, aut cœmeterium

terium, si forte per sanguinis aut feminis effusionem, vel per alicujus excommunicati, hæretici, infidelis aut Judæi sepulturam polluta fuerint, aqua benedicta ab episcopo reconcilientur.

41. Mandat, ut Apostolorum & quatuor Ecclesiæ Doctorem festa solemnem in modum celebrentur; reliquæ veteres in venditionem non exponantur; novisque, nisi approbatae sint, reverentiam exhiberi non toleretur; & quæstuentes ullam deferre & prædicare impediantur.

42. Mandat & ipsa, ut sanctæ Marthæ festum, die 9. Julii celebretur.

43. Ut ecclesiarum sustentatio & ornamenta curæ sint.

44. Ut eucharistia & sanctum chrisma clave concludantur.

45. Iis indulgentias concedit, qui vere contriti & poenitentes, Patroni festo die & per octavam, cathedrales ecclesias visitant.

46. Civiles coetus in ecclesiis haberi vetat.

47. Excommunicatione dominos plectit, qui sibi subditos prohibuerint quicquam ecclesiasticis vendere, aut ab iis emere, iisdem triticum molere, &c.

48. Denuntiari jubet excommunicatos, concubinos, usurarios & adulteros, & excommunicationi religiosos subdit, qui sumptum ordinis habitum deserunt.

49. Eos communione privat, qui statuta contra ecclesiasticas libertates edunt, efformantve.

50. Gregorii X. Decretalem, *Pro eo*, indictam vult.

51. Eos impetit, qui soluti debiti obligationem retinent.

52. Loca interdicat, in quæ surrepta bona aut personæ ecclesiasticæ compinguntur.

53. Est in eos edita, qui ecclesiasticos, religiosos, conclusionisque leprosos in eorum numerum referunt, qui vestigali subsunt.

54. Oppignerari vetat ecclesiæ bona.

55. Locum ob debitum mere pecuniarium interdicti vetat.

Postrema jubet episcopos operam dare, ut præcedentes constitutiones quotannis in eorum synodis enuntientur, & sedulo adniti, ut executioni mandentur.

Hic

Hic idem archiepiscopus, ann. 1330. ibidem alterum contra Anefantii, Airenſis epiſcopi, interfectores concilium habuit cujus actis quæ extant, 11. Decembris dies anno 1330. adſcripta eſt. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Silvanenſe, ann. 1326.

Guillelmus de Brie, Remenſis Archiepiſcopus, habuit concilium hoc, in eoque edidit decreta ſeptem.

1. Ad inchoationem provincialis cujuſque concilii, ſolemne archiepiscopus miſſam canit; adſiſtent ſuffraganei & abbates, eccleſiæ ornamentis induti, quæ eorum propria & peculiaria ſunt; divinum verbum e ſuggeſtu nuntiabitur; indulgentiæ concedentur, & canetur hymnus, *Veni, creator Spiritus.*

2. Beneficarii non alia munera ſibi ſument, ſecus, eam poenam ſubituri, ſuis ut beneficiis priventur.

3. Decimæ, ſub excommunicationis poena, accurate ſolventur.

4. Qui excommunicationi majori ſubſunt, nec agere, nec litem intentare, nec teſtimonium in judicio reddere poterunt.

5. Laici qui ex eccleſiarum aſylis, ſine epiſcopi venia, eos extrahent, qui in ea confugerunt, excommunicationem *ipſo facto* ſubibunt.

6. Qui clandestina matrimonia contrahent, excommunicati *ipſo facto* erunt.

7. Renovatur Bituricenſis concilii, ann. 1276. habiti in eos canon, qui eccleſiaſticorum judiciorum executionem impediunt; mandaturque, ut per univerſam Remenſem provinciam excommunicatio ab hoc concilio in ejusmodi perſonas emiſſa indicatur. *Ibidem.*

Concilium Complutenſe, ann. 1326.

Joannes, archiepiscopus Toletanus, habuit concilium hoc die 25. Junii, in eoque protulit capitula duo, per quorum unum ſuos ſuffraganeos vetat, ſine metropolitani facultate, epiſcopum ordinare; & in altero, Pennaſielenſis concilii, ſub ejus deceſſore Gonſalvio habiti, ſuper eccleſiaſticis immunitatibus, conſtitutionem confirmat. Hoc poſterius concilium

cilium in manuscriptis codicibus *Aegidii* nomen præfert, qui non nisi ann. 1337. Toletanus archiepiscopus fuit; at Complutensis concilii canon nullum dubitandi locum relinquit, quin illud, sub Gonsalvio III. ann. 1302. qui ei annus adscriptus est, habitum fuerit. Continet porro capitula quindecim quæ sequuntur.

1. Qui in sacris ordinibus constituti sunt, aut qui beneficia possident, horas canonicas recitabunt, ea, secus, indicta poena, ut beneficiarii quidem suorum beneficiorum proventu priventur, qui vero beneficia non habent, ab officio suspendantur.

2. Clerici concubinarum suis beneficiis, aut si beneficiarii non sunt, officiis privabuntur, si, postquam canonice moniti fuerint, in pravitate persistierint.

3. Parochi qui ægrotantes, quin ad eos viaticum deferant, mori sinent, suis in omne vitæ tempus parocciis destituentur.

4. Parochi iis omnibus, e parochianis, communionem negabunt, quos confessionem edidisse non scierint.

5. Presbyteri qui confessionis secretum revelaverint, seu sigillum fregerint, reliquum vitæ tempus ex pane & aqua in arcto carcere transigent.

6. Enuntiabitur Bonifacii VIII. Decretalis *Clericis laicos*, in eos qui clericos male habent.

7. Solvetur omnium rerum decima, sub poena excommunicationis & privationis ecclesiasticæ sepulturæ.

8. Presbyteri conficiant suis ipsi manibus, aut saltem se presentibus, ab idoneis ecclesiæ ministris conficiendas curabunt hostias quæ consecrari debent, quæque non nisi ex frumenti farina & aqua constabunt.

9. Servabuntur Lateranensis & Lugdunensis conciliorum in usurarios decreta.

10. Judæi & Saraceni qui baptismum suscipient, haud illi quidem suorum bonorum jacturam facient.

11. S. Ildephonsi, archiepiscopi Toletani duplex & solemne festum agetur.

12. Canetur diebus singulis *Salve Regina*, post completorium,

rium, cum orationibus, *Concede nos famulos tuos; Ecclesiarum tua; Deus omnium fidelium; Quæsumus, omnipotens Deus.*

13. 14. & 15. Pronuntiantur poenæ plures, cujusmodi sunt excommunicatio & interdictum, in eos easque, qui ecclesiarum immunitates violant per exactiones, rapinas, &c.

Concilium Rossiense, ann. 1327.

Arnaldus de Cantelupio, Burdigalensis archiepiscopus, habuit concilium hoc Rossiaci in Pictaviensi diocesi, mense Januario ann. 1327. in eoque interdictum emisit in loca omnia in quibus sæculares judices clericos in carcere detinebunt. Mandavit præterea, ut clerici possent in sæculari foro, pro ecclesiis ecclesiasticisque personis causas agere, ea conditione, ut ne id quidem acciperent, quod iisdem gratis oblatum esset; & id quidem, nihil obstantibus superiorum conciliorum statutis quæ excommunicationis aut interdicti poenam pronuntiant in clericos qui causas sæcularibus in curiis agunt. *Ibidem.*

Concilium Compendiense, ann. 1329.

Guillelmus de Brie, Remensis archiepiscopus, habuit concilium hoc, in eoque protulit capitula septem.

1. Servari jubebitur censuras omnes a conciliis in eos indictas qui ecclesiarum jura & immunitates violant.

2. Idem quoad censuras in usurarios latas præstabitur.

3. In clericos, sub suspensionis poena, interdictio, sue ne bona sæculari potestati subdant.

4. Religiosorum nullus, sine ordinarii venia, conventus aut ecclesiæ cujus superior est, jura vel bona, ad totius vitæ spatium, seu ad longum tempus locare poterit; idque ea indicta poena, ut a suo ipse officio suspendatur, suæque administratione spoliatur, contractus denique nullus sit.

5. Nemo vocationes in jus & mandata quibus e Remensi provincia, vel e Galliarum regno extraheretur, quin locorum ordinarii consenserint. exequetur.

6. Nec magis executioni mandabuntur, sine ordinario-
rum consensu, generales in jus vocationes his verbis conceptæ:

ceptæ: *Citetis omnes illos & illas, quos vobis lator præsentium nominabit.*

7. Quicumque jurisdictionem metropolitani ejusve suffraganeorum vel turbant, vel impediunt, vel usurpant, dominicis festisque diebus singulis, in parochiali missa, excommunicati denuntiabuntur. *Ibidem.*

Concilium Lambethense (in Anglia), ann. 1330.

Simon Mephamus, archiepiscopus Cantuariensis, habuit concilium hoc, in eoque sequentia decem capitula edixit.

1. Altaris lintea & ornamenta apta erunt & integra. Personæ a canonibus designatæ se ad ea crebro detergenda promptas & sollicitas exhibebunt. Canonis verba sacerdotes maxima cum religione pronuntiabunt, caventes tamen, ne per immodicam tarditatem adsistentibus tædio sint. Parochi missam non ante dicent, quam matutinum officium, diei scilicet horas primam & tertiam recitaverint. Clericorum nullus, magnæ missæ tempore, quin superpelliceo indutus sit, altari deferviet; nec missa dicetur, nisi unus saltem cereus accensus adsit.

2. Confessarius poenitentibus majorem aut minorem poenitentiam imponet, circumstantiarum ratione habita, quæ sunt: personarum status, peccatorum natura, tempus locusque in quibus patrata sunt, plus minusve longa assuetudo, poenitentium pietas & fervor. Adjuncta hæc, quam poterit accuratissime ponderabit, antequam poenitentiam imponat. Confessiones, feminarum potissimum, extra necessitatis casum, non audiet nisi in ecclesiæ loco, e quo eum nemo non videat. Eorum nullum, qui ex aliena parœcia sunt, parochus ad confessionem suscipiet, nisi ejus parochus, vel episcopo veniam dantibus. Poenitentias non imponet, quæ virum conjugii, aut conjugem viro suspectos reddere possint. Ad restitutionem adiget, cum opus erit, dabitque operam, suum ut episcopum aliosve sapientes viros dubiis in casibus consulat. Eorum nomina non inquirat, qui criminum focii poenitentibus fuerint.

3. Sacerdotes qui in lethale peccatum inciderint, non ante

ante celebrabunt, quam confessionem ediderint; est enim error credere cum nonnullis lethalia peccata per eorum generalem quæ editur, confessionem deleri. Sacerdos qui ira, odio, aliave causa, atque adeo mortis metu permotus confessiones revelabit, gradu dejicietur in omne tempus & sine regressu spe. Archidiaconi in quoque decanatu presbyteros duos statuent, qui cæterorum ibidem degentium presbyterorum confessiones excipiant.

4. Pie admodum ac religiose ad ægrotantes deferetur extrema unctio; monitis fidelibus eorum quemque a decimo quarto ætatis anno ei suscipiendæ pares esse. Sancta olea & chrisma, clave apposita, custodientur.

5. Matrimonia, magna cum observantia, in facie ecclesiæ, interdiu, celebrabuntur, eorumque enuntiationes dominicis festisve diebus tribus invicem distantibus, in antecessum, edentur. Edicent in ecclesia sæpius presbyteri oportere, sub excommunicationis pœna, laicos non nisi in loco celebri, coram presbyteris populisque in id accitis matrimonium inire.

6. Nemo se præsentabit, aut admittetur ad ordines, quin canonicum examen subierit, & quin sit ab omni impedimento liber quod eum ab iisdem arceat. Nullus abbas aut prior suos monachos suosve canonicos, sine diocesani episcopi dimissoriis litteris, ab aliis episcopis ordinandos curabit.

7. Libros, vasa, ornamenta sacra vendere aut oppignera-
re, vel ecclesiæ bona alienare aut in feudum dare laici non poterunt, sine evidenti utilitate cui ordinarii facultas adjuncta sit.

8. In ecclesiasticos interdictio, ne super laico feudo suis consanguineis domos extruant, neve sua laicis beneficia locent.

9. Nec reclusi, nec reclusæ, sine ordinarii venia, concludentur.

10. Excommunicatio, ter aut quater in anno, enuntiabitur in perjuros, veneficos, incendiarios, usurarios, &c. *Ibidem.*

Concilium Salmanticense, ann. 1335.

Joannes, Compostellæ archiepiscopus, habuit concilium hoc, Maji die 24. in cathedrali ecclesia Salmanticensi, in eo-
que

que edidit statuta septendecim quæ sequuntur.

1. Episcopi, decani, archidiaconi, alique dignitaril, seu dignitatibus insigniti vicarios quos absentiae suæ tempore statuere voluerint, suis in capitulis sument, quin alienigenas quærissent.

2. Episcopus qui quempiam ab ejus sententia appellantem, appellatione vigente, ceperit aut capi jusserit, ecclesiae ingressu prohibebitur; ac si, qui hanc violentiam patravit, episcopo inferior fuerit, is quidem, *ipso facto*, excommunicationem subibit.

3. Servabitur, in clericos concubenarios publicos, Bulla *Quamvis*; quique suas concubinas in ecclesia sepeliendas curaverint, earumve funeri adfiterint, excommunicatione placentur.

4. Clerici qui ecclesias, aut beneficia, aut eorumdem benefiorum claves domosve e laicorum manu receperint, excommunicati *ipso facto*, iisque beneficiis hac vice possidentibus inhabiles erunt.

5. Qui decimas, oblationes, aut aliud quicquam ad ecclesiam pertinens sument aut retinebunt, excommunicationi suberunt, quoad restituerint.

6. Prælati & quicunque visitationis jure gaudent, perficient, ut superiores studeant ecclesias & ornamenta, ut decet, tenere, & Christi Domini sacrum Corpus, chrisma, bathecumenorum & infirmorum oleum, corporalia, cruces, calices, patenas, clave apposita, custodire. Item ecclesiarum superiores ex ordinarii manu, quotannis, novum chrisma recipient; cum reverentia & pietate sanctum viaticum ad infirmos deferant, jubentes crucem, cereum accensum & tintinnabulum sibi præire.

7. Cum quadragesimale jejunium sit, veluti totius anni decima quæ Deo solvitur; quicunque rationis usum jam affecti, per hoc sanctum tempus, extra morbi aut penuriae casum, carne vesci ausi fuerint, excommunicationem subibunt, itemque qui eam vendent, ementve publice. Quoad quatuor tempora, lex eadem.

8. Qui

8. Qui ecclesiarum ecclesiasticarumve personarum immunitates violant, excommunicationi & interdicto subduntur.

9. Qui clandestina conjugia scienter in vetito gradu contrahunt, excommunicatione plectentur; & presbyter ac testes qui ejusmodi conjugiiis adfuerint, multæ marbotinos centum loci episcopo solvent.

10. Enuntiabitur, præcipuis quatuor anni festis, singulisque quadragesimæ dominicis diebus, Clementis V. in eos Bulla, qui in prohibitis consanguinitatis aut affinitatis gradibus matrimonium ineunt.

11. Mandatur episcopis, ut edici jubeant caput, *de secundis nuptiis minime benedicendis*, quod presbyteros vetat benedictionem secundis nuptiis impertiri. Ratio quam Concilium in id assert, ea est, *quod plerique simplices clerici, & rectores quandoque per juris ignorantiam secundas nuptias benedicunt, non attendentes, quod sacramentum luxusmodi iterari non licet.* Liquido constat Salmanticensis concilii patres hallucinari, dum inquirunt matrimonii sacramentum iterari non posse; quandoquidem certum est ecclesiam non damnare secundas nuptias, tamen suos filios ab iis abstinere cupiat, non quod eas tamquam malas spectet, sed quod valde imperfectas putet, ac tamquam incontinentiæ notam quamdam intueatur; ex quo factum, ut ea, pluribus in locis, olim eos pœnitentiæ subderet, qui ad secundas nuptias convolabant, & hoc ipso tempore, ex ritualibus libris pluribus, benedictio secundis conjugiiis non tribuatur.

12. Christiani morbo laborantes haud se Judæis aut Sarcenis curandos dabant; nes iisdem domos ecclesiæ aut cœmeterio contiguas locabunt; omnino sub excommunicationis pœna.

13. 14. & 15. Eadem in laicos pœna, qui belluas ruralibus laboribus addictas furantur; eadem in publicos usurarios, in veneficos, in divinos, in magos.

16. Parochi quorum culpa infantes sine baptismo, aut fideles adulti sine cæteris sacramentis quæ iis administranda sunt, occubuerint, officio & beneficio, quoad vixerint, destituentur.

17. Qui sententiarum executionem, quæ ab episcopis latæ sunt, impediunt, excommunicatione plectuntur. *De Aguirre, Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilium Rothomagense, an. 1335.

Petrus Rogerius, archiepiscopus Rothomagensis, habuit in ecclesia sanctæ Mariæ de Prato (in præsentia, de Bono Nuntio), Septembri mense, concilium hoc cui episcopi duo, Abrinensis & Sagienensis, ipsi per se, cæteri vero episcopi ejus suffraganei per deputatos adfuere, edidit hoc in coetu Rogerius constitutiones tredecim.

1. Officium in ecclesiis pie celebrari jubet, prout in Clementina, *Gravi nimium*, mandatum est.

2. & 3. Super clericorum & monachorum vestibus agendique ratione sanctiones renovant.

4. Capellanis mandat, suis ut beneficiis deserviant.

5. Patronos vetat pro præsentationibus ad beneficia pecuniam accipere.

6. Eos communione privat, qui impediunt, ut solvantur parochis decimæ.

7. Hortatur prælatos & parochos, ut orent pro itinere Terræ sanctæ, sedulo fideles ad illud suscipiendum exstimulent, & in hanc rem denarios sumant.

8. Super ecclesiarum & ornamentorum reparationibus & sustentatione sanctiones renovat.

9. Parochos ab aliis quam a dicecesano episcopo institutos ei legi subesse vult, ut intra quadraginta ab initia possessione dies ei se præsentent, cui titulos suos ostendant, & obedientiæ ac residentiæ jusjurandum obstringant.

10. Prima quaque mensis dominica die, casus edici vult in quibus in excommunicationem inciditur.

11. Episcopos suis in synodis, suisque in calendis decanos enuntiare casus sanctæ Sedi & episcopis reservatos.

12. Parochos favorabiliter & benigne cum Fratribus Prædicatoribus & Fratribus Minoribus agere.

Mandat postrema, ut hæ constitutiones in dicecesanis synodis enuntientur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. & Bessius, in Concil. Normann.*

Con-

erunt, ad ordinario punientur.

sbyteri quibus est animarum cura, saltem bis aut
nense, missam dicent.

rici in sacris ordinibus constituti, itemque religiosi
tionibus & sæcularibus negotiis cæteris abstinebunt,
mmunicationis poena.

i apostolicis litteris abutentur, si e collegiis aut con-
fuerint, suspensione, si vero privati homines, ex-
catione plectentur.

um extra claustrum religiosæ non comedent, nisi in
is casu aut superiore annuente.

c clerici, nec religiosi apud sæculares curias eccle-
in jus vocabunt, præter quam quibus in casibus per
et; & id quidem in excommunicationis *ipso facto*
e poenam.

elati qui religiosos aut religiosas ea expressa condi-
cipient, ut hi religiosi vel hæ religiosæ, ad statum
ptionem tempus, cum amicis permaneant, tamquam
i punientur.

ñciales exequentur suas mutuo litteras, *Derogamus,*
vis subsidium.

n clericos & religiosos, sub excommunicationis pœ-
rdictio, ne domi suæ vel alibi concubinas aliasve
s feminas habeant.

ficiali, vel a commissario deputato *ad hoc* absolvi possint.

14. Suffraganei suis in synodis statuta hæc indici jube-
bunt. *Ibidem.*

Concilium Gontheriense, seu Apud Castrum Gontherii, an. 1336.

Petrus Frerotius, seu Fretotius, archiepiscopus Turonen-
sis, habuit, mense Novembri, concilium hoc, in eoque edi-
dit constitutiones duodecim, *capitulorum* nomine.

1. Renovatur Salmuriensis, an. 1315. in eos canon qui
ecclesiasticorum judiciorum executionem impediunt, aliave
ratione ecclesiasticam jurisdictionem turbant.

2. Qui ecclesie spiritalem jurisdictionem usurpant, ex-
communicationi *ipso facto* subsumunt.

3. Interdictio, ne ullum portorium a clericis exigatur,
ullove iidem vestigali onerentur.

4. Interdictio, ne qui privilegiis gaudent, ad alios ve-
xandos adhibeantur.

5. Clericus qui suum in episcopum manum extendet, suis
omnibus beneficiis in perpetuum privabitur, & ad alia possi-
denda inhabilis erit.

6. 7. & 8. Renovantur excommunicationis & interdicti
pœnæ, toties a conciliis in eos pronuntiatæ, qui ecclesiasti-
ca bona sumunt aut retinent, qui molestiam clericis infe-
runt, qui ecclesiarum immunitates violant, qui impediunt,
ne in iis oblationes fiant, aut qui divinum servitium perturbant.

9. Enuntiabunt parochi statuta hæc, annis singulis, prima
Adventus dominica die, dominica post octavam Epiphaniæ, &c.

10. In capellis domesticis missa dici non poterit die domi-
nica prima Adventus, dominica infra octavam Epiphaniæ,
prima dominica Quadragesimæ, dominica Passionis, domi-
nica in octava Pentecostes, & dominica in Assumptionis octava.

11. & 12. Episcopi edicenda curabunt aliorum Turonen-
sis provincie conciliorum statuta quæ magis necessaria judi-
cabunt; & ab omnibus excommunicationis, suspensionis aut in-
terdicti sententiis ab hoc concilio latis absolvere poterunt *Ibid.*

Concilium Toletanum, ann. 1339.

Habitu fuit concilium hoc sub Ægidio de Albornoio,
archi-

archiepiscopo Toletano, die 19. Maji ann. 1339. In eo quinque tantum capitula continentur.

Capitulum 1. vetat alienationem bonorum ecclesiæ.

2. Renovat Valdoletani concilii constitutionem super eorum indole qua esse debent, qui ad curas seu beneficia curata promoti sunt.

3. Renovat pariter ejusdem concilii sanctionem aliam super Theologiæ magistri in quoque capitulo institutione.

4. Renovat Joannis, archiepiscopi Toletani qui Ægidium præcessit, super procuratoribus decretum, quos episcopi ad concilium mittere debent, cum ad illud se ipsi conferre non possunt.

5. Canonis, *Omnis utriusque sexus*, executionem præcipit, & ut eum servandum curet, Parochos jubet suorum parochianorum nomina scripto tradere & inquirere, an confessi sint, & an communionem perceperint. *Ibidem* & de Aguirre, *Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilia Londinensia, ann. 1342.

Joannes Stretfordius, archiepiscopus Cantuariensis, habuit, Londini, consecuta concilia duo, unum 10. Octobris die ann. 1342. alterum feria quarta quæ proxime S. Eduardi festum exceperit. Edidit capitula duodecim in horum conciliorum primo, & septendecim in altero.

Concilii I. Capitula.

1. Sub suspensionis poena, interdictio, ne in oratoriis seu capellis domesticis missa, sine ordinarii venia, dicatur.

2. Id erit curæ episcopis, ut stipendia suis officiariis suisque domesticis tribuant, eos impediendi causa, ne quid ab illis exigant, qui seu ad beneficia, seu ad ordines, obsignatis litteris opus habent. Clerici beneficiarii qui ad litterarum expeditionem quæ beneficiorum provisionem afficiunt, plus quam denarios duodecim sumpserint, vel ad ordinationis litteras, plusquam denarios sex, ejus quod acceperint, duplum restituent, sub poena privationis officii & beneficii. Quod si clerici non beneficiarii, aut simplices laici has ex-

actiones egerint, ecclesię aditu, quoad in duplum restituerint, privabuntur.

3. Debebunt archidiaconi eos, ex episcopi mandato, installare, hoc est, possessione donare, qui ad beneficia promoti fuerint, sumpta solum moderata summa, nempe, denariis quadraginta, si archidiaconus id ipse egerit, & undecim tantum, si ejus officialium unus.

4. Religiosi qui beneficia possident, eleemosynas ab ordinario pręscriptas in pauperes in horum beneficiorum parochiis degentes, annis singulis, erogabunt.

5. Religiosi aliique qui bonis in aliqua parochia fruuntur, ad ecclesię reparationes & ad cęmeterii clausuram conferent, seu habitent in eadem parochia, seu non.

6. 7. 8. & 9. Statuitur ad testamentorum & rationum insinuationem, ad archidiaconorum visitationem, ad episcoporum aliorumque ordinariorum cętus, ad accensorum aut apparitorum missionem expensis modus.

10. Archidiaconi eorumque officiales qui, ob relapsus in peccata publica, poenarum commutationis in modum, bis pecuniam acceperint, summę duplum quam acceperint, sub poena suspensionis ab officio, cathedrali ecclesię restituere debebunt.

11. Qui alicujus criminis accusati fuerint, se in eo damnati purgabunt, in quo degunt, & non in aliis. Archidiaconi qui plus quam denarium exigent a presbyteris quos, prima vice, ad missam celebrandam admittent, in suę jurisdictionis locis, suspendentur & ecclesię aditu privabuntur.

12. Qui directe vel indirecte beneficia quę nondum vacant, sibi conferenda curant, excommunicationem majorem *ipso facto* subeunt, & ad ea possidenda inhabiles in perpetuum sunt.

Concilio II. Capitula.

1. Dominica primę Quadragesimę, die festi S. Sacramenti, cęterisque solemnum festorum diebus, conspiratores & perduelles, Ecclesię perturbatores, omnesque facinorosi excommunicati denuntiabuntur.

2. Clerici beneficiarii, vel in sacris ordinibus constituti
qui

qui longos capillos, breves vestes, pretiosa cingula & in digitis annulos deferent, nisi sexto post quam moniti fuerint, mane se corrigant.

3. Interdictio, ne beneficia laicis locentur.

4. Qui impediunt, ne decimæ solvantur, aut ne oblationes in ecclesiis fiant, excommunicationem majorem episcopo, præter quam in mortis casu, reservatam subibunt.

5. 6. 7. & 8. Eadem in eos poena qui caeduum arborum decimam non solvunt, qui oblationes ecclesie factas furantur, qui impediunt, ne testamenta fiant, aut ne executioni mandentur.

9. Eadem in egrotantes poena, qui fraudulenter sua bona donant aut aliepent, & in eorum socios.

10. Eadem in eos poena, qui mortuis excubias agent, propter abusus qui has nocturnas vigilias comitantur, exceptis tamen defunctorum consanguineis & amicis qui pro iis psalmos pie recitare voluerint.

11. & 12. Eadem in eos poena, qui clandestina matrimonia contrahunt, quique iisdem adstant; in eosque qui Ecclesie judices impediunt, ne fungantur officio suo.

13. Excommunicati qui in carcerem conjecti sunt, in libertatem asseri non poterunt, sine ordinarii consensu; quod si fiat, iisdem rursus excommunicationi subduntur.

14. Qui, sine parochorum nutu, herbas aut arbores amputabunt, quæ in coemeteriis succrescunt, excommunicationem majorem subibunt.

15. Eadem in eos poena qui sequestrationes super ecclesie quibusdam bonis ab episcopis eorumve magnis vicariis statutas violaverint.

16. Eadem in eos poena, qui malitiose brevia Regis diplomata obtinent, ut eos quibuscum litigiosa iisdem negotia sunt, comitatibus in quibus degunt, in alios transferant.

17. Has constitutiones episcopi edici & servari jubebunt. *Idem & Wilkins, Concil. Anglic. Tom. II.*

Concilium Noviodunense, Noviomenſe, ann. 1344.

Joannes de Vienna, Remensis archiepiscopus, habuit concilium

cilium hoc quod 23. Junii die inchoatum, 26. ejusdem mensis die absolutum fuit. Septendecim canones in eo editi.

1. Mandatur, ut divinum officium, ubicunque vis in ecclesiam ejusve ministros illata fuerit, intermittatur. Hæ violentiæ distinctim explicantur; earum præcipuus archiepiscopus, concilium aperiens, notaverat. Emuntiat in episcoporum mandato divinorum officiorum intermissionem tum indicendam fore, cum rurales decani seu parochi delicti probationem attulerint, seu illud ex facti evidentia seu notorietate, seu ex testium depositione compertum habeant; omnino, e Silvanectensis, ann. 1317. sub archiepiscopo Roberto de Courtenay, concilii statutis. Rei porro declarabuntur excommunicati, nisi intra dies octo fecerint satis, & vocabuntur ipsi ad episcopalem curiam, ut ibi poenam suæ culpæ debitam subeant.

2. At, quia apparitores ejusmodi mandata exequi, & procerum ædes ingredi non audebant, statuunt iidem episcopi, ut litteræ vocationis in jus alicui ex eorum domesticis in manus tradantur, aut e suggestu in parœciis, vel in cathedrali ecclesia enuntientur, ecclesiasticæque curiæ foribus affigantur, quibus propterea pondus perinde sit ac si reis ipsis significatæ fuissent. Quod si nequam homines ab iis vexationibus non abstinuerint, id bona fide restituentes quod bona fide furripuerint, eorum corpora qui interdictis in locis e vita migrabunt, sine sepultura remanebunt, exceptis clericorum corporibus, qui nequaquam hujusmodi violentias participaverint; ea tamen quoad hos ipsos servata lege, ut sine cæremonia sepeliantur.

3. Ita deinde statuitur, ut ecclesiasticæ personæ neminem provocent, nempe suis bellum hostibus non indicant.

4. Ut in provinciæ ecclesiis universis & singulis, ad divinorum officiorum celebrationem, Remensis cathedralis ecclesiæ consuetudo servetur.

5. Ut habeantur excommunicatorum loco, qui suos vassallos impediunt, ne quid clero vendant, vel ab eodem emant, vel ejus denique terras colant.

6. Ut ad restitutionem adigantur sæculares iudices qui clericos

clericos iniuste detentos non prius a carcere liberaverint, quam ab iis pecuniam aut aliquid aliud extorserint.

7. Ut histriones impediuntur ridiculas processiones cum cereis accensis agere; qui mos impietatem olet, populosque ad idololatriam trahere potest.

8. Ut puniantur clerici qui peregrinationes aliasque poenitentias a sæcularibus iudicibus impositas exequentur.

9. Ut religiosi mendicantes, parochi cæterique divini verbi præcones populum cohortentur ad decimas accurate solvendas, refractariis in ecclesiam ingressus & ecclesiasticæ sepulturæ privationem minitantes; hic articulus mendicantibus commendatur, ea, secus, indicta poena, ut a reservatis casibus absolvendi potestatem amittant.

10. Ut episcopi & capitula conventiones, privilegia, & alia monumenta omnia quibus mutuo opus habere poterunt, sibi sine fraude communicent.

11. Ut decani & iudices ecclesiastici sollicitè canonicos & clericos moneant, ne nisi congruis induti vestibus & cum tonsura in publicum prodeant, secus, eam poenam subituri, ut distributionibus priventur.

12. Ut presbyterorum aut ecclesiasticorum nullus, sine episcopi approbatione, nova miracula edicat.

13. Ut temporales domini eorumve ministri excommunicationem subeant, si clerico, quem criminis accusatum receperint, caput abradi jubentes, tonsuram ademerint, aut clericalia, ut laicalia imponerent, indumenta detraxerint.

14. Ut eadem censura eos e sæcularibus spectet, qui, sua ipsorum auctoritate, se clericorum instar induere ausi fuerint.

15. Ut laici pariter iudices excommunicationi subdantur, si ad jocum veluti quemdam Silvanectensis concilii decreta traduxerint, clericis quos in carcerem conjecerint, intra dies octo, ex ejus concilii mandato, remissis, iterumque deinde captis, ut, quoad voluerint, eosdem detineant.

16. & 17. Ut ecclesiasticæ curiæ promotores & procuratores suis in actis nihil proponant, quod partium honorem lædere possit, nec eos præter modum expensis premant, quæ

jam eorundem apud episcopos querela fuerat. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Parisense, ann. 1346.

Guillelmus de Melunio, archiepiscopus Senonensis, habuit concilium hoc in Parisiensi episcopali palatio, an. 1346. a 9. ad usque 14. Martii diem. Adfuere cæteri, cum metropolitano, suffraganei episcopi quinque, Fulchius Parisiensis, Petrus Antissiodunensis, Philippus Meldensis, Joannes Nivernensis & Joannes Trecentis; Carnutensis & Aurelianensis episcopi deputatos miserunt. Hujus concilii summa sequentibus articulis seu constitutionibus tredecim continetur.

Articulus primus incipit celebris Decretalis, *Clericis laicos*, a Bonifacio VIII. olim editæ verbis ipsis. In eo deinde exponuntur omnia laicorum judicum in clericos ausa. Hos si retineri, in carcerem trudi, cruciari, & ad extremum supplicium duci jubebant, in ecclesiasticæ, inquit concilium, jurisdictionis & libertatis præjudicium. „Si ergo, subdit, „in Senonensis provinciæ ambitu, post canonicas monitiones, pergitur ita fieri, divinum officium intermittetur, „quibus in locis, seu exempta seu non exempta sint, clerici in carcere detinebuntur, & in quibus aderunt, qui eos „in carcere retinent, aut retinendos curant, quique eos ad „extremum supplicium damnant curantve damnandos. Pronuntiatur præterea in omnes harum violentiarum auctores „& confcios excommunicatio; quam quidem dominicis festisque diebus, parochi suis in parœciis sedulo edicent. “

II. Articulus renovat decretum quartum provincialis concilii, quod habuit an. 1320. Guillelmus de Melunio, archiepiscopi decessor & consanguineus, quem hoc loco cernimus ann. 1346. concilio præesse; clericorum vestes spectat canon hic. Vetantur hi scilicet rubras, virides, cæruleas & ad ejus temporis sæcularem usum ocreas, itemque argenteis fibulis instructos calceos, in digito annulos & alia quæ mundanam licentiam olebant, ornamenta gestare. Prohibentur pariter affectare cæsariem barbamque in laicorum modum, cum tonsura parum congrua. Mandatur etiam, per hunc articulum

in canonicis, ut nigri quidem, ut albo variati coloris
eum ac villosum amiculum, vulgo *mozzettam* deferant,
istingui possent a beneficiariis cæteris quorum amicu-
minino nigrum esse debebat; nihilque non, ea, quoad
licos, statuta poena, ut distributionum dimidio priven-
beneficiariis reliquis arbitrariæ poenæ subdendis.

Excommunicatos qui annum transegerint, quin se-
rendos curarent, tanquam hæreticos spectandos pro-
nt.

Ecclesiæ iudicibus mandat, ut hæreticos eosque qui
reli suspecti sunt, capi jubeant; mandatum idem, sub
mmunicationis poena, quoad laicos iudices sut tempo-
dominos, cum id ab ecclesiasticis rogati fuerint.

Ea quæ ecclesiis legata sunt, in alios usus conferri

Commendatur hujus pecuniæ quamprimum usus;
nterea concilium in arca servatam vult, duabus apposi-
ivibus quarum unam christianæ reipublicæ decanus aut
presbyter, æditui seu provisores alteram teneant.

Eos vult, qui provincię concilio adesse non poterunt,
r litteras excusare; & observantiam atque obedientiam
lio debitam in iis testari.

I. Litteras ait quibus alicui apud ecclesiasticam curiam
dicitur, nullas fore, nisi qui eas obtinuit, ejusque
rator, jurejurando, probet se cum eo contraxisse quæ-
vocatam vult, ac nisi eadem litteræ ab officiali ejus-
ce-gerente subscriptæ obfignatæque sint. Nimirum ad
sæ tribunal interdum ob injustas, nulliusve momenti
s dies dicebatur; quod accusatos, præter injuriam eo-
amæ irrogatam, expensis admodum gravibus exponebat.

II. Prioratus & parochias quibus æquo minor est red-
; uniri jubet. Diocesis episcopis commendatur, ut
stificos patronos ad portionem ex ecclesiarum redditu-
nibus iidem gaudent, parochis debitam quos nominant,
endam adigant; quæ quidem in præsentia dicitur *portio*
na.

Commendat, ut Decretales & Clementinæ super ho-
spitali-

ſpitalibus; leproſorum noſocomiis & largitionum præfecturis ſerventur.

X. Abbates, priores, parochos alioſque beneficiarios vetat, ne ſua ædiſicia corruere ſinant, ſuarumque terrarum culturam negligant. Si congruis omnibus reparationibus perficiendis non ſunt, jubentur ipſi ſuorum reddituum partem, e diocæſani epiſcopi æſtimatione, quotannis relinquere, ut quicquid ab iis beneficiis pendet, reparare paulatim poſſit.

XI. Prælatos regulares non patitur prioratus & alia peculiaria beneficia quæ ex eorum quidem diſpoſitione ſunt, ad eorundem tamen menſam non pertinent, ſibi addicere. Iidem prohibentur veteres penſiones augere, aut novas inſtituere.

XII. Commendatur Clementinæ executio, qua præcipitur, ut æquabiliter, ſimpliciter & ſine contentioſi fori apparatu, in matrimonii, uſuræ, decimarum cauſis, aliisque nonnullis eodem ſpectantibus procedatur. Afficit hæc concilii ſanctio parochos eccleſiaſticosque quibus harum rerum demandata diſcuſſio eſt. Mandat præterea concilium, ut, qui decimis ſubſunt, primum quidem canonica monitione, deinde vero cenſuris Eccleſiæ ſollicitentur. Ut eccleſiaſticorum ſuper hac re ſtudio & operam excitent, concilii Patres conſtitutionem proferunt e Decrétaliū Sexto, libro in Gallia male recepto ob Bonifacii VIII. cum Philippo Pulcro diſſidium; quod eos tamen non impedit, quin hujus decreti, a Gregorio IX. ad Fratres Prædicatores & Minores miſſi ſuæ ſanctioni inferant verba ipſa: „ Interdicimus vobis luculentis, tiſſimis verbis, inquit Papa hic, ne in ſermonibus veſtris, aut alibi, auditoribus ea proponatis quæ eos a decimarum ſolutione avocent. Eorum animum haud pravis effatis, corrumpite, ſed potius, verbo & exemplo, inſtituite, ut, quicquid eccleſiis debetur, libenter ſolvant. “

XIII. Canon præſcribit, ut ſanctio quam ſuper parva prece ad extincti ignis horam ſtatuta Joannes Papa XXII. edidit, accurate ſervetur. Ita tempus appellabatur quo agricolæ, eorumque exemplo in urbibus quiſque domum ſe recipiebant; quod ad pomeridianam horam ſeptimam contingebat, ac tum quidem æra campana in eccleſiis pulſabantur. Parva prex a Joanne

Joanne XXII. & ab episcopis tantopere commendata Angellica salutatio erat ter repetita. Erat iis indulgentia, qui huic piæ consuetudini fideles essent. Parisiense concilium in eorum omnium gratiam qui tunc Dominicam Orationem & Angelicam Salutationem, pro Ecclesia, pro pace, pro rege, pro regina & pro regia familia dicerent, peculiarem indulgentiam singulis diebus addictam, quam late patebat Senonensis provincia, scilicet indulgentiam dierum triginta, metropolitani auctoritate, & dierum viginti a suffraganeis singulis concessam addidit.

Concilium Toletanum, ann. 1347.

Ægidius, archiepiscopus Toletanus, Aprilis die 24. an. 1347. habuit, Compluti, concilium hoc, in eoque edidit statuta quatuor.

1. Episcopi lanea & neutiquam serica humeralia deferent, sub pœna multæ marbotinorum mille, quæ summa trifariam secta æque fabricæ, denuntiatori & captivorum redemptioni cedet.

2. Qui ecclesiasticorum personas aut bona impetunt, excommunicatione plectuntur; si quindecim post diebus quam iussi fuerint, renuant facere satis.

3. Aliarum diœceseon quæstuentes, nisi Papæ aut archiepiscopi Toletani litteras habeant, suffraganei non ferent.

4. Qui aliquid ultra præscriptam taxam ob sigillum & ob dimissorias litteras exigent, marbotinos mille, ut supra, impendendos solvent. *Ibid. & de Aguirre, Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilium Biterrense, ann. 1351.

Petrus de la Jugie, Narbonensis archiepiscopus, die 7. Novembris an. 1351. cum episcopis, abbatibus, decanis & prioribus suæ provinciæ, celebravit concilium in quo edidit super disciplina canones duodecim quorum decem, prope ad verbum, ex conciliis an. 1326. & 1337. Avenione habitis repetuntur.

I. Commendatur, ut caput, sancto Jesu nomine pronuntiando, flectatur. Indulgentia dierum decem toties obtinenda, quoties illud flectetur in divini officii recitatione.

II. Parochi hortabuntur fideles, ut S. Sacramentum comitentur, cum ad infirmos desertur. Iis indulgentia dierum decem,

decem, qui illud interdium aut noctu comitabuntur; dierum viginti, ſi interdium eum lumine; & dierum triginta, ſi cum lumine ſitidem noctu. Eadem iis indulgentia qui faces ſuo nomine ferendas mittent.

III. Iis indulgentia dierum duodecim qui pro Papa, Rege & provinciæ prælatis, ad miſſam, oraverint.

IV. Jubentur parochi & vicarii baptiſmales fontes clave concludere, nitidosque & aptos tenere.

V. In ſingulos homines excommunicatio, & in communitates interdictum, qui Eccleſiæ bona uſurpaverint, niſi, ſex dierum ſpatio, fecerint ſatis.

VI. Sub excommunicationis poena, in parochos interdictio, ne ſinant communionem a parochianis ſuſcipi, vel a quopiam adminiſtrari Paſchatis tempore, alibi quam in parœciis, aut quibus in locis ſuas parochi functiones edere conſueverunt; excipitur morbi caſus. Monentur etiam præſules, ne, niſi æquis de cauſis, eo quidem tempore extra parœciam communicandi facultatem concedant.

VII. Clericos beneficiarios & in ſacris ordinibus conſtitutos hortantur concilii Patres, ut ſabbato abſtinentiam ſervent. (In ſecundo Avenionenſi concilio ſtatutum id erat, ea poena, ut qui ſecus ageret, ad menſem, Eccleſiæ aditu prohiberetur. Perſpicitur hinc eo nondum tempore abſtinentiam ſabbati apud omnes fideles in legem abiſſe.)

VIII. Inſtaurantur poenæ in eos latæ, qui excommunicationem in ſuperiores pronuntiare audent, a quibus ipſi cenſuris percuſſi fuerunt.

IX. In latores aut executores actorum eccleſiaſticae jurisdictionis omnis violentia prohibetur.

X. Mandatur, ut teſtamenta coram parochio fiant, eive ſaltem detur eorum notitia quæ in iis continentur.

XI. Beneficarii qui in eccleſiam ingredientur, quin, ut decet, induti ſint, multæ denarios duodecim ſolvent. Canonici, ob eandem culpam, manualibus ejus diei diſtributionibus privabuntur.

XII. Confeſſarii ſcribent eorum nomina, quorum confeſſiones excipiant, ut certo conſtare poſſit, an annuæ confeſſionis

fionis præceptum servatum fuerit. Si quis alteri ad confessiones audiendas approbato presbytero confitetur, ei præcipitur, ut semel in anno, proprium presbyterum certum faciat se confessum esse, aliter eam poenam subiturus, ut, quoad in vivis fuerit, ecclesiæ aditu, & post mortem ecclesiastica sepultura privetur. *Ibid.* & Balutius, in *Concil. Gall. Narbon.* & Martenne, *Thesaur. Tom. IV.*

Concilium Andegavense, ann. 1365.

Simon Renoul, archiepiscopus Turonensis, habuit cum suis suffraganeis, die 12. Martii ann. 1365. concilium hoc, in eoque indixit, super disciplina. statuta triginta quatuor.

Priora quatuor ad ecclesiastica judicia referuntur. Nonnulli, apostolicorum rescriptorum favore, ad tribunalia admodum dissita accusatum trahebant. Dictum fuit in concilio necesse fore, ut quoad dioeceses Turonensem & Andegavensem, iter bidui, seu leucas viginti quatuor, quoad Ceno-manensem vero & Britannicæ dioeceses, leucas viginti terminus nunquam excederet; & quoniam interdum Romanæ curiæ rescripta corrumpebantur, aut falsa supponebantur, statutum fuit, ut ea, in exemplari ipso, ab ordinario visa & approbata ostenderentur.

Quæ sequuntur statuta quinque rem beneficiariam attingunt. In eos qui beneficia in Romana curia obtinent, interdictione, ne eorum quam edunt, acceptionem occultam teneant, & possessionis susceptionem ultra sex menses differant. Jubentur ecclesiastici collatores, tam sæculares quam regulares, collationem quam ediderint, intra sex menses, publicam facere, nec alios nominare quam qui ea ætate sint, ut saltem subdiaconatum intra annum suscipere possint, si ex eorum genere beneficia sint, quæ sacros ordines postulant.

X. & XI. De archidiaconis agunt. Vetantur qui parochos examinant, pro expeditione litterarum *Visa* & pro sigillo quicquam sumere. Quinquaginta aut centum solidi ad cujusque parochi mortem pro lecti jure generatim archidiaconis conceduntur; quinquaginta quidem solidi, si decimæ quinquaginta libras parœcia fert, & solidi centum, si libras centum.

XII. &

XII. & XIII. Ecclesiasticos vetant calceos in acumen productos ferre, vestibusque in superiore parte patentibus aut brevioribus, quam par est, indutos incedere; ajuntque oportere, ut eæ saltem ad genu descendant.

XIV. & XV. Super officii defunctorum & sanctæ Virginis recitatione versantur. Prohibentur omnes presbyteri, e sanctæ obedientiæ virtute, defunctorum Missam dicere, quin prius eorumdem officium dixerint; jubenturque tum parochi ferialibus diebus singulis defunctorum officium dicere, tum omnia Capitula, tam sæcularia quam regularia sanctæ Virginis officium quotidie canere, exceptis majoribus festis, adventu & diebus quibus fit *de Beata*.

XVI. Statutum prohibet, proposita sanctæ obedientiæ lege, divinique judicii comminatione, ecclesiastico cuique, atque adeo episcopis ipsis, ne quo unquam tempore sibi mensam obsoniis pluribus quam duobus instructam velint. Excipitur casus receptionis Principis, aut admodum spectati viri.

XVII. & XVIII. Parochis residentiam commendant, ea indicta pœna, ut proventus amittant, si ad mensem unum, & beneficiis priventur, si ad sex menses absuerint. Canonicis idem præcipitur, ea pœna, ut, nisi horis a psalmorum primo, & Missæ a prima oratione usque ad finem adsuerint, distributiones amittant.

XIX. & XX. Mandant S. Benedicti monachis, ut longa, lata & clausa indumenta ferant; canonicisque regularibus, ut in ecclesia & alibi superpelliceis induti sunt. Utrisque breves vestes interdiciuntur.

XXI. Qui provisiones dant ad largitionum præfecturas, ad leproforum nosocomia, ad xenodochia & hospitalia maxima, quicquam pro litterarum expeditione aut pro sigillo sumere prohibentur.

XXII. Butyri & lactis per quadragesimam usus damnatur; hunc synodus casum episcopis reservatum vult.

Sequentes articulos octo sibi vindicat ecclesiastica immunitas. Renovantur in eos omnes pœnæ & censuræ, qui clericos molestia, seu in bonis, seu in personis afficiunt. Est

hæc

et canonum repetitio, quos innumera concilia ediderant, tique semper male servati fuerant.

XXX. Concubenarios & adulteros notorios excommunicatione plectit.

XXXI. Commendat, ut excommunicationis sententia ab ecclesiastico iudice lata intra mensem edicatur.

XXXII. Ait necesse fore, ut hujus concilii statuta quotannis ad perpetuitatem enuntientur, dominicis diebus quinque; idelicet, prima Adventus, prima Quadragesimæ, dominica Passionis, dominica Trinitatis, & dominica post sanctæ virginis assumptionem.

XXXIII. Eos monet quibus episcopi eam veniam dederint, t suis in domibus aut privatis capellis missam dicendam curant, esse dominicas per annum sex quibus non nisi parochis, ut alteri, ejus nomine, sacerdoti in his capellis celebrare cecit. Dominicæ porro quas statutum designat, eadem uæ supra, sunt; quibus additur dominica post Epiphaniam.

XXXIV. Cuique per suam dioccesin episcopo a censuris in concilio indictis absolvendi facultatem concedit. *Reg. Tom. XIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Eboracense, ann. 1367.

Joannes, Eboraci archiepiscopus, habuit, Septembri mense, hoc suæ provinciæ concilium in quo edidit constitutionum articulos decem.

Prohibetur in primo, ne mercatus, vel ad lites tribunalia in ecclesiis aut in cœmeteriis habeantur.

Interdicitur in secundo, ne quid abscondi fiat in ecclesiis, quibus diebus Sanctorum vigilæ & mortuorum funera peragantur.

3. Capellanorum retributiones moderatur, prout decrevit Guillelmus Zouches qui Joannem præcessit.

4. Patres, matres & nutrices vetat suis in lectis, cubitus erigendo, lactentes infantes ponere, ne iis spiritum intercludant.

5. Decimarum solutionem mandat.

6. Ecclesiæ bonorum alienationes prohibet.

7. In vestitu modestiam ecclesiasticis præcipit.

8. Totus est in matrimonialibus causis.

9. Invehitur in clandestina matrimonia, & matrimoniales enuntiationes urget.

10. Mandat, ut in dioecesibus indicantur & servantur statuta hæc. *Ibidem.*

Concilium Vaurense, ann. 1368.

Petrus Jugius, archiepiscopus Narbonensis, cum ab Urbano Papa V. facultatem petiisset, ut se provinciarum Tolosæ & Augustæ Ausciorum prælatis adderet, quibuscum nationale quoddam concilium ex universa Occitania conficeret, illud in cathedrali Vaurenfi ecclesia, ann. 1368. ad 17. Mensis Maji diem indixit. Patuit igitur ea die cœtus, & ad Junii usque 13. perstitit. Hallucinati proinde tum Fleurius qui Junii die 3. absolutum, & Dupinius qui eadem Junii die 3. habitum ajunt. Petrus de la Jugie, archiepiscopus Narbonensis, Gaufridus de Vayroles, archiepiscopus Tolosanus, & Arnaldus Albertus, archiepiscopus Ausciensis concilio præfuere; priores duo quidem ipsi per se, tertius autem exhibitur a Philippo, Soregiensi abbate, ejus generali vicario qui, hoc titulo, episcopos omnes præcessit. In eo editi centum triginta canones seu statuta ad disciplinam spectantia.

Canon primus institutionem continet tributam in partes tres, quarum prima de Fidei articulis & sacramentis septem, altera de virtutibus & vitiis, tertia de Dei præceptis agit. Super Fidei capitibus, concilium declarat ea in Apostolorum symbolo contineri; eorum nitidam pressamque explicationem edit, monetque, post Christum Dominum, omnibus explicitam Trinitatis & Incarnationis fidem inesse oportere.

Super Sacramentis septem, ea distinctione suam mentem aperit, ut quæ paucis in id assert, Tridentini concilii compendium veluti quoddam videri possint. Docet Christum Dominum ea omnia ipsum per se proxime instituisse; duo tamen, confirmationem scilicet & extremam unctionem ab apostolis promulgata fuisse; materiam, formam & ministrum ad cujusque sacramenti substantiam pertinere; existere sacramenta quæ necessario seu reapse suscipi, seu saltem expeti debent;

tria

, baptismum, confirmationem & ordinem quæ non
 x; neminem unquam in lethali peccato existentem
 sacramentum recipere aut administrare debere; neces-
 , ut quisque confiteatur ore peccata, quæ corde ex-
 confessarios non debere tamquam lethale peccatum
 nisi quod in sacris Litteris, vel a sanctis Patribus ut
 di expressum est. Super virtutibus & vitiis, concu-
 & paulo fusius. Occurrit ibi quicquid theologales &
 s virtutes, dona fructusque Spiritus sancti, septem
 licæ orationis, vulgo Pater, petitiones, beatitudines
 , opera misericordiæ, capitalia peccata septem, his-
 ppositas virtutes spectat.

ique, quod attinet ad Dei præcepta, distinguit priora
 us Deum spectant, & reliqua septem quæ proximum af-
 ; unumquodque quo referatur, & quam late pateat,
 ndiarium in modum ostendit; notatque postrema duo
 llicita ipsa desideria prohibent, summopere ab iis secer-
 e facta damnant.

o qui sequuntur articuli sunt ad provincialium concil-
 a & diocesandarum synodorum celebrationem rectum or-
 constitutiones. Jubentur episcopi & abbates iis inter-
 vel ad ea quempiam suo nomine mittere.

V. Nobiles viros, excommunicationis indicta poena,
 foedera seu societates, *confraternitatum* titulo, inire;
 æc plurium malorum occasio. Hi jactati confratres,
 urando confociati, in eundem modum induti, certoque
 tatuto capite, publicum ordinem perturbabant, inno-
 s opprimebant, & ecclesiasticos expilabant.

quentes quatuor renovant Ausciensis anno 1300. concil-
 per iis canones, qui ad beneficia electiones impediunt,
 acificos possessores turbant, aut beneficia usurpant, aut
 mpatibilia beneficia possident.

[X. Mandat, ut ordinarii inferiorum in acquirendis servan-
 e suorum beneficiorum juribus negligentiam suppleant.

X. Eos ad ordines admitti vetat, qui latine loqui nesciunt.

XII. Alienos presbyteros quibus suorum episcoporum
 æ nullæ sunt, ad divina officia recipi prohibet.

XXIII. Altaria, absque ordinarii nutu, erigi vetat.

XXIV. Errones detentos vult, qui se apostolos & religiosos venditant.

XXV. Archidiaconis interdicit, ne sine ordinarii facultate de matrimonii causis agnosant.

XXVI. & XXVII. Commendat episcopis, ut causas gratis examinent, matrimoniales causas iis tantum committant, qui canonum periti sunt; easdem non nisi in præcipuis insignibusque suarum dioceseon locis actas velint, quo a viris in hoc rerum genere acutius cernentibus consilium sumi possit.

Ducti sunt sequentes canones ex conciliis Marfiacensi & Avenionensi an. 1326.

XXXVI. Sæculares iudices a clericorum personalibus causis abstinere vult, nec eosdem decidere, justane an injusta censura sit; uno verbo, se spiritualibus seu ecclesiasticis negotiis, iisve quæ jus aut vetus consuetudo tribunali Ecclesiæ adjudicat, non immiscere.

XLVI. Cathedralium & collegialium ecclesiarum canonicis mandat, ut nigras in choro & processionibus cappas deferant, ab omnium Sanctorum festo ad Pascha usque.

LIIL & LVI. Statuunt, ut post episcopi alteriusve prælati mortem, ad defuncti ecclesiastica bona administratores duo nominentur; & hi quidem, intra dies decem, accuratum eorundem inventarium conficiant, ac successori de re tota rationem reddant.

LXI. Earum trium provinciarum archiepiscopum quemque debere ait, dum vivit, completam ex pretiosa materie capellam, aureosque florenos centum suæ cathedrali ecclesiæ donare. (Mandatum hoc in tota Occitania adhuc vigere dicitur.)

LXV. & LXVI. De jure agunt quo paræciæ ad exequiarum mercedem gaudent, quæ in aliis ecclesiis aut cœmeteriis peractæ sunt. Servari jubetur Bonifacii VIII. Decretalis quæ statuit, ut religiosi penes quos alienigenæ sibi sepulturam deligunt, stipendii quartam partem parochis dent.

LXXVIII. Parochos nominatos vetat ullam functionem obire, quin suam prius institutionem a diocesano episcopo sumpse-

uperferat; & id quidem, subdit concilium, nihil obſtante
avis contraria conſuetudine quæ potius abusus eſt.

LXXXII. Presbyterum vetat ſuo cum filio ſpurio ſacrum
ere. (Ne ſcilicet, ut videtur, eum ſumat, ut ſibi ad Miſ-
ſam reſpondeat.) Vetat præterea, ne Judæis eccleſiaſtica or-
namenta vendantur, oppignerentur, aut conſicienda dentur.

LXXXIII. Parochiſ mandat, cum ſuis in eccleſiis celebrant,
unum ſaltem clericum ſuperpelliceo indutum ſibi ad miſſam
vitium ſumant.

LXXXIV. Parochianis commendat, ut dominicis feſtiſ-
diebus miſſam ſuis in parœcliis audiant. Id ſi conſecutiſ
ninicis duabus, ac ſine legitima cauſa neglexerint, iis
communicationem parochus minitabitur.

LXXXIX. Prohibet, excommunicationis æternæque ma-
iſtionis indiſta pœna, ne quis, jejuniis diebus, & potiſ-
ſimam per Quadrageſimam, carne veſcatur, niſi id eum ſa-
ne neceſſitas cogat. Eadem in confeſſarios regulares non
emptos, & in ſæculares pœna, qui vetitiſ diebus, extra
reſſitatem, carnis uſum conceſſerint.

CX. Eos excommunicatione plectit, qui e dioceſi egre-
ſſunt, ut matrimonium ineant, ſine ſuorum parochorum
iſa.

CXI. Statuit, ut omnia capitula in quibus decem canoni-
ſunt, e ſuis corporibus duos ad univerſitates mittant, qui
theologiæ jurisque canonici ſtudia ibidem incumbant; &
quidem lege, ut abſentes hi e ſuorum beneficiorum pro-
pitibus non niſi manualium diſtributionum jaſturam ſubeant.

CXIII. CXIV. & CXV. Vetant, ne Chriſtianæ mulieres
læorum infantes nutrant; ne Chriſtiani, generatiſ, Ju-
os ſibi medicos aut chyrurgos ſumant, præter quam in mag-
neceſſitatiſ caſu; denique, ne quis e Chriſtifiſdelibus Ju-
orum conjugiiſ & funeribus adſiſtant.

CXXVI. Monet epiſcopos, ut ſub ſe confeſſarios commit-
t, qui a reſervatiſ caſibus abſolvendi facultate polleant.

CXXVII. Iſ triginta dierum indulgentiam tribuit, qui
ne, flexiſ genib, & ad æriſ campani ſonum, quinq, ſies
ter noſter, & ſepties Ave, Maria, recitaverint.

CXXVIII. Confirmat statuta omnia in earum trium provinciarum conciliis edita.

Cæteri omnes articuli quos missos facimus, aut minoris momenti sunt, aut in Avenionensi, Marfiacensi, Nugariolensi & Biterrensi conciliis repetuntur. Spectant plerique ecclesiasticam jurisdictionem, clericorum immunitatem, bonorum ad vacantes ecclesias pertinentium administrationem, decimas, vexationes quas Ecclesia a laicis subibat; quæ ferre sollicitudinis episcoporum, eorumque censurarum argumenta erant. Vaurenſis cathedralis ecclesia in qua celebratum conciliū hoc, admodum male se habebat, minitabatur excidium; ei ornamenta & alia maxime necessaria deerant. Patres, antequam secederent, super hac re fidelium studium pietatemque excitarunt; atque ut bonum opusurgerent, quadraginta dierum indulgentiam iis concesserunt, qui contriti confessique, ad ejus ecclesiæ reparationem aut decorationem conferrent. Ad extremum sanctiones quascunque conciliū ediderat, firmatæ fuere ab episcopis, edictæque, hac apposita clausula: „ Salvis correctionibus, detractio-
„ nibus aut additionibus quas iis adhibendas esse Papæ vide-
„ retur. “ *Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Narbonense, ann. 1374.

Petrus Jugius, archiepiscopus Narbonensis, Aprilis die 15. in sua metropolitana ecclesia celebravit una cum suffraganeis conciliū hoc, in quo canones edidit duodetriginta, quorum plerique ex Vaurenſi concilio, ann. 1368. habito, repetuntur. Novæ constitutiones sunt quæ sequuntur.

XIII. Ecclesiastici ab omni illicito negotio abstinebunt.

XIV. Omnis cum animarum cura beneficiarius semel saltem singulis mensibus debet sacrum facere.

XV. Suos parochianos avocabunt parochi, ne in Deum, in B. Virginem & in Sanctos blasphemias evomant; quique fuorum parochorum monitis hac in re non paruerint, ab episcopo punientur e juris regulis.

XVI. Suos etiam parochianos monebunt parochi, ut blasphemias apud Officialem denuntient.

XXV. Snum ecclesiastici nomen non commodabant ad fraudulentas donationes, efficiendique animo, ut prædia quoniam se donatarios simulant a vectigalibus liberentur.

XXVI. Ecclesiasticæ sepulture, sine superioris mandato, non dabuntur, qui in excommunicatione vel interdicto morati sunt.

XXVII. Iis decem dierum indulgentia conceditur, qui contriti confesseque, semel Dominicam Orationem, *Pater*, et bis Angelicam salutationem, *Ave, Maria*, quotidie pro papa & pro Rege dixerint. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII. et Balutius.*

Concilium Londinense, ann. 1382.

Guillelmus Curtenajus, archiepiscopus Cantuariensis, habuit concilium hoc quod ex episcopis octo pluribusque in theologia & in jure doctoribus & baccalariis conflatum fuit. 160 damnatæ Wicleffi ejusque discipulorum propositiones viginti quatuor; videlicet, decem tamquam hæreticæ, & quatuordecim tamquam erroneæ, Ecclesiæque definitioni contrariæ.

Hæreticæ propositiones sunt: prima, materialis panis & vini substantiam in altaris Sacramento post consecrationem remanere; secunda, in eodem sacramento accidentia non remanere sine subjecto, tertia, Christum Dominum identice, vere & realiter secundum suam propriam corporalem præsentiam ibi non esse; quarta, episcopum aut presbyterum qui in mortali peccato est, omnino non ordinare, non consecrare, non baptizare; quinta, cum homo, ut oportet, contritus sit, externam confessionem inutilem esse; sexta, nullum in evangelio fundamentum esse, Christum Dominum Missam instituisse; septima, Deum ei legi subesse, ut diabolo obediat; octava, Papam, si reprobus & nequam homo, quod inde consequens fit, diaboli membrum est, nulla in fide, nisi forte per Imperatorem, potestate pollere; nona, illam Papam, post Urbanum VI. agnoscendum esse, viventemque, Græcorum instar, e propriis legibus; decima; cum contra Scriptura pugnare, ecclesiasticos temporalia bona possidere.

Erroneæ propositiones sunt: prima, prælatum non debere quemquam excommunicare, quin eum a Deo excommunicatum seiat; secunda, eum qui aliter excommunicat, hæreticum & excommunicatum esse; tertia, prælatum qui clericum excommunicat, qui ad regem, vel ad ejus consilium appellavit, regem & regnum prodere; quarta, eos qui, ob hominum excommunicationem, a divino verbo seu nuntian-do seu audiendo abstinent, excommunicatos esse, habendosque tamquam proditores in Dei judicio; quinta cuique seu presbytero seu diacono id jûris esse, ut Evangelium prædicet sine sanctæ Sedis aut episcopi auctoritate; sexta, eos qui ipso lethali peccato versantur, nec episcopos amplius, nec prælatos, ac ne temporales quidem dominos esse; septima, temporales dominos ecclesiasticis qui in peccati assuetudine sunt, temporalia bona adimere posse, privatosque homines ea potestate gaudere, suos ut superiores, cum peccant, corrigant; octava, decimas esse puras putasque eleemosynas; parochianos posse eas retinere ob suorum pastorum peccata, ac tum solum dare, cum iis placuerit; nona, peculiare procer certæ cuidam personæ ab ecclesiasticis aut religiosis addictas non magis eidem inservire quam generales; decima, eos qui peculiari religioni nomen dant, Dei præceptis servandis se magis ineptos reddere; undecima, sanctos viros qui religiosos, seu dotatos, seu mendicantes instituerunt, hanc institutionem facientes peccasse; duodecima, religiosos qui privatis in domibus vivunt, e Christiana Religione non esse; decima tertia, religiosos e suarum manuum labore, non autem emendicantes sibi victum quærere debere; decima quarta, eos qui eleemosynam religiosis tribuunt, qui concionantur, quique eas recipiunt, excommunicatos esse. *Reg. Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hurd. Tom. VIII. Anglis. Tom. III.*

Concilium Salisburgense, Salisburgense, ann. 1386.

Pilgrinius, archiepiscopus Salisburgensis, sanctæ Sedis legatus, habuit e suæ provincie episcopis, Januario mense, concilium hoc in quo septendecim capitula protulit.

Mandatur in primo, ut officium in singulis diocesis ecclesiis, e cathedralis ritu, celebretur.

In secundo, ut a casibus episcopo & sanctae Sedi reservatis, nisi potestatem in id acceperint, presbyteri non absolvant.

In tertio, ut hac potestate qui gaudent, non abutantur, absolutionem ob pecuniam tribuentes.

In 4. ut confessori, dubiis in casibus, ad superiores confugiant.

In 5. ut clerici se nunquam, aperto capite; seu publice, seu in ecclesia, in conspectum dent.

In 6. ut ne simplices clerici deferant eorum insignia, qui in dignitatibus constituti, aut canonici, aut doctores sunt; neque vero cingulis, corrigiis, marsupiiis auro aut argento ornatis utantur.

Mandat 7. ut ecclesiarum ornamenta apta & nitida accurate serventur.

Vetat 8. ne religiosi mendicantes divinum verbum nuntient, quin a parochis acciti sint; neve parochi utantur eorum opera, nisi ipsorum superioribus annuentibus, aut eosdem ad conciones habendas, vel ad confessiones audiendas admittant, quibus in locis ipsi resident, quin a dioecesano episcopo approbati fuerint.

9. & 10. Clericorum immunitatem spectant.

11. Eos impetit, qui excommunicationis sententias contemnunt.

12. Eos qui usurpant ecclesiae bona.

13. Usurarios.

14. Vetat, excommunicationis indicta poena, clericos apud seculares iudices in jus vocari.

15. Ignotos presbyteros ad divinum officium admitti prohibet.

16. Mandat, ne notarii censeantur, qui apud locorum ordinarium ejusve officialem recepti non fuerint.

Postremus episcopos & archidiaconos jubet horum statutorum exemplum sumere. *Reg. Tom. XXXI. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Palentinum, ann. 1388.

Cardinalis Petrus de Luna, cum in Hispaniis legatione fun-

geretur, habitum voluit, 4. Octobris die, concilium hoc, in eoque constitutionum articulos septem edidit.

Mandat, in primo, ut ordinarii clericorum correctioni, qui se criminibus obstringunt, invigilent.

Renovat, in 2. Valdoletani concilii ann. 1322. in clericos concubenarios constitutionem.

Præcipit, in 3. ut clerici conjugati coronam & tonsuram clericales deferant, si clericaturæ privilegio frui volunt.

Vetat, in 4. alienationem bonorum ecclesiæ, & novarum commendarum institutionem.

Continet 5. super Judæis & Saracenis statuta.

Eos 6. iustos vult, ut festa servant. ?

Adulteros 7. & concubenarios publicos impetit. *Ibid.* & de Aguirre, *Tom. V.*

Concilium Londinense, ann. 1396.

Thomas Arundelus, archiepiscopus Cantuariensis, habuit cum suis suffraganeis concilium hoc, in eoque errorum Wicleffi sequentes octodecim articulos, ex ejus Trialogo depromptos damnavit.

I. ARTICULUS.

Manet panis substantia post ejus consecrationem in altari, & non desinit esse panis.

II.

Sicut Joannes fuit figurative Elias, & non personaliter; sic panis figurative est Corpus Christi, & absque omni ambiguitate hæc est figurativa locutio: Hoc est Corpus meum; sicut illa in verbis Christi: Joannes ipse est Elias.

III.

In capite, Ego Berengarius, curia Romana determinavit, quod Sacramentum eucharistiæ est naturaliter verus panis, loquendo conformiter ut prius, de pane materiali albo & rotundo.

IV.

Definientes parvulos fidelium, sine baptismo sacramentali decedentes non fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi & stolidi.

V.

V.

Collatio sacramenti Confirmationis non est episcopis reservata.

VI.

Tempore Pauli, sufficiebant Ecclesie duo ordines clericorum, sacerdos & diaconus; nec fuit, tempore apostolorum, distinctio Papae, patriarcharum, episcoporum; sed sufficit, quod sint presbyteri & diaconi secundum fidem Scripturae, quia superbia caesares alios gradus adinvenit.

VII.

Antiqui qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe mutuum juvenum, aut ex causa excusandae libidinis, licet de prole despererent, copulantur ad invicem, non vere matrimonialiter copulantur.

VIII.

Causae divortii, consanguinitatis vel affinitatis, sunt infundabiliter humanitus ordinatae.

IX.

Hac verba: Accipiam te in uxorem, eligibilia sunt pro contractu matrimonii, quam hac verba: Accipio te in uxorem; eo quod contrahendo cum una per hac verba de futuro: Accipiam te in uxorem, & post cum alia per hac verba de praesenti: Accipio te in uxorem, non debent frustrari verba prima propter verba secundaria de praesenti.

X.

Isti duodecim sunt procuratores Antichristi, ac discipuli Antichristi; Papa, Cardinales, Patriarchae, Archipraefules, Episcopi, Archidiaconi, Officiales & Decani, Monachi & Canonici bifurcati, pseudofrateres introducti jam ultimo & quastores.

XI.

Numerorum 18. & Ezechielis 44. praecipitur simpliciter negative, quod nec sacerdotes Aaronitae, nec levitae habeant partem hereditatis cum aliis tribubus, sed quod pure vivant de decimis & oblationibus.

XII.

XII.

Non est major hæreticus vel Antichristus, quam clericus qui docet, quod licitum est sacerdotibus & levitis legis gratiæ dotari cum possessionibus temporalibus; & si aliqui ex prævaricatione in lege Dei sunt hæretici, apostatae, vel blasphemi, sunt illi clerici qui hæc docent.

XIII.

Non solum Domini temporales possunt auferre bona fortunæ ab ecclesia habitualiter delinquente; non solum eis hoc licet, sed debent hoc facere sub pœna damnationis æternæ.

XIV.

Si corporalis unctio foret sacramentum, ut modo fingitur; Christus & ejus apostoli ipsius promulgationem non tacuissent.

XV.

Quicumque est humilior ecclesiæ servitor, & in amore Christi quoad suam ecclesiam amabilior, ille tam in ecclesia militante major, & proximus Christi vicarius est.

XVI.

Ad verum dominium sæculare requiritur justitia dominantis, sic, quod nullas in peccato mortali est dominus alicujus rei.

XVII.

Omnia quæ evenient absolute, necessario evenient.

XVIII.

Quidquid Papa vel cardinales sui sciunt ex sacra Scriptura, deducere clare, illud dumtaxat est credendum, vel ad sua monita, faciendum; & quidquid ultra præsumpserint, sic tamquam hæreticum contemnendum. Ibid. & Anglic. Tom. III.

CONCILIA

SÆCULI DECIMI QUINTI.

Concilium Oxoniense, ann. 1408.

Thomas Arundelus, archiepiscopus Cantuariensis, omnino tandem Wicleffi errores proscripsit per sequentia quæ edidit in hoc concilio, statuta tredecim.

1. Vetat, ne quis ecclesiasticus sæcularis aut regularis ad Dei verbum prædicandum admittatur, quin a dioecesano episcopo in examine positus & approbatus fuerit.

2. Sub interdicti pœna, prohibet ecclesiasticos & sæculares pati quempiam in ecclesiis vel in cœmeteriis concionari.

3. Divini verbi præcones ita dicere jubet, ut auditoribus congruit; quin in clericorum vitia & depravationes, laicis adstantibus, invehantur.

4. Vetat, ne quid super sacramentis aut super fide doceatur, quod non cum Ecclesiæ doctrina cohæreat, & ne quid edicatur, quod sectam aut hæresin oleat, sub pœna excommunicationis *ipso facto*, a qua absolutio obtineri non possit, nisi abjurata solemnem in modum hæresi.

5. Liberalium artium magistros prohibet de theologia, seu de fidei dogmatibus agere, suosque discipulos pati de hoc rerum genere disputare; eum porro qui secus egerit, schismaticis & hæreseos fautorem declarat.

6. Nullum in lucem librum emitti jubet, qui ab Oxoniensibus aut Cantabrigiensibus academicis, vel a doctoribus duodecim quos episcopus delegerit, approbatus non fuerit; autographumque in universitatis scriniis manere vult.

7. Mandat, ut sacræ Scripturæ nulla toleretur in vulgarem linguam versio quam episcopus non approbaverit, ea in
refra-

refractorios statuta poena, ut excommunicationem majorem subeant, & tamquam hæreseos fautores puniantur.

8. Vetat, ne quis propositionem edat, quæ pravam significationem præferat, prætexens sanam eidem notionem subesse posse.

9. De doctrinæ capitibus ab Ecclesia decisim disputari prohibet, nisi ut explicentur, ac decretalium & synodaliū constitutionum auctoritatem impugnari.

10. Nullum presbyterum recipi vult, ut suam extra diocēsin celebret, sine proprii episcopi testimonialibus litteris.

11. Mandat, ut qui in Oxoniensi academia & in collegiis cæteris primas tenent, singulis mensibus inquirent de suorum alumnorum doctrina & moribus, eosque puniant, qui hæreseos convicti fuerint.

12. Eos qui constitutiones has non servaverint, beneficiorum ingressu ad triennium prohibitos vult.

13. Illudque postremum mandat, ut processus in hæresis negotio, tamquam in læsæ Majestatis crimine, summatim extraque ordinem instruatur. *Lab. Tom. XI. Hard. Tom. VIII.*

Concilium Parisiense, ann. 1408.

A Rege Carolo VI. jussi omnes regni præfules, itemque universitatum & capitulorum deputati, prima Augusti die hujus anni 1408. Parisiis adesse, paruerunt; prima tamen concilii sessio non nisi die undecima ejusdem mensis haberi potuit. Coetus locus sancta Parisiensis Capella fuit, eique archiepiscopus Senonensis, Joannes de Montaigu præfuit, quoad Alexandrinus patriarcha, Simon de Cremaud, negotia quæ eum in Italia detinebant, ad exitum perduxisset. Advenit patriarcha, antequam constitutiones, qui unus concilii scopus erat, enuntiarentur.

Harum constitutionum prima edita fuit, 13. Octobris die. In ea pronuntiatur eos omnes qui a Petro de Luna, olim *Benedicto XIII.* nuncupato, aperte stant, aut eidem favent, suis omnibus dignitatibus, officiis & beneficiis jure ipso spoliatos esse; iisque, nulla interjecta mora, collatores providere debere, quin aliam declarationem expectent, reise suas de-
fensiones

ensiones proferendi tempus relinquant, eos enim satis monitos fuisse, eorundemque pertinaciam notoriam esse. Eos autem quos easdem partes sequi solum suspicio est, concilium a dignitatibus aut beneficiis tantum suspensos, horumque administrationem prudentibus viris demandatam vult, quoad accusati suam agendi rationem sui que animi sensa significaverint.

In sessione quæ Octobris die 15. habita est, id statutum quod ad religiosorum, & generatim, omnium exemptorum tam regularium quam sæcularium regimen pertinebat. „ Se „ regent omnes, inquit concilium, e suis constitutionibus & „ privilegiis, quemadmodum, antequam subtraherentur, „ agebant. Exemptorum qui solum a Papa pendent, abbates „ & superiores suam a dioecesano episcopo confirmationem „ scipient, enuntiantes tamen suis id privilegiis nulli præju- „ dicio fore. Ad finienda exemptorum negotia, Parisiis ad- „ erunt superiores majores quatuor, videlicet abbates S. Ger- „ mani de Pratis, & sanctæ Geneveffæ, cum decanis duobus, „ uno Dominæ Nostræ, & S. Germani Antissiodunensis alte- „ ro. Protendetur horum potestas ad omnis generis causas, „ ad eas ipsas quæ in Romana curia reapse pendent, quin ni- „ hilominus commissarios petendi libertas, qui lites in locis „ judicent in quibus contententes nati fuerint, partibus adi- „ matur. Ad casus reservatos & censuras quod spectat, ex- „ empti se a magno poenitentiario absolvendos curabunt, si „ possint ad eum confugere; si minus, ad suos superiores ao- „ cedent, qui absolutionem conferre poterunt, facultatum vi „ quæ e præsentis Gallicani Cleri coetu promanant. Exempti „ vero quibus non alius quam Papa superior est, a iudicibus „ paulo ante nominatis has absolutiones petent; exempti de- „ nique qui jurisdictionibus episcopalibus gaudent, absolvere „ & dispensare omnibus in casibus poterunt, in quibus epi- „ scopi possunt. ”

Concilium sua postrema statuta edidit 22. Octobris die. Sunt nimirum articuli quinque super disciplina versantes ad rectum ecclesiarum ordinem, neutralitatis tempore.

Spectat primus peccatorum & censurarum absolutionem quæ

quæ jus Papæ reservat. Remittunt in id Episcopi ad sanctæ Sedis poenitentiarium; quod si non potest ad eum confugi, hanc, itemque a censuris quas Papa vel ejus delegati tulerint, absolvendi potestatem ordinario demandant. Quoad exemptos, expressa est in constitutionibus de quibus supra, peculiaris dispositio.

2. Articulus totus est in ætatis dispensationibus ad sanctos ordines. „ Has concedent ordinarii; sed in nobilium tantum, & graduatorum favorem. In irregularitatis negotio, confugietur, si poterit, ad Romanæ Ecclesiæ poenitentiarium, si minus, ad Ordinarium. Quoad matrimonii impedimentum, ex consanguinitate aut affinitate proveniens, pergetur itidem ad Romanæ Ecclesiæ poenitentiarium; ac, si id fieri non potest, ad provinciæ concilium quod pariter a matrimonii impedimentis cæteris dispensabit. Si nominatos ad prælaturas dispensatione indigere contigerit, eam a suo, quisque superiore petet, scilicet episcopus a metropolitano, metropolitanus a primate; quod si de sede agitur, quæ primatiam nullam agnoscit, negotium ad provinciæ concilium recidet. Si quæ dispensationes occurrant a Petro de Luna, ante neutrius partis studium, concessæ, sed quæ tamen hætenas sine executione remanserint, eas cleri cœtus ratas, validasque declarat, nisi forte impetrantes schismatis fautores fuerint.“

3. Articulus justitiæ administrationem statuit. „ Celebrabit metropolitanus quisque, quotannis, suæ provinciæ concilium; id eo negligente, senior suffraganeus sibi hanc ejus loco curam sumet, Provincialia concilia hæc unius saltem mensis spatio perdurabunt. Edentur in iis examina, perquisitiones & judicia necessaria, etiamsi de accusatione in metropolitanum intentata ageretur. Invigilabunt etiam ordinarii provincialium capitulorum in S. Benedicti ordine & inter canonicos regulares convocationi. Præsens cleri cœtus, antequam dissolvatur, nominabit personas septem, ut capitulis præsent, quæ prima in horum ordinum cœtibus habebuntur.“

4. Articulus jurisprudentiam continet cui quoad appellationes

tionem infisti oportebit. „ Servabuntur accurate singulorum „ tribunalium gradus ; ab archidiacono pergetur ad episcopum ; „ ab episcopo ad metropolitanum ; a metropolitano ad primatem ; & , si primatia nulla est , ad provincie concilium. „ In censurarum negotio , si periculosa fuerit absolutionis dilatio , eam suffraganeorum episcoporum decanus , dum expectatur concilium , conferre poterit. Si appellationis negotium congregati episcopi finire non possunt , commissarios qui illud finiant , nominabunt. Ad concilium appellationis proferetur intra menses duos , in nullitatis poenam. Interdictio , ne deinceps ad Romanam curiam appelletur , si quæ tamen occurrunt ejus curiæ , ante neutram susceptam partem latæ , nec executioni mandatæ sententiæ , validæ firmæque erunt , modo earum executio intra mensem fiat. Denique omnium litium decisio ad communis juris dispositiones , non autem ad Romanæ cancellariæ regulas exigetur , nisi commune jus eæque regulæ consentirent. “

5. Idemque postremus articulus fusam , super ratione conferendi beneficia , institutionem complectitur , cujus hæ præcipuæ dispositiones sunt. „ Locum habebunt electiones quoad episcopatus , generatim , quoad dignitates quæcumque suapte natura , & ab origine , electivæ sunt. Suffraganei episcopi se a metropolitano confirmandos curabunt , & metropolitani a primate , si quem agnoscit ; secus electio a suffraganeorum episcoporum concilio confirmabitur. At novus archiepiscopus pallio non utetur , nisi cum aderit qui illud eidem tribuere possit. Ut fraudibus occurratur quæ in indices , universitatum aut Principum nomine , exhibitos irrepere possent , interdicitur , ne quis se pluribus indicibus , aut eidem bis inscribendum curet ; mandaturque , ut beneficia exprimantur , quæ jam possidentur. Quicumque quadringentas annui census libras ex ecclesiæ bonis habuerit , ad nominationes quas edent ordinarii , nullum amplius jus obtrinebit. Excipiuntur viri nobiles , doctores & baccalaurei in theologia , doctores in jure , licentiatum in medicina , magister supplicationum palatii , eleemosynarius , primus capellanus & medicus regis , reginæ & Principum san-

„guinis. Denique concilium statuit, ut; si quis ex nominatis ad beneficia ausus fuerit ex duobus ad papatum contentibus unum agnoscere, amittat redditus titulumque; & „præterea in eum summo jure processus fiat.

Additur ad harum constitutionum calcem, eas editas esse sine præjudicio jurium coronæ Galliæ, libertatumque Ecclesiæ Gallicanæ, nec non reverentiæ quæ sanctæ apostolicæ Sedis, futuroque legitimo Papæ debetur.

Conciliorum postremæ editiones ajunt ex hoc Parisiensi concilio nihil aliud nobis superesse quam diei 20. Octobris actum., Tomo VI. in 4. Spicilegii relatum qui Petri de Luna fautores afficit; at ejusdem concilii nonnulla, eaque maximi momenti fragmenta in Historia Anonyma Caroli VI. in Historia Universitatis Parisiorum, & in Collectione Probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. D. Du - Chatenet hæc omnia monumenta collegit. Vide *Historiam Ecclesiæ Gallicanæ*, Tom. XV. p. 261. Et seq.

Concilium Remense, ann. 1408.

Guido Royus, archiepiscopus Remensis, hoc suæ provincie concilium habuit, Aprilis die 28. ann. 1408. Præter convocationis Epistolam quæ omni ex parte subsistit, & aliquæ rerum indicia, de quibus ibidem actum, servatus est nobis sermo, qui in hujus cœtus inchoatione ipsa a cancellario Gersone pronuntiatus fuit super eo Evangelii textu: „ Bonus „ Pastor animam (vitam) suam dat pro ovibus suis. “ Est hæc admodum ampla officiorum quæ sancto ministerio addita sunt, explicatio. Ea redigit orator ad tria quæ sunt: institutio, bonum exemplum & sacramentorum administratio; superque hoc triplici rerum genere affert ad curiositatem æque atque ad utilitatem plurima, stilo tamen paulo nimium scholastico expressa.

In hujus cohortationis quæ cœtui probata fuerat, consecutionem, edita generatim quoad parœciarum visitationem servanda ratio. Univerfa expositio quam continet monumentum hoc, ad doctrinam apprime facit, formæque etiamnum loco episcopis esse posset, quibus officia sua maxime cordi sunt. Ibi commendatur initio statim illis qui visitationem

obeunt, ut id expendant, quod cujusque loci pastorem afficit; eine satis reddituum sit; an congruum in modum domus & supellex eidem suppetant; an ipse regulis imbutus sit, quæ in sacramentorum administratione, in divinorum officiorum celebratione, in censurarum absoluteione, in christianæ doctrinæ explicatione servandæ sunt; an ita se gerat, ut aliis exemplo, supraque omnem exprobrationem sit, quod continentiam, temperantiam & in confessionis sigillo custodiendo fidem potissimum spectat; studeatne sanctum chrisma & sancta olea pro dignitate servare, baptismales fontes claudere, singulisque mensibus, atque adeo sæpius, tabernaculi hostias mutare.

Ait deinde institutio ad parocciæ statum cognoscendum referri animum oportere. Inquiri debet, an adsint excommunicati, hæretici, magis dediti homines, blasphemæ, usurarii & adulteri publici; an præcepta festa & jejunia serventur; an edatur confessio saltem in Paschate; an decimæ accurate solvantur; an in ecclesia, ac dum sancta mysteria celebrantur, reverentiæ specimina exhibeantur. Additur, tamquam unum ex gravioribus visitationis capitibus, visitantem, eumve comitantes ecclesiasticos accedentium quorumque confessiones audire debere; id autem, ut remedium incommodis afferatur, quibus fidentiae erga consuetos pastores vitium in poenitentiae sacramenti administratione, occasionem præbere possit.

Traditur dein reservatorum casuum accuratus index; & hi quidem propemodum iidem sunt, ac qui in plerisque nostrarum dioceseon ritualibus libris indicti nunc temporis compariuntur. Monent, hac oblata occasione, concilii patres e re esse, ut ampla facultas ad hujusmodi peccatorum absoluteionem iis qui e parochis idonei comperti fuerint, concedatur; ac, si ejusmodi parochi desint, oportebit, inquirunt, in vicinia, presbyterum sæcularem aut regularem committi qui regionis veluti poenitentiarius sit, & ad quem, re ita ferente, confugi possit.

Ad extremum, notantur hoc ipso in loco ad omnem exactæ sapientiam regulæ quarum ope simonia, censurarum con-

temptus, bonorum eccleſiæ direptio, pravorum miniſtro-
rum ingreſſus in eccleſiaſticum ſtatum & in ſanctos ordines
impediatur. Ad ipſum regularium regimen monita proten-
duntur. Optat concilium, ut prælati, viſitationis tempore,
inquirant, an religioſi mendicantes ſuis in ſermonibus & in
ſacramentorum adminiſtratione cum circumſpectione ſe gerant
an ob quædam peccata ad poenitentiarium remittant; an e ſug-
geſtu aut in parochos, ſepulturas in parocia, & decimas
invehantur; an excommunicatos ad eccleſiæ officia non ad-
mittant; an non res parum ſerias in cathedra venditent, nec
facilius acta quædam inter mortalia peccata referant. Ejus-
modi reapse eſt ſynodica hæc inſtitutio quæ oſtendit in ea Re-
menſi Provincia bonum in votis fuiſſe, ejusdemque regionis
epiſcopos contra rectas Eccleſiæ regulas præſcribi paſſos non
eſſe. *Ampliſſima Colleſt. Tom. VII. pag. 416. & ſeq. Manſi, in
Supplemento Conciliorum P. Labbei, Tom. III. pag. 786. &
ſeq. Hiſtoria Eccleſiæ Gaſſicanæ, Tom. XV. pag. 279. & ſeq.*

Concilium Piſanum, ann. 1409.

Propoſita fuit concilio huic extinctio ſchiſmatis. quod in
Eccleſia coortum erat poſt Gregorii Papæ XI. mortem quæ
Martii die 26. ann. 1378. Romæ contigerat. Cardinales ſex-
decim Bartholomæum Prignaſtum, Berienſem archiepiſco-
pum elegerunt, qui Urbani VI. nomen ſumpſit. At duode-
cim ex eorum numero cum paulo poſt prope Anagniam ac ſub-
inde Fundos ſe recepiſſent, edixerunt, obſtriſta jurisjuran-
di fide, Urbani VI. electionem, utpote vi factam, ex ca-
nonibus nullam eſſe; elegeruntque, 20. Septembris die ejus-
dem anni 1378. Robertum, Genevenſis Comitſ fratrem, qui
ſibi Clementis VII. nomen impoſuit. Urbano VI. ſucceſſit
Bonifacius IX. Bonifacio IX. Innocentius VII. & Innocentio
VII. Gregorius XII. Clemens VII. ſucceſſorem habuit Benedi-
ctum XIII. Erant ergo Gregorius XII. & Benedictus XIII.
qui ſe Papas jactabant, Piſani concilii tempore, quod Martii
die 25. ann. 1409. in cathedrali Piſarum eccleſia inchoatum
fuit. Ei adfuere cardinales viginti duo, patriarchæ quatuor,
Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus & Graden-
ſis ;

is; in eodem conspecti archiepiscopi præsentēs duodecim, & per procuratores, quatuordecim; episcopi octoginta, aliorumque ducentorum procuratores; octoginta septem abbates; aliorumque ducentorum procuratores; priores unus & quadraginta; Dominicanorum, Chordigerorum, Carmelitarum, Augustinianorum Generales; Rhodi magnus magister, commendatoribus sexdecim eum comitantibus, cum priore generali equitum Sancti Sepulcri; procurator generalis equitum Teutonicorum, magni magistri totiusque ordinis nomine; deputati universitatum Parisiensis, Tolosanæ, Aurelianensis, Andegavensis, Monspelliensis, Bononiensis, Florentinæ, Cracovienſis, Vindobonenſis, Pragensis, Colonienſis, Oxoniensis, Cantabrigienſis, aliarumque nonnullarum; deputati quoque capitulorum ecclesiarum metropolitanarum & cathedralium centum & amplius; theologiæ jurisque canonici doctores ultra trecentos; oratores denique regum Galliæ, Angliæ, Lusitanæ, Boemiæ, Siciliæ, Poloniæ & Cypri; Ducum Burgundiæ, Brabantæ, Lotharingiæ, Baviariæ, Pomeraniæ; Marchionis Brandeburgi; Landgravii Thuringiæ, ac fere omnium Germaniæ Principum.

Ad Alexandri Papæ V. electionem usque, cardinalis de Maleſcio, Prænestinus episcopus, concilii Præſidis munus obiit. D. Lenfant cardinalem hunc ait e Gregorii XIII. obedientia fuisse; *Ostiensis episcopi* nomen gessisse, missamque, pontificalem in modum, in sessione prima celebrasse. Idem auctor eos etiam confutat, qui cardinalem Vivariensem, Joannem de Brognerio, concilio præfuisse dicunt. Hæ totidem hallucinationes sunt. Cardinalis de Maleſcio semper e Clementis VII. & Benedicti XIII. obedientia ad Pisanum usque concilium fuit; is quidem appellabatur *cardinalis Piſtaviensis* ob suum primum episcopatum, & *cardinalis Prænestinus*, sul tituli causa; nunquam vero *cardinalis Ostiensis*; nec sacrum fecit ipse, cum concilium patere cœpit, sed cardinalis de Thury, nec ad sessionem primam, bene vero cardinalis de Brognerio; ac nemo dixit hunc posteriorem cardinalem Pifano concilio præfuisse.

I. SESSIO, *die 26. Martii.* Facta est concilii officiariorum

rum electio ; recitata fidei professio ; statutz cæremoniæ precesque usui futuræ in sessionibus singulis , hoc ex ordine. Post missam & sermonem, prælati, sericis induti cappis, albisque mitris capiti impositis, suum quisque locum sumebant ; tum aliquæ antiphonæ canebantur, & diaconus qui missæ deservierat, universum cœtum monebat, ut omnes & singuli se prosternerent, orarentque ad momenta aliquot. Subsequently e vestigio lytaniz, ad quas prælati omnes flexis genibus mitrisque depositis respondebant ; Deinde vero cardinalium - episcoporum unus orationes quasdam pro Ecclesiæ pace recitabat. Tum vero consurgebatur ; & cardinalium diaconorum unus, dalmatica indutus, evangelium legebat ; denique cardinalis episcopus præcinebat *Veni, creator*, hymnoque hoc absoluto, nonnullas præterea preces edebat ; tum vero universæ cæremoniæ finem dabat diaconi monitum, ut nempe, quicumque aderant, se in pedes erigerent, & in sua se loca reciperent.

II. SESSIO, *die 27. Martii* Jussere Patres, ut ad ecclesiæ fores appellarentur Petrus de Luna, & Angelus Corrarius, se Papas dictitantes, ut, adessent, nec ne, palam fieret ; eorumque nomine nemo comparuit.

III. SESSIO, *die 30. Martii*. Iterum acciti concurrentes duo ; cumque nemo comparuisset, declarati fuere contumaces, in causa fidei & schismatis, per sententiam quæ ecclesiæ foribus affixa fuit.

IV. SESSIO, *Aprilis die 15*. In hac ad colloquium admissi oratores Roberti Bavari qui se Romanorum regem jactabat, quique Gregorio XII. magnopere addictus erat. Episcopus electus Verdenensis, eorum unus qui ab eo principe missi fuerant, recusationis in concilium capita viginti duo publice proposuit ; at cum sociis furtim, nec expectato responso, Aprilis die 21. recessit.

V. SESSIO, *24. Aprilis die*. Contumaciæ rursus accusati contententes duo ; conciliique promotor in eisdem proponi jussit articulos triginta septem qui totam schismatis historiam continebant, ostendebantque, quam prava esset eorundem causa. Nominati commissarii qui super his factis inquirerent,

rerent, cum Veritate, nec ne, congruerent, quamvis omnia notoria essent.

VI. SESSIO, *die 30. Aprilis* Episcopus Salisburienfis, habito sermone, significavit, antequam longius procederetur, subtractionem generalem esse oportere; declaravitque sibi suisque confratribus esse potestatis satis, ut unionis negotium prosequerentur, & quicquid a concilio mandatum esset, suo ipsorum consensu firmarent.

VII. SESSIO, *die 14. Maji.* Doctor Petrus de Anchara-
no, in Bononiensi universitate professor, omnes eorum pro-
positiones, quos Robertus, Romanorum rex, miserat con-
futavit.

VIII. SESSIO. Episcopi Salisburienfis & Ebroicensis osten-
derunt collegiorum duorum unionem fieri non posse, dum
Benedicti cardinales eidem parerent, cæteris Gregorium non
agnoscentibus, & subtractionem generalem esse oportere.
Declararunt proinde patres legitimam collegiorum duorum
unionem, riteque convocatum concilium; editaque senten-
tia pronuntiarunt unumquemque potuisse ac debuisse, se Gre-
gorii & Benedicti obedientiæ subtrahere, postquam constite-
rat suis eos technis eludere cessionis viam, cui se instituros
jurejurando promiserant.

IX. SESSIO, *die 17. Maji.* Lectum est superioris sessio-
nis decretum cujus vi a contententium duorum obedientia
recessum est.

X. SESSIO, *die 22. Maji.* Acciti ad ecclesiæ januam con-
tendentes duo, ut testium depositiones audirentur. Tum ex
harum depositionum articulis triginta septem lecta pars, no-
tatumque, quot testibus singuli probabantur.

XI. SESSIO, *die 23. Maji.* Continuata est eadem lectio,
petitumque, ut concilium declararet, quicquid in ea narra-
tione continebatur, verum publicum & notorium esse; quod
in sequenti sessione factum.

XII. SESSIO, *die 25. Maji.* Pronuntiatum concilii decre-
tum super notorietate factorum quæ contra Benedictum &
Gregorium exposita fuerant.

XIII. SESSIO; Doctor Petrus Plaoul, Parisiensis univer-

fitatis deputatorum unus, habito sermone, ostendit Petrum de Luna schismaticum pertinacem, atque adeo hæreticum esse, & pontificatu excidisse; addens hanc universitatem Parisiensis, Andegavensis, Aurelianensis, Tolosanæ sententiam esse. Novariæ deinde episcopus scriptum legit, quod enumerabat omnibus concilii doctoribus qui numero trecenti convenierant, ita prorsus, ut Parisiensi universitati, videri; in eundemque modum Florentinam & Bononiensem universitates sentire.

XIV. SESSIO. Fuit hæc præparationis loco sessioni decimæ quintæ; in ea scilicet declaratum est ad concilium, utpote universam Ecclesiam repræsentans, hujus negotii cognitionem pertinere, quippe quod, ad hanc rem quod attinet, est omnis superioris in terris nescium. Subtractionis generalis a duorum contendentium obedientia actus editus.

XV. SESSIO, die 5. Junii. Pronuntiata est definitiva sententia coram cœtu populoque cui aditus concessus fuerat. Enuntiat sententia hæc sanctum universale concilium totam Ecclesiam repræsentans, ad quam spectat cognoscere & decidere de causa hac, postquam expendit, quicquid super Ecclesiæ unionem actum fuerat, declarare Petrum de Luna, dictum Benedictum XIII. & Angelum Corrarium, appellatum Gregorium XII. esse ambos notorie schismaticos, schismatis fautores, hæreticos & perjurii reos; sua ipsos pertinacia toti Ecclesiæ scandalo esse; excidisse dignitate omni, & ab Ecclesia ipso facto sejunctos esse; idemque proinde concilium vetare fideles omnes, excommunicationis indicta poena, ne eos agnoscant, iisve faveant; abrogare prorsusque rescindere quicquid iidem in eos gesserunt, qui ad unionem incubuerunt, & cardinalium promotiones quas postremas ambo ediderunt, nullas & irritas pronuntiare.

XVI. SESSIO. Lectum est scriptum per quod Patres promittebant fore, ut si quis eorum in Papam electus esset, præsens concilium prosequeretur, usque eo dum Ecclesia in capite & in membris reformata esset; ac, si absens eligeretur, is quoque, antequam onuntiaretur. ejusdem electio, hanc ipsam

ipsam promissionem edere juberetur. Tum concilium sententiam in duos concurrentes pronuntiatam firmavit.

XVII. SESSIO. Convenit, ut cardinales ab arrogatis pontificibus, invicem sejunctis, creati, ad electionem, hac quidem vice, procederent, sub concilii auctoritate, quin contenderetur cardinalium ad Papæ electionem juri per id derogari.

XVIII. SESSIO. Habita est sollemnis processio, ut subsidia ad Papæ electionem necessaria a Deo peterentur; proinde, cardinales, numero viginti quatuor, conclave ingressi quod in archiepiscopatu paratum fuerat, cujusque custodia Rhodi magno-magistro demandata fuit, in eo, decem dierum spatium, conclusi manserunt, quibus elapsis, Petrum Cretensem, e Fratrum-Minorum ordine, Cardinalem Mediolanensem, septuaginta annos natum qui *Alexandri V.* nomen sumpsit, unanimi sententia elegerunt.

Cum Alexander electus esset, Joannes Gersonius, Parisiensis universitatis cancellarius, pronuntiavit, coram novo Papa univérsoque concilio, sermonem in quo sibi textus loco sumpsit ex Apostolorum Actis verba hæc: *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel.* Pisani concilii validitatem ejusdemque auctoritatem probavit e Nicæni concilii exemplo quod ab uno Constantino coactum fuit, itemque ex œcumenico, a patribus ipsis congregato, contra Theodorum, Nestorii discipulum, concilio quinto. Papam hortatus est, ut suorum officiorum nulli se eximeret, atque, haud cunctatus, schismatis radicem, per acrem vividamque duorum concurrentium persecutionem, evelleret; in cleri, potissimum vero monachorum mendicantium relaxationem invecus est; de abusibus in beneficiorum collatione verba fecit; denique Papam & concilii patres hortatus est, ut ad Ecclesiæ reformationem ex animo incumberent.

XIX. SESSIO, *die prima Julii.* Huic Papa præfuit; ibique sermonem habuit super his S. Joannis verbis: *Fiet unus ovile & unus pastor.* In eadem lectum de ejus electione decretum; & ipse sequenti dominica die coronatus fuit.

XX. SESSIO. Lectum est, Papæ jussu, decretum quæ is omnes matrimonii, aliasque ad poenitentiarum spe-

stantes dispensationes, a Benedicto & Gregorio concessas approbat firmabatque.

XXI. SESSIO, *Julii die 27.* Enuntiatur est, Papæ & concilli jussu, decretum quod omnes dignitatum, & beneficiorum collationes, provisiones, translationes, omnesque ordinationes quas contententes ediderant, confirmabat, dummodo canonice factæ essent, iisque exceptis quæ in unionis præjudicium factæ fuerant.

XXII. SESSIO, 6. *Augusti die.* Lectum decretum quod metropolitanis mandabat, ut provincialia concilia cogerent, ordinumque generales jubebat sua habere capitula quibus Papæ nomine præfides essent; ceterum, Papa ratum habuit quicquid cardinales, a die 3. Maji ann. 1408. gesserant statuerantque, quodque Pisis peculiariter actum erat. Adhibitis Ecclesiæ negotiis modus qui adhiberi per prudentiam poterat, ut mala quæ schisma intulerat, repararentur. Quoad Ecclesiæ reformationem in capite & in membris, Papa declaravit eam se suspendere ad proximum concilium usque, quod in ann. 1412. indixit, cum eam in præsentia non posset ob plurimum præsulum discessum perficere; deinde concilium dimisit, plenaria iis concessa indulgentia, qui ei adfuerant, quique eidem adhærebant.

Pisani concilii auctoritas etiamnum theologis controversiæ argumentum est. Illud nonnulli tamquam conciliabulum spectant, quia sine Papæ auctoritate congregatum fuit, auxitque schisma, nedum extinxit. Ex hoc numero sunt Sanctus Antoninus, 3. *Part. Chronic. tit. 22. cap. 5. §. II.* Cardinales Cajetanus & A Turre Cremata, Sanderus, Rainaldi, Clemangis, &c.

At in eos hujus concilii auctoritas & œcumenicitas invictè probatur; 1. quia Galliarum, Angliæ, Lusitanæ, Germaniæ, Boemiæ, Pannoniæ, Poloniæ, Septentrionalium regionum, & maxima ex parte, Italiæ Ecclesiæ ejus validitatem agnoverunt; 2. quia Roma ipsa ei subdidit, illudque legitimum habuit, Alexandrum V. ab hoc concilio in Papam electum, ejusque successorem Joannem XXIII. agnoscens; 3. quia Pisani hoc ipsum concilium a generali Constantiensi quod

quod ejus consentio & continuatio veluti quædam erat, approbatum fuit.

Rationes quibus Pisani concilii adversarii nituntur, nihil habent soliditatis. Respondetur ad primam, cum Gersone, in Tractatu, *de auferibilitate Papæ ab Ecclesia*, non unam esse facti speciem in qua Papa de medio tolli seu deponi jüridice potest a generali concilio, universam Ecclesiam repræsentante, etiam ejus ingratiis ac sine ulla ejusdem culpa, at non sine causa, ut si is suis edendis functionibus impar evaderet; si ejus electionem canonicam esse non probaretur; si id ageretur, ut, hac ratione, Ecclesiæ pax aut ingentis populi reintegratio compararetur; si se ipse cessurum promississet; hæc omnino erat Ecclesiæ ratio, schismatis conciliique Pisani tempore.

Quia certo sciri non poterat, quis, e pluribus contendentibus, verus Papa esset, Ecclesia usa est jure quo gaudet, ut, rebus ita se habentibus, coeat & Papam eligat quem omnes ad unum fideles agnoscere debeant. Nec refert Pisenum concilium non id affecutum esse, ut schisma extingueret; non ejus, sed pertinacium contendentium id culpa factum; ac dicamus, necesse est, cum Spondano, ad ann. 1409. n. 18., „actum esse in Pisano concilio, quicquid schismatis tempore „fieri poterat; “ cum Patre Alexandro: (*Tom. VIII. in fol. p. 350.*) „schisma ab hoc concilio, quoad fieri per illud potuit, extinctum fuisse; “ cum Bossuetio, Meldensi episcopo: (*Defens. Cler. Gallic. Tom. II. p. 23.*) „schisma, illud „crudele monstrum quod Dei Ecclesiam vastabat, si minus „in Pisano concilio exterminatum fuit, eo saltem ictu percussum fuisse, qui ejus extremæ absolutæque in Constantensi concilio extinctionis præludium fuit.“ *Regum Tom. XXIX. Lab. Tom. XI. Hard. Tom. IX.*

Concilium Romanum, ann. 1412. & 1413.

Joannes Papa XXIII. Alexandri V. successor, habuit contra Wicleffitas & Hussitas concilium hoc cujus extat in hos hæreticos decretum, die 2. Februarii ann. 1413. datum. *Ibid.*

Con-

Concilium Londinense, ann. 1413.

Thomas Walsinghamus, archiepiscopus Cantuariensis, concilium hoc in S. Pauli Londinensis ecclesia congregavit, ut procederet ad damnationem cujusdam Joannis Oldeastelli qui patrocinabatur hæreticis *Lollardis* dictis qui se Wicleffitis addiderant, quique Henrici VIII. schisma pararunt. *Ibidem, & Anglic. Tom. III.*

Concilium Constantiense, ann. 1414.

Alexander Papa V. in Pisano generali concilio mandaverat, ut triennio post concilium alterum haberetur. Illud Joannes XXIII. quoad formam, indixerat in urbe Roma, ac deinde prorogaverat, quin ejus certum statumque, locum aut tempus significaret; at se a Ladislao, Neapolis rege, impetum videns, præsidium apud Imperatorem Sigismundum sibi quæsit; conjunctisque cum hoc principe consiliis, generale concilium in urbem Constantiam ad 28. Octobris diem an. 1414. convocavit. Causæ convocationis concilii erant schismatis extirpatio, & fidelium sub uno eodemque pastore reintegration, Ecclesiæ in capite & in membris reformatio, fidei denique contra Wicleffi, Joannis Hus & Hieronymi Pragensis errores confirmatio. Patuit concilium die 5. Novembris per processionem quam omnes, mitra capiti imposita, præsules, & Papa thiam & omnia pontificiæ dignitatis ornamenta deferens, concelebrarunt. Absoluta processione, missam Spiritus sancti summus Pontifex celebravit, in qua media procurator generalis Cluniacensis, *Joannes Vercellensis* nomine, super gravibus argumentis quæ concilium erant occupatura, sermonem habuit; tum vero cardinalis Florentinus declaravit, Papæ nomine, feria sexta in 16. Novembris diem incidente, primam sessionem fore.

I. SESSIO. Ei Papa præfuit, & orationem pronuntiavit. In eadem, lecta convocationis bulla; nominatque qui in concilio officiariorum munere fungerentur, videlicet, decem notarii, concilii custos, auditores Rotæ, advocati quatuor, promotores seu procuratores duo, & cæremoniarum magistri quatuor. Lectus ibidem undecimi Toletani concilii,

cilii, sub Adeodato Papa, an. 675. habiti canon qui decorum notat cujus in ejusmodi cœtibus habenda ratio.

In intervallo quod primam inter & alteram sessionem extitit, conjectus fuit in carcerem Joannes Hus, tametsi communitus esset; & inchoata in eundem acta. Accusato esse retulere in libellum ejus errores, eumque concilio exhibuerant. Accusabatur is docuisse communionem sub duabus speciebus populo tribui oportere; in altaris sacramento, panem remanere panem post consecrationem; sacerdotes, in lethali peccato existentes, sacramenta administrare non posse; contra vero, quemlibet unum e multis, qui quidem in gratiæ statu sit, id facere posse; nec Papam nec clerum debere per Ecclesiam intelligi; Ecclesiam temporalia bona possidere non posse, eaque a sæcularibus dominis eidem adimi posse. Nominati commissarii qui ejus processum instruerent.

In hoc ipso intervallo, procerum, tam ecclesiasticorum quam sæcularium plures advenere Constantiam, inter alios celebris Petrus Alliacus, cardinalis Cameracensis. Eodem pervenit imperator Sigismundus 24. Decembris die; postriedie, diaconi habitu, missæ a Papa pontificalem in modum celebratæ adstitit, in eaque Evangelium cecinit quod ad primam, Dominici natalis die, missam pertinet.

Februarius mensis deputatos attulit quos Benedictus & Gregorius, Schismatis auctores, in Pisano concilio depositi, miserant. Habitæ congregationes plures; data est opera, ut Papa Joannes XXIII. ad pontificatum abdicandum permoveveretur; captumque consilium, ut patres per nationes opinarentur; in eum finem, universum concilium in nationes quatuor, scilicet Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & Angliæ tributum fuit; quibus deinde addita Hispanica natio, cum processus Petro de Luna editus fuit. Nominatus est e quaque natione certus deputatorum numerus, cum procuratoribus & notariis sub præside qui singulis mensibus mutabatur. Existebant hinc peculiaria veluti tribunalia ad quæ cujusque nationis deputati seorsim privatimque conveniebant, ut de rebus ad concilium deferendis deliberarent. Articuli de quibus ibi convenerat, ad nationum quinque generalem cœtum asserebantur;

rebantur; quod si quis articulus unanimi consensu approbatus erat, subscriptione firmabatur & obliuabatur in sessione proxima deferendus, ut auctoritate muniretur a toto concilio quod ei sane nunquam non acquiescebat. Itaque, cum habebatur aliqua sessio, nihil non jam conclusum erat, nec amplius id agebatur, ut super ejusmodi rebus singulorum opinio fumeretur; sed tantum, ut, quod a majore nationum numero statutum fuerat, firmaretur.

In harum congregationum una, oblata est gravissimarum in Papam criminationum nota, ad eumque missi qui ei persuaderent, ut suapte ipse sponte se pontificatu abdicaret; qui sane respondit id se facturum, si reliqui duo contententes idem consilium caperent; at in dies distulit claram præcisamque suæ cessionis formulam exhibere. Interea Constantiam advenere Parisiensis universitatis deputati, quos inter primas agebat celebris Gerson, ejus universitatis cancellarius, eodemque tempore Caroli VI. regis orator.

II. SESSIO, *die 2. Martii*. Pronuntiavit in hac Papa præcisam formulam qua se pontificatu cessurum jurabat, siquidem ejus abdicatio schisma extinguere potuisset. Eam in acta retulerant concilii nationes triginta; at cum in congregatione quæ deinde habita, propositum esset, ut novus Papa daretur Ecclesiæ, Joannes XXIII. agesonem simulans Constantiam clam abiit & se Scaphausam recepit. Imperator perturbationem videns quam in animis excitaverat Papæ fuga, declaravit Joannis XXIII. secessum impedimento non fore, quominus concilium ad Ecclesiæ redintegrationem incumberet. Gerson, nationibus consentientibus, ad concilii supra Papam superioritatem statuendam sermonem habuit.

Sermo hic controversiæ origo fuit, quæ tunc acriter agitata fuit, an supra Papam concilium sit, necne. Probativ Gerson Ecclesiam seu concilium potuisse & posse pluribus in casibus convenire sine expresso consensu aut jussu Papæ, quamvis is canonice electus fuisset atque a regulis viveret. Jam vero casus hi, hoc sane auctore iudice, sunt, 1. si Papa accusatus & in causam tractus, ut Ecclesiam audiat, eam congregare pertinaciter renuat: 2. si de gravibus negotiis agatur

ad Ecclesiæ regimen pertinentibus finiendisque in generali concilio quod Papa convocare nolit. Continet hic sermo propositiones duodecim quarum postrema est Ecclesiæ non suppetere adjumentum firmitus efficaciusque, ut in suis omnibus partibus se ipsa reformet, quam generalium & provincialium conciliorum persecutionem.

III. SESSIO, *die 25. aut 26. Martii.* Cardinalis Florentinus declarationem in ea legit editam concilii nomine, per quam dicitur, 1. legitime congregatum esse concilium hoc; 2. idem Papæ secessu nequaquam dissolvi; nec ante separandum, quam extinctum schisma sit, & reformata, quoad fidem & mores, Ecclesia; 3. Papam Joannem XXIII. non translaturum ex urbe Constantia Romanam curiam ejusque ministros, nec eos adacturum, ut ipsum sequantur, nisi ob causam rationi consonam & a concilio approbatam; 4. omnes præsulorum translationes, beneficiorum privationes, &c. ab hoc Papa post recessum editas, nullius valoris nulliusque ponderis fore.

IV. SESSIO, *die 30. Martii.* Interfuit huic Imperator. In ea cardinalis Florentinus legit articulos de quibus inter concilii patres convenerat. Præcipuum decretum enuntiat dictum Constantiæ concilium, Spiritus sancti nomine legitime congregatum, conficiens generale concilium quod militantem Ecclesiam Catholicam repræsentat, accepisse proxime a Christo Domino potestatem cui omnes & singuli, cujuscunque conditionis & dignitatis, etiam papalis extiterint, obedire debent in iis quæ fidem, schismatis extinctionem, Ecclesiæque in capite & in membris reformationem spectant.

V. SESSIO, *prima Aprilis die.* Relecti in hac articuli qui in quarta sessione jam lecti fuerant, unanimique consensu perinde prorsus ac cæterarum sessionum decreta, approbati, fuere.

Gallicani cleri cœtus, ann. 1682. habitus, qui per celebres articulos quatuor quos edidit, nitidam præcisaturque Gallicanæ Ecclesiæ, super potestatum duarum, ecclesiasticæ ac temporalis auctoritate, doctrinæ declarationem exhibuit, sancti œcumenici Constantiensis concilii decretis quæ in quarta &

ta & quinta sessionibus continentur, utpote a sancta apostolica sede approbatis, totius Ecclesie & Romanorum Pontificum usu confirmatis, omnique ex tempore a Gallicana Ecclesia religiose servatis suam inviolatam adhesionem, in eorum quatuor articulorum altero, declaravit.

Addit idem coetus haud sibi eorum opinionem probari qui impetunt decreta hæc aut infirmant, agentes eorum auctoritatem non probe statutam esse; iis approbationem deesse, eorumdemve dispositionem non nisi ad schismatis tempus referri, quandoquidem Basileæ, & quidem extincto jam schismate, confirmata sunt.

Conclusum, in hac sessione, imperatorem perficere posse, ut, quicumque, simulata veste, Constantia recedere voluisset, retineretur.

VI. SESSIO, *Aprilis die 17. & seq.* Huic quoque imperator adfuit. Acciri iussus Papa Joannes XXIII. ut ad concilium veniret, aut bullam ederet qua declararet non amplius se Papam esse; at ejus ad deputatos responsum ostendit ei nihil aliud consilii esse, quam ut, verba dans, concilium vana spe detineret. Tum vero patres in eum, tamquam in schismaticum hæreticumque notorium agere statuerunt. Letæ fuere Parisiensis universitatis ad suos ipsos ad concilium & ad imperatorem deputatos litteræ quibus ea utrumque hortabatur, ut redintegrationis negotium, Papæ absentia nihil obstante, constanter prosequerentur.

In sextæ ad septimam intervallo, inter theologos extitere dissidia super ratione qua decretum, errorum Wicleffi damnationem enuntians efferri oporteret. Bene multi eos articulos, Papæ nomine, per concilii approbationem, damnatos volebant. Cæteri contendebant tantummodo concilii mentionem faciendam esse, quin Papa nominaretur. Petrus Alliacus, cardinalis Cameracensis, in hac posteriore sententia fuit, & jam tum monumentum concinnavit quo suam opinionem firmaret. In eo asserit, per solida rationum momenta; errorem atque adeo hæresin esse contendere, quod adversarii faciunt, concilium nulla ipsum per se, sed solum per Papam qui ejus caput est, auctoritate pollere; hinc eum

consequens fieret Pisano concilio nihil auctoritatis inesse, quippe quod a nullo Papa coactum fuerit; adeoque Joannem XXIII. male electum fuisse, propterea quod Alexandro V. quem illud ipsum concilium elegerat, successisset.

2. Pisanum ipsum concilium evidenter supra Papam fuisse, quandoquidem non unum tantummodo Papam sed duos deposuit, quod idem facere quodvis aliud generale concilium potest; ex quo infert aperte falsam eorum opinionem esse qui putant unum & unicum Papam in concilio decidendi jure gaudere; consulendi tantum jus penes concilium esse; Papam posse concilii opinionem seu deliberationem non sequi, cum Papæ sententiæ standum sit, quamvis ipse omnino contra ac concilium, sentiret; atque ut hujus opinionis falsitatem ostendat, asserit universam Ecclesiam, & quod inde consequitur, concilium quod eam repræsentat, in fide nunquam errandi privilegium a Christo Domino, non a Papa accepisse; privilegium, inquam, quod Papa non obtinet, utpote qui errare potest. Gerson, *Oper. Tom. II. pag. 950.*

VII. SESSIO, 2. *Maji die.* Accitur Joannes XXIII. ut compareat ipse per se, cum suis asseclis, intra dies novem, ab hæreseos, schismatis, simoniæ aliorumque plurium enormium criminum accusatione se purgaturus; secus fore, ut in eum procedatur. Animadversione dignum est Joannem XXIII. Constantia effugientem se Scaphusiam recepisse, illinc Lauffenburgum, illinc Friburgum in Brisgovia, illinc Brisacum, illinc Neuremburgum, & inde Brisacum rediisse. Actum est etiam, in hac sessione, de Hieronymi Pragensis negotio.

VIII. SESSIO, *die 4. Maji.* In hac ventum est ad damnationem errorum Wicleffi, qui articulis seu propositionibus quadraginta quinque quibus jam Parisiensis & Pragensis universitates censuræ notam inusserant, continebantur. Hi magna ex parte iidem sunt, qui Joannis Hus, in sessione prima relati. Omnes articuli, perinde atque omnes libri Wicleffi, generatim & peculiariter, damnati sunt; at concilium necesse non esse credidit unumquemque singillatim articulum designari. Per illud porro tempus quod octavam

inter & nonam ſeſſionem interfuit, Joannes XXIII. Friburgi retentus fuit, Auſtriaci Ducis opera, ex condicto cum imperatore quocum pacem inierat.

IX. SESSIO, *die 13. Maji.* Rejeſta eſt Joannis XXIII. propoſitio, qua nominabat cardinales tres qui concilio ſe ſiſterent, & ad accuſationes in eum propoſitas reſponderent. Nominati cardinales duo & prælati quinque qui Papam ſemel, iterum ac tertio ad Eccleſiæ januam acciri juberent; cumque non comparuiſſet, editus eſt hujus in juſ vocationis actus. Poſt hanc ſeſſionem, convenere patres, ut teſtium in eum depoſitiones audirent. Aceſſere teſtes decem e quorum numero epiſcopi, abbates & doctores fuere.

X. SESSIO, *die 14. Maji.* Teſtium depoſitionem retulerunt commiſſarii. Poſt novas ad Joannem XXIII. in juſ vocationes, peractisque proclamationibus tribus, & quia non comparuerat, eum ſynodus declaravit impetitu convictumque, qui Eccleſiæ per pravy mores ſcandalo fuiſſet; qui publice ſimoniam, beneficiis vendendis, exercuiſſet; & ut talem ab omnibus Papæ propriis functionibus, & ab omni tam ſpiritali quam temporalis adminiſtratione ſuſpenderit, prohibitis omnibus Chriſtifiſidelibus ei deinceps directe vel indireſte parere, ſecus, eam poenam ſubituros, ut tamquam fautores ſchiſmatis punirentur. Accuſationes continebant capita ſeptuaginta, omnia & ſingula rite ac recte probata; at horum quinquaginta ſolum in pleno concilio lecta; ſcilicet ea tantum quæ Papæ ſimoniam, licentioris vitæ oblectamenta, vexationes, perjuriam ſpectabant; ſuppreſſis iis quæ referri non ſinebat pudor. Ad eum miſſa rerum notitia quæ in concilio geſtæ fuerant; qui reſpondit ſe nihil habere quod iis opponeret quæ ſibi exprobrabantur, conciliuſque tamquam ſanctum, fallique & fallere neſcium agnoſcere; eodemque tempore Sigillum, Piſcatoris annuluſ, & Supplicationuſ Libruſ, quæ ab eo petita, tradidit, rogatuſque conciliuſ voluit, ut ejus ſuſtentationis & honoris rationem haberet. Cum hæc ſeſſio habita eſſet, Joannes XXIII. Ratocelſum, Sabaudia urbem, duabus leucis Conſtantia procul, ductus fuit.

SESSIO. Hieronymus Pragensis concilio se stitit, & fuit & in carcerem trusus.

SESSIO, die 29. Maji. Depositionis Joannis XXIII. sententia quam universum concilium unanimi consensu approbavit.

SESSIO. Editum est super communione sub utraque specie decretum cujus hæc summa est: 1. tametsi Christinus Eucharistiæ sacramentum, post cœnam, sub panis & vini speciebus, instituerit, consuetudinem ab Ecclesia approbatam tenuisse ac tenere sacramentum: post cœnam celebrari, nec a fidelibus qui jejuni non discipi debere, exceptis morbi, alteriusve necessitatis, ex jure ab Ecclesia admissis concessisque.

Quamvis, in primitiva Ecclesia, sacramentum hoc a laicis, sub utraque specie, susceptum fuerit, subsequens temporibus non nisi a sacerdotibus celebrantibus sub speciebus, a laicis vero sub una tantum panis specie susceptum quia firmiter citraque omnem dubitationem credendum in Corpus & Sanguinem Christi Domini vere sub panis contineri. Quamobrem hic ab Ecclesia inductus usus est legis loco, quam pro arbitrato, sine Ecclesiæ auctoritate rejici aut mutari non licet; ac, dicere hujus constitutionis prosecutionem sacrilegam aut illicitam esse, est in nobis, quique pertinaciter contra sentiunt, tamquam heretici repellendi graviterque puniendi, atque adeo sæculatio, si opus fuerit, tradendi sunt.

7. SESSIO. In hac, lecta decreta plura quorum privilegium non vetabat, quicumque tandem esset, ad novam electionem, sine concilii deliberatione, procedere. Hæc est Gregorii XII. abdicatio quam is suo nomine a Cardinali Malatesta editam voluit. Accitus in jus Petrus de Lutetia idem ageret; qui pertinaciter id recusavit, in sua questione persistit ad mortem usque, quæ in ann. 1424. in-

SESSIO. Finis impositus negotio Joannis Hus qui in medium prodire. Concilii promotor petiit, ut li quos Joannes Hus in Boemiæ regno & alibi prædica-

caverat, docneratque, utpote hæretici, ſeditioſi, captioſi, pias aures offendentes, a concilio damnarentur, & libri e quibus iidem articuli deprompti erant, comburerentur. Articuli quinquaginta octo, e Wicleſſi ſcriptis ducti, lecti fuerant damnatique. Lecti quoque nonnulli ex articulis Joannis Hus qui ſe reum eſſe nunquam fateri voluit; adeoque concilium, cum eos omnes articulos damnaviſſet, eum ipſum damnavit, ut gradu dejiceretur & ſæculari judicio relinqueretur; proinde ventum eſt ad ejus degradationem, iſque dein traditus ſæculari brachio cujus juffu flammis addictus fuit. Concilium deinde hæreticam, ſcandalo obnoxiam, & ſeditioſam declaravit Joannis Parvi propoſitionem, nempe tyrannum poſſe licite, & meritorium in modum, occidi ab ejus vaſſallorum & ſubditorum quolibet, etiam clandestine, per occultas infidias, per aſſentationes ſeu blanditias, promiſſione, jurejurando & ſœdere cum eodem inito nihil obſtante, quin ullius ſententia mandatumve expectetur.

XVI. SESSIO. Nominati fuerunt deputati qui imperatorem comitarentur, qui in provinciam ire volebat, ut cum Arragoniæ rege conferret, qui Petro de Luna addictus erat, & hunc ad pontificatum abdicandum adigeret. Hac ſeſſione habita, Hieronymi Pragenſis negotium in examine poſitum fuit.

XVII. SESSIO. Imperator abeundi facultatem ſibi a concilio petiit, juſſæque preces, ut ejus iter e voto cederet.

XVIII. SESSIO. In hac, lata decreta plura, mandatumque, inter alia, ut eadem fide eademque obſervantia, concilii, qua ſedis apoſtolicæ, genuinæ bullæ ſuſciperentur.

XIX. SESSIO. Juſſus eſt Hieronymus Pragenſis articulorum Wicleſſi & Joannis Hus revocationem edere. Lata ſunt etiam ſtatuta duo quorum unum Fratrum - Minorum regularem diſciplinam, alterum comæſtus hæreticis a ſæcularibus poteſtatibus conceſſos ſpectabat.

XX. SESSIO. Actum eſt de diſſidio Tridentinum Episcopum inter & Fridericum Auſtriæ Ducem qui eum episcopatu bonisque ſpoliaverat. Conceſſit concilium episcopopo monitionem quæ ferebat excommunicationis in eos poenam, qui hujus Episcopopi bona retinerent. Poſt hanc ſeſſionem, cœtus ad

us ad Ecclesiæ reformationem , & ad simoniam reprimendam habitus.

Per id temporis , Petrus de Luna (Benedictus XIII. nuncupatus) qui Constantiense concilium agnoscere nolebat , in Paniscolum oppidum , ad maris oram , recesserat , suamque pontificatus dimissionem edere pertinaciter recusabat. Ei tertio significatum est fore , ut ni cederet , iis rationibus omnibus ageretur , quæ aptiores ad obtinendum schismatis finem judicaretur. Quicumque ei ad illud usque tempus adæferant , perinde ac Ferdinandus , Arragoniæ rex , ejus obstinatione defatigatus , suum esse crediderunt se ejus obedientiæ subducere.

Habitæ congregationes plures super multiplici rerum genere , & peculiariter super Joannis Parvi negotio , quoad novem propositiones quarum damnationem Galliae rex Carolus VI. sollicitabat.

Habita est alia super Hieronymi Pragensis negotio , quem suspicio erat haud ex animo palinodiam cecinisse. Jussus is in generali congregatione se in conspectum dare , audacter palinodiam suam improbavit , de Joanne Hus , tamquam de sancto quodam locutus est , edixitque se ejus æque ac Wicleffi doctrinæ mordicus adhærere.

XXI. SESSIO , *Maji die 30. ann. 1416.* Hieronymum Pragensem audacius locutum hortati patres , ut palinodiam caneret ; cumque in contumacia perstitisset , declaratus fuit , per concilii sententiam , hæreticus , relapsus , excommunicatus & anathematizatus ; deinde vero sæculari brachio traditus , quo jubente , sortem subiit Joannis Hus.

XXII. SESSIO , *15. Octobris die.* Hæc ad Arragonenses concilio addendos habita fuit ; at cum hi concilium antequam ipsi convocassent , agnoscere nollent , consuetæ cæremoniæ , non nisi unione & convocatione peractis , editæ fuere. Mandata executio conventionis Narbonensis mensis Decembris an. 1415. initæ inter reges dominosque e Benedicti XIII. obedientia , ex una parte , & Imperatorem Sigismundum , ex alia , concilii causa & nomine.

XXIII. SESSIO, *die 5. Novembris.* Nominati commissarii qui in Benedictum XIII. inquirerent, ex eo capite, quod schisma fovebat; editique accusationum in eundem propositarum articuli.

XXIV. SESSIO. Accitus in jus Benedictus, ut intra duos menses ac dies decem concilio se sisteret.

XXV. SESSIO. In concilium recepti qui a Fuxiensi Comite missi fuerant.

XXVI. SESSIO. Recepti oratores Regis Navarræ iisdem formis ac cæteri.

XXVII. SESSIO, *die 20. Februarii ann. 1417.* Huic Imperator qui redierat, interfuit. Declaratus contumax Fridericus, Austriæ dux qui Tridentini episcopi bonis potitus fuerat, eumque in carcere detinuerat.

XXVIII. SESSIO. Quia dux hic non comparuerat, declaratus fuit perduellis, perjurus, & ut ejusmodi, omni honore ac dignitate spoliatus, ulliusve possidendis ineptus, tum ipse tum ejus descendentes ad secundam generationem usque, denique Imperatoris justitiæ traditus.

XXIX. SESSIO, *die 8. Martii.* Jussum est, ut Benedictus XIII. ad ecclesiæ fores, ter in jus vocaretur. Sumptus in id actus, lectaque in eum gesta.

XXX. SESSIO. Audita deputatorum narratio, qui ad Benedictum missi fuerant; quodque ad eos dederat responsum invidiam ejus pertinaciam ostendebat.

XXXI. SESSIO, *Martii die 30.* Lecta decreta quatuor quæ libellos famosos interdicebant.

XXXII. SESSIO, *Kalend. April.* Iterum Benedictus, ad ecclesiæ fores, in jus accitus, ac deinde, sub nomine *Petri de Luna*, contumax declaratus.

XXXIII. SESSIO, *12. Maji die.* Commissariorum in Benedictum audita relatio.

XXXIV. SESSIO, *die 5. Junii.* Continuata in Benedictum acta. Lectæ accusationes in eum editæ depositæque, accusationum probationes.

XXXV. SESSIO, *die 18. Junii.* Huic imperator adfuit. Joannis, Castellæ & Legionis regis oratores exposuerunt in eadem

eadem causas quæ eos impulerant, ut Constantiam venirent. In ea Valleoletius, Dominicanus, super Ecclesiæ reformatione, sermonem habuit, in quo cleri depravationes; & imprimis simoniam, mirum in modum libere, exposuit.

XXXVI. SESSIO, *die 22. Julii.* Accitus rursus Petrus de Luna, ut definitivam sententiam in se pronuntiatam audiret.

XXXVII. SESSIO, *die 26. Julii.* In hac pronuntiata est depositionis in Benedictum sententia. Declaratur in ea Petrum de Luna, nuncupatum *Benedictum XIII.* fuisse & esse perjurum; universæ Ecclesiæ scandalo fuisse: fautorem esse schismatis & divisionis, quæ ex tam longo tempore dominantur; hominem omni titulo indignum, exclusumque in perpetuum ab omni ad papatum jure; & ut talem, concilium eum gradu dejicit, deponit privatque suis omnibus dignitatibus officiisque; cum vetat se deinceps tamquam Papam spectare; prohibet Christianos omnes, cujuscumque tandem ordinis fuerint, ne ei obediant, eam, secus, poenam subituri, ut habeantur tamquam fautores schismatis & hæreseos, &c. Approbata fuit a toto concilio sententia hæc, & in urbe Constantia publice affixa.

XXXVIII. SESSIO, *die 28. Julii.* Lectum est decretum quo concilium omnes Benedicti XIII. in oratores, consanguineos aut foederatos Castellæ regis, sententias censurasque abolebat.

XXXIX. SESSIO, *die 9. Octobris.* Refortationis inchoatum opus quod patres penitus funditusque aggredi non nisi post Papæ electionem volebant. Edita fuere decreta plura. Versabatur in eo primum, ut enuntiaret concilia crebro haberi necesse esse, ut schisma & hæreses antevertantur. Concilium mandavit, ut alterum generale concilium, post annos ab hoc ipso quinque, celebraretur; tertium, post annos septem; ac deinceps, unum decimo quoque anno, quibus in locis Papa, post cujusque concilii finem, e consensu & cum approbatione ejusdem concilii, celebrandum indiceret; si forte bellum aut pestis impedimento essent, Papa, cardinalibus consentientibus, alium locum sufficere posset, habendique concilii terminum anticipare, non autem protrahere.

Speſtat decretum alterum ad ſchiſmatis tempus , mandatque, ut, ſi forte duo contendentes , extiterint, proximo anno concilium habeatur; & duo contendentes , ſtatim atque inchoatum concilium fuerit, ab omni adminiſtratione ſuſpenſi ſint. Tertium ad fidei profeſſionem pertinet, quæ a Papa electo, coram electoribus, edenda erat; in hac profeſſione continentur priora octo generalia concilia, ſcilicet, Nicænum primum; ſecundum Conſtantinopolitanum; tertium Ephelinum; quartum Chalcedonenſe; quintum & ſextum, Conſtantinopolitana; ſeptimum, Nicænum alterum; octavum Conſtantinopolitanum, præter generalia Laterani, Lugduni & Viennæ concilia. Decretum quartum, ſine magnâ neceſſitate, epiſcoporum translationem prohibet, & mandat, nequam unquam Papa, niſi ex cardinalium conſilio & ad majorem ſuffragiorum numerum, edat.

XL. SESSIO, 30. *Octobris die.* Propoſitum eſt in ea decretum continens octodecim reformationis articulos qui ſedulo ad trutinam vocati fuerant. Ibi pronuntiatur Papam futurum, ad cujus electionem continuo deveniendum eſt, Eccleſiam in capite & in membris, itemque Romanam curiam, ex condicto cum concilio aut cum nationum deputatis, reformaturum.

Horum articulorum præcipui ſunt annatæ, ſedis apoſtolicæ reſervationes, beneficiorum collatio & gratiæ expectativæ, cauſæ quæ debent ad Romanam curiam deferri, commendæ, caſus in quibus Papa deponi poteſt, extirpatio ſimoniarum, diſpenſationes, indulgentiæ.

Vehementius a cardinalibus & nationibus agitatus fuit annatarum articulus; & ea nationum conclusio fuit oportere eas penitus ſupprimi quoad præteritum tempus, in præſentia & in poſterum; ob eam potiſſimum cauſam quod ſolum per voluntariam & gratuitam oblationem inductæ fuerant quam edebant eorum nonnulli quorum electio confirmabatur; deinde vero per obductam conſuetudinem in obligationem abierant. Sane de annatis nulla mentio niſi poſt Clementem V. qui, in Anglia, ad triennium annatas impoſuit; at huic impoſitioni Parlamentum, ſeu ſenatus obſtitit; ac tum quidem

se tamquam subsidium, non tamquam jus petebantur. Jus hoc tamquam summorum Pontificum dignitati addictum prius spectavit Bonifacius IX. Carolus VI. ex quo Constantiense concilium congregatum fuit, id juris suppressere statuit.

Jam beneficiorum taxam quæ facta fuerat, simoniacam electionem esse decisum fuit; & quamvis exigi potuisset, examen erat eam suppressi ob scandala & querelas quibus in dies singulos causam præbebat.

XLI. SESSIO. Mandavit concilium, hac vice tantum, ut prælati sex, intra dies decem, deligerentur, qui, cum cardinalibus, ad summi Pontificis electionem procederent. In hujus mandati consecutionem, electores, die prima Novembris, conclave subierunt quod a principibus duobus, cum Rhodi magno - magistro custoditum fuit; ac triduo post, cardinalis Columna in Papam electus qui Martini V. nomen sumpsit; petentibusque, post coronationem, ab eo nationibus, ut ad reformationem incumberet quam post electionem promiserat, obstrictam fidem renovavit.

XLII. SESSIO. Huic præfuit novus Papa, adfuitque imperator. Nationes obtulere Papæ libellum ad reformationis negotium; at Martinus, earum sollicitationibus ad molestiam pressus, exhibuit reformationis formam super articulis octodecim in quadragesima sessione propositis.

Inter quadragesimam secundam & quadragesimam tertiam sessiones, Papa Bullam dedit ad Constantiensis concilii confirmationem. In Agenoacensi editione, ann. 1500. spectatur hæc tamquam concilii ipsius bulla, cum verbis his: *Sacro approbante concilio*; cum in editionibus cæteris, Papa videatur ipse approbare concilium, quia in ejus fronte ita legitur: „Epistola Martini V. qui errorum Wicleffi & Joannis „Hus damnationem, a Constantiensi concilio pronuntiatam „approbat. “ Ut ut res habeat, hujus Bullæ primus articulus ex eo capite est animadversione dignus, quod Martinus V. eum qui de fide suspectus fuerit, jurare vult se omnia generalia concilia, & peculiariter, Constantiense, universam Ecclesiam repræsentans recipere; jubetque præterea, ut quicquid hoc postremum concilium approbavit damnavitque,

id fideles omnes approbent & damnent; quod argumento est concilium hoc ab hoc Papa tamquam œcumenicum & universale ſpectatum eſſe; hujus enim concilii ipſius deciſiones omnes a nemine non approbatas vult; approbat ergo concilii ſupra Papam, quam vocant, ſuperioritatem, quoniam ſuperioritas hæc, in ſeſſione quinta, deciſa fuit.

XLIII. SESSIO. Edita decreta nonnulla quibus exemptiones & diſpenſationes coarctabantur; damnata ſimonia; renovati canones ſuper eccleſiaſticorum in veſtitu modeſtia, at reformationis capita cætera in medio relictæ; ſcilicet ex octodecim articulis quos quadrageſimæ ſeſſionis decretum complectebatur, quique futurum Papam ad Eccleſiam reformandam adigebant, ſex tantum in ordinem reducti fuerunt in hac ſeſſione quadrageſima tertiæ, & Papa Cardinalium Romanæque curiæ reformationem eluſit, quamvis eam concilium mandaflet.

XLIV. SESSIO. In hac Papa Bullam legi juſſit, per quam, ut faceret triceſimæ nonæ ſeſſionis decreto ſatis, Ticinum urbem ad proximi concilii celebrationem, cum patrum conſenſu, nominabat.

XLV. & ultima SESSIO, *die 22. Aprilis ann. 1418.* Poſt ſolemne miſſam, Papa ſermonem legit; & cardinalium unus, Papæ & concilii juſſu, adſiſtentibus dixit: „ Domini, ite in pacem. “ Stetit concilium hoc annis tribus, quippe quod die 16. Novembris ann. 1414. inchoatum fuerat.

Proteſtantes & quoad Gallos Ultramontani Conſtantiensæ concilium ex œcumenicorum albo expunxerunt, tametſi de cauſis aliis. Has nos referre neceſſe eſt, & ad eas reſpondere.

Conſtantiensæ concilium, inquiunt Proteſtantes, naturale jus, juſtitiaque & humanitatis leges violavit, tradens ſæculari brachio Joannem Huſ, ut flammis daretur, contra publicam fidem quam eidem obſtrinxerat. Nonne evincit agendi ratio hæc Conſtantiensæ concilium œcumenicum & infallibile nunquam fuiſſe?

Ejuſmodi eſt ad hanc difficultatem reſponſio, commeatum Joannis Huſ non Conſtantiensis concilii, ſed imperatoris Sigismundi

gismundi fuisse; conciliumque haud putasse naturale jus a se violari, dum legum severitati tradidit Joannem Hus, quamvis imperatoris commeatu munitus esset; seu quia Joannes Hus Constantiam venerat, ut ibidem judicaretur, quemadmodum edixit ipse, se scilicet, siquidem reus compertus esset, paratum esse poenam in hæreticos latam subire; seu quia non contendit imperator ei publicam fidem præbere, nisi prout huic enuntiationi, Augusto mense ann. 1414. editæ respondebat; seu quia Joannes Hus sui commeatus limites prætergressus est, dum sua dogmata, quibus primum diebus Constantiam advenerat, disseminavit, & in ipsa Constantiensi cathedrali ecclesia e suggestu diceret, quemadmodum in ejus Historia ab Hussitarum quodam scripta conspicitur; seu denique quia violavit ipse primus obstrictam fidem, studens se concilii vigilantiae fuga subducere.

At concilium tamen hac occasione defecisse ponamus, quid tum postea? Id unum consequens fieret illud hac in re se male gessisse, nequaquam vero, in suis dogmaticis decisionibus aberrasse; adeoque, nihil hinc in ejus oecumenicitatem aut infallibilitatem, ut nuncupant, inferri poterit. Oecumenicis conciliis promisit Christus Dominus ea se suis in decisionibus infallibilia, non in agendi ratione impeccabilia redditurum; nec quæ gessere concilia hæc, sed eorum solum decreta & definitiones tamquam fidei & morum regula Christifidelibus proponuntur; jam vero certum sane exploratumque est Constantiense concilium non edidisse decretum ullum quo pravam fidem, injustitiam, crudelitatem firmaret, nihilque absolum, veritatisque aut naturali juri contrarium sensisse vel docuisse.

Opponunt quidem nobis Protestantes decreta duo ex hujus concilii decima nona sessione deprompta quæ præposteris ejusmodi effatis auctoritatem asserre videntur; at sua monumentis his responsa non defunt; sunt autem ejusmodi.

Enuntiat decretum primum: „commeatus hæreticis a „Catholicis principibus concessos nulli detrimento Catholicæ „fidei aut ecclesiasticæ jurisdictioni esse debere, nec impedi- „re, quoniam, qui iisdem muniti sunt, examinentur, „judi-

„judicentur, puniantur, prout iustitia postulaverit, siquidem renuant errores suos revocare, tametsi in locum in quo judicandi sunt, solum commeatus fide nixi venerint, sine qua scilicet eo se minime contulissent; nec necesse fore, in hac facti specie, ut qui iis securitatem promiserit, obstrictam fidem præstet, quocunque se vinculo obstrinxerit, quia perfecit quicquid ab eo pendebat. “

Per decretum alterum declarat Synodus: „nullam (Joanni Hus) fidem, in Catholicæ fidei detrimentum, servandam fuisse; Imperatorem, quoad hunc hæreticum, fecisse quicquid poterat atque adeo debebat, commeatu quem eidem concesserat, nihil obstante. “ Vetat proinde concilium, ne quis hac in re seu concilio ipsi seu Imperatori obrectet, alioquin ei poenæ futurus obnoxius, ut sine remissione puniatur tamquam hæreseos fautor & læsæ majestatis reus.

Respondetur hoc posterius decretum in concilii actis quæ innotuere, ad Von-der-Hardt collectionem usque, non reperiri. Illud doctor hic ex Viennensis bibliothecæ manuscripto codice eduxit; at ex eorum genere fuerit, oportet, quæ proposita solum fuere, cujusmodi in Constantiensis concilii actis alia non desunt; quodque hujus rei probationi inservire potest, in eo sane nullum occurrit concilii *placet*, nulla scilicet episcoporum quos deputaverat, aut Cardinalis Vivariensis qui præerat, approbatio; quæ quidem sollemnis forma nulli prorsus ex definitionibus Constantiæ editis deest. Cæterum semper, seu ante, seu post Constantiense concilium, in Ecclesia creditum fuit fidem hæreticis servandam esse.

Primum porro decretum est ab altero longe aliud; est nempe solummodo de punitionibus intelligendum quas Ecclesia infligere potest, de spiritalibus poenis scilicet, cujusmodi est excommunicatio. Id unum ergo ait decretum hoc sæcularis Principis commeatum non impedire, quin de hæresi accusatus examinari, judicari, puniri canonice ab ecclesiastico tribunali possit.

Quod si quis oppositionem urgeat, inulens, e concilii intentia, & e decreti vi ipsa verbisque, commeatus hære-
cis a principibus concessos non debere eos a poenis, vel
corporalibus, in tuto ponere, nec necesse fore, ut princeps
ni quoad caput hoc securitatem promiserit, suis ipse promissis
stet, quia id promississet, quod ab ipso non pendet; asse-
tur hand futurum fuisse, in hac ipsa facti specie, ut concilium
aperte decideret licere fidem hæreticis frangere; quæ
ne omnino falsa & societati maxime perniciosa decisio esset.
Quid egerunt igitur in hac facti specie ipsi concilii patres?
Nihil aliud egerunt quam tamquam veram posuerunt opinio-
nem falsam, ac tum quidem in tribunalibus & in scholis vul-
go receptam, ut Fleurius propugnat; videlicet, excommu-
nicatum qui Ecclesiæ censuras spernit, eique resistit, & præ-
sertim hæreticum pertinacem, omne jus ad id amittere, quod
offidet; non debere præsidio frui quod civibus concedunt
civiles leges; principem nec posse nec debere ullum ei patro-
cinium concedere; ac, si illud ei promissit, eum tamen pro-
missa facere non oportere, quia id promissit, quod ab eo pen-
debat, & quia animum obfirmans, ut eidem patrocinetur,
non demum ipse se redigit, ut tamquam hæreticorum fautor
abeatur, omnique ad sua ipsius dominia suasque ditiones
ire, per excommunicationem, spoliatur. Jam vero, aliud
est effatum falsum pro vero ponere, aliud id ipsum decidere.
Fecit ergo Constantiense concilium, 1. per excommunica-
tionem, eos qui eam perferunt, quin faciant Ecclesiæ satis,
ut quod habent ad sua temporalia, spoliari; 2. principem
non posse commeatum concedere qui poenis eximat quas in
pertinaces hæreticos leges statuerunt; atque id nimirum pro-
prio habens, declarat ejusmodi comeatus impedire non de-
bere, quominus leges in pertinaces hæreticos executioni
mandentur; at hæc duo capita non decedit, nec unquam id
factum fuit in concilio, ut ea ipsa expenderentur, multoque
minus tamquam dogmata proponerentur.

Ita quidem corruunt Protestantium contra Constantiensis
concilii œcumenicam auctoritatem difficultates. Adeas ve-
niamus quas Ultramontani proponunt.

Com-

Constantiense concilium, saltem quoad priores sessiones quinque, inquit hi posteriores, œcumenicum haberi non potest, 1. quia nondum concilium nisi ex Joannis XXIII. obedientia constabat, aliorum vero pontificum duorum obedientie se solum deinceps concilio addiderunt; 2. quia nec ab Ecclesia recepta, nec a sancta sede confirmata fuerunt hujus concilii decreta.

At iis respondetur eas duas obedientias cum ea comparatas quæ a Joanne XXIII. stabat, admodum parvi momenti fuisse, earumque absentiam impedimento esse non potuisse, quominus Constantiense concilium œcumenica vi polleret, quia episcoporum in aliquibus provinciis, aut etiam regnis existentium absentia non impedit, quin concilium universalem Ecclesiam repræsentare, & quod inde consequitur, *œcumenici* titulum mereri possit. Nec Joannes, Antiochenus patriarcha, nec ex ejus patriarchatu qui plures provincias continebat, ullus episcopus Ephesino concilio aderant, cum in eo Nestorii hæresis damnata fuit; neque vero Tridentini concilii sessionibus primis aut Germaniæ, aut aliarum plurium provinciarum episcopi intererant; nihilo tamen minus hæc duo concilia constanter œcumenica sunt. Ex alia parte, eæ obedientiæ duæ, Gregorii XII. una, Benedicti XIII. altera, cum se concilio addidissent, nedum sessionum quartæ & quintæ decretis reclamarent, sed potius quoad rem ipsam ea confirmarunt, pronuntiantes in sessionibus vicesima, vicesima nona & quadragesima, summos pontifices debere decimo quoque anno generalia concilia cogere, ut ad schismatum & hæreseon extirpationem, ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ unionem, & ad Ecclesiæ universæ in capite & in membris reformationem incumbere possent.

Ad Constantiensis porro concilii, quam late patet, per universam Ecclesiam acceptionem, ejusdemque per sanctam sedem confirmationem quod spectat, est hæc tam certa res, quam quod certissimum, etenim, 1. Martinus Papa V. qui non nisi post duarum obedientiarum redintegrationem electus fuit, suam super Constantiensis concilii auctoritate mentem aperuit in duabus contra editis Bullis, quarum utrique 22. Februarii
dies

s ann. 1418. adscripta est. Prima ad regionum plurimum
bus Hussitæ inerant, episcopos & inquisitores missa, præ-
damnationem quadraginta quinque articulorum Wicleffi,
riginta propositionum Joannis Hus, plurimum interroga-
num formam continet, quæ iis proponendæ præcipiebant,
qui eam hæresin deferere voluissent. Inter eas interro-
gationes, una erat his verbis concepta: „Credisne omnes fi-
eles id tenere & approbare debere quod Constantiense con-
cilium, universalem Ecclesiam repræsentans, in fidei gra-
am & ad animarum salutem approbavit, & approbat, item-
que oportere eos habere pro damnatis ea quæ idem concilium
iniquam fidei bonisque moribus contraria damnavit, &
annat? “ Altera Bulla congerit decreta omnia, seu a Pa-
Joanne XXIII. in Romana Synodo, seu a Constantiensi
concilio in Wicleffum, Joannem Hus & Hieronymum Pragen-
si edita; tum Martinus V. enuntiat, „se, per apostoli-
cam auctoritatem, suæque ipsius certa scientia, approbare
& rata habere ea omnia statuta & decreta, & quicquid iis-
em deesse posset, supplere. “

2. Idem Papa, in postrema sessione, per authenticum
um, monumenti loco posteritati futurum, solemnibus
verbis declaravit, „se velle tenere & servare inviolate quic-
quid a Constantiensi concilio in fidei negotiis conciliariter
secretum, conclusum & determinatum fuerat; se appro-
bare & ratum habere quicquid item conciliariter in fidei ne-
gotiis actum fuerat, non autem quod aliter & alio modo. “

3. Oecumenica concilia Senense & Basileense quæ Constans-
ense consecuta sunt, ejus omnia decreta approbarunt.

4. Pius II. in sua Bulla *Retractionis*, diei 26. Aprilis, &
te eum, Eugenius IV. in suis ann. 1447. ad Fridericum III.
Romanorum regem litteris, approbarunt & ipsi, sine ulla
orsus exceptione, Constantiensis concilii decreta omnia.
de Patris Alexandri super Constantiensi concilio Dissertationem,
Tom. VIII. in fol. Histor. Eccl. p. 354. & seq.

Concilium Saltzburgense, Salisburgense, ann. 1420.

Eberhardus, archiepiscopus Salisburgenfis & sanctæ sedis
legatus,

legatus, hoc suæ provinciae concilium habuit ad disciplinæ restitutionem, quam prope funditus schisma deleverat. In eo confirmata complura statuta vetera, & nova edita triginta quatuor.

1. Declarat errorem esse docere parochum aut sacerdotem qui in lethalia peccati statu est, nec absolvere nec consecrare posse; nec verum esse episcopum aut parochum non posse sacerdotem a fornicationis crimine absolvere.

2. Provinciales & dioecesanas synodos, prout a sanctis canonibus mandatum est, habendas pronuntiat.

3. Consuetudines contra ecclesiarum libertatem statutas abrogat.

4. Mandat, ne quis ad sacros ordines admittatur, quin prius confessus fuerit.

6. Spurios a clero arcet.

7. Inferioribus iudicibus prohibet, ne ad superiores appellationem impedian.

8. Parochis mandat, suis ut vicariis congruum redditum præbeant.

9. Vetat, ne interdicti sententia leviter ac præpostere pronuntietur.

10. Prælatorum officia explicat, docetque, quid suis in visitationibus iidem ob oculos habere debeant.

11. Privatorum sacellorum capellanos, quin se episcopo vel archidiacono subdiderint, ibidem celebrare vetat, jubetque ad synodos convenire.

12. Eos qui absolutiones per vim extorquent, absolutionis fructu privat.

13. Mandat, ne quis excusetur, qui sui superioris mandatum executus non fuerit prætexens bonorum iacturam aut incommodum corporale, nisi fuerit probata res; quoad præcepta vero quæ negativa dicuntur, nullam prorsus excusationem receptam vult.

14. Statuit, ut cessiones coram episcopo aut officiali fiant, postquam partes iuraverint eas ex animo fore.

15. Eos in jus vocandi rationem tradit, quos quia timent parochi, vocare non audent.

- . Ad laicum tribunal clericos traduci vetat.
- . Canones super vestium in ecclesiasticis modestia edimovet, & religiosos qui episcopi creati sunt, surum renis habitum deferere prohibet.
- . Clericos concubenarios suis beneficiis privat, aliisque lendis ineptos declarat.
- . Mandat, ut clerici qui beneficium obtinent, antequam possessionem ineant, apud episcopum aut archidiaconum t se, ut illud obtinerent, simoniace nihil egisse.
- . Patronis & collatoribus beneficiorum prohibet, ne ex eis, quacunque tandem obducta causa, retineant.
- . Eos qui aliquid diripuerunt, nisi intra mensem restituant, excommunicatione plectit.
- . Eum qui terram oppignerat cujus causa gaudet patris jure, jus hoc ipsum non oppignerare declarat.
- . Clericis aliisque testandi libertatem relinquit.
- . Mandat, ut servitium semel pro archiepiscopo aut episcopo defunctis dicatur; pro primo quidem, in omnibus provinciis episcopatibus; & pro altero, in ejus dioeceseos parochiis singulis.
- . Parochum vetat ejus qui ex ipsius parocchia non est, confessionem audire, eidemve sacramenta administrare, quin ab ejus proprio paroco veniam petierit & obtinuerit.
- . Eos privat patronatus jure qui ecclesias quarum patroni sunt, post ejus mortem qui eas possidebat, expoliant.
- . Sacerdotes primæ missæ die epulas præbere vetat.
- . Parochos jubet suos parochianos baptismi formam servare.
- . Actiones prohibet, quæ super ecclesiis instituuntur.
- . Mandat, ut in cathedralibus & collegiatis ecclesiis, stantienfis concilii in simoniacos constitutiones ter in annum edicantur.
- . Eos communione privat qui mortuos, interdicti tempore, in cœmeteriis sepulturæ dederint.
- . In Hussitas editum est.

33. Judæos cornutum pileum, & Judæas tintinabulum ferre jubet, ut dignosci possint.

34. In luxum & ornamenta feminarum invehitur. *Lab. Tom. XXIX. Hard. Tom. XII. Reg. Tom. IX.*

Concilium Colonienſe, ann. 1423.

Theodoricus, archiepiscopus Colonienſis, habuit in ſua provincia concilium hoc, in eoque constitutiones undecim edidit.

1. In clericos concubinariorum lata.

2. In dominos qui ſuis ſubditis commercium cum eccleſiaſticis interdicit.

3. Officiarios jubet in appellationum cauſis ſervare commune jus.

4. Vetat, excommunicationis indiſta poena, ne conſuetudines aboleantur quas fidelium pietas induxit.

5. Alios quam preſbyteros nominari vetat, ut indulgentiarum præcones ſint.

6. Canonicos cæterosque clericos, ea ſtatuta poena, ut octo dierum ſpatio distributionibus priventur, dum officium celebratur, garrire vetat.

7. Parochis prohibet, ne monachos mendicantes ſibi vicarios ſumant, cum alios nanciſci poſſunt.

8. Concubinariorum publicos ſpectat.

9. Super Huſſitarum & Wicleſſitarum everſione verſatur.

10. Mandat, ut æs campanum, ter continuo repetitis ictibus, ad meridiem ſingulis feriis ſextis pulſetur, iisque indulgentiæ dies quadraginta concedit, qui, dum æs campanum pulſabitur, ter *Pater*, & ter *Ave, Maria*, in honorem mortis & Paſſionis Domini Noſtri, flexis genibus, recitaverint; eademque indulgentia conceditur recitantibus, quotidie, ter Angelicam Salutationem, *Ave, Maria*, mane ad æris campani ſonum.

II. Præcipit celebrationem feſti Compaſſionis Mariæ Virginis. *Ibidem.*

Concilium Pariſienſe, ann. 1429.

Joannes de Nantonio, Senonenſis archiepiscopus, Kalendis

fertile, hoc suæ provincie concilium habuit in quo editionum articulos quadraginta qui ad hæc quinque capita referuntur.

1. Mandat, ut divinorum officiorum celebratio magis utilis, & majore cum dignitate perficiatur; nulli frivolæ rationes in ecclesia; nulli ludi qui quædam festa dedeant; nulla, canonicarum horarum tempore, absentia; nulla ad bandas plures in aliis ecclesiis sollicitudo, in residentie delium sedificationis detrimentum.

2. Episcopi de nonnullis ex eorum officiis monentur. ut operam, ut eos examini subdant, qui se præsentant, ut sanctos ordines suscipiant, aut parochias possideant.

Clericos super continentie voto prævenient, quod illis conatui addictum est. Unius duorumque theologorum consilia ad suæ quisque diocesis regimen fument. Ecclesiastici tribunalis officariis invigilabunt, ne fraus aut venio in eorum muneris exercitationem irrepit. Denique scopi publice, atque adeo cum equo insident, suum ad emoniam pileum gestare debent; atque in ecclesia non stabunt sine supparo, seu rocchetto supra talarem vestem, nec ex heteromallo, nec ex bombycino damasceni operanno erit.

3. Repetuntur, super religiosorum regimine, constitutum pleræque quas Benedictus XII. summus Pontifex edictum.

Itaque in vestitu modestia, regulæ executio, juniorum religiosorum institutio, ad idoneos parochos eligendos sentio, horum canonum argumenta sunt. Omnes e pecunia, vel e qualibet alia re stipulationes, ob ingressum in religionem, diserte prohibentur; at; post ingressum, si quid aptus dederit, id accipi non est vetitum.

4. Descenditur ad peculiaris capita super ecclesiasticorum undi ordinis reformatione. Vetantur hi una cum laicis cauponis versari, negotiationi vacare, suas vestes, puce pile ludendi causa, deserere, se studiosius ad temporis componere, talis ludere; imprimis incontinentia propta est; & commendatur episcopis, ut in eos sæviant, qui in capite rei fuerint.

5. Statuuntur articuli plures super agendi ratione a simplicibus fidelibus ineunda. Commendatur dominicorum festorumque dierum cultus, damnatur blasphemia, ecclesiastica iustitia fervatur, præcipitur decimarum solutio, matrimonia privatis in facellis celebrandi mos, præterquam in quibusdam necessitatis casibus, interdicitur. Monentur parochi, suos ut parochianos ad confessionem quinquies in anno, præter Paschatis tempus, edendam hortentur, scilicet, in Dominici Natalis, Pentecostes, omnium Sanctorum, Assumptionis festos dies, & ad Quadragesimæ initium. *Ibidem.*

Concilium Dertasanum, ann. 1429.

Petrus, Cardinalis Fuxienlis, sanctæ Sedis legatus, hoc in Tarraconensi provincia concilium, ad schismatis extinctionem, habuit. Anti-papa Clemens VIII. in eo se abdicavit; agnitus Papa Martinus V. viginti præterea ibidem edita quoad disciplinam decreta.

1. Clericis beneficiariis, iisque omnibus qui in sacris ordinibus constituti sunt, in vestitu modestiam & simplicitatem commendat. Eos vetat vestes ferre, quibus acrior color infit, ut ruber aut viridis, quæve ex alia materie quam ex lana aut subtili texto consent. Neque vero easdem vestes æquo breviores aut longiores, vel armeniaco vellere, aliisve ejusmodi pellibus instructas esse, vel in anteriore parte, aut ad latera patere vult.

2. Carceris, omniumque beneficiorum privationis pœnam in clericos statuit, qui in notorium concubinatum tertio reciderint.

3. Militarium ordinum religiosos equites quibus concubinæ sunt, publice communionem privatos vult, in eoque statu remanere, quoad bona fide & absque ulla fraude eas infames personas dimiserint.

4. Mandat, ut omnes clerici beneficiarii, quique in sacris ordinibus constituti fuerint, breviarium habeant; & ne quis diaconatu initietur, quin & ipse breviarium habeat, divinumque officium recitare sciat.

5. Vetat, ne quis ad sacros ordines evehatur, quin iis vere dignus sit, quo ipso tempore eos eidem conferri lubet.

6. Ecclesiasticos superiores perficere jubet, ut in compendium quod sex aut septem lectionibus explicari possit, redigatur quicquid a fidei populo credendum, petendum, agendum, vitandum, sperandum, denique timendum est; videlicet articuli fidei, petitiones quæ in Oratione Dominica continentur, Dei præcepta, paradisi gloria & inferorum poenæ.

7. Vetat, ne sacramenta privatis in domibus administrentur, neve ibidem missæ, ad nuptias, ad funera, ad secundas nuptias, seu ad novam, post matrimonii annos quinquaginta, nuptiarum benedictionem, celebrentur. Id nimirum significat vocabulum, *novinuptiæ*, hoc in canone adhibitum.

8. Vetat, ne quod ecclesiasticum beneficium fundetur aut acceptetur, nisi ordinarius assentiatur, eique suppetat reddituum satis, ut presbyter ad ejus servitium nominatus subsistat. Ordinarium quoque vult, dum hoc beneficium approbabit & auctoritate donabit, nunquam non approbationi clausulam addere: *Salvis canonice institutis, & auctoritate provide dispensantis*; subditque, in omissionis casu, censendum esse clausulam hanc appositam fuisse.

9. Ordinariis mandat, ut Neophytos qui, Judaismo aut Paganismo relicto, Christianam fidem amplexi sunt, operam dare jubeant, ut eorum filii, octavo a nativitate die, in ecclesia baptizentur.

10. Ordinariorum magnos vicarios aut præcipuos officarios in sacris ordinibus constitutos vult, ea indicta poena, ut acta, quæcunque sine conditione hac ediderint, nulla sint.

11. Mandat, ut clerici qui *familiaritatis litteras* fraudulenter a rege obtinuerint, priventur omnibus beneficiis, si quod habent; sin minus, ulli habendo ad triennium inepti sint.

* *Familiaritatis litteræ* erant eæ litteræ quas quibusdam personis reges & principes concedebant, quæque efficiebant, ut hæ personæ quæ *familiares* appellabantur, e regum & principum

pum qui eas concedebant, familia seu domo esse censerentur. Quia porro hæ litteræ secum trahebant privilegia quædam, quo um vi familiares a suis ordinariis superioribus non amplius pendebant; Dertonense concilium merito clericos punit qui eas fraudulenter obtinent, ut sibi impunitatem comparent, suorumque superiorum correctionem eludant. *Familiaris* vocabulum adhuc in Italia perquam commune est, idemque significat ac *commensal* apud Gallos, at latiore quadam notione; ita enim patet, ut prælati domesticos eosque generatim omnes qui ejus servitio ac stipendiis addicti sunt, complectatur.

12. Mandat, ut edicatur Bonifacii Papæ VIII. Constitutio, *Qui, ut intelleximus*, in eos edita, qui, oppressionis specie, clericos ad sæcularia tribunalia pertrahere student.

13. Eos excommunicationis pœnæ subdit, qui procerum animos in Ecclesiam & in ejus libertates inflammant.

14. Divini Numinis & sanctæ Sedis ultionem monasticis superioribus minitatur, qui negligunt suorum inferiorum flagitia corrigere.

15. Delegatos judices vetat sui officii fines prætergredi.

16. Excommunicationis, *ipso facto*, pœnam in eos pronuntiat, qui quæstuari aut prædicare sine ordinarii, e scripto, venia ausi fuerint.

17. Eamdem pœnam pronuntiat in clericos aut religiosos qui audent Ecclesiæ prælatos, seu verbis seu scriptis, in infamiam adducere. Vetat etiam sæculares clericos a confessionibus esse, loci Ordinario non annuente, vel ab episcopali- bus casibus absolvere sine episcopi litteris quæ hanc iis facultatem concedant. Religiosos præterea vetat sæcularium confessiones audire, nisi a suis superioribus præsentati ordinariis & ab his ipsis admissi fuerint.

18. Prælatos vetat bonis potiri de quibus religiosi aut clerici per testamentum disposuerunt, e statutis aut consuetudinibus approbatis, dummodo prælatis his id reliquerint, quod secundum statuta aut consuetudines iisdem debetur.

19. Medicos, excommunicationis indicta pœna, prohibet, ne ægrotantem plus quam ter visitent, qui sui morbi tempore confessus non fuerit; mandatque ordinariis, ut in
suz

suæ diocesis seu territorii præcipuis ecclesiis , decretum hoc, quater in anno, enuntiari jubeant, videlicet in Natali Domini , in Paschate , in Pentecoste , dieque Assumptionis B. Virginis.

20. Mandat, ut Clementina in Judæos & Saracenos servetur. *Ibidem & De Aguirre, Concil. Hispan. Tom. V.*

Concilium Narbonense, ann. 1430.

Habitu est, die 29. Maji an. 1430. hoc provinciale concilium, ut fieret querelis satis quas in archiepiscopi metropolitani sui ecclesiasticam curiam suffraganei episcopi proponebant. Aberat præful hic. Ejus magnus vicarius hac occasione Castrensis episcopus fuit, præfuitque concilio. Suffraganei, quippe qui se a Narbonensi archiepiscopo læsos crederent, suam statim postulationem Castrensi episcopo, præfidi obtulerunt; ac bene multa actus hic exponebat læsionum capitâ quorum hæc præcipua erant: metropolis officialem admittere appellationis causas, antequam lata esset in ecclesiasticis episcopatum curiis sententia, atque adeo antequam appellatum esset e juris regulis; quod de medio funditus episcoporum jurisdictionem tollebat, & criminosa dioecesanorum qui iisdem suberant, ausa fovebat; cœptum esse Narbone, appellationis specie, absolutionem *ad cautelam* tribui, quamvis fuerint ob notoria facta latæ censuræ; cum simpliciter judicandum sit, legitime an abusiva appellatio fuerit, ab ovo, quod ajunt, negotium repeti, quin illud ad dioecesanum officialem remittatur; cum vero remittitur, quamprimum, alterius appellationis specie, officialem metropolitani rursus illud ad se trahere; statim ab interjecta appellatione, causis & ratione minime ponderatis, ad metropolis carceres, & quidem episcopi impensis, eos traduci, qui ex ordinarii in episcopatu judicis mandato capti sunt; non expectato judicio primi & præcipui officialis episcopi, foraneorum officialium appellationes Narbone recipi; per facinorum seriem in ordinariorum auctoritatem, episcopalis curiæ officarios & dioecesanos cogi metropolitani judicis mandata exequi, expensas solvere, se extra dioecesin conferre,

&c. in episcopalis dignitatis contemptum, mandata & sententias ad suffraganeos episcopos mitti, quin animo reputetur episcopos contentiosam ipsos per se justitiam non exercere, suosque iis officiales esse quibus ejusmodi acta significari debent; in matrimonii causis partes contententes ad ordinarium, quemadmodum præcipiunt canones, non remitti; atque has fere injurias plerique e cœtus præsulibus deputatisque sibi illatas conquerebantur. Respondit ad hæc episcopus præses, facile fore Narbonensis archiepiscopi jurium judicem conquerentibus exhiberi, quo contenti esse possent; atque archiepiscopi procurator, exprobrationes singulas repetens, alias quidem falso congestas esse, alias vero non tamquam abusus, sed potius tamquam constantes approbatasque in ea metropoli consuetudines spectari posse contendit; cumque singula fufius explicanda sibi fumere vellet, episcopi de cœtus sine solliciti, ut ad Occitanie generales ordines se conferrent, conditione ab eodem oblata contenti fuere, ad dissidii conclusionem usque reclamarunt, & se ad Papam appellaturos minati sunt. *Ibidem.*

Concilium Nannetense, ann. 1431.

Philippus de Coetquifio, Turonensis archiepiscopus, hoc suæ provincie concilium habuit cujus suppetunt nobis aliquæ, & quidem prope eadem atque Andegavensis ann. 1365. constitutiones. Causa exempli; jubentur ecclesiastici qui in Romana curia provisiones obtinuerint, suorum beneficiorum possessionem intra sex menses inire; itemque prælati sibi sacram Scripturam, mensæ tempore, lectam velle; & obsonia haud plura allata quam duo, nisi forte principes aut gradu præstantes viros excipere necesse habeant; nemo non prohibetur ulla a clericis jura ob mobilium rerum aut annonæ translationem exigere. In archidiaconos & archipresbyteros interdictio, ne quid sibi præterquam quod iis per canones adjudicatum est, ob id quod appellabatur *lesti jus*, post rectorum mortem attribuant. Vetitus ridicularum cæremoniarum usus, Kalend. Maji. postridie Paschatis, & fatuorum festo die. Prima die Maji, pro libertate extorquebatur ab
iis

illis pecunia, qui in lecto deprehenfi fuerant. Postridie Paschatis, qui itidem cubantes comperiebantur, ad ecclesiam ducebantur, usque baptisma veluti quoddam administrabatur. Postremum denique festum erat mimica larvatorum chorea quæ a Domini Natali incipiebat, & ad Innocentium usque festum diem perdurabat; ita induebantur puerorum nonnulli, ut eorum alii summos pontifices, alii cardinales, alii episcopos exhiberent; ipsaque Innocentium die, officium in collegiatis ecclesiis a chori pueris & ab infimo clero peragebatur. Totum id irreverentiis, scandalis & depravationibus infartum erat.

Editæ præterea, in Nannetenſi concilio, constitutiones in pecuniarias vexationes ob censurarum absolutionem; in rumores ad scandalum absonos qui in secundis nuptiis (quod etiamnum *charivari* dicitur) edebantur; in concionatores qui super tabulatis in plateis publicis prædicabant; huic postremæ consuetudini, causæ loco, auditorum frequentia prætexebatur; at id in spectaculum ac theatralem actionem, ad divini verbi contemptum, degenerabat. Lobineau, *Historia*, Tom. I. p. 202. 204. 585. 586. Travers, *Historia compendiaria Nannetenſium Episcoporum*, in Tom. VII. Monum. Litter. & Hist. apud Simartum, II. Par. p. 336. 360. 373. 391. P. Berthier, *Historia Ecclesiæ Gallicanæ*, Tom. XVI. p. 204. 205.

Concilium Basileense, ann. 1431.

Martinus Papa V. ut tricesimæ nonæ Constantiensis concilii sessionis decreto faceret satis, quod mandabat, ut, quinquennio post Constantiense concilium, generale alterum haberetur, illud Ticini seu Papiæ indixit, qua in urbe, mense Majo ann. 1423. apertum fuit; at peste Ticino minitante, concilium Senas translatum Junii die 22. ibique apertum itidem 22. Augusti die, vel, ut alii numerant, 8. Novembris ejusdem ann. 1423. Ibi nonnullæ sessiones habitæ, editumque in hæreses Constantiæ damnatas, in eosque decretum qui Wicleffitis & Hussitis suppetias ferrent. Per decretum aliud, actum est de Græcorum conciliatione quæ in aptius

tempus remissa fuit; remissum est etiam reformationis negotium ad concilium quod Basileæ indictum, soluto Senensi, die 19. vel, ut alii volunt, 26. Februarii an. 1426. tum ob præsulum qui ibidem aderant, æquo minorem numerum, tum ob metum bellorum & conatum Alphonsi, Arragonis regis, ad schisma instaurandum.

Aperiendo Basileensi concilio statuta erat dies 3. Martii an. 1431. at homo unus & unicus, ad sessiones inchoandas, ea die Basileæ extitit, scilicet Abbas de Vezelai, ex Augustodunensi in Burgundia diocesi, qui ipsa die 3. Martii se stitit in cathedrali ecclesia, ut concilium inchoaret; quique, neminem nactus, postridie, coram ejus ecclesiæ canonicis, id quod pridie gesserat, in acta retulit. Successerat Eugenius Papa IV. Martino V. die 3. Martii, & Juliano Cæsarinio, cardinali Sancti Angeli dignitatem præfidis concilii firmaverat; at, quia cardinalis hic erat etiam in Germania legatus, Joannem Polemariū, in canonico jure doctorem, & Joannem Ragusiensem, e Fratrum Prædicatorum ordine, doctorem in theologia facultatis Parisiensis, ut ipsius vices in concilio agerent, nominavit. Hi duo subdelegati aperuere concilium die 23. Julii, una cum abbate de Vezelai, Parisiensis universitatis deputatis, & Basileensium ecclesiasticorum nonnullis; at eorum cœtibus nondum tributum *sessionum* nomen. Cardinalis Sancti Angeli, cum non Octobre solum mense, quod ait Fleurii continuator, sed ad medium Septembrem, Basileam pervenisset, omnes Christiani orbis archiepiscopos, per encyclicas litteras, ut ad concilium convenirent, hortatus est, iisdem præterea mandans, suis ut suffraganeis jussa hæc ipsa significarent. Suppetunt nobis ejus epistolæ in hanc rem duæ, quarum unam ad Renaudum Carnutensem, archiepiscopum Remensem, die 19. Septembris dedit, alteram ad regem Carolū VII. ejusdem mensis die 22. scripsit.

In hujus concilii convocatione spectabantur imprimis hæc: Ecclesiæ Græcæ cum Romana redintegratio, Hussitarum reductio, disciplinæ reformatio, & Christianorum principum conciliatio. Vix ad magna argumenta hæc admota manu, summus Pontifex Eugenius IV. ad cardinalem Sancti Angeli

Bullam

Bullam misit, in qua ei mandabat, ut, *quod concilii aderat Basilea*, dissolveret, illudque, octodecim post mensibus, in urbe Bononia aperiendum remitteret; data est hæc Bulla die 12. Novembris, non autem 12. Februarii, ut conciliorum Collectores dicunt. Per alteram Bullam, 18. Decembris die, ad omnes fideles missam; declarabat Basileense concilium dissolutum & Bononiam translatum esse.

I. SESSIO. Id impedimento non fuit, quominus Basileense concilium, 14. Decembris die, suam primam sessionem haberet. Statutus fuerat in prodromis congregationibus, quoad expendenda & finienda negotia, per omne concilii tempus, servandus ordo. In eo distinctæ nationes ut in Constantiensi concilio, definitumque nationes, unam Italiæ, unam Galliæ, unam Germaniæ, Hispaniæ denique unam fore; mandatum præterea, ut in eundem modum tribunal, *deputatio* nuncupatum, & ex personarum, seu præsulum, seu simplicium doctorum pari numero conflatum institueretur; ut unumquodque tribunal, seu deputatio peculiare seorsim cœtus haberet, non sine suis, præside, promotore & officiariis cæteris; ad hæc, ut personarum duodecim quarum tres e quaque deputatione, collegium crearetur judicaturum, dignane quæ proponerentur, negotia essent, an vero ea rejici oporteret; ut, cum in deputationum una, e suffragiis pluribus, esset aliqua decisa res, eadem ad tribunal reliquarum deputationum trium deferretur; ut, post harum trium deputationum iudicium, totius concilii præses eandem quæstionem in generali cœtu proponeret, qui singulis hebdomadis habendus erat; ut demum, si decisionem cœtus hic approbaret, ei tribueretur decreti vis, quod in proxima sessione solemnem in modum enuntiaretur.

In sessione prima quæ habita 14. Decembris die, cardinalis Julianus sermonem habuit in quo Patres, ut puram sanctamque vitam agerent, sinceram mutuo charitatem foverent, & ad Ecclesiæ rem incumberent, hortatus est. Lectum Constantiensis concilii super conciliorum celebratione decretum, convocationis Bulla Martini V. per quam cardinalem Julianum Basileensis concilii præsidem nominabat, & Papæ Eugenii IV.

nii IV. super hac ipsa re, ad eundem cardinalem *Epistola*. Convocationis concilii expositæ causæ sex; 1. ut hæreses extirparentur; 2. ut universus Christianus populus Catholicæ Ecclesiæ redintegraretur; 3. ut documenta super fidei veritatibus præberentur; 4. ut bella inter Christianos principes fœdarentur; 5. ut Ecclesia in capite & in membris reformaretur; 6. ut, quoad fieri posset, vetus Ecclesiæ disciplina restitueretur. Instaurata Constantiensis concilii in eos decreta qui seu per occulta molimina, seu per apertam vim, concilium turbarent, itemque in eos qui, rationibus, cur id facerent, non expositis, ab eodem recederent. Denique, synodus decretum edidit enuntians sanctum Basileense concilium legitime congregatum esse, omnesque prælatos ad illud convenire debere.

In intervallo quod primam inter & alteram sessionem interfuit, cum exploratum esset id Eugenium Papam consilii cepisse, ut concilium dissolveret, ad rationem qua id impeditur collata opera. Galliarum episcopi Bituricem conveniunt, & regi Carolo VII. exposuerunt, quia Basileæ legitime convocatum concilium erat, ei se supplicare, ut suos ad Papam oratores mitteret, qui eum permoverent, ut illud concilium prosequeretur, eamque ejus regni præsulibus veniam daret, ut eo se conferrent; quod iisdem concessum fuit.

II. SESSIO, *diē 15. Februarii ann. 1432.* In hac confirmata celebria decreta duo quæ in sessionibus quarta & quinta Constantiense concilium ediderat; & confecta fuere decreta duo. Per primum edicitur, synodum sancti Spiritus nomine congregatam quæ generale concilium constituit & militantem Ecclesiam repræsentat, suam proxime a Christo Domino potestatem habere, omninoque necesse esse, ut ei unusquisque, cujuscumque status & dignitatis fuerit, atque adeo Papa ipse in iis obediat quæ fidem, schismatis extirpationem, & generalem Ecclesiæ in capite & in membris reformationem spectant. In altero concilium declarat fore, ut, quicumque, ne Papa quidem excepto, hujus & cujusvis alterius generalis concilii sanctionibus & decretis obsequi recusaverint, cujus-

cujuscumque dignitatis & conditionis extiterint, pœnitentiæ sp̄bdantur pundanturque. Editum fuit decretum hoc occasione nuntii quod allatum fuit Papam Eugenium ad concilii dissolutionem decretum tulisse, prætexentem Græcorum cum Latinis unionem non pati concilium præcipitari. In hanc ipsam rem cardinalis Julianus duas ad Papam Eugenium litteras dedit, ut eum adigeret, ne concilium dissolveret. Earum vero apostolicus stilus est, vi & libertate Christiana refertus; quæ in iisdem ubique viget eminetque. 1. Solide refellit obductam a Papa causam, Basileensē concilium scilicet non esse legitimum; ei proinde significat de Basileensis concilii auctoritate dubitari non posse, quin eodem tempore Constantiensis quoque concilii auctoritas impugnetur, quia horum conciliorum unum ab altero pendet; de hujus posterioris auctoritate neminem dubitare; alioquin, Joannis XXIII. depositionem non fore canonicam, non item legitimas Romanorum pontificum subsecutas electiones, &, quod inde consequitur, ne ejus quidem electionem ipsam; 2. probat eum solvendi concilii potestate nequaquam pollere, quia Constantiense concilium definiit Papam generalis concilii decretis in rebus ad fidem, schismatis extinctionem, Ecclesiæque in capite & in membris reformationem spectantibus parere debere, ac proinde, cum concilium in his tribus capitibus Papæ superius sit, Eugenium debere in his ipsis capitibus seu casibus ei se subdere.

Concilii patres, cardinalis Juliani menti ac sententiis obsecundantes, synodicum responsum ad Papæ legatos dederunt, in quo eadem principia ponunt, solidisque rationibus fulciunt; 1. scilicet, ecclesiæ auctoritatem impugnare neminem posse; quicquid ea recipit, ab omnibus fidelibus esse recipiendum; eam unam & unicam infallibilitatis privilegio gaudere; adeoque eam unam & unicam posse leges ferre, quæ omnes universim fideles obligent; 2. generalibus conciliis auctoritatem inesse ei prorsus æqualem qua pollet Ecclesia ipsa, quippe quæ Ecclesiam ipsam Catholicam repræsentant, tenentque suam potestatem proximo a Christo Domino, quemadmodum expressis verbis Constantiense concilium definiit; generalia

neralia proinde concilia esse fallere & falli nescia, quandoquidem sunt Ecclesia ipsa, 3. Papam, licet ministeriale caput Ecclesiae sit, non esse tamen supra totum mysticum corpus, quia mysticum corpus hoc, vel quin habeatur Papae ratio, in fidelibus rebus errare non potest, cum Papa, tametsi corporis hujus caput, errare possit; quod experientia comprobatum est. Praeterea corpus hoc ipsum Papae erroris in fide convictos deposuit; at e converso, Papa nunquam reliquum Ecclesiae corpus damnavit aut anathemate perculit. Cum tamen harum rationum soliditas Eugenium non permoveret, quin in suscepta sententia persisteret, ut concilium solutum vellet, hoc ipsum concilium se debere credidit ejus auctoritati suam oponere.

III. SESSIO, *Aprilis die 29.* Enuntiat haec inter alia, praesens concilium legitime congregatum, a Spiritu sancto gubernatum, totaque generalis concilii auctoritate munitum commonere, rogare, obtestari & interpellare Papam Eugenium, ut omnino decretum revocet, quod ad praesens dissolvendum concilium tulit, eique adsit ipse per se, intra menses tres, siquidem per valetudinem potest, aut ad illud personas mittat quibus ejus nomine agendi plena potestas sit; quod si facere forte neglexerit, concilium pronuntiat se Ecclesiae necessitatibus provisorum, prout ei Spiritus sanctus dictaverit, & acturum ex jure.

IV. SESSIO, 20. *Junii die.* Publica fides Boemis data qui ad concilium mitterentur, ut, quoti voluissent, ad illud accederent, dummodo infra ducentos essent; iisque concilium absolutam securitatem concessit. Epistola ad eos data, de consilio gratulandi causa, quod in urbe Egra ceperant, ut ad concilium deputerent; quod proxime conciliationis spem praebat. Quoniam vero Papa Eugenius tum aegrotabat, edito concilium decreto statuit, 1. ut, si sanctam sedem vacare contingeret, cardinales non alibi quam in concilio ipso Papam eligerent; Papa, celebrationis concilii tempore, novos cardinales creare non posset, quia magnus eorum numerus Ecclesiae gravis erat; ac, si quem creasset, creatio nulla declararetur; 2. ut nemo exemptus esset, quin ad concilium

cilium veniret, iusjurandum fidemve Papæ obstrictam prætexens; promissa hæc concilium nulla declarat.

V. SESSIO, *die 9. Augusti.* Instituti iudices tres quæ causas ad fidem spectantes, antequam definitivum iudicium a iudicio ferretur; tres item episcopi qui de omnibus causis ad concilium devolutis cognoscerent, iis exceptis quæ fidel essent. Per id temporis quod a sessione quinta ad sextam excusrit, habitæ sunt congregationes duæ; auditi quos Papa Eugenius miserat, legati quatuor. Tarentinus episcopus magnopere Papæ auctoritatem extulit, contenditque ad eum unum pertinere de conciliorum tempore, loco & celebratione statuere; Papam non posse Italiam deferere, nullumque non locum qui quidem ecclesiasticæ ditioni subesset, pro arbitrato exhibere. Responderunt ad hæc patres velle concilium legitime congregatum dissolvere; esse schisma in Ecclesia renovare velle; eos qui ita se gererent, contristare Spiritum sanctum & a suo ipsorum corde eundem expellere; unumque & unicum vinculum quod eum retinere potest, nempe charitatem dirumpere.

VI. SESSIO, *die 6. Septembris.* Quia Papa Eugenius, nec bullam revocaverat, quæ super concilii dissolutione versabatur, nec ipse per se, nec per procuratorem comparuerat; concilii promotores petierunt, ut, postquam ter ad Ecclesiæ januam accitus esset, contumax declararetur.

VII. SESSIO, *6. Novembris die.* Renovatum decretum quod in sessione quarta editum fuerat, super Papæ electione, si forte sancta sedes vacaret, quodque enuntiat tum quidem haud eam cardinalibus veniam fore, ut sine concilii consensu, ad novi Papæ electionem procederent.

VIII. SESSIO, *die 18. Decembris.* Convenit iuridice in Papam agendum esse, ut contumax declararetur, & canonicæ poenæ in eundem adhiberentur; at ei concessa bimestris prorogatio, ut, quin diutius differret suam dissolutionis bullam revocaret; secus fore, ut in eum, sine alia nova citatione, ageretur. Decretum editum quo patres declarant, quoniam sancta & catholica Ecclesia una est, & articulus hic ad fidem pertinet, non posse nisi unum & unicum generale

nerale concillium, catholicam Eccleſiam repræſentans, haberi; adeoque, dum Baſileæ concilium conſtiterit, aliud alibi congregare non poſſe; quemlibet alium cœtum conciliabulum & ſchiſma fore, omneſque qui eo ſe conferrent, excommunicationem *ipſo faſto*, & beneficiorum jaſturam ſubiturum.

Qui ex Boemia Baſileam deputati venerant, obtulere concilio, die 16. Januarii ann. 1433. articulos quatuor per quos petebant, 1. ut ſibi liberum eſſet eucharitiæ ſacramentum, ſub utraque panis & vini ſpecie, tamquam ex utili conſuetudine, omnibus fidelibus adminiſtrare; 2. ut omnia lethalia & præſertim publica peccata ab iis ad quos pertinet, ex Dei lege reprimantur, corrigantur & puniantur; 3. ut Dei verbum fideliter & libere a prælatiſ & diaconis qui huic officio idonei fuerint, enuntietur; 4. ut ne clero liceat, in gratiæ lege, ullam auctoritatem ſuper bonis temporalibus exercere; tum declararunt ſua omnia cum Catholicis diſſidia ad quatuor hæc capita redigi; ac, ſi ea ſervare finerentur, ſe quidem paratos eſſe ſe Eccleſiæ addere, omnibusque legitimis ſuperioribus obedire. Hi quatuor articuli in peculiari congregatione ad examen vocati fuere, ſtatuitque concilium deputatos in Boemiam mittere.

IX. SESSIO, die 22. Januarii. Concilium remunerari volens Sigismundi Imperatoris erga ſe ſollicitudinem ſtudioſumque, qui nempe ſuis omnibus ſubditis per patentes litteras ſignificaverat ſe Baſileenſe concilium in ſuum patrocinium recipere, nec paſſurum, ulla prorſus ratione, ejus auctoritatem aut libertatem lædi, declaravit, quicquid Papa in Sigismundum Imperatorem ageret, nullum nulliusque momenti fore.

X. SESSIO, die 17. Februarii. Concilii promotores petierunt, ut Eugenius contumax declaretur, quippe qui obfirmato animo Bullam revocare nollet, quam ad concilii diſſolutionem ediderat. Ad deliberandum ſuper hac re, temporis non nihil captum, novæ apud Eugenium ſollicitationes adhibitiæ; Imperator Sigismundus Juliani cardinalis præciſibus

cibus suas addidit; cæteri principes & peculiariter Galliarum rex, patrocinii quod concilio concedebant, specimina præbuerunt.

XI. SESSIO, *die 27. Aprilis.* Statutum fuit, ut, si Papa negligeret, decimo quoque anno, concilium cogere, prout Constantiensis concilii in nona sessione decretum enuntiat, convocandi jus ad prælatos devolveretur, quin eos oporteret in id veniam a Papa petere, & quin id Papa ipse impedire posset. Declaratum quoque differendi concilii prohibitionem, a Constantiensis concilio pronuntiatam in hæc verba, *nullatenus prorogetur*, ita absolutam esse, ut Papam obliget; ac proinde concilium reapse coactum differri, transferri, intermitteri a Papa non posse, nisi patrum duæ tertiæ partes in id consenserint. Hæc inter, Eugenius Papa legatos ad concilium mittere voluit, qui ejus nomine eidem præessent; at eos admittere concilium renuit, utpote quibus Eugenius plenam cum concilii patribus decidendi potestatem tribuerat; quod omnino patres ipsi pati noluerunt, quia id erat, ajebant, legatis aliquid contra concilii sententiam definiendi libertatem conferre, & quia legati veniebant novum potius concilium celebraturi, quam quod reapse habebatur, confirmaturi, quoniam Eugenius concilium, quod Basileæ habebatur, non agnoscebat; ex quo illud consequens foret concilium hoc hætenus legitimum non fuisse.

XII. SESSIO, *die 13. Julii.* Questum est concilium de Papæ mala fide, cujus agendi ratio, quemadmodum ferebatur, eo spectabat, ut conciliorum auctoritatem deprimeret; eum ergo, 1. per decretum, patres monuerunt, ut, intra sexaginta dies, initum concilii transferendi consilium revocaret, eam secus poenam subiturnus, ut tamquam contumax spectaretur; 2. renovarunt, itidem per decretum, electionum jus, ab Apostolis institutum, & a Nicæno concilio primo, in quarto & quinto canonibus confirmatum; prohibetur proinde Papa aliis reservationibus uti quam iis quæ in jure continentur, quæque ad terras a Romana Ecclesia pendentes pertinent; quia multiplicatis in dies singulos reservationibus, electiones tandem ad nihilum redigerentur. *lis qui eligendi*

jure gaudent, decretum mandat, ut eos tantum eligant, qui eccleſiaſticas dignitates replere valeant; qui ſcilicet, proveſta ætate, bonis moribus, in ſacris ordinibus conſtituti ſint; & ſimoniacæ electiones interdicuntur, nullæ declarantur, quique eas ediderint, eligendi jure privantur. Hortatur concilium principes, ne ſuam exiſtimationem in electionibus interponant, aut libertati noceant, quæ in iis dominari debet. Irritatus Eugenius Papa abrogavit, per Bullam, decreta omnia quæ concilium in eundem tulerat, & peculiariter hujus ſeſſionis decretum primum; edi juffit, ſuo nomine, litteras ad omnes fideles miſſas, quas tamen deinde improbavit. Aſebat in iis, ſi quando Papam inter & concilium ſuper aliqua re non conveniat, Papæ eſſe legem imponere, quippe qui ſupra concilia poteſtate polleat, niſi id agatur, ut aliquod fidei caput determinetur, aut niſi periculum ſubſit, ne, quia minime fieret, quidquid mandatum eſſet, totus Eccleſiæ ſtatus turbetur; in qua facti ſpecie, potius concilii ſententiæ ſtandum eſſet; Baſileenſes patres in errore verſari, qui, omnibus in rebus, ſe ſupra Papam eſſe cenſerent; opinionem hanc hærefin eſſe.

XIII. SESSIO, 11. *Septembris die.* Promotores petierunt, ut, quandoquidem duorum menſium terminus Papæ conſeſſus ad finem vergebat, Eugenius contumax declararetur; verum ad Bavari Ducis preces, Imperatoris nomine, alii triginta dies eidem conſeſſi.

XIV. SESSIO, 7. *Novembris die.* Imperator Sigismundus huic ipſe adſuit. Nova trium menſium prorogatio Papæ conſeſſa, ea conditione, ut intra id temporis, concilio adhæreret, & quicquid, tam ut illud diſſolveret transferretque, quam contra duodecimæ ſeſſionis decretum egerat, revocaret, & quidem per actum qui probe enucleatus, omniſque ambiguitatis expers eſſet. Hoc conſilio, editæ formæ tres ad quas Papa hanc revocationem exigeret.

XV. SESSIO. Hæc quoque, Imperatore præſentē, habita. In ea editæ ad provincialium conciliorum convocatiōnem conſtitutiones plures; mandatum ſcilicet, ut bis, aut ſaltem ſemel, annis ſingulis cogerentur; in iis ederetur ad omnes

omnes adfistentes cohortatio, ut vitam sui status sanctitati consonam agerent, ut populum dominicis festisque diebus iugulis edocerent, ut Synodalia, super administrandorum sacramentorum ratione, statuta legerent; mandatum præterea, ut de cleri vita & moribus inquireretur, &c.

Quia Papa Eugenius, Imperatore sollicitante, promiserat fore, ut se ipse Basileenſibus patribus adderet, dummodo, quicquid in eum egerant, revocarent, ejus bonis animi præparationibus uti libuit. Ergo Galliarum regis & Burgundiæ ducis oratores ad eum miſſi qui propositam compositionem ad exitum perducerent; adeoque Papa selegit cardinales quatuor qui una cum cardinali Juliano concilio præſſent; bullas quas ad concilii dissolutionem emiserat, revocavit, aliamque edidit formulæ, quam concilium ad eum miſerat, consentaneam. Enuntiabat hæc eum, tametsi Basileenſe concilium legitime congregatum aboleviſſet, nihilominus, ad gravia quæ suborta erant, evitanda diffidia deciarare concilium jam inde ab exordio legitime continuatum fuiſſe & in poſterum continuari debere; illud approbare eique favere quoad ea quæ mandaverat & definiſſet, ac declarare, quam ipſe fecerat ejusdem dissolutionem, nullam eſſe. Id agens Papa, inquit Boſſuetius, Basileenſi concilio, univerſæque quam concilium re præſentabat, Eccleſiæ, honorem præſtitit; in eundemque modum, illud ſupra ſe poſuit, ſiquidem, in obſervantiæ erga ejus mandata argumentum, decreta revocavit, quæ cum tota ſuæ ſedis auctoritate protulerat.

XVI. SESSIO, *die 5. Februarii an. 1434.* Lectæ, coram Imperatore, Eugenii ad concilii approbationem revocatio, ejusque quam perficere voluerat, dissolutionis revocatio. Aprilis die 24. ad Eugenii Papæ legatos concilii corpori addendos habita congregatio.

XVII. SESSIO, *Aprilis die 26.* Legati jurare juſſi ſe, ad concilii gloriam comparandam, ſtudium & operam ex animo collaturos, ejusque decreta ſervaturos, eaque potiſſimum quæ ad Conſtantiensis concilii ſeſſiones quartam & quintam pertinebant. Declaratum eſt haud fore, ut in præſides reciperentur, niſi ea conditione, ut ſolum auctoritate a concilio

cilio pendente gauderent, absque ulla coactiva jurisdictione, suasque conclusiones, prout a concilio decisum esset, pronuntiare deberent; editumque decretum enuntians fore, ut, si forte legati, quod a quatuor deputationibus definitum esset, id & ipsi statuere nollent, concludendi jus ad eum ex episcopis devolveretur, qui præfidi proximus assideret, ob eam causam, quod generalis concilii leges auctoritatem non aliunde quam a concilio ipso mutuuntur; quodque jus quo Papæ legati gaudent, ut conciliis præsent, in iisque pronuntient, mere honorarium est.

Consuli potest, super hoc argumento, P. Alexander in sua octava super Basileensi concilio Dissertatione, in qua demonstrat, tametsi Papa in conciliis majore quam quivis alius, auctoritate polleat, quippe qui iis ipse per se, per suosve legatos præest, explicat in iis decreta, horumque executionem præcipit; non proinde tamen consequens fieri oecumenici concilii auctoritatem ita ab ea pendere qua Papa pollet, ut ejus ipse decreta, pleno jure, mutare & abrogare possit; eum quidem certe primum concurrere, at ejusdem auctoritatem non nisi per cæterorum omnium concilii membrorum consensum, robore vique pollere; ac definitionum vim ipsam non a supremo pontifice derivari, sed ab omnium, ejus nempe & cæterorum consensu pendere; & quemadmodum Papa S. Leo in sua ad Chalcedonensis concilii patres Epistola profitetur, quæ Cardinalis Cusani sententia est.

XVIII. SESSIO, *die 26. Junii.* Huic Imperator non adfuit; Basileam scilicet urbem deseruerat. Instituta quartæ & quintæ Constantiensis concilii sessionum decreta. Ioannes, Antiochenus patriarcha, quoddam concilio scriptum obtulit eo spectans, ut generalium conciliorum auctoritatem, eorumque supra Papas superioritatem statueret.

XIX. SESSIO, *7. Septembris die.* Græci oratores quos Imperator Joannes Paleologus miserat, huic adfuere. Actum est de negotiis pluribus quæ eos afficiebant; proposita multiplex concilii ex duabus Ecclesiis habendi ratio; decisum, ut legati Constantinopolim mitterentur, qui Græcos adigerent, ut urbem Basileam acceptarent; decretum editum, ordina-
rios

rios hortandi causa, ut idoneos viros mitterent ad Dei verbum in locis nuntiandum in quibus Judæi & Infideles existerent; statutumque, ut, in hanc rem, duo in singulis universitatibus hebraicæ, arabicæ, græcæ & chaldaicæ linguarum professores adessent.

XX. SESSIO, *die 23. Januarii ann. 1435.* Habita fuit ex Ecclesiæ in capite & in membris reformationis consilio. Editum est in cleri incontinentiam, videlicet in publicos concubinarios decretum; enuntiat hoc fore, ut suorum beneficiorum fructibus priventur ad menses tres; si parere noluerint, ulli beneficio possidendo impares declarentur; si post exhibita resipiscentiæ specimina, restituti reciderint, ecclesiasticis dignitatibus inepti, absque regressus spe, declarentur. Decretum alterum super excommunicatis versatum est. Non est tamquam talis vitandus, inquit concilium, vel in sacramentorum administratione, quispiam, ecclesiasticarum quarundam sententiarum seu censurarum prætexta specie, cum hæ quidem generatim solummodo latæ sunt; ac nisi ejusmodi censura seu sententia nominatim & peculiariter in certam personam lata sit, & a competenti iudice pronuntiata, denique peculiariter significata.

XXI. SESSIO, *die 9. Junii.* Editum est in annatas decretum, quarum origo non altius quam ad Clementem V. ascendit. Mandat concilium, ut, quod, in Romana curia, electionum, provisionis, collationis & præsentationis ad laicos pertinentium confirmationem, ecclesiarumque cathedralium & metropolitandarum, dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum investituram spectat, nulla retributio ob bullas, sigillum, annatas communes, cujuscunque consuetudinis aut privilegii specie, exigatur; uno verbo, concilium, sub poenis in simoniacos præscriptis, annatas omnino vetat; atque adeo hanc clausulam addit: si, quod Deus avertat, Romanus pontifex qui ad perficienda & servanda generalium conciliorum statuta cæteris exemplo præire debet, Ecclesiæ, contra præsens mandatum aliquid agens, scandalo esset, eum ad generale concilium deferri oportere.

Animadvertendum est editum fuisse decretum hoc, quo tempore generale concilium erat, iis ipsis fatentibus qui maxime eidem repugnant. Concilio significationes super hac re factas voluit Eugenius, edixitque se consensurum, ut annatæ abolerentur, si concilium sanctæ sedis necessitatibus consulere voluisset. Legatis respondit cardinalis Julianus, veteres pontifices magna charitatis opera, quin ullum proventum ei qui annatarum est, parem perciperent, edidisse; conciliumque sanctæ sedis rationibus provisorium, si Papa, quod in eo erat, ejus decreta servare vellet; porro in annatas decretum non alio referri, quam ut simonia eliminaretur. Tertium decretum fuit *de pacificis possessoribus*. Enuntiat hoc eos qui beneficii, ad triennium, pacifici possessores fuere, postquam per legitimum titulum in illud ingressi sunt, in sua possessione turbari non posse. Hæc in beneficii negotio legitima præscriptio est, quæ quidem a Basileensi concilio in Pragmaticam & Concordatum migravit, & triennalis possessoris regulam effecit. At possessio, ut hunc effectum fortiatur, debet, 1. colorato titulo niti, quem scilicet is contulerit, qui potestate gaudet, & quin vitii quicquam appareat; 2. continuata esse in eadem persona; 3. pacifica esse, quin ulla extiterit judiciaria intermissio, per contestationem in causa, nisi contendentem vis major, quin ageret, impedierit. Decretum quartum ad divinum officium spectavit. Concilium vult illud horis congruis, & per æris campani sonum innotescentibus, celebrari, concini graviter, decenter, edita. potissimum ad cujusque verliculi dimidium, pausa, &c. Confecta fuere super eodem negotio decreta plura, & peculiariter super modestia qua ecclesiastici divinum servitium celebrare debent.

XXII. SESSIO, 15. *Octobris die*. Damnatus liber, a Religioſo Augustiniano confectus, qui nonnullas propositiones ediderat in quo humanæ in Christo naturæ ea tribuebat, quæ divinæ tantum conveniunt.

XXIII. SESSIO, die 25. *Martii ann. 1436*. Plures editæ super summi pontificis electione ejusdemque fidei professione constitutiones. Concilium, ut Constantienſis, quoad cardina-

dinales, articulos exequeretur, eorum numerum ad viginti quatuor redegit, ne quid incommodi ob eorundem æquo majorem copiam Ecclesia subiret, electionibus modum statuit, eas volens liberas fore. Omnes expectativas dictas, gratias, mandata & reservationes beneficiorum quæ Romani pontifices suo ipsorum emolumento addicebant, nulla declaravit. Hanc scilicet beneficiis in anteceßum providendi rationem, itemque has anticipatas gratias Basileense Concilium proscribere voluit. Omnes hæc leges, canonica forma, editæ, in plenaque sessione enuntiatae fuere.

XXIV. SESSIO, *die 14. Aprilis.* Legati duo sollicitarunt, Eugenii nomine, concilii patres, ut locum ad concilium quamprimum eligerent; dixeruntque, si de hujus loci delectu cum eo consentirent, ipsum promittere, se ad sumptus Græcorum imperatori, totique ejus comitatui suppeditandos, de suo, scutorum millia sexaginta contributurum. De decreto quoad electiones & annatas acerbe conquesti sunt; at patres responderunt illud via & ordine factum esse.

Vicesimam quartam inter & vicesimam quintam sessiones, habita congregatio cui præfules ad tercentos usque quinquaginta septem, inquit Abbas Panormitanus, in sua hujus concilii Historia, interfuerunt; & in qua constitit e scrutinio duas & amplius suffragiorum tertias partes ab ea stare sententia, ut concilium Basileæ haberetur, modo Græcis ita placeret; si minus, daretur opera, ut ad Avenionem urbem approbandam permoverentur, aut, ad extremum, res ad Sabaudiam redigeretur, qui locorum unus erat quem Græci ipsi proposuerant. Itaque ad Eugenium Papam misit concilium deputatos duos qui vehementer eum obsecrant, ut operam conferret ad magnum hoc opus perficiendum, Græcorum redintegrationem scilicet, per quam extrema œcumenico concilio manus imponeretur. Cum Romam pervenissent deputati, Papam obtestati sunt, ut ad concilium veniret ipse per se, ubi ex condicto ad indulgentiarum expeditionem, decimarumquæ impositionem, per quas necessariis sumptibus subveniretur, incumberet; at renuit Eugenius super his petitionibus Bullas edere.

Ex alia parte, Papæ legatis id erat consilii, suis ut comitibus concilii patres discinderent, eorumque majorem partem ad petendum traherent, ut concilium ad Græcorum reductionem, Florentiæ, Mutinæ, vel in alia Italiæ urbe, non autem in locorum ullo quæ proposita fuerant, & in quibus potestatis ad dominandum haud satis Papæ suppeteret, haberetur; at eorum omnia molimina inutilia fuere, quæ nempe solum exiguum patrum numerum pervicerunt, duabus & amplius tertiis partibus in eo quod statutum fuerat, persistentibus.

XXV. SESSIO, *Maji die 7. ann. 1437.* A concilio decretum editum quo statutum, ut œcumenicum concilium in quo de Græcorum cum Latinis conciliatione ageretur, Basileæ, aut Avenione celebraretur; taxatique omnis generis ecclesiastici, ut decimam suorum quisque reddituum partem ad expensas in id necessarias contribuerent. Basilea quidem urbs, ut dicatur quod res est, nimium Græcis dissita videbatur; at, ex alia parte, concilii patres quibus Eugenius Papa suspectus admodum erat, verebantur, ne, translationis specie, Papa rursus concilium dissolvere aggrederetur, illudve in locum transferret, in quo ad reformationem incumbendi libertas non esset. Et, quia Græcis Italia magis congruebat, eratque Ferraria Papæ commodior, Basileenses patres id unum obtulere, ut concilium Avenionem, seu in Sabaudia urbem aliquam transferretur, quippe qui scirent Gallia quæ propius illinc abest, quæque iis favebat, patrocinium sibi præsto fore; ejusmodi fuit omnium Papam inter & concilium altercationum causa. In hac sessione, secuere concilium placita duo; major numerus illud Avenione coactum volebat; cæteri, sique pauciores, se legatis addentes, decretum edidere, concilii nomine, ut illud Florentiam transferrent. Confirmavit statim Eugenius decretum hoc per Bullam quæ concilium Ferrariam transferebat; atque, ut impediret, ne in urbe Basilea concilium peristeret, Venetiis triremes parandas curavit, ut iis se opposeret quas concilium ad Græcos suscipiendos missurum erat. Græcorum oratores, cum eas triremes una cum legatis tribus quos Papa in Orientem mittebat,

bat, conscendissent, iis citius qui a concilio mittebantur, Constantinopolim pervenerunt; cumque paulo post advenissent concilii triremes, has conscendere Græcorum imperator noluit. Basileenses patres de agendi ratione quam Eugenius inierat, certiores facti, ei pro viribus obistere statuerunt. Interea cardinalis Julianus a concilio recessit; illud enim noluerat ejus consilium sequi, quod ejusmodi erat, ut Græci qui Venetias pervenerant, obviam mitterentur legati qui eos una cum legatis Basileam perducere conarentur. Basileense concilium, ad vicesimam sextam sessionem usque, tamquam vere œcumenicum, vulgo spectatur. Sane a decima quarta, 7. Novembris die ann. 1433. habita in qua Papa Eugenius, suam dissolutionis bullam revocans, concilio se addiderat, ad usque vicesimam quintam, & hanc ipsam, Maji die 7. an. 1437. habitam, quod annorum trium spatium est, Basileensis concilii patres prosecuti sunt sessiones suas, superque gravioribus negotiis decreta edidere.

XXVI. SESSIO, *die 31. Julii.* Confectum in ea decretum in quo patres, iis expositis quæ gesserant per annos sex, ut Ecclesiam in capite & in membris reformarent, conquerentes Eugenium nihil aliud interim cogitasse, quam ut eorum consiliis adversaretur, Papam interpellarunt, ut intra sexaginta dies vel ipse per se, vel per procuratorem ad concilium accederet. At Eugenius, ne dum diei sibi a concilio dictæ rationem habuit, ad Basileensis concilii translationem aut dissolutionem bullam dedit, vetans, gravibus indictis poenis, ne quis synodicus actus ea in urbe ederetur, nisi per dies triginta in id impendendos, ut cum Boemis oratoribus qui tum ibidem aderant, ageretur; eodemque tempore in urbe Ferraria concilium indicit. Eo Christianam rempublicam universam accivit; & ejus convocatio male in Gallia recepta fuit; rex Carolus VII. episcopos vetuit Ferrariam ire.

XXVII. SESSIO, *27. Septembris die.* Nulla declarata est duorum cardinalium promotio quam sine concilii consensu Papa nuper ediderat.

XXVIII. SESSIO, *prima Octobris die.* Cum sexaginta dies qui Papæ, ut concilio se sifteret, dati fuerant, quin ejus

nomine quispiam se proderet, excurrissent, contumax declaratus fuit; mandatumque, ut in eundem procederetur. At Papa suam ea ipsa die Bullam, *Doctoris Gentium*, per quam Basileæ concilium Ferrariam transfert, emisit.

XXIX. SESSIO, *die 12. Octobris.* Rejecta est Papæ ad concilii Ferrariam translationem Bulla, per gravissima rationum momenta. Significatum scilicet Avenionensem urbem Græcis recipiendis peropportunam esse, quia erat mari proxima, & quia Græcis ipseque Eugenio probata fuerat; eum ipsum assensum fuisse, ut triremes Avenione pararentur, ubi Græci expectarentur, interim vero Constantinopolim alias quæ a concilio missas anteverterent, triremes misisse; hanc porro divisionem Græcis scandalo non esse, novumque schismatis incendium non excitare non posse. Post sessionem hanc Papa suum in urbe Ferraria concilium habuit, & post hanc ipsam cardinalis Julianus, quæ nonnullorum sententia est, a concilio recessit.

XXX. SESSIO, *die 23. Decembris.* In hac editum super communione sub utraque specie decretum; declaratumque fideles qui sacerdotes non sunt, nullo divino præcepto ad eucharistiæ Sacramentum sub ambabus speciebus sumendum adigi; dubitandum omnino non esse, quin Christus Dominus sub unaquaque specie prorsus integer totusque sit; & consuetudinem in eo positam, ut laicis communio sub una tantum specie tribuatur, habendam esse legis loco, quam nemo damnare aut mutare sine Ecclesiæ auctoritate debet.

XXXI. SESSIO, *die 24. Januarii ann. 1438.* Edita decreta duo. Primum mandat, ut omnes causæ suis in locis finiantur, exceptis causis majoribus, &c. Interdictio, ne ad Papam appelletur, omisso Ordinario. Revocat alterum omnes expectativas, ut vocant, gratias seu concessas seu in posterum concedendas, ea Papæ data venia, ut ad beneficium unum provideat in ecclesiis in quibus decem præbendæ sunt; & quibus in ecclesiis præbendæ quinquaginta sunt, ad duo; mandat præterea, ut adsit in cathedralibus ecclesiis omnibus theologis, & is quidem, canonicus, doctor aut baccalaureus in theologia, qui per annos decem in privilegiata univer-

universitate studuerit; ut, in quaque cathedrali vel collegiata ecclesia, graduatis, doctoribus, seu licentiatis, seu baccalaureis in facultatum aliqua, præbendarum tertia pars tribuatur; ut in villis muratis parochi saltem magistri in artibus sint; & ut regularia beneficia regularibus conferantur. Concilium insuper Papam Eugenium contumacem declarat, ab omni tam spiritali quam temporali jurisdictione suspendit, pronuntiâtque, quicquid egerit, nullum fore. Tum quidem cardinalis Arelatenfis concilio præerat.

XXXII. SESSIO, die 24. Martii. Expunxit concilium rejecitque Ferrariensem cœtum, tamquam schismaticum indignumque qui *concilii* nomen ferret, & quicquid actum in eo erat, abrogavit. Editi in Eugenium articuli octo qui enuntiant catholicæ fidei veritatem esse, generale concilium esse Papæ superius; idem sine concilii consensu dissolvi aut transferri non posse; & hæ quidem propositiones tamquam fidei articuli statuuntur.

XXXIII. SESSIO, die 16. Maji, ann. 1439. Dum episcopi numero plures sensim Basilea recessissent, in hac sessione non nisi viginti e Gallicæ & Germanicæ nationum episcopis aut abbatibus extiterunt; at absentium episcoporum sedes occuparunt eorum procuratores, aut archidiaconi, præpositi, priores, doctores, supra quadringentos. In ea statuta, per decretum, ac tamquam totidem fidei articuli, hæ propositiones tres. 1. Est catholicæ fidei veritas, sanctum generale concilium supra Papam supraque quemvis alium potestate pollere. 2. Generale concilium, legitime congregatum, nec dissolvi, nec transferri, nec ad tempus prorogari potest, auctoritate Papæ, sine ejusdem concilii consensu. 3. Quicumque pertinaciter his veritatibus obluâtur, hæreticus censerî debet. Habita est generalis congregatio, in qua ad Papæ depositionem consilia inita. Hoc ipso anno Panormitanus archiepiscopus, abbatis Panormitani nomine notus, sui que temporis omnium celeberrimus canonista, elaboravit suum de Basileensis concilii auctoritate Tractatum in quo probat, 1. concilium hoc vere œcumenicum concilium esse; 2. Eugenii in jus vocandi, in eumque e juris regulis agendi potestatem.

testatem eidem esse; 3. hoc idem concilium nihil nisi e justitia contra hunc Papam fecisse. At, deinceps, hic idem Panormitanus suis in sententiis inconstantiae multum ostendit; fuit enim Eugenio Papæ modo favens, modo contrarius.

XXXIV. SESSIO, die 25. *Junii*. Constabat concilium e praelatis triginta novem, tercentisque secundi ordinis ecclesiasticis. Papa Eugenius iterum in jus accitus, & tamquam contumax judicatus. In eum pronuntiata est depositionis sententia, in qua vehementiores acrioresque adhibita notæ. Depositionem hanc improbarunt Gallia, Anglia & Germania. Agebatur, eadem die, Florentiæ Græcorum & Latinorum unio.

XXXV. SESSIO, die 2. *Julii*. Consultum est, eligeretur, necne, statim novus Papa, captumque, ut id differretur ad menses duos.

XXXVI. SESSIO. Decretum in hac editum quo declaratum, opinionem Immaculatæ Conceptionis B. Virginis esse opinionem piam, Ecclesiæ cultui, catholicæ fidei rectæque rationi consentaneam; mandatumque, ut Conceptionis festum die 8. Decembris celebraretur. Edidere deinde concilii patres suæ agendi rationis apologiam, ut esset ad decretum, quod Papa Eugenius in eos tulerat, responsi loco.

XXXVII. SESSIO, 28. *Octobris die*. In hac statutum, ut futuri Papæ electio in concilio, non alibi fieret, & quidem, a cardinali Arelatenſi, Præsidente, Prælatisque triginta duobus; ac, nisi duæ tertiæ partes consentirent, electio nulla esset.

XXXVIII. SESSIO, 30. *Octobris die*. Nominati conclavis officarii; electus fuit, die 5. Novembris, Amadeus, Sabaudix dux, qui tum in Ripallenſi solitudine, in quam secesserat, una cum suis eremitis degebat.

XXXIX. SESSIO, 17. *Novembris die*. Ad Amadeum designati viri viginti quinque, qui eum rogarent, ut in electionem suam consentiret; cumque is, ægre licet, assensum præbuisſet, *Feliciſ V.* nomen sumpsit. Concilium mandavit, ut eum tamquam Papam fideles omnes agnoscerent.

XL. SESSIO, *die 26. Februarii ann. 1440.* In ea confirmata est Amadei electio, in eosque omnes pronuntiata excommunicatio, qui eum Papæ loco non haberent.

XLI. SESSIO, *die 23. Julii.* Damnata est Eugenii Papæ sententia, qui Felicem ejusque fautores hæreticos declaraverat. Die quæ proxime hanc sessionem secuta est, Felix ad concilium et cæremoniam legibus venit. Consecratus fuit episcopus a cardinali Arelatenſi, magnaque cum ſolemnitate coronatus Papa. Suam populo benedictionem impertitus eſt, & indulgentias conceſſit. Ludovicus, Sabaudia dux, Amalei filius, pluresque e Germania & ex Helveticis pagis proceres huic cæremonia adfuerunt.

XLII. SESSIO, *die 4. Auguſti.* Quia nullo Felix proveniſſet, ſuæ dignitatis ergo, fruebatur, propterea quod S. Petri patrimonium ab Eugenio poſſidebatur; ei proinde facultas data, ut e beneficiorum redditibus, per quinque priores ſui pontificatus annos, quintam, & per ſequentes quinque, decimam partem exigeret; operamque dedere patres apud ſæculares principes, ut ab iisdem agnoſceretur. Electio hæc novo ſchiſmati cauſam præbuit. Stabant alii a Felice, ab Eugenio alii. Galli porro, quamvis Baſileenſe concilium reciperent, & Florentinum rejicerent, agnovere tamen ſemper Eugenum; in ejusque depoſitionem conſentire noluerunt, veriti, ne mala quæ præcedens ſchiſma pepererat, renovata viderent. Vetuit etiam per edictum Carolus VII. ne qua cenſurarum ratio, quas Papa Eugenius in Baſileenſe concilium, ſuasque hoc ipſum concilium in Eugenum tulerat, haberetur. Angli pariter & Scoti, tametiſi Baſileenſe concilium agnoſcerent, in obedientia perſtiterunt; at Alphoſus, Aragonia rex, Pannonia regina, Bavaria & Auſtria duces Felicem agnoverunt. Universitates Pariſiorum, Germania, & Cracovia ab eo fuerunt, & ſcripta plura ad Baſileenſis concilii auctoritatem propugnandam elucubrarunt.

XLIII. SESSIO, *Kalendis Juliiſ, ann. 1441.* Decretum editum ad feſtum Viſitationis B. Virginis, 2. Julii die celebrandum. Fuerat hoc inſtitutum per Bullam Bonifacii IX. graſſian-

grassante schismate; at nulla fit de Papa Felice mentio, quia plures eum principes non agnoscebant.

XLIV. SESSIO, *die 9. Augusti.* Edita constitutio, ut acta & personæ concilii in tuto ponerentur.

XLV. SESSIO, *menſe Majo ann. 1443.* Decretum¹, ut, intra annos tres, generale concilium quod Baſileenſis proſecutio eſſet, in urbe Lugduno celebraretur; & poſt ſeſſionem hanc, patres mutuo receſſerunt. Perſtitit concilium hoc quo de hætenus, annorum duodecim ſpatio, videlicet, a die 19. menſis Maji ann. 1431. ad ejusmodi menſem uſque ann. 1443. & ſpatio annorum ſex ad vicesimam quintam ſeſſionem uſque.

Super Baſileenſis concilii œcumenica auctoritate, vel, ut œcumenicitate, ita digladiati ſunt inter ſe theologi & canoniſtæ, ut abirent in opiniones omnino quinque. Illud alii, quam late patet, œcumenicum cenſent; alii proſus omnique ex parte rejiciunt, quia ſummus Pontifex Eugenius IV. mandavit, ut ſtatim a prima ſeſſione diſſolveretur, revocavitque facultatem quam Cardinali Juliano contulerat, ut ejus loco eidem præeſſet. Sunt qui putent concilium hoc œcumenicum eſſe, ſaltem ad decimam ſextam ſeſſionem uſque, in qua Eugenius IV. per ſuas litteras xviii. Kalendas Januarias ann. 1433. datas declarat Baſileæ generale concilium, legitime inchoatum, legitime quoque ab initio continuatum eſſe, perinde ac ſi nunquam ſolutum fuiſſet: *Generale concilium Baſileenſe legitime inchoatum, a tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitime continuatum fuiſſe perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet.* Subdit Papa ſe revocare & abrogare bullas tres quas ad concilii diſſolutionem dederat, illudque tamquam vere generale concilium obſervantia proſequi: *Sacrum generale concilium Baſileenſe pure & ſimpliciter & cum affectu ac omni devotione & favore.* Alii Baſileenſis concilii œcumenicitatem protrahunt ad vicesimam quintam ſeſſionem uſque, eam nempe quæ diſiſionem inter patres coortam vidit; eam tandem alii tum ſolum deſuiſſe volunt, cum concilium Ferrariam tranſlatum fuit.

Qui postremam hanc opinionem cum P. Alexandro propugnant, (*Dissert. VIII. de Conciliis Senensi & Basileensi, Tom. II. Histor. Ecclesiast. in Fol. p. 503. & seq.*) nituntur rationes quæ sequuntur. 1. Confirmavit Eugenius Papa Basileense concilium ejusque decreta ad vicesimam octavam sessionis usque, quo illud tempore Ferrariam transtulit. Constat ex ejus litteris XI. Kal. Aug. ann. 1446. Roma datis, & Leodiensem & Bononiensem episcopos, ad Joannem de Caral, apostolicæ cameræ auditorem, & ad Nicolaum Cusana, Leodiensem archidiaconum, sanctæ Sedis, in Germaniam Nuntios missis. En harum Papæ Eugenii litterarum verba: *Cum Fridericus, rex romanorum non sacri Romani imperii Electores nobis exposuerint maxime convenire, ut auctoritas generalium conciliorum manuteneatur & conservetur, Brevis optimum fore decreta Basileensis concilii per Germanicam nationem acceptata, a nobis & apostolica, cum executorum necessaria deputatione recipi, approbari, firmari; quod ut efficere dignaremur, instanter & humiliter supplicarunt: Nos ipsorum, Regis & Electorum supplicibus inclinati, ad imitationem SS. Patrum predecessorum nostrorum sicut illi generalia concilia suis temporibus instituta atque canonice celebrata recipere, complecti & venerari consueverant; SIC GENERALIA CONCILIA CONSTANTIENSE ac BASILEENSE AB INITIO USQUE IN TRANSLATIONEM PER NOS FACTAM, absque tam præjudicio juris, dignitatis, & præminentie sanctæ Sedis apostolicæ, ac potestatis sibi, & in eadem canonice sedenti, in persona B. Petri a Christo concessæ, cum omni reverentia & veneratione suscipimus, amplectimur & veneramur. Iis ipsis Nuntius quibus nulla non legatorum a latere potestas erat, Papa mandavit, ut Basileensis concilii decreta quæ quidem in Germania recepta erant, ejus & apostolicæ sedis nomine confirmarent. Videri possunt hæ litteræ in Raynaldi ecclesiasticis scriptis, ad ann. 1446. num. 3.*

2. Nicolaus V. Eugenii Papæ successor, in Bulla, ut patet, quam Spoleti dedit XIV. Kal. Jul. ann. 1449. Basileensis concilii

cœtui *concilii* nomen tribuit; quod profecto non fecisset, si nihil aliud fuisset quam conciliabulum, non autem verum concilium credidisset.

3. Nicolaus ipse V. unus fuerat e legatis ab Eugenio ad Germaniæ prælatos & principes missis, ut Basileensis concilii decreta ejus nomine confirmarent. Quæ ergo ejus Papæ super hoc concilio sententia, quæ mens esset, probe noverrat, ad eamque tum ante tum post suam ad summum pontificatum electionem se conformavit.

Videnda sunt in præsentia, quæ Itali, & peculiariter Lucas Holstenius, S. Petri in Vaticano canonicus; Basileensi concilio opponunt, & ad ea respondendum.

1. Basileense concilium a prima statim sessione dissolvit Eugenius Papa, ne dum sua confirmatione decoravit illustravitque.

Responsio. In promptu responsio est, Papam Eugenium scilicet, quod modo diximus, confirmasse concilium ad vicesimam octavam sessionem usque, & bullas per quas illud dissolverat & damnaverat, revocasse.

2. Post legatorum sanctæ sedis discessum, Basileense concilium evasit concilium acephalum, quandoquidem Papa nec ipse per se, nec per suos legatos eidem præerat; ac solemne est Ecclesiæ effatum, quodcumque, inconsulto Papa, concilium habetur, acephalum concilium esse.

Resp. Legati non nisi in vicesima quinta concilii sessione se a cæteris Basileensibus patribus sejunxerunt, nec urbem nisi post sessionem tricesimam deseruerunt. Cæterum, generale concilium, legitime congregatum, quod nec Papam nec ejus legatos excludit, sed eos tamquam sibi præfides recipere paratum est, per eorundem voluntariam absentiam, œcumenicitatem suam non amittit, ut probat exemplum Constantinopolitanæ concilii, ann. 381. cui secundus inter generalia concilia locus tribuitur, licet ei nec litteræ nec deputati Papæ Damasi præsto fuerint; itemque concilii in eadem urbe Constantinopoli, ann. 553. celebrati, quod ipsum quinto inter generalia concilia loco ponitur, etsi Papa Vigilius qui tunc sedebat in Petri cathedra, ei nec per se, nec per legatos

us præfuerit. Ratio est, quia generale concilium, le-
ne congregatum, auctoritatem suam tenet proxime a
isto Domino, quemadmodum Constantiense concilium
piit; & quod inde consequens fit, tamquam acephalum
cilium spectari non potest, quamvis ei Papa per se, per
legatos præesse renuat, quoniam auctoritas quæ genera-
concilii statutis vim ac robur tribuit, in Spiritu sancto &
atholica Ecclesia potissimum residet, ex theologicæ Pa-
pæ facultatis doctrina quæ videri potest in palinodiæ
mula quam ea P. Joanni Sarazinio, licentiatu in theolo-
ex ordine FF. Prædicatorum præscripsit, qui in suo ve-
arum actu contrarium propugnauerat, quique die 3. Mar-
ann. 1430. publice palinodiam cecinit.

2. Tam pauci erant Basileensis concilii episcopi, ut con-
sum in reliquis legitimis conciliis servatum, nec obstan-
Panormitani archiepiscopi reclamazione, deliberativam
sem simplicibus presbyteris tribui necesse fuerit.

Resp. Basileensium episcoporum exiguus numerus spectat
opus illud quod concilii translationem secutum est, non
tam quod eam præcessit. Cæterum, Thomas de Coriollis,
Basileensis doctor, scite admodum animadvertit Ecclesiam
ibi definiisse, quis tandem ad generale concilium confi-
dum omnino necessarius episcoporum numerus sit; ad-
que, cum Papa Eugenius, a prima statim sessione, Basi-
ensis concilii dissolutionem pronuntiavit, vix ac ne vix
idem episcopos octo in urbe extitisse, & hunc tamen Pa-
ipsum, e suorum cardinalium consensu, deinde decla-
Basileense concilium legitime convocatum legitimeque
in primordiis habitum fuisse.

3. Dum parvus episcoporum numerus Basileense conci-
prosequebatur, aliud Papa multo frequentius Ferrariæ
perabat; jam vero generalia concilia duo uno eodemque
tempore haberi non possunt.

Resp. Ferrariense seu Florentinum concilium, generatim,
per œcumenica non refertur (non illud œcumenicum cen-
et Gallia); ac siquidem ejusmodi esset, id unum conseque-
tur Basileense concilium œcumenicum esse desiisse, ex quo

Ferrariam translatum fuit, at sine ejusdem œcumenicitatis præjudicio ad hujus translationis momentum usque, quæ in vicesima octava tantum sessione contigit.

5. Tam acriter pestis in urbe Basileensi, suas sessiones ibidem habente concilio, grassata est, ut cum episcoporum qui e coetu erant, plures e vivis sublatis essent, ac bene multi se alio recepissent, qui pauci supererant, Ecclesiæ repræsentandæ & generali concilio confidendo non essent.

Resp. Ratio hæc, ut summum, probat Basileense concilium œcumenicum esse deliisse, postquam Ferrariam translatum fuit, & postquam de Eugenio Papa deponendo cogitavit; quod solum post vicesimam quintam sessionem contigit, æque ac vastatio quam pestis attulit.

6. Felix V. quem Basileense concilium Papam elegerat, hoc arrogatum concilium ipse damnavit, tiaram deposuit, & Nicolao V. Eugenii IV. successoris se subdidit.

Resp. Pro pacis bono, & Caroli VII. Galliarum regis, ita expetentis ratione habita, Felix se pontificatu abdicavit, non autem quia de suæ electionis nullitate convictus esset; quod evincunt epistolæ tres quas is paulo ante cessionem suam in hanc rem scripsit; quibus epistolis promotiones, provisiones, collationes beneficiorum, absolutiones, dispensationes, omnia demum acta quæ sui pontificatus tempore ediderat, confirmat & ratas habet. Hæ tres epistolæ seu diplomata apud P. Labbæum, Conciliorum *Tom. XIII. pag. 1344.* & sequentibus videri possunt.

7. Basileense concilium, cum Lausonium translatum esset, in gratiam rediit cum Papa Nicolao V. qui, ad pacis bonum, assensus quidem est, ut qui ab antipapa Felice beneficia obtinuerant, ea retinere possent; at concilii super doctrina moribusque decreta omnino non confirmavit.

Resp. Ex Lausoniensis concilii epistola, XIII. Kalendas Majas ann. 1449. data, & a Raynaldo ad eundem ann. 1449. n. 5. relata constat, illud cum Nicolao V. pacem, non nisi post voluntariam Felicis abdicationem, & quin id Basileensis concilii decretorum auctoritati officeret, iniisse. Tantum abest, ut his decretis derogaverint Lausonii patres, ut potius

n eadem epistola enuntiant se tandem id consilii capere, ut Nicolai V. electionem confirment, seu potius communibus suffragiis eundem eligant, quia certiores facti fuerunt eum redere & tenere dogmata omnia quæ in Constantiensi & Basileenſi conciliis definita fuerant: *Fida quoque relatione intelligentes eandem credere & tenere veritatem, pro conservanda nanutenendaque sacrorum auctoritate conciliorum, in sacrosancta synodo Constantiensi definitam & declaratam, ac in sacro Basileenſi concilio reservatam, necnon a Prælatiſ, Regibꝯ & Principibꝯ universitatibꝯque orbis susceptam, prædicatam & dogmatizatam, &c.*

8. Summus ipse Pontifex Eugenius, Basileenſis concilii continuationem approbans, non proinde tamen decreta approbavit, super quibus nunquam sancta sedes consulta fuit, quæque, quod majus est, damnavit Eugenius, cum ipse a concilio se rursus abalienavit.

Resp. Certum est Papam Eugenium approbasse Basileenſis concilii decreta ad vicesimam sextam & hanc ipsam sessionem usque; 1. quia declaravit Basileenſe concilium eatenus generale concilium fuisse, neque hanc declarationem edere potuit, quin ejus decreta approbaret, quoniam decreta generalis concilii quod universam Ecclesiam repræsentat, non minus infallibilia, minusve, quod inde consequitur, approbatione digna sunt, quam universæ ipsius Ecclesiæ decreta; 2. quia Eugenius Papa Thomæ, Bononiensi episcopo, qui tunc ejus in Germania nuntius erat, quique deinde, Nicolai V. nomine, Papa fuit, in mandatis dedit, ut Basilentium decretorum ab eo editam confirmationem Germanicis Præsulibus & Principibus qui Francofurtum convenerant, significaret; 3. quia inter Bullas tres quas Eugenius revocavit, tertia quæ incipit his verbis, *Deus novit*, propositionem hanc continet cum Bulla cui inest, revocatam: *Super omnia conciliis habet potestatem Papa*; 4. Quia Eugenius, quicquid, in præjudicium auctoritatis concilii Basileenſis, adeoque in præjudicium auctoritatis ejusdem decisionum, ab ipso, vel ejus nomine gestum fuerat, revocavit; 5. denique, quia Eugenius novos ad Basileenſe concilium legatos misit qui tranquille cum

cardinali Juliano ad sessionem usque viceſimam quintam et præſuerunt. Quæ cum ita ſe habeant, tametſi concederetur Eugenium, deinceps Baſileenſis concilii decreta damnaſſe, hæc tamen ejus mutatio infirmare decreta, quæ prius communi omnium conſenſu recepta fuerant, minime potuiſſet.

9. Lateranenſe concilium quintum, ſub Leone Papa X. ann. 1513. celebratum, damnavit, in ſeſſione XI. Baſileenſe concilium, dum illud *conciliabulum & conventiculum* appellavit.

Reſp. Lateranenſe concilium quintum his locutionibus, quoad Baſileenſe concilium, non eſt uſum, niſi illud ſpectans, poſtquam Ferrariam translatum fuerat.

10. Saltem negari non poteſt Lateranenſe quintum & Florentinum concilia damnaſſe Baſileenſis concilii, quoad generalium conciliorum ſupra Papam poſitam auctoritatem, decreta; etenim, 1. Florentinum concilium, in ſua profeſſione, declarat Romanum Pontificem S. Petri, Apoſtolorum principis, ſucceſſorem eſſe, verumque Chriſti vicarium, totius Eccleſiæ caput, omnium Chriſtifiſidelium patrem & doctorem; eique Chriſtum Dominum, in S. Petri perſona, plenam abſolutamque univerſæ Eccleſiæ paſcendæ & regendæ poteſtatem tribuiſſe; 2. Lateranenſe concilium quintum, Pragmaticam in ſua ſeſſione undecima Sanctionem abrogans, perſpicue luculenterque decedit Papam ſupra omnia concilia auctoritate pollere: *Cum etiam ſolum Romanum Pontificem pro tempore exiſtente, tamquam auctoritatem ſupra omnia concilia habentem conſtat.*

Reſp. Andreas Duvalius, doctor Sorbonicus, (*IV. Part. Lib. de ſuprema Romani Pontificis Poſteſtate, Quæſt. VII.*) qui Ultramontanis ſuſpectus eſſe non debet, reſpondet Florentinum concilium nequaquam deſiniſſe Papam ſupra generale concilium eſſe, quamvis eum eſſe Chriſti Domini vicarium, univerſæque Eccleſiæ caput, cum ejusdem regendæ poteſtate, deſinierit, ut proinde Bellarminus, *Lib. II. de Concil. Auſtor. cap. 13.* ita loquatur in hanc rem: *Florentinum Concilium non ita expreſſe.* Dicit & illud poteſt oppoſitum Florentini concilii locum Ultramontanorum quos Galli nuncupant, contentionibus adverſari, prout quidem ibidem dicitur:

tur: *Ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam plenam potestatem traditam esse, quæquodmodum & in actis Conciliorum œcumenicorum, & in sacris canonibus continetur.* Verba hæc Papæ potestatem, quoad universæ Ecclesiæ regimen, ad rationem coarctant, quæ ei per œcumenica concilia sanctosque canones præscripta est, & quod inde sit consequens, his conciliis, hisque canonibus eundem subdunt.

Quoad generale Lateranense concilium quintum, idem doctore ibidem respondet in hæc verba: *Ad concilium Lateranense variaz sunt responsiones.* Quidam enim ajunt non fuisse vere & proprie generale, cum ei vix centum episcopi interfuerint. Alii dicunt caput illud in quo de auctoritate concilii supra Pontificem mentio fit, a Concilio non fuisse discussum, aut examinatum, sed tantum perlectum coram Prælati Concilii, qui sine prævio examine illud approbarunt; ideoque dici non posse conciliariter conclusum & definitum. Alii sic rem expediunt: etiamsi, inquiunt, Concilium absolute fuisset generale, tamen rem ipsam, ut decretum fidei catholice non definiunt; nulla enim in verbis Concilii nota apparet ex qua definitionem fidei colligamus. Nam nec anathema pronuntiat in eos qui contra sentient, nec dicit se hoc expresse & proprie definire, aut esse de necessitate salutis ita credere, vel quid simile ex quo expressa definitio colligatur. Alii denique respondent, Concilium eatenus auctoritatem Papæ supra concilium definire, quatenus id e sacris Scripturis, Patribus & antiquis Canonibus manifeste constare censetur. Ad hæc enim, si omnia verba attente expendantur, vim suæ definitionis, si quæ sit, revocat. Atqui, quod res illa de fide sit, ex nullo Scripturæ, Patrum aut antiquorum Canonum testimonio constat; igitur non potest dici a Concilio Lateranensi tamquam de fide definitum.

Bellarminus ipse super hac re suam ita mentem aperit: (Cap. 13. Lib. 2. de Concil. Auctoritate.) Quamvis postea in concilio Florentino & Lateranensi ultimo quæstio de superioritate Papæ definita videatur; tamen, quia Florentinam Concilium non ita expresse hoc definiuit, & de Concilio Lateranensi quod expressissime rem definiuit, nonnulli dubitant, an fuerit vere

generale, adeo usque ad hunc diem superest etiam inter Catholicos.

Denique, Lateranensis concilii quinti propositio quæ enuntiat supra omnia concilia Papam auctoritate pollere, incidens tantum propositio est quæ decretum non conficit quod Pragmaticam Sanctionem abolet, sed quæ tamquam decreti ratio solum affertur; jam vero, lippis, quod ille ait, & tonsoribus notum est falsas rationes a summis pontificibus & conciliis ad decretum aliquod fulciendum in medium proferri posse, quin eadem tamen ipsius decreti partem conficiant. Ejusmodi est igitur omnis patrum qui Lateranensi quinto concilio adegant, seu potius Papæ Leonis X. qui eidem præerat, ratiocinatio. Pragmaticæ Sanctionis auctoritas, etsi Basileense concilium eam confirmaverit, prorsus inconcussa non est, quia concilium hoc, cum ab Eugenio IV. Ferrariam translatum fuit, suam omnem auctoritatem amisit; neque vero, quin hæc translatio legitima fuerit, in dubium vocari potest; quandoquidem Papa supra omnia concilia auctoritatem obtinens, eo quoque jure gaudet, ut ea convocet, transferat, dissolvatque pro suo ipsius arbitratu.

II. Summus pontifex Eugenius, per suam constitutionem, *Moyse*, quam in Florentino concilio edidit, Basileensis concilii propositiones ad generalem supra Papam conciliorum superioritatem spectantes damnavit, declaravitque Basileenses patres sessionis quartæ & quintæ Constantiensis concilii decreta in pravam sensum traxisse.

Resp. I. Eugenii Bulla hæc non spectat Basileensis, quod ad generalium supra Papam conciliorum superioritatem attinet, concilii decreta quæ in solemnibus ante concilium Ferrariam translata sessionibus omnino sexies renovata & confirmata fuerant, sed solum propositiones tres, post hanc translationem, a Basileensibus patribus enuntiatas; videlicet, esse fidei caput, generale concilium supra Papam esse; illudque invitum & nolens transferre Papam non posse; & quicumque duas has veritates non credit, hæreticum habendum esse. Adhibenda est responsio hæc Bullæ Pii II. *In minoribus*, per quam id revocat, quod super actorum decretorum-

rumque Constantienſis concilii canonicitate ſenſerat, cum unus ei doctor aderat *Lucas Sylvius*.

2. Hæc ipſa Eugenii Bulla non niſi poſt Græcorum diſceſſum, in Florentino concilio edita fuit; quo quidem illud univerſam Eccleſiam repræſentare non amplius poterat.

3. Conſtitutio hæc ex earum numero eſt quas Nicolaus V. dum pacem cum Baſileenſibus patribus iniit, omnino abolevit, ut probat ejus ad omnes Chriſtifideles Epiſtola.

4. Bulla hæc ab univerſa Eccleſia non eſt recepta; eam ſemper Germania & Gallia rejece-
runt.

12. Baſileenſes patres, ſuis edendis decretis non ingenuè & ex animo, perque ſuis juris convictionem, ſed cum diſſimulatione, & quod dicitur, *per fictionem juris*, egerunt.

Reſp. Hæc Raynaldi oppoſitio nihil eſt aliud quam palmaris injuria, eccleſiaſtico auctore prorfus indigna, quæque nil reſponſi meretur. Baſileenſes patres tam ſemper egerè bona fide, tamque ſemper iisdem perſuaſum fuit eo ſe jure pollere, quam conſtanter ſua omnia acta ſuaque omnia decreta propugnarunt; eſtque eos graviter & turpiter calumniari, id ponere tamquam certum, ipſos in tanti momenti negotio in quo nihil minus agebatur, quam ut id ſtatueretur quod in Chriſtianæ reipublicæ commune documentum bonumque cederet, egiſſe, locutos eſſe, ſolem-
nem in modum deſiniſſe, licet apprime convicti eſſent ſe nihil tale facere poſſe.

Concilium Ferrarienſe, ann. 1438.

Eugenius Papa IV. concilium hoc quod Baſileenſi apponeret, convocavit, ſeu potius ex urbe Baſilea concilium Ferrariam tranſtulit, per Bullam Kalendis Januariis ann. 1438. datam. Nicolaus, cardinalis Sanctæ Crucis, illud aperuit ejusdem menſis 8. die, primamque die 10. ſeſſionem habuit in qua concilii ad Ferrariam urbem translatio approbata fuit; & Baſileenſe concilium, itemque quicquid poſt translationem egerat, & quicquid deinceps ageret, nullum prorfus & irritum declaratum, præter id unum quod fortasſe ſuper Boemorum negotio ſtatuiſſet. Eodem tempore, cardinalis Julianus qui Baſileenſi concilio præfuerat, eam urbem deſeruit,

ut ſe Ferrariam conferret, una cum quatuor tantum concilii præſulibus, cæteris omnibus Baſileæ commoratis, cum Principum oratoribus, & Ludovico Germanico, cardinali titulo ſanctæ Cæcilie, vulgo *cardinali Arelatenſi*, a ſui archiepiſcopatus nomine, nuncupato, qui perſtitit concilii præſes, illudque ad finem uſque ſuſtinuit.

II. SESSIO. Huic præſuit Eugenius Papa, episcopis circiter duobus ſupra ſeptuaginta eum ducem ſequentibus, pronuntiavitque in Baſileenſes patres decretum. Dum hæc agerentur, Græci quibus imperator Joannes Manuel Paleologus & Conſtantinopolitanus patriarcha præſebant, Ferrariam pervenerunt. Marcus, archiepiſcopus Ephelinus, eorum nomine dicturus erat. Erant prælati numero unus & viginti, aliiſque ſecundi ordinis docti viri qui numero circiter ſeptingenti iis in ſocietatem additi fuerant.

Antequam prima haberetur cum Græcis ſeſſio, convent de articulis qui in concilio diſcutiendi. Erant hi, 1. Spiritus ſancti proceſſio; 2. additio *Filioque*, Symbolo facta; 3. purgatorius locus & animarum ante extremum iudicium ſtatus; 4. azymorum in ſanctis myſteriis uſus; 5. ſanctæ Sedis auctoritas & Papæ primatus. Et, quoniam imperator petierat, ut Principes Præſulesque Latini concilio intereſſent, hos Papa, per encyclicas litteras, hortatus eſt, ut Ferrariam contenderent, ſuam & ipſi operam ad Orientis cum Occidente conciliationem collaturi.

In prima ſeſſione, cum Græcis habita, declaratum eſt œcumenicum concilium Ferrariæ apertum eſſe, conceſſique omnibus qui convocabantur, menſes quatuor, ut eo ſe conferrent. At omnes invitationes hæ & hic œcumenici titulus quo ſuum Eugenius concilium inſignitum volebat, haud plures quam aderant, ad cœtum traxerunt; quod magnæ Græcis admirationi fuit, qui dubio procul ignorabant reges & reliquos principes tunc temporis nihil intentatum relinquere, ut Baſileenſis concilii patres cum Papa Eugenio conciliarent, ac proinde non credere ſibi quempiam Ferrariam mittendum eſſe.

I. *Cum Græcis* SESSIO. Positum est, his consentientibus, in examine, an Latinae Ecclesiae sententia super processione Spiritus sancti, orthodoxa esset; & an jure additum fuerit eum a Filio procedere.

II. SESSIO. Rhodius episcopus de pacis commodis sermonem habuit qui totam sessionem occupavit.

III. & IV. SESSIONES. Andreas Colossensis, pro Latinis verba faciens, se dixit rogare Græcos, ut, si qua durior locutio excidisset, disputationis argumento potius quam disputantibus eam tribuerent. Vagi sermones, Marcum Ephesinum inter & Andream Rhodium, sibi vindicarunt sessionem quartam.

V. SESSIO. Expositum, quæ fides fuerit tercentorum decem & octo patrum e quibus Nicænum concilium constabat, lectumque eorum Symbolum, itemque Chalcedonenfis concilii, generalis quarti, definitiones. Protulere Latini manuscriptum cui multum antiquitatis esse testati sunt, secundi Nicæni concilii, generalis septimi codicem in quo Spiritus sancti a Filio processionem occurrere contendebant.

VI. SESSIO. Ostendit fusiore sermone Andreas Rhodius, id quod Græci additionem esse contendebant, nec additionem nec mutationem esse, sed puram putamque ejus explanationem quod in principio continetur, e quo id per necessariam consecutionem ducitur; quod testimonio probavit Græcorum patrum, & inter alios, S. Joannis Chrysostomi qui Filium ait possidere quicquid habet Pater, excepta paternitate secundum ea verba Filii Dei: „ Quicquid meus Pater „ habet, meum est. “

VII. SESSIO. Idem episcopus suum super eadem re sermonem profecutus est, & ad auctoritates respondit quas Marcus Ephesinus in medium attulerat. Ostendit concilia, dum vetant, ne iis qui Christo nomen dant, alia fides exhibeatur quam quæ in Symbolo expressa est, non prohibere, ne eadem ibidem contenta fides clarius doceatur; & generale secundum concilium, *Constantinopolitanum* dictum, addidisse Nicæno Symbolo verba plura, idque, ut, contra novos

hæreticos, fidei veritates exprimerent, quæ non ita diſtincte notatæ erant.

VIII. & IX. SESSIONES. Beſſarion Nicænus pro Græcis locutus eſt, & huic ratiocinationi ſemper inſtitit, hand vetitum quidem eſſe fidem explicare, bene vero vetitum eſſe explicationes Symbolo inferi, idque Ephęſinum concilium generale tertium interdixiſſe

X. SESSIO. Cardinalis Julianus ſuper interdictione ab Ephęſino concilio lata ſolidiſſimas animadverſiones edidit, aitque veniendum eſſe ad majoris momenti caput, videlicet ad Latinorum ſuper Spiritus ſancti proceſſione ſententiam; ſi enim, inquit, dogma hoc verum eſt, potuit ergo illud in Symbolo poni ad explicandum myſterium quod impugnari libuit. Episcopus Fori Julii in hujus ratiocinationis ſubſidium venit, aſſeruitque non ſolum nullam legem eſſe quæ aliquam Symbolo explicationem addi prohibeat, ſed ne ullam quidem eſſe legem poſſe quæ id Eccleſiæ interdicit; interdictionem ſane hanc non ſpectare niſi privatos homines qui ejusmodi additiones ſine auctoritate edere vellent.

XI. SESSIO. Idem episcopus animadvertit id quod locum dederat Ephęſini concilii patribus, ut hanc prohibitionem ſtatuerent, fuiſſe Neſtorianorum pseudo-Symbolum quod a concilio damnatum fuerat; concilium non id tantummodo vetuiſſe, ne cui Symbolo quicquam adderetur, verum etiam ne nova fidei expoſitio ederetur; adeoque, ſi hæc interdictione ad Eccleſiam ſeu ad concilium protenderetur, conſequens fore novam fidei expoſitionem confici omnino non poſſe.

XII. XIII. XIV. & XV. SESSIONES. Diſputatum eſt in his quatuor ſeſſionibus ſuper eadem re. Latini in eo perſiſterunt, ut peterent quæſtionis vim & rationem ipſam, quæſique fundum expendi, ut ita quidem, cum eſſet in bono lumine collocata res, ſi evidens fieret Spiritum ſanctum a Filii perſona procedere, tum demum additio Symbolo remaneret; ſin is ab eodem procedere dici non poſſet, hæc additio rejiceretur. At Græci in eo animum obſtinarunt, ut peterent initio ſtatim expungi particulam e Symbolo ſeu additionem

Filio-

que, antequam quæstio funditus expenderetur; atque nihil inter partes convenire potuit.

VI. & ultima SESSIO. Imperatori Papa concilium Florentinam transferendum proposuit, quia sumptus ad illud continuandum necessarius Papæ gravis erat, & quia ea urbs tædio esse cœperat; ita, cum hi consensissent, data est translatio hæc, XI. Januarii die ann. 1439.

Concilium Florentinum, ann. 1439.

Obiit, 26. Februarii die, prima sessio. Cum Constantinopolitanus patriarcha qui morbo laboraret, huic adesse non potuisset, in ea non alii quam cardinalis Julianus & Imperator locuti sunt, in eamque sententiam conveniunt, rationem aliquam quæ ad conciliationem faceret, esse oportere.

II. & III. SESSIONES, In his agitata materies super processione Spiritus sancti. Joannes, Dominicanorum provincialis & Latinorum theologus probavit e sacris Litteris, traditione, solidisque ratiocinationibus Spiritum sanctum a Patre & Filioque procedere; quid per *processionis* vocabulum intelligi debeat, explicuit, aitque procedere esse ab alio existimari accipere. Cum Marcus Ephesinus de hac propositione convenisset, Joannes, inde argumentans, dixit: a quo Spiritus sanctus accipit esse in divinis Personis, ab eodem & processionem accipit; atqui Spiritus sanctus accipit esse a Patre, ergo etiam processionem ab eodem accipit, seu, quod idem est, ab eodem procedit, secundum propriam hujus verificationem. At, cum Marcus Spiritum sanctum accipere suum esse a Filio negasset, Joannes id probavit argumentis pluribus, ac tam cumulate omnia Marci objecta convellit disjecitque, ut eum obmutescere cogeret & prorsus linguam redderet.

IV. SESSIO. Idem theologus demonstravit, in S. Basilianis exemplaribus bene multis quæ Constantinopoli data opera non fuerant, hunc sanctum Doctorem, in tertio contra nomen libro, disertis verbis dicere Spiritum sanctum a Patre solum, verum etiam a Filio procedere.

V. VI. & VII. SESSIONES. Id agitatum quod S. Basilii auctoritatem ac testimonia spectabat.

VIII. & IX. SESSIONES. In his fuisse Joannes magnus cum eruditione & nitore locutus est. Ostendit omnium Græcorum patrum qui de processione Spiritus sancti verba fecerunt, complures, vel expressis, vel idem significantibus verbis, dixisse eum ex Patre & Filio procedere, eosque omnes qui eum ex Patre procedere dixerunt, nunquam Filium exclusisse. Præterea, explicuit, quomodo intelligi possint hæ præpositiones duæ, *per Et ex*, quæ ad designandam Spiritus sancti processionem usui sunt; sui que sermonis epitomen e scripto dedit.

Græci fuere bifariam secti; ab unione stabant alii e quorum numero erant imperator & Bessarion Nicænus; alii eidem oblectabantur; Marcus Ephesinus ex his posterioribus erat. Inchoatæ negotiationes; positum in examine Joannis scriptum; illud Marcus notabat hæresi; Bessarion, e converso, magnifice pronuntiavit oportere Deo gloriam reddi & bona fide quemque fateri Latinorum eandem ac veterum Græcæ Ecclesiæ Patrum doctrinam esse; eosque qui obscurius locuti erant, per eos explicari debere qui perspicue mentem suam aperuerant. Longo deinde sermone qui extat inter acta concilii, Latinorum super Spiritus sancti processionis sententiam purgavit firmavitque; Græcorum objecta solvit, finemque dicendi fecit suos ad unionem confratres hortatus; ejus sententiam sua fulsit & roboravit Georgius Scholarius, Græcorum theologorum unus.

Cum imperatorem inter & Papam id convenisset, ut, utrinque, viri nominarentur, qui suam super rationibus quibus ad unionem perveniretur, sententiam dicerent, propositæ fuere sententiæ plures quarum nulla a duabus partibus accepta fuit. Post negotiationes plures, edita est, super Spiritus sancti processione, fidei professio in qua dicitur: „Nos „ Latini & Græci confitemur, &c. Spiritum sanctum ab omni æternitate esse Patris & Filii, itemque ab omni æternitate procedere ab utroque, tamquam ab uno principio, & per „ unam tantum productionem quæ *spiratio* nuncupatur. Declaramus

namus etiam id quod sanctorum Patrum nonnulli dixerunt, Spiritum sanctum procedere a Patre per Filium, hac justificatione sumendum esse, ut Filius, tamquam Pater sanctimque cum ipso, Spiritus sancti principium sit. Quia Pater quicquid habet, suo Filio communicat, ex hac paternitate quæ eum a Filio & Spiritu sancto distinguit; a Patre proinde Filius accepit ex omni æternitate eam sanctivam vim per quam Spiritus sanctus a Filio ut a Patre procedit. "

Hæc fuit, approbata & subscripta, die 8. Junii, definitio ab utrisque, excepto Marco Ephesino qui in sua pertinacia perseveravit. Tum vero omnes, in conciliationis restituendæ concordie argumentum, se pacis osculo complexi.

Ad exitum perducto negotio hoc, panis azymi quærensus est; fassique sunt Græci ejusmodi pane æque ac latine consecrationem perfici posse. Super fide quoad mortuorum se perinde res habuit; unanimi consensu firmata sententia eorum qui vere poenitentes in Dei charitate mortui sunt, suam dignos poenitentiae fructus agerent, animas, post eandem mortem, purgatorii poenis mundari ac detergi; neque ab iis poenis levari per fidelium viventium suffragia ejusmodi sunt Missæ sacrificium, eleemosynæ & cælestis operis.

Id multumque disceptatum est super Papæ primatu; Græci eandem episcopi edidere formam quæ Papæ & cardinalibus præfata fuit; ita porro concepta est: " Quod ad Papæ primatum attinet, profiteamur eum esse supremum Pontificem vicarium Christi Domini, omnium Christianorum pastorem & doctorem qui Dei Ecclesiam gubernat, salvis privilegiis & juribus patriarcharum Orientis. "

Post collationes plures; confectum est unionis decretum, recte ac latine in bono lumine positum. Sua illud subscriptione firmavit Papa, & post eum, cardinales, numero decem, Latini patriarchæ duo, Hierosolymitanus & Græcus, episcopi duo Burgundiæ ducis oratores, octo archiepiscopi, quadraginta septem episcopi, re quidem vera, penes Itali; quatuor Generales Ordinis, abbates unus

&c

& quadraginta. Ex Græcorum parte, imperator Joannes Paleologus, primus omnium, subscripsit, & secundum eum, vicarii patriarcharum Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymæ. Constantinopolitanus paulo ante e vita migraverat. Metropolitani plures suo & alterius absentis nomine subscripserunt. Editum fuit decretum hoc Papæ nomine, ejusque pontificatus nono anno datum. Græci, numero triginta, 26. Augusti die Florentia discesserunt, & prima Februarii die ann. 1440. Constantinopolim pervenerunt.

Post eorum tamen discessum, suum Papa concilium prosecutus est. In prima sessione quæ die 6. Septembris habita, Basileenses Patres qui Papam Eugenium deposuerant, ab hoc Papa tamquam hæretici & schismatici notati fuere. In altera, 22. Novembris die, amplissimum Papa decretum edidit, quo Armenos Romanæ Ecclesiæ redintegraret. In tertia 23. Martii ann. 1441. Amadeum declarat antipapam, hæreticum, schismaticum, ejusque omnes fautores læsæ Majestatis reos, veniam tamen iis pollicitus qui ante quinquagesimum diem resipiscerent. In quarta, die 5. Februarii ann. 1442. editum est super conciliatione cum Jacobitis decretum cui a Papa & cardinalibus octo subscriptum fuit. Abbas Andreas, Joannis patriarchæ deputatus, accepit acceptavitque decretum hoc Æthiopicorum omnium Jacobitarum nomine, promisitque se perfecturum, ut accurate servaretur. In quinta eademque postrema quæ Aprilis die 26. anno 1442. habita, Papa proposuit, ut concilium Romam transferretur, qua tamen in urbe duæ tantum sessiones habitæ. In his edita super Syriorum, Chaldæorum & Maronitarum jactata ad Romanam Ecclesiam reductione decreta.

Florentinum concilium a tota, quam late patet, Ecclesiis tamquam œcumenicum non spectatur. Illud omnes regni Galliarum ordines qui in urbem Bituricensem ann. 1440. convenerant, rejecerunt; nec illud ipsum subsequitis temporibus Gallia recepit. Ita quidem loquitur in hanc rem Didacius Payva Dandrada, theologus Lusitanus, in sua Defensione Fidei Tridentini Concilii, Lib. II. p. 430. & 431. edit. Obolonienfis, ann. 1580. *Florentinam (Synodum) sola Gal-*
lia,

religione quondam & pietate clarissima, nunc vero variis
suis monstris, Caroli IX. singulari in Deum amore in-
extinguendoque religionis studio, magna ex parte expurgata,
ecumenica numquam habuit, quippe quam neque adire,
agitaretur, neque admittere jam perfectam atque absolu-
voluerit.

Councilium Rothomagense, ann. 1445.

Nicolaus Rouffellius, archiepiscopus Rothomagensis, con-
venit hoc, die 15. Decembris ann. 1445. clero cui præ-
sedit & suffraganeorum deputatis adstantibus, celebravit.
pediti articuli quadraginta quorum priores septem fidei
statem inculcant, magicæ libros omnes, omnemque vene-
rum, divinationis, fascinationis, talismanorum usum
nantes; & in diabolicorum ejusmodi inventorum aucto-
ritatæ poenæ. Proscribuntur itidem juramenta, blas-
phæmiæ, sanctæque Virginis imagines quasdam, *Dominam
vram de Redemptione, Dominam Nostram de pietate, de
solatione, de Gratia, &c.* appellandi mos. Notat syno-
id ad pecuniam extorquendam inductum videri, & ita
lem superstitiosis opinionibus auctoritatem afferri. Præ-
it tamen deinde consuetudo quæ tum improbata fuit, quia
amplius eadem rationum momenta subsistunt.

secreta cætera, ad usque tricesimum tertium, & hoc ip-
s, admodum accurate ac fuscè disciplinam afficiunt.

Non admittentur ad sanctos ordines, nisi qui fidei articu-
decalogi & sacramentorum doctrinam, peccata distin-
endi rationem scierint; & ut certo constare possit idoneos
lem esse, examini ante ordinationem subduntur. Ab iis
diretur, ut beneficium aut patrimonium habeant, quod
tituli loco sit; & si qua fraus in id irrepperit, ab ordini-
suspendentur.

Ab ordinum aut beneficiorum collationem, itemque ob
maritæ & confirmationis administrationem nihil exige-

Sordida lucra, & ad Missæ celebrationem conventio-
quæ cupiditatem oleant, sacerdotes vitabunt. Ebriosi-
negotiatio, seminarum frequentatio, in vestitu vanitas,

in

in sæculari curia lites ecclesiasticis interduntur. Sacerdotes, tam sæculares quam regulares ad concionandum non admittentur, nisi postquam apud episcopum, vel apud ejus magnos vicarios examen subierint. Auditores suos ad decimarum solutionem regulares hortabuntur. Visitationes suas accurate & utiliter ad populorum institutionem & ædificationem archidiaconi peragent. Parochi denuntiabunt excommunicatos, prima cujusque mensis dominica die, omnes homicidas voluntarios, fures, incendiarios; dominicis diebus singulis, dabunt operam, ut suos super fide ac moribus parochianos erudiant. Ii ad quos publicarum scholarum collatio pertinet, eos eligent ad munus hoc, quorum ætas, vitæ ratio, & ingenium perspecta sint.

Commendatur, ut decretum, *Omnis utriusque sexus*, in Lateranenſi concilio latum ſervetur. Interdicitur, excommunicationis indicta pœna, ne deinceps infanientium larvarum festum agatur. Vetatur quisque relaxationibus & colloquiis in ecclesiis, ac per Dominici Natalis noctem talis aliisve ludis vacare. Curabitur sanctis in rebus nitor & dignitas. Reliquiæ, post solemnitates, congruis in locis reponentur; semperque a profanis locis cœmeteria sejuncta erunt.

Qui sequuntur canones sex vitæ in regularibus rationem spectant. In singulis communitatibus regula tabulis inscripta proſtabit. Præter capitulum quod quotannis habebitur, alia, quatuor anni temporibus, generalia celebrabuntur. In his explicabitur regula, ejusque executio commendabitur; quique eam violaverint, a superioribus punientur. Curabunt visitatores, ut sollicitè suum munus obeant; quod si superiores locales negligentes fuerint, episcopi cæterique ordinarii regularem disciplinam sartam tectam servabunt.

Hortatur, in postremo articulo, omnes concilium, ut orent pro pacis consummatione, de qua semper erat Galliam inter & Angliam controversia. *Lab. Tom. XIII. Hard. Tom. IX. & Bessinius.*

Concilium Andegavenſe, seu Turonenſe, ann. 1448.

Joannes Bernardus, archiepiscopus Turonenſis, suum pro-

Provinciale concilium, Julii die 17. ann. 1448. Andegavi regavit, in eoque edidit, quæ sequuntur, decreta sep-
sim.

Qui apostolica rescripta obtinuerint, suas partes ultra
ter extra dicecesin non trahent.

Qui dignitates in capitulis assecuti fuerint, ei legi sub-
st, ut sacros ordines, saltem subdiaconatum, intra an-
ni, suscipiant, eam, secus, poenam subituri, fuorum
beneficiorum jacturam faciant.

Defunctorum officium, saltem ad lectiones tres, iis
qui solemnes non sunt, præsertim cum defunctorum
dicent, presbyteri recitabunt.

Clerici qui non resident, quique ab exordio ad finem
omnibus officiis non interfunt quibus interesse debent,
dianis distributionibus privabuntur.

Clerici silentium in choro servabunt, nec bini offi-
ibidem dicent, exceptis ecclesiarum prælatis.

Abstinebit quique ludis festisque larvarum dictis, ei
se, secus, obnoxius, ut a superioribus puniatur.

Non id studiose quærent concionatores, ut sibi tabula-
quibus pro concione dicant, erecta velint; magnosque
ritus, immodicosque clamores, divinum verbum nun-
ces vitabunt.

In abbates aut priores a quibus prioratus pendent, in-
dictio; ne, titularibus morientibus, eos exspolient.

Modus statuitur visitationis juribus quibus episcopi,
diaconi, archipresbyteri, decani, aliæque ecclesiasti-
personæ gaudent; bonæque & personæ qui de ecclesia sunt,
avis generis taxationibus eximuntur.

A communione segregabuntur concubinaril, qui ca-
lice moniti fuerint.

Danda erit opera, indicta poena mulctæ solidorum vi-
ti, ut intra mensem enuntietur excommunicatio quæ in
quem lata fuerit.

Qui clandestina matrimonia inierint, aut egerint cha-
ris, quæ nocturnæ in secundis nuptiis vociferationes &

seniorum vasorum pulsationes erant, excommunicationem ipso facto subibunt.

13. Eadem in usurpatores bonorum, jurisdictionis, immunitatum Ecclesie & in eorundem fautores poena.

14. Interdictio, ne reliquæ, ad extorquendam pecuniam, circumferantur.

15. Indulgentias a sancta Sede concessas annuntiabit ecclesie rector, aliusve qui doctus, perspectus probusque sit.

16. Edicentur identidem hujus concilii mandata.

17. Erit penes dioecesanum episcopum a censuris quas provinciale concilium tulerit, absolvendi potestas. *Reg. Tom. XXIV. Lab. Tom. XIII. Hard. Tom. IX.*

Concilium Lausoniense, Lausanense, ann. 1449.

Cum Amadeus, olim Sabaudie dux, *Felici V.* nomine, sua in obedientia, notus, pontificatum, Aprilis die 9. abdicasset, Basileenses Patres Lausonium, tamquam generale concilium adhuc habentes, postremo coiverunt; ejusque abdicationem firmarunt, per decreta duo, non sine clausulis & conditionibus omnibus de quibus cum Papa Nicolao V. convenerat, qui Eugenio IV. successus erat. Summus Pontifex, quod in eo erat, per Bullam die 18. Junii, Spoletum datam declaravit, cum Deus Ecclesie sue pacem reddidisset, operam dantibus Regum Gallie, Anglie, Sicilie & Delphini-
oratoribus, suum venerabilem & charissimum fratrem Amadeum, e Romanæ Ecclesie cardinalibus primum, Sabine episcopum, sanctæque Sedis in aliquibus provinciis legatum qui in sua obedientia *Felix* appellabatur, juri cedere quod ad supremum pontificatum sibi suppetere contendebat; eos vero qui Basileam, ac deinde Lausonium, *generalis concilii* nomine, convenerant, mandasse & dixisse Nicolao, tamquam unico indubitatoque pontifici parendum esse, dictumque demum Basileensem cœtum solvisse. Cupientes ergo, pergit Papa, quantum potestatis in id nobis Deus Opt. Max. largitus est, pacem omnibus fidelibus comparare, electiones, confirmationes, provisiones beneficiorum quorumlibet, ... factas personis locisque quæ Felici obediebant, iisque qui
Basileæ

e, & Laufonii congregati erant, itemque quicquid auctoritate ordinarii gesserunt, de plena nostra apostotestate, nostrorumque fratrum cardinalium consilio usque, approbamus, recipimus & confirmamus.

alteram Bullam, Nicolaus Papa restituit eos omnes, umque tandem conditionis essent, qui suis beneficiis sditionibus a Papa Eugenio propterea spoliati fuerant, elicem & Basileense concilium secuti erant. Denique, illam tertiam, nullum declarat quicquid contra eumelicem, contraque Basileenses patres, eosque qui his ebant, dictum scriptumve fuerat, volens id omne ex ii actis expungi, nullamque amplius de toto hoc ne-mentionem fieri. Ita schisma finem omnino habuit; olaus unus & unicus Papa legitimus ab omnibus habi- it. *Ibidem.*

Concilium Lugdunense, ann. 1449.

nflatum fuit concilium hoc e pluribus archiepiscopis; neralia ad Gallicanæ Ecclesiæ regimen consilia proce-annuntiat; quod nationale quoddam concilium innuit. a octodecim in eo edita quorum hæc summa est. isphemi punientur jure summo, sæcularis etiam brachii io in eos implorato. Non ordinabitur nisi clericorum rus qui ad Ecclesiæ servitium necessarius erit. Qui mi- us ordinibus insignientur, non proinde tamen ab exa- super rebus quæ iisdem conveniunt, immunes erunt. orabitur vitæ ratio ab iis omnibus inita qui se ad susci- os ordines præsentabunt. Ad sacros ordines titulus exi-. Accurato examini subdentur quicumque ad parœcias lendas nominati fuerint. Ecclesiasticis modestia in to- ris & corporis habitu commendatur; iisdem talarem ve- & tonsuram deferent, nunquamque sine superpelliceo menta administrabunt; universitates quoque studentium stiæ invigilabunt. Quoad electiones, clericos concu- ios, monialium clausuram, canones accurate servantur. ob sacrorum vasorum ecclesiæque ornamentorum bene- nem exigetur. Ad consecrationem & reconciliationem

ecclesiarum cœmeteriorumque, id unum sumetur, quod in jure notatum est. Interdicuntur matrimonia clandestina, indulgentiarum abusus, habitus e suggestu sermones, auditæque confessiones absque ordinariorum approbatione. Mandatur postremo loco, ut ad apicem Constantiensis & Basileensis conciliorum decreta servantur. *Ibidem.*

Concilium Sueffionense, ann. 1455.

Joannes Juvenalis de Ursiniis, archiepiscopus Remensis, habuit hoc suæ provinciæ concilium, Julio mense ann. 1455. non autem 1456. quemadmodum PP. Labbæus & Harduinus dicunt; ibi enim legitur: *Calixti Papæ III. an. 1.* iam vero summus pontifex Calixtus III. Aprilis die 8. an. 1455. electus fuit. Hoc in concilio statutum est, ut, quoad regularum curam & modestiam in divino officio, quoad ecclesiasticarum dignitatum electionem, quoad beneficiorum provisionem, nemo non ad Basileensis concilii decreta se conformaret; ut in clericos concubinarios latæ leges summo jure servarentur; ut episcopi nunquam sine supparo super talari veste se in ecclesia videndos præberent, nec serica indumenta gestarent; ut iis tantum conferretur presbyteratus, qui probi essent, Evangelio explicando pares, & patrimonio ad victum instructi; ut tonsura, majore, quam antea, cura, defectu & circumspeditione tribueretur; ut haberetur querelarum ratio, quas abbates, capitula, priores & parochi contra immodica, quoad episcopos aut archidiaconos, visitationis jura deferrent; ut ordinum Præmonstratensis, Cluniacensis & Cisterciensis abbates privilegia proferrent, quæ ordinariorum visitationi eos eximebant; ut abbates, monasteria & capitula a quibus decimæ percipiebantur, congruam parochis portionem darent; ut, ex unoquoque capitulo, ad universitates aliquis mitteretur; ut clerici in computu mundi vanitatem vitarent; tonsuramque omnes & habitum clericalem deferrent, siquidem suis privilegiis frui vellent, quia, secus, id erat in causa, ut nunquam non dissidia inter sæculares iudices & ecclesiasticam curiam suborirentur.

Id est, super hoc concilio, peculiariter animadversione dignum, Remensem archiepiscopum, antequam illud celebraret, regis placitum petiisse, pluresque urbes suæ Majestati nominasse, e quibus unam ad hujus cœtus convocationem designaret. Rex, sibi a præfule data optione contentus, integrum ei reliquit, ut, quem mallet, locum seligeret. Sueffio archiepiscopo visa potior; eamque ad urbem loci episcopus, & episcopi Laudunensis, Ambianensis & Silvanectensis eum comitati sunt, suffraganeis cæteris per procuratorem adstantibus. *Ibidem.*

Concilium Senonense, ann. 1460.

Ludovicus de Melunio, Senonensis archiepiscopus, habuit suæ provinciæ concilium hoc, cujus decreta referuntur ad articulos quatuor quorum singuli plures canones seu capitula complectuntur.

Articulus primus *cap. i.* super divino servitio versatur. Id repetitur recipiturque quod super obligatione ac ratione qua horæ canonicæ, seu publice, seu privatim, recitandæ, in Basileensi concilio & Bituricensi cœtu (ann. 1438.) definitum fuerat. Commendatur, ut ea servantur, quæ super reverentia quæ Domini templis debetur, Lugdunense secundum generale concilium decrevit. Causarum agitationes, profana colloquia, itus & reditus, clamores, uno verbo, omnis generis irreverentias concilium proscribit; nec obliviscitur damnare mimicos jocos festi larvarum dicti, de quo toties locuti sumus. Damnatur omnino quorundam ecclesiasticorum cupiditas, qui, præbendas plures in una eademque urbe possidentes, ab una ad aliam ecclesiam cursabant, ut, alicui officii parti in iis distinctis locis adstantes distributiones lucrarentur. Statuitur, ut distributiones inter canonici officii horas singulas dividantur, ac tali proinde horæ adesse debeat, qui talem distributionem lucrari voluerit. Id etiam revocatur in mentem parochis cæterisque ecclesiasticis, ut per eos insit ecclesiis nitor, sacraque vasa & altaris ornamenta apte se habeant. Idem monentur, ut decentiæ, modestiæ, publicæque ædificationi in processionibus innoxigilent.

His intereſſe moniales vetantur, ab ordinario puniendæ, ſi mandatum hoc transgredi audeant; ſolum ſinuntur ſuis in eccleſiis, circumque ſua clauſtra proceſſiones agere.

Secundus articulus *cap. 1.* morum, quoad eccleſiaſticos, reformationem complectitur. Operam dabunt epiſcopi, ut integritate, gravitate, bonoque exemplo; eo magis excellant, quo magis dignitate ſupra cæteros eminent. Ad ſanctorum decretorum lectionem & executionem incumbant. Suis in dioceſibus reſidebunt, niſi iis urgentes, aut ſaltem honeſtæ cauſæ ſubſint, ut ab iisdem recedant. Erit ad modestiam compositus eorum oris & corporis habitus; iidemque ſine ſupparo, ſeu rocchetto, & humerali in publicum non prodibunt; rectum ordinem & ædificationem domi cucuſtodient; eccleſiaſticos qui prudentia polleant, & probe canones calleant, ſuis in viſitationibus ſibi comites addent; quam maximam poterunt, diligentiam afferent; ut hæreſes, fortilegium & ſuperſtitiones eliminent. Sanctorum quoque ordinum *cap. 2. 3. 4.* collatio, viſitationes, beneficiorum nominatio, in hac decretorum collectione, non parvi momenti argumenta ſunt. Nihil eorum omittitur quæ ordinandorum examen, rationem qua viſitationes utiles efficiantur, & beneficiariorum delectum ſpectant. Super articulo primo, potiſſimum commendatur, ut, qui accedunt ſubdiaconatum ſuſcepturi, probe moneantur ſe caſtitatis legi deinceps obnoxios fore. Super ſecundo, ne per immodica procurationis jura & per ſupervacaneas expenſas viſitatio parochis oneroſa reddatur. Super tertio, ne in beneficiorum diſtributione, præſertim ſi parœciæ vel aliæ ſedes ſint, quæ animarum curam adjunctam habeant, ulla amicitiae, conſanguinitatis, aut commendationum ratio habeatur. Denique, *cap. 5.* ut remedium ſcandalis afferatur, quæ ab eccleſiaſticorum depravatione ſejungi non poſſunt, inſtaurantur Baſileenſis concilii & Pragmaticæ Sanctionis in concubenarios decreta, eorumque executio præcipitur.

Exponit deinde *cap. 6. 7. 8.* Senonenſe concilium abusus quos eccleſiaſtici in externa agendi ratione vitare debent; nulla immodesta ſeu ad ſæcularem conſuetudinem ornamenta;

non

et breves vestes, non longi comptique capilli. Qui hæc ita violaverint, ita statim punientur, ut arceantur a dilectis officiis, & distributionibus destituantur; ni resipuerint, censuris plectentur, omninoque suorum beneficiorum libris privabuntur. Eisdem negotiatio, *cap. 9.* cauponum frequentatio, aleæ, gravissimis indictis poenis, interdicuntur; jubenturque ordinarii invigilare, ut hæc statuerentur. Aderant, eo tempore, graves abusus in quælibet quibus indulgentiæ aut singulares reliquæ occasionem habebant. Quæstuentes per provincias disseminabantur, & multa quibus simplex popellus in errorem trahebatur, momenta enuntiabant. Episcopis concilium mandat, ut absque impediant, statuitque, ne qua indulgentia aut quæ sine ordinarii approbatione annuntietur. Commendatiam, *cap. 10.* ut afferatur querelis remedium, quæ in ecclesiasticæ curiæ officarios, advocatos, procuratores, procores, notarios deferrebantur, eos scilicet lites protrahere & pecuniam innumeris injustis usibus extorquere.

Articulus tertius *cap. 1.* religiosorum reformationem spectat. Queruntur concilii patres constitutiones, a Benedicti earum auctoris nomine, *Benedictinas* dictas, fere penitus ignorari. Hæ revocantur in mentem, quoad ea potissimum quæ ad studia, ad capitula generalia, ad temporalium administrationem, ad feriæ quartæ abstinentiam, ad ventus & Septuagesimæ jejunium pertinent. Insistitur inde *cap. 2.* super modestia in vestitu, in incessu, in omni quoque corporis habitu, quia hoc in genere vitia gravi scandalo sæcularibus esse solent. Pecuniaria omnis *cap. 3.* oblatum in religionem conventio, tamquam simoniaca illicitur; inductæque super hac re consuetudines, ut personis sanctisque canonibus omnino repugnantes usus aperte sententur. Beneficiorum *cap. 4.* quibus addita cura est, parvi tam regulares quam sæculares ad quos pertinet decimas recipiendi jus, monentur, ut parochorum sustentationi prostant; & episcopis commendatur, ut in id operam continent.

cimarum solutionem curent; matrimonia in privat
contrahi non patiantur; impedianque, ne prohibe
Adventus, a Septuagesima ad Pascha usque, & R
temporibus celebrentur. Instaurantur *cap. 6. 7.*
sum decreta quæ laicos iudices vetant Ecclesiam
nem invadere. Excitatur super hac re, itaque
monialium regimine, quarum haud erat curæ sat
porum attentio. Hujus denique coetus patres in
provinciæ diocesi graves & in dignitate constitut
sticos viros nominant, qui perspiciant, an fidelit
tuta deinceps serventur.

Concilium Toletanum, ann. 1473.

Alphonfus Carillo, Toletanus archiepiscopus,
urbe Aranda concilium hoc, in eoque undetrigin
quantur, statuta edidit.

1. Metropolitanis mandat, ut suum provinciale
saltem altero quoque anno, eorumque suffraganeis
synodum quotannis habeant, ea indicta poena, ut
ecclesiæ aditu, quoad negligentiam suam reparari

2. Parochos jubet operam dare, ut præcipuos
articulos populum doceant.

3. Eos ad sacros ordines promoveri vetat, qui
sciunt.

4. Alienæ diocesis clericos sine proprii episcopi
permissu prohibet

Agit de Dominici festorumque dierum cultu.

Ecclesiasticis interdicat, ne lugubres vestes ferant.

1. **Ecclesiasticos qui latinam linguam prorsus ignorant, roccias vel ad præbendas suscipi vetat.**

2. **Clericos vetat talis ludere.**

3. **Mandat presbyteris, ut saltem quater in anno, & istis, ut ter missam celebrent, in multæ poenæ.**

4. **Concionatores sine episcopi venia concionari vetat.**

5. **Impetit minores clericos, qui clericalem habitum & tram non deferunt.**

6. **Clericis interdicat, ne temporalibus dominis, præm regis, milites parent.**

7. **Vetat, ne nuptiæ aliis temporibus quam quibus per ecclesiæ leges licet, celebrentur, & ad multam clericos stat qui prohibitis temporibus nuptialem benedictionem obtineant.**

8. **Invehitur in clandestina matrimonia.**

9. **Eos communione privat, qui vacantium beneficio bona emunt aut vendunt.**

10. **Exhiberi comœdias aut alia spectacula, larvatorum mas catervas institui, recitari cantilenas & haberi pro colloquia in ecclesiis vetat.**

11. **Eos ecclesiastica sepultura privat quibus vulnera in alari certamine inflicta mortem afferunt, etiam si poenitentiam Sacramentum ante mortem susceperint.**

12. **Eandem in raptos poenam statuit.**

13. **Eos excommunicationi subdit, qui ecclesiasticorum unitatibus detrimentum afferunt.**

14. **Mandat, ut excommunicatio quæ in dioecese una fuerit, in cæteris quoque servetur.**

15. **Interdictio locum subdit, e quo clericus vi pulsus sit.**

16. **Vetat, ne quid ob ordinationem, seu ante, seu post, e ob sigillum aut ceram quidem, exigatur aut accipiat.**

17. **Declarat poenas in beneficiarios latas ad omnis generalatos protendi.**

27. Episcopis a censuris in synodo latis absolvendi potestatem concedit.

28. & 29. Horum decretorum in dioecesanis synodis & in cathedralibus ecclesiis annuntiationem præcipiunt. *Ibidem.*

Concilium Senonense, ann. 1485.

Trifandus de Salazario, Senonensis archiepiscopus, ann. 1485. in sua Senonensi urbe concilium coegit, in quo constitutiones confirmavit, quæ in alio concilio a Ludovico de Melunio, ante annos viginti quinque, celebrato super capitibus quatuor editæ fuerant; versabatur caput primum super divini officii celebratione; versabatur alterum super cleri reformatione, prælatorum obligationibus, ecclesiasticorum vestibus & moribus; versabatur tertium super religiosorum reformatione; versabatur quartum super laicorum quoad Ecclesiam obligationibus. Statuta hæc e Basileensi & Lateranensi conciliis, e Pragmatica Sanctione, e Decretalibus & ex aliis provincialibus conciliis deprompta sunt. *Vide concilium Senonense ann. 1460.*

CONCILIA SÆCULI DECIMI SEXTI.

V. Lateranense Concilium, ann. 1512.

Dum Pisanum concilium habebatur, summus Pontifex Julius II. hoc in urbe Roma celebrandum indixit ad schismatis extinctionem, ad Ecclesiæ reformationem, ad Christianorum Principum concordiam, & ad bellum in Turcas, prout enuntiat indictionis bulla. Illud apertum fuit die 3. Maji, ejusdemque mensis die 10. habita prima sessio. Cœtui Papa præfuit, adstantibus quindecim cum eo cardinalibus,

bus, Alexandriae & Antiochie latinis patriarchis, archiepiscopis decem, quinquaginta sex episcopis Italis, nonnullis abbatibus & Generalibus ordinum, oratoribus regis Hispanie, rerumque publicarum Venetæ & Florentinæ. In eorum sessiones duodecim, priores quinque sub Julio II. & hæc septem sub Leone X.

II. SESSIO. Lecta est indictionis Bulla, lectus item Totius concilii canon undecimus super modestia & concordia. Ha hujusmodi cœtibus vigere debent; nominatque fuerunt concilii officarii.

III. SESSIO, die 27. Maji. Post sermonem qui a Cajetanum Prædicatorum Ordinis Generali pronuntiatus fuit, Joannes Tuardus qui Papæ a secretis erat, ambonem contulit, ex eoque fœderis inter Angliæ regem & Papam initium legit.

IV. SESSIO, 3. Decembris die. In hac Papa Bullam revocavit quæ, quicquid Pisis & Mediolani contigerat, abrobat, & Galliæ regnum interdicto subdebat. Gurcensis episcopus, Imperatoris nomine, declaravit eum approbare concilium, & ab iis omnibus quæ Pisis acta, recedere.

V. SESSIO, 10. Decembris die. In hac lectæ regis Ludovici XI. Patentes Litteræ, ad Papam Pium II. missæ; abrobat in his Pragmatica Sanctio. Concilii advocatus hanc Pragmaticam sermonem habuit, ejusque reformationem petiit. Decretum fuit in Pragmaticæ defensione, cujusmodi erant Præsules, Principes & Parlamenta in Galliæ, monitorium, ut, intra dies sexaginta, contra se sisterent, & rationum momenta quæ ad ejus abrobatorem impediendam sibi suppetere contendebant, in medium afferrent.

VI. SESSIO, die 16. Februarii, ann. 1513. Huic Papa præfuit, quia in morbum inciderat. Cardinalis S. Gerardi, Ostiensis episcopus, ejus locum suscepit. Decreta nova in Galliam monitio, ut ea super eodem negotio responsum daret; & Papa Julius, sexta post hanc sessionem die, vivere desuit.

VI. SESSIO, 27. *Aprilis die.* Huic Leo Papa X. Julii successor, præfuit. Prolatum fuit monitorium quod in Pragmaticæ fautores Julius ediderat, & petita. contra Gallo- rum hac in causa contumaciam, in jus vocatio; at in hanc consentire Papa noluit, eo consilio, ut Gallos per dexteritatem & suavitatem devinceret. Et sane, Ludovicus XII. ad concilium oratores misit ea potestate instructos, ut ipsius nomine declararent eum a Pisano concilio recedere, & Lateranensi adhærere, ea conditione, ut cardinales degradati restituerentur, & quod actum in regnum fuerat, abrogaretur.

VII. SESSIO, *Junii die 17.* Lectæ cardinalium Pisani concilii, Bernardini de Carvajal, & S. Severini litteræ, per quas schismata abdicabant, omnia Pisani concilii acta dam- nabant, quæ vero Lateranense concilium ediderat, appro- bant, se Papæ Leoni dicto audientes fore promittebant, se- que a Papa Julio e cardinalium albo jure ac merito expun- ctos esse profitebantur.

VIII. SESSIO, 17. *Decembris die.* Huic Papa præfuit. Ludovici XII. oratores actum obtulere per quem rex eo- rum dominus præsentī Lateranensi concilio adhærebat & Pisenum revocabat, cui conciliabuli notam inurebat. Le- ctus actus hic qui, inter alia, enuntiabat, 1. quamvis rex credidisset graves sibi causas subesse, cur Pisenum concilium indiceret & propugnaret, tamen, postquam intellexit illud Papæ Leoni X. non probari, cumque Papa hic eum per lit- teras hortatus fuerit, ut idem concilium respueret, & alte- ri, Romæ congregato, tamquam uni legitimo adhæreret, quandoquidem, Papa Julio vita functo, aversionis ratio om- nis desierat, dictoque Pisano concilio tum imperator, tum cardinales nuntium remiserant, eum, suo nomine, promitte- re se non amplius dicto Pisano concilio suffragaturum, per- fecturumque, ut cœtus qui ejus nomine Lugduni habebatur, intra mensem desineret.

2. Super postulatione ab uno e concilii procuratoribus contra Provinciense Parliamentum exhibita, Papa in ejus
[Par-

amenti membra monitorium decrevit quo adigerentur, ut se, intra menses tres, ad concilium accederent. In postulatione, id erat in querelis illud Parlamentum patf gratiae & iustitiae litteras a Sua Sanctitate concessas rationi mandari, nisi idem Parlamentum annueret, illud in clericos & beneficia sibi auctoritatem tribuere, quae non conveniebat; quod postulatio nuncupat in farsa sedem caput erigere, Satanæ superbiam scilicet imitari. Amentum tamen, id agens, non alio spectabat, quam ut Ecclesiae libertates fartas tectasque servaret, suaeque annexae jus propugnaret, cujus vi omnes bullae, rescripta & mandata apostolica ad collationem beneficiorum, jubileorum, indulgentiarum, dispensationum votum aetatisque, in executione poni non poterant sine ejus assensu & ratihabitione; quod appellabatur *annexa*. Et sane, hoc aequae vetus ac Gallicum ipsum imperium erat, & sic in Provincia statutum fuerat; quod perspicitur ex inscriptione Monumentorum super hoc ipso jure, auctore D. Maussiac, consiliario in Aquisectionensi Parlamento, Aquisectionis ann. 1717. typis edita. Re quidem ipsa, post Meunense praelium, cum Leo Papa X. ad Galliae partes accessisset, & Provincienfe Parlamentum publicam Papae satisfactionem exhibuisset, & censurarum absolutionem petiisset, ipse, quod in eo erat, hoc annexae jus confirmavit, infususque est, eo Parlamentum, ut antea, deinceps frui.

3. Lectum est in philosophos quosdam decretum, qui contendebant rationale animam mortalem esse & in omnibus hominibus unam tantum existere, contra atque ait Christus Dominus in Evangelio, animam occidi non posse, eumque qui animam suam odit in hoc mundo, eandem in eternam vitam custodire, & contra atque a Papa Clemente V. Viennensi concilio, decisum fuit, animam esse vere suae naturae & essentialiter humani corporis formam; immortalem esse multiplicemque pro corporum numero quibus usa est.

4. Mandatum, ut quicumque sacris ordinibus initiati sunt, et tempus quod grammaticae & dialecticae tribuerunt, ali-

peragant, sed rex, intra sex menses, a prima vacantis sedis die numerandos, doctorem aut licentiatum in theologia, saltem viginti septem annos natum Papæ nominet, eique Papa vacantem ecclesiam conferat; ac Rex ipse, si minus idoneam personam nominaverit, aliam intra tres, postquam monitus fuerit, menses a rejectionis die repetendos, nominet; secus, Papa provideat.

2. Per hunc tractatum, sibi Papa reservat nominationem episcopatum vacantium *in curia* (videlicet beneficiariorum, qui in Romana curia moriuntur), quin regis nominationem expectet. Videri potest in hanc rem, 1. Concordati textus, quod totum quantum est, perinde ac Pragmaticam, ad hujus secundi voluminis calcem posuimus, ut nostrorum lectorum commoditati consuleremus; 2. Historia Pragmaticæ Sanctionis & Concordati, quam *Pithou* nobis dedit.

Articulus secundus expectativarum omnium gratiarum, & reservationum pro beneficiis vacaturis abrogationem indicit.

Tertius instituit graduatorum jus, & oportere vult, ut collatores tertiam beneficiorum partem, quorum collatione gaudent, graduatis tribuant; seu potius graduatos nominent ad beneficia, quæ quatuor anni mensibus vacare contigerint; nempe Januario & Julio mensibus, eos qui sui gradus litteras suorumque studiorum tempus insinuaverint; qui quidem appellantur *rigoris menses*; Aprili vero & Octobri mensibus, graduatos solum nominatos, qui scilicet haud suos gradus insinuandos curaverint; qui *favoris menses* nuncupantur. Necessario studiorum tempori designati sunt anni decem, quoad doctores, licentiatos aut baccalaureos in theologia; anni septem, quoad doctores & licentiatos in jure canonico seu civili, & in medicina; anni quinque, quoad magistros & licentiatos in artibus; anni sex, quoad baccalaureos simplices in theologia; anni quinque, quoad baccalaureos in jure canonico seu civili; ac si nobiles sint, tres menses tantum.

Dicitur necesse fore, ut singuli suas gradus & nominationis litteras, semel ante beneficii vacationem exhibeant,

per

universitatis litteras, in qua studuerint, & nobiles qui suam nobilitatem probent; omnesque graduati, quoties in quadragesima, suarum litterarum gradus, nominibus, studiorumque attestationis exemplum collatoribus, patronis ecclesiasticis dent, suaeque ipsorum nomina & nomina insinuent; quod si quo forte anno facere omiserint, non poterunt, eo quidem anno, suorum graduum vicinitatem vacans requirere; si vero graduatorum nullus fuerit, collatio libera erit collatori, dummodo non, per primam insinuationem & quadragesimam, beneficium petierit.

Collatores in favoris mensibus, quos ex graduatis nominare voluerint, seligere poterunt; at, in rigoris mensibus, soli nominato beneficium tribuere debebunt; & in concurrentiae casu, doctores licentiatas, licentiatas baccalaureis preferentur, exceptis baccalaureis formatis in theologia, & licentiatas in jure vel in medicina, exceptisque baccalaureis in jure, qui magistris in artibus praefertur.

Nuncupabatur *baccalaurei formati*, qui non ante tempus, secundum statutorum formam, & post studia annorum suorum gradus sumpserant.

In plurium doctorum aut licentiatorum concurrentia, theologia primum locum tenebit; deinceps jus canonicum, deinde jus & medicina; & in aequalis concurrentiae casu, primarius cui maluerit, gratificari poterit. In suis etiam nominationis litteris, graduati beneficia quae jam possident, suamque valorem exprimant, necesse est; ac, si quod habet, cujus valor ad ducentos annuos florenos ascendat, quod residentiam postulet, alia beneficia suorum graduum vicinitatem tenere non poterunt. Caeterum, semper beneficia regularibus, & saecularia saecularibus conferuntur, quia et in re Papa dispensare possit. Resignationes & permutationes in graduatorum mensibus liberae erunt. Urbium ecclesiae graduatis tribuentur. Denique jubentur universitates illis tantum nominationis litteras dare, qui studiorum praescriptum tempus peregerint.

Concordatum inter & Pragmaticam Sanctionem id discriminis intercedit, quod hæc omnes collatores & patronos ecclesiasticos adigebat, ut omnium beneficiorum, quæ ad eorum dispositionem spectabant, accuratos indices tenerent, atque ita e tribus unum, ex indicis ordinè, graduatis conferrent; at Concordatum, hoc jure servato, solummodo hunc indicis ordinem seu turnum ademit, affectitque graduatis beneficia, quæ per anni menses quatuor, supra notatos vacarent; ac jus hoc etiamnum viget.

Articulus quartus declarat providere Papam posse ad beneficium quidem unum, cum beneficia decem quæ tribuat, collator habebit, & ad duo, cum quinquaginta, dummodo non sint ejusdem ecclesiæ præbendæ duæ; & Papæ quidem, in hac collatione, id juris fore, ut ordinarios collatores præveniat. Beneficii justus valor in provisionibus exprimi debet; si secus fieret, gratia nulla esset.

Quintus causas & appellationes spectat; & hic quidem Pragmaticæ concinit. In eo dicitur oportere, ut causæ suis in locis finiantur ab iis judicibus, quorum est ex jure, ex consuetudine vel ex privilegio cognoscere, exceptis majoribus causis, quæ in jure expressæ sunt; ea lege, ut ne appelletur ad ultimum judicem, *omisso medio*, neve appellatio ante definitivam sententiam interjiciatur, nisi interlocutoriae sententiæ læsio in definitivo judicio reparari non possit.

Sequentes articuli quinque sunt iis omnino similes qui in Pragmatica occurrunt; nempe sextus, de pacificis possessoribus; septimus, de concubinariis; octavus, de commercio cum excommunicatis, qui in quibusdam casibus vitandi non sunt; nonus, de interdictis; decimus spectat decretum, *De sublatione Clementinæ, Litteris*. Quod attinet ad Pragmaticæ Sanctionis articulos duos, qui super annatis & Cardinalium numero versantur, Concordatum nullam eorum mentionem facit.

Lectæ est deinde in concilio Bulla, quæ Pragmaticam Sanctionem abolebat, propterea quod eam ex capitibus pluribus notorie nullam esse contendebatur, ut etiam nihil obfuerit, quin *depravatio regni Galliarum* appellaretur. Bulla hæc

in universo coetu recepta fuit, uno excepto Tortona in Lombardia episcopo cui satis animi fuit, ut ei repugnaret, unus omnium maxime sollicitus, inquit Fleurii continuator, de pretiosis veteris disciplinæ reliquiis, falsisque humanis rationibus minime, ut videtur, affectus. " Venerationem dixit, quam Basileenfi concilio & Bituricenfi coetui exhiberi par erat, impedire debuisse, quominus tanti momenti negotium attingeretur; ac sibi quidem probari non officio quicquam eorum revocari quæ duorum ejusmodi conciliorum auctoritate nitebantur; se porro spectare Bituricensem coetum, tamquam verum concilium, ob sapientiam quæ in ejus decisionibus enitebat. At ejus significationis nulla habita ratio est. Basileenfi Papa Lateranense concilium opposuit.

Cæterum, non ignoratur, quam graves oppositiones ex Parlamento, ex Parisiensi ecclesia & ex universitatibus Concordatum subierit; quibus adhibitis temperamentis a parlamento receptum fuerit; quibus altercationibus diffidiisque ejus executio occasionem præbuerit.

2. Lecta est etiam, super religiosorum privilegio, Bulla per quam Papa ordinarios eo jure pollere vult, ut parochiales ecclesias visitent, quæ ad regulares pertinent, ibique missam celebrent, id etiam juris iisdem tribuit, ut religiosos examinent quos ministerio addici libuerit; mandatque, ut, qui apud hos religiosos ab ordinario approbatos confessi fuerint, censeantur canonici *Utriusque sexus*, fecisse satis. Fuisse deinde Papa ea singillatim enucleanda suscipit quæ regulares afficiunt.

XII. SESSIO, die 16. Maji, ann. 1517. In hac edita Bulla quæ, quicquid in superioribus sessionibus undecim actum fuerat, confirmabat, decimarumque quæ in bellum contra Turcos conferrentur, impositionem præcipiebat. Episcoporum plures dixere superesse bene multa in ordinem redigenda, nec oportere concilio finem imponi; at pervicit suffragiorum numerus major. Tum vero cardinalium unus, elata voce, *Domini*, inquit, *ite in pace.*

Est in comperto concilium hoc Lateranenſe quintum a Gallia tamquam œcumenicum non ſpectari; eſſe aliarum nationum theologos plures qui prorſus, ut Galli, ſentiunt; & Cardinalem Bellarminum ipſum relinquere cuique integrum, ut ejus œcumenicam auctoritatem in dubium revocet. *Rsg. Tom. XXXII. Lab. Tom. XIV. Hard. Tom. IX.*

Concilium Bituricenſe, ann. 1528.

Habituſ eſt provinciale concilium hoc, menſe Martio ann. 1528. ei occaſionem præbente Lutheri hæreſi. Franciſcus de Tournone, tunc archiepiſcopus Bituricenſis, ejus provinciæ epiſcopis, abbatibus, prioribus & capitulorum deputatis adſiſtentibus, cœtui præſuit.

Impoſitæ, ad annos duos, omnibus exemptis & non exemptis, etiam S. Joannis Hieroſolymitani beneficiis, omnibusque communitatibus & fabricis decimæ, e poſtremarum forma, ſexto quoque menſe, atque adeo citius, ſi opus eſſet, ſolvendæ, initio ducto a S. Michaelis feſto die, ad exæquandam redemptionem Franciſci, Galliarum Delphini, & Henrici, Aureliani ducis, quos eorum pater Franciſcus I. e carcere egrediens, obſides Matriti reliquerat. Editæ quoque, hoc in concilio, ad morum reformationem, ſuperque eccleſiaſtica diſciplina, ſequentes conſtitutiones.

Mandat prima, ut, cum Lutheri hæreſin ſancta Sedes damnaverit, eadem damnetur, quando & ubicunque epiſcopis viſum fuerit, generatim tantum, quin ejus errores ſingillatim enuntientur, niſi forte damnati errores hi alicubi diſſeminati comperirentur, in quibus tum quidem locis eodem peculiareſ errores damnari oporteret.

Parochos jubet altera denuntiare apud epiſcopum eos e ſuis parochianis quos Lutheri ejusque aſſeclarum erroribus infectos noverit; itemque eos epiſcopo designare quos fortilegiis & magiæ ſe immiſcere perſpexerint, ut puniantur.

Neminem non vetat tertia libros vendere, imprimere & retinere, in quibus diſſeminata eſſet Lutheri ejusque aſſeclarum hæreſis, ea, ſecus, indiſta pœna, ut, ſiquidem hujus concilii mandatum, menſe poſtquam enuntiatum fuerit, violaverint,

perint, in carcerem conjiciantur, vel alteri punitioni sub-
jactur; mandatque singulis penes quos ejusmodi libri extite-
rint, ut eos episcopo ejusve magnis vicariis tradant.

Quarta haud licere, vult vendi emive sacros libros, post
eos octo gallice redditos, quin a locorum ordinariis revisi-
rent.

Mandat quinta, ut ne quaesivantes praedicare aut enuntia-
re indulgentias aliudve possint, sine episcopi, de scripto,
scilicet & approbatione; parochos vero qui hos abusus tole-
rant, aeque ac quaesivantes, punitos vult; vetatque pa-
rocham alienigenis concionatoribus, cujuscunque tandem
modi fuerint, veniam dari, ut sine ordinarii approbatio-
nis concionentur.

Sexta parochos jubet Dei Praecepta, Evangeliumque aut
psalmam, quae diei propria sunt, populis sibi concreditis,
in concione, dominicis diebus singulis explicare, vel ali-
quando ad eos dicere; quod sua ipsis errata & virtutem ob ocu-
ponat; iisdem licere vult Gersonis librum cui titulus,
De partium Liber, in gallicam linguam conversum lege-
re; mandatque, ut, quo plus temporis institutioni tribuant,
etiam consuetas preces, aliasque quae necessariae non fuerint,
in compendium redigant.

Septima jubet synodica statuta gallice reddi, & synodicas
sententias ita concinnari, ut eas quilibet unus e vulgo intel-
ligere possit; & oportere pronuntiat, ut iis presbyteri &
laici interfint.

Octava vetat clericos populumque per ecclesiam deambu-
re, divini servitii tempore, aut dum sermo habetur, &
indata edicuntur.

Nona mandat, ut, prout Constantiense concilium praescri-
bit, tertio quoque anno, provinciale concilium habeatur,
in quo visitationes episcopi quotannis peragant.

Decima, ut blasphemii perquirantur & puniantur.

Undecima, ut suos parochi populos hortentur, ut parum-
modo genu flectant, cum eucharistiae elevationem per aeris
sonum nuntiatam audient.

Duodecima parochis mandat, ut ne ridicula quædam agantur, quæ usus in Sacramentorum baptismi & matrimonii administrationem induxit; vetatque, ne poenitentes sibi a confessario impositas poenitentias detegant; neve confessarius eas quas ipse imposuerit, aut id quod in confessione audierit, patefaciat.

Decima tertia mandat, ut Constantiensis concilii & Pragmaticæ Sanctionis, super canonicorum aliorumque Ecclesiæ ministrorum residentia, statutum servetur, itemque quod ibidem super divino officio, psalmodia & in cantu pausis præscriptum est.

Decima quarta, ut ne episcoporum mulctæ aut sigilli jus deinceps locentur.

Decima quinta, ut ne typographi aut bibliopolæ, sine episcopi venia, ecclesiæ libros imprimant.

Decima sexta, ut ne, sine ordinarii consensu, confraternitates erigantur, harumque confraternitatum occasione convivium aut choreæ peragantur, vel usurarii contractus edantur.

Decima septima, ut episcopi festorum dierum numerum resercent, prout expedire judicaverint.

Decima octava, ut ne scholæ magistri suis discipulis libros legant, qui eos a divino cultu & ab Ecclesiæ caeremoniis avertere possint.

Decima nona, ut suas parochi ecclesias saltem in anno visitent, & potissimum Paschatis tempore, quin tamen privilegiatorum exemptiones attingant.

Vicesima, ut ordinarii dimissorias litteras non ante concedant, quam petentes examinaverint, & idoneos comparent; ut qui sine dimissoriis litteris ordinati fuerint, suspendantur, quoad ordinario visum fuerit, & corporalibus poenis, siquidem inepti comperti fuerint, afficiantur; iisque tantum dimissoria epistola concedatur, quibus beneficium aut patrimonialis titulus suppetet.

Vicesima prima, ut eos quibus animarum cura est, haud finant episcopi suum gregem deferere, ut ad aliorum beneficiorum servitium se conferant.

Vicesima secunda, ut ne religiosas quidem e suo monasterio egredi patiantur, easque ad illud regredi jubeant, quæ ra sunt.

Vicesima tertia, ut religiosos qui extra suum claustrum sunt, eo regredi, ibique ex instituto vivere jubeant.

Statutum, in eodem cœtu, ut de laicorum judicium in ecclesiasticorum jurisdictionem & libertatem ausis humillimæ ad regem querelæ ederentur; cœtus vero ipse ferri jussit, & sequuntur, ad ecclesiasticæ jurisdictionis reformationem recta.

Primum statuit, ut ne monitoria concedantur, nisi saltem librarum plusquam ducentarum re quoad impetrantem itur.

Secundum, ut in monitoriis iteratisque aggravationibus eos editis qui facti participes sunt, uxor, filii, famuli, aut famulæ non comprehendantur.

Tertium, ut ecclesiastici forenses pragmatici, notarii, selliones, procuratores, alique non per excommunicationem, sed solum per interdictum ingressus Ecclesiæ, ob facta quæ iis a partibus debita fuerint, agere possint, quoad lites, perspecta debitorum contumacia, aliter de re manserint.

Quartum, ut, super prima contumacia, non excommunicationis, sed ingressus ecclesiæ tantum interdicti litteræ concedantur, nisi ordinarii, quoad locorum & consuetudinum varietatem, aliter agendum censeant.

Quintum, ut, quo metropolitani judices jus reddere possent, suffraganei eorumve officiales latine & gallice, aut eadem lingua quæ in metropoli intelligi possit, suas judiciales perquisitiones & denuntiationes edant.

Extant alia hujus concilii decreta duo, quorum unum mandant, ut parochi cæterique beneficiarii quibus animarum cura, suis in beneficiis resideant, ne iis, sine causæ cognitione, litteræ concedantur, per quas residentie legi eximantur, ibique vicarios instituere possint; alterum jubet, cœmeteria, quo impediatur eorundem pollutio & profanatio, quamprimum licnerit, &, ut serius, intra annos

tres ab enuntiatis hujus concilii decretis, claudantur; sique quos cura hæc afficit, si id facere neglexerint, ab ordinario puniantur. *Lab. Tom. XIV. Hard. Tom. IX.*

Concilium Senonense, seu Parisiense, ann. 1528.

Cardinalis de Præto, archiepiscopus Senonensis habuit suæ provinciæ concilium hoc quod Februarii die 3. inchoatum, sequentis Octobris 9. absolutum fuit.

Hujus concilii statuta tribuuntur in partes duas; prima ad doctrinam pertinet, ad disciplinam & mores altera.

Præfatio quæ in hujus concilii initio legitur, errorum Lutheri, Zuinglii, cæterorumque recentiorum hæreticorum cum iis affinitatem ostendit, qui a Manete, ab Aerio, a Vigilantio, a Petro Valdo, a Marsilio Patavino, & a Wicleffo disseminati fuerunt. Animadvertitur, ad ejus calcem, novatores haud inter se consentire; eorum alios in imagines invehî quas alii tolerant; alios rejicere humanos usus quos tamquam apprime utiles alii propugnant; alios anabaptismum docere, aliis vero hunc usum horrore esse; inter eosdem de eucharistia non convenire; alios credere eam non esse nisi signum Corporis & Sanguinis Christi Domini, alios vero profiteri Christi Domini Corpus & Sanguinem vere eandem esse; at utrosque a veritate recedere, prout asserunt ibi panis & vini substantiam remanere; inter eos esse qui gloriantur se habere Spiritum sanctum qui iis sacræ Scripturæ intelligentiam tribuat, quin egeant interprete, quam sententiam alii rejiciunt; has porro contradictiones satis evincere, quam longe absint omnes & singuli a veritate quæ semper eadem & una est, secumque ipsa nunquam pugnat.

Concilii de fide decreta antevertit synodica cardinalis Præfatus Epistola per quam Præsul tamquam hæreticos, generatim eos omnes damnat & anathematizat qui credunt aut propugnant pertinaciter doctrinam ab ea aliam quæ Romanæ Ecclesiæ est, quia universalis Ecclesia, quippe quam Spiritus sanctus regit, errare non potest. Hæreticorum pariter defensores & fautores excommunicationi subdit, eosque vitari jubet, qui de hæresi suspecti sunt, postquam semel aut iterum

noniti fuerint. Præscribit deinde regulas quas, dum ticos agitur, servari, poenasque plures quas iisdem debent. Qui tamquam hæretici damnati sunt, suam-
resin abjurare nolunt, ad poenitentiam & carcerem,
rixerint, in foro ecclesiastico, damnabuntur, &
ma suis ordinibus, si clerici sint, degradati fuerint,
i brachio tradentur; & quia difficile esset episcoporum
m congregari qui a canonibus ad sacerdotum degrada-
requiritur; uni tantum episcopo, abbatibus aliisve præ-
citis, ejus peragendæ facultas tribuitur. Ad relap-
d attinet, hos quidem, absque ulla juris forma, sæ-
rachio tradi jubetur; atque ejusmodi declarantur qui,
m hæresin apud judicem abjurarunt, etiamsi damnati
erint, in eandem aliamve hæresin relabuntur, aut
eticos sustinent, iisque favent; ea tamen lege, ut
itentiz & eucharistiz Sacramentis, si suorum eos er-
a poenituerit, destituantur. Post sententiam ab ec-
co judice pronuntiatam, proscribentur hæreticorum
laicorum scilicet ad fisci, & ecclesiasticorum ad eccle-
emolumentum. Eadem constitutio occultos hæreti-
coetus, librorumque Lutheri lectionem prohibet;
que, sub poenis quas canones ferunt, ut hæretici
itur; denique declarat sæculares magistratus ad judi-
quæ in hæreticos edita fuerint, executionem, eccle-
judicibus præsto esse debere.

piunt epistolam hanc peculiaris, super fide, conci-
eta.

um super Ecclesiz unitate & infallibilitate versatur.
eclaratur hanc in nullum prorsus errorem, quod ad fi-
timores attinet, labi posse; extra ejus sinum non esse
ocum; eam unam, sanctam & infallibilem esse; eam-
haritate excidere, aut a vera fide recedere omnino
sse; & quicumque ejus auctoritatem in doctrina vel in
s secutus non fuerit, infideli pejorem esse.
rum eos impetit, qui Ecclesiam hanc invisibilem esse

Tertium pronuntiat generalia concilia, quæ universam Ecclesiam repræsentant, ea decidendi facultate pollere, quæ fidei puritatem, hæreseon extirpationem, Ecclesiæ reformationem & morum integritatem spectant; eorum auctoritatem sanctam esse & violari non posse; & quicumque pertinaciter iis obstitit, fidei hostem censendum esse.

Quartum definit ad Ecclesiam pertinere, canonicos libros ab apocryphis libris, & sacræ Scripturæ catholicum sensum ab hæretico sensu distinguere, eosque qui concilii Carthaginensis, Innocentii & Gelasii canonem non sequuntur, sanctorumque Patrum sensum rejiciunt, ut sui privati spiritus sensum sequantur, tamquam schismaticos hæreticosque spectandos esse.

Quintum traditionum necessitatem & validitatem statuit, pronuntiatque, quicquid hac ratione receptum est, id credi & servari oportere; & quicumque veritatem aliquam rejecerit, ea solum obducta causa, quod eadem clare in sacris Literis expressa non sit, tamquam schismaticum & hæreticum habendum esse.

Sextum obedientiam spectat, quæ Ecclesiæ constitutionibus usibusque debetur; in eoque damnantur, qui eos contemnunt.

Septimum pronuntiat in eos anathema, qui quadragesimale & jejunia cætera abstinentiasque non servant, quæ Ecclesiæ legibus præscribuntur.

Octavum eos in hæreticorum numero ponit, qui docent sacerdotes, diaconos & subdiaconos coelibatus lege obstrictos non esse, quique iis ineundi matrimonii libertatem relinquunt.

Nonum eos impetit, qui perpetua, præsertim vero monastica voca rejiciunt. In eo ostenditur iis obligationem adjunctam esse; & ad poenas a canonibus latas damnantur, qui licere dixerint ea violari.

Decimum de Ecclesiæ Sacramentis agit. In eo damnatur, qui eorum numerum imminuunt, iisdemve gratiæ conferendæ vim inesse negant; & quid de unoquoque Sacramento credendum sit, peculiariter explicatur; videlicet baptismum

nam ea virtute pollere, ut gratiam conferens, nos a peccatis purget; ordinem per quem homines Christi Domini ministri fiunt, & ipsum gratiam conferre; eucharistiam esse Corpus & Sanguinem Christi; confirmationem a Domino Christo institutam fuisse ad baptizatos in gratia confirmandos, quæque episcopis tantum ejus conferendæ potestatem tribuit; poenitentiam iis necessariam esse qui post baptismum lapsi sunt, eandemque cum dolore & contritione conjunctam debere; edendæ confessionis legem, a Christo institutam, & ab apostolis ad nos usque, traditione firmatam ab omnibus fidelibus inviolate servandam esse; extremam unctionem efficacem quoad peccata remedium esse; & matrimonium verum Sacramentum esse per quod conjugati cælestem benedictionem suscipiunt; denique eos omnes qui hæc septem Sacramenta non agnoverint, hæreticos haberi oportere. Undecimum definit Christum Dominum instituisse altaris sacrificium in quo ejus corpus sanguisque offeruntur.

Duodecimum peccatores quibus peccati culpa post baptismum remissa est, adhuc temporalis poenæ debitores, eique altera vita expiandæ obnoxios esse posse, ac proinde sanctam & salutarem usum esse pro defunctis orare.

Decimum tertium, sanctos in cælis cum Christo regnantem precibus nostras audire, nostrisque miseris permotos pro nobis intercedere; licere eos honorari, eorum festa celebrari, eorundemque passionem in ecclesia legi.

Decimum quartum, imaginum cultum idololatriam non esse, quia non eas Catholici ut Deum adorant, nec putant aliquam divinitatem inesse, sed iis solum utuntur, ut Dei Filium in mentem revocent, ad eumque se, cujus præsentationem vident, amandum excitent; se ante imaginem non tamquam ante aliquam divinitatem prosternere, sed eum adorare cujus ipsis imago passionem aut resurrectionem exhibet; denique imagines simplicibus hominibus inservire, ut eos ad sanctorum qui ipsis repræsentantur, virtutem & pietatem imitandas excitent, præsertim cum uno de istis oculi, in imagine, bene multa videri possint, quæ in libris non nisi longo temporis spatio percipi possent.

Deci-

Decimum quintum servat liberum arbitrium, ut ne tamen gratiam excludat. Declaratur econtra voluntatem ab interna gratia præveniri, ut se ad Deum convertat & ad sanctificationem comparet; sed ita quidem, ut gratia hæc nullo non momento temporis in promptu sit, eique semper resisti possit; verum esse Deum nos trahere, at non vi; nos prædestinare, nos eligere, nos vocare; at non glorificare nisi eos, qui fide, & charitate nixi certam suam vocationem & electionem per bona opera reddiderunt.

Decimum sextum pronuntiat homines non per solam fidem, sed per charitatem justificari; & bona quidem opera non solum non esse peccata, verum etiam esse ad salutem necessaria; eademque tamquam meritoria spectari posse.

Decreta hæc sequitur errorum catalogus, quos recentiores hæretici huic doctrinæ contrarios disseminaverant.

Secunda pars continet super disciplina statuta numero quadraginta.

Primum commendat, ut pro Ecclesiæ & Regni pace publicæ preces edantur.

Secundum vetat, ne quid, ob sacramentorum rerumve sacrarum administrationem, quavis obducta causa, exigatur.

Tertium episcopos prohibet sacros ordines cuiquam conferre, quin is parochi litteras a duobus præterea testibus firmatas asserat, e quibus de ipsius vita & moribus constet, & quin per examen idoneus compertus fuerit.

Quartum iis tantum subdiaconatus ordinem collatum vult, quibus suppetit beneficii aut patrimonii titulus, cuius annuus census parisiensium saltem viginti librarum sit; & ut impediatur, ne quid fraudis hac in re subsit, mandatur, ut cessionarius juret sibi cum cedente nullum restituendi tituli pactum esse, se velle eum retinere eoque frui, quoad vixerit; eidemque interdicitur, ne eum alienet sine episcopi venia, quoad beneficium aut patrimonium, cujus idem sit valor, ei suppetat.

Quintum jubet ordinarios non concedere dimissorias litteras, quin de eorum quibus eas tribuunt, ætate, doctrina, moribus & titulo cognoverint; ac, si, qui eas petit, suo se

epi-

episcopo commodè præsentare non possit, hoc examen ad episcopum remitti ad quem dimissoriæ litteræ datæ sunt, hæc addita clausula: *Super quo conscientiam tuam oneramus*; ita nihilominus, ut iis tantum quibus valoris, ut supra, beneficium aut patrimonium est, dimissoriæ litteræ concedantur.

Sextum, a sacris ordinibus eos suspendi, qui ante ætatem a canonibus præscriptam ordinati, aut non satis idonei comperti fuerint, usque eo dum ad legitimam ætatem pervenerint, aut satis edocti sint.

Septimum, eos qui in Romana curia ad ordines promoti sunt, ab episcopis examinari, antequam ad suos ordines admittantur.

Octavum, episcopos eorum examen edere, quibus paræciarum nominationes aut provisiones fuerint, iisque tantum institutionem tribuere, quos requisitis qualitatibus instructos compererint.

Nonum, beneficiorum collatores debere ea personis idoneis conferre; iisque, si moniti id facere negligant, collationem a concilio interdici.

Mandatur, in decimo, ut iis qui officio adstant, in omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis, sit manualium distributionum satis.

Undecimum parochis præcipit, ut suis in paræciis resident; ibidem, dominicis diebus singulis, vernacula lingua, Dei præcepta decem, & fidei nostræ articulos explicent; aut si non habent scientiæ satis, ut prædicent ipsi per se, legant unum capitulum operis partium trium, cujus auctor Joannes Gerson.

Decimum secundum iisdem mandat, ut suos parochianos moneant, ut parochiali missæ dominicis festisque diebus intersint, & quod pro concione dicitur, attente audiant; mandat præterea, ut promotoribus eos denuntient qui eidem missæ, consecutis dominicis diebus tribus, interesse neglexerint. Monentur denique, in hoc statuto, ut parochianos hortentur, ut sæpe sua peccata confiteantur, & eucharistiæ sacramentum suscipiant, præsertim diebus festis, aut morbi tempore, aut cum versantur in mortis periculo, aut cum inibi sunt,

sunt, ut iter aggrediantur; invigilentque, ut iidem saltem semel in anno ad sacram mensam accedant.

Decimum tertium mandat, ut in parochialibus ecclesiis non solum dominicis festisque diebus missa celebretur, verum etiam diebus cæteris ibidem, quæ foundationis sunt, officia peragantur. Idem vetat, ne novæ capellæ erigantur, aut quæ dirutæ sunt, restituantur, quin in id facultas ab episcopo impetrata fuerit.

Decimum quartum missam prohibet in privatis capellis celebrari, obducta Papæ venia, nisi veniam hanc episcopi viderint & approbaverint. Interdicit etiam capellas, quæ vulgo erant in diversoriis.

Decimum quintum vetat, ne in capellis aliæ quam foundationis missæ dicantur; ne hæ ipsæ, dominicis quidem diebus, dicantur nisi post parochialem missam; ne facile episcopi novarum capellarum foundationes concedant; ne vernacula altaria, sine necessitate, consecrent.

Decimum sextum super reverentia versatur quæ ecclesiis debetur; vetat nempe, ne in iis profani cœtus aut sermones habeantur; ne in iis quidquam toleretur, quod officium turbare, Deumve lædere possit; ne in eas ingredi circulatores finantur, instrumentis lufuri; ne denique amplius festum quod larvarum dicitur, agitetur.

Decimum septimum mandat, ut ecclesiæ cantus is sit qui pietatem inspiret; ac probe caveri jubet, ne ibidem canatur ludanturve super organis profanæ cantilenæ, modique lascivi.

Decimum octavum statuit, ut in cathedralibus collegiatis & conventualibus ecclesiis recitetur officium decenter, graviter & attente; assurgatur, cum dicitur *Gloria Patri*, flectaturque caput, cum pronuntiatur nomen *Jesu*; suum denique officium nemo privatim recitet, dum illud in choro canitur.

Decimum nonum beneficiarios eosque qui in sacris ordinibus constituti sunt, admonet, suum ut officium distincte & placide recitent, totiusque diei distributionibus eos privat,

qui

qui deambulantes aut garrientes circum ecclesiam comperti fuerint, dum ibidem canonicarum horarum aliqua recitatur.

Vicesimum absentias officiariorum chori moderatur; ita scilicet, ut absentes notentur; ut, qui ad matutinum aliasque horas non ante *Gloria Patri* primi psalmi, & ad missam non ante epistolæ finem perveniunt, censeantur absentes & distributiones amittant; ut, quibus in ecclesiis suæ singulis horis distributiones non suppetunt, hæ quidem e præcipuis quas grossas vocant, sumantur; ut denique decani, præpositi alique officarii non habeantur præsentem, nisi cum ad ecclesiæ bonum abfuerint.

Vicesimum primum statuit, ut, statim ac quispiam cathedralis aut collegiatæ ecclesiæ canonicus receptus fuerit, præbendæ præcipuum proventum & cætera emolumenta percipiat, nisi adsit legitima & peculiaris fundatio, per quam præbendæ redditus aliis ecclesiis aut piis usibus ad tempus addicti sint; damnata quæ in aliquibus ecclesiis obtinet, consuetudine, ut novorum canonicorum proventus, statim temporis spatio, inter seniores canonicos dividantur; jubetque episcopos, cum ad suas dioceses post absolutum concilium redierint, expendere breviaria, antiphonaria, Missalia, sanctorum legendas, ut, quæ minus apta prorsusque absona judicaverint, ex iis expungant.

Vicesimum secundum, ut abbates & abbatissæ, priores & priorissæ regularem disciplinam suis in monasteriis servandam curent; impedianque, ne religiosi & religiosæ, absque ordinis habitu, e claustro pedem efferant, ut ne id ipsis religiosi instituti deferendi occasionem præbeat; episcopi vero, in suarum visitationum cursu explorent, quemadmodum monasteria se habeant, & quid in iis corrigendum sit; iidemque remedia quæ necessaria censuerint, adhibeant; denique regulares canonici nec publice nec in suis monasteriis sine lineo supparo quod rocchettum dicunt, incedent, nisi ab eo gestando per peculiare privilegium exempti sint, quod ostendere debebunt episcopo, qui poterit iis mandare, ut habitum deferant, qui ab ecclesiasticis sæcularibus eos distinguat.

Vicesimum tertium, ut ecclesiastici suis in vestibus destituti multum præferant, & in hunc finem, nec in extra domum, sericum ullum habitum ferant; ut principum ducumque filii gaudeant serica indumenta di jure, sed quæ tamen ecclesiasticum statum redoles vestes non quidem apertas, sed ad collum, ad latera, go, & ad pugni brachiique commissuram clausas ecci gerant.

Vicesimum quartum, ut ecclesiastici caveant, ne quæ deferunt indumenta, vel ampliora vel arctiora quid in iis conspiciatur quod fastum oleat, neve eas spata aut striata sint; ut æque molliorem nitorem, didum oris & corporis habitum averfentur; ut ne calceamentis, neve præter modum seu acutis, seu seu patentibus calceis utantur; ut demum, quod Lat se concilium statuit, se nec rubro nec viridi panno in

Vicesimum quintum, ut ecclesiastici, publice qui pilæ alioque ludo quovis abstineant; ut ne ludant a præsertim cum laicis, ibive adsint, ubi ejusmodi ludi neque vero choreis intersint; non canant amorum c nec in locis versentur, in quibus eadem canuntur; i non honestum in eorum convictu sit.

Vicesimum sextum, ut presbyteri qui in incontin vunt, ex canonum dispositione puniantur; & qui v tur, seque sæcularibus negotiis immiscebunt, Aurel & Lateranensis secundi conciliorum poenis subdantur

Vicesimum septimum, ut, in administrationibus si ratibus, ubi unus tantum religiosus est, quia reddit sufficit alendis pluribus, ne is religiosus solus rer loci episcopus, prout a Viennensi concilio mandat propiori monasterio administrationes seu prioratus idemque servetur in domibus in quibus una tantum lis est.

Vicesimum octavum, ut virginum monasteria pr tuum ratione religiosas recipiant, nihilque, consu specie, aliove quovis colore, ob ingressum seu recep exigant; ita nihilominus, ut, si qua puella sibi aditu

asterium, in quo numerus completus fit, tum quidem terium pensionem accipere possit, quæ ad numerarias lis mortem non extinguetur, atque id in pauperis puivorem quæ recipietur defunctæ loco; episcopi vero teriorum clausuræ invigilent.

cesimum nonum, ut, quo redditus ad leproforum nosos, valetudinaria, hospitalia, eleemosynaria pertinentes alios usus, contra fundatorum mentem, impendantur, ites administratores eligantur, qui locorum statum eade domorum redditus in fidelem codicem referent, suæ ministrationis rationem quotannis reddent.

cesimum, ut episcopi, sub excommunicationis pœna, polium vetent, quod in confraternitatibus fit, ut, festis mum diebus, ad vitæ licentiam expendatur; nec sinant, quin ipsi annuant, confraternitates erigi, intraveant ecclesiam gestari confraternitatis baculum, cujus cære in epulas definit; confraternitatum autem syndici & ratores, intra sex ab horum decretorum enuntiatione, ad episcopum vel ad ejus generales vicarios suarum ternitatum statuta deferant, expensæque confraterni pecuniæ rationem reddant; vetitis confratribus ferre s, vasa & cappas Ecclesiæ; singulis annis, in parcelligantur æditui qui, munus ineuntes, eo se fideliter aros jurabunt, eodemque defuncti, accepti & expensam reddent.

icesimum primum, ut excommunicationes, ne forte mptui subsint, ob graves tantum causas, post juris mopronuntientur.

icesimum secundum, ut episcopi, seu per se, seu per ilaconos, parteciis, bis in anno, visitandis operam dent, ibus hæreticos existere suspicio fuerit; & ad eos hæretis detegendos, quo puniantur, incolas adigant.

icesimum tertium, ut, quia hæretici, quo facilius suam am doctrinam disseminent, gallice sacrorum librorum ones edunt, iisque maxime periculosas ad marginem tationes cum Patrum explicationibus miscent, prohibe: omnes bibliopolæ ullum librum, seu sacra Scriptura
Richard Concil. Tom. II. II sit,

sit, seu aliquis de fide moribusve tractatus, vendere tunc dare, sine episcoporum venia, excommunicationis dicta poena; & quoniam, ex annis viginti, hæreticos plures, tam latine quam gallice, imprimendos cum ea parochis cura sit, ut pro concione, quater in anno enuntient, quo omnes præsens concilium fideles veteres eos libros legant retineantque, sub excommunicationis

Tricesimum quartum, ut, quia concionatorum & stuantium nonnulli, sub religiosorum veste, parochis innotantes, id sibi sumunt, ut e suggestu dicant, novas & contra doctrinas ac sæpe numero hæreses venditant, & sibi apud populum existimationem comparent, potestatem tam sæcularibus quam ecclesiasticis obloquuntur, atque quidem auditores ad inobedientiam trahunt, ad tam grave malum anteverendum, concionatorum aut quæstum nullum parochi concionari sinant, cui non hanc facultatem loci episcopus dederit; episcopi vero doctos honestos viros in concionatores eligant, qui populo Evangelium prædicent, nec in eo sibi plaudant, ut profanos auctores, & errorum loca proferant, scholarum controversias agitent, gasque & mimicos jocos edicant.

Tricesimum quintum, ut concionatores qui, quod esset, non Evangelium nuntiaverint, non Dei præcepta cuerint, non vitiorum horrorem & virtutis amorem innotaverint, sed ad risum movendum fabellas narraverint populos ad inobedientiam pertraxerint, interdican-
tur.

Tricesimum sextum, ut, quamvis Mendicantes, cum monasterii præfectis quos *Guardianos* nuncupant, tamquam idonei selecti, episcopis præsentati & ab iisdem approbati fuerint, absolvendi potestate, per summorum Pontificis decreta, gaudeant, hæc tamen eorum potestas non ultra rochorum facultates feratur, cum ab ordinariis tantum eorum absolvendi jure polleant, nisi peculiarem quodammodo casus potestatem ab episcopis obtinuerint.

Tricesimum septimum, ut, quo fideles sciant quos religiosos ad confessiones approbatos adire possint, qui monasterio præsentati, operam dent, ut ibidem, statim in loco, ibi

he inscripta proffert religioforum nomina, quos ipsi ad sessiones audiendas delegerint.

Tricesimum octavum, ut qui ex abbatibus id sibi juris contendunt, ut confirmationis sacramentum conferant, in privilegium, episcopis requirentibus, ostendere necesse sunt.

Tricesimum nonum, ut, quoniam matrimonium sacramentum est, quod cum reverentia suscipi debet, sedulo, sponsum & nuptialis benedictionis tempore, cachinni & ridula verba vitentur; sponsi per jejunium & poenitentiam ad sacramentum se comparent; ac deinceps connubia non post solis ortum ineantur, non autem a media statim nocte, quemadmodum fieri consueverat, quod clandestinis matrimoniis locum præbebat, e quibus longe maxima scandala derivantur; ut proinde qui ea contrahunt, iisdemque sententia, excommunicati sint *ipso facto*.

Quadragesimum, ut, ne quid sit, quod domus Dei sanctissimam lædat, caveant episcopi, ne qua indecens quæque rem suam sacrarum Litterarum veritati contrariam exhibeat, ecclesiis pictura sit; ac ne quis populi credulitate & similitudine abutatur, qui statim confluens eo candelas affert, quæ vota edit, ubi aliquod miraculum patratum audit, novum edicetur novum miraculum, hanc ob causam, nullumque facellum hac occasione extruetur, sine episcopi exco-
municati venia. *Ibidem*.

Concilium Colonienſe, ann. 1536.

Provinciale concilium hoc ann. 1536. Pauli Papæ III. & Imperatoris Caroli Quinti tempore, congregavit Hermanus Muscius, archiepiscopus Colonienſis, qui deinde, novam Lutheri doctrinam amplexus, Bucerum & Melanctonem ad eandem in ejus episcopatu prædicandam accivit, quique adeo Cordicus ei novæ doctrinæ adhæſit, ut archiepiscopatum milare mallet quam eandem deferere, & in hæresi quam desperat, an. 1552. mortem occumberet.

In hoc concilio redactæ in ordinem decretæque res ad omnes, seu partes quatuordecim revocatae fuere; quarum

prima id continet quod episcopos afficit; altera id quod ecclesiasticos generatim spectat; tertia refertur ad metropolitanas, cathedrales & collegiatas ecclesias; canonicosque qui fisdem deserviunt; quarta ad parochos eorumque vicarios ac divini verbi ministros cæteros; quinta ad parochorum vitam & mores; sexta ad concionatoris qualitates; septima ad sacramentorum administrationem; octava ad parochorum subsistentiam; nona spectat ecclesiasticas constitutiones & ecclesiarum usus; decima vitam statumque monasticum; undecima hospitalia; decima secunda scholas, typographos & bibliopolas; decima tertia contentiosam ecclesiasticam jurisdictionem; & decima quarta archiepiscoporum & archidiaconorum visitationem, eorumque synodos.

Prima pars, quæ episcopalia munia peculiariter spectat, tribuitur in articulos viginti sex. Revocat ibi concilium omnia Episcoporum munia ad capita potissimum duo, ut nempe sint, ministrorum ordinatio & institutio; deinde vero diœcesis visitatio. In primo articulo ordinationem ita definit, ut janua sit, per quam in ecclesiasticum regimen quispiam ingreditur; & quod inde consequens sit, mandat episcopis, ne facile ejusmodi ingressum cujusque generis personis concedant, ne quem recipiant, quin eum diutius examinauerint, ejusque prudentiæ & indolis argumenta perspexerint. In altero articulo, concilium vetat, ne episcopi sine patrimonii, aut beneficii titulo, accedentibus ordines conferant. In sequentibus articulis, patronos hortatur, ne quam carnis & sanguinis rationem habeant; itemque capitula eosque qui electionis jure gaudent, ut eum eligant, quem digniorem judicaverint. Articuli decimus sextus, decimus septimus & sequentes ad episcopos suffraganeos & ad magnos vicarios, tamquam episcopalium cum episcopis functionum participes referuntur, eosque monent, ut invigilent, ne iis qui ad ordines se præsentant, desit qualitatum ulla quibus opus habent, ut Dei fideles ministri sint; & sedulo explorent eorum ritum & mores, causasque quibus potissimum ad petendos ordines permoveantur. Quatuor temporum, quarta, quinta & sexta feriis quibus ordines con-

feren-

antur, eos examini subdent, quin doctorum qualitas
in ii fumere possent, rationem habeant, nisi publice, &
quidem, ut de eorum ingenio nullus dubitandi locus fu-
et, doctores recepti fuerint. Subduntur etiam examini,
& religiosi ad ordines se praesentabunt.

In vicesimo octavo articulo statuitur, ut ordinis litteras
concedantur, ob sigillum quoque, unusque tantum
satus, albus dictus, ob operam, secretario tribuatur.

Tricesimus secundus articulus itemque tricesimus tertius
habent ad eos monitum qui plura, praesertim vero curata
habent possident, ne sibi de Papae dispensatione in id im-
ita blandiantur, eosdemque hortatur, ut excutiant con-
scientiam suam videantque, an eam a Deo obtinuerint; ne
in ipsi se fallant, suas ad episcopos dispensationes afferre
sunt, ut hi quidem sine animi praecupatione iudicent,
positio veritati congruat.

Prætorum primæ partis articulorum conclusio est satis fore,
ecclesiasticorum qui suo digne ministerio fungantur, epi-
scopi adsit exiguus numerus quam magnus inutilis, quique
grave pondus evadat.

Injus concilii pars altera quæ clericos spectat, dividitur
articulos triginta duos.

Remittit primus ad S. Hieronymum aliosque Patres, ut
sint, quæ vita clericorum, quod officium esse debeat, per-
tinetur.

Implicat secundus, e S. Hieronymi sententia, *clerici* vo-
alum, ut is nimirum sit qui ad Deum pertinet potiore
dem ratione quam fideles cæteri, qui ad eundem ipsi
sunt; & clericos hortatur tertius, ut omnem ex ani-
cupiditatem pellant.

In articulo quarto, presbyterorum ministerium tribuitur
præcipuas functiones duas, orandi scilicet ac docendi.
In nobrem, in articulis quinto & sexto, jubentur ecclesia-

Breviarium & publice & privatim attente ac pie dice-
episcoposque hortatur synodus, ut illud reformat ex-
gentque a Sanctorum falsis aut dubiis historiis pluribus,

ſacræ Scripturæ loco, poſitis, quæ una olim in Eccleſia legebatur.

In ſeptimo, vituperatur quorundam eccleſiaſticorum ſollicitudo, qui, alicujus teſtamenti, vel alicujus foundationis occaſione, nova officia novasque ſolemnitates in Eccleſiam inducunt.

In undecimo, aliquarum miſſarum quæ recens inventæ ſunt, peculiaria argumenta damnantur, quia pro cujuſvis imaginatione & arbitratu myſterium hoc applicari non debet. Damnantur etiam inconditæ proſæ quæ, ſine judicio, Miſſilibus inſertæ ſunt, præcipiturque Miſſalium & Breviariorum reformatio.

Decimus ſecundus & decimus tertius rationem præſcribunt, qua recitanda miſſæ verba.

In decimo quarto, prohibetur, ne quod muſicum canticum, ſeu pro pace, ſeu contra peſtem, in miſſa poſt elevationem canatur, cum illud tempus fit, quo quiſque in alto ſilentio defixus, humi proſtratus, & animo ad coelum erectus eſſe deberet, Chriſto Domino gratias acturus, cui placuerit ſanguinem fundere, ut nos a peccatis detergeret.

In decimo ſexto, damnatur, qui irreperſerat, mos, ut Trinitatis aut Spiritus Sancti miſſa diebus dominicis diceretur, earum loco quas Eccleſia iis diebus dicendas inſtituit.

In decimo ſeptimo, fideles hortatur ſynodus, ut animum referant ad confeſſionem quæ in miſſæ initio fit, quatenus abſolutio quam ſacerdos tribuit, eos ſpectat, ut ad miſſam digne audiendam per eam comparentur.

In viceſimo ſecundo pronuntiatur factum, luxum & avaritiam forte in cauſa eſſe, ut eccleſiaſtici male audiant; qui proinde, in viceſimo tertio canone, monentur, ut ſe ad exhibendum, non ad ſuſcipiendum ſervitium vocatos meminerint.

In viceſimo quinto, notatur optandum fore, ut eccleſiaſtici ne nuptiis quidem aſſeſſent.

Per triceſimum articulum, eccleſiaſticiſ ea venia datur, ut tenuem aliquam honeſtam artem profiteantur, cujuſ ope
sub

subsistere possint, quin sacerdotium in contemptum adducant; & per tricesimum primum, iidem vetantur mercatores agere.

Tertia pars, quæ cathedrales & collegiatas ecclesias spectat, unum & triginta articulos continet. Enuntiatur in primo cathedralem ecclesiam, quippe quæ episcopi sedes est, & primum gradum tenet, cæterarum quoque dioecesis ecclesiarum maxime regulis addictam esse, iisdemque facem præferre debere.

In altero, cum collegiatæ ecclesiæ secundum post cathedrales locum teneant, iisdemque dignitatibus insignitæ sint, utrarumque decanos operam dare debere, ut ea ratione clerici vivant, quæ eorum statui respondeat.

In tertio, satis esse cathedralium & collegialium ecclesiarum dignitates, & officarios id animo reputare quod significant officii nomina, quo funguntur, ut ad suas singuli obligationes adigantur.

In quarto, est in votis, ut nomini quod gerunt, canonicorum vita respondeat, videlicet, ut in rebus omnibus regulares sint, & meminerint, in prima quidem origine, suos majores in commune vixisse, quod indicat ædium ratio, quæ iis circum ecclesiam statutz sunt; & quemadmodum una omnibus mansio est, ita unum quoque sibi omnibus spiritum, unumque cor, primitivorum Christidelium exemplo, esse debere.

In decimo, præcipitur, ut canonici qui ab officiorum aliquo, ut a missa post epistolam, vel ab aliis post primum psalmum horis, abfuerint, distributionem quæ iisdem addita est, nequaquam percipiant.

Decimus quartus capitula de moribus diligentius accuratiusque quam hæctenus, haberi jubet, ibique non minus de lacris quam profanis rebus agi.

In decimo quinto, mandatur diaconis quibus consuetudo le disciplinz negotiis judicandi jus tribuit, ut, decano requirente, fungantur officio suo; quod si minus executi fuerint, decanus ipse & capitulum evadent eorundem negotiorum iudices; ut si decanus & capitulum jus reddere neglexerint,

rint, aut decanus quoque cum capitulo reus fuerit, ordinarius tum quidem erit negotiorum iudex.

Per articulum decimum septimum; decanus, cum primum intelligit inter canonicorum aliquos dissidium esse, eos componere debet.

Prohibetur per decimum octavum, ne, capitularium coetuum occasione, anticipetur aut differatur officium.

Decimus nonus expendi jubet cathedralium & collegialium ecclesiarum statuta, ut ex his expungatur, quod disputationi occasionem præbere potest, aut cum Evangelii puritate pugnare, cum eorum nonnulla sint quibus ferendis cupiditas causam dedit.

Per vicesimum primum conceditur, studiorum ergo, canonicis studentibus beneficiorum quæ possident census annuus, siquidem litteras afferant e quibus de studio constet; & per vicesimum secundum mandatur, ut juniores canonici recepti, quamvis eorum decessores possessionem non inierint, suorum beneficiorum fructus percipiant, quin seniores canonici recepti sibi inde quicquam vindicare possint.

Per vicesimum quartum statuitur, ut officialitas, ecclesiasticum forum scilicet, non amplius in ecclesia, sed in proximo aliquo loco habeatur.

In vicesimo octavo decernitur, ut collegiatæ non amplius, processionis ordine, ad cathedralem veniant, nisi quibus diebus episcopus officium peraget ex veteri consuetudine, ut ibi communionem aut episcopi benedictionem suscipiant.

Per tricesimum mandatur, ut in posterum collegiatæ ecclesiæ non amplius ad cathedralem ecclesiam veniant, cum ibidem vigiliæ ad episcoporum anniversarium canentur, ob vocum confusionem cujus causa cantus nullam religionem nullamque pietatem inspirat, sed easdem vigilias ipsæ in suis singulæ ecclesiis concinant, & postmodum ad cathedralem se conferant, ut missæ intersint.

In tricesimo primo queritur synodus ordinum, qui appellantur *minores* quatuor, nihil superesse nisi nomen, eorum nemine, qui eos suscipiunt, eorundem functiones obeunte, laicisque tantum nunc temporis eas peragentibus.

Hujus

Hujus concilii quarta pars quæ parochos eorumque vicarios, ac cæteros divini verbi ministros spectat, articulos octodecim continet.

In quinto, mandatur, ad impediendum, ne prava doctrina quæ disseminari coeperat, latius serperet, ut ne quis ad prædicandum admittatur, quin facultatem ab ordinario obtinuerit.

Atque ob eandem causam, & in sanctorum canonum consecutionem, vetantur per articulum sextum parochi suis ab ecclesiis regedere; ibique vicarios ponere, quin peculiaris in id veniam ab episcopis obtinuerint.

Per septimum, religiosi mendicantes, quin episcopis eorumve magnis vicariis se præsentaverint, ex Viennensis concilii mente prædicare prohibentur; & in sequentibus octavo & nono articulis iidem cavere monentur, ne, dum e suggestu dicunt, censoria virga parochos, ecclesiasticos, episcopos & magistratus notent, quod fere faciunt, ut populo placeant; quia, si parochi & ecclesiastici in aliquod erratum inciderint, suos ipsi superiores & judices habent; nec eorum est hos censuræ subdere, eorumdemque in ejusmodi personas objurgationes & dictoria populis scandalo potius afficiendis quam ædificandis inserviunt.

Notatur, in decimo, per execrandum abusum qui irrepsit exiftimationis & auctoritatis causa, quas monachi supra populorum animum sibi tribuunt, parochos ad jurandum adigi se passuros, ut apud eos monachi concionentur.

Quarta pars quæ parochorum vitam & mores spectat, articulos octo complectitur. In secundo, parochis concilium commendat, ut scientiæ rectam vitæ rationem addant, propterea quod bonorum operum quam verborum vox vehementius efficit, efficaciusque persuadet; & in tertio, concilium profert ea S. Pauli ad Timotheum verba, haud satis esse, quid credere debeat, eum scire, sed oportere, ut pura ipse mundaque conscientia sit.

Sexta pars quæ de concionatoris qualitatibus agit, viginti septem articulos continet. In octavo, nono, decimo, undecimo, &c. concilium divini verbi præcones hortatur, ut,

quoad fieri per eos poterit, suum auditorum captui sermonem accommodent; ne modo unam, modo aliam sententiam prædicent; ne suis sermonibus ineptias & fabellas admisceant; ut, quicquid profanum est, eamque falsam eloquentiam quæ verbis continetur, easque pravas facetias & dicta quæ risum movent, evitent; ne quid dicant, quod ecclesiasticas & sæculares potestates offendere & irritare possit; & converso, populos ad eas obsequio afficiendas, Deumque pro iisdem orandum hortentur; ne doceant, ut fidei dogma quod Ecclesia non definiit; ut Evangelium explicant e Patrum mente; fidelibus explanent Dei præcepta, fidei præcipuos articulos, ostendantque, quis esse debeat imaginum usus, quidque Missæ cæremoniæ significant.

In articulis vicesimo secundo & vicesimo tertio, jubentur parochi quibus ingenii minus ac scientiæ est, edito crucis signo, divinoque implorato auxilio, Epistolam & Evangelium legere, ea populo simpliciter explicare, selectis peculiaribus locis quæ eum ad vitam, ut christianum hominem decet, agendam, Deumque & proximum amandos ferunt; ei pariter Ecclesiæ ea die ad Deum precem explicare: eumque hortari, ut Deum & ipse corde & spiritu, si minus eadem verba dicere potest, eundem in modum oret; eosdem præterea hortatur, ut ne narrandis Sanctorum historiis & miraculis immorentur, sed ad Epistolam & Evangelium explananda diligentius incumbant, & ad sermonis finem, eorum quæ dixerint, brevem epitomen edant quæ auditoribus utilis esse possit, iisque magis magisque quas prædicaverint, veritates inculcent.

Septima pars quæ de Sacramentis agit; tributa est in articulos quinquaginta duos quorum priores septem baptismum spectant rationemque qua super eo pastores erudire suos parochianos debent, docentes, quis hujus Sacramenti effectus sit, cur unctiones, saliva & reliquæ cæremoniæ in baptismi administratione adhibeantur, quibusque de causis patrinis sumantur, significantes longe maximum abusum esse pueros ad patrinorum officium suscipi, qui id non intelligunt, quod pro aliis promittunt, & ad hanc etiam cæremoniam ve-

nire

nam luxu, cui solum ut abrenuntiaretur, ad eandem adductum est.

In octavo articulo ad decimum tertium usque, de conditionis Sacramento agitur, quippe quod Sacramentum quod fidelis a quo suscipitur, gratiam confert, & vim habet, ut daemones obsistat; quamobrem illud olim dabatur infirmis, ut, per adeo infirmam, tamque ad malum proptetatem, ejusdem Sacramenti vi fulcirentur; cum tamen Lateranense concilium judicaverit satius fore, ut hoc Sacramentum iis præberetur, quibus plus cognitionis inesset, et paulo magis ætate provecti essent.

In undecimo, vetantur convivia quæ post baptismum, quæ post confirmationem agitantur.

In articulo decimo tertio ad tricesimum usque, de Eucharistia sermo est. Dicitur primo loco populum docere se debere certissime credere in eucharistiae Sacramentum Christi Domini Corpus & Sanguinem esse, tam sub specie quam sub vini specie; eum qui sub una tantum specie communicat, Christi Domini Corpus & Sanguinem participare, eique nihil esse, cur se specierum altera privatum querat, quoniam, sub una tantum, omnino totum Christi Domini Corpus & Sanguinem recipit; & fidelem quemque sacrali in eucharistia Christi Domini præsentia persuasum suæque certum hanc in missa, cumque ad infirmos detur, adorare debere.

In articulis decimo octavo, decimo nono, vicesimo secundo & vicesimo tertio, de dispositionibus verba fiunt quas recipere debet, qui ad hoc Sacramentum accedit; hæc porro conscientia pura, ab omni ad peccatum affectione reatum cor, & viva fides qua certi simus in hoc Sacramentum vere Christi Domini Corpus immolari ejusque Sanguinem fundi.

In vicesimo quinto, vicesimo sexto, vicesimo septimo & vicesimo octavo parochis commendatur, ut populum erudiat, doceantque, quid missa sit, moneantque eam sacrificium esse quod nobis Christi Domini mortem exhibet ejus remissionem renovat; ei singulas missæ partes & pre-

ces explicent; ostendantque, quemadmodum ea defunctis utilis est; sed ita quidem, ut eam comitari non debeant ea pompæ omnes quæ in exequiis fiunt, ingensque religiosorum & presbyterorum numerus; hæc enim non nisi perturbationis plus afferunt, & in causa sunt, ut pietatis & modestiæ minus funeri sit; quamobrem, subdit concilium, qui preces pro defunctis multiplicare voluerint, se melius gerent, si suis in monasteriis monachos, suisque in ecclesiis ecclesiasticos, ibi Deum oraturos missasque dicturos reliquerint, quam si eos ad funus acciverint.

A tricesimo articulo ad quadragesimum usque, de poenitentiae Sacramento & qualitatibus agitur, quas confessorius habere debet. In tricesimo pronuntiatur veteres orthodoxos admisisse in poenitentiae Sacramento partes tres, videlicet, contritionem, confessionem & satisfactionem seu dignum fructum poenitentiae. In tricesimo primo commendatur, ut poenitentia populo prædicetur, quoniam per poenitentiae prædicationem coepit Evangelii prædicatio. In tricesimo secundo, respondetur iis peccatoribus qui ajunt se non resipiscere, quia Deus momentis singulis adstat ad cordis januam, ad quam per internam externamque vocem pulsat.

In tricesimo tertio & sequentibus, quoad qualitates quibus confessorius præditus esse debet, oportere dicitur, ut is integerrima vita sit, doctus omninoque secreti tenax; ad suavitatem factus qua peccatores pertrahat, & ejusmodi, ut poenitentes soletur; firmitate polleat, ut eos arguat, & prudentia, ut remedia pro malis adhibeat; erigat tranquilque irrequietam eorum conscientiam, qui semper sibi videntur haud se bene satis in confessione explicuisse, circumstantiam aliquam omisisse, semperque opus habere suas confessiones alteri confessorio repetere; eos certos faciens Deum a nobis, in confessione, cordis tantum sinceritatem, non autem scrupulosiorem quamdam investigationem requirere. In tricesimo sexto, a reservatis casibus qui occulti sunt, absolventi potestas parochis datur; primo quidem, quia qui in reservatum casum aliquem lapsi sunt, ad magnos vicarios eosve qui absolventi facultate pollent, quærendos pergere jussi, negligentiores evadunt, ut se a lapsu erigant, aut eo

se conferre aspernantur; deinde vero, quia adolescentes feminasque retinet pudor; iidemque, cum poenitentiarios, quin innotescat, adire non possint, ne sibi dedecus afferant, in iis erratis, servato silentio, permanent.

A quadragesimo ad usque quadragesimum septimum, de matrimonii Sacramento sermo est; conciliumque testatur optandum fore, ut vetus is, ante initum matrimonium, jejnandi & communicandi rectus utilisque mos restitui posset. Mandat parochis, ne in matrimonium jungant filios familias, sine parentum consensu; ne quem conjugant, quin futurum matrimonium ter enuntiaverint, itemque ne alienigenas ignotosque copulent sine domicilii locorum litteris quæ fidem faciant eos conjugatos non esse, ac sine proprii parochi venia per quam ab alio consociari possint; ac si inter eos qui matrimonium contrahunt, intersit cognationis gradus aliquis, hujusque dispensationem iidem a Papa obtinuerint, rem ad trutinam revocent; quod si forte compererint expositionem haud veritati congruere, eos moneant dispensationem quam impetrarunt, nullam esse; itemque eos ludos prohibeant, qui in ecclesia post matrimonii celebrationem aguntur, cujusmodi is erat, ut sponsus incitaretur.

In quadragesimo nono & quinquagesimo de extrema unctione fit sermo. Jubetur parochus, hoc Sacramento administrando, explicare S. Jacobi testimonium, ad mortem hortari ægrotantem, eumque ad finem ultimum præparare.

In postremis articulis, præcipitur, ut, quicumque in Ecclesie communione mortui sunt, sepultura donentur, etiam si subita morte sublati essent, cum justitiæ consonum sit, ut fideles, qui cum iis, dum viverent, communione juncti erant, post eorum mortem in eadem permaneant. Interdicitur, ne sepulturæ dentur hæretici, excommunicati, latrones publici, quique ipsi sibi mortem consciverunt, qui denique in lethali peccato supremum diem obierunt, quin ultimum poenitentiae specimen exhiberent.

Octava pars quæ de parochorum sustentatione agit, articulos septem complectitur. Vetantur parochi quicquam ob Sacramentorum administrationem & sepulturam sumere;
man-

mandaturque, ut tenuis fundus parochis designetur, persciaturque, ut ipsi decimis fruantur quas laici usurparunt; iisdemque parochis, Dominici Natalis, Paschatis, Pentecostes & Assumptionis B. Virginis diebus festis, solvantur denarii duo, qui oeconomo in manus tradentur, ut vitentur litigia quæ parochos turbare possent, omnisque suspicio amoveatur.

Nona pars quæ ecclesiasticas constitutiones ecclesiarumque consuetudines spectat, unum supra viginti articulos continet. In primo, oportere dicitur, ut populo significetur varios usus, qui in singulis ecclesiis obtinent, cum nullo ex capite cum fide pugnent, servandos esse, seu tamquam ab apostolis derivatos, seu tamquam per plenaria concilia inductos. In altero, concluditur, quandoquidem Ecclesia jejunia præcepit, hæc ipsa servari debere, ac re sane vera, magnum propriæque dictum jejunium ab omni peccato abstinentiam esse; animo tamen reputandum cætera statuta esse, ut ad hoc perveniatur.

In tertio, notatur Ecclesiam nihil mandasse, quod S. Pauli doctrinæ adversaretur, cum quorundam ciborum usum certis quibusdam diebus prohibuit, quoniam non eos tamquam immundos spectavit, sed ab iis abstinendum statuit, ut caro maceraretur; itaque pronuntiatur in quarto Ecclesiam mandantem, ut statis diebus a quibusdam escis abstinere, non proinde fidelibus offendicula tetendisse, quoniam eos huic legi eximit, cum charitas aut necessitas ita postulant.

In quinto, concilium monet non esse mentem Ecclesiæ sequi, jejunii diebus, ex piscibus convivia parare æque sumptuosa ac si e carnibus instruerentur, quandoquidem intemperantia quam cohibendam Ecclesia sibi proponit, non minus ferculorum e piscibus copia, quam carnibus excitatur. In articulo sexto, interdicitur carnis usus sancto Quadragesimæ tempore, infirmitatis causa, quin a paracho venia impetrata fuerit.

In septimo dicitur jejunio & precibus quæ *Rogationes* appellantur, id causæ fuisse, quod, cum festum hoc incidat

In vernum tempus, illud nempe quo, fere, bellum agitur, quoque terræ fructus, utpote adhuc efflorescentes, gravissimo periculo obnoxii sunt, datur opera, ut per eam poenitentiam easque preces divini Numinis ira leniatur, ejusque benedictio supra terræ bona trahatur; atque hac ipsa de causa processiones per agros, in articulo octavo, concilium statutas ait; at, quia sæpe fit, ut, quod sanctissime institutum fuit, peccati occasio per hominum nequitiam evadat, satius visum est, ut hæ processiones circum Ecclesiam fierent.

Per articulum nonum mandatur Christifidelibus, ut dominicum diem sanctificent, in ecclesiam convenientes, ut missæ interfint, in eaque communicent; ut Dei verbum audiant, psalmosque & hymnos concinant. Per decimum, eo die nundinas haberi, tabernas frequentari & choreas agi prohibetur.

In decimo secundo & decimo tertio articulis præcipitur, ut populus edoceatur unctiones quæ fiunt, dum altaria consecrantur, ecclesiæ dedicantur & calices benedicuntur, non judaicas, ut nonnulli dictitant, sed sanctas cæremonias esse quas Papa Silvester instituit, ut fidelibus significaretur eos, cum super iis altaribus offerent, cum Deum in iis templis orabunt, cum Christi Sanguinem per eos calices sumunt, solatii genus omne & gratiæ unctionem e cælestibus sedibus percepturos.

Enuntiatur in decimo quarto æra campana benedici, quia ad sanctum usum consecrata sunt, evaduntque militantis Ecclesiæ tubæ ad fideles, ut ad precem coeant, excitandos, eorumque hostem, dæmonem expellendum qui se grandini & procellis miscet, ut Christifidelibus noceat.

In decimo quinto, si ecclesiæ, cum pollutæ fuerunt, reconciliantur, non id propterea fieri, quod vere pollutionis fuisse possint, quandoquidem is locus est in quo fideles a suis omnibus sordibus absterguntur, at eas per asperisiones & preces reconciliari, ut iis horror inspiretur, qui ibidem crimina perpetrarunt, iidemque moneantur, si inanimatus locus qui ipse per se nullius criminis reus esse potest, detergi-

tur

tur & purgatur, eos debere, potiore jure, a suis se criminibus abluere & purgare, quippe qui viva Dei templa sunt.

In vicesimo primo, concilium vult id episcopis curæ esse, ut abusus corrigant, qui in confraternitatibus comperiuntur, quarum scilicet sanctus usus evasit crapulæ & in Principes conjurationis occasio.

Decima pars quæ monasticam disciplinam spectat, continet articulos undeviginti. In primo, dicitur monastica vita, licet, cujusmodi in præsentia est, ab ea differat, quæ paulo post Apostolorum tempora cœpit, eadem tamen ad evangelicam perfectionem acquirendam magnopere conferre posse, si, quicquid amplectuntur, ipsius regulas accurate sequantur; at, quo difficilius est, ob carnis fragilitatem, ejus regulas ad amissum servari, superiores jubentur eo diligentius accedentem quemque, ut religioni nomen det, peculiariter vero puellas examinare.

In tertio, mandatur, ut parentes moneantur, ne filios in religionem ingredi cogant, adeoque timendum sit, ne iidem incidant in proselyti poenam, quem Phariseorum cura traxerat.

In septimo, dicitur seligi posse religioforum aliquos in universitatem mittendos, ut ad theologiæ studium incumbant; ea tamen lege, ut hi quidem in monasteriis, non autem in privatis domibus degant.

In octavo, præcipitur, ut monialibus, bis aut ter in anno, confessori extra ordinem dentur, apud quos suas esse conscientias exonerare possint, cum apud confessorium qui ex ordine earum confessiones audit, fidenter id facere sæpe nequeant; deturque opera, ut ad religiosarum confessiones excipiendas bene morati, prudentes idoneique viri eligantur, qui cavebunt, ne eas super peccatis interrogent de quibus se non accusant, veriti, ne eas doceant, quod nesciunt; quique earum confessiones non seorsim, privatoque in loco, sed aliis monialibus præsentibus, audient, ut non malum solummodo, verum etiam, quæcunque subesse posset, mali suspensionem evitent.

In nono,

In nono, qui in civili societate vivunt, quorumlibet monasteriorum ingressu prohibentur, quia, per eorum, qui irrepsit, abusum, monasteria quæ quidem virorum sunt, cum virtutum scholæ & pauperibus hospitia essent, tabernæ evaserunt, quæ vero feminarum sunt, tamquam depravationis & licentiæ loca spectantur.

In undecimo, œconomorum institutio decernitur in monasteriis in quibus abbatissæ, nulla non auctoritate & reddituum administratione gaudentes, eos in sumptus impendunt, qui cum earum statu nulla prorsus ratione congruunt, eoque religiosas redigunt, ut fame pereant; statuiturque, ut temporalium bonorum administratio penes hos œconomos sit, iidemque quotannis ejus rationem reddant.

In decimo quarto, commendatur, ut visitentur & reformentur domus equitum hospitaliariorum ordinis Teutonici, sancti Joannis Baptistæ & sancti Antonii, ibique divinum servitium & hospitalitas restituantur; impediatur, ne defunctorum Commendatorum bona ab ordinis magnis magistris tollantur, & in exterarum regiones deportentur; invigileturque, ut hæc bona in Ecclesiæ vel successorum necessitates impendantur, aut in pauperes ibi degentes, ubi eorum commendæ sunt, erogentur.

In decimo sexto, religiosos & religiosas hortatur synodus, ut sacris se Litteris imbuant, manuum operibus vacent, & in primis ad sacros libros exscribendos incumbant, eo consilio, ut animi & corporis alimentum ex hoc labore percipiant.

In decimo octavo, vetantur religiosi & religiosæ scribere & accipere litteras sine suorum superiorum nutu.

In decimo nono, maxime necessarium fore dicitur, ut sæculares canonicissæ quæ vota non edunt, reformarentur, quia paulo licentius, atque adeo, plurimum judicio, ad scandalum effusam vitam agunt.

Pars undecima spectat hospitalia, continetque articulos septem in quibus dicitur, primo, canones, Imperatorumque & Regum leges hospitalium, in ditionibus, institutionem mandasse, ut in ea reciperentur in iisdemque alerentur adve-

næ, pauperes, orphani, senes, infantes, amentes, leprosi & insanabiles; episcoporum esse iis servandis invigilare quæ statuta sunt, ea restituere quæ collapsa, suasque curas impendere, ut, his in domibus, quoad eos qui ibidem conclusi sunt, nihil eorum negligatur, quæ ad animarum salutem spectant; ut iis Sacramenta administrentur; ut iisdem, dum morbo laborant, spirituales & corporales medici dentur, in easdemque domos tantummodo qui laborare non possunt, recipiantur.

In articulo quarto, mandatur peculiariter, ut leprosi concludantur, itemque qui malo subsunt, quod communicari potest, quia in societate versantes possent eos inficere ad quos accederent; quod si hospitalibus addicti redditus hæc iis alendis pares sunt, statuentur, qui pro iis quærent, in eundemque finem ponantur in ecclesiis ad stipem cippi potius quam sinantur hi miseri pauperes victum petere & in communi commercio existere.

Per articulum quintum, prohibetur, ne mendicantes quibus ad opus est virium satis, in hospitalia recipiantur, aut mendicare sinantur; præcipitur etiam, ut capiantur & puniantur; cum satius sit ei panem negari, qui esuriens id facere negligit, quod debet, illectus certa fidentia eum sibi non desore, quam dari, miseria fucum faciente, & ita quidem inertiam foveri.

In sexto articulo, damnatur quorundam administratorum abusus, qui, neglectis iis qui vere pauperes sunt, ex hospitalium redditibus eos alunt quorum studio ducuntur, & in causa sunt, ut iisdem in affluentia mollique desidia vitam agant.

In septimo, admonentur administratores, ne imitentur Judæ consilium, id sibi sumentes quod pauperibus additum est; quamobrem præcipitur, ut administratores hi, quotannis, apud magistratum, præsentem paracho, rationem reddant.

Hujus concilii decima secunda pars quæ scholas & typographos spectat, continet articulos novem. In primo, dicitur, quoniam apprimè est ex Ecclesiæ re, ut æque omnium, seu

vi seu magni sint, reformationi consulatur (& qui-
c potissimum tempore quo hæresis, peculiariter scho-
lavore, per universam Germaniam serpit), ut id ma-
diatur, mandari, ut e pagis & urbibus pellantur mi-
idam magistri qui, privatis in cœtibus, sibi arrogant
i munus, eorumque loco statuantur, ad parvas ha-
scholas, magistri qui mente polleant, quorumque
strina & integra vita sit.

ertio articulo, queritur synodus haud executioni
ri Lateranensis concilii, sub Innocentio III. habiti ca-
qui in cathedralibus & collegiatis ecclesiis jubet fun-
atui ad idoneum magistrum sustentandum qui doceat
atque earundem ecclesiarum clericos, quandoquidem
n id instituti sunt adeo modici, ut inveniri probus
sque vir nequeat, qui clericorum institutionem, hac
mercede, sibi sumere velit; cum porro negotium hoc
arvi momenti sit, quoniam quicquid boni in republica
e est, hinc nimirum pendet, e re fore, ut huic rei
atur.

uinto, proponitur, ut, quia malo fato sit, ut uni-
tes novis hærelibus infectæ sint, sumatur ex ecclesia-
m bonis ad sustentandos magistros satis, quoad cleri-
orum parentes mercedi iisdem solvendæ non sunt.

exto, testatur concilium sibi quidem in votis fore, ut
res, e Basileenſis concilii mente, vacantibus bene-
viros in universitatibus aliqua graduatos præficere jube-
, atque ita clerici ferrentur ad studium, ea beneficiis
rendi causa.

septimo, optaret præterea concilium, ut servaretur
rii III. constitutio in qua Papa mandat, ut canonici,
os quinque studiorum annos, suorum canonicatum
s percipiant.

nonum, vetatur quisque typographus, bibliopola,
storaneus propola imprimere, vendere, expedire li-
ullum qui non examinatus fuerit, nec editoris no-
k cognomen præferat, urbisque locum indicet in quo
editus fuit, itemque ullum solutum folium impressum

picturæve quod non a Commiffariis designatis vifum & exam-
natum fuerit.

Decima tertia pars quæ contentiofam ecclefiasticorum ju-
rifdictionem fpectat, quatuordecim articulos continet.

In quinto, monentur iudices, ne ullam unquam ecclefi-
fticam cenfuram pronuntient ob injuftas aut leves caufas, vel
per indignationem, nec fervatis formis quas jus præfcribit,
atque adeo quin fubfit credendi locus non alia ratione reum
ad refipifcentiam trahi poffe.

Per feptimum articulum, injungitur promotoribus, ut fo-
lum fuper iteratis querelis quas prudentes homines, non au-
tem maledici & male animati detulerint, examen inflituant;
& ante etiam quam publicas inquisitiones edant, de criminali-
bus occulte quærant, quæ accufatis per libellum in eosdem
exhibitum imponuntur; delatoresque ad expenfas damnent,
fi facta quæ propofuerunt, probare non poffunt.

In octavo, pronuntiatur malo exemplo fore pecuniaria
tantum pœna concubinariorum reosque publicos affici, quia ita
præbetur credendi locus ea crimina perpetrandi libertatem
emi poffe; fi tamen perfonæ & culpæ qualitas pecuniariam
pœnam meretur, tum quidem pecunia in pios ufus impen-
denda decernitur, ne præbeatur dicendi locus ejusmodi pœ-
nam ex avaritia, non autem correctionis in modum, impo-
fitam fuiffe.

In nono, fæculari brachio traduntur ii quorum crimina
degradationem merentur.

In decimo, mandatur, e Moguntini concilii mente, ut
executores testamentarii, fi teftatoris voluntatem executi
non fuerint, fuis ipfi legatis priventur; & per hunc eun-
dem articulum, invigilare jubetur promotor, ut ecclefiasti-
carum perfonarum teftamenta intra annum executioni man-
dentur, ut teftamenta ab ecclefiasticis edita infinuentur, fed
in acta referantur intra mensem ab eorum morte; & legata ad
res a jure vetitas designata in pios ufus convertantur.

In undecimo, ftatuitur, ut, cum Colonienfis diocefeos
ecclefiasticus ab *inteftato* decefferit, ejus bona, iis exceptis
quæ a familia derivantur, quæque ad ejus hæredes pertinent,

in pios

in pia ad ejusdem animæ salutem opera conferantur, deductis ære alieno & funerum sumptu.

In duodecimo, Colonienſis archiepiſcopus non eſſe contendit, cur ei pars impugnetur, quam, deductis debitis quæ immobilium bonorum a familia venientium propria non ſunt, in eccleſiaſticorum bonis ſumit, quippe quæ ex conſuetudine & conventionem quam ipſe cum clero iniit, eidem debetur, cum etiam gaudeat, ex canonum diſpoſitione, majoris partis ſumendæ jure cui tamen ultro cedere maluit.

Per articulum decimum tertium, prohibetur, ne, quam ſæpe fit, juſjurandum a partibus exigatur, niſi res ita poſtulet, quia fieri non poteſt, quin illud tam crebro præſcriptum perjuriam bene multa ſecum trahat.

Hujus concilii decima quarta & ultima pars in qua de epiſcoporum & archidiaconorum viſitatione, deque diœceſanis ſynodis ſermo eſt, articulos continet viginti quatuor. In primo, dicitur fruſtra leges & conſtitutiones edi, niſi eas executio conſequatur; quamobrem, ne reddantur inutilis, quæ in præſenti concilio hoc editæ ſunt, iis quibus, epiſcoporum nomine, demandata eccleſiarum viſitatio eſt, in mandatis datur, ut earumdem executionem curent.

In ſecundo, præcipitur, ut primo quidem eccleſiæ cathedrales & collegiatæ; tum religioſorum & religioſarum monaſteria, parœciæ, ſcholæ & bibliothecæ, denique hoſpitalia viſitentur.

In quarto, dicitur, in cathedralibus & collegiatis eccleſiis, initio ſtatim, primas dignitates, potiſſimum vero decanos reformari oportere, quia eorum exemplum ad eorum emendationem quorum regimini præſunt, multum conferre poteſt.

Pronuntiat quintus, cum, pluribus in locis, ea ſit in clero depravatio, ut prælatorum auctoritas contemnatur, viſitatoribus id curæ fore, ut turbulentos animos arguant corripuantque, & perduelles puniant.

Sextus mandat, ut reformentur abuſus, qui in monaſteriis exiſtunt, data opera, ut regula ibidem ſervetur.

Septimus parochum jubet de tempore viſitationis epiſcopi, liquanto prius, populum commonefacere, ut eidem interſit,

& ad Sacramenta quæ unus episcopus administrare potest, suscipienda se comparet.

Octavus expedire pronuntiat, ut magnus vicarius aut visitatorum unus sermonem habeat.

Nonus & sequentes peculiaria visitationis acta præscribunt; ut parociæ rector interrogetur, parochusne in titulum an vicarius sit; ut idem super moribus, doctrina, ministerii functionibus, studiis & libris examinetur; ut exploretur, an in ejus parocia hæreticorum aut schismaticorum aliqui sint; an ibidem superstitiones & fortilegia exercentur; an perjuria, blasphemiae, adulteria & alia crimina perpetrentur; an ecclesiasticæ censuræ spernantur; an pastori pareatur; an sint qui ad Sacramenta non accedant; an jejunia & festa serventur; an probe infantes erudiantur; an hospitalium cura sit. Inquirendum præterea, an recte parochus in ecclesia divinum officium peragat; an satis caute decenterque eucharistiam & sanctum chrisma custodiat; an nitida sint & apta ornamenta; an ecclesia & curialis domus sartæ tectæque serventur; aliqua, necne, facta sit alienatio bonorum ecclesiæ, &c.

Mandatur, in articulis decimo septimo, decimo octavo, decimo nono & vicesimo, ut, ex usu veteri, provincialia concilia duo singulis in unaquaque provincia annis habeantur, ad quæ archidiaconi & decani rurales convocabuntur, quorum ad edendas constitutiones sententia sumetur, quique provincialis concilii statuta in particularibus synodis enuntiant; & quo possit, ut oportet, id perfici, archidiaconis ea cura erit, ut officiales & decanos rurales habeant, qui ad suum obeundum munus apti sint.

Vicesimus primus renovat inquisitionis formulam qua cujusque pagi tres aut quatuor fideles personæ, per jusjurandum adigantur, ut depravationes erroresque quos norunt, detegant; & ut impediatur, ne usus hic ad abusum trahatur, quemadmodum contigit hoc officio iis demandato, qui eodem utuntur, ut in honestos homines calumnias struant, aut ex iis pecuniam extorqueant, præcipitur, ut probi solum viri, fide digni, quique de mala voluntate suspecti non sint,

sint, eligantur; & canonicæ poenitentiae, non autem pecuniariae poenae publicis peccatoribus imponantur.

Statetur concilium, in postremo articulo, plures alios corrigendos abusus existere quos hæc decreta non complerantur; iisque congrua in visitationibus & futuris synodis afferenda remedia sibi proponit. *Reg. Tom. XXXIV. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. IX.*

Concilium Coloniense, ann. 1549.

Adolphus, Archiepiscopus Coloniensis, hoc suæ provinciae concilium, ab undecima Martii die ad usque Aprilis decimam nonam ann. 1549. eo consilio celebravit, ut ad disciplinæ & morum reformationem subsidia quæreret. Notat eorum præcipua sex quæ nimirum sunt: studiorum, præsertim vero sacrorum studiorum restitutio; eorum examen quibus sacri ordines aut beneficia conferuntur; ecclesiasticorum in suis obeundis muneribus diligentia; archiepiscoporum, episcoporum, archidiaconorum, omniumque ad quos id juris pertinet, visitationes; conciliorum aut synodorum crebra celebratio; denique ecclesiasticæ per abusus plures propemodum extinctæ corruptæque jurisdictionis redintegratio.

Plura deinde statuta concilium super his singulis capitibus edidit; super primo, ut caveatur, ne juventutis institutio nisi iis conferatur, quorum fidei puritas & morum probitas certo cognoscitur; ut universim in scholis non nisi grammatica, poesis, dialectica, rhetorica, arithmetica & liberales artes cæteræ doceantur; ut dominicis tantum diebus epistolarum, evangeliorum, psalmorum aut Salomonis parabolarum textus in iis explicetur; philosophia vero, jurisprudentia, medicina & theologia solum in universitatibus edoceantur. Prohibetur, ne quis legatur in scholis liber, quin a lecano facultatis artium propioris universitatis, aut ab alio quem loci episcopus nominaverit, approbatus fuerit. Ibi lem interduntur, sub excommunicationis poena, libri quicunque fidem aut mores corrumpere possunt, cujusmodi sunt Erasmi colloquia, & opera Lutheri, Bucerii, Calvinii,

Melanctonis, &c. In ordinem denique redigitur id quod canonicos, qui in universitatibus studere debent, theologiarum institutionem, & theologiae in Coloniensi universitate lectionum restitutionem spectat.

Super altero adjumentorum seu subsidiorum capite, jubentur episcopi eos quos ordinant quibusve missiones conferunt, examinare vel examinandos curare. Triplex ad ordines ut ad matrimonium enuntiatio praecipitur. Eos concilium, quibus per electionem, aut praesentationem, aut resignationem, aut permutationem de beneficiis provisum est, congruis de vita & moribus fidem facientibus litteris munitos, & ante diligenter examinatos vult, quam suorum beneficiorum possessione donentur. Intur consilium petendi a Papa revocationem collationum pleni juris, quas ecclesiastici praesules ediderunt, nisi provisos episcopus examinaverit & approbaverit; nullaeque declarantur hae collationes, cum a laicis editae sunt.

Super tertio, mandatur praelatis, archidiaconis caeterisque qui in gradu constituti suas ipsi per se functiones obire non possunt, ut has iis tantum committant, qui iisdem recte obeundis idonei sunt. Ejusmodi commissiones vendi emique, sub excommunicationis poena, vetatur. Jubentur ecclesiastici judices canonicas ob peccata poenitentias imponere, nec ea per pecuniam remittere. Qui in collegiis primas tenent, suo satis officio facere, decani vero, abbates, abbatissae residere jubentur. Beneficiorum quae animarum curam adjunctam habent, pluralitas interdicitur. Statuitur reddituum modus, qui parochis tribuendi sunt; nec finuntur iidem terras aliosve fundos ad annum censum conductos tenere.

Su er quarto, mandatur episcopis & archidiaconis, suas ut visitationes saepenumero peragant, ad haereses, schismata, schandala, omnia denique vitia quae succrescunt & multiplicantur, visitatoribus dormitantibus & stertentibus, exstirpanda. Vult concilium, ut episcopi exempta loca & non exempta perinde visitant; omnesque visitatores ecclesiasticas censuras adhibendi potestate polleant, ut sibi obedientiam

concilient; procurationis jus quo visitatores gaudent, moderatur, pauperesque parœcias quæ huic iis juri solvendo non sunt, gratis visitatas vult.

Super quinto, mandatur, ut bis in anno dioecesana synodus, & tertio quoque anno provinciale concilium, ex Basileensis concilii decreto, celebrentur in quibus instaurentur pristinoque robori reddantur veteres canones, aut novæ condantur, siquidem ita facto opus fuerit.

Super sexto, ecclesiastica jurisdictio per sacram Scripturam & traditionem statuitur; vetantur laici, excommunicationis indicta poena, ejus usum turbare & impedire; præcipiturque, sub eadem poena, magistratibus, ut ad Ecclesiæ judices remittant causas quæ matrimonium spectent, itemque cæteras causas omnes quæ spirituales sunt. Sequuntur id constitutiones triginta octo quas subdimus.

1. Quicumque religiosos aut religiosas receperit, qui institutum suum deseruerunt, excommunicationem *ipso facto* subibit.

2. Eadem in religiosos, religiosas aut presbyteros poena, qui matrimonium inierint, quia nulla, sacrilega & execranda ejusmodi matrimonia esse certum est.

3. Poena eadem in monachos & presbyteros aut clericos beneficiarios qui in eo animum obfirmant, ut apud se concubinas aliasve feminas suspectas detineant.

4. Eadem in eos poena qui errabundos monachos sinunt ecclesias regere & Sacramenta administrare.

5. In religiosas quæ sui ordinis habitum mutant, poena eadem.

6. Monachi omnes apostatæ adiguntur, ut ad sua monasteria regrediantur, salutarem poenitentiam ibidem acturi.

7. Quicumque & quæcunque sua monasteria, vel unitatem fidemve Catholicæ Ecclesiæ deseruere, absolutionem & reconciliationem a sancta Sede petere debent.

8. Sacerdotes sæculares aut regulares qui schisma vel hæresin deserunt, ut in Catholicæ Ecclesiæ sinum redeant, se non ante ecclesiastici ministerii functionibus immiscebunt, quam

abſolati, reconciliati, liberatique ab irregularitate fuerint, in quam inciderunt.

9. Nihil omittetur, ut humaniter ſuaviterque revocentur ad Catholicæ Eccleſiæ ſinum errantes quique, iis propoſita veniæ ſpe.

10. Rogantur principes & magiſtratus, ſua ut auctoritate adhibita apoſtatas ad ſua clauſtra, & hæreticos ad Eccleſiæ ſinum reverti jubeant, cogantque.

11. Adigentur etiam, ut ſua ad clauſtra redeant apoſtata, quæ per ſanctæ Sedis diſpenſationem egreſſos contendunt.

12. Qui eccleſiaſticorum bonorum adminiſtratione gaudent, ea ſe fideliter ſervaturos geſturosque jurabunt, eique legi ſuberunt, ut cui jus poſtulat, ſuæ geſtionis rationem reddant, quoties id facere juſſi fuerint.

13. Qui parochialium aut collegialium eccleſiarum cuſtodix curæque addiſti ſunt, ſuperpelliceo induti erunt, cum in eccleſia ſuum munus obibunt.

14. Paſtores & concionatores hortabuntur populos, ut ad Paſchatis ſeu Pentecoſtes vigiliam uſque differant infantium baptiſma, qui paulo ante hæc duo feſta nati fuerint, dummodo nulli vitæ periculo infantes ſubſint.

15. Non conferetur pueris baptiſma niſi mane, & quidem in eccleſia tantum, exceptis principum filiis, qui, prout Viennenſe concilium licere voluit, domi baptizari poterunt. Aberunt a baptiſmi-cæremonia convivium & crapula.

16. Pueros e baptiſmali fonte levare, aut nuptiis intereſſe religioſi non poterunt.

17. Nec hiſtriones in religioſarum monaſteria ingredi, ut ſuos ibidem ſcenicos actus repræſentent, nec ejusmodi repræſentationibus religioſæ intereſſe poterunt.

18. Paſtores & concionatores populum hortabuntur, ut toti, quanta eſt, miſſæ adſint, non autem ab altari ad altare diſcurrant, quin ad ullam peculiariter miſſam conſiſtant.

19. Cum plures ſimul in eadem eccleſia miſſas dici neceſſe erit, perficietur, ut privatæ miſſæ ante ſolemniſ miſſæ Evangelium, aut ſaltem ante conſecrationem abſolutæ ſint, nec
alia

nisi post communionem inchoabuntur. Neque vero ulla dicetur sermone tempore.

1. Concionatores hortabuntur populos, ut suas ad missablationes peragant, in grati animi argumentum ob beia quæ a Deo acceperunt.

2. Si permovendi adigendique sunt populi, ut missas ad lem animæ defunctorum dicendas curent, avertendi que sunt, ne iis magnifica funera parent, quæ licen- s comestiones & crapulæ consequantur.

3. Graves & modestæ processiones erunt. Procul ab iis, risus, choreæ, frivola colloquia, omnisque indecen- In iisdem non nisi una tantum B. Virginis, itemque & unica cujusque Sancti imago deferri poterit.

4. Dabit clerus operam, ut populo in processionibus & nibus ædificationi sit, nedum rideat, garrat, per eccle- deambulet, aut processionem deferat, ut potum & esum

5. Clerici qui toti officio, ab exordio ad finem usque, interfuerint, huic officio addictis distributionibus pri- intur.

6. Rurales decani parochos hortabuntur, ut consuetas agros, & præsertim Rogationum processiones omni cum ntia & modestia perficiant.

7. Obedient ruralibus decanis parochi in iis rebus om- is, quæ justitiæ & rationi consona fuerint; & visitato- suis in visitationibus super hoc capite insistent.

8. Magistratus aliive e laicis, qui decanos & parochos edient, ne fungantur officio suo, excommunicationi lentur.

9. Eadem in eos pœna, qui a religiosis aut monialibus sent servitia, quæ nequaquam ipsis debentur.

10. In eos quoque qui ecclesiarum colonos indebitis ser- tibus onerant.

11. Sæculares iudices ob clericorum sut religioso- rum, n laicorum negotia haud majoris momenti stipendium salarium exigent.

31. Qui clandestina matrimonia contraxerunt, excommunicationi ſubſerunt, quoad eadem in facie Eccleſiæ celebraverint.

32. Matrimonium contrahi non poterit niſi alterutrius partis præſente parochò, alterius partis parochò & ſcripto conſenſum præbente, & poſt matrimoniales enuntiationes tres, quæ, miſſæ tempore, per feſtos dies tres invicem diſſitos peragentur.

33. Matrimonium non alibi quam in eccleſia, poſt miſſam, ſtatique ſolum temporibus, iniri poterit.

34. Fideles qui, ſaltem ſemel in anno, confeſſi non fuerint, nec communionem e proprii parochi manu ſuſceperint, eccleſiæ aditu quoad vixerint, & eccleſiaſtica poſt mortem ſepulturâ privabuntur.

35. Religioſi mendicantes abſque ordinarii approbatione confeſſiones non audient.

36. Inſtituuntur pœnitentiarîi plures, qui a caſibus epiſcopo reſervatis abſolvant.

37. Confeſſarios extra ordinem, bis aut ter in anno, epiſcopi monialibus tribuent.

38. Qui extremæ unctionis ſacramentum contemnent, eccleſiaſtica ſepultura deſtituentur.

Concilium Moguntinum, ann. 1549.

Convocatum fuit concilium hoc a Sebaſtiano, Moguntino archiepiſcopo, ad diem 6. Maji ann. 1549. Eichſtadienſis epiſcopus ei adfuit ipſe per ſe; cæteri vero Moguntinæ provinciæ epiſcopi deputatos miſerunt. In eo editi conſtitutionum articuli quadraginta ſeptem ſuper doctrina, & quinquaginta ſex ſuper diſciplina ſuperque eccleſiaſticorum & fidelium moribus, biſariam ſecti.

Primæ partis articulus primus explicat Eccleſiæ ſuper Trinitate fidem, quæ in eo eſt poſita, ut credatur unus Deus in perſonis tribus, ſecundum ſacras Litteras & traditionem Symbolorum trium, ſcilicet Apoſtolorum, Nicæni concilii & S. Athanaſii. Exprimuntur ad vivum, in ſequentibus articulis, Dei attributa; ejus potentia per quam creavit,
(con-

conservat & gubernat omnia; ejusdemque justitia, misericordia, liberalitas; hominis præterea liberum arbitrium, malitia, lapsus, ejusque per Christum redemptio. Deciditur homines per primi hominis peccatum reos & damnationi obnoxios evasisse, atque ita ad malum pronos, ut nihil agere possint, nihil expetere, nihil cognoscere ad suam ipsorum salutem per liberi arbitrii vires, quæ infirmæ & languidæ sunt, nisi eas adjuvet Dei gratia; eos ab hoc originalis peccati morbo per Christi Domini redemptionem liberatos, perque ipsius merita & gratiam justificados esse; hujus justificationis initium tribuendum esse exitanti gratiæ, quæ eorum merita prævenit; eosque huic gratiæ consentientes & cooperantes ad justificationem se comparare, quæ tum fit, cum homo recipit a Spiritu Sancto fidem, charitatem & spem; dona quæ, cum in eo permaneant, non solum, ut is *justus* censeatur & appelletur, efficiunt, sed eum reapse talem reddunt; hanc autem charitatem quæ justificat, non otiosam & inutilem esse, sed adjuncta habere debere bona opera quorum fons & principium est gratia per quam præcepta fiunt homini possibilia, ut ea non poenarum solum metu, sed bono corde bonaque voluntate perficiat.

De Sacramentis doctrina ab undecimo articulo incipit, & in tricesimum nonum definit. Definitur sacramenta non esse simplices cæremonias, sed efficacia gratiæ signa, quam per divinam operationem iis conferunt, a quibus recte dispositis suscipiuntur; omnia per baptismum peccata remitti, ut in baptizato nihil supersit quod eum, quin cælum ingrediat, impedire possit; & concupiscentiam quæ nobis ad certamen relicta est, non esse peccatum, sed ita nihilominus appellari, quia ejus causa peccatum est, & ipsa ad peccatum trahit; baptismum ad peccati remissionem & ad salutem necessarium & efficacem esse, nec iterari posse; eum exorcismis cæremoniisque consuetis administrari debere; adhibendam aquam benedictam, sanctorumque oleorum unctiones edendas esse; in Confirmationis sacramento Spiritum Sanctum a nobis recipi, qui nos in baptismo purgavit, novis additis gratiæ donis, ut contra dæmonis aggressionem roborati,

tati, clarius ad myſteria illuſtrati, &, ut Chriſtum Domi-
 num confeſteamur, puriores ſimus; hoc idem ſacramentum,
 quod initio quidem per manuum impoſitionem confereba-
 tur, prope ab apoſtolorum tempore, per unctiorem, inter-
 næ unctiõnis figuram, adminiſtratum fuiſſe. Quid ſuper
 tribus poenitentiae partibus credendum ſit, explicatur, præ-
 ſcribiturque abſolutionis forma, cujuſmodi in uſu eſt. Ve-
 tantur mendicantes a confeſſionibus eſſe, niſi per ordinarii
 auctoritatem approbati ſint. Expunguntur reſervati caſus,
 homicidio, hæreſi & excommunicatione tantum exceptis.
 Prohibentur religioſi, quidem laicis communionem, ſine pa-
 rochi conſenſu, præbere; parochi vero iis, qui ex eorum
 parochianis non ſunt, eandem adminiſtrare. Sacerdos qui-
 cumque confeſſiones revelaverit, ad perpetuum carcerem in
 monaſterio damnatur. Monentur confeſſarii, ut congruas
 & peccatis reſpondentes poenas imponant, avaris, cauſa
 exempli, eleemoſynas & incontinentibus jejunia, ut eorum
 vitia per oppoſitarum virtutum uſum ſanentur. Pronuntia-
 tur, ad euchariftiam quod attinet, ſubſtantiam Corporis &
 Sanguinis Chriſti Domini ſub panis & vini ſpeciebus exiſte-
 re; Chriſtum Dominum, cum ipſe dividi, ejusque Corpus
 ab ejusdem Sanguine ſeparari non poſſit, ſub utraque ſpe-
 cie totum omninoque integrum eſſe; adeoque tam ſub una
 tantum ſpecie, quam ſub utraque utiliter eundem ſumi, &
 hac ſane in re Eccleſiæ conſuetudini ſtandum eſſe. Conci-
 lium miniſtros vetat iis euchariftiam tribuere, qui jejuni non
 ſunt, niſi in morbi caſu. Unctiõnis ægrotantium effecta ex-
 plicat in hæc verba: „Hæc unctio, applicata cum fidei præ-
 „ce, iis a quibus ſuſcipitur, ſolacium & alacritatem præbet,
 „levia peccata delet, graviumque peccatorum reliquias pur-
 „gat.“ Super ordinatione, dicitur eam tribui per manuum
 impoſitionem quæ viſibile ſignum eſt, per quod gratia &
 functiones obeundi poteſtas conferuntur; bonosque & ma-
 los miniſtros id æque recipere quod poteſtatem ſpectat. Su-
 per matrimonio, decidit concilium hoc matrimonia filiorum-
 familias, ſine parentum conſenſu inita, nulla declarari non
 debe-

ere. Mandat, ut matrimonia in ecclesia, non sine concis cæremoniis, & post enuntiationes tres celebrentur.

Articulus tricesimus nonus & quadragesimus veterum ecclesiæ cæremoniarum usum approbant.

Quadragesimus primus & quadragesimus secundus super imaginibus versantur; harum usum concilium approbat; at eululum moneri vult non eas, ut ipsæ adorentur aut honorantur, exponi, sed ut id in animum revocent, quod adorari seu honorari debet; pronuntiatque *Imagines non ad id poni, ut adoremus & colamus eas, sed ut, quid adorare aut colere, aut quarum rerum utiliter meminisse debeamus, per imagines recordemur.* Imagines vetat, quæ modestæ non sunt, ad quasdam imagines confluere vult.

Approbat, in sequentibus articulis, reliquiarum honorem, peregrinationes cultumque Sanctorum, pro mortuis preces, saniorum & abstinentiarum leges, sed ita, ut improbet, aliquid in his usibus superstitiosum nimiumve esset.

Articulorum quinquaginta sex super disciplina moribusque versantium, qui in parte altera continentur, complures Moguntina quadam ann. 1548. habita synodo ducti sunt. Illis quoad sanctum Missæ sacrificium attentio & reverentia peculiariter commendatur. Statuitur, ut Sanctorum festivæ quæ in dominicam incidunt, ad sequentem aut præcedentem diem transferantur, exceptis B. Virginis & Apostolorum festis, aliisque præcipuis solemnitatibus. Concilium statuit monachos qui ad suum monasterium redierint, humiliter exceptos vult. Religiosos e suis conventibus egredietur vetat. Edit decreta plura, ut parochorum sustentationi prospiciat, & simoniam impediat. Prædicationem & sacramentorum administrationem in ædium capellis interdicere prohibet curam vult, ut scholæ magistri probe Catholici sint; & libri de hæresi suspecti & sine nomine supprimantur, & proscribantur. Mandat, ut solum post canonicas monitiones excommunicatio pronuncietur; & Basileensis concilii, super commercio cum excommunicatis qui denunciati sunt, statuta instaurantur. *Ibid.*

Concilium Trevirenſe, ann. 1549.

Joannes, archiepiſcopus & elector Trevirenſis, habuit concilium hoc die 13. Maji ann. 1549. Huic adfuere deputati quos epiſcopi Tullenſis, Metenſis & Verodunenſis, ejus ſuffraganei miſerant; adfuit etiam ejusdem metropolitane eccleſiæ Capitulum. In eo edita decreta viginti.

Primum enuntiat nihil aliud credi, teneri aut doceri debere, quam quod ſancta Romana Eccleſia credit.

Secundum, neminem debere divinum verbum nuntiare, quin ſuam ab epiſcopo ejusve magno vicario miſſionem acceperit. In eodem laici prædicare, occultosve coetus habere prohibentur. Parochorum deſtitutio, itemque eorundem inſtitutio ad epiſcopi juſ pertinere dicitur; & quicunque prædicationis miniſterium uſurpare auſi fuerint, excommunicatione pleſtuntur.

In tertio, jubentur epiſcopi eos examinare, quibus docendi & prædicandi facultatem impertientur, & cavere, ne fidem novis doctrinis infecti ſint; iis commendatur, ut eligant non eos qui eloquentiores, ſed eos qui ſanctiores ſunt, dummodo non omnino docendo populo inepti ſint. Animadvertitur eo magis has circumſpectiones, quoad eos adhibendas eſſe, qui eloquentia pollent, quo magis ipſi, alios docendi ſpecie, nocere & fallere poſſunt.

Quantum plura quoad prædicationem monita continet; prædicatores, bona fide & ſecundum Evangelii puritatem, Dei verbum prædicare debere, quin inutilia quæque parum ædificationi ſint, eidem admisceant; cavere debere, ne dubias opiniones tamquam certas, & indubitatas teſtentur; apocryphas historias proponere non debere, vel e cathedra res enuntiare quas Eccleſia celandas cenſuit; oportere, ut iidem nullas comicas, pueriles & sæpe immodestas fabulas, riſui potius quam ſletibus excitandis accommodatas publice exponant; pacis Evangelium pacifice doceant, quin animi impetum, odium, invidiam, cupiditatem aut ambitionem præſeferant; haud ſe mutuo diſſideriis impetant, reſellantque; at, ſi quis aliquid a concionatore pronuntiatum audierit, quod

ad fidelibus scandalo sit, necesse fore, ut episcopum, ejus-
vicarium, aut inquisitorem, aut officialem de re moneat;
versum sacros oratores ea docere debere, quæ Ecclesiæ
tranquillitatiq[ue] inservire possunt, quæque populo con-
stant, cujusmodi sunt explicatio Symboli, Decalogi, Sa-
mentorum, cæremoniarum Ecclesiæ & Orationis Domi-
ni, cohortationis ad poenitentiam, ob oculos positis Chri-
stiani beneficiis, æternisque poenis, solatia ducta e Dei
misericordia, &c. Iisdem commendatur, ut Sanctorum ex-
empla proponant, fidentiaque ex eorum patrocinio percepta
vitores solentur: suam denique moralem doctrinam ex
Evangelii Lectionibusque depromant, quæ dominicis festis-
diebus singulis recitantur.

Quintum in officii cantu ordinem & pietatem, sextumque
canonicis horis recitandis attentionem commendant.

Vetat septimum, ne quis in ecclesia deambulet, ibive pro-
prie rebus detineatur.

Octavum constitutionem continet super canonicorum in
pro capituloque præsentia.

Nonum exhibet super Missæ celebratione rubricas plures.
Statuit chorum non debere per cantum, dum Epistola le-
gitur, interpellare; elevationis hostiæ & calicis tempore,
usque ad *Agnus Dei*, organa filere debere, nullamque an-
themiam concini, sed oportere, ut tum quidem unusquis-
que, conticescens, genua flectens, aut se humi sternens
Christi Domini passionem & mortem commemoret, & ob
merita, quæ is per suam ipsius mortem nobis promeruit,
Deo gratias agat; nullam privatam missam, solemnem tem-
poralem, dicendam esse; optandumque fore, ut essent quotidie
communio perciperent.

Decimum imminuit festorum dierum numerum; ea sta-
tuunt quæ celebranda, & rationem qua id perficiendum, ex-
spectant.

Undecimum statuta plura ad monachorum & monialium
disciplinam præscribit.

Decimum secundum violentias insectatur, quæ monaste-
ria inferuntur. Religiosos vetat parochias administrare,

quin ad eas ab ordinario acciti fuerint, eaque conditione, ut a suis superioribus revocari possint. Ecclesiis & monasteriis, quibus unitæ parœciæ sunt, eam veniam dat, ut earum servitium vicariis seu amovilibus seu perpetuis demandent. Religiosos mendicantes jubet, in administratione Sacramenti poenitentiae, in Divini verbi prædicatione, & in cæteris religionis publicis exercitationibus ad Romanorum Pontificum constitutiones se conformare. Eosdem vetat a reservatis casibus absolvere, aut Paschatis tempore sacramenta administrare, sine Parochi nutu.

Decimum tertium & decimum quartum sanctionem continent super archidiaconorum, decanorum & parochorum juribus.

Decimum quintum super scholæ magistris superque canonicorum studiis versatur.

Decimum sextum in eos invehitur, qui ad sæcularium judicum tribunalia ecclesiasticos trahunt.

Decimum septimum personarum bonorumque ecclesiasticorum immunitatem servat.

Decimum octavum leges in ecclesiarum libertatem latas abrogat.

Decimum nonum statuta confirmat Augustæ Vindelicorum ad cleri reformationem edita, eorumque executionem præcipit.

Vicesimum mandat, ut hujus concilii decreta enuntientur, eorumque exempla per provinciam decanis ruralibus, prælatis, monasteriorum superioribus & parochis tribuantur, ne ignorantiae causam prætexere possint. Super his addendi, detrahendi, corrigendi, prout e re visum fuerit, itemque eadem explicandi & amplificandi jus Trevirensis archiepiscopus sibi & successoribus suis reservat. *Ibid.*

Concilium Tridentinum, ann. 1545.

Concilium hoc, quod generalium seu œcumenicorum conciliorum postremum est, per Pauli Papæ III. Bullam, ad diem 15. Martii ann. 1543. indictum fuit, at solum 13. Decembris die ann. 1545. illud Papæ legati, scilicet, Cardina-

les Delmontius, episcopus Prænestinus, Marcellus Cervinus, presbyter, & Polus, diaconus, aperuerunt. Hi tres legati, adstantibus archiepiscopis quatuor, & episcopis viginti duobus, 13. Decembris die primam sessionem habuerunt.

I. SESSIO. Cornelius Muffus, Bisunti in Bariensi agro & Apuliæ provincia in Italia episcopus, e suggestu dixit in Spiritus sancti missa quam legatorum primus in Tridentina cathedrali ecclesia celebravit. Missarum solemniis consuetisque precibus absolutis, Cardinalis Delmontius Bullam indictionis concilii pronuntiavit, quæque ad ejus convocationem impulerant causas, videlicet, hæreseon extirpationem, ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem, & morum reformationem, exposuit; hortatusque est patres, ut omnem altercationem evitarent, nec aliud sibi proponerent, quam Dei gloriam, cujus, itemque angelorum & Ecclesiæ totius oculi super iisdem aperti erant. Proximam deinde sessionem ad 7. Januarii diem an. 1546. indixit.

Primam inter & secundam sessiones, habitæ sunt congregationes plures. In prima, die 18. Decembris, proposuit Cardinalis De Monte constitutiones aliquas ad rectum ordinem, celebrandi concilii tempore, statuitque, ut negotia de quibus in congregationibus & sessionibus agendum, expenderentur, peragendique examinis rationem præscripsit. Legati adduxere patres, ut ad concilium officarios a Papa nominari assentirentur.

In secunda congregatione, die 19. Decembris, archiepiscopus Aqui-sextiensis & Agathensis legatos rogarunt, ut nequam præcipui momenti rem, ante adventum oratorum Regis Galliæ, pertractarent.

In tertia, die 29. Decembris, deliberativa abbatibus & Generalibus ordinis concessa vox, designatique prælati tres, qui episcoporum procuraciones inspicerent, eorumque sedes notarent. Cum legati super opinandi in concilio ratione ad Papam scripsissent, an scilicet patres per nationes opinarentur, quemadmodum in Constantiensi & Basileensi conciliis factum fuerat, an vero suum cuique liberum suffragium ef-

set, & e vocum pluralitate decideretur, prout in postremo Lateranensi concilio actum erat; Papa definiit hanc opinandam rationem servandam esse; subdens de religionis capitibus ita agi oportere, ut prava doctrina damnaretur, quin personæ attingerentur, nec de reformatione, seu ante dogmata, seu conjunctim cum iisdem, agendum esse, quia nimirum, aiebat, non erat hæc celebrationis concilii præcipua causa; quod si qua suboriretur quoad ea disputatio, quæ Romanam curiam afficiunt, prælatos quidem audiendos esse, non ut iis in concilio fieret satis, sed ut de re summus Pontifex certior fieret, a quo opportuna remedia adhiberentur.

In congregatione, quæ habita die 5. Januarii ann. 1546. actum est de ratione, qua controversiæ proponerentur; decisumque, e Papæ sententia, quibus demandata esset procuratio, iis quidem deliberativam vocem in concilio non fore. Diu multumque agitata est super titulo quæstio, qui concilio tribueretur; formula enim qua decreta inchoanda, quæque a Papa ad legatos missa fuerat, pluribus disputationibus causam præbuit. Ea porro ita concepta erat: „Sanctum & sacrum concilium Tridentinum, sedis Apostolicæ legatis ei præsidentibus.“ Jam vero plerique e concilii Patribus in ea erant sententiæ, ut addi oporteret: „universalem Ecclesiam repræsentans;“ alii *præsidentium* nomen expunctum volebant; at omnis tandem cœtus stetit a Papæ formula. Definitum, ut super unaquaque re de qua in concilio agendum erat, congregatio institueretur, statique viri nominarentur qui decreta ederent, super quibus suam quisque sententiam in generalibus congregationibus diceret.

II. SESSIO, *Januarii die 7. ann. 1546.* Huic adfuere legati tres; Cardinalis Tridentinus, archiepiscopi quatuor, episcopi viginti octo, tres abbates Benedictini, quatuor generales ordinis, & theologi circiter viginti; lecta bulla, quæ procuratorum quos absentes miserant, suffragia admitti vetabat, itemque decretum quod fideles qui Tridenti aderant, hortabatur, ut vitam ad Dei timorem componerent,

ut precī sine intermissione vacarent, ut crebro ad poenitentiae tribunal & ad sacram mensam accederent, ut ecclesiis frequentarent, & ut Dei praecepta servarent. Commendatum episcopis & presbyteris, ut missae sacrificium omnibus saltem diebus Dominicis celebrarent; ut pro Papa & pro Principibus orarent; ut sextis feriis singulis jejunarent; ut eleemosynam in pauperes erogarent; ut sobrietatem & castitatem servarent, ab omni censura sibi caverent, & in omni vitae ratione cæteris exemplo essent. Concilium eos omnes, qui in sacris litteris versati erant, hortatum est, ut serio intentum quisque animum ad quaerenda adjumenta conferret, quibus sanctum consilium quo congregatum concilium fuerat, perfici posset. Commendatum omnibus cœtus membris, secundum Toletani concilii statuta, cum suas sessiones haberent, ut ne incongruis rumoribus, aut pertinacibus contentionibus abriperentur; sed id unusquisque, quod esset dicturus, ita ad comitatem & honestatem compositis verbis mollire studeret, ut hæc audientium nulli offensionī essent. Plures deinde congregationes habitæ sunt.

In prima, renovata est super decretorum titulo disputatio, compluribus additum volentibus: *universalem Ecclesiam representans*. Id convenit, ut expectaretur, dum frequens concilium esset, ut ad graviorum decretorum frontem hic titulus adhiberetur; convenit & illud, ut *sacrofancti concilii* vocabulis adderentur *œcumenici* & *universalis* nomina. Proposita fuere capita tria quibus tota concilii ratio continebatur; videlicet, hæresum extirpatio, disciplinæ reformatio, & inter principes Christianos concordia.

Versata est altera super rerum examine; post disceptationes plures, Patres in eam sententiam conspirarunt, ea quæ fidem & quæ reformationem spectabant, conjunctim pertractari oportere.

In tertia, lectæ litteræ quas concilium ad principes scriptas voluerat. Divisi fuere concilii episcopi in classes tres, ut in cujusque legatorum ædes convenirent, antequam suas ad generalem congregationem deliberationes deferrent, ut

ibidem minore cum altercatione reciperentur; habitusque est Patrum delectus, qui eas classes tres constituerent; denique ad Constantinopolitani concilii in proxima sessione enuntiationem decretum editum.

III. SESSIO, *die 4. Februarii.* Lectum decretum, quod patres hortabatur, suam ut vim suamque fidentiam in Domino & in ejus omnipotenti virtute ponerent, mandatumque, ut concilium ab eorum fidei professione inchoaretur. Ad trutinam vocatus sacrae scripturae librorum canon; dignusque est habitus qui reciperetur; nominati commissarii sex qui loca perpenderent, quae ibidem corrupta comperirentur. Diu disputatum super autographi textus & versio-num, vulgataeque peculiariter, auctoritate; decisumque, secundum sententiam quam Andreas Vega, Hispanus & e S. Francisci ordine proposuerat, declarari oportere vulgatam authenticam esse, nihil scilicet continere, quod fidei bonisque moribus adversaretur, licet in eadem occurrant aliquae locutiones, quae cum autographo textu non congruant, quippe quae in Ecclesia ab annis amplius mille venerationi fuerat, quaque veterum conciliorum patres tamquam ab omni in fide & in moribus errore exempta usi fuerant. Lectum Nicænum symbolum, & sequens indicta sessio.

Habita super traditione congregationes plures, super ea nempe Christi Domini & Apostolorum doctrina, quae in canonicis libris expressa non est, & per successionem ad nos usque pervenit, atque in Patrum operibus reperitur. Super ejusdem Scripturae sensibus & interpretationibus examen editum.

IV. SESSIO, *8. Aprilis die.* Lecta fuere decreta duo; primum super sacrae Scripturae libris, enuntians a sancto concilio suscipi omnes veteris & novi Testamenti libros, itemque traditiones quae fidem & mores spectant, tamquam ipso Christi Domini ore, seu a Spiritu Sancto dictatas, & in Catholica Ecclesia per continuam successionem servatas, idemque concilium pari cum observantia his adherere. Affertur deinde in decreto sanctorum librorum catalogus, cujus-

jusmodi in vulgata est; eosque anathemate concilium plectit, qui eos ut canonicos non recipiunt.

Decretum alterum vulgatam versionem declarat authenticam, utpote in Ecclesia jam inde a longis sæculis approbatam; eam qua potest, maxima cura imprimi jubet; Scripturæ verba ad profanos usus trahi vetat; eosque qui ridiculas eorum applicationes edunt, iisdemve ad superstitiones abutuntur, tamquam divini verbi profanatores punitos vult.

CONGREGATIO. In hac actum de abusibus, quoad theologiæ doctores divinique verbi præcones; de regularium exemptione; super episcoporum residentia quæsitum, divini ne hæc, an solum ecclesiastici juris esset. Discussum dogma; actumque 1. de originali peccato; quod dogma in articulos quinque tributum fuit, quorum 1. de hujus peccati natura; 2. de ratione qua illud in descendentes transmittitur; 3. de malis quæ idem peccatum attulit humano generi; 4. de ejus remedio; 5. quæ hujus remedii efficacia; 6. loco discussa quæstio de S. Virginis conceptione; at de ea concilium in sequenti sessione sermonem habuit.

V. SESSIO, die 17. Junii. 1. Lectum fidei de originali peccato decretum; continet hoc canones quinque cum anathemate, ad quorum calcem concilium declarat non eam sibi mentem esse, ut beatam & immaculatam Virginem Mariam, Dei matrem complectatur, & super hac re Papæ Sixti IV. constitutiones servari oportere. Vide hos canones in hujus Operis Tomo IV. *verb. Peccatum* originale. Sequitur de reformatione decretum quod continet capita duo.

CAPUT PRIMUM.

De Scholarum, ad sacram Scripturam ibidem docendam, institutione.

Ne sanctarum Scripturarum quarum notitiam hominibus tam liberaliter Spiritus Sanctus concessit, cœlestis thesaurus negligatur; sanctum concilium, amplectens & mordicus tenens conciliorum quæ Ecclesia approbavit, consti-

tutiones, & summorum Pontificum decreta, & quod expedire credidit, iisdem addens, mandavit, ut in ecclesiis in quibus extat fundus, cujuscunque naturæ fuerit, ad theologiam docendam designatus, episcopi, archiepiscopi, primates cæterique ordinarii eos adigant, qui hunc redditum possident, ut super sacra Scriptura lectiones habeant ipsi per se, siquidem iis pares sunt; si minus, per aliquem idoneum virum quem suum in locum substituent, quique ab episcopo & ordinarii coetibus eligitur; cæterum, ejusmodi beneficia iis tantum in posterum conferantur, qui huic muneri obundo sint; in urbium quibus populi minus inest, cathedra libus ecclesiis, atque adeo in collegiatis quæ in insignibus oppidis sunt, etiãsi exemptæ fuerint, quibus frequens clerus est, quibusque nullus adhuc lector adest, huic officio destinetur addicaturque præbenda quæ prima vacaverit; ac si forte nulla sufficiens ibidem præbenda sit, per designatum simplicis beneficii proventum, aut per beneficiorum vel diœceseos contributionem huic rei consulatur, quin tamen id cæteris studiis ibidem prius institutis detrimento sit; in pauperibus autem ecclesiis, saltem magister ab episcopo, e capituli consensu, electus existat, ut clericos gratis grammaticen doceat, cui addicetur alicujus simplicis beneficii proventus, aut ex episcopi vel capituli mensa mercedis fatis; in monachorum monasteriis quoque, ubicunque id commode fieri poterit, sacra Scriptura docebitur; & abbates, si forte huic officio desint, a locorum episcopis, tamquam sanctæ Sedis delegatis ad id adigantur. Idem servabitur in regularibus quoque conventibus cæteris, & magistri a provincialibus aut generalibus capitulis eligentur. In collegiis porro in quibus hæc nondum lectiones adsunt, eas Christiani principes & respublicæ instituent, restituentve, ubi solum per negligentiam intermissæ fuerint; ac, ne pietatis specie, hæresis disseminetur, munus hoc nemo, seu publice, seu privatim, obire poterit, quin ab episcopo examinatus approbatusque fuerit, exceptis lectoribus qui intra monasteria ipsa docent; publicos autem Scripturæ professores, quoad docuerint, auditoresque, quoad in scholis extiterint,

omai-

omnibus privilegiis a jure concessis, & nominatim suarum præbendarum suorumque beneficiorum fructibus, licet absentes, concilium pacifice frui vult.

C A P U T II.

De divini verbi prædicatione.

Et, quia Christianæ reipublicæ non minus necessaria est prædicatione quam lectio, & hoc quidem e præcipuis episcoporum officiis est, eadem sancta synodus episcoporum, archiepiscoporum, primatum aliorumque præsulum id fore statuit, ut Evangelium prædicent ipsi, nisi legitime impediti fuerint, suumque in locum, cum ipsi id facere non poterunt, idoneos viros sufficient; archipresbyteri, parochi, omnesque quibus animarum cura est, dominicis saltem & solemnibus festis diebus singulis, quæ ad salutem necessaria sunt, per se aut per alium, doceant; eosque, si trium mensium spatio huic officio defuerint, episcopus ad id adigat, seu per ecclesiasticas censuras, seu per reddituum privationem, quavis exemptione nihil obstante.

Quod si quæ a monasteriis quæ nullius diocesis sint, pendentes parocciæ fuerint, in quibus abbates & prælati regulares perficere neglexerint, ut hæc constitutio executioni mandetur, ad id a metropolitanis, tamquam sanctæ Sedis delegatis adigantur; regulares vero ne in sui quidem ordinis ecclesiis, prædicare possint sine superiorum approbatione, & quin prius ab episcopis benedictionem acceperint; ad evangelium vero in ecclesiis nuntiandum, quæ non sunt ex eorum ordine, præter superiorum suorum veniam, obtineant, oportebit, ab episcopo facultatem quæ gratis dabitur.

Si concionatorum quispiam (quod Deus avertat) errores aut quædam quæ scandalo sint, inter populum disseminaverit, ei prædicationem episcopus interdicet. Quod si hæreses prædicaret, episcopus, tamquam sanctæ Sedis delegatus, e juris ordine aut e loci consuetudine in eum procedet, etiam si prædicator se exemptum contenderet, seu peculiaris seu communis privilegii vi; cavebit tamen episcopus, ne sacri

cratores calumniis impetantur aut immerito molestia afficiantur; ut iis nempe nulla subsit de eodem querendi causa.

Præterea, nullam prædicandi facultatem seu regularibus qui extra sua claustra vitam agunt, seu presbyteris sæcularibus, si noti sunt, quodcunque privilegium proferre possint, episcopi tribuent, quin id apostolicæ Sedi significaverint.

Ad quæstuentes quod spectat, hi quidem nec ipsi per se, nec per alium prædicare poterunt; quod si facere ausi fuerint, contrario quolibet privilegio nihil obstante, ab episcopis impediuntur.

CONGREGATIO. 1. In hac ad trutinam revocata est justificationis materies; 2. Lutheri quoque doctrina super libero arbitrio, prædestinatione, bonorum operum merito, &c. firmatumque, ut ferrentur decreta duo quorum unam Ecclesiæ doctrinam, *decretorum* titulo, alterum, titulo *canonum*, anathemata contineret. Ad reformationis deinde negotium & ad quæstionem de episcoporum residentia concilium rediit; theologorum plerique definiendum asseruerunt divini juris residentiam esse; ut idem definiretur, Hispani petierunt.

VI. SESSIO, die 13. *Januarii ann. 1547.* In hac edita decreta duo quorum primum super justificatione versatur, complectiturque capita sexdecim & canones triginta tres quibus hæretici proscribuntur. Admiranda oppido lux hoc in canone continetur. Declararunt patres initio statim justificationem in adultis a Dei per Jesum Christum præveniente gratia derivari, quæ scilicet eos sine ullo ipsorum merito vocat, excitat, roboratque, ut ad suam ipsorum justificationem conferant, consentientes & cooperantes libere huic eidem gratiæ. Exponunt deinde, quemadmodum peccatores ad justificationem perveniant.

Peccatores, inquit concilium, dispositi sunt, ut justificentur, cum excitati adjutique a gratia, sanctoque verbo quod audiunt, fidem addentes, libere feruntur ad Deum, credentes quicquid revelavit promisitque, verum esse; præsertim vero impium justificari per gratiam quam ei Deus per Christi Domini redemptionem tribuit; & cum, se peccato-

res agnoscences, utiliterque divinæ justitiæ metu perculsi, & ad Dei misericordiam confugientes, concipiunt spem confiduntque fore, ut iis Deus, Christi causa, propitius sit, eumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; cumque, propterea, in sua ipsorum peccata invehuntur per conceptum eorundem odium perque detestationem, videlicet per poenitentiam quam ante baptismum ob ea peragi necesse est; denique cum statuunt baptismum suscipere, novam vitam inchoare, Deique præcepta servare.

Justificationis deinde naturam & effecta concilium explicat, eam inquires non peccatorum tantum remissione, verum etiam sanctificatione internaque renovatione animi contineri. Hujus justificationis, inquiunt patres, si causæ quærentur, finalis causa est Dei & Christi Domini gloria, denique æterna vita; efficiens causa, Deus ipse qui, prout misericors, per sigillum & unctionem Spiritus sancti, in sacris Scripturis promissi, quod nostræ hæreditatis pignus est, gratis lavat sanctificatque; meritoria causa, Christus Dominus noster, ejus apprimè dilectus & unicus Filius qui, per extremum in nos amorem, justificationem nobis promeruit, satisque pro nobis Deo Patri per sanctissimam super cruce passionem fecit, cum ejus hostes essemus; instrumentalis causa est fidei Sacramentum, sine qua nemo justificari potest.

Denique ejus unica formalis causa est Dei justitia, non ea quidem per quam ipse justus est, sed ea per quam nos justificat, hoc est, qua nos donati, intus in animo renovamur, & non solum iusti reputamur, sed tales vere nominamur, & reapse sumus, justitiam in nobis recipientes, unusquisque secundum mensuram suam & secundum ejus a Spiritu sancto, prout eidem placuit, eidem partitionem, ac secundum uniuscujusque propriam dispositionem & cooperationem, ita nimirum, ut peccator, per hanc ineffabilem gratiam, vere justus, Dei amicus, æternæque vitæ hæres evadat, sanctusque Spiritus in eo miram ipse mutationem hanc operetur, efformans in ejusdem animo sanctos fidei, spei & charitatis habitus qui enim intime Christo uniunt, vivumque ejus corporis membrum efficiunt. At nemo, maxime licet justificatus

catus sit, se Dei præceptis servandis exemptum censere debet; nemo iis verbis uti quæ temeritas expressit, quæque sancti patres, sub anathematis poena, damnarunt, Dei præceptorum executionem justificato homini impossibilem esse; Deus enim impossibilia non præcipit; sed præcipiens, monet, ut & id faciamus, quod possumus, & id petamus, quod non possumus; & adjuvat, ut possumus.

Docet præterea concilium, super eadem re, x. in hac mortali vita, de occulto divinæ prædestinationis mysterio præsumere debere neminem; ut ei nempe certo constet se ex prædestinatorum numero esse, quasi verum esset eum, utpote justificatum, non amplius peccare posse, aut, siquidem peccaret, sibi dubio procul promittere debere, ut se rursus erigeret, quia, citra peculiarem Dei revelationem, sciri non potest, quos Deus elegerit. Idem sentiendum de dono perseverentiæ de quo scriptum est, eum qui perseveraverit usque in finem, salvum fore; quod aliunde obtineri non potest, quam ab eo qui omnipotens est, ad eum qui stat, sustentandum, ut stare pergat ad finem usque, itemque ad eum qui labitur, erigendum; at super hac re nemo quicquam certi, certitudine scilicet absoluta, sibi polliceri potest, licet firmissimam omnes fidenciam ponere & statuere debeant in Dei subsidio, qui bonum quod incepit, opus ad finem perducet perficietque, in iis operans voluntatem effectumque, nisi ipsi desint ejusdem gratiæ.

2. Eos qui, per peccatum, a justificationis gratia quam acceperant, exciderunt, iterum justificari posse, cum, Deo per poenitentiae Sacramentum eos excitante, perficient, ut, vi meritorum Christi, gratiam inveniant quam amiserunt; est hæc eorum propria reparatio, qui lapsi sunt, quam quidem sancti patres tam apte *secundam post naufragium gratia quæ amissa est, tabulam* nominarunt. Atque in eorum sane favorem qui post baptismum in peccatum labuntur, poenitentiae Sacramentum instituit Christus Dominus, cum dixit: „Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.“ Ex quo fit, ut probe intelligi necesse sit Christiani hominis, post-

postquam in peccatum incidit, poenitentiam ab ea longe differre quæ baptismi est; neque enim solum postulat, ut homo peccare desinat, suumque crimen horrore habeat, contrito scilicet & ad humilitatem composito corde sit, verum etiam sacramentalem peccatorum confessionem, saltem in voto, ut oblata occasione quamprimum agatur, & sacerdotis absolutionem, itemque, per jejunia, eleemosynas, preces aliasque cæteras spiritalis vitæ exercitationes, satisfactionem complectitur, non quidem ob æternam poenam quæ cum offensa per Sacramentum, ejusdemve suscipiendi desiderium remissa est, sed ob temporalem poenam quæ, e sanctarum Scripturarum doctrina, non iis semper, ut in baptismo, penitus remissa est, qui Dei beneficiis & gratiæ quam acceperunt, ingrati Spiritum sanctum contristarunt, & sine reverentia templum divini Numinis profanarunt.

3. Persuasum cuique esse debere justificationis gratiam, non solum per infidelitatis crimen per quod ipsa quoque fides amittitur, sed etiam per quodvis aliud lethale peccatum per quod non amittitur fides, amitti; divinæ enim legis doctrina a Dei regno non infideles ipsos, siquidem fornicatores, adulteri, effeminati, sodomitæ, fures, avari, ebriosi, maledici, alieni boni raptores fuerint, aliosque omnes, excepto nemine, excludit, qui mortalia peccata perpetrant, ob quorum punitionem a Christi Domini gratia segregati sunt.

Concilium postquam Catholicam super justificatione doctrinam explicuit, errores huic doctrinæ contrarios, per canones triginta tres, peculiariter damnat. *Vide hos canones, in secunda hujus Operis Patre, verbo, Justificatio.*

Decretum alterum super reformatione editum fuit; continet hoc capita quinque.

CAPUT PRIMUM.

De Episcoporum Residentia.

Eadem sacrosancta synodus, cleri populique mores extremum in modum depravatos perspicens, e re fore credit, ut ab iis qui majores ecclesias regunt, exordiretur, quoniam inferiorum subditorumque salus ab eorum integritate pendet,

pendet, qui iisdem præfunt. In eam igitur erecta spes & Dei & Domini Nostri miseratione, ejusdemque in terris vicarii vigilantia, regimen hoc quod (Angelis ipsis) formidandum onus est, dignis tantum viris & in ecclesiasticæ disciplinæ exercitationibus ab ineunte ætate enutritis collatum esse, eos omnes monet, qui earumdem ecclesiarum administrationi præpositi sunt, ut suo singuli gregi invigilent, quem iis per sui sanguinis effusionem Christus Dominus acquisivit; & quia eorum nonnulli sunt, qui proprium ovile mercenariorum pastorum instar, oviumque curam deserunt, quæ iis, æque atque earumdem animarum salus, concreditæ sunt, ut, terrenâ cælestibus anteponentes, in aulis & negotiorum implicationibus vitam transigant, in eos qui non resident, veteres canones renovat, qui temporum injuria hominumque malitia propemodum obsoleverunt; mandatque præterea, ut, si prælatorum quispiam, cujuscumque tandem præeminentia fuerit, sine legitima æquaque causa, sex continuos menses suam extra diocesin permanserit, quartam e suorum proventuum fructibus partem, ecclesiæ fabricæ pauperumque alimento addicendam amittat; si vero ne per alios quidem menses sex abesse destiterit, alterius quartæ partis quæ in eundem usum conferetur, jacturam subeat. Quod si longius etiam abierit contumacia, eum metropolitanus, secus ei poenæ futurus obnoxius, ut ecclesiæ aditu interdicatur, intra tres menses Papæ denuntiare debet, qui per supremam quæ pollet, auctoritatem, eum punire ejusdemve ecclesiæ meliorem utilioremvæ pastorem dare poterit; ac, si metropolitanus in eandem culpam inciderit, inter ejus suffraganeos senior ipsum pariter denuntiet, necesse erit.

CAPUT II. Ecclesiastici cæteri quorum beneficia, seu ex jure, seu ex consuetudine, personalem residentiam requirunt, ad eam ab episcopis adiguntur, quin privilegia quæ a residendo in perpetuum eximunt, in cujuscunque favorem valere possint. Dispensationibus porro solum ad tempus & ob veras congruasque causas concessis, quæque ab ordinario approbatæ fuerint, sua vis & robur manebit; ac tum quidem episcopus, tamquam sanctæ Sedis delegatus, animarum

curs

curæ confulet, idoneos vicarios committens quibus honestam reddituum portionem, privilegiis aut exemptionibus non obstantibus, designabit.

CAPUT III. Prælati suis inferioribus prudenter corrigendis intenti sint; nullusque clericus sæcularis, ullius privilegii colore, & regularium nullus extra claustra commorans, quodcumque sui ordinis privilegium, causæ loco, proferre possit, se ordinarii, tamquam apostolicæ Sedis delegati, visitationi, correctioni & punitioni, si in culpam inciderit, eximere poterit.

CAPUT IV. Cathedralium aliarumque majorum ecclesiarum capitula, quique eadem conficiunt, ob cuiusvis generis exemptiones, consuetudines, obstrictam jurejurando fidem & conventiones, haud se poterunt episcoporum visitationi subducere, secundum canones, quoties opus fuerit, quippe quibus a sancta Sede in id auctoritas præsto est.

CAPUT V. Nullus episcopus, quodcumque tandem privilegium prætexat, episcopalia munia in aliena diocesi obire poterit, quin loci ordinarius annuerit, & quidem quoad eos tantum qui eidem ordinario subsunt; quod si hanc sanctionem violaverit, a suis functionibus suspendatur.

CONGREGATIO *ad examinandos super Sacramentis articulos.* Actum est de eorum necessitate, de eorundem excellentia, de ratione qua gratiam conferunt, quomodo peccata deleant; de charactere quem imprimunt; de Sacramentorum ministri sanctitate; quinam ea debeant administrare; de mutatione quoad formam; de ministri intentione. Per editum peculiare decretum statutum est, ut Sacramenta gravatis administrarentur. Coetus secutus est Papæ sententiam, qui pronuntiavit capita ad doctrinæ de Sacramentis explicationem spectantia omitti oportere, satisque fore, ut canones, addito anathemate, enuntiarentur.

Super negotio de reformatione, inter alias quæstiones, id in examine positum fuit, an beneficiorum qui residentiam postulant, pluralitas per divinam legem vetita sit; qui enim residentiam divini juris esse censebant, inde inferebant Pa-

pam ſuper hac pluralitate diſpenſare non poſſe; alii vero non niſi per canones eam vetitam contendebant.

VII. SESSIO, die 3. Martii. 1. Lecti ſuper Sacramentis canones; hi numero triginta ſunt; ſuum ſinguli anathema adiunctum habent. *Vide* hos canones ad verbum, *Sacramenta* in univerſum, & *verb.* de unoquoque Sacramento peculiariter. 2. Lectum de reformatione decretum; continet hoc capita quindecim.

CAPUT PRIMUM.

De Beneficiariis.

Nemo fiet episcopus, niſi e legitimo matrimonio natus, & matura ætate ſit, gravis præterea, bonis moribus, & in ſacris Litteris eruditus, ex Alexandri III. Conſtitutione, in Lateranenſi generali concilio publici juris facta.

CAPUT II. Nemo plures ſimul episcopatus, in titulum vel in commendam, ſeu quavis alia ratione recipere aut retinere præſumpſerit, quia id ſanctis canonibus adverſatur, & quia is admodum felix habendus qui uni tantum eccleſiæ probe regendæ eſt. Qui, contra præſentis huius decreti rationem, poſſident eccleſias plures, quam voluerint, ſibi ſervent, aliasque deſerant, intra ſex meſes, ſi e ſanctæ Sedis nominatione ſunt, & intra annum, ſi minus ejusmodi fuerint; aliter hæ omnes eccleſiæ, ea excepta quæ poſtrema impetrata fuerit, vacantes cenſebuntur.

CAPUT III. Cætera beneficia, præſertim vero parœciæ dignis idoneisque viris quique reſidentiam ſervent, conſerantur, ex Alexandri III. in Lateranenſi concilio edita Conſtitutione quæ incipit, *Quia nonnulli*, & ex alia Gregorii X. in Lugdunenſi generali concilio, cujus initium, *Licet canon*; ſecus, collator ordinarius ſubibit poenas canonis, *Grav nimis*.

CAPUT IV. Quicumque deinceps accipiet aut retinebit beneficia plura incompatibilia, ſeu per unionem ad vitæ tempus, ſeu in commendam perpetuam, ſeu quovis alio nomine aut titulo, contra ſanctorum canonum mentem, & potiffi-

contra Innocentii III. Constitutionem quæ incipit, *De*
privabitur omnino omnibus.

APUT V. Ordinarii perspicient eorum dispensationes qui
 vel alia quæ simul stare non possunt, beneficia retinue-
 rent agentque e Gregorii X. Constitutione, in generali Lug-
 duniensi concilio enuntiata quæ incipit, *Ordinariis*, quamque
 synodus renovat; eademque, ne animarum cura ne-
 glectetur, ordinariis ipsis præterea mandat, ut iis beneficiis
 vicarios dent, quibus designabitur e redditibus por-
 tionem nihil obstantibus omnibus privilegiis, &c.

APUT VI. Uniones quæ ad perpetuitatem sunt, post
 triginta annos editæ poterunt ab ordinariis, tamquam
 apostolicæ delegatis expendi; quæque subreptitiæ com-
 muniuntur, nullæ declarabuntur; itemque quæcunque in po-
 tatem obtinebuntur, nisi sancta Sedes aliter declaraverit.

APUT VII. Paræciæ cathedralibus aut collegiatis ecclesiis,
 monasteriis item aut collegiis unitæ visitentur quotannis ab
 capitulis qui ibidem perpetuos, vel ad tempus, vicarios
 habebunt, iisdemque tertiam, majoremve aut minorem, pro
 capitulorum voluntate, proventuum partem addicent, qui-
 bus appellationibus aut exemptionibus nihil obstantibus.

APUT VIII. Ei legi suberunt ordinarii, ut, annis sin-
 gulis, per apostolicam auctoritatem, exemptas ecclesias vi-
 sitent, & animarum saluti, necessariis reparationibus cæte-
 ris obligationibus consulant, non obstantibus omnibus
 appellationibus, privilegiis & consuetudinibus, etiam ab
 immemorabili temporis spatio præscriptis.

APUT IX. Episcopi se intra tempus a jure præscriptum
 faciendos curabunt; & prorogationes ultra sex menses
 præfixæ valere non poterunt.

APUT X. Vacantis sedis tempore, capitula dimissorias
 litteras iis tantum concedere poterunt, quos be-
 neficiorum suorum ratio sollicitabit. Capitula quæ secus ege-
 rent interdicerentur; qui, ex iis, in minoribus ordinibus
 constituti erunt, privilegiis gaudere non poterunt quæ cleri-
 cis concessa sunt; qui vero sacris ordinibus insigniti fuerint,
 promotioni suberunt, quoad episcopo nominato placuerit.

CAPUT XI. Facultates ad ordines a quovis præfule suscipiendos iis tantum tribuentur quibus legitima excusatio suberit, ne a propriis episcopis ordines sumant; & hi quidem, in hac facti specie, non nisi a loci in quo versabuntur, episcopo ipso, postquam ab eodem examinati fuerint, ordinari poterunt.

CAPUT XII. Dispensationes super promotione ad requisitos ordines, ultra annum, præter casus a jure reservatos, valere non poterunt.

CAPUT XIII. Qui ab ecclesiasticis, atque adeo ab apostolice Sedis nuntiis ad beneficia præsentati, electi aut nominati fuerint, non recipientur, non obstantibus privilegiis & consuetudinibus, etiam ante omnem memoriam præscriptis, quin eos ordinarii examini subdiderint, idoneosque compererint, iis exceptis quos universitates præsentarent, aut nominarent.

CAPUT XIV. In exemptorum causis servabitur Innocentii IV. Constitutio, in generali Lugdunensi concilio edita quæ incipit, *Volentes*, quam ipsam concilium renovat; addens præterea, cum de pauperum hominum salario agitur, clericos exemptos, etiam si judicem ab apostolica Sede designatum haberent, apud ordinarios acciri posse, qui, tamquam ejusdem Sedis delegati, de cæteris quoque exemptorum causis cognoscent, quibus nullus peculiaris judex statutus fuerit, contrariis omnibus privilegiis & exemptionibus nihil obstantibus.

CAPUT XV. Ordinariis id curæ erit, ut hospitalia recte fideliterque ab administratoribus gubernentur, quacunque tandem ratione exempta sint, ita porro, ut se ipsi semper ad Viennensis concilii Constitutionem conforment, cui initium, *Quia contingit*.

CONGREGATIO. In hac actum de eucharistiæ Sacramento.

Altera congregatio ad deliberandum, quonam transferretur concilium ex contagiosi in urbe Tridento morbi diffeminato rumore.

VIII. SESSIO, die XI. Martii. Lectum de concilii Bononiam translatione decretum, cui duæ tantum tertiæ partis
assen-

sum præbuere, cæteris, hoc est, Hispanis aliisque Imperatoris subditis huic translationi refragantibus; quod gratæ contentiones excitavit, Imperatore de translato concilio querente.

IX. SESSIO, *Bononiæ 21 Aprilis die.* Lectum in hac decem, ad 2. Junii diem sessionem remissam enuntians, quod antibus episcopis satis temporis concederetur, ut se Bononiæ conferrent.

X. SESSIO, *die 2. Junii.* Quia tum quidem nondum Bononiæ nisi archiepiscopi sex, episcopi triginta sex, abbas unus, Chordigerumque & Servitarum generales aderant, proinde est ad usque 13. Septembris diem sessio; at succrescentibus Papæ cum Imperatore dissidiis, concilium per annos duos suspensum remansit, Germaniæ licet episcopis Papæ ad concilii restitutionem sollicitantibus. Ex alia parte, Imperator concilium in urbe Tridento restitutum volebat; at adeo Papam ipsum in hunc finem sollicitandum curavit; neque preces inutiles videns, in Bononiæ cœtum denuntiationem edi jussit, eo fundamento nixus Germanos eo non assensuros, propterea quod urbs Papæ dominationi suberat. Ne scilicet perfecit, ut a theologia tribus celebre illud formularium, *interim* nomine notum, viginti sex articulis continens, ederetur, quod ab electoribus approbatum, deinde evulgatum, at re sane ipsa ab utraque parte vitutatum fuit. Hæc inter, Paulo Papa III. ann. 1549. vivis, cardinalis De Monte summus Pontifex electus fuit; Julii III. nomine sibi sumpto, statim Bullam die 14. Julii ann. 1550. datam, ad concilii in urbe Tridento restitutionem, emisit.

XI. SESSIO, *Kalendis Majis ann. 1551.* Cum sermo hæc esset, cardinalis Marcellus Crescentius, concilii præsedes decretum legi jussit, quod enuntiabat concilium rursus inchoatum esse, & a præside ipso sequentem ad Kalendas Septembris sessionem indici.

XII. SESSIO, *Kalend. Septemb.* In hac lectus, eorum qui concilio præerant, nomine, sermo in quo generalium conciliorum potestas & auctoritas efferebantur. Edita est ad pa-

tres cohortatio, ut per effusas preces, integramque vitæ rationem ad divinam opem confugerent; latumque decretum quo declarabatur fore, ut, in proxima sessione, de sanctæ eucharistiæ Sacramento ageretur. Tum Comes Montfortensis, Imperatoris orator, se in concilium receptum petens votorum damnatus fuit. Jacobus Amyot, Henrici II. Galliarum regis orator, epistolam, hujus principis nomine, cœtui obtulit, quæ in eo lecta. Expositæ erant in ea causæ, quæ Henricum II. impedierant, ne quem e sui regni episcopis ad concilium mitteret. Amiotius deinde, regis sui domini, nomine in Tridentinum concilium denuntiationem edidit, ejusque causas in medium attulit; querebatur nempe rex de Julio Papa III. a quo bellum quod imminabat, jactis inter Christianos Principes discordiæ seminibus, derivari significabat.

CONGREGATIO. In hac agitata est de eucharistia quæstio. Propositi articuli decem e Zuinglii & Lutheri doctrinis ducti quos ad trutinam revocari oportebat. Statutum, ut theologi, dicentes super unoquoque articulo quid sentirent, sententiam suam sacræ Scripturæ auctoritate, apostolica traditione, approbatorum conciliorum decisionibus, sanctorumque patrum & universæ Ecclesiæ consensu firmarent; eæ locutionum ratio haberetur, adeoque accurate delecta & apta vocabula adhiberentur, ut in medio relinquerentur peculiaris scholarum placita, ne quis absque necessitate theologus impeteretur; in id potius incumberetur, ut nulla dictio, quæ utrinque stabant, sententias læderet, atque ita catholicæ vires omnes in sectarios conferrentur; itaque e patrum doctissimis electi novem qui decreta conderent.

In sequenti congregatione, exhibiti fuere canones jam omnino confecti digestique, ut expendi, ac, siquidem opus esset, reformari possent; & octo edita capita in quibus de reali præsentia, de institutione, de excellentia ac de cultu eucharistiæ, de transubstantiatione, de præparatione ad hoc Sacramentum suscipiendum, de calicis, in laicorum communione, usu, de infantium communione. de unico qui legiti-

legitime ordinatus sacerdos est, hujus Sacramenti ministro agebatur.

CONGREGATIO *super reformationis negotio*. In hac actum de episcopali jurisdictione; edita super appellationibus constitutio; convenitque, ut in criminalibus solum causis ab episcoporum & officialitatum sententiis appellaretur, quin civilia judicia attingerentur; nec, vel in criminalibus negotiis, quin definitivum judicium editum esset, ab interlocutoriis sententiis appellari liceret; at synodalia, scilicet a metropolitano ejusque comprovincialibus edita judicia restitui non libuit, quamvis episcoporum vetus hoc jus esset, quia neminem natura fert, ut in se ipsum judiciis viam sternat, ac difficilius in episcopos eduntur acta, cum Romam eundum, aut illinc accersenda commissio est, quam si suis iidem in locis accusari apud naturales iudices possent. Relicta est ergo Papæ per commissarios *in partibus* delegatos judicandi potestas. Est hæc rationum una ob quas Gallia concilium recipere noluit.

XIII. SESSIO, II. *Octobris die*. In hac edictum de doctrina ad eucharistiam spectante decretum, quod octo capitulis continetur. Profitetur synodus Dominum Nostrium Jesum Christum, verum Deum & verum hominem, post panis & vini consecrationem, sub harum sensibilibus rerum specie, vere, realiter & substantialiter existere; crimen ausumque horrendum esse, non vereri ad metaphoricum sensum verba per quæ Christus Dominus hoc Sacramentum instituit, detorquere; Ecclesiam semper credidisse, post consecrationem, Domini Nostri verum corpus ejusque verum sanguinem sub panis & vini speciebus esse una cum ejusdem anima ac divinitate; utramque seorsim speciem id omnino continere quod ambæ simul; Christus enim est prorsus integer totusque sub panis specie & sub hujus speciei minima parte, ut etiam sub vini specie & sub ejus omnibus partibus; itemque, per panis & vini consecrationem, totius substantiæ panis in substantiam corporis Domini Nostri, totiusque substantiæ vini in ejusdem sanguinis substantiam, conversionem & mutationem fieri, quæ mutatio admodum apposite & ma-

xime proprie appellata fuit *transubstantiatio*; quo autem sanctius hoc Sacramentum est, eo diligentius Christianum quemque cavere debere, ne nisi alta cum observantia, magnaque cum sanctitate ad illud accedat, terribilium eorum Apostoli verborum memor: „ Quicumque illud comedit illudque bibit indigne, suam ipsius damnationem comedit & bibit; “ eum qui communicare voluerit, debere probe animo reputare præceptum hoc; „ se ipsum homo probet; “ hanc autem probationem in eo esse positam, ut homo qui lethale peccatum patravit, ad sanctam eucharistiam accedere omnino non debeat, quin sacramentalem confessionem præmiserit, &c.

Concilium decreto huic undecim cum anathemate canones addit. Eos vide in hujus Operis parte altera, verbo, *Eucharistia*.

Lectum de reformatione decretum, cujus materies fuit episcoporum jurisdictio; continet hoc capita octo.

CAPUT PRIMUM.

De Reformatione.

Sancta Tridentina synodus commendat episcopis, ut se meminerint pastores esse, nec debere quemquam percutere, sed eos potius qui eorum curæ subsunt, ita regere, ut administratio dominationem omnino non oleat; at eosdem tamquam suos ipsorum filios suosque fratres diligant, eoque sollicitudinem conferant, ut eos a crimine per cohortationes & monita abducant; ea qua par est, moderatione & charitate suam jurisdictionem exercent, ea porro lege, ut in visitationum, correctionis, inhabilitatis, itemque in criminalibus causis, ab episcopo ejusve generali vicario, cujuscunque læsionis specie, ante definitivam sententiam appellari non possit.

CAPUT II. Cum ab episcopi ejusve quoad spiritalia magni vicarii sententia, in criminali causa, appellandi locus erit, & judicibus *in partibus*, nempe super locis causam committi oportebit, hæc per apostolicam auctoritatem metropolitano aut ejus vicario committetur; sin hic suspectus sit, aut longius absit, aut etiam rursus ab hoc ipso appelletur,

tur, causa non ad alium judicem quam proximorum episcoporum aliquem ejusve vicarium abibit.

CAPUT III. Reus appellans ei legi suberit, ut apud judicem ad quem appellaverit, prioris instantiæ acta proferat; & sic judex ad rei absolutionem non ante procedet quam ea viderit; quæ quidem acta ei gratis, intra dies triginta, ab episcopo a quo appellabit, suppeditabuntur.

CAPUT IV. Quia nonnunquam adeo enormibus criminibus se ecclesiastici obstringunt, ut eos deponi atque adeo sæcularibus judicibus tradi necesse sit, & quia, ut ad eorum depositionem procedatur, canones certum quemdam episcoporum numerum postulant, qui, cum sæpe difficile congeri possit, judicii executionem nimis in longum protraheret; mandat proinde concilium, ut episcopus ejusve magnus vicarius ad damnationem & ad verbalem depositionem, adeoque ad solemnem degradationem, in quemcunque, procedere possit, tot mitratis & cruce insignitis abbatibus, horumve defectu, personis aliis in ecclesiastica dignitate constitutis adfidentibus, quot episcopi a canonibus requiruntur.

CAPUT V. Poterit episcopus summam de reorum absolutione cognoscere in quos agere inceperit, quosve damnaverit, propterea quod ii sæpe suos judices per mendacia circumveniunt, nullamque reddunt absolutionem, siquidem eam per falsam facti expositionem, aut per veritatis suppressionem obtinuerunt.

CAPUT VI. Cum episcopi sæpe in se trahant eorum odium quos corrigere volunt, a quibus etiam atroces calumniæ iisdem, ut moerorem & molestiam afferant, affinguntur; concilium non vult episcopum in jus accitum comparere debere ipsum per se, nisi ob causam in qua id agatur, ut privetur, quæcunque tandem fuerit judicii forma.

CAPUT VII. Non recipientur testes, ut contra episcopum in criminali causa deponant, nisi probos supraque omnem exprobrationem eos esse constiterit; graviterque punientur, qui odio, cupiditate aut temeritate abrepti deposuerint.

CAPUT VIII. Criminales episcoporum causæ ob quas eos comparere necesse fuerit, ad summum Pontificem, ut eas dijudicet, remittentur.

CONGREGATIO. In hac sequentis sessionis negotia ad trutinam revocata. Versabantur hæc super articulis duodecim, ad pœnitentiæ & extremæ unctionis Sacramenta spectantibus, qui e Lutheri ejusque discipulorum scriptis ducti erant. Contritionis in pœnitentiæ Sacramento, itemque absolutionis & institutionis pœnitentiæ, denique reservatorum casuum articuli sedulo ponderati.

In alia deinde congregatione, allata sunt decreta & canones omnino digesti.

Super reformationis negotio, edita fuere decreta, ex hisque confecta capita tredecim.

XIV. SESSIO, *die 26. Novembris ann. 1551.* Lectum super pœnitentia, extremaque unctione decretum. Enuntiatur Dominum Nostrium Jesum Christum tunc potissimum pœnitentiæ Sacramentum instituisse, cum discipulos suos afflavit, inquit: „accipite Spiritum sanctum, iis peccata remittentur, quibus ea remiseritis.“ Eos damnat concilium, qui fateri nolunt, per verba hæc, Christum Dominum peccata post baptismum patrata remittendi & retinendi potestatem apostolis eorumque successoribus communicasse, quique ea ad divini verbi prædicandi, & Evangelii Christi Domini nuntiandi facultatem detorquent. Ostendit 1. in hoc Sacramento, sacerdotem obire judicis munus; nec nisi per effusas lacrymas gravesque curas quas Dei justitia a nobis exigit, nos ad eam integram perfectamque renovationem pervenire posse, quæ per baptismum in nobis fit; adeoque merito laboriosum quemdam baptismum a sanctis Patribus pœnitentiam appellatam fuisse. 2. Sacramenti formam in qua posita est ejus vis & virtus, contineri absolutionis verbis quæ Sacerdos pronuntiat: *Ego te absolvo*, &c. (qua in re juvat hoc loco animadverti formam hanc, *ego te absolvo*, quæ nuncupatur indicativa, inductam fuisse in Ecclesiam post decimum secundum seculum, deprecatoriæ formæ loco quæ prius usui erat, & adhuc penes Græcos est.) 3. Pœnitentis acta

acta contritionem, confessionem & satisfactionem esse; & hæc quidem hujus Sacramenti *quasi materiam* esse concilium ait, ut significet externa acta hæc sensibilis & permanentis materię locum tenere.

Contritionem definit concilium, ut sit internus dolor & letestatio peccati quod patratum est, cum proposito non amplius deinceps peccandi; docetque præteritę quoque vitę odium contritione contineri, &, quamvis fiat, ut contritio, cum per charitatem perfecta est, hominem Deo reconciliet, antequam poenitentię sacramentum reapse susceperit, reconciliationem tamen contritioni ipsi, sine suscipiendi sacramenti desiderio quod ea continet, tribuendam non esse.

Quoad imperfectam contritionem quę appellatur *attritio*, quippe quę solum aut ex turpitudine & sceditate peccati, aut ex poenarum metu concepta est, concilium edicit eam, si venię spem adjunctam habens, peccandi voluntatem excludit, Dei donum sanctique Spiritus impulsionem esse; tantumque abesse, ut ea hypocritam, majoremque peccatorem hominem reddat, ut eum potius ad Dei gratiam in poenitentię sacramento obtinendam comparet. Qua in re dignum est animadversione concilium non dixisse unum & unicum sine amore timorem satis aptam dispositionem esse; id evidenter probat verbum *disponit*, suffectum alteri *sufficit*, quod adhibitum fuerat, cum primum edi decretum coepit. Haud satis ergo est quempiam, ut justus fiat, in Deum credere & sperare; opus est etiam, ut eum diligat, ipsumque peccati ob Dei amorem poeniteat, quemadmodum generalis cœtus cleri Gallicani, ann. 1700. habitus, in hæc verba definiit:

„ Nemo credere debet se in tuto esse, nisi, in his duobus sacramentis, baptismo scilicet & poenitentia, præter fidei & spei acta, Deum, tamquam omnis justitię fontem diligere incipiat. „

Concilium deinde mortalia omnia peccata quorum quispiam reum comperit, post maturum examen, confitendi, & circumstantias quę peccati speciem mutant, explicandi obligationem statuit. Quoad venialia peccata, ait, tametsi bonum & utile sit, ea in confessione declarari, sine offensa

tamen eadem omitti poſſe, aliisque remediis pluribus explari. Super reſervatis caſibus concilium pronuntiat, ad rectam diſciplinam, ſanctos Patres ſemper id ſpectaſſe tamquam magni momenti rem, ut atrocia quædam & gravia crimina non a quolibet indiſcriminatim ſacerdote, ſed ab iis tantum, qui primi ordinis eſſent, abſolverentur.

Ad ſatiſfactionem quod attinet, concilium docet poenas, quæ ſatiſfactionis ergo imponuntur, in peccatum remedii & antidoti, ad animi ſanandos morbos, &, ob præterita peccata, poenitentia loco eſſe debere; ſacerdotes debere ſatiſfactiones imponere, quæ peccatorum qualitati reſpondeant, ne per leviores ob gravia crimina ſatiſfactiones cum poenitentibus indulgentius agentes, alienorum peccatorum reos ipſi ſe reddant; e Chriſti Domini ſatiſſatione ſuum noſtras meritum trahere; Deoque nos facere ſatis poſſe, non modo per poenas quas ipſi nobis imponimus, aut per eas quas ſacerdos nobis præſcribit, ſed per temporales etiam afflictiones, quas Deus ad nos mittit, cum eas patienter, & poenitentia animo toleramus.

Leſtum eſt ſuper extrema unctiõne decretum. In eo dicitur ſacramentum hoc tamquam poenitentia, totiusque chriſtiana vitæ, quæ continuata poenitentia eſſe debet, conſummationem, a ſanctis Patribus ſpectatum fuiſſe; hanc ſacram unctiõnem, tamquam verum novi teſtamenti ſacramentum, a Domino noſtro Jeſu Chriſto fuiſſe inſtitutam; ſacramentum hoc a S. Jacobo perſpicue fidelibus commendari, ejusque uſum a S. Marco proponi; ejusdem materiam quidem eſſe oleum ab epiſcopo benediſtum, formam vero contineri verbis quæ, peragendis unctiõnibus, pronuntiantur; ejus effectum eſſe peccatorum reliquias detergere, atque adeo peccata ipſa, ſi qua adhuc expianda ſuperſunt; tranquillare & ſolari ægrotantis animum, magna de Dei miſericordia in eo excitata fidentia; denique interdum priſtinam corporis valetudinem, cum ad animi ſalutem facit, comparare; epiſcopos & ſacerdotes tantum ejus miniſtros eſſe. Pronuntiavit deinde concilium canones quindecim ſuper poenitentia, & quatuor ſuper extremæ unctiõnis ſacramentis. Eos vide ſuper his duobus verbis, in hujus Operis ſecunda Parte.

Su-

Super reformatione decretum continet articulos sen' constitutiones tredecim, quæ fere omnes ad episcopalem jurisdictionem referuntur.

C A P U T P R I M U M.

De Reformatione.

Vetat caput hoc, ne, cum episcopus impedierit, ne ordines quispiam suscipiat, aut ob justas & legitimas causas sibi notas sacerdotem suspenderit, ulla dispensatio ejusdemve redintegrandi facultas, sine dioecesani episcopi venia qui eum interdixerit, tribuatur.

CAPUT II. Hoc in capite, prohibentur episcopi *in partibus infidelium*, qui, nec episcopalem sedem, nec clerum, nec dioecesin habentes, in loca se recipiebant, quæ episcopum nullum agnoscunt, eosque qui tamquam inhabiles a proprio episcopo rejecti fuerant, ad sacros ordines admittebant, id perficientes privilegii vi quo gaudebant, ut ordines accedenti cuique conferre possent; prohibentur, inquam, ordinationem, sine expressa ordinarii venia, ejusve dimissoriis litteris, quavis obducta causa, cuipiam tribuere, ipsoque jure suspensû declarantur, qui hoc decretum transgressi fuerint.

CAPUT III. Pronuntiat decretum hoc episcopum posse, ad quod voluerit tempus, clericos omnes suspendere, qui sine ejus examine ac sine dimissoriis ejusdem litteris ordinati fuerint, quacunque facultate polleat qui eos ordinavit.

CAPUT IV. Mandatur, hoc in capite, ut sæculares clerici quovis tempore & ob quodvis flagitiorum & criminum genus, episcoporum in dioecesibus residentium, tamquam apostolicæ sedis delegatorum correctioni subsint, omnibus exemptionibus, declarationibus huic contrariis, consuetudinibus initisque concordatis nihil obstantibus.

CAPUT V. Cum aliqui privati homines pro suo ipsorum arbitratu judices obtinerent, qui *conservatorum* nomen gerebant, quia statuti erant, ut iisdem opitulerentur, eosque defenderent, ac suis in juribus, in oppressione casus servarent; compertumque esset ab ejusmodi judicibus non solum cli-

professionem ſuſcipiat, niſi ea conditione, ut ſuis in clauſtris, ſub ſuperioris obedientia, ſemper conſiſtat, quin ullum unquam ſeculare beneficium, atque adeo parœcias tenere poſſit, quamvis regularis canonicus eſſet.

CAPUT XII. Pronuntiat caput hoc, juſ patronatus iis tantum concedi poſſe, qui novam eccleſiam aut capellam fundarunt, aut qui jam fundatam dotaverint.

CAPUT XIII. Hoc in capite, vetantur patroni, quodcunque tandem privilegium prætexant, ſuam apud alterum quam epiſcopum præſentationem petagant; alioquin, nulla erit præſentatio.

XV. SESSIO, die 25. *Januarii ann. 1552.* Lectum in hac decretum quod enuntiabat fore, ut de negotiis ad Miſſæ ſacrificium & ad Ordinis ſacramentum ſpectantibus de quibus agendum erat, decifio ad paſque 19. Martii diem differretur, in Proteſtantium gratiam qui hanc prorogationem petebant. Lectus eſt etiam novus commeatus iisdem conceſſus, quo tamen ipſo contenti non fuere.

Diſputationes quæ inter Imperatoris oratores & Papæ legatos deinde coortæ ſunt, novæ in concilio ceſſationi cauſam præbuerunt. Hiſpani tamen & qui e Neapolis & Sicilia regno erant, epiſcopi, & quicunque Imperatori ſuberant, concilium, ejus miniſtris ſollicitantibus, continuatum volebant; at qui à Romanæ curiæ rationibus ſtabant, veriti, ne Imperiales in eo eſſent conſilio, ut ejusdem curiæ reformationem aggrederentur, nullam non ejus impediendi occaſionem quærebant haud ægre ferentes quidpiam incidere, quod abſolutam ſuſpenſionem induceret. Denique Imperatorem inter & Mauritiæ, Saxoniæ electorem belli rumor in cauſa fuit, ut epiſcoporum plerique Tridento recederent; plures enim principes & domini proteſtantes, qui cum hoc poſteriore ſœdus inierant, ab hac urbe non aberant.

XVI. SESSIO, 28. *Maji an. 1552.* Majoris patrum partis reſceſſus hujc ſeſſioni locum præbuit. Lectum in hac decretum quod concilium, quoad pax & ſecuritas reſtitutæ eſſent, ſuſpendebat. Jam vero illud per annos fere decem ſuſpenſum manſit, hoc eſt, ad annum uſque 1562. quo anno

rum-

iusus a Pio Papa IV. convocatum fuit, qui Julio III. ann. 555. vita functo successerat, quique Gonzagam, cardinalem Mantuanum, suum primum legatum ad concilium nominavit.

XVII. SESSIO, *die 18. Januarii ann. 1562.* Huic præti centum & duodecim, theologicæ plures interfuerunt. Acta convocationis bulla, lectum item pro concilii continuatione decretum. Clausula, *proponentibus legatis*, quæ decreto inserta erat, pervicit, refragantibus licet Hispanis episcopis quatuor qui eam novam esse, nec admitti debere, cœumenicisque præterea conciliis injuriosam esse.

XVIII. SESSIO, *22. Februarii die.* Lectæ plures epistolæ quibus Papa digerendi prohibitorum librorum indicis curam concilio relinquebat; lectumque breve quod episcoporum gradum, ex eorundem ordinatione, statuebat, quin ulla privilegiorum ratio haberetur, quibus primates gaudebant.

Martii die 11. habita congregatio in qua reformationis articuli duodecim ad examen propositi. Celebris Domnus Bartholomæus de Martyribus, archiepiscopus Bracarensis, super hac re, episcopali & evangelico robore locutus est. Is in ea fuit sententia, ut reformatio a Romana curia inchoaretur; cumque episcoporum nonnulli dixissent illustrissimos cardinales reformatione non indigere, firma voce exclamavit se quidem, quod in ipso erat, contra censere *illustrissimos cardinales perillustri reformatione opus habere.*

Ponderatî deinde discussique reformationis articuli duodecim. Ab eo cœptum qui residentiam spectabat; magis hic contentionibus occasione fuit; initio statim patres secult definienda controversia, divini, necne; juris esset residentia; quod magnopere legatos implicuit, quia Papa nolebat ad declarationem super hoc articulo deveniri, veritus scilicet, ex ejus temporis historicis, id gravi damno suæ dignitati fore. Episcopus Granatensis vehementer opinionem fulsit perficiendi nempe, ut declararetur residentiam divino jure niti, in-
quiens, cum ea declarata esset ejusmodi, tum demum omnia impedimenta ipsa per se destituta; episcopos, suarum obligationum conscios, ad officium redituros, nec se amplius tam-
quam

quam mercenarios, sed tamquam veros pastores qui Deo debent sibi concrediti gregis rationem reddere, spectaturos, quin dispensationibus acquiescerent quas scirent legitimæ excusationi, satisque proinde firmo ad conscientię tranquillitatem ac salutem præsidio sibi esse non posse; ostenditque pluribus sacrarum Scripturarum oraculis, & e sanctorum Patrum auctoritate, hanc e catholicis veritatibus unam esse. Major prælatorum numerus ab ea stetit sententia, ut decideretur residentiam esse divini juris; legati tamen iniere consilium, ut negotium ad aliam congregationem remitteretur.

Articulus alter spectavit eorum titulos quibus ordines conferuntur; decisumque, ut nemo unus sine beneficii aut congrui patrimonii titulo ordinaretur, & hic ipse titulus alienari non posset. Tertius is erat: quicquam, necne, ob ordinum collationem solvendum esset; quod in quarta sessione tantum decisum fuit. Versabatur quintus super parœciarum in plures divisione. Sextus, super parœciarum, & capellarum unione, superque parochis ignorantibus aut scandalum afferentibus; promuntiatumque oportere eos aliter excipi, ita videlicet, ut severe cum posterioribus ageretur; & in hos quidem concessa episcopo, tamquam sanctę Sedis delegato procedendi facultas. Septimus, super commendis; statutum ergo, ut beneficia in ejusdem rationis commendam posita visitandi & restituendi potestas episcopis concederetur. Octavus, super quæstoribus quorum & nomen & officium abolendum censuit sancta synodus, &c.

XIX. SESSIO, die 14. Maji. Lectę fiduciarie litterę quibus oratorum Gallię facultates continebantur. (erant hi DD. Sanctes Gelasius de Lansac, Arnoldus du Ferrier, & du Faur, Dominus de Pibrac, in Tolosano Parlamento Præses, ac deinde in Parisiensi Parlamento advocatus generalis.) Documenta quę acceperant, ad curiositatem apprime faciunt, maximeque utiles constitutiones continent quas ipsi sibi a concilio petendas sumpserant. Ea eorum nonnulla quę præcipui momenti sunt.

Petunt oratores, ut ne Papę ejusque legatorum beneplacito deliberationum quę initę fuerint, decisio reservetur;

ut,

, ex veterum conciliorum, atque adeo Constantiensis & Basileensis dispositionibus, teneatur iis omnibus Papa se sub-
re quæ statuta & decisa fuerint; ut inciperetur a disciplinæ
morum, tam in capite quam in membris reformatione;
ad magni momenti opus in Constantiensi concilio proposi-
tum promissumque, non tamen, æque atque in Basileensi,
executioni mandatum fuit, in quo quidem iuchoatum, ac
inde intermissum; ut omnes expeditiones gratis, prout a
aciliis mandatum est, concedantur; ut, hac sane ratione,
patæ & quicquid ejusmodi reliquum erat, abolerentur; ut
ines archiepiscopi & episcopi suis in diocelibus residere
deantur oportere concilium, quod dispensationes
stat, ita prospicere, ut nulla amplius causa subesset, cur
nam mitteretur servandum esse Chalcedonensis
concilii canonem sextum qui ab episcopis, quos ordinant
schismaticos, suis singulos functionibus addictos vult, ut
utilium ministrorum numerus imminuatur. Hæc peculia-
res propositiones Papa ejusque legati admodum ægre tulere.

Majæ die 26., ad Galliarum oratores qui tunc advenerant, ex-
iendos, habita congregatio; tum quidem Dominus de Pi-
ac roboris & libertatis plenum, Regis nomine, sermonem
buit, patres, solidioribus & vehementioribus allatis ra-
onum monentis, hortandi causa, ut ad magnum reforma-
onis opus incumberent; en aliqua sermonis specimina:
Magni a vobis ac prope divini aliquid spectat universus ter-
rarum orbis; vos enim nemo non ut viros spectat, qui
possint, non suis quidem ipsorum, sed per Christum Do-
minum divino Numine afflati religionem nostram innumeris
quæ in eam irrepserunt, opinionibus læsam sanare, suum-
que in statum pristinum restituere superest nobis hæc
una spes, bonorum hæc una hominum animum erigit at-
que sustentat . . . prælia quidem vobis inferet impiacabi-
lis ille humani generis hostis, nihilque intentatum relin-
quet, ut vos ab opere quod incepistis, avertat; erit hic
ejus ad vos sermo: quam multæ stulte frustra que susceptæ
curæ! Qua tandem in re tempus teritis? Perficere nini-
rum vultis, ut ea vetus & ad summum jus exacta cui Pa-

„ trum primi inſtitere, diſciplina, jam prope ſepulta, nunc
 „ demum reviviſcat, eoque vos redigat, minus ut deinceps
 „ felices, minusque tranquilli, atque adeo in ſeceſſu viva-
 „ tis. Futurum ſedulo reputate, ut vobis non amplius li-
 „ ceat ad Principum aulam accedere, ad lautas menſas federe,
 „ magnificis in ædibus degere, ſplendido cum apparatu ince-
 „ dere eaſque ſuaves voluptates ſine quibus triftis & injucunda
 „ vita eſt, deguſtare. Oportebit ergo tum demum, ut ad
 „ ſobriam vitam ipſi vos redigatis, uno & unico beneficio
 „ contenti ſitis, eique, veluti ſcopulo adhæreatis, hortemi-
 „ ni, perſuadeatis, bona veſtra in pauperes diſtribuatis, ni-
 „ hilque aliud quam aliorum utilitatem quærat. Quid vos
 „ juverit concionari? Quorſum ipſi vobis ſenectutem accele-
 „ rabitis? Quorſum immaturam mortem, vigiliis laboribus-
 „ que confecti, ſubibitis? &c. “

Hac exhibita ſollicitationum imagine, quibus uſurus dæ-
 mon, ut eos a recto veritatis tramite abduceret, Patres mo-
 nuit fore, ut, ſi ſemel aures ei præbuiſſent, opus quod in-
 choaverant, quamprimum defererent, ac, præterea, con-
 ciliarum auctoritatem & dignitatem in contemptum adduce-
 rent Addidit iis Deum eam poteſtatem & libertatem
 tribuiſſe, ut, ſine ulla exceptione, e ſancti Spiritus aſſatu,
 ſtatuerent deciderentque; Galliæ regem hanc iis poteſtatem
 libertatemque quam a Deo acceperunt, ſecundum veterem
 conciliarum diſciplinam, ſi opus eſſet, etiam cum vitæ di-
 ſcrimine, ſervaturum; ſequè in id omnino ab eo principe
 Tridentum miſſos; atque ita proſecutus eſt:

„ Videt Deus, e cælorum vertice, uniuſcuſque confi-
 „ lia, vota, cogitata; noſtrorum cordium latebras penetrat,
 „ penitusque rimatur; perpendit, quo noſter ſpectet animus,
 „ cum ſuffragia conferimus, quæ nos cauſæ moveant, oc-
 „ cultumne nos odium ad agendum trahat, immiſceatne ſe
 „ noſtris ſermonibus aſſentatio, noſtramne ipſorum gloriam
 „ conſectemur, impediaturne nos ambitio, quominus veritati
 „ teſtimonium exhibeamus, an denique, per turpem obſe-
 „ quentiam, nobis, in deciſionibus, ſummorum Pontificum,
 „ Imperatorum, Regum favorem conciliare, iisdemque li-
 „ bera-

beralibus niti studeamus. Tum Patres hortatus est, ut diurna nocturnaque collata opera, perficerent, ut constaret eos non inutiliter hoc supremum remedium ægrotanti ac propemodum desperatæ Christianæ reipublicæ conqui-
sisse; non aliud, in concilio, quam per examen & discus-
sionem agendū consilium esse; liberum cuique fore, justæ
disputationis engq, in arenam descendere, & ita quidem,
ut omnis a coetu vis arceretur, nec alia quam Spiritus sancti
vox audiretur.

Interest, inquit, plurimum nemini non innotescere
huc vestra omnia consilia, vestrorum omnia animorum sen-
suum ferri, ut, cum rumor hic petrebuerit, vestrasque
laudes fama longe lateque diffuderit, Germania, ea nobi-
lis Europæ pars, quæ tantopete nos afficit, a somno in
quo versatur, excitata coire possit, & huc oratores desig-
nato, antesignanda præcipuisque harum omnium disputatio-
num inventoribus, ejusque sapientioribus aptioribusque theo-
logis comitantibus, qui vobis candidè ingenueque suas super
religione sententias exponant, suosque maxime intimos
inimicos detegant. Ita quidem universa Christiana respu-
blica ex longo jam tempore sectat discissa se, per Dei gra-
tiam, in unum idemque corpus redintegratam perspiciet.

XX. SESSIO, die 4. Junii. In hac lectæ regil mandati
fidem facientes a Galliarum regis, Caroli IX. oratoribus allatæ
litteræ; & concilii promotor ad Domini Pibracii sermonem
respondit, nunquam fore inquilens, ut satanæ thecnæ
tam affabre atque ingeniose in eo sermone detectæ contra san-
ctum concilium prævaleant; Christum enim Dominum qui ei-
dem præest, & in quo patres suam omnem fidentiam ponebant,
omnia dæmonis molimina evertere prorsusque disjicere facile
posse. Lectum deinde ad sessionis prorogationem decretum.

CONGREGATIO. Propositi in hac articuli quinque, su-
per eucharistiæ sacramento, & quoad communionem sub
utraque specie, discutiendi. In medium rursus allata quæ-
stio de residentia, ut eam divino jure niti pronuntiaretur.
Cardinalis Mantuanus, ut decissionem eluderet, se quidem
mirari significavit id esse consilii, ut de argumento a præ-

senti disputatione prorsus alieno verba fierent; ceterum, se suosque collegas futurum promittere, ut ea de re suo loco ageretur. Jussi erant a Papa legati hanc controversiam sopire. Huic mandato, quemadmodum ex Cardinalis Borromæi ad legatum Simonettam epistola compertum fit, ea causa erat, non quod sancta Sedes, siquidem residentia divini juris declararetur, ut nonnulli asseriebant, aliquod inde damnum subire posset, sed quia, cum acriores super hac re in concilio subortæ disputationes occasionem præbuisent, ut disseminaretur, in omnibus aulis, rumorem apostolicæ sedis & pontificiæ dignitatis excidium ejusmodi decisionem vergere, super eadem re decretum conficere honestati nec rationi consonum erat. Et sane, ante aliquod tempus, Papa, in consistorio quod Romæ habuit, episcopus dixit sibi videri satis gravibus rationum, momentis nixos propugnare divini juris residentiam esse, eamque, utcumque tandem se res haberet, inviolate servandam esse.

Postquam theologi suum super articulis quinque sententiam dixere, editi sunt, quædam communionem sub utraque specie, canones quatuor. In hac nimirum congregatione ipsa oratores Galli scriptum obtulere in quo patres ad concessionem calicis hortabantur. Aiebant, in rebus quæ positivi, ut hæc, juris sunt, sapientiæ esse temporis opportune cedere, ne scandalo essent qui se tam firmos ad hominum jussa cuffedienda, tamque negligentes ad Dei præcepta servanda exhiberent; concludebantque, obtestati patres, ut ea ratione decretam ederent, quæ juri quo gaudebant Galliarum reges, ut, suæ consecrationis die, sub utraque specie communicarent, aut consuetudini quæ penes nonnulla, in eodem regno, Cisterciensis ordinis monasteria vigeat, ut in eundem modum communio perciperetur, officium omnino non posset.

Habitæ congregationes plures in quibus in examine positi fuere reformationis articuli. Primus super nimio presbyterorum numero versatus est; edixeruntque patrum nonnulli oportere eum numerum ad eos tantum redigi quibus ecclesiastici redditus suppetunt, quique alicujus ecclesiæ servitio addicti sunt; at decisum fuit, ut episcoporum judicio qui sa-

ros ordines conferrent, hoc negotium relinqueretur; 1. super patrimoniali titulo; 2. super gratuitis ordinationibus; 3. super designanda ex cathedralium aut collegialium ecclesiarum fundis parte quæ in quotidianas distributiones impenderetur; episcopos ecclesiarum quinque e re esse consuli, ut ampliores episcopatus in plures dividerentur; 4. super novarum parocciarum iis in locis institutione in quibus magna erat populi multitudo, quæve latius patebant, quam ut earum servitio unus tantum parochus obeundo esset; dictumque fore, ut novæ parocciæ, vel invitis veterum parochis, instituerentur; 5. super collapsis capellis; ut in præcipuas ecclesias transferrentur, ibi, ubi ædificatæ fuerant, erecta cruce; 6. super Commendis; editum fuit decretum enun-
tians, ut ejusmodi beneficia, in quibus potissimum disciplina deferbuerat, quotannis ab episcopis visitarentur.

Die 14. Julii, alia est habita congregatio in qua doctrinæ discussa capita quatuor. Demonstratum, in primo, loca quæ in gratiam communionis sub utraque specie a sacris Literis afferebantur, ejusdem necessitatem nequaquam probare; quam in rem prolata sunt testimonia plura e Christi Domini verbis ducta, in S. Joannis capite sexto, ubi Salvator promissæ, modo de comedendæ Carnis, bibendique Sanguinis, modo de Corporis tantum comedendi obligatione loquitur; quod evincit hoc posterius sufficere.

XXI. SESSIO, die 16. Julii ann. 1562. Declaravit in ea concilium laicos, ipsosque, dum non consecrant, ecclesiasticos nullo divino præcepto obstringi, ut eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie suscipiant; nec, salva catholica fide, dubitari posse; 1. quin communio, sub specierum una, satis ad salutem sit; 2. quin semper ea penes Ecclesiam potestas fuerit, ut in Sacramentorum dispensatione statueret, atque adeo mutaret, quod ad reverentiam Sacramentis ipsis debitam, aut ad eorum qui ea suscipiunt, utilitatem expedire judicavit, pro temporum, locorum & occasionum varietate, ita tamen, ut ne ipsam eorundem essentiam attingeret; 3. quin, etsi Christus Dominus sub ambobus speciebus Sacramentum hoc instituerit & Apostolis de-

derit, fateri tamen nemo non debeat Christum Dominum omnino totum, verumque Sacramentum, sub una tantum specie, suscipi, nec, sub una, quempiam; quoad effectum, privari gratiarum ulla quæ eidem addictæ sunt; 4. quin pueri qui nondum pollent rationis usu, nulla necessitate ad eucharistiæ sacramentalem communionem adigantur, quippe qui per baptismatis aquam quæ eos lavit, regenerati, Christianique Domini corpori additi, quam acquirere gratiam, ut Dei filii essent, ea sane ætate amittere nequeunt.

Lectum deinde reformationis decretum continens capitulum novem.

CAPUT PRIMUM.

De Reformatione.

Statuit caput hoc, cum ecclesiasticus ordo ab omni proterbo avaritiæ suspitione immunis esse debeat, oportere proinde episcopum ejusque ministros nihil sumere seu ob ordinum collationem, seu ob dimissiones & fidem facientes litteras, seu ob sigillum, seu ob aliam quamlibet causam, quancunque tandem obducta specie, quamvis iis ultro daretur; cancellarios in iis solum locis in quibus nihil sumendi laudabilis consuetudo non viget, scuti aurei decimam partem accipere posse, dummodo nulla omnino stipendia mueri quod iidem obeunt, addicta sint, episcopusque ex eo quod notario datum est, nullum emolumentum, directe vel indirecte, percipiat, abrogetque omnes taxas huic constitutioni contrarias, omnesque ante quamvis memoriam institutas consuetudines quæ potius *abusus qui simoniæ favent*, appellari debent.

Caput secundum, quia dedecet eos qui ad altarium ministerium evecti sunt, mendicare, vel turpem artem aliquam profiteri, vel sordidum lucrum facere, ut his incommodis occurratur, vetat, ne quis sæcularis clericus, quamvis alioqui dignus sit, ad sacros ordines promoveatur, quin ecclesiasticum beneficium, patrimoniale bonum; aut aliqua ad victum sufficiens pensio eidem suppetat; ac ne beneficium hoc resignari, pensio hæc extinguí, patrimonium hoc alienari

nari possint, sine episcopi venia, nisi habeat aliunde clericus ad victum satis.

Caput tertium, cum beneficia instituta sint, ut cultus Deo debitus exhibeatur, & ecclesiastica officia cætera peragantur, ne quam divinum officium diminutionem patiatur, declarat episcopum in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis in quibus nullæ quotidianæ distributiones existunt, nimiumve modicæ sunt, tertiam e præbendarum redditibus partem convertere posse; aitque non eam synodo mentem esse, ut quicquam immutet in ecclesiarum consuetudinibus, ubi canonici qui non resident, aut qui nullum ibidem servitium præstant, nullam distributionem, aut tertia parte minus percipiunt, non obstantibus omnibus consuetudinibus aut exemptionibus huic decreto contrariis.

Caput quartum episcopis, tamquam sanctæ Sedis delegatis eam facultatem tribuit, ut parochos quorum ampliores parocciæ sunt, populusque frequentior, quam ut ipsi soli Sacramentorum administrationi pares sint, ad congruum presbyterorum numerum sumendum adigant, qui iis ad munia subsidio sint; atque adeo paroccias quæ latius patent, vel invitis parochis dividant; ac si minus redditus sufficit, populum cogant, id quod ad novos parochos sustentandos necessarium fuerit, suppeditare, ex Alexandri III. Constitutione quæ incipit, *ad audientiam*.

Caput quintum concedit episcopis, ut parochiales ecclesias aliasve cum aliis beneficiis animarum curam habentibus aut non habentibus ad perpetuitatem uniant, ob earumdem paupertatem, & in quibus aliis casibus per jus licet, quin uniones hæ, quavis obducta causa, revocari possint.

Caput sextum mandat episcopis, ut ignorantibus parochis vicarios dent, parte e beneficii proventu iisdem addicta; eos puniant, qui in scandalo vivunt, ac, nisi se corrigant, beneficiis privent, e canonicis constitutionibus.

Caput septimum episcopos vult ecclesiarum quæ corruunt, aut quæ paupertate restitui nequeunt, simplicia beneficia in matrices aliasve eorumdem aut proximorum locorum ecclesias, cum omnibus earumdem juribus & proventibus, trans-

ferre posse; præterea perficere, ut parochiales ecclesiarum redditibus qui ad eas pertinent, restituantur, iisque non sufficientibus, dominos & parochianos adigere, ut ad earum ecclesiarum reparationem contribuant, contrariis omnibus, appellatione, exemptione aut oppositione nihil obstantibus.

Caput octavum entintiat, quia par est, ut ordinarii, in sua quisque diocesi, sedulo rebus invigilent, quæ Dei cultum spectant, iis proinde facultatem concedi, ut beneficia quæ sunt in commendam, cujuscunque tandem naturæ sint, quotannis, visitent, afferantque omnia ad regularitatem ibidem restituendam congrua remedia.

Caput nonum ait, de quæstoribus loquens, plura quidem generalia concilia dedisse operam, ut contra quæstores afferrent remedia bene multa quæ tamen inutilia evaserunt eorumdem quæstorum malitia, qui videntur in dies succrescere, ad fidelium scandalum, qui hac de re conqueri non desistunt, nulla jam eos corrigendi affulgente spe; ac proinde sanctum concilium mandare, ut quæstorum nomen & usus ubique per Christianam rempublicam aboleantur.

Aliquot post hanc sessionem diebus, allatum est Italis episcopis Papæ responsum, in quo, de residentia verba faciens, agebat, quod ad definitionem spectabat, quam nonnulli petierunt, ut, cujus tandem juris esset residentia, decideretur, e sua quemque scientia super hac re loqui posse; se quidem non id improbare, ac velle integra libertate concilium frui, sed ita tamen, ut pax in disputationibus servaretur. Suum nihilominus nuntium per litteras jussit tutas rationes inire quibus ea quæstio sopiretur, quibusque ipse perficeret, ut eadem ad sanctam Sedem remitteretur.

CONGREGATIONES *super Missæ Sacrificio.* Harum primæ adfuere legati omnes, Imperatoris, Regis Galliarum & Venetæ Reipublicæ oratores, prælati centum quinquaginta septem, theologi circiter centum aliarumque personarum fere duo millia.

Consensere theologi omnes Missam tamquam verum novi fœderis sacrificium in quo Christus Dominus sub sacramentalibus speciebus duabus offertur, spectandam esse. Eorum præci-

præcipua rationum momenta erant Christum sacerdotem esse secundum ordinem Melchisedech; hunc obtulisse panem & vinum; & quod inde consequitur, panis & vini sacrificium in Hominis - Dei sacrificio contineri. In secunda, quæsitum est, in coenane, an super cruce tantum se Patri Christus in sacrificium obtulerit, & an propitiatorium esset Missæ sacrificium.

In hac ipsa congregatione, rursus Imperatoris oratores institerunt, ut calicis usus concederetur. Quia postulatum hoc præcipui cujusdam momenti erat, & graves utrinque rationes stabant, super hoc proinde negotio habita congregatio, ut innotesceret, quid unusquisque quoad hanc calicis concessionem sentiret. Cardinalis Madrutius ostendere conatus est conoiliū posse, atque adeo debere id concedere quod ab eo petebatur; cum Basileense concilium Boemis id olim concessisset, eos adigendi causa, ut in Ecclesiam regrederentur, Tridentinum potiore id ipsum jure debere concedere, quandoquidem ea demum ratio erat, qua non solum suis ab erroribus hæretici revocarentur, verum etiam catholici, ne se ipsi sejungerent, impedirentur. Episcopus Ecclesiarum quinque jam exposuerat, inter alia rationum momenta quibus concessionem suadebat, christianam charitatem non pati, ut patres, dum consuetudinem durius servatam volebant, magnam animarum multitudinem ad catholicæ Ecclesiæ sinum pertrahere negligerent.

Ælius, Hierosolymitanus patriarcha, calicem recusandum opinans, cum alia, tum illud edixit, si Boemis, quod petebant, concederetur, timendum fore, ne, hinc arrepta occasione, in sua ipsi perniciofa sententia animum obfirmarent, crederentque Christi Domini solum corpus sub panis, & solum sanguinem sub vini specie contineri; aliqua indulgentia quoad eos adhibita, fore dubio procul, ut idem cæteræ nationes peterent, atque adeo longius abirent, imagines scilicet, veluti idololatriæ quoad populos occasionem, abrogatas vellent. Episcoporum alii, ab hac ipsa sententia stantes, Ecclesiam dixere timore permotam, ne consecratum vinum dispergeretur, aut acelseret, calicem sustulisse. Qua

porro ratione id in frequentiffimis parœciis , præſertim cum illud longius & per pravas vias deferretur , evitari poſſet?

Oſius , Reatinus epifcopus , contra calicis conceſſionem , omnium graviffime locutus eſt ; animadverti nimirum voluit concilia ſemper id decreviſſe , quod ex diametro cum hæreticorum doctrina pugnabat ; Judæorum nonnullis fidem amplexis veteris legis cœremonias ſervari volentibus , Apoſtolorum uſum interdixiſſe & aboleviſſe ; Mariam Chriſti , non Dei matrem eſſe contendente Neſtorio , Concilium pronunſiaſſe Mariam deinceps Dei Matrem appellandam eſſe ; cum Boemi calicis uſum divini juris eſſe contenderent , Conſtantiense concilium ejus uſum vetuiſſe ; nec vero eſſe , quod Baſileenſis concilii auctoritas afferretur , quoniam experientia compertum erat Eccleſiam ex calicis conceſſione nihil emolumenti traxiſſe ; & hanc ipſam ad augendam hæreticorum arrogantiam ſolummodo contuliſſe ; Tridentinum concilium eidem errori obluſtari debere , videlicet Germanis calicem non concedere , & ſuperiorum conciliorum veſtigiiſ inſiſtere.

Alii vero qui conceſſioni favebant , calicis uſum dicebant a Conſtantiensi concilio prohibitum ex parte a Baſileenſi concilio reſtitutum fuiſſe ; plures religioni addiſtos Principes eundem , tamquam unum & unicum ad reducendos populos remedium proponere ; neminem non ſequi oportere S. Pauli monitum , qui eum qui infirmus in fide eſt , recipi vult.

Itaque controverſia hæc adeo ſententias ſecuit , ut una plures congregationes ab Auguſti 25. ad uſque 6. Septembris diem occuparet. Ea ſumma fuit , ut , e ſeptuaginta prælatiſ , triginta octo a calicis negatione , viginti novem ab ejusdem conceſſione ſtarent ; viginti quatuor negotium ad Papam remittendum cenſerent ; triginta & unus opinarentur eum quidem concedi oportere , ſed ita , ut rei executionem ad Papam remiſſam vellent ; decem dicerent rogandum Papam , ut delegatos in Germaniam mitteret ; novemdecim denique conceſſionem ad Germaniam tantum & Pannoniam redigerent.

XXII. SESSIO, die 17. Septembris ann. 1562. Editum in hac eſt , ſuper Miſſæ ſacrificio , doctrinæ decretum. Dicitur in eo 1. Chriſtum Dominum , etſi Deo Patri ſe ipſe ſemel oblatu-

us esset, super crucis altari moriens, ut ibi æternam redemptionem operaretur, tamen, quia ejus sacerdotium non debebat per ipsius mortem extinguī, ut visibile sacrificium, quod nempe hominum natura requirebat, & per quod cruentum crucis sacrificium repræsentaretur, Ecclesiæ relinqueret, & ultima cœna, qua ipsa nocte traditus fuit, se sacerdotem non omnem æternitatem institutum, secundum ordinem Melchisedech, declarantem, suum corpus suumque sanguinem, sub panis & vini speciebus, Deo patri obtulisse, & sub eorundem rerum symbolis, utrumque apostolis sumendum dedisse, quos tunc novi testamenti Sacerdotes instituebat; hisque per ea verba: *Hoc facite in mei memoriam*, mandasse, iis, inquam, & eorum successoribus, ut idem corpus eundemque sanguinem offerrent, prout catholica Ecclesia semper intellexit & docuit.

2. Quoniam Christus ipse Dominus, qui se super cruce cum sui sanguinis effusione semel obtulit, continetur immolaturque sine sanguinis effusione in divino eo sacrificio quod in Missa perficitur; declarat sancta synodus hoc sacrificium vere propitiatorium esse; nosque, prout opus habemus, per illud misericordiam obtinere, gratiamque & subsidium invenire, siquidem contriti & poenitentes, sincero corde, recta fide, animoque ad timorem & reverentiam composito ad Deum accedimus; quandoquidem is ipse Christus Dominus, qui super cruce se olim obtulit, se quoque etiamnum per Sacerdotum ministerium offert, cum hoc tantum discrimine, quod alia est ejus offerendi ratio.

3. Quamvis in Sanctorum honorem missas Ecclesia nonnunquam celebret, non minus tamen uni Deo, qui eos coronavit, sacrificium offerri; tunc scilicet ea solummodo eorum patrocinium implorat.

4. Ecclesiam, jam inde a sæculis pluribus, sanctum Missæ canonem instituisse, qui ita depuratus itaque exemptus ab omni prorsus errore est, ut nihil contineat, quod non sanctitatem & pietatem oleat, utpote qui non nisi Domini Nostri verbis ipsis, apostolorum traditionibus, piisque Sanctorum summorum Pontificum institutionibus constat. 5. Ecclesiam,

eleſiam, ut tanti ſacrificii majeſtatem magis comendabilem redderet, certos quosdam uſus inſtituiſſe, cauſa exempli, ut in Miſſa res quædam ſubmiſſa voce, aliæ altiore vocis ſono pronuntiarentur, & cæremonias, ut myſticas benedictiones, luminaria, thurificationes, ornamenta, ex apoſtolorum traditione, induxiſſe. 6. Quamvis optandum eſſet, ut, in quaque Miſſa, omnes fideles non modo ſpiritualiter, ſed etiam ſacramentaliter communicarent, non proinde tamen concilium damnare privatas miſſas in quibus Sacerdos ſolus communicat, ſed eas approbare ſuæ auctoritate firmare, quia eædem a publico miniſtro, & pro ſe ipſo & pro omnibus fidelibus celebrantur. 7. Eccleſiam Sacerdotibus mandaviſſe, ut aquam cum vino miſcerent, quia nimirum eſt quod Chriſtus Dominus ita feciſſe credatur; quia aqua cum ſanguine ex ejus latere effluxit; & quia, per hanc mixtionem, ejus myſterii memoria renovatur. 8. Miſſam non ubique vulgari lingua celebrandam eſſe, & unamquamque eccleſiam retinere debere veterem uſum quem hætenus ſervavit, quique a ſancta Romana Eccleſia approbatus fuit.

Leſti deinde, x. canones novem qui pronuntiant in eos anathema, qui hanc doctrinam impugnant. Eos *vide*, verbo *Miſſa*.

2. Leſtum de rebus decretum, quæ in Miſſæ celebratione ſervandæ vel evitandæ ſunt; in eo mandatur episcopis, ut, quidquid aut per avaritiam quæ idololatria quædam eſt aut per irreverentiam quæ ab impietate propemodum ſeſungi nequit, aut per ſuperſtitionem quæ falſo pietatem imitatur, inductum eſt, prohibeant aboleantque. Quamobrem iidem vetabunt omne pacti ſeu conditionis genus, ob mercedem aut ſtipendia quæcunque fuerint, & quidquid ob miſſas datur, quæ primæ dicuntur; vetabunt præterea, ne quis errabundus ignotusve ſacerdos, aut qui notorie de crimine præventus ſit, miſſam celebrare ſinantur; neve hoc ſanctum ſacrificium in privatis domibus offeratur; muſicos etiam modos omnes proſcribent, quibus impuri aut effeminati aliquid admixtum ſit.

*Concilii super iis decretum quæ in sanctæ Missæ celebratione
Episcopi servanda curare aut prohibere debent.*

Unusquisque secum ipse reputare facile potest, quam solitudinem afferri necesse sit, ut, sacrosanctum Missæ sacrificium, quam fieri potest maxime cultu & veneratione celebretur, animadvertens enim qui facit opus Dei negligenter maledictum in sacris Litteris appellari. Quod si necessario iteri cogimur fidelibus nihil sanctius diviniusque suppeteret, quam hoc, formidandum mysterium, in quo Sacerdotes notidie eam vivificant Hostiam immolant, per quam Deo patri reconciliati sumus; liquido constat illud magna cum ordi-
nis intima puritate celebrandum esse. Quamobrem, cum ex temporum calamitatem hominumve negligentiam & improbitatem irreperierint abusus plures, qui magni huius sacrificii dignitatem dedecorant, ut Dei cultus restituatur & deiles ædificentur, sacrosanctum concilium episcopis mandat, ut, quidquid per avaritiam quæ idololatriæ quædam est, ut per irreverentiam quæ ægre impietate vacat, aut per superstitionem quæ falso pietatem imitari vult, inductum est, prohibeant aboleantve. Atque, ut paucis verbis plura complectatur, quoad avaritiam, iisdem præcipit, ut omnis generis conditiones & pacta, & quidquid datur missarum ergo quæ primæ celebrantur, itemque eas importunas eleemosynarum postulationes, quæ exactionem adeoque simoniam redolent, interdican-
t. Ad irreverentiam vitandam, impediant episcopi, ne errabundi ignotique presbyteri ad sacrum faciendum recipiantur, neve qui de criminibus notorie reventi fuerint, altari deserviant. Haud patientur in privatis domibus, aliisve in locis, quæ nec ecclesiæ nec oratoria sunt, Missam dici; musicos modos omnes quibus lascivi aut impuri aliquid inest, profana acta, mundana colloquia, deambulationes, rumores clamoresque eliminabunt. Denique, ut superstitio cohibeatur, impediant, ne sacerdotes Missam extra præscriptas horas, aliisve cæremoniis & recibus dicant, quam quæ ab Ecclesiâ approbata sunt usu-
ne receptæ; abolebunt etiam abusum, quo certum quem-
dam

dam missarum & luminum numerum superstitio potius quam pietas excogitavit; populosque monebunt, ut suas sæpe parœcias, dominicis saltem majoribusque festis diebus adeant; declarat præterea Synodus hæc omnia ordinariis esse proposita, ut, tamquam sedis apostolicæ delegati, per ecclesiasticas, censuras aliasque pœnas, inviolate servanda curent.

3. Lectum de reformatione decretum quod undecim capita continet.

Decretum de Reformatione.

Primum caput mandat, ut quæcunque a summis Pontificibus & conciliis, super moribus, vitæ honestate, in vestibus decentia, & scientia in ecclesiasticis necessaria, epularum fuga, choreis & ludo vitandis, salubriter instituta sunt, deinceps servantur, sub iisdem, atque adeo majoribus pœnis, prout ordinariis statnere placuerit; ac, si quod ex ejusmodi statutis neglectum fuit, illud episcopi in usum revocare studeant.

Secundum caput mandat, ut episcopatus iis tantum conferantur, qui omnibus qualitatibus quas sancti canones requirunt, insigniti, sacrosque in ordines, saltem sex ante annis, ingressi sint. Quod si viri Romanæ curiæ noti non sint, ibive solum paulo ante innotuerint, eorum verbalis processus a Legatis seu Nuntiis apostolicis, aut a loci ordinario, ejusque defectu, a propioribus episcopis fiet. Electi, præterea, scientia referti sint, oportet; suo ut munere digne fungantur, ideoque debent esse doctores aut licentii in theologia vel in jure canonico, aut saltem muniti publico alicujus universitatis testimonio, e quo constet eos aliis docendis idoneos esse. Quod si regulares sint, ostendent suorum superiorum eandem fidem facientes litteras; & quicumque, ut dicant quod sciunt, rogandi erunt, gratis attestari debebunt; aliter, se noverint magnopere onerare conscientiam suam, certoque fore, ut a Deo suisque superioribus de peccato puniantur.

Tertium caput permittit episcopis, ut e cathedralium aut collegialium ecclesiarum redditibus tertiam partem in distri-

bu-

butiones convertant; quique ibi dignitatem aliquam possidebunt, cui nulla jurisdictio nulliusque servitii onus inerit, & in aliqua ejusdem dicecesis parœcia extra urbem resident, eos in dictis ecclesiis præsentem haberi vult.

Quartum caput statuit, ut, qui in cathedrali aut collegiata ecclesia fuerint, quique saltem subdiaconatus ordinem non susceperint, nulla in capitulo voce gaudeant; qui vero aliquam dignitatem, personatum, aliudve beneficium obtinent aut in posterum obtinebunt, cui certæ quædam, ut evangelium vel epistolam in missa canendi obligationes addictæ sunt, ordines ad has functiones requisitos intra annum sumant; aliter, subituri pœnas inflictas per Viennensis concilii Constitutionem quæ incipit: *Ut ii qui.*

Quintum caput vult dispensationum, *extra curiam*, mandata ad ordinarios mitti; dispensationes vero quæ ex gratia erunt, omni prorsus effectu carere, nisi ordinarii, tamquam apostolici delegati summam perspexerint eas sine subreptione aut obreptione impetratas fuisse.

Sextum caput declarat, in mutationibus dispositionum ultimæ voluntatis, episcopos, tamquam sedis apostolicæ delegatos, summam, antequam hæ mutationes executioni mandentur, an impetrantes veritatem exposuerint, exploraturos.

Septimum caput legatos, nuntios, patriarchas aliosque iudices superiores ei legi subesse vult, ut Innocentii IV. Constitutionem quæ incipit, *Romana*, seu recipiendis appellationibus, seu concedendis defensionibus, servent.

Octavum caput jubet episcopos, tamquam sanctæ sedis delegatos, piam omnium, tum ultimæ voluntatis, tum inter vivos, dispositionem executores esse; eo jure gaudere, ut visitent omnia hospitalia, collegia & communitates laicas, easque ipsas quæ *Scholæ*, aut quavis alia ratione nominantur, exceptis locis quæ proximo regum patrocinio subsunt; itemque eleemosynas dictas *Montes Pietatis*, & cætera omnia loca pia, etiamsi penes laicos esset eorumdem administratio; denique ad rerum omnium executionem incumbere, quæ ad Dei servitium, vel ad animarum salutem, vel

ad

ad pauperum solatium institutæ fuerint, e sanctorum cano-
rum constitutionibus.

Nonum caput oportere ait, ut qui, tam ecclesiastici, quam laici, ecclesiarum, aliorumque omnium, quæcunque fuerint, religionis locorum fabricam administrant, ordina-
rio, quotannis, suæ administrationis rationem reddant, om-
nibus consuetudinibus aut privilegiis huic decreto contrariis nihil obstantibus. Si tamen, ob aliquam loci consuetudi-
nem, designatis aliis personis ratio reddenda sit, non id obe-
rit, quin ordinarius appelletur; secus, administratores rite
liberati exoneratique non erunt.

Decimum caput injungit episcopis, tamquam apostolicis
delegatis, ut omnes notarios causis negotiisque ecclesiasticis
addictos examini subdant, seu iis auctoritas a Romana cu-
ria, seu a regibus vel imperatoribus sit; eosque officio, si
forte ignorantes compererint, interdicant.

Undecimum idemque postremum caput statuit, ut, si quis,
cujuscunque gradus extiterit, atque adeo imperator licet aut
rex fuerit, alicujus ecclesiæ aut beneficij jurisdictiones, bo-
na, census, jura & proventus, quavis obducta causa, usur-
pare audeat, excommunicatus sit, quoad in integrum restitu-
tionem ediderit, & absolutionem a Papa obtinuerit; quod
si ecclesiæ patronus ipse est, suo patronatus jure privetur;
& quicumque clericus hujusmodi usurpationibus adhæserit,
in easque consenserit, iisdem pœnis subdatur, beneficiis pri-
vetur quæ possidet, aliisque reddatur inhabilis.

Habita congregatio in qua propositi articuli qui morum
reformationem spectabant; ea theologis demandata provin-
cia, ut, quæ ad Ordinis sacramentum pertinebant, argumen-
ta discuterent; quæ res sibi vindicavit congregationes plu-
res.

In harum congregationum una, petere prælati plures, ut
septimo canoni qui episcoporum institutionem spectat, clau-
sula quæ eam divini juris esse exprimeret, adderetur; pro-
batum fuit, quemadmodum Papa S. Petri Successor est, ita
cæterorum apostolorum successores episcopos esse; episco-
patum primas tenere inter hierarchicos ordines tres; Chri-
stum

rum Dominum, cum auctor hierarchiæ sit, jurisdictionis etiam quæ ab ea sejungi non potest, auctorem esse; episcopos, & quoad ordinis & quoad jurisdictionis potestatem, apostolis successisse; & hanc veritatem tamquam fidei dogma spectandam esse.

In congregationum earundem alia, cardinalis Lotharingus cujus recens erat ad concilium adventus, exposuit regem poscere, ut serio concilium ad morum ecclesiasticæque disciplinæ reformationem incumbere, & quidem initio ab ea ducto quæ Dei domum spectabat.

Du Ferrier, Parisiensis senatus præses, regis orator, roboris plenum, super hujus reformationis necessitate, sermonem habuit. Dixit in eo, re quidem ipsa, propositionibus quas concilii patribus exhibendæ habebat Galliarum Ecclesia, non alia quam totius ad eos Christiani orbis postulata contineri, ea scilicet ipsa quæ in sacris Litteris, in veteribus conciliis, atque in summorum pontificum & patrum constitutionibus occurrebant.

Per hoc, a vicesima secunda ad vicesimam tertiam sessiones, temporis intervallum, oratores Galli reformationis articulos quos digesserant, legatis exhibuerunt; erant hi numero triginta duo, in iis potissimum petebatur, ut ne quis crearetur episcopus, quin virtute præditus & docendo par esset; ut beneficiorum pluralitas aboleretur, quin ullus amplius compatibilium & incompatibilium distinctioni locus esset; ut res eo demum redigeretur, ut cuique parochio reddituum satis ad clericos duos sustentandos, exercendamque hospitalitatem suppetere; ut evangelium in missa, & sacramentorum, antequam administrarentur, vis populo explicaretur; ut beneficia nec alienigenis nec indignis conferrentur; ut expectativæ, regressus, resignationes, commendæ, tamquam canonibus repugnantes abrogarentur; ut simplices prioratus beneficiis animarum curam conjunctam habentibus a quibus abscissi fuerant, redderentur; ut episcopi grave nihil, inconsulto capitulo, agerent; ut canonici suis in ecclesiis perpetuo residerent; ut excommunicatio non nisi post monitiones tres, & ob magni solum momenti peccata

pronuntiaretur; ut juberentur epiſcopi beneficia in eos conferre, qui ea fugiebant, non in eos qui eadem petebant, quique, per hanc petitionem, iis indignos ſe declarabant; ut ſynodi, dioceſanæ quidem ſemel ſaltem quotannis, provinciales vero, triennio quoque, generales denique, decimo quoque anno, congregarentur.

XXIII. *SESSIO, die 15. Julii ann. 1563.* Conſtabat coetus e legatis tribus, Lotharingæ & Tridenti cardinalibus, Imperatoris, regum Galliæ, Hiſpaniæ, Luſitanæ, Poloniæ, Venetæ reipublicæ & Sabaudæ ducis oratoribus, epiſcopis octodecim ſupra ducentos, Ordinis generalibus, abbatibus & theologiæ doctõribus.

Lectum in ea, 1. decretum ſuper Ordinis ſacramento; enuntiat hoc, reſpõſe, agnoſcendum eſſe in Eccleſia viſibile externumque ſacerdotium quod veteri ſuſſectum eſt; ſacram Scripturam & traditionem docere illud a Chriſto Domino inſtitutum fuiſſe, qui conſecrandi, offerendi & adminiſtrandi ipſius corporis & ſanguinis, itemque peccata remittendi & retinendi poteſtatem Apoſtoliſ eorumque ſucceſſoribus tribuit; neceſſe fuiſſe, ad Eccleſiæ rectum ordinem, in ea miniſtrorum qui altarium ſervitio conſecrati eſſent, ordines plures exiſtere; ſacras Litteras non de preſbyteris tantum, ſed etiam de diaconis loqui, &, ab Eccleſiæ exordio, reliquorum ordinum nomina & munia in uſu fuiſſe; ordinem e ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis unum eſſe, quia in eo per ordinationem quæ per verba externaque ſigna fit, gratia confertur; per hoc ſacramentum imprimi characterem qui deleri non poteſt; epiſcopos qui apoſtoliſ ſucceſſerunt, primo loco ad hierarchicum ordinem pertinere; a Spiritu Sancto, ut Dei Eccleſiam regerent, ſtatutos fuiſſe; eſſe preſbyteris ſuperiores, & ſanctiones peragere quas hi obire non poſſunt; eos vero qui ſolum a populo, vel ab aliqua ſæculari poteſtate electi inſtitutique id ſibi ſumunt, ut hoc miniſterium exercean, quin ad id ordinati fuerint, tamquam fures, non tamquam veros Eccleſiæ miniſtros ſpectandos eſſe.

2. Editi canones octo super Ordinis sacramento; at in his haud definitum episcopos divino jure institutos, aut divino quoque jure presbyteris superiores esse, quamvis omnes episcopi, bene animati, horum capitum duorum definitionem vehementissime postularent. *Vide* canones hoc verb. *Ordo*

3. Lectum est reformationis decretum quod octodecim capita continent.

De Reformatione.

Caput primum quod super residentia versatur, fusiusque est, enuntiat, cum eos quibus tamquam pastoribus demandata est animarum cura, divinum praeceptum adigat, ut suas oves agnoscant, pro iis sacrificium offerant, eas praedicatione; sacramentorum administratione, bonoque exemplo pascant, pauperum rationibus consulant, ac sine intermissione caeteris omnibus pastoralibus functionibus vacent; cumque fieri non possit, ut qui non semper adsunt suo gregi invigilaturi, faciant his omnibus obligationibus satis; omnes proinde & singulos sanctum concilium hortari, ut eum ex conscientia & veritate nutrant & manu ducant; ac, ne quis, sub Paulo III. latis super residentia sanctiones pro suo ipsius arbitratu, contraque concilii mentem, interpretetur, sibi ve licere putet per quinque continuos menses abscedere; declarare concilium ipsum eos omnes qui ecclesiarum regimini praepositi sunt, seu patriarchae, primates, metropolitani, episcopi, seu quocunque nomine aut titulo insigniti fuerint; etiamsi cardinales essent, ipsos per se residere debere, quin unquam recedere possint, nisi cum id Christiana charitas, aliqua urgens necessitas, obedientia superioribus debita; vel evidens Ecclesiae reive publicae utilitas postulaverint; concilium ipsum legitimae absentiae causas a Papa vel a metropolitano approbatas velle, praeter quam cum eadem notoriae fuerint, vel occasiones inopinato contigerint; atque a provinciali concilio facultates quae in id concessae fuerint, expendi, ne quis hac libertate abutatur; praelatos qui recedere opus habebunt, tam bene suo gregi prospicere;

ut nullum is damnum ex eorum absentia patiatur; & quatenus qui non absunt nisi ad breve tempus, absentes, secundum veteres canones, censendi non sunt, eam sancto concilio mentem esse, ut hæc absentia non sit nisi ad duos, vel, ut summum, tres per annum menses, seu deinceps, seu per intervalla numerandos; & ita quidem, ut huic ipsi absentiae legitima causa subsit, eademque nullum gregi damnum afferat; quod episcoporum conscientiae concilium relinquit, eos monens, ne unquam abeant Adventus aut Quadragesimæ tempore, vel Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes & Corporis Christi diebus, quibus nempe potissimum diebus suum ipsi gregem spiritualiter alere, eique lætitiæ per suam ipsorum præsentiam inspirare debent.

Si quis hoc decretum violaverit, præter poenas institutas renovatasque sub Paulo III. & præter lethalis peccati culpam in quam incidet, declarat sancta synodus eum non posse, tuta conscientia, sui proventus fructus, absentiae ipsius tempore, elapsos retinere, sed debere eos ecclesiae fabricae aut pauperum rationibus applicare.

Sanctum præterea concilium vult hæc eadem omnia quoad pastores inferiores locum habere; atque oportere, ut, cum eos abesse contigerit, sui loco, idoneum vicarium, tamquam talem ab episcopo approbatum ponant, eique sufficientem portionem statuunt. Denique concilium mandat, ut præsens decretum, illudque quod sub Paulo III. editum fuit, in provincialibus & diocesanis conciliis enuntientur.

Caput secundum præcipit, ut qui cathedralibus aut superioribus ecclesiis præpositi fuerint, quocunque tandem nomine id fieri possit, etiamsi cardinales essent, si, intra tres menses, haud se consecrandos curaverint, fructus restituant quos perceperint, ac, si per tres alios præterea menses distulerint, suis ecclesiis, ipso jure, priventur; quod si eorum consecratio extra Romam fiat, peragatur hæc in eorum cathedrali ecclesia ipsa, vel saltem in aliquo provinciae loco, siquidem commode fieri possit.

Caput tertium vult jubetque, ut episcopi ordines conferant ipsi per se; & cum ægrotabunt, suos dioecesanos ad epi-

episcopos alios non mittant, quin iidem prius examen subierint & idonei comperti fuerint.

Caput quartum vetat, ne ad primam tonsuram admittantur, qui confirmati aut primis fidei rudimentis imbuti non fuerint, aut qui legere aut scribere nescierint, aut qui visi fuerint hoc vitæ genus eligere, non ut Deo serviant, sed ut sæculari jurisdictioni se subtrahant.

Caput quintum mandat, ut, qui ad minores suscipiendos ordines se præsentabunt, parochi studiique magistri testimonium afferant. Qui vero ad majores ordines adspirabunt, mense ante ordinationem, adibunt episcopum qui eorum nomina, in ecclesia, frequenti adstante populo, edici jubebit, eorumque natalia, mores & vitam exquiret.

Caput sextum declarat nullum clericum, minoribus licet ordinibus insignitus sit, posse, ante decimum quartum ætatis annum, ullum beneficium tenere; aut, nisi aliquod beneficium possideat, vel in aliquo seminario aut in aliqua universitate versetur, ut ad majores ordines suscipiendos se comparet, ecclesiasticæ jurisdictionis privilegio gaudere. Quoad clericos conjugatos, servabitur Bonifacii VIII. Constitutio, quæ incipit, *Clerici qui cum unicis*, ea conditione, ut hi clerici in aliqua ecclesia servitium reapse obeant, habitumque clericalem & tonsuram deferant.

Caput septimum mandat, veterum canonum vestigia præmens, ut episcopus, cum ordines conferre volet, eos omnes qui eosdem suscipere cupient, superiore quarta, aliave, prout ei libuerit, feria, ad urbem acciri jubeat, & adstantibus viris qui in sacris litteris versati sint, & ecclesiastica statuta probe calleant, singulos diligenter examinet.

Caput octavum injungit episcopis, ut eo tempore quod a jure præscriptum est, & in cathedrali ecclesia, præsentibus canonicis, ordinationes peragant. Quod si hæc fiant in aliquo alio diocesis loco, præcipua semper ecclesia sumetur, ad quam loci quoque clerus vocabitur. Unusquisque a suo proprio episcopo ordinari debet; & nemo ab alio ordinari poterit, nisi prius ejus boni mores ex ordinarii testimonio perspecti fuerint.

Caput nonum vetat episcopis, ne cui suorum domesticorum conferant ordines, qui ex ejus diœcesi non fuerit, nisi post annorum trium apud se domicilium; eaque lege, in hac ipsa facti specie, ut ei de beneficio simul provideant, contraria qualibet consuetudine nihil obstante.

Caput decimum declarat nullum abbatem nullumve prælatum, etsi privilegio gaudeant, deinceps posse primam tonsuram aut minores ordines aliis tribuere quam regularibus qui eorum jurisdictioni subsunt; nec abbates, collegia, capitula sæculari clerico dimissorias litteras dare, quantum vi ab aliis ordinentur, non obstantibus privilegiis, præscriptionibus aut consuetudinibus contrariis; & quidem suspensionis indicta pœna.

Caput undecimum vetat minores ordines iis conferri qui non saltem latine sciant; jubetque interstitia servari, quo melius ordinati perspiciant, quam magni hæc disciplina momenti sit, suumque in ecclesia quam iis episcopus designavit, officium obire possint; & quoniam iidem minores ordines sunt gradus quidam, ut ad reliquos ascendatur, ad eos neminem promotum vult, quin, per scientiam, tribuat sperandi locum fore, ut aliquando majoribus ordinibus dignus evadat; statuitque, ut a postremo minorum gradu ad majorum primum integri anni interstitium excurrat, nisi episcopus expedire crediderit, ut aliter hæc in re ad Ecclesiæ utilitatem ipse se gerat.

Caput decimum secundum neminem promovendum ait ad subdiaconatum ante ætatis annos viginti duos, ad diaconatum ante viginti tres, & ad presbyteratum ante viginti quinque; idem servandum quoad regulares ipsos, eorum privilegiis nihil obstantibus. Monet tamen episcopos, ne eos qui ætatem hanc attigerunt, ad ordines indiscriminatim promoveant, sed eos tantum qui iis digni sunt, & quos probitas rectaque vitæ ratio jam senes reddunt.

Caput decimum tertium oportere pronuntiat, ut, qui ad subdiaconi & diaconi ordines suscipiuntur, bene actæ in minoribus ordinibus vitæ specimina dederint, ac deinceps, per Dei gratiam, servandis continentiae legibus se pares sentiant;

in

ecclesiis reapse serviant, quibus addicti fuerint, sciantque
sagunæ ædificationi fore, si saltem dominicis aliisque so-
nibus diebus quibus altari deservient, communicare cer-
tur; nec subdiaconi altius ascendant, quin per anni spa-
suo munere functi sint; nec denique duo sacri ordines,
leunque privilegium suppetere in id possit, eadem die
erantur.

aput decimum quartum vetat, ne quis ad sacerdotium
atur, quin diaconi officium saltem ad annum obierit,
episcopus ob Ecclesiæ necessitatem vel utilitatem aliter
iat, & quin constet eum docendo populo & sacramentis
ministrandis idoneum esse; episcopum curare vult, ut
byteri saltem diebus dominicis & in solemnibus festis
brent, ac, si animarum curam habent, toties sacrum fa-
b, quoties opus fuerit, suo ut muneri satisfaciunt; eum-
tamen ex gratia cum iis agere posse, qui *per saltum* pro-
fuerint, legitima causa ita ferente, ac si minus officium
exercuerint.

aput decimum quintum notat, etfi a peccatis absolvendi
statem presbyteri cum presbyteratum suscipiunt, accipiant
tum tamen concilium declarare nullum presbyterum, ac ne
alarem sacerdotem quidem, confessiones audire posse, nisi
ficium possideat cui curæ titulus sit, aut nisi approbatio-
quæ gratis dabitur, ab episcopo acceperit, omnibus pri-
giis & consuetudinibus immemorabilibus nihil obstan-
s.

aput decimum sextum, renovans sextum Chalcedonen-
concilii canonem, statuit, ne quis ordinibus initietur,
aliqujus ecclesiæ, aut pietatis loci servitio, ut suum
ministerium obeat, addictus sit; eumque, si, absque epi-
d venia, locum sibi designatum deseruerit, a suis fun-
nibus interdictum vult; vetat præterea, ne quis clericus
rigena ad celebrandum & sacramenta administranda, nisi
narii sui testimonium afferat, recipiatur.

aput decimum septimum, ut omnium ordinum, a disco-
ad offariatum usque, functiones quæ in Ecclesia cum
ore ab apostolorum temporibus exercebantur, in usum

pristinum restituantur, & ut eas vanas inutilesque credenda omnia omnis hæreticis adimatur, mandat, ut hæ functiones in posterum ab iis tantum edantur qui reapse in ordinibus constituti sunt, quorum eadem propriæ & peculiare sunt; episcoposque perficere vult, ut earum usus, quoad fieri poterit, in omnibus cathedralibus, collegiatis & parochialibus suæ diocesis ecclesiis redintegretur; quod si non occurrerint in locis clerici non conjugati qui minorum ordinum munia peragant, sumi alii poterunt conjugati, modo non bigami, & servitio idonei sint.

Decimum octavum & ultimum caput mandat, ut, quoniam adolescentes a natura ipsa ad voluptatem feruntur, nisi detur tempestive opera, ut ad pietatem trahantur, cathedrales ecclesiæ in collegio episcopatus proximo, aliove commodo loco certum quemdam e diocesi puerorum numerum in ecclesiastica professione instituendum curent; eorum nullus eo recipiatur, qui non duodecimum saltem ætatis annum attigerit, qui non e legitimo matrimonio natus sit, nec legere & scribere sciat; pauperes præferantur divitibus, quin hi tamen excludantur, dummodo suppeditent suum ad victum satis, studiumque ad Dei ejusque Ecclesiæ servitium referant; iidem pueri, cum eos episcopus pro numero, ætate, & in ecclesiastica disciplina progressu in peculiare cohortes dividerit, semper habitum clericalem & tonsuram deferant; grammaticen, cantumque & calculum discant; sacram Scripturam, Patrum Homilias, Rituales libros, & quicquid eos ad confessiones audiendas comparare potest, legere jubeantur; operam denique det episcopus, ut omnes & singuli quotidie missam audiant, singulis mensibus confiteantur, & cum episcopo visum fuerit, communicent.

Ad fundum his collegiis sustentandis necessarium quod attinet, enuntiatur, redditus qui jam quibusdam in locis ad puerorum institutionem victumque designati comperti fuerint, reapse novo seminario addictos deinceps censendos fore. Præterea, ita mandante synodo; episcopus, ut id congerat, quod deerit, accedente duorum canonicorum, aliorumque duorum urbis ecclesiasticorum consilio, ex omnibus diocesis

his beneficiis certam quamdam reddituum partem distrahet, quæ addicetur addeturque dicto collegio; atque adeo simplex aliquod beneficium, quodcunque fuerit, eidem uniri poterit. Eos qui munera aut præbendas tenent, quæ docendi obligationem adjunctam habent, adigent episcopi, ut iis in scholis aut ipsi per se, aut per idoneos suffectos viros lectionem peragant; & in posterum dignitates quæ scholasticæ nuncupantur, doctoribus tantum aut licentiatis in theologia vel in jure canonico tribuentur. Quod si qua in provincia tam pauperes ecclesiæ sunt, ut in unaquaque collegium fundari non possit, de redditu duarum pluriumve ex iis pauperibus ecclesiis unum aut plura in metropoli aliave commodiore provincie ecclesia statuentur. In majoris amplitudinis diocesis, episcopus pluribus in locis, prout ipsi videbitur, seminaria plura quæ tamen ab eo pendeant, quod in episcopali urbe aderit, erigere poterit.

Die 22. Septembris, habita congregatio in qua orator Du Ferrier, vehementissimo sermone, reformationis articulos qui propositi fuerant, haud satis esse conquestus est.

XXIV. SESSIO, 11. *Novembris die ann. 1563.* In hac edita, 1. catholicæ super matrimonii Sacramento doctrinæ expositio. Concilium, postquam ex Geneseos & Evangelii formalibus textibus indissolubile matrimonii vinculum esse statuit, Christum Dominum subdit gratiam, ad sponsi & sponsæ unionem firmandam & sanctificandam, necessariam, per suam passionem, promeruisse; quod nobis apostolus significare voluit, cum dixit: „Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam;“ & paulo post: „Sacramentum hoc magnum est; ego dico in Christo & in Ecclesia.“ Cum ergo evangelicæ legis matrimonium sit veteribus matrimoniis, ob gratiam quam confert, longe præstantius, jure nos ac merito sancti Patres, concilia, & traditio universa ab omni tempore docuerunt, ut illud, in novæ legis Sacramentorum numero poneremus. Pronuntiati proinde, cum anathemate, super hac re, canones viginti duo; quos *Vide verb. Matrimonium.*

2. Lectum super hoc ipso Sacramento decretum quod clandestina matrimonia potissimum spectat, continetque capita decem.

De reformatione super Matrimonio.

Caput primum ita habet: etsi certum sit clandestina matrimonia esse veri nominis matrimonia, ut ea proinde Ecclesia non abrogaverit, eosque concilium damnet qui eadem firma & valida non habent, itemque eos qui afferunt matrimonia a filiis familias, sine parentum consensu, inita nulla esse, patresque & matres ea firma aut irrita reddere posse; Ecclesia tamen ab iis semper abhorruit eademque semper prohibuit; at sanctum concilium, prohibitiones videns nihil amplius prodesse, mandat, ut matrimonia, antequam iniantur, tribus consequentibus festis diebus in ecclesia enuntientur, ex Lateranensis, sub Innocentio III. concilii decretis; tum vero, si nulla legitima oppositio subest, celebrabuntur in facie Ecclesiæ, ubi parochus, postquam virum & feminam interrogaverit, & utriusque consensum sumpserit, iis dicet: „Ego conjungo vos in matrimonium, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti,“ vel aliis verbis utetur, pro cujusque regionis usu. Quod si qua subsit timendi causa, ne, dum tot enuntiationes peraguntur, matrimonio, per malitiam, impedimentum aliquod afferatur, poterit ordinarius a duabus posterioribus dispensare; qui vero sine præsentia parochi, alteriusve presbyteri quem parochus ordinarius auctoritate munierit, ac sine duobus tribusve testibus matrimonium contrahi ausi fuerint, eos male contraxisse concilium pronuntiat. Si parochus aliusve presbyter, sine præscripto testium numero, matrimonium peragit, testes qui ei sine parocho aliove presbytero adfuerint, itemque partes contrahentes, ex ordinarii arbitrato, puniuntur. Præterea virum & feminam hortatur sancta synodus, ne una degant ante nuptialem benedictionem quam in Ecclesia suscipere debent; & parochi librum præsto esse vult, in quo matrimonii diem locumque describet cum partium testiumque nomine.

Caput secundum ita; cum experientia compertum sit prohibitionum multitudinem in causa esse, ut matrimonia per ignorantiam sæpe prohibitis in casibus contrahantur, in quibus, si persistitur, graviter Deus læditur, eademve abrogari necesse est, quod non sine gravi scandalo fit; sanctum proinde concilium, his incommodis remedium afferre volens, impedimentum quod a spiritali affinitate nascitur, redigit ad patrinum & filiolum, ad patrinum & matrinam, ad presbyterum qui baptismum confert, & infantem baptizatum, itemque baptizati patrem & matrem. Idem in affinitate servandum quæ per confirmationem contrahitur.

Caput tertium ita: sanctum concilium de medio funditus tollit impedimentum justitiæ, ob publicam honestatem, cum valida sponsalia non fuerint; quod si valida sunt, impedimentum non longius quam ad primum gradum protenditur.

Caput quartum ita; concilium, gravibus de causis, affinitatis per fornicationem contractæ impedimentum ad eos redigit, qui in hujus affinitatis primo & secundo gradu versantur.

Caput quintum ita: qui scienter matrimonium vetitis in gradibus contrahent, separabuntur, quin unquam dispensationem obtinere possint; itemque qui contraxerint, quin gradus scirent, cæremonias tamen ad contrahendum requisitas servare neglexerint; quod si quis eas quidem servavit, at comperitur occultum aliquod impedimentum habere de quo probabile sit eum penitus ignorasse, dispensationem obtinere poterit, quæ, in hac facti specie, gratuita erit; quod si qua tribuitur ob matrimonia nondum inita, id raro, ex legitima causa & gratis fiet; at in secundo gradu nulla unquam nisi magnis Principibus, & ob publicam rem tribuetur.

Caput sextum ita: ea est sancti concilii mens nullum inter raptorem & raptam matrimonium existere posse, dum hæc in raptoris potestate est; quod si, cum sejuncta est & libertate gaudet, eum sibi virum voluerit, poterit eidem nubere; raptor tamen & quicumque consilio vel aliter ei præsto fuerint, excom-

excommunicati *ipso facto*, in perpetuum infames omnibusque muneribus impares erunt; si clerici fuerint, suo gradu excident; & præterea raptor, seu raptam feminam sibi conjugem sumat; seu non, ei legi suberit, ut e*ius* iudicis arbitrio dotem eidem statuatur.

Caput septimum ita: concilium erroneas ad matrimonii Sacramentum admitti vetat, nisi prius, quid genus hominum fiat, sedulo inquisitum fuerit, suamque ordinarius facultatem tribuerit, & magistratus, ut hoc genus hominum propius explorent, hortatus fuerit.

Caput octavum ita: mandat concilium, ut concubinarum, seu conjugati sint, seu non, cujuscunque tandem conditionis fuerint, excommunicatione plectantur, si concubinas, ab ordinario ejusve officariis ter moniti, non ejecerint; quod si per annum a censuris in peccato persistierint, ordinarius summo in eos jureaget; concubinæ vero quæ post monita tria non paruerint, e loco, atque adeo, si ordinario videbitur, e diocesi pellentur; & in id implorabit, si opus fuerit, sæcularis brachii subsidium; declarat præterea reliquis poenis quas canones in adulteros & concubenarios statuunt, suum omne robur vimque manere.

Caput nonum ita: sanctum concilium omnibus dominis & magistratibus sæcularibus, sub anathematis poena, vetat, ne suos subditos suæque jurisdictioni obnoxios matrimonium suis in gratiis inire, directe & indirecte cogant.

Caput decimum ita: servabuntur veteres interdictiones celebrationis nuptiarum ab Adventu ad Epiphaniæ diem usque, & a feria quarta cinerum ad Paschatis octavam usque & hanc ipsam; & operam dabunt episcopi, ut eadem magna cum modestia & honestate celebrentur, quia matrimonium res sancta est, sancteque tractandum.

Concilium, materiam consequens, quæ de matrimonii Sacramento est, sponsum & sponsam hortatur, ut ne simul, in eadem domo, ante presbyteri benedictionem, versentur, diligenter confiteantur, & religiose ad eucharistiæ Sacramentum accedant, antequam matrimonio jungantur. Impedimenta quæ inter certas quasdam personas occurrunt, efficiunt-

eiuntque, ne matrimonium simul inire possint, exponit; sunt autem hæc: 1. spiritualis affinitatis impedimentum quod oritur ex baptismo, & in causa est, ut patrinus & matrina matrimonium cum eo eave contrahere nequeant, quos ad baptismi fontes tenuerunt, aut cum eorundem patre & matre; itemque qui baptismum contulit, affinitatem cum baptizato ejusque patre & matre contrahat. 2. Declarat publicæ honestatis impedimentum quod ex sponsalibus nascitur, cum hæc invalida evadunt, non ultra primum gradum extendi. 3. Impedimentum quod ex affinitate per fornicationem contracta oritur, ad eos redigit, qui in hujus affinitatis gradibus primo & secundo versantur. 4. Qui prohibitis in gradibus matrimonium contrahent, separabuntur, absque ulla dispensationis obtinendæ spe. 5. Nulla dispensatio concedetur, ut raro tantum, ob legitimam causam & quidem gratis. 6. Non tribuetur in secundo gradu dispensatio, nisi in favorem magnorum Principum & ob aliquod publicum bonum. 7. Concilium declarat matrimonio locum esse non posse raptorem inter raptamque, dum hæc in ejus potestate est; at si ab eo se jungatur & in tuto liberoque loco ponatur, in ejusque matrimonium consentiat, is eam sibi conjugem retinebit. Raptor tamen, quique ei consilium & opem præbuerint, excommunicati jure ipso erunt.

XXV. *SESSIO & ultima, die 3. Decembris ann. 1563.* Lectum initio statim super purgatorio, Sanctorum invocatione, imaginumque & reliquiarum cultu decretum.

Lectum deinde reformationis decretum; 1. super regularibus & monialibus.

De Regularium & Sanclimonialium Reformatione.

Caput primum enuntiat concilium non ignorans gloriam utilitatemque, quæ in Ecclesiam ex religiosis domibus derivatur, cum ibidem nihil non ex ordine agitur, necessarium judicasse, ad regularitatem quibus in locis eam perire contigisset, restituendam, & in quibus perstitit, sartam tectam servandam, mandare, ut omnes regulares suæ quisque regulæ consentaneam vitam ducant, eaque fideliter exequantur, quæ

quæ ad eorumdem status perfectionem spectant, cujusmodi sunt obedientiæ & castitatis vota, & cætera quæ singulorum ordinis propria & peculiaris sunt, ut vivendi ratio & habitus.

Caput secundum declarat nullum regularem nullamque religiosam posse ulla mobilia aut immobilia bona proprietatis titulo possidere; nec, in posterum, superiores posse ullis regularibus ulla in fundum, vel usus, administrationis aut commendæ titulo, bona concedere. Quoad mobilia. regularibus quæcunque necessaria fuerint, suppetent, at supervacanei nihil aderit. Si quis id mandati violaverit, activa & passiva voce privabitur ad annos duos, e suæque regulæ sui que ordinis constitutionibus punietur.

Caput tertium omnibus monasteriis, mendicantibus ipsis, præter quam Capucinis & observantinis, eam veniam dat, ut bona in fundum possideant; statuitque, ut in singulis claustris is tantum religiosorum numerus adsit cui redditus aut consuetæ eleemosinæ sint ad victum satis; nec novas regulares domos sine episcopi facultate erectas vult.

Caput quartum regulares vetat ullius prælati, principis, universitatis aut communitalis servitio, sine superioris nutu, se dedere, suove a claustro, sine obedientia per scriptum, abscedere. Quod si religiosorum quispiam absque hac obedientia compertus fuerit, tamquam sui ordinis desertor punietur.

Caput quintum ait, concilium renovans Bonifacii VIII. Constitutionem, cujus initium, *Periculofo*, episcopis mandare, ut monialium clausuram, ubi violata fuerit, restituendam, & ubi perstitit, servandam sedulo eurent, omnes principes cohortans, ut episcopis præsto sint, sæcularibus magistratibus id facere jussis sub excommunicationis pœna; ne monialium ulli e claustris egredi, vel in ea culpam, cujuscunque conditionis, sexus aut ætatis fuerit, sine episcopi de scripto venia, ingredi liceat; ut monasteriorum quæ extra urbium mœnia extiterint, religiosæ in aliis novis, aut in veteribus quæ in urbium ambitu fuerint, collocentur; & perduelles, per ecclesiasticas censuras, parere cogantur.

Caput

Caput sextum abbates, abbatissas, superiores & antistitas secretis suffragiis eligi vult, quin liceat in posterum procuratores statui qui absentium suffragia suppleant; secus, electionem nullam fore pronuntiat.

Caput septimum vetat abbatissam, priorissam aut antistitam eligi quæ non quadragesimum ætatis annum attigerit, nec ante annos octo professionem ediderit. Quod si in nullo e monasterio religiosa hæ conditiones occurrant, sumi monialis poterit, quæ annos triginta prætergressa sit, & saltem ex annis quinque professionem emisit; monialium nullo monasteriis duobus præfici poterit; & qui electioni præsit, ad clathrorum fenestram suffragia sumet.

Caput octavum vult puellarum monasteria, quæ ordinariis non subsunt, quæque regulares ordinarios visitatores non habent, sed proximo sanctæ Sedis regimini subesse conueverunt, se in congregationem, intra annum ab absoluto concilio, redigere; ut administrationis formam sumant; ita quidem, ut, hac statuta forma, qui superiores aut visitatores electi fuerint, eandem in suæ congregationis monasteria auctoritatem obtineant, qua cæteri superiores in aliis ordinibus pollent.

Caput nonum mandat, ut puellarum monasteria quæ sanctæ Sedi proxime subsunt, quocunque nomine instituta sint, ab episcopis, tamquam Papæ delegatis, regantur.

Caput decimum monialibus præcipit, ut singulis saltem mensibus confiteantur & communent; iisque præter confessarium qui adest ex ordine, alium extra ordinem datum vult, qui, bis aut ter in anno, earum confessiones audiat; verum easdem vetat sanctum Sacramentum intra claustra retinere, contrario quolibet privilegio nihil obstante.

Caput undecimum, in virorum aut puellarum monasteriis, ubi curiales functiones super sæcularium aliquibus exercendi us est, eos qui easdem exercent, proxime, quoad Sacramentorum administrationem, episcopi visitationi & correctioni subesse vult, Cluniacensi abbatiæ & monasteriis exceptis, quorum abbates episcopali & temporali in paræcias jurisdictione gaudent.

edendas eſſe, ut bonus paſtor obtineatur; eos quibus ad electionem aliquid juris eſt, animo reputare debere lethaliter ſe peccare, niſi peculiari ſtudio eos eligendos curent, quos digniores Eccleſiæque utiliores judicaverint, ea lege, ut e legitimo matrimonio nati, omnibusque quas ſancti canones huiusque concilii decreta poſtulant, qualitatibus ornatſint; & quoniam, ut is eligatur cui, proborum doctoremque virorum iudicio, omnes qualitates inſint, difficile admodum eſt electores, utpote quibus alia regio, alii mores ſunt, ſimul omnes & ſingulos convenire; ſanctum concilium mandāt, ut in provinciali ſynodo quæ ab unoquoque metropolitano celebrabitur, inſtituatur examinis aut inquisitionis formula cujusque provinciæ propria, quam Papæ approbatione firmatam eſſe oportebit; inquisitionis autem in hunc modum peractæ publicus actus edatur Romam mittendus, ut conſiſtorii iudicio ſubſit; omnes conditiones quibus opus eſt, ut quiſpiam ad epiſcopatum evehatur, in cardinalium promotione, licet diaconi ſolum fuerint, pariter locum habeant; eosque Papa ex omnibus Chriſtiani orbis nationibus ſumat, prout id commodè fieri poterit, & ubicunque ipſe idoneos viros compererit. Denique concilium calamitatibus Eccleſiæ percitum ſibi temperare non poteſt, quin dicat plurimum intereſſe Papam ſedulo, pro ſui muneris ratione, cavere, ne ad cardinalatum niſi dignos viros extollat, neve eccleſiarum regimen niſi iis conferat qui probis moribus ſint, ſatisque mente polleant, præſertim cum Chriſtus Dominus ovium rationem petiturus ab eo ſit, quæ paſtorum negligentia peribunt.

Caput ſecundum mandat, ut provincialia concilia, ubi omiſſa fuerunt, reſtituantur; ea metropolitani, ut ſerius, anno poſt abſolutum concilium, ipſi per ſe, aut per ſuffraganeum ſeniores congregent; ac deinceps, tertio quoque anno ſaltem, poſt octavam Paſchatis, aliove commodiore tempore; epiſcopi non poſſint in poſterum adigi, ut, vel invitati, ſe ad metropolin conferant; qui nulli archiepiſcopo ſubſunt, ſibi ſemel aliquem e proxima regione metropolitanum deligant, cujus ſynodo eos intereſſe, quæque in eadem edita fue-

erint, statuta fervare oportebit; sua iis privilegia, quod
l cætera pertinet, integra maneant, cujusque dioeceseos
nodi quotannis habeantur, quibus exempti ipsi interesse
debunt, iis exceptis qui generalibus capitulis subfunt, nisi
seculares ecclesias annexas habeant, quarum causa synodo
lesse debeant.

Caput tertium patriarchis metropolitanis & episcopis man-
it, ut annis singulis suarum dioeceseon visitationem pera-
unt, aut, si quod iis legitimum impedimentum subest, suum
eneralem vicarium aliumve peculiarem visitatorem mittant;
unc autem visitationem si per dioeceseos amplitudinem quot-
annis peragere nequeant, intra biennium omnino perficiant;
improvincialium episcoporum cathedrales ecclesias aut dioe-
ses metropolitani non nisi ob causas a provinciali concilio
probatas visitent; archidiaconi cæterique inferiores mini-
ri suam ipsi per se, notario adistente, visitationem obeant;
visitatores quos capitula designabunt, ab episcopo prius ap-
robentur; eorum apparatus modestus sit, & quam citissime
sterunt, visitationem absolvant; nihil ad victum sumant,
orumque vita frugalis sit; iis qui visitabuntur, optio sit,
t hunc victum numerata pecunia solvant; ubi vero nihil
ari consueverit, ea consuetudo servetur; patroni non id
tingant quod sacramentorum administrationem spectat, non
repant in visitationem ornamentorum Ecclesiæ, non in fa-
ricæ bona manum injiciant, nisi in hæc jus iis tamquam
indatoribus suppetat; at episcoporum erit hanc sibi curam
stere.

Caput quartum episcopos vult sua in ecclesia ipsos prædi-
are, aut, si quod iis legitimum impedimentum subest, id per
lium supplere; suis quoque in ecclesiis prædicare parochos,
ave, horum defectu, quos Episcopus nominaverit, eorum
uos id spectat, impensis, & quidem dominicis diebus singu-
s, in solemnibus festis, Adventusque & Quadragesimæ die-
us singulis, aut saltem ter in hebdomada; episcopum mo-
ere populum ejus esse suæ se parœciæ ad Dei verbum au-
liendum sistere; neminem, seu sæcularem, seu regularem
ndere e suggestu dicere, sine episcopi consensu; episcopos

operam dare, ut, in quaque parœcia, festis & dominicis diebus, pueri christiana doctrina imbuantur. Quoad cœtera, quæ prædicationem efficiunt, id integrum relinquitur, quod sub Paulo Papa tertio statutum fuit.

Caput quintum statuit, ut, in criminali negotio, contra episcopos, graves causæ solum a Papa finiantur; quæ si ejusmodi fuerint, ut eas extra Romam remitti necesse sit; metropolitanis tantum aut episcopis quos Papa selegerit, demandabuntur; his autem non alia potestas inerit, quàm ut factum instruant de quo Papam certiore facient, cui definitivum judicium reservatum manebit; removante præterea concilio decreta quæ felicitis recordationis Julius III. edidit, & Innocentii III. in Lateranensi generali concilio, Constitutionem quæ incipit, *Qualiter & quando*, criminales minoris momenti causæ a provinciali concilio, vel ab iis quæ illud commiserit, absolvantur.

Caput sextum episcopis eam facultatem tribuit, ut ab omnibus irregularitatibus & suspensionibus, in quas ob occulta crimina quispiam inciderit, iis exceptis quas voluntarium homicidium inducit, dispensent; itemque ab occultis omnibus atque adeo sanctæ Sedi reservatis peccatis absolvant, seu ipsi per se, seu per vicarios, excepto hæresis crimine, cujus causam nemini committere poterunt.

Caput septimum ait, quo majore cum reverentia & pietate ad sacramenta fideles accedant, concilium mandare, ut, antequam iis sacramenta administrarentur, iisdem eorum vis ususque explicentur, vulgari lingua, prout in suo catechismo concilium præscribit, quem quidem episcopi fideliter in vernaculam linguam vertendum curabunt, ut eum parochi populo legant, qui pariter eidem sacram Scripturam, diebus festis & dominicis, explicabunt, ita scilicet, ut inutiles a cathedra quæstiones arceant.

Caput octavum mandat, ut qui publico nec sine scandalo deliquerint, publicam crimini respondentem poenitentiam fubeant, quam tamen episcopus in aliam occultam convertere poterit; itemque in cathedralibus ecclesiis, siquidem fieri potest, poenitentiarium, eumque doctorem aut licentia-

tum

tum in theologia, vel in jure canonico, & quadraginta quidem annos natum episcopi statuunt.

Caput novum decreta sub Paulo III. & sub Paulo IV. ad beneficiorum visitationem edita servari jubet quoad ecclesias nullius diocesis dictas quas propior episcopus visitabit.

Caput decimum pronuntiat, ad visitationem & morum correctionem quod attinet, eorum executionem quæ episcopi mandaverint aut judicaverint, nullius exemptionis vel ad apostolicam sedem ipsam appellationis vi, impediri aut fieri posse.

Caput undecimum ait, cum privilegia & exemptiones quæ hominum plerisque, multiplici titulorum genere, conceduntur, non nisi turbis dissidiisque in ecclesiasticis tribunalibus causam præbuerint, sanctum concilium declarare protonotariorum, acolythorum, comitum palatinorum, regali-um capellanorum, aut fratrum in militaribus ordinibus, monasteriis & hospitalibus servientium titulos non impedire, quin ii quibus privilegia concessa fuerunt, ab ordinariis, tamquam sanctæ Sedis delegatis pendeant, iis tamen exceptis qui in iis locis servitium reapse obeunt, & sub eorundem obedientia vivunt; regios capellanos subditos pariter fore, at prout enuntiat Innocentii III. Constitutio cujus initium, *Cum capellani*; exemptiones quibus cardinalium domestici gaudent, locum non habituras in eorum favorem qui beneficiarii sunt, quod ad eorum beneficia pertinet.

Duodecimum caput edicit, quandoquidem dignitates, in cathedralibus ecclesiis potissimum, institutæ fuerunt, ut ecclesiastica disciplina servaretur & augetur, & ut qui eas possident, pietate cæteros superarent, exemplo essent, perque officium suum episcopis suppetias ferrent, sanctum concilium mandare, ut nemini de ulla dignitate cui animarum cura sit, provideatur ante vicesimum quintum ætatis annum, & quin sui muneris onera calleat, sitque moribus commendandus, secundum Alexandri III. in Lateranensi concilio Constitutionem quæ incipit, *Cum in cunctis*; ut archidiaconi, in theologia doctores aut in jure canonico licentiati sint; ut cæteræ dignitates ab iis tantum repleantur qui idonei sint,

& viginti duos saltem annos attigerint; ut qui curata beneficia obtinuerint, pariterque cathedralium ecclesiarum canonici, intra menses duos, non solum apud episcopum, sed etiam in frequenti capitulo, fidei professionem edant; ut nemo ad ullam dignitatem, præbendam seu portionem admittatur, qui non in ordine sacro quem ejusdem titulus postulat, aut non ea ætate sit, ut eum suscipere possit; ut cuique cathedralium ecclesiarum præbendæ seu portioni addicta sit obligatio, ut qui eam possidet, presbyter, diaconus aut subdiaconus sit; & id quidem episcopus una cum capitulo statuat, sed ita, ut dimidia saltem pars e presbyteris constet; ut in cathedralibus aut collegiatis ecclesiis dignitates omnes, aut ex dimidia saltem parte non nisi doctoribus aut licentiatibus in theologia vel in jure canonico conferantur, nec beneficiarii ultra tres per annum menses ab iis ecclesiis abesse possint; ut qui servitio non adfuerint, distributionibus priventur; ut sua quisque munia per se, non per substitutum obeat; ut canonici decenter induti sint tum in choro, tum alibi, abstineantque a venatione, a tabernis, a ludis aliisque ejusmodi rebus quas canones prohibent; quod autem divini officii peragendi rationem spectat, dioecesanæ synodo super ea statuendæ pro tota dioecesi formulæ libertas relinquatur.

Caput decimum tertium mandat, ut, quia cathedralium ecclesiarum plurium longe minor est redditus quam ut ulla prorsus ratione episcopali dignitati respondeat, provincialis concilii sit earum proventus augere, & Papam de re mone-
re, ut e prudentiæ regulis statuatur; studeat episcopus, seu per beneficiorum non regularium unionem, seu per decimarum attributionem, seu per tributum in singula parochianorum capita impositionem pauperibus parochis providere, parochiales ecclesiæ nec monasteriis, nec abbatiis, nec cathedralium ecclesiarum dignitatibus aut præbendis, nec aliis simplicibus beneficiis, nec hospitalibus, nec denique equitum ordinibus unquam uniantur, quæque jam unitæ fuerint, ab ordinariis ad trutinam revocentur; cathedrales ecclesiæ quarum redditus non superat scuta mille, & parochiales quibus annua non

amplius quam centum scuta suppetunt; nullis deinceps pensionibus nullisve fructuum reservationibus onerari possint; ubi parœciis haud certi statique limites sunt, & promiscue sacramenta petentibus administrantur, episcopus peculiarem parochum cuique parœciæ designet; & quibus in locis non aderant, parœciæ quamprimum instituantur.

Caput decimum quartum episcopos jubet abolere omnia ingressus & alia jura, quæ ob possessionis susceptionem solvuntur; id enim sancta synodus detestatur, nisi forte in pios usus ea conferantur; omnesque poenas a canonibus in simoniacos latis transgressores subire vult.

Caput decimum quintum in cathedralibus aut collegiatis ecclesiis ubi numero plures præbendæ sunt, nec quotidianarum distributionem satis ad honestam canonicorum sustentationem est, episcopis, cum capituli consensu, licere statuit simplicium beneficiorum aliqua iis præbendis unire, vel earundem nonnullas suppressere.

Caput decimum sextum oportere declarat, ut, episcopalis sedis vacantis tempore, capitulum ad quod pertinet fructuum receptio, unum atque adeo plures œconomos statuatur quibus reddituum cura sit, octo post diebus, vicarium nominet, eumve confirmet qui defuncto præfui fuerat; secus, ad metropolitanum jus devolvetur; & in novi episcopi potestate fore, ut fructuum administrationis rationem sibi redditam velit, &, siquidem male rem egerint, œconomos puniat.

Caput decimum septimum vetat, ne quis ecclesiasticus, cardinalis licet fuerit, uno plura beneficia teneant; quod si beneficium hoc non est ad titularis sustentationem satis, simplex aliud beneficium ei conferri licebit, dummodo neutrum ad personalem residentiam obliget, quod locum habebit quoad omnia beneficia tam sæcularia quam regularia, etiam in commendam, cujuscunque generis sint; qui tunc parochiales ecclesias plures, duasve, cathedralem unam & parochialem alteram possidebant, eos vult intra sex menses sibi unam tantum & unicam retinere, cæterasque deferere, quæ alioquin singulæ vacare censebuntur; pronuntiat tamen concilium optare, ut commoda ratione aliqua, prout Papæ

promoti fuerint, in provinciali synodo cui primæ intererunt, idem præsent, itemque omnes beneficiarii in prima synodo quæ in eorum dicecesi celebrabitur; qui universitates moderantur, in iis eadem decreta suscipienda curent, ad quæ professores suam super catholica fide doctrinam exigent, quod se facturos per solemne iusjurandum, ad cuiusque anni initium recipient; Papa vero det operam, ut universitates quæ ei proxime subsunt, ab ipsius delegatis visitentur & reformentur, prout eidem placuerit.

Caput tertium sit, tametsi excommunicationis gladius nervus ecclesiasticæ disciplinæ sit, maximeque, si quid aliud, homines in officio contineat, eundem tamen admodum prudenter tractandum esse, experientia docente eum, cum temere adhibetur, in contemptum adducti, magisque ad animarum perniciem quam ad earundem salutem vergere; ait, inquam, excommunicationes quibus amissarum ereptarumve rerum revelatio præcipitur, non nisi ab episcopo decerni posse, qui probe cavere debet, ne sæcularis cuiusquam atque adeo magistratus ratione habita, ita se gerat; ecclesiasticum judicem, quacunque dignitate insignitus sit, interdicto abstinere jubet, cum realis aut personalis executio per ejus auctoritatem fieri poterit; pronuntiatque eundem, in civilibus causis quæ ad ecclesiasticum tribunal, aliquo modo, pertinebunt, in laicos, etiam per pecuniariam multam, per bonorum sequestrationem aut per corporis capturam, & quidem suis in id ministris vel aliis adhibitis, procedere posse; judicem ipsum, siquidem ad realem aut personalem executionem deveniri non potest, & rei iustitiæ perduelles sunt, posse ad excommunicationem progredi, si criminis qualitas ita postulet, postquam perfecerint, ut monita duo eandem præcederent; ea sæcularibus magistratibus indicta lege, ut ne, quominus excommunicationem pronuntiet, ecclesiasticum judicem impediunt, cogantve, quam tulerit, excommunicationem tollere, prætexentes ab eo servatas non esse decreti formas; denique statuit, ut excommunicatus a Sacramentis arceatur, ac tamquam de hæresi suspectus, si per annum in pertinacia persistierit, habeatur.

Caput

Caput quartum episcopos suis in synodis, & ordinum capita suis in capitulis generalibus statuere sinit, prout ad servitium suarumque ecclesiarum utilitatem opus esse judicaverint, super fundatis missis quarum nimius est numerus quarumve eleemosynæ sunt adeo tenues, ut nemo sit qui eas celebrandas sibi sumere velit; ita nihilominus, ut semper fiat defunctorum commemoratio qui pia legata reliquerunt.

Caput quintum, cum ratio postulet, ut, quæ recte instituta sunt, per contrarias sanctiones non destruantur, in beneficiorum collatione aliave dispositione, conditionibus aut oneribus quæ fundatores imposuerunt, derogari vetat; secus provisio subreptitia censebitur.

Caput sextum servari jubet in omnibus cathedralibus & collegiatis ecclesiis decretum sub Pauli III. pontificatu editum quod incipit, *Capitula cathedralium*, non solum episcopalis visitationis tempore, verum etiam cum ad ejus tribunal in quempiam agetur ob causarum aliquam quas memoratum editum continet; mandat tamen, ut episcopus, cum, extra visitationem, in canonicorum quempiam procedet, id faciat e canonicorum duorum sententia consensuque, quos capitulum ad cujusque anni initium eligit, sed quibus una tantum erit conjunctim vox; iidem si aliter atque episcopus sentiant, canonicum tertium eligant; si minus inter eos de hujus tertii electione convenerit; delectus ad propiorem episcopum revolvatur; in concubinatum causis, & atrocibus aliis criminibus, episcopus solus inquisitionem inchoare & ad accusati detentionem procedere poterit, præscriptum ordinem servans; episcopus primum locum, seu in choro, seu in capitulo, seu in publicis processionibus, teneat & capitulo præsit, in quo non agetur ejusdem res; eo absente, nihil non fiat a capitulo, quin vicarius generalis se actis immiscere possit; qui non sunt e capitulo, in ecclesiasticis causis episcopo subiunt; in ecclesiis vero in quibus, consuetudinis alteriusve juris vi, major episcopis jurisdictio suppetit, decretum hoc locum non habeat.

Caput septimum, quia in ecclesiasticis beneficiis, quicquid hæreditariam successionem redolet, sanctis conciliorum

cano-

canonibus sanctorumque Patrum decretis odiosum est, mandatur, ut in posterum, facultas accessus aut regressus ad ullum beneficium nemini concedatur; quæ vero concessæ fuerint, suspendi, extendi aut transferri non possint, quod quoad cardinales ipsos locum habebit; neque vero ad futuram successionem coadjutoria ob nullum beneficium concedantur; quod si in alicujus cathedralis ecclesiæ vel monasterii favorem ita fieri utile aut necessarium est, Papa de re cognoscat, & coadjutor qui electus fuerit, omnibus qualitatibus ornatus sit, quæ in episcopis requiruntur.

Caput octavum beneficiarios monet, ut, quantum eorum redditus pati poterit, hospitalitatem a Patribus tantopere commendatam exerceant, animo reputantes Christum Dominum recipi, cum hospitalitas exercetur; qui hospitalia in commendam, in regulam, aliisve titulis tenent, in illud hospitalitatis aut charitatis genus quod obire debent, impendant redditus, qui eidem addicti sunt, ex Viennensis concilii Constitutione, sub Paulo III. renovata quæ incipit, *Quia contingit*; quod si ejus generis homines non occurrunt quos postulat fundatio, in alium pium usum qui quam proxime poterit, ad fundatoris mentem accedat, idque ex episcopi duorumque ejus canonicorum sententia, redditus convertantur; ait præterea eos qui hospitalitatem exercere neglexerint, sæculares licet administratores essent, ad id ecclesiasticis censuris aliisque juris rationibus adigi posse, atque adeo administratione privari, præterquam quod requireret ab iisdem conscientia lex, ut fructus restituant; statuit denique, ut hæc administratio non ultra triennium in posterum protrahatur, nisi aliter fundator mandaverit, contrariis omnibus exemptionibus, consuetudinibus & privilegiis nihil obstantibus.

Caput nonum ait, quemadmodum haud justitiæ consonum est patronatus jus cuiquam adimi, aut pias fundatorum voluntates violari, ita absconum esse eam, hac obducta causa, veniam dari, ut ecclesiastica beneficia in servitum redigantur: quamobrem declarat sancta synodus juris patronatus ratihabitionem ex fundatione aut dotatione

repe-

petendam, & per authenticum actum, aut per plures omnium temporum præsentationes probandam esse; quoad personas, communitates aut universitates quas sibi jus hoc surpassasse præsumptum fuerit, multo accuratiore probatione, ut ostendatur tituli bonitas, opus fore; nec eam sufficere quæ ex immemorabili tempore ducitur, nisi eam fulciant præsentationes per annos saltem quinquaginta, sine intermissione, iteratæ quæque suum omnes effectum sortitæ sint; reliquos omnes patronatus nullos abrogatosque censendos esse, iis exceptis qui ad Imperatorem, ad reges, vel ad eos pertinent, qui regna possident, aliosque magnos Principes, qui suis in ditionibus suprema potestate pollent, iis quoque quibus universitates gaudent; episcopum posse eos ejicere quos patronus præsentaverit, nisi idoneos comperit; patronos in fructuum perceptionem non posse manummittere; jus patronatus in alios, venditionis titulo aut liter, transferri non posse; liberorum beneficiorum cum iis uniones quæ in patronatu posita sunt, si suum forte plenum effectum nondum habuerint, aboleri jubet, & beneficia inunc modum unita, cum vacaverint, libere ut ante unionem servari; jubetque præterea nihil obesse, quin ordinarii, nunquam sanctæ Sedis delegati, uniones expendant, quæ post quadraginta annos editæ, suumque effectum sortitæ fuerint; eas vero quas per subreptionem aut obreptionem obtentas fuisse confiterit, abrogatas vult; mandat denique, ut omnia patronatus super ecclesiis jura, post annos quadraginta, super dotis augmentationem, seu per aliquod aliud novum ædificium acquisita pariter ab ordinariis examinentur ab iisdemque revocentur, si minus ex Ecclesiæ aut beneficii utilitate rem esse compererint, in qua facti specie patronus id reddent, quod dederint.

Caput decimum vult, in quoque provinciali concilio, et in cujusque diocesis synodis, personas quasdam, ex officio VIII. Constitutione quæ incipit, *Statutum*, requisitis qualitatibus præditas eligi quibus deinceps a sancta Sede, vel a legatis & nuntiis ecclesiasticæ causæ, si forte ad loca remissæ fuerint, demandari possint; tum vero omnes judi-

judicum delegationes ad alios missæ quam quos provinciale concilium designaverit, subreptitiæ habebuntur.

Caput undecimum vetat, ne ecclesiastica bona, anticipandæ, in successorum præjudicium, solutionis conditione, itemque, ne ecclesiasticæ jurisdictiones locentur, quas qui conduxerint, nec exercere ipsi, nec per alios exercendas curare poterunt; statuitque, ut locationes bonorum ad ecclesias spectantium, triginta ab hinc annis ad longum tempus, vel ad annos viginti novem, vel plures, editas, etiam si per apostolicam auctoritatem confirmatæ fuerint, Ecclesiæ perniciosas provinciale concilium declaret.

Caput duodecimum haud omnino ferendos ait qui, technis pluribus, decimas ecclesiis adimere, vel ad sua ipsorum beneficia detorquere volunt; cum Deo debita decima sit; eosque qui nolunt easdem solvere, aut impediunt, ne solvantur, alienum bonum sumere. Itaque sanctum concilium mandat, ut qui decimas debent; quæcunque tandem eorum conditio fuerit, eas ecclesiis integre solvant; aliter, excommunicationem subituri, quin absolvi nisi post integram restitutionem possint. Hortatur deinde fideles synodus, ut suorum bonorum partem episcopis & parochis tribuant quorum ecclesiæ pauperes sunt.

Caput decimum tertium mandat, ut, quibus in locis quarta portio *funerum* dicta, ante annos quadraginta cathedrali aut parochiali ecclesiæ solvebatur, a qua ad hospitalia vel ad alia pia loca migravit, ad ecclesiam redeat; non obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis, iisque ipsis quas exprimit Bulla cujus initium, *Mari magno*, huic decreto contrariis.

Caput decimum quartum omnibus ecclesiasticis prohibet, ne apud se vel in urbe concubinas aliasve suspectas feminas teneant, ea, secus, indicta poena, ut reddituum ad beneficia quæ possident, pertinentium parte tertia post primam admonitionem priventur, eorumque fructus omnes amittant, si, post secundam, in eadem pravitate persistierint; omnibus denique beneficiis, officiis & pensionibus ecclesiasticis in perpetuum spoliuntur (nisi eos deinceps superiores dispensent),

lent), si in prava vitæ ratione perstant; quod si, postquam concubinas deseruerint, ausi fuerint easdem recipere, excommunicatione plectentur; horum casuum cognitio ad episcopos tantum pertinebit; clerici porro quibus beneficia non suppetunt, ab episcopo trudentur in carcerem, a functionibus quæ eorum ordinibus addictæ sunt, suspendentur, omnibusque beneficiis inhabiles declarabuntur; quod si episcopi ipsi in hanc depravationem inciderint, nec ab ea post provincialis synodi admonitionem recesserint, *ipso facto* suspensi erunt; ac, si delinquere pergunt, a synodo deferentur ad Papam qui eos, per beneficii privationem, pro criminis ratione puniet.

Caput decimum quintum enuntiat clericorum illegitimos filios non posse beneficia seu ministerium in ecclesiis habere in quibus eorum patres habent vel habuerunt, ullamve pensionem super beneficiis quorum possessores sunt aut fuerunt eorundem patres; si quid ejusmodi pater & filius habent in eadem ecclesia, filium oportere illud resignare intra menses tres, aut permutare; omnem resignationem a patre factam amico, ut deinde resignet ejusdem filio, nullam fore.

Caput decimum sextum beneficia quibus adjuncta est animarum cura, in simplicia beneficia converti vetat, etiam si congrua portio vicario designaretur, gratis omnibus nihil obstantibus, quæ quidem suum plenum effectum non habuerunt; ad ea quod attinet quibus addicta animarum cura deducta est in vicarium perpetuum cui congruam portionem non suppetere compertum fuerit, quamprimum ab ordinario provisum vult.

Caput decimum septimum obsequentiam detestatur, quæ quidam episcopi abjectum & servilem in modum cum regum aliorumque dominorum officiariis utuntur, suumque characterem dedecorant, eo devenientes, ut iis in ecclesia locum cedant, ipsique tamquam officarii servitium præstent; quamobrem concilium omnes generalium conciliorum canones, cæterasque apostolicas constitutiones ad honoris dignitatisque episcopalis incolumitatem spectantes renovat mandatque episcopis, ut ab his omnibus abjectionibus abstineant

memi-

meminerintque se pastores esse; principibus omnibusque commendans, ut eos tamquam filii parentes observantis prosequantur.

Decimum octavum caput fideles monet oportere, ut sanctos canones fideliter servant; & si qua subest urgens cum aliquo dispensationis causa, concilium hac in re cum causæ cognitione procedi vult, semperque gratuitam dispensationem esse.

Decimum nonum caput omnino eliminandum ait e Christiana republica execrandum singularium certaminum usum quem diabolus ad animarum perditionem induxit, declaratque fore, ut Imperator, reges, principes alique temporales domini qui suis in terris ad hæc inter Christianos in eunda certamina locum concesserint, excommunicati ex eo ipso temporis momento sint, urbisque aut oppidi in quo per eos certamen iniri licuit, siquidem locus ab Ecclesiæ jurisdictione pendeat, dominio spoliati censeantur; singulares pugnatōres, vulgo duellistæ, eorumque patrini in excommunicationis, bonorum jacturæ, perpetuæque infamiæ poenam incidant; & siquidem in pugna ipsa moriuntur, ecclesiastica sepultura priventur; instigatores denique, promotores spectatoresque certaminis excommunicationi pariter subsint.

Caput vicesimum enuntiat sperare concilium fore, ut Principes æquo animo ferant in sua Ecclesiam jura regredi, atque adeo suos subditos ad cleri observantiam adducant; Ecclesiæ ecclesiasticarumque personarum immunitates a suis officiariis suisque magistratibus violari non patiantur; sed suo eos exemplo excitent, ut summorum Pontificum & conciliorum constitutionibus obsequantur. Eos oportere declarat sanctos canones, generalium conciliorum decreta & sanctiones a summis Pontificibus, in ecclesiasticorum favorem, latas servare. Hortatur Imperatorem, reges, principes & republicas, ut id quod ad Ecclesiam pertinet, revereantur, eamque suis in juribus turbari non sinant, quo prælati cæterique ecclesiastici pacifice relidere, suoque ad populi ædificationem munere fungi possint.

Caput

Caput vicesimum primum declarat, quæcunque sint clausulæ & verba quæ in reformationis decretis sub summis Pontificibus, Paulo, Julio & Pio editis continentur, eam concilio mentem esse, ut semper in integro maneat apostolicæ Sedis auctoritas.

PROSECUTIO SESSIONIS XXV.

De Decreto super Indulgentiis.

Enuntiat decretum hoc, cum indulgentias conferendi potestatem Ecclesia a Christo Domino acceperit, eaque omnibus retro actis temporibus usa fuerit, concilium declarare usum hunc tamquam Christiano populo apprime salutarem & a sanctis conciliis approbatum habendum esse; eosque anathemate percellere qui ajunt indulgentias inutiles esse, easve tribuendi jure haud Ecclesiam pollere; cupiens tamen eas, ex Ecclesiæ veteri consuetudine, cum circumspeditione & moderatione, conferri & abusibus qui quoad hanc rem irrepserunt, remedium asserat, concilium negotiationis genus omne, quod attinet ad caput hoc, interdicere, episcopisque mandare, ut omnes abusus per eorum dioceses hac in re disseminatos sedulo congerant & ad provinciale concilium deferant ad summum deinde Pontificem remittendos, qui, super hoc negotio, quod universæ Ecclesiæ expediet, id statuat, ut in omnes fideles sancte incorrupteque indulgentiarum gratia distribuatur.

Super Ciborum delectu, Jejuniis Et Festis diebus.

Præterea, sanctum concilium, per Servatoris adventum, pastores omnes hortatur, ut, tamquam boni milites, omnibus fidelibus omnia commendent, quæ Romana Ecclesia mandavit, & quicquid in hoc & in cæteris omnibus generalibus conciliis statutum fuit; nullamque non diligentiam adhibeant, ut eos ad servanda pertrahant, quæ peculiariter ad carnis macerationem conferunt, cujusmodi est jejuniorum usus, quæque pietatem augent, e quorum numero potissimum est festorum dierum sanctificatio; eos sæpe monentes, suis ut superioribus pareant.

Quod ad prohibitos libros spectat, concilium ait aliquibus e concilii patribus, in sessione secunda, sub Pio IV. eam demandatam provinciam esse, ut, super hac re, quid fieri congrueret, expenderent; sed, quoniam, obingentem malorum librorum numerum, de singulis ex tempore iudicium ferri non poterat, se proinde rem hanc totam, itemque Catechismum, Missale & Breviarium remittere.

Denique concilium principes ad unum omnes exstimulat, ut ne ejus decreta ab hæreticis violari sinant, sed ea potius a suis omnibus subditis recipienda fideliterque servanda curent; quod si quid in iisdem occurrerit, quod explicationem possulet, Papa prospiciet, seu e locis ipsis, ubi difficultas suborta fuerit, perspicaces viros appellans quibuscum eam solvat disjiciatque, seu generale rursus concilium convocans, seu alia demum ratione quam congruam judicaverit.

Post hanc lectionem, secretarius qui eam peregerat, venit in cœtum medium, quæsitque ex patribus, an vellent concilio finem imponi, legatosque eorum omnium decretorum confirmationem, ejus nomine a patribus petere; cum omnes ita se velle respondissent, exceptis tribus qui dixerent se hanc confirmationem non petere, legatus præses edixit: Actis Deo gratiis, Reverendissimi Patres, recedite; qui responderunt: Amen. Tum cardinalis Lotharingicus acclamationes pronuntiavit; erant hæc vota, benedictiones, gratiarum actiones pro Papa, Imperatore, Regibus, Principibus, Rebuspublicis. Oratores, Legati, Cardinales & Episcopi respondebant: *Amen*, seu *magnas gratiarum actiones, longos annos, &c.*

Idem Cardinalis finem fecit per plausum super concilii decretis, inquit: *Est hæc patrum & apostolorum fides; est hæc orthodoxorum fides.*

Patres deinde subscriptiones suas ediderunt; erant hæc numero ducentæ quinquaginta quinque; subscribere scilicet legati quatuor, cardinales duo, patriarchæ tres, archiepiscopi viginti quinque, episcopi centum sexaginta octo, procuratores triginta novem pro absentibus, abbates septem & ordinis generales itidem septem. Omnes huic verbo, *ego subscripsi*,

subscripti, addidere, *definiendo*, exceptis procuratoribus quibus haud concessum fuerat suffragii jus.

Pius Papa IV. per Bullam diei 6. Januarii ann. 1564. concilium confirmavit. Tridentini concilii decreta omnium primi Veneti receperunt; ea senatus in ecclesia sancti Marci solemniter enuntiari iussit, eorumdemque executionem mandavit; quod non impedit, quin respublica suos veteres usus suaque omnia supremæ potestatis jura servaret, concilii decretis quæ iisdem contraria sunt, nihil obstantibus.

Hispaniarum rex, Philippus II. cum per aliquod temporis spatium deliberasset, & quid fieri expediret, in synodis expendi jussisset, conclusit, in suo consilio, fore quidem, ut concilium reciperetur & indiceretur in ejus ditionibus, at sine ejusdem jurium præjudicio. Indictum illud fuit in eundem modum in Belgio, & in regnis Neapolis & Siciliæ. Sebastianus, Lusitanix rex, decreta pure & simpliciter haud ægre suscepit. Idem præstitit Sigismundus III. Poloniæ rex, in Poloniæ nationis generali conventu, Parzoviæ an. 1564. habito, non autem in Petricoviensi concilio, ut Piascki testatur in *Chron. ann. 1607. pag. 247.*

Germaniæ Principes protestantes concilium recipere reñuerunt; at illud ab Imperatore Maximiliano II. quoad ejus peculiares ditiones, ac deinde ab universa Germania, in conventu Augustæ Vindelicorum, ann. 1566. habito receptum fuit.

Haud æque facile ac catholicæ nationes cæteræ, Gallia adduci potuit, ut Tridentinum concilium reciperet; atque iterum licet iterumque summis Pontificibus & Clero sollicitantibus, Galli reges nunquam pati voluerint ejus decreta in regno enuntiari, ut ibidem pollerent legis vi. Id tamen non impedit, quin Gallia Tridentinum concilium vere œcumenicum spectet; quin dogmata quæ continet, quæque credenda proponit, ibidem prorsus ut in reliquis Ecclesiæ regionibus credantur, doceantur & suscipiantur; atque adeo quin ex ejusdem constitutionibus ad disciplinam spectantibus bene multas, tamquam ipsas per se apprime utiles; & veterum canonum menti consentaneas idem regnum adopta-

verit & ſequatur. Rationes porro propter quas Gallia ſemper Tridentini concilii enuntiationem recusavit, ad capita duo rediguntur; primum eſt ab eo impetita principum & magistratum juridiſſio, alterum Gallicanæ Eccleſiæ liberatum & regni conſuetudinum læſio. En præcipuos articulos qui ad hæc duo capita referuntur.

I.

In ſeſſione quarta, Tridentinum concilium, præter excommunicationem, pecuniarias poenas, ſecundum poſtremi Lateranenſis concilii ſub Leone X. celebrati canones, in librorum de religione agentium impreſſores ſtatuit, qui ab ordinario facultatem non obtinuerint, aut qui anonymos libros typis ediderint. Pariter, in ſeſſione vicesima quinta, ne epiſcopi ſtatim excommunicationes adhibere cogantur, iis conceditur idem pecuniarias poenas imponendi & coactiones per capturam & carcerationem decernendi jus, ut eos adigant, qui ad easdem ſolvendas damnati fuerint, ſeu eccleſiaſtici ſeu ſæculares ſint, in id adhibita ſuorum miniſtrorum, eorumve opera qui ab iſtis non pendent. In ſeſſione vicesima quarta, capite octavo, concilium epiſcopis id etiam juris concedit, ut e ſuis quiſque dioceſibus feminas, ſeu conjugatas ſeu non, expellent, quæ cum adulteris aut concubinariis publice vivunt, quæque in ſuis depravationibus poſt excommunicationis annum perſiſtunt; iidemque jubentur ad ſæculare brachium tum ſolum confugere, cum opus habuerint; ac pronuntiatur executioni, ſi per eorum miniſtros fiat, robur & vim fore. In ſeſſione quinta, primo & quarto Reformationis capitibus, mandat epiſcopis ſynodus, ut adempto beneficiorum proventu quæ poſſident, eccleſiaſticos adigant. In eadem ſeſſione, capite quinto decimo, abſolutam hoſpitalium diſpoſitionem epiſcopis tribuit. In ſeſſione vicesima prima, capitibus quarto, ſexto & octavo, iisdem licere vult incolas ad certum quemdam redditum parochiis tribuendum, eccleſiarumque reparationes peragendas adigere, & beneficiorum fructus ſequeſtro ponere.

II.

In sessione vicesima secunda, capite octavo, omnia hospitalia omnesque sæcularium confraternitates, omnes montes & loca pia ab iis fundata & administrata, iis tantum exceptis quæ regio patrocinio proxime subsunt, episcoporum visitationi concilium subdit; capite nono, fabricarum aliqujus ecclesiæ, hospitalis aut confraternitatis cujuslibet laicis administratoribus eam legem imponit, ut administrationis rationem ordinario quotannis reddant. In capite decimo, imperiales & regii notarii subduntur episcoporum examini, per eosque a suorum munerum functionibus ad tempus aut in perpetuum suspendi possunt. In capite undecimo, concilium falcem immittit in laicorum eorumque messem qui patronatus jure gaudent, dum mandat, ut eo, licet sæculares, spolientur, siquidem ecclesiarum quæ ab iisdem pendunt, fructus, redditus, jura & jurisdictiones in pravam usum detorqueant.

III.

In sessione vicesima tertia, capite decimo septimo, concedit clericis pura putaque tonsura insignitis iisque qui conjugati sunt, a sæculari jurisdictione exemptionem pro suo ipsorum arbitratu & quibus in circumstantiis ea uti maluerint. In capite decimo octavo, de sæcularium corporum bonis ad seminaria instituenda & fundanda decernitur. In sessione vicesima quarta, capite undecimo, impetuntur privilegia quibus regii capellani gaudent, ut ab ordinariorum jurisdictione scilicet exempti sint.

IV.

Per tertium vicesimæ quintæ sessionis caput, finuntur ecclesiastici judices operam dare, ut sententiæ quas in laicos ediderint, occupatis eorum bonorum fructibus, atque adeo carceris in eosdem inflicta pœna executioni mandentur. Sæcularis etiam magistratus quisque prohibetur ecclesiasticum judicem impedire, ne excommunicationes pronuntiet, ad easve quas tulerit, revocandas adigere. In capite octa-

vo, datur episcopis venia, ut eorum mentem mutant, qui laica hospitalia fundarunt; ut aliis usibus addicant eorundem redditus; ut administratores puniant, nempe suis eos functionibus privent, aliosque in eorundem locum substituant. Caput nonum de jure patronatus laicorum libere statuit, regulas super ratione præscribens qua illud acquiri, præscribi, aut supprimi potest.

V.

Per decimum nonum vicesimæ quintæ sessionis caput, præcipitur, ut omnes Imperatores, reges, principes, marchiones, comites, alique temporales domini qui singularia certamina suis in terris permiserint, non excommunicatione solum plectantur, verum etiam urbis, oppidi alteriusve loci in quo ea fieri passi fuerint, dominio spoliuntur; eademque loca, siquidem in feudum ab iis possidentur, ad directos dominos illico redeant; denique tum eorum qui ejusmodi certamen mutuo committunt, tum eorum qui iis patrinorum loco sunt, bona omnia fisco addicantur; iidemque perpetua infamia notentur, & tamquam homicidæ puniantur.

VI.

Sessionis sextæ caput primum Papæ id juris tribuit, ut episcopos sufficiat in eorum locum qui rite moniti suis a dicecelibus abesse pergant. Caput decimum quartum sessionis septimæ episcopis, tamquam sanctæ Sedis delegatis civilium causarum salaria seu miseras personas spectantium quæ clericos afficiunt, cognitionem adscribit. Decimæ tertiæ sessionis octavum caput Papæ tribuit exclusivum de criminalibus episcoporum causis judicandi jus, eos adigens, ut Romam se conferant; & quintum vicesimæ quartæ sessionis caput enuntiat episcopos, vel ob hæresin, a Romano tantum Pontifice deponi posse. Ejusdem sessionis caput vicesimum eam Papæ facultatem concedit, ut ecclesiasticorum causas apud ordinarium pendentes Romam evocet. videtur etiam concilium jurisdictionem hædere quæ divino jure ad episcopos pertinet, dum iis, non nisi tamquam sanctæ Sedis delegatis,

tis, ejusdem in multiplici facti specie exercendæ potestatem concedit. Impetunt peculiaria statuta hæc non solum episcoporum jurisdictionem ac dignitatem, sed auctoritatem quoque ipsam regis, legumque & effectorum in Gallia vigentium quæ non sinunt regis subditos extra regni fines trahi, ut ad suas agendas causas alio se conferant. Pluribus etiam in locis concilium usibus in Gallia receptis derogat, videlicet, appellationibus tamquam ab abusu, juri patronatus laici, &c.

VII.

Sessiois decimæ quartæ caput quintum regulas quasdam quoad conservatores eorumque jurisdictionem proponit. Hi conservatores in Galliarum regno & in aliis pluribus aboliti sunt. Quintum vicesimæ primæ sessionis caput quod ecclesiarum & beneficiorum uniones edendi potestatem episcopis tribuit, & septimum ejusdem sessionis caput quod de dirutarum ecclesiarum restitutione, deque beneficiorum & juris patronatus translatione agit, sine Principis auctoritate, laicorumque patronorum consensu locum habere non possunt.

VIII.

Tridentinum concilium, ne dum generalia concilia supra Papam esse profitetur, quod Constantiense & Basileense concilia præstiterant, contrariæ potius opinioni favere videtur, declarans, in postremæ sessionis vicesimo primo capite de reformatione, omnia concilii decreta intelligi & explicari debere, salva apostolicæ Sedis auctoritate; Papæ iudicio hæc ipsa decreta subdens, mandatque, ut ab eo peteretur eorundem confirmatio, quemadmodum egit, ad ejusdem postremæ sessionis calcem, in hæc verba: *Illustrissimi domini reverendissimi Patres, placetne vobis, ut ad audem Dei omnipotentis huic œcumenicæ synodo finis imponatur, & omnium & singulorum quæ tam sub felicitis recordationis Paulo tertio & Julio tertio, quam sub sanctissimo Domino nostro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta & definita sunt, confirmatio, nomine sanctæ hujus synodi, per*

Apostolicæ Sedis legatos & præfidentes a beatissimo Romano Pontifice petatur?

Responderunt : *placet.*

E concilii præfulibus non alii quam tres quorum unus Granatenfis archiepiscopus erat, extitere qui non consenserunt, ut concilii confirmatio a Papa peteretur.

Concilium Narbonense, ann. 1551.

Decembris mensis die 10. inchoatum concilium hoc, ejusdem mensis die 20. finem habuit. Id ei singulare fuit, quod episcoporum nullus eidem interfuit ipse per se, verum illud omnino conflatum fuit e secundi ordinis ecclesiasticis, quos hujus provinciæ præfules & cathedrales ecclesiæ miserant, si excipiat Elnensis ecclesia a cujus episcopo & capitulo nemo missus. Interfuit Abbas Caunus, totiusque coetus caput fuit Alexander Zerbinatis, in jure professor, sanctæ Sedis protonotarius, & cardinalis Francisci Pisani, Narbonensis archiepiscopi, generalis vicarius. Hi simplices presbyteri canones sexaginta sex edidere, qui præclari sunt eorumque sollicitudinis exactæque mentis exemplum specimen exhibent.

Continet primus fidei confessionem in qua fit professio credendi unam Ecclesiam sanctam, catholicam & apostolicam (cujus Christus Dominus caput est) sub sancti patris nostri Papæ jussu & auctoritate; cui quidem Ecclesiæ omnes & singuli Christifideles obedire debent, quemadmodum recipere debent quicquid per concilia legitime congregata & a Spiritu Sancto afflata ductaque, per canalem veluti quemdam, e sancta Romana Ecclesia sanctisque Patribus derivatur. In ea generatim novæ omnes hæreses rejiciuntur; exhibeturque doctrinæ compendium quam super septem sacramentis, purgatorio, prece pro mortuis, Missæ celebratione, Beatæ Mariæ Virginis & Sanctorum cultu, jejuniis & abstinentiis, religionis votis, peregrinationibus ex pietate susceptis, Ecclesiæ cæremoniis, Imaginibus, libero arbitrio & bonis operibus Romana Ecclesia profitetur. Denique de-

cla-

claratur recipi omnino Parisiensis theologicæ Facultatis articulos diei 10. Martii an. 1542.

Secundus annuntiat de pastoribus & de ovibus in sequentibus canonibus sermonem fore.

Tertius mandat, ut se quisque ad regulas a sanctis Patribus præscriptas conformet, quæ scilicet eos examini subdici & serio probari volunt, qui ad ordines extollendi, ne si quis secus egerit, aliena peccata participet; & quia præstat parvum bonorum ministrorum numerum quam inutilium inertiũque majorem existere, dabit proinde episcopus, imprimis, operam, ut de eorum qui se ad ordinationem præsentant, vita, familia, patria, ætate, bonis, educatione ingenioque ipse per se aut per eruditos prudentesque presbyteros certior fiat; & servabuntur canones qui vetant, ne spurii, qui corporalibus quibusdam vitiis laborant, qui præscriptam ætatem non attigerunt, qui bonis ad titulum sibi statuendum necessariis destituti sunt, qui denique nec scientiæ satis, nec congruos mores præferunt, ordinibus initientur.

4. Tonsura non nisi ætatis anno septimo, quatuor minores ordines duodecimo, subdiaconatus decimo octavo, diaconatus vicesimo, presbyteratus vicesimo quinto conferuntur.

5. Non ordinabuntur nisi qui Deum timent eique servant; qui parentes amore prosequuntur, & honore afficiunt, quique iisdem servitium præstant, & prout opus habent, opitulantur; qui casti, pacifici & discordiæ hostes, ergaque omnes æqui sunt.

6. Ad sanctos ordines legitimi tantum filii admittentur; omnesque spurii ab iis arcebuntur.

7. Neminem ordinabit episcopus, quin eum probe norit ipse per se; vel per exhibitam e scripto fidem iudicis ordinarii seu consulum loci ejus nativitatis aut domicilii, qui testentur ei ætatem, mores & natalia ad clericaturam requisita suppetere.

8. Nemo ordinabitur cui non adsit beneficium, aut valoris turonensium saltem triginta librarum primordialis titulus quem jurabit se non alienaturum, quoad eodem carere possit,

ut vitam trahat, cujusque apud episcopi secretarium relinquet actum qui rem probet, autographum, aut exscriptum, quemque ordinarius loci beneficii aut patrimonialis tituli iudex signaverit.

9. Nemo ordinabitur nisi post maturum super ejus idonea indole examen, graduatus licet, austerove ex ordine religiosus sit. Id erit curæ, peculiariter, ut qui ad sacerdotium aspirant, ecclesiasticum sciant, & ad Evangelii textum populo explicandum idonei sint.

10. Non ordinabitur balbus, non mancus, non quicumque per canones, ob morbos aut vitia corporis, ab ordinibus excluditur.

11. Dimissorias litteras ad ordines iis tantum episcopi tribuent quibus omnes, ut supra, firmatæ qualitates & conditiones præsto fuerint.

12. Ii ad quos pertinet dimissorias litteras dare, haud satis habebunt penes se exonerare conscientiam suam super eorum statu & dispositionibus quibus eas tribuunt, sed testabuntur eos dignos esse qui ordinentur; & pro quoque peculiariter ordine dimissoriam epistolam, non autem unam tantum pro omnibus dabunt. Hæ dimissoriæ, itemque ordinationis litteræ gratis dabuntur, aut saltem qui eas expedient, non nisi modicum salarium accipient.

13. Non recipientur ad sanctorum mysteriorum celebrationem vel ad parœciarum servitium vagi sacerdotes, & generatim eorum quispiam qui sine episcopi venia & commendatiis litteris e suis diocesium egrediuntur.

14. Quoniam presbyteri debent esse sobrii, modesti, casti, continent, omni in re fidelibus exemplum præbere, decet proinde eos veste omnique externa specie in id argumenta dare.

15. Simplex erit & modestus ecclesiasticorum, præsertim vero canonicorum habitus. Non serica deferent, non plumis ornatum pileum, non in digito annulum, non torquem sæcularium in modum. Tonsuram gerent ordini congruam, longumque habitum, at brevior per iter ferre poterunt, qui tamen ad genua usque descendat.

16. Monachi qui coronam & habitum sui ordinis proprium non ferent, ab ordinario punientur e summo canonum jure, eorum privilegiis aut exemptionibus nihil obstantibus.

17. Vinolentiam vitabunt clerici, nec tabernas nisi iter agentes ingredientur; idque, sub carceris poena. Neque vero tabernarios agent, sub eadem poena aliisque gravioribus.

18. Non ludent, nec intererunt prohibitis ludis, & peculiariter aleis, si quidem easdem poenas subire noluerint.

19. Eadem in eos poena qui choreis se dedent, qui personati incedent, aut qui mimicis histrionum ludis intererunt.

20. & 21. In clericos interdictio, ne arma, nisi forte per iter, gerant; ne serviles professiones exerceant; ne se statuant rei domesticæ curatores, litium sollicitatores, argentarios, mercatores, usurarios, judices, procuratores aut notarios in sæcularis justitiæ tribunalibus.

22. Nulla clericis erit cum feminis familiaritas. Earum nullam excipient apud se, quarum licentior est vitæ ratio, quasque ætas suspectas reddit. Non eas invisent, quæ fama laborant, nullumque depravationis locum subibunt. Concubinariï trudentur in carcerem, punienturque cæteris poenis, quas canones iisdem imponunt. Eos parochi, sub excommunicationis poena, ad episcopos eorumve magnos vicarios deferre debebunt.

23. Clerici concubinariï qui suos, aut feminarum filios, quæ absconis rumoribus occasionem præbuerant, apud se retinebunt, excommunicationi subduntur & ad arbitrium puniuntur.

24. Clerici rei, qui a magistratibus capti fuerint, ad episcopum remittentur, sine strepitu, iisque adhibitis circumspeditionibus quæ eorum status sanctitati debetur.

25. Ecclesiastici qui terras possident quibus infunt justitiæ tituli, criminibus præventos homines non recipient, prætexentes id genus homines esse ad audaciam factos, & ejusmodi, ut dominorum qui eorum opera utuntur, mandatis observantiam concilient.

26. Omnes beneficiarii exhibeant, oportebit, intra mensem, ordinis litteras quarum vi beneficia possident, itemque dispensationes quas obtinuerunt, ut ea possiderent, quæ ejusmodi litteras postulant.

27. Omnes clerici, seu sæculares seu regulares, qui beneficia tenent quibus est animarum cura, accuratam perpetuamque residentiam servabunt, præter quam quibus in casibus ab ea canonice dispensati ad tempus fuerint, eam, fecus, poenam subituri, ut tertiam annui redditus partem amittant.

28. & 29. Curabit diœceseos præses, ut litteratos & ad exemplum probos vicarios ponat in parochorum locum quos legitimæ causæ abesse coegerint, honestæque eorundem vicariorum sustentationi consulat.

30. Parochi ipsi qui abesse cogentur, operam dabunt, ut suis vicariis ad eleemosynam erogandam, & hospitalitatem exercendam satis relinquunt.

31. Omnes beneficiarii quibus animarum cura est, vicerentes quos in legitimæ absentiae casu sibi sufficient, episcopo ejusve magno vicario, ut ab iis approbentur, præsentare debebunt.

32. Parochi aut vicarii non alibi degere poterunt quam in presbyterio quod ornare & reparare debebunt e beneficii redditibus.

33. Codicem habebunt in quem eos referent quos baptizant quosque sepeliunt; & codex hic in Ecclesia servabitur.

34. Præsto erunt cuique parochia vetus & novum testamentum, Evangeliorum & Epistolarum quæ per anni cursum in missa dicuntur, explicationes, & parochorum manualis liber.

35. Omnes parochi dominicis diebus singulis prædicabunt, legent, explicabuntque parochianis Evangelium, eosque docebunt *Pater, Ave, Credo, Confiteor*, Deique & Ecclesiæ præcepta.

36. Parochianos monebunt, ut omnibus dominicis omnibusque festisque diebus ad parœciæ missam veniant, ibique

que modeste se gerant ; flexis genibus , stantes , aut sedentes , ad celebrantis benedictionem usque.

37. Alienigenas presbyteros prædicare non sinent , quin iis episcopi facultates suppetere certi sint ; omnesque concionatores , in sermonis initio , elata voce , salutationem angelicam recitabunt.

38. Sanctam Eucharistiam , in Ecclesia , parochi & vicarii , apposita clave , servabunt , nec sine lumine , seu interdiu , seu noctu , relinquent ; eandem ad ægrotantes non sine aliquo luminari deferent , monebuntque populum , ut genuflectat , eam adoraturus , seu cum ipsa ad infirmos affertur , seu cum missa celebratur. Decima quinta quaque die sanctas hostias , & singulis annis sanctum chrisma renovabunt.

39. Habebunt omnia ornamenta & vasa omnia ad divinum cultum necessaria , & admodum decenter eadem tenebunt.

40. Omnes cujusque parœciæ presbyteri paracho sua munia obeunti festis & dominicis diebus , suppetias ferent , adstantque ecclesiasticis induti vestibus.

41. Nihil exigetur ob Sacramentorum administrationem , vel ob funera , nisi forte ob æris campani sonum ; at id accipi poterit quod libere oblatum fuerit. Sicubi fuerint conventiones aut consuetudines huic decreto contrariæ , nec sacramenta nec sepultura negabuntur , harum consuetudinum harumque conventionum violationis obducta causa.

42. Severe punientur parochi cæterique presbyteri , qui diœcesanæ synodo deerunt cui interesse debent.

43. Cathedralium ecclesiarum Theologales ei legi suberunt , ut per Quadragesimam & Adventum prædicent , & præterea gratis in ecclesia sacram Scripturam canonicis omnibusque urbis presbyteris explicent. In cathedralibus vero quibus Theologalis non suppetit , quam citissime poterit , instituetur , addiceturque huic institutioni præbenda , quam primam vacare contigerit.

44. Ecclesiastici qui capellas vel alia sacerdotalia beneficia , extra cathedrales & collegiatas ecclesias , extraque monaste-

naſteria, poſſident, eorum beneficiorum onera exhibere debebunt, & facere iisdem ſatis, prout fundatio præſcribit; ſecus, miſſarum quas dicere, cæterorumque officiorum quæ obire debebunt, numerum ordinarius ipſe iisdem imponet.

45. Pulſabuntur congruis horis æra campana, populi ad eccleſiam convocandi, excitandæque pietatis ergo. Clerici non ſine eccleſiaſticis indumentis, canonicarum horarum initio, ſe choro ſiſtent, ut communi voce ac religioſe divinum officium recitent, quin rideant, garriant, aliumve librum, vel ipſum Breviarium, legant.

46. Omnis generis ſpectacula, cantilenæ rumoresque riſui movendo in ſervientes ab eccleſiis arcebuntur.

47. Arcebuntur itidem ab eccleſiis & cœmeteriis choreæ & convivia quæ depravationem & licentiam olent. Neque vero patientur parochi ſuos parochianos, etiam privatis in domibus, agere quasdam epulas dictas *defruſtus*, aut canere, *Memento, Domine, David, ſine truſſa*.

48. Pax & ſilentium ſervabuntur in eccleſia, dum divinum officium peragetur; ac tum quidem nec rumori, nec deambulationi, nec inutilibus, vel ad ſæcularia negotia ſpectantibus ſermonibus locus erit.

49. Parochianos monebunt parochi, ut feſtos & dominicos dies ſanctificent, ſcilicet, ad precem incumbant, ſermoni & divinis officiis interſint, & ab omni, per eos ſane dies, ſervili opere, a venditionibus, ab emptionibus, a negotiatione, ab omnibus denique peccatis abſtineant.

50. Omnes ad unum parochiani, ſemel in anno, apud proprium parochum confeſſionem edent, ex ejusque manu communionem ſuſcipient, niſi alibi conſitendi & communicandi facultatem ab eo obtinuerint. Tenebit ſingulorum indicem, qui ſuum paſcha peregerint, & epiſcopo ejusve mano vicario, intra dies octo, eos omnes denuntiabit, qui huic non fecerint officio ſatis.

51. Confeſſionales, ut vulgo nuncupantur, non admittentur, quin eos epiſcopi aut magni eorumdem vicarii viſitaverint. Jam vero *confeſſionales* de quibus hoc in canone ſermo eſt, erant litteræ, ſchedulæ ſeu chartæ quædam quas

quæstores populis, quibus prædicabant, distribuendas secum ferebant, quæque plures gratias seu privilegia continebant, ut confessarii pro cujusque arbitratu eligendi, &c.

52. Medici suos ægrotantes ad confessionem edendam adducent.

53. Matrimonii celebrationem semper bannorum proclamationes tres, dominicis aut festis diebus peragenda, itemque tridui post ultimam proclamationem intervallum præcedent. Non conjungentur in matrimonium alienæ diocesanos personæ, nisi ex proprii earum episcopi aut magni ejusdem vicarii, aut ordinarii judicis earundem domicilii testimonio constet in iis nullum impedimentum ad matrimonium existere. Matrimonia, extra legitimæ dispensationis casum, in parochialibus tantum ecclesiis & publice fient.

54. Parochi episcopo omnes suarum parœciarum adulteros & concubinos denuntiabunt.

55. Non ferent episcopi aliquo in monasterio unum tantummodo religiosum esse, aut religiosas suis e claustris egredi, vel in ea quempiam recipere, sine aliqua urgenti causa & sine superioris venia.

56. Nemo instituetur Scholæ magister, quin prius episcopo, vel ejus magno vicario, vel denique ecclesiastico ad quem ejusdem institutio ex jure aut ex consuetudine pertinet, præsentatus fuerit, ut super fide, moribus & scientia examinetur.

57. Episcopi pro viribus adnitentur, ut hæreses, fortilegia, veneficia, auguria, omnium denique generum scandala & superstitiones extirpent. Parochianos suos monebunt pastores, ut carne, ovis & lactariis, per vetitos dies, abstineant, nec iis vescantur sine consilio medici, confessarii, aut saltem parochi cujus erit episcopum statim de re monere. Iisdem præterea quibus præfunt, edicent parochi, ne, potissimum ad mensam confidentes, de religionis negotiis disputent.

58. Ex generalium conciliorum statutis, episcopi non fient quæstores suis in sermonibus aliud proponere, quam quod

quod in eorum bullis ſeu litteris indulgentiarum contine-
tur.

59. Epifcopi, vel generales eorundem vicarii, ſaltem ſe-
mel quoque triennio, diœceſin ſuam viſitabunt, ut in ea cor-
rigant quidquid correctione indiguerit.

60. Excommunicati denunciati adiguntur, impositis pecu-
nariis mulctis aliisque pœnīs, ut ſe ab excommunicatione
liberandos curent; & quicumque excommunicatus denuncia-
tus extiterit, nullum publicum officium obire poterit.

61. Indulgentiores, ad diſpenſationes concedendas, or-
dinarii non erunt.

62. & 63. Eccleſiæ parochō, in qua quipiam ut plu-
rimum cum familia commoratur, decimas & primitias ſol-
vet.

64. Qui fidelium eleemoſynas in Eccleſiis colligunt, eas
in peculiarem codicem referent, &, ad anni finem, ea-
rundem rationem reddent.

65. Præſto erit unicuique parœciæ liber in quo ejus o-
mnia mobilia & immobilia bona deſcripta erunt.

66. Subduntur Romanæ Eccleſiæ iudicio omnia ſtatuta
hæc, neque vero contenditur generalibus aut provinciall-
bus conciliis uſu receptis confirmatisque derogari, vel Chri-
ſtianiffimi regis, Gallicanæ Eccleſiæ ſanctorum decretorum
auctoritatem lædi. *Iab. Tom. XV. Hard. Tom. X.*

Concilium Remenſe, an. 1564.

Cardinalis Lotharingicus, cum a Tridentino concilio re-
verſus eſſet, habuit, Remis, Decembris menſe, ſuæ pro-
vinciæ concilium hoc, in quo ſcilicet Tridentini concilii
decreta recipienda curaviſſet, & ad cleri reformationem incum-
beret. Epifcopi Sueſſionenſis, Silvanectenſis, Catalaunen-
ſis ipſi per ſe, epifcoporum vero Noviodunenſis, Laudu-
nenſis; Ambianenſis & Bononenſis (in Gallia) procurato-
res adfuere cœtui. Appellati pariter ad concilium archi-
epifcopus Senonenſis & epifcopus Verodunenſis, qui Re-
mis eo tempore verſabantur. Capitulum deputati & ab-
bates plures ſua in eo ſuffragia contulerunt. Ibi lecta fi-
dei

dei professio per quam Tridentini cōcilii decreta approbabantur , & undeviginti statuta & constitutiones quoad disciplinam editæ.

1. Parochi residebunt suis in parœciis , ei poenæ , secus , obnoxii , ut iisdem priventur , post absentiae annos tres , ab episcopis qui eas , tamquam vacantes , idoneis viris conferent. Ut residentiae officio faciat parochus satis , eum sua in parœcia otiose commorari non sufficit ; necesse præterea est , ut animum ad suum gregem cognoscendum intendat ; ut pro eo missæ sacrificium offerat ; ut eum verbi pane nutriat ; ut ei sacramenta administret ; ut eum suis exemplis ædificet , & , prout spiritales & corporales ejusdem rationes postulaverint , solatio afficiat.

2. Tridentini cōcilii doctrina suum parochi populum imbuunt ; ei , singulis saltem dominicis festisque diebus , ex epistola , evangelio aliove Sacrae Scripturae libro aliquid explicabunt , imprimis vero quidquid ad salutem necessarium est , eundem docebunt.

3. Ei pariter Sacramentorum quæ ab iis suscepturus est , vim & usum vernacula lingua exponunt , eumque hortabuntur , ut digne ad eadem accedant.

4. Patrinus unus & matrina una , ut summum , aderunt qui super baptismi fontibus infantem levant ; & hi quidem spiritalem affinitatem cum baptizato tantum baptizatique patre & matre contrahent. Personæ quæ baptizant , spiritalem cognationem non contrahent & ipsæ nisi cum baptizato ejusque patre & matre ; qua de re monebunt eos parochi qui etiam eorum , baptizatique pueri patris & matris nomina , itemque administrati Baptismatis diem & annum in codice inscribent.

5. Nullum celebrabitur matrimonium ab Adventu ad Epiphaniæ diem usque , vel a cinerum die ad Paschatis diem & hunc ipsum. Hortabuntur parochi futuros sponsos , ut suo proprio presbytero confiteantur , & triduo saltem ante cōmunicent quam matrimonium ineant ; monebuntque præterea , ut matrimonium sancte tractent , ejusque sanctitatem nec operibus nec sermonibus lædant.

6. Parochi bonorum omnis generis operum exemplum præbebunt.

7. Nominabuntur , quotannis , in ſynodo , ſacerdotes ſex idonei , ſæculares aut regulares , ut eos examinent , qui ad aliquam curam præſentati aut nominati fuerint. Jurabunt ſuper ſanctis Evangeliis examinatores ſuæ ſe commiſſioni fideliter , ſine perſonarum acceptione , facturos ſatis , examiniſque occaſione , ſen antea ſeu poſtea , nihil ſumpturos. Non admittent niſi aptos congruoſque viros , etiamſi vacantes curæ ad patronatum laicum ſpectarent.

8. Agent epiſcopi , quidquid in iſſis erit , ut non niſi per gradus & poſt longas probationes , ordines conferant.

9. Ad tonſuram nemo admittetur , quin confirmatus ſit , quin ſuum catechiſmum probe calleat , quin legere & ſcribere ſciat ; & quin de ejus ad eccleſiaſticum ſtatum vocatione certo conſtet. Tonſurati non gaudebunt clericaturæ privilegio , niſi cum clericalem habitum deferent , eruntque , ex epiſcopi mandato , vel in aliqua eccleſia , cui , pro ut eorum erit , deſerviant , vel in aliqua univerſitate , vel in aliquo ſeminario , ut ſe ad ſuperiores ordines comparent.

10. Reſtituentur in cathedralibus , collegiatis & parochialibus eccleſiis minorum ordinum munia ; & hæc quidem , ſi clerici deſint , conjugati , modo bigami non ſint , iidem tamen integræ vitæ homines obire poterunt.

11. Tribuentur minores ordines iis tantum , qui ſaltem latine ſcient , vitamque agent quæ exemplo ſit. Jubebuntur interſtitia ſervare , ut ab uno ad alium ordinem deſerantur ; nec evehentur ad ſacros ordines niſi anno poſtquam minorum ordinum poſtremum ſuſceperint , niſi Eccleſiæ neceſſitas vel utilitas poſtulet , ut tempus hoc præveniatur. Ad minores ordines aſpirantes idoneum ſuorum parochorum ſuorumve ſcholæ magiſtrorum teſtimonium ſecum aſferent.

12. Nullius prorſus ordinis gradus cuiſpiam tribuetur , quin ſtatæ Eccleſiæ piove alicui loco , ubi obeat officium ſuum , addicatur ; nullusque clericus alienigena ad miſſæ cele-

brationem , vel ad sacramentorum administrationem , sine commendatitiis Episcopi sui litteris , admittetur.

13. Non conferetur subdiaconatus nisi vicesimo secundo, diaconatus vicesimo tertio , & presbyteratus vicesimo quinto ætatis anno. Nemo subdiaconus fiet, nisi ex beneficio vel aliunde habeat ad victum satis.

14. Qui sacrum aliquem ordinem suscepturi sunt , mese ante ordinationem , Episcopis eorumve magnis vicariis se præsentabunt , ut parochi eorundem aspirantium nomina captumque ab iis consilium in ecclesia enuntient , eorumque natalia , ætatem & mores diligenter explorent.

15. Quicunque clerici ordinati fuerint , ad ecclesias se conferent , quibus addicti erunt , ut ibidem sui ordinis functiones obeant ; ibique ad magnam missam omnibus Apostolorum festis , præcipuisque cæteris solemnibus diebus communicabunt.

16. Declaramus haud licere seu nbbis ipsis , seu officiariis nostris quidquam accipere ob ordines , ob tonsuram , ob dimissorias aut testimoniales litteras , ob sigillum , ob aliud ejusmodi. Secretarii nostri solummodo aurei scuti decimam partem (*decimam tantum unius aurei partem*) ob dimissorias seu testimoniales litteras recipere poterunt , quin ullum nobis inde seu directum seu indirectum emolumentum derivari possit.

* Aurei scuti alius aliis temporibus valor fuit ; at illud centum quatuordecim solidis fere constitit.

17. Omnes clerici suam vitæ rationem ita componere debent , ut nihil non in vestitu , gestu , incessu , sermonibus gravitatem , moderationem & religionem exhibeat ; evitent leviora ipsa peccata , quæ in eorum personis gravissima essent , suaque ad eos acta omnium observantiam & venerationem pertrahant. Renovamus hac de causa quidquid unquam Papa & concilia quoad clericorum vitam moresque mandarunt , itemque poenas quas in transgressores decreverunt , quin appellatio suspendere earum executionem possit , quæ morum correctionem spectant.

18. Suas visitationes præscripto tempore peragent archidiaconi, & mense post episcopis earum rationem reddent; his autem visitationibus id erit propositum, ut cleri populi que fides moresque explorentur, corrigantur quæ corrigenda, vel hæc ipsa ad episcopos deferantur; ut visitatores neminem non ad pacem & veritatem hortentur, omnibus exhibentes charitatis, modestiæ abdicatæque cupiditatis exemplum, caventes, ne cui onus aut scandalum afferant, viaticoque seu stipendio contenti sint, quod lex aut consuetudo præscripsit.

19. Archidiaconi decanique rurales monebunt sæpe clericos & potissimum parochos, ut cum pietate vivant, præci se dedant, suosque greges ad pœnitentiam agendam & parochiales ecclesias reparandas hortentur, quas Deus fœdari & diripi passus est, ut cleri & populi peccata puniret. *Ibidem.*

Concilium Cameracense, an. 1565.

Maximilianus de Bergues, archiepiscopus Cameracensis, habuit concilium hoc, mense Augusto an. 1565., una cum episcopis Tornacenti, Atrebatensi, Audemaropolitano, Namurcensi; in eoque plura statuit Tridentini concilii constitutionibus consentanea, cum fidei professionem super ejusdem concilii doctrina edidisset.

De Hæreticorum libris, suspectis prohibitisque.

1. Bibliopolis & typographis non licebit libros vendere aut aliunde ad se mittendos curare, quin perfecerint, ut ab iis ad quos id ex jure pertinet, eorum catalogus approbaretur; & magistratus rogabuntur, ut eos jubeant fidei professionem secundum Tridentini concilii doctrinam edere, sanctæque sedis obedientiam promittere.

2. Episcopi, parochi & concionatores, quoad poterunt, magiæ & divinationis libros omnes exterminabunt.

3. Expungetur e precum libris quicquid falsi & superstitiosi iisdem inesse poterit.

*De theologicis Lectionibus in Capitulis
& Monasteriis.*

1. Servabitur Tridentini concilii in sessione quinta decretum , quod attinet ad theologiæ lectiones in capitulis & monasteriis.

2. Instituentur in iis ergo theologiæ professores , qui ita docebunt , suis ut auditoribus prudentiam & scientiam inspirent.

3. & 4. Episcopi , capitula & monasteria perficient , ut quam plurimi ad hos professores confluant ; eorumque lectionibus statos dies & horam præscribent.

De Scholis.

1. Operam dabunt episcopi , ut christianas scholas , ad pueros religionis elementis imbuendos , restituant aut servent.

2. Dominicis festisque diebus singulis , parochi , capellani , clerici aut scholæ magistri , in puerorum gratiam , catechismum edent ; puerique & puellæ , quoad fieri poterit , in scholis , invicem se jungentur.

3. Scholæ magistri non nisi ab episcopo approbatos libros suis discipulis legent.

4. Horas aliquo , quicumque fuerit , errore infectas nemo servabit ; cæque tantum venales exponi poterunt , quæ ab episcopo ejusque delegatis approbatæ fuerint.

5. Sui singulis parœciis scholæ magistri ad juventutis institutionem aderunt . De puerorum progressu ; quoque mense , parochi inquirent ; suamque omnem sollicitudinem conferent , ut iis Domini timor & amor , ab ipsis incunabulis , inspiretur.

6. Rurales decani , sexto quoque mense , aut quoque saltem anno , has minores scholas visitabunt , & , quam quisque scholæ magister in juventute instituenda rationem servet , ordinario significabunt.

De Seminariis.

1. 2. & 3. Cum seminariorum institutio maxime , si quid aliud , adjumento sit , suus ut vetus splendor Eccle-

fiæ & Sacerdotio reddatur , fiet , quamprimum poterit , ad hanc institutionem super beneficiis omnibus contributio.

4. Pueris , qui in seminariis collocandi sunt , erit duodecim saltem annorum ætas ; iidem prima litterarum elementa scient ; & , postquam annos quatuor , pluresve aut pauciores , prout episcopo visum fuerit , ibidem trans-egerint , ad superiores scholas mittentur.

5. 6. & 7. Instituetur duplicis generis fundus ; unus quod alantur , in seminario , pauperum filii ; alter quo facilius in illud ingressus iis reddatur , qui nec divites nec pauperes sunt. Jurabunt patres aut tutores eam sibi mentem esse , ut iidem pueri ecclesiasticum statum amplectantur , in eo-que perseverent.

De Doctrina & Prædicatione Verbi Dei.

1. Omnibus dominicis omnibusque solemnibus festis diebus parochi prædicabunt.

2. Suos parochianos super apostolicis traditionibus itemque super sanctarum caeremoniarum vi & institutione edocebunt.

3. Charitatis multum , agitandis controversiæ quæstionibus , exhibebunt , & satis habebunt id explicare , quod credi oportet , quin hæreticos injuriis afficiant. Si ad ejusmodi res pertractandas scientia non satis pollent , eo se redigent , suos ut auditores ad Domini timorem , ad omnium religionis officiorum usum , & ad omnium vitiorum fugam hortentur.

4. Neminem sine ordinarii venia suis in ecclesiis prædicare sinent , & ab omni dogmate non solum hæretico , sed etiam superstitioso aut fabuloso abstinebunt.

5. Non habebunt parochi libros , qui religionem aut mores corrumpere possint , sed bonos tantum , quique a catholicis universitatibus approbati sint ; omnino , sub juris in hujus decreti transgressores poenis.

6. Parochi , qui concionari non possunt , per alios concionatores approbatos se supplendos curabunt.

De divino Cultu , Cæremoniis & Officiis.

1. Concilium servari jubet quidquid super sancta Eucharistia Tridentinum decrevit; omnesque sacerdotes hortatur, ut sanctum missæ sacrificium cum attentione & pura conscientia celebrent.

2. Ecclesiarum rectores episcopo ejusve magno vicario aut officiali omnes presbyteros denuntiabunt, qui accedent missam dicturi, postmodum ejus diei qua notorium, quodcumque fuerit, ut ebrietatis, &c. crimen patnaverint.

3. Quia missæ partes quædam, ut Epistola, Evangelium, Symbolum, institutioni fidelium, aliæ laudi, aliæ præci addictæ sunt; priores quidem ita legentur aut canentur, ut, qui adsunt, verba singula audire possint; adeoque ad Symbolum silebunt organa, nullusque musicæ locus erit, nisi id tam simplicem in modum fiat, ut impedimento non sit, quominus ejusdem Symboli vocabula omnia percipiantur, quin ea repeti necesse sit. Missæ partes, ut *Gloria in excelsis*, hymnique aut prosæ, quæ ad laudem pertinent, graves aptosque ad pia sensa excitanda modos musicos adjunctos habere poterunt. Id vero quod ad precem refertur, ita legetur aut canetur, ut supplicationem potius quam lætitiâ referat.

4. Sedulo cavebitur, ne quid in organorum usu lascivi sit; eaque adhiberi licebit ad Prosam, ad Offertorium, ad *Sanctus* & ad *Agnus* Missæ.

5. Episcopus ipse per se vel per alios expendet prosas, quæ Ecclesiæ usui esse debent.

6. Cæremoniæ quas ab Apostolis vel a Catholicæ Ecclesiæ traditione accepimus, cum sanctæ piæque sint, religiose servabuntur. Exquirent Episcopi, an quæ pluribus Ecclesiis peculiare sint, quidquam habeant, quod haud analogiæ fidei pietatisque christianæ respondeat; nec novæ inducentur sine episcoporum approbatione, qui in id incumbunt, ut omnes superstitiones de medio tollant, quæcumque in ecclesias irrepperint, *cæremoniarum* nomine, cujusmodi est præscriptio statim cereorum numeri, &c.

7. Canonici & capellani in choro concinent seu psallent; nec suo se officio perfunctos putabunt, si minus huic functioni fecerint satis, nisi eos forte valetudinis vitium aut alia legitima causa impederit. Hebdomadarii quoque munus singuli per vices obibunt.

8. Operam dabunt episcopi, ut, quidquid incerti falsique Sanctorum actis, vulgo legendis, quæ in Ecclesia leſtitantur, inesse potest, expungant; ea distincte legentur, nec celerius nempe nec lentius.

9. Episcopi, duobus canonicis duobusve monachis opem ferentibus, alienas omnes additasque preces a divino officio amovebunt, ut illud obiri possit religiosius, satisque temporis ad studium suppetat. Manuales distributiones matutinis, solemni missæ, vespers & anniversariis pro defunctis addictæ erunt. Has percepturi non sinentur loqui aut per ecclesiam deambulare divini officii tempore; qui vero id egerint, diei quo deambulaverint, aut horæ officii qua locuti fuerint, distributionibus privabuntur.

10. Edi poterunt ad egressum ex ecclesia, at nunquam in ecclesia ipsa, proclamationes aut clamores, quæ temporalia & profana negotia spectant.

11. Episcopi alique superiores impediunt, ne ecclesiastici, festis quibusdam diebus, in ecclesiis quædam agant; quibus ethnicæ superstitionis plus quam christianæ modestiæ inest. Docebunt populos, ut eos sanctos dies per religiosam pietatem honore prosequantur; perpenderintque, an eorum aliquos expungi quam pati eosdem depravatione ac licentia profanari satius fuerit. Perficient etiam, ut, ad festa & jejunia quod attinet, peculiare ecclesiæ, patronorum festis expunctis, se, quoad fieri poterit, ad metropolis usum redigant.

12. Supplicationes aut processiones publicæ populo annuntiabuntur, eisque explicabuntur earundem causæ, ut uberior fructus ex iis percipiatur. Habebitur concio diceturque missa in stationis loco; Litanie canentur non ad regulas exacto & harmonico, sed gravi vocis sono, qui humilem & supplicem ecclesiæ dispositionem indicet.

13. Archiepiscopo vel episcopo , pontificali ratione in sua cathedrali ecclesia celebranti semper aderunt archidiaconi duo , vel alii duo dignitarii , vel duo denique seniores canonici.

14. Abolebitur abusus eos cum strepitu expellendi , qui sero ad chorum veniunt ; satisque habebitur distributione ei horæ addicta eosdem privari.

15. Canetur missa , hora nona per hiemem , & octava per æstatem , ruralibus in parœciis.

16. Qui æra campana argute & numeroſe pulſant , perficient , ut ea nunquam lascivos & inhonestos modos , sed cantica solum aut hymnos resonent. Cantores ad divinum officium erunt presbyteri aut in sacris ordinibus constituti , aut saltem lectores & cœlibatarii , quoad fieri poterit , & integris iidem moribus. Collegialium ecclesiarum decani servanda curabunt capituli statuta ; illudque non cogent , quantum licuerit , officii tempore.

De ecclesiasticis Ministris.

1. In ordinatione , servabunt episcopi ordinem in Romano Pontificali præscriptum.

2. Quicumque ordinandi fuerint , pridie quam ordinatio peragatur , aut etiam prius , episcopo se præsentabunt , ut episcopus ipse aliusve in id ab eo designatus iis breviter explicet catechismi præcipua capita , quæ ad sacerdotale ministerium referuntur. Hora octava matutina , fiet exercitatio hæc.

3. Duabus vero post meridiem horis , examen ordinibus congruum quos petunt , iidem subibunt , testimonium de vita & moribus , secum ferentes , quod ab eorum rurali decano vel paracho firmatum fuerit.

4. Sedulo , eorum tituli , qui subdiaconatum postulant , expendentur ; iidemque jurare jubebuntur nunquam fore , ut eos alienent , nisi aliunde reddituum satis ad victum habeant.

5. Metropolitanus non conferet , sine causæ cognitione , clerico beneficium quod eidem ab ordinario negatum fuerit ; quod si justa est recusationis causa , illud inexorabiliter & ipse negabit.

6. Capitula & abbates quorum ecclesiis curata beneficia unita sunt, ad ea parochos non nominabunt, quin episcopo præsentati fuerint, ejusque approbationem acceperint; eosque sine ejusdem episcopi consensu revocare non poterant.

7. Parochi non poterunt, nisi presbyteros ab episcopo rite approbatos sibi vicarios sumere.

8. Regulares ne presbyterorum quidem confessiones absque episcopi approbatione excipere poterunt.

9. Qui ecclesiarum fabricis præsent, ad sacrum faciendum obendasque fundationes, presbyteros eos tantum recipient qui, ut oportet, ab episcopo approbati, & huic officio a parcho addicti fuerint.

10. Qui præpositi sunt ecclesiarum custodiæ, fœdida, cujusmodi sunt custodis nemorum & villici, munera sibi non sument. Iidem ornamenta, & mobilia suæ custodiæ concredita diligenter servabunt & reverenter tractabunt.

De vita & Honestate Clericorum.

1. Evitabunt omnes clerici vinolentiam, & a prava ad bibendum mutuo provocandi consuetudine abstinebunt, ea, secus, indicta poena, ut ab officio, aut beneficio suspendantur.

2. Cavebunt etiam a gulæ vitiis, itemque a mensæ apparatu ac mollitie, simplici & frugali victu contenti.

3. Feminarum frequentatio nullo modo sacerdoti congruit cui præcipuo ornamento castitas esse debet; itaque sanctum Concilium vetat, ne quis clericus in sacris ordinibus constitutus alienam & suspectam ullam feminam domi suæ habeat aut frequentet; gravis ex ordinarii arbitrato punitiois statuta poena.

4. Eadem in clericos poena, qui, cum modestas suoque statui congruas vestes ferre debeant, ausi fuerint, eas ferre quæ militi magis aut laico quam clerico congruerent.

5. Episcopis cæterisque omnibus ecclesiasticis non alii domestici erunt, quam qui probis in omni vita ad ædificationem exemplumque moribus sint.

6. Cleri-

6. Clerici non nisi per iter ad cauponas se conferant.

7. Presbyteri qui primo sacrum facient, sedulo dabunt operam, ut, quicquid ad ebrietatem & insana gaudia verge-
ret, ut choreas & ejusmodi alia a prandio arceant, quod hac occasione instruent.

De Episcoporum Examine.

Cum primum cathedralis ecclesia vacaverit, edentur publicæ preces, ut probe vocatus pastor a Deo petatur; & cum ejus electio, postulatio aut nominatio peractæ fuerint, apponentur vacantis ecclesiæ foribus schedulæ, ut palam fiat liberum cuique esse impedimenta quæ electi, postulati aut nominati viri confirmationi obstaculo esse possent, apud metropolitaneum vel apud provinciæ seniore episcopum denuntiare. Metropolitanus aut senior episcopus, quod in ipso erit, consuetas inquisitiones super propositi præsulis natalibus, ætate, moribus, scientia, omnibus denique qualitatibus peraget, nihilque non subscriptione firmatum ob-signatumque ad Papam mittet.

De Parochorum Examine.

Super hoc negotio servabitur sessionis vicesimæ tertie decimum octavum Tridentini concilii caput.

De Episcoporum Residentia.

1. 2. & 3. Servabitur Tridentini concilii decretum quod vetat, ne ultra menses tres a suis diocesibus absint episcopi, sine legitimis causis quas suis metropolitanis declarare debebunt. Cavebunt iidem episcopi, ne per Adventum & Quadragesimam aut solemnibus diebus recedant.

De Residentia & Officio Parochorum.

1. 2. & 3. Tridentini quoque concilii super pastorum residentia decretum parochi servabunt; quique illud servare noluerint, suas parœcias intra quindecim a Purificationis festo dies resignare debebunt; secus, earum collatio ad eos devolvetur, quibus est conferendi jus, monitis patronis, suo ut jure præsentationis utantur. Parochi, quoad pote-
runt,

runt, ipsi per se prædicabunt, celebrabunt & Sacramenta administrabunt. Sanctum viaticum ad infirmos deferent non sine stola, superpelliceo, cereis accensis & tintinnabulo, ut populus de suo erga sanctum Sacramentum ergaque ægotantem officio admoneatur.

De Visitatione.

1. Episcopi & quicunque visitationis jure gaudent, facient gravi huic officio satis ipsi per se, & Tridentini concilii super hac materia decretum quoad omnia servabunt.

2. & 3. Suas visitationes inchoabunt ab inquisitione de capitulorum aut monasteriorum quæ visitabunt, fide, vita, moribus; deinde vero de regulæ & statutorum executione, quin habitum & tonsuram obliviscantur.

4. Explorabunt imprimis qua ratione pastores, seu in prædicatione, seu in Sacramentorum administratione, seu in venerabilis Sacramenti, sanctorum oleorum & baptisiorum custodia, suo ministerio fungantur; quin ecclesiarum mobilia & immobilia bona, itemque fundationes & quibus eædem ex fundatorum mente subsunt, eleemosynas negligant.

5. Publica errata publice & clam occulta corrigent.

De Potestate & Jurisdictione ecclesiastica.

1. Dubitari non potest, quin existat ecclesiasticum forum duplex, *clavium* nomine a Christo Domino designatum; unum Sacramenti pœnitentiæ, quod proprie conscientiam spectat, & in quo reus non nisi e sua ipsius confessione ligatur aut solvitur; alterum jurisdictionis externæque politicæ, in quo reus vincitur per testes, judicatur, damnatur puniturque, ut impediatur, ne ipse se perdat in omne tempus, & ut in æternæ beatitudinis viam revocetur.

2. Cum ergo Christus Dominus, hoc sane consilio, excommunicationis gladium, tamquam ecclesiasticæ disciplinæ nervum Ecclesiæ suæ concrediderit; non minus divino juri quam sanctis canonibus repugnat laicos judices id sibi sumere, ut ecclesiasticos judices vetent eos declarare qui in excommunicationem a jure latam inciderunt, aut quempiam
commu-

communione privare, aut cuipiam mandare, ut excommunicationem tollat.

3. In omnes Ecclesiæ iudices interdictio, ne leviter excommunicationis gladium adhibeant.

4. 5. & 6. Ut impensis occurratur quas longiora acta secum trahant, perficiet Ecclesiæ iudex, ut accusatus se ipse sistat, superque suis propriis factis respondeat, absque ullius procuratoris subsidio. Si suam ipse culpam fatetur, ejusve per testes convictus est, illico ad reparationem damnabitur; si testes respuit, brevis prorogatio, pro negotii ratione, ei concedetur; si post monita tria comparere renuerit, damnabitur tamquam reus.

7. & 8. Notariorum officium in ecclesiasticis causis ipsis clerici non obibunt, nisi forte in accurati examinis consecutionem, a locorum ordinariis ad id officii recepti & approbati fuerint. Una erit eademque per totam provinciam iudicia exercendi forma.

9. Designabunt episcopi idoneos viros quibus ecclesiasticæ causæ in partibus delegabuntur.

10, & 11. Tridentini concilii omnia super doctrina & moribus decreta servabuntur; & episcopis id erit curæ, ut ea suis in synodis enuntiari jubeant.

De Matrimonio.

1. Custodientur Tridentini concilii decreta quoad matrimonium quod sancta est a Deo instituta res, quodque sancte tractari debet.

2. Pastores suis parochianis identidem repetent, ab iis in matrimonio tria spectari oportere; fidelitatem, filios & Sacramentum; fidelitatem quæ matrimonii jus inviolatum reddere debet; filios qui, prout christianum hominem decet, educari debent; Sacramentum quod sponfos docet, ut, e Christi Domini Ecclesiæque exemplo, insolubiliter uniti consistant.

3. & 4. Adolescentes matrimonio aptos monebunt, ut super hoc gravi capite parentes consulant, eorumque sententiæ obsequantur & acquiescant; monebunt etiam paren-

tes ipsos, ne filios hoc illudve matrimonium inire cogant.

5. Non negligent parochi matrimoniales enuntiationes edere; quique matrimonium inituri sunt, jurabunt se nihil agnoscere quod eos, quominus illud ineant, impedire possit.

6. & 7. Sponsalia & matrimonia fient in ecclesia.

8. Ut antevertatur errorum impudentia, qui plures feminas aliis in locis sibi conjuges sumunt, Tridentini concilii in hanc rem decretum servabitur.

9. Qui matrimonii falsum impedimentum protulerint, & qui verum cum causæ cognitione tacuerint, excommunicatione plectentur.

10. Super dubiis impedimentis ordinarium parochus consulat.

11. 12. & 13. Super affinitatis & consanguinitatis impedimentis servabuntur Tridentini concilii decreta.

De Decimis, Oblationibus & Portionibus congruis.

1. Tridentini concilii dispositiones quoad decimas servabuntur.

2. Oblationes quæ ecclesiæ tribui consueverunt, recipient parochi, non autem laici, patroni nomine. Parochi tamen ipsi patronis partem quæ ex hujusmodi oblationibus ad eos pertinet fideliter dabunt.

3. 4. 5. & 6. Perficient episcopi, ut proventuum satis ad victum parochis suppetat, seu beneficia iis unientes, seu eorundem parochianis mandantes, ut in id pro suis quisque facultatibus conferant. In duarum ecclesiarum unionis casu, unus tantum utrique ecclesiæ parochus erit.

7. Episcopi & magistratus moderabuntur parochorum jura, ut ea scilicet vel imminuant, vel augeant, vel cujusmodi sunt, relinquant.

8. & 9. Qui decimas percipiunt, ecclesiarum chororum reparare & reficere debebunt, quibus in locis id moris obtinet; eidemque obligationi suberunt parochiani; ubi pariter usus id oneris iisdem imponit.

10. Monasteria concilium hortatur, ut ne, in parochiarum præjudicium, privilegiis utantur, quæ decimis eadem eximunt.

De Purgatorio.

1. & 2. Sanctum concilium id credit & doceri jubet, quod Ecclesia semper credidit, quodque Tridentina synodus definiuit, ad Purgatorium quod attinet; videlicet, existere statum locum purgandis animabus addictum quæ ex hoc terrarum in gratiæ quidem statu egrediuntur, at quibus adhuc peccata quoad pœnam expianda remanent; hasque animas per fidelium preces & eleemosynas & peculiariter per sanctum missæ sacrificium solatio affici. Docebunt pastores populos, ut sancte ac sine superstitionum mixtione, sanctas has piæque exercitationes peragant.

De Virorum & Feminarum Monasteriis.

Hæc priorum octo hujus tituli capitum summa est.

Qui quæque regunt monasteria, regulam cujus professionem edidit, servabunt & servandam curabunt. Divino officio assidue intererunt, efficientque, ut omnes eorum inferiores commedant in triclinio, ubi semper aderit sancta lectio, atque ubi jejunia quæ præscribit regula, servabuntur. Ipsi cum suis inferioribus in triclinio vescuntur, cum eos occupationum multitudo aut magnus hospitem numerus qui ab iis excipiendi venient, non impedit; quamque maximam poterunt, attentionem afferent, ut a mensa, quicquid ultra modum est, arceant, eamque omnino ad frugalitatem & sobrietatem componant. Religiosorum superiores non minus animum referent, ut, omnem cum feminis familiaritatis occasionem adimittentes, emissi castitatis voti custodiam iisdem faciliorem reddant.

9. 10. & 11. Religiosi & religiosæ suum paupertatis votum accurate servabunt; ita scilicet, ut proprietatis titulo nihil habeant, & quicquid iis pecuniæ ex labore, ex industria, ex amicorum liberalitate, vel quavis alia ratione provenire potuerit, in superiorum manus remittant; superiores vero dent operam, ut quicquid necessarium est, huma-

humaniter iis comiterque, non e pecunia; sed in natura suppeditent. Hi superiores ipsi de medio funditus abusum tollent, qui in monasteriis quibusdam grassatur, ut jura seu emolumenta quædam officiariis concedantur.

12. Religiosi aut religiosæ ob ingressum in religionem nihil exigent; eos siquidem Tridentinum concilium vetat majorem virorum aut feminarum numerum in monasteria recipere, quam eadem sustentare vel e propriis redditibus, vel e consuetis eleemosynis possint. A splendidis etiam, sumpti habitus & professionis die, parandis conviviiis abstinerebunt.

13. & 14. Religiosæ pensionarias quas educent, ad pietatem, catholicitatem & modestiam christianam formabunt. Novitiis porro, in virorum & puellarum monasteriis, regulæ & constitutiones quas amplecti volunt, explicabuntur, ne se temere obstringant, & quin obligationes agnoscant, quibus se subdere in animo habent.

15. Extra monasterium religiosi non cubabunt, nisi cum superior iis veniam dederit, ut morbi aut negotiorum causa, vel ad consanguineos aut amicos invisendos egredierentur.

16. & 17. Concilium abbates & abbatissas æque ac cæteros omnes regulares monitos vult eos bonorum ad monasteria spectantium non dominos, sed solum dispensatores & administratores esse; iis uti non posse, nisi ex Ecclesiæ & fundatorum mente; & summopere arguendos esse, cum ad consanguineos aut amicos locupletandos, ad supervacuum apparatus sibi comparandum, sibi que construendas sumptuosas ædes iisdem utuntur. Eos etiam concilium monet, ut omnes abusus, regulæ quam profitentur, contrarios evellant.

De Sanctis.

1. Sanctorum cum Christo regnantium venerationem, cultum & invocationem Ecclesia semper approbavit; nec dubitari potest, quin iidem, quandoquidem amore nos prosequuntur, vota & preces ad nostram salutem edant.

2. 3. 4. & 5. Docebitur tamen populus de discrimine quod inter cultum qui Deo, eumque qui Sanctis redditur, intercedit. Deum honoramus tamquam auctorem & conservatorem bonorum omnium, tamquam solum supremum iudicem cui debemus vitæ nostræ rationem reddere, qui solus nos perdere aut servare potest, & cui soli offerri potest cordis, laborum, divinæque eucharistiæ sacrificium. Sanctos vero solummodo tamquam nostros apud Deum advocatos & intercessores honoramus.

6. Monebitur idem populus, tametsi Sanctorum preces ad corporis & animi, temporis & æternitatis bona obtinenda utiles apprime sint, execrandam nihilominus superstitionem esse credere fore, ut non sine pœnitentia, nec sine Sacramentis moriatur quicunque peculiari alicui Sancto honorem exhibet, & purgatorii certæ quædam animæ per certum quendam missarum aut precum numerum liberentur.

De Imaginibus.

1. 2. 3. 4. & 5. Septimum generale concilium a Tridentino confirmatum decrevit, ut Christi Domini & Sanctorum imagines in ecclesiis existerent. Cultus qui iisdem præstatur, cum ad archetypa referatur, quæ per eas repræsentantur, nec absurdus nec impius videri debet. Earum nulla, sine episcopi consensu, in ecclesiis ponetur, ex iisque tollentur quæcunque aliquid indecens exhiberent. Orantis intentio ad significatam rem ferri, non autem in materia externove signo quod non audit, non videt, omnique penitus sensu caret, immorari debet. Populorum venerationi imagines exponuntur, ad eosdem monendos, ut Sanctorum qui per eas exhibentur, subsidium implorent, eorumdemque res gestas imitentur. Non habebuntur vera miracula, nisi quæ talia per episcopi ministerium Ecclesia declaraverit.

De Reliquiis.

Revereri debemus Sanctorum reliquias, qui nempe fuerunt viva corporis Christi membra, sanctique Spiritus templa. Populorum venerationi, sine ordinarii approbatione, novæ

aut ignotæ non exponentur; ad eas honorandas, cæremoniæ tantum Ecclesiæ menti & religionis rationi consentaneæ adhibebuntur; eædemque, processioni in modum, non nisi decenter congruoque tempore deferentur.

De Indulgentiis.

Quoniam indulgentiæ inconsiderate concessæ eædemque supervacaneæ in contemptum adducunt Ecclesiæ claves, eodemque tempore pœnitentialem satisfactionem enervant; sanctum concilium vetat ullam proponi quam non ordinarius expenderit & approbaverit. Mandat etiam parochis, suos ut parochianos impedian, ne quam iis libellis omnibus fidem addant, qui exundantes indulgentias ob leves, vanas & superstitiosas causas promittunt, cum certum sit eas non nisi ob pias congruasque causas concedi debere. *Ibid.*

I. Concilium Mediolanense sub S. Carolo

Borromæo, ann. 1565.

S. Carolus Borromæus, cardinalis sanctæ Prædix, & archiepiscopus Mediolanensis, habuit Septembri mense concilium hoc. Adfuere cœtui episcopi undecim, & quinque miserunt procuratores suos. S. Cardinalis concilium aperuit per sermonem in quo provincialium conciliorum necessitatem ostendit. In eo primum omnium recepta Tridentini concilii decreta & alia edita quæ in partes tres dividuntur. In prima continentur ea quæ fidem, quibusque hæc ipsa servetur, adjumenta spectant; in secunda, quæ Sacramentorum administrationem afficiunt; & in tertia quæ ad hospitalia, & monasteria pertinent.

P A R S P R I M A.

De Fide Catholica.

Ennuntiandam curabunt episcopi Pii IV. Constitutionem quæ mandat, ut fidei professionem edere jubeantur quicunque aspirant ad parœcias, ad canonicatus, ad universitatum gradus, ad officium docendi litteras, grammaticen ipsam & liberi-

liberales artes , cum id etiam gratis fieret. Iidem super moribus examinabuntur.

De iis qui sacra Scriptura abutuntur.

Eos.episcopi severe punient, qui adhibent sacrae Scripturae verba, ut risum moveant, ut assententur, ut insultent, aut eadem ad impietatem, ad superstitionem, aliumve, quicumque tandem fuerit, profanum usum detorquent.

De Scholæ Magistris.

Erunt hi scientia, itemque morum puritate commendandi; nec nisi libros quos legi licet, suis discipulis legent, quique ejusmodi sunt, ut eorum mentem animumque ad religionis effata formare possint,

De Catechismo quem peragere Parochus debet.

Vocabunt parochi ad ecclesiam pueros ad æris campani sonum, dominicis festisque diebus singulis, ut eos catechismus doceant; eosdem monebunt, ut Deo & parentibus pareant.

De Theologici Præbenda.

Perficient episcopi, ut executioni mandetur caput primum decreti sessionis quintæ Tridentini concilii, super theologi præbenda.

De Prædicatione verbi Dei.

Cum divini verbi prædicatio præcipuum episcoporum qui apostolis successerunt, officium sit, eos proinde pro viribus in id incumbere oportet, idoneisque viris qui eorum vices agant, id muneris demandare, cum ipsi legitimis impedimenti id per se præstare prohibentur. In omnibus ecclesiis quæ animarum curam adjunctam habent, diebus dominicis, solemnibus festis, Adventus & Quadragesimæ tempore, habebitur sermo. Concionatores non eo animum referent, ut doctrinam & eloquentiam ostentent; sed studium potius & operam in eo ponent, ut Evangelium, Symbolum, dominicam Orationem, angelicam Salutationem, Dei Præcepta,

Sacramenta & Ecclesiæ caeremonias, perspicuum in modum, explicant. Pari sollicitudine & charitate, in vitia ad quæ proniores populi sunt, & in pravas consuetudines invehantur, at quin quempiam nominent aut designent. In ullum vitæ genus in Ecclesia receptum, in episcopos, in magistratus stilum non acuent. Populos adigent, ut, quin obstrepant & mussitent, suis superioribus, tum quoque cum morosi & molesti sunt, obsequantur; proque omnibus hominibus, peculiariter vero pro principibus preces fundant.

Ad peccatorum dolorem, ad virtutem, ad pietatem populos excitabunt, eos edocentes, quæ cujusque status propria, quæ parentum, quæ filiorum, quæ conjugum, quæ dominorum, quæ famulorum, quæ laicorum, quæ magistratum, quæ privatæ cujusque personæ, &c. officia sint, Eos docebunt Dei & Ecclesiæ jussa facere, significantes præterea, quæ sit eadem faciendi ratio; præterea servare, & consilia amplecti, adnitique, ut in perfectione non intermissos progressus edant.

Eosdem docebunt, quemadmodum animi & corporis bonis, prosperitate & adversitate, tamquam adjumentis ad celestem beatitatem acquirendam, utendum sit. At sedulo in primis cavebunt, ne, quod sermonibus statuunt, sua ipsorum agendi ratione destruant.

Indulgentias non indicent, nullumque pauperem populo commendabunt, sine episcopi per scriptum venia. Eleemosynæ non colligentur in ecclesia sermonis tempore, qui notu nunquam habebitur. In ecclesia, dum prædicabitur, nec missa, nec officium erit; & episcopi qui prædicare ipsi non poterunt, prædicationi, quoad fieri per eos poterit, saltem aderunt. Cathedralis ecclesiæ canonici cæterique urbis ecclesiastici sermonibus assidui & ipsi intererunt, ut populum suo ipsorum exemplo ad eosdem pertrahant. Perficient episcopi, ut invicem sejuncta viris & mulieribus, dum sermonem audiunt, loca sint.

*De iis quæ servanda in sanctarum Imaginum
sculptura aut pictura.*

Cum sancta Tridentina synodus novas imagines ullo in
o, etiam exempto, sine episcoporum venia, collocari
merit, hisque ipsis commendaverit, ut nullam quæ fal-
profana, indecens esset, paterentur; eorum proinde
eas omnes prohibere quæ aliquid exhiberent, quod cum
sacrarum Litterarum, Traditionis & Ecclesiasticæ Historiæ
estate pugnaret. Accitis ad se omnibus suarum dicece-
pictoribus & sculptoribus sua super hoc capite iussa in-
ant; & transgressores una cum iis punient, qui eorum-
operam adhibuerint. Episcopis parochi significabunt,
quid in imaginibus quæ in eorum parochiis extiterint,
sculptatam aliquam pati poterit.

De sanctis Repræsentationibus.

Quia hominum nequities in causa est, ut ne passio Domi-
nostri Jesu Christi, & Martyrum certamina cæterorumque
storum acta, quin plurium irrisioni contemptuique expo-
ntur; deinceps ab ejusmodi repræsentationibus abstinebitur.

De sanctarum Reliquiarum Veneratione.

sanctorum reliquæ decoris in locis aptisque vasis reli-
custodientur. Ostenduntur populo non sine cereis ac-
is, quin ex iis vasis extrahantur, & quin quicquam
id exigatur.

De magicis Artibus, Sortilegiis, & Divinationibus.

Magos, veneficos seu sortilegos, divinos episcopi seve-
nient, & a fidelium societate repellent. In eos quo-
omnes animadvertent, qui eosdem consulent, iisve
in afferunt, patrocinantur, fidem addunt, aut qui tem-
a, dies, & momenta, quadrupedum vocem, avium
tum aut volatum observant, ut iter aut negotium ali-
ad aggrediantur.

De Blasphemia.

Clericus qui publice blasphemias evomit, prima quidem
e, suorum omnium beneficiorum fructibus ad annum

privabitur; si reciderit altera vice, beneficio privabitur, si unum tantum habet; quod si plura, eo privabitur quo potissimum ordinarius privandum censuerit; si tertio lapsus fuerit in idem crimen, suas omnes dignitates suaque omnia beneficia amittet, aliisque deinceps possidendis inhabilis erit. Laicus blasphemus, prima & altera vice, ad pecuniariam multam, si autem tertio labitur, ad publicam poenitentiam damnabitur.

De Festorum dierum observantia.

Cum festi dies ad Dei Sanctorumque laudes celebrandas instituti fuerint, sua omni adhibita cura perficere debent episcopi, ut iidem sancte servantur. Impedient ergo, ne per eos dies serviliter laboretur, ne vendantur aut emanent res quæ iis ipsis diebus ad victum vel ad ægrotantium solatium necessariæ non sunt. Non aperientur officinæ seu omnino seu ex parte. Per eos dies in urbibus, suburbis aut vicis non celebrabuntur nundinæ, personatus incedet nemo, non committentur ex equo certamina, non edentur spectacula, choreæ non agentur. Docebitur populus oportere, ut ipse eos sanctos dies ita transigat, ut divinis officiis intersit, Dei verbum audiat, oret, sibi que Dei beneficia in mentem revocet.

P A R S II.

De Sacramentorum Administratione in universum.

Quoniam Sacramenta non solum sine simonia, sed etiam absque ulla prorsus avaritiæ suspitione tribui debent; quicunque horum administrationi addicti sunt, cavebunt etiam atque etiam, ne quid ob hanc functionem exigant, atque adeo ne quid verbis vel signis, directe vel indirecte petant. Episcopi diligenter operam dabunt, ut in Sacramentorum administratione quæ in eorum cathedralibus ecclesiis peragetur, Romanæ Ecclesiæ ritus & cæremoniæ servantur. Idem præstabunt inferiorum ecclesiarum rectores; semper

que presbyteri superpelliceo & stola induti erunt, cum aliquod Sacramentum administrabunt, cuius etiam vim & usum ita explicabunt, ut adstantium captui se accommodent. Parochi suum sæpe populum hortabuntur, ut poenitentiae & Eucharistiae Sacramenta frequentent, potissimum vero in Natali Domini, in Pentecoste, aliisque solemnibus diebus ad eadem accedant. Invisent ægrotantes, quin acciti fuerint, ut eos ad suscipienda Sacramenta permoveant & comparent.

De Baptismi Administratione.

Nemo domi baptizabitur; verum qui additi erunt nascentium infantum curæ; eos, ante nonam diem, ad ecclesiam deferendos curabunt, ut ibi baptisma suscipiant; & id quidem, sub excommunicationis poena. Eosdem tamen domi baptizari licebit, cum in periculo versabuntur, ea conditione, ut, elapso periculo, ad ecclesiam ferantur, quo super iis peragantur baptismatis caeremoniae, quæ omissæ fuerunt. Iis deligentur patrini, qui iisdem super fide & moribus, parentum defectu, apposite ad salutem instituendis idonei sint. Abolebunt episcopi, per inflictas poenas, execrandam consuetudinem in eo positam, ut infantes baptizati ponantur super altari a compatribus redimendi. Compatres & commatres infantibus, dum baptizabuntur, eorumve parentibus nihil dabunt. Cathedralis ecclesiae clerus omnis chrismatis consecrationi aderit. Parochi laicos impedient, ne illud tangant in baptismi caeremonia. Neque vero linteola servari patientur, quibus absterfa est sancti chrismatis unctio, ut tangenda dentur. Unicuique parœciæ sui baptismales fontes aderunt in quibus aqua benedicta baptismati addicta, totius anni spatio, accurate servabitur. Suus item erit singulis parochis codex in quo baptizatorum, eorumdemque patris & matris, patrini & matrinæ nomina & cognomina, nec non infantium nativitatis & baptismatis diem describent. In eodem de legitimis eorum natalibus mentionem facient; huiusque codicis exemplum, quotannis, episcopo tribuent. Monebunt puerperas, ut statim a puerperio se ad ecclesiam conferant, Deo gratias acturæ & benedictionem a parocho suscepturæ.

De Sacramenti Confirmationis administratione.

Confirmatio pueris tantum, qui septem annos nati fuerint, conferetur; & parochi in ecclesia diem annuntiabunt quo sacramentum hoc administrabitur; ejus vim explicabunt qui illud susceperunt, & confirmatorum puerorum codicem perinde ac baptizatorum tenebunt.

De Eucharistiae Sacramento.

Sexto post Paschatis octavam die, afferent ad episcopum, e scripto, parochi eorum nomina, qui suae paschali obligationi satis non fecerint. Hos negligentes episcopus, per censuras aliasque poenas, puniet, iis exceptis, qui paschalem communionem iustis de causis & de parochi sententia distulerint. Non recipiuntur ad sacram mensam, nisi post certas resipiscentiae probationes, concubinarij, usurarii ceterique publici peccatores, qui ad eam semel admissi reciderint. Tribuetur viris & feminis separatim communio magnis in ecclesiis, ubi id commode fieri poterit. Pueros suam primam communionem peracturos parochi, aliquot ante diebus, examinabunt edocebuntque. Erit ad altare majus, quoad fieri poterit, sanctae eucharistiae reservatio; & coram ea semper aderit ardens lampas. Extrema cum reverentia ad infirmos eucharistia deferetur. Hac de re populus per æris campani sonum monebitur; &, siquidem fieri potest, sancta eucharistia sub umbella, cum cereis accensis & tintinabulo deferetur. Aderunt semper in ciborio ad sanctum hunc usum designato hostiae duae, ne populus presbytero redeunte, vas vacuum adoret.

De Missae Celebratione.

Operam dabit episcopus, ut omnes sacerdotes agnoscat, qui debent in ejus dioecesi sacrum facere, eosque adiget, suo ut officio faciant satis. Nullus sacerdos, seu saecularis seu regularis ad missam in oratoriis seu capellis domesticis dicendam admittetur, nisi de scripto veniam, quae sexto quoque mense renovabitur, ab episcopo acceperit. Non finet episcopus alterius dioecesis presbyteros missam dicere, nisi

nisi cum testimoniales aut dimissorias proprii Episcopi litteras exhibuerint. Nulla dicetur ante auroram, vel post meridiem missa, nisi quibus in casibus per jus licet. Non sistent episcopi, nisi de causis gravibus, domesticas capellas erigi, easdemve ufui ad missæ celebrationem esse. Domesticæ porro sacella non statuentur in iis ædium partibus, in quibus familia fere versatur, sed in loco, qui decena & a cubiculis aulisque esui inservientibus, & a vestibulo sejunctus fuerit. Non intra spatium adeo angustum construentur, ut, qui missam audiunt, ad januam, vel ad fenestram, aut in vulgari cubiculo conscendere necesse habeant. Altaris ornamenta & vasa, corporalia quidem & purificatoria potissimum, nitida & apta erunt. Collectæ non nisi, ut summum, quinque in missa dici poterunt, præterquam in ecclesiis, in quibus contrarius mos obtineret. Eliminabunt episcopi convivia, ludos, choreas, omnesque generatim abusus; qui, cum primum a presbytero sacrum sit, irreperunt. Presbyteri celebrantes absonum omnem capitis, oris & reliqui corporis motum vitabunt; missæ verba nec celerius nec segnius pronuntiabunt; ea legent in Missali, nec recitabunt cantentve memoriter. Missam non dicent operto capite. Quaque saltem hebdomada confessionem edent, preci vacabunt, eamque in Missali, antequam dicant, præparabunt. Non loquentur & neminem audient, quo tempore sacris ornamentis induti erunt, nec super altari pileum, seu birretum, seu galericulum, seu chirothecas, seu sudariolum, seu simile quidquam ponent. Non remorabuntur, cum altari aderunt, ut quempiam præstolentur; neque vero missæ initium repetent. Parochialem missam, in cujusquam gratiam, parochi nec antevertent, nec different, sed hora dicent quæ populo commodior fuerit. Presbyteri celebrantes non negligent post missam gratiarum actionem edere; cereos non nisi post ultimum evangelium extinguere sinent, iisque aderit, quoad fieri poterit, ad altare serviens, superpelliceo longaue veste indutus clericus. Missam non ante inchoabit presbyter, quam accensi cerei & omnia ad altare in promptu sint. Vi-

duæ quæ ob viros recens defunctos in luctu ſunt, non ultra menſem ab audienda miſſa abſtinebunt. Parochi ſuos identidem parochianos hortabuntur, ut ſuis in parœciis miſſam & ſermonem audiant; & hi quidem aderunt induti veſtibus quas publice ferre conſueverunt, aperto capite, nec niſi poſt ultimum evangelium exhibunt; non ita prope accedent ad altare, ut propterea ſacerdos turbari poſſit.

De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

Servabuntur Innocentii Papæ III. Conſtitutiones, quæ fidelibus mandant, ut, ſaltem ſemel in anno, proprio parochio conſiteantur; medicosque jubent ſuos ægrotantes monere, ut ejusmodi conſeſſionem peragant, eam, ſecus, pœnam ſubituri, ut ab iis deferantur, niſi intra quatuor, ut ſerius, dies huic fecerint officio ſatis. Nullus preſbyter non curatus conſeſſiones audire poterit, quin ab epiſcopo, per ſcriptum, approbatus fuerit. Omnes quoque conſeſſarii caſus Papæ & epiſcopis reſervatos, per ſcriptum, habebunt. Nullius feminæ conſeſſionem ante ſolis ortum aut poſt ejusdem occaſum, extra neceſſitatis caſum, audient; neque vero niſi publice atque e conſeſſionali. Conſeſſarii pœnitentibus ad conſeſſionem edendam, cum neceſſe fuerit, ſuppeticas ferent; nec iis abſolutionem tribuent, quin reſtitutiones aut reparationes, quas debent, ediderint, cum ſemel obſtriſtam fidem fregerint. Conſeſſionarii ſcient pœnitentiales canones, & quam hi peccato cuique præſcribunt, pœnitentiam ſedulo pœnitentibus ob oculos ponent, ut per indulgentiam, qua Eccleſia erga eos utitur, a peccato longius amoveantur.

De Jejuniiis.

A carne, ab ovis, a lacte, a caſeo & a butyro per totam quadrageſimam abſtinebitur. Jejunabitur Rogationum diebus tribus, ex Mediolanenſis eccleſiæ veteri conſuetudine. Qui jejunant, accurate cavebunt, ne aliis deliciis ſe dedant, dum a vetitis alimentis abſtinent; immo vero ſe addicent omni bonorum operum generi, cujuſmodi ſunt precatio, eleemoſyna, &c.

De Extremæ Unctionis Administratione.

Extremæ unctionis sacramentum ægrototo p̄rochus administrabit, dum adhuc eidem liberi sensus erunt; eumque solabitur, adhortatus, ut suas omnes cogitationes ad beatitudinem referat, quam in cœlis expectat, quin mortis metu se frangi sinat.

De Administratione Sacramenti Ordinis.

Inviolatè servabitur Tridentini concilii decretum, quod episcopum ejusque officarios vetat ob ordinationem quidquam accipere, etiamsi de re per puram putamque liberalitatem oblata ageretur. Cathedralis ecclesiæ archidiaconus librum habebit, in quo describet omnium nomina, quibus in diœcesi aliquis ordo est.

De Seminariis Clericorum.

Instituent episcopi seminaria, quibus addent beneficia simplicia & præstimonìa, videlicet, ejus generis beneficia quibus a prima institutione nullum impositum est obeundum onus, quæque solum fundata sunt, ut pauperibus studentibus iisve qui contra infideles aut hæreticos pugnant, suppeditent ad victum satis.

De Collatione Beneficiorum.

In eos qui, quacunque demum ratione, beneficiis providendi jure gaudent, interdictio, ne quid a provisus accipiant, maxime licet gratuitum munus esset, quod iisdem tribuere vellent. Neque vero beneficium conferetur ea conditione, ut illud is cui confertur, alteri deinceps cedat, nec ita, ut collator e beneficii fructibus partem, quemcunque tandem pium usum prætexere possit, sibi reservet, Qui beneficium in hunc modum contulerit, in posterum eligendi, nominandi aut præsentandi jure privabitur; quique illud acceperit, nullo ad ipsum jure pollebit, & ad fructuum, si quos perceperit, restitutionem tenebitur. Episcopi, bis in anno, in præcipuis suarum diœceseon pagis, Pii IV. contra simoniacos Bullam enuntiandam curabunt; nec quisquam vel ab aliqua vexatione se redimendum prætexens, sine eorum

rum conſenſu, in re beneficiaria, paſci aut tranſigere poterit. Quicumque aliquid operæ ad ſimoniam contulerint, eaſdem ac ſimoniaci pœnas ſubibunt. Epifcopi cæterique beneficiorum collatores ſuis officiariis ſalarium addicent ne, ſi quis eo prorfus careret, eccleſiaſtica potiffimum beneficia tamquam ſuorum laborum pretium ſibi proponat. Qui ambitioſas preces pro ſe iſtis vel pro aliis ad vacans beneficium obtinendum adhibuerint, nullum habere poterunt ad annos duos; idemque de iſtis ſentiendum, qui beneficium petierint, quod nondum vacat.

De indicenda ad Parochorum Examen Declaratione.

Cum parœciam vacare contigerit, epifcopus ad cathedralis & vacantis Eccleſiæ fores declarationem affigi jubebit ad eos invitandos, qui voluerint ſe examinandos præbere, vel alios ſubeundo examini idoneos nominare, vacantis parœciæ obtinendæ cauſa.

De eorum edendo Examine & Inquiſitione, qui ad Epifcopatum designati ſunt.

Loci epifcopus, ubi iſ quem ad epifcopatum evehi lubet, ſere verſatus fuerit, exquiret e doctis, probatis omnique exceptione majoribus teſtibus quinque, an bene audiat; an hæreſeos aut ſchiſmatis nulli ſuſpicioni ſubſit; an legat, habeatve præ manibus hæreticos libros; an cum hæreticis commoratus fuerit, iſſeve faverit; an ad pœnitentiæ tribunal accedat, an euchariftiam ſuſcipiat, & an temporibus ab Eccleſia præſcriptis ſe ad miſſam audiendam conferat; an ſaceris ordinibus, & ex quo tempore inſignitus ſit; reusne ſit, aut vitio vel infamia notatus; eſſe ſint in quempiam capitales inimicitie; eſſe ſint illegitimi filii, quot & qua ætate; ſuamne, ut chriſtianum hominem decet, domum regat; bigamus, necne, ſit, excommunicatus, ſuſpenſus, apoſtata; an publicus pœnitens, mente captus, obſeſſus aut poſſeſſus in anteaſſum fuerit; exquiretur præterea e duobus tribusve teſtibus, an e legitimo matrimonio natus ſit; hæreticine filius ſit aut nepos; an triceſimum ætatis annũ

com-

compleverit; sitne doctor aut licentiatuſ in theologia vel in jure canonico; an inſigni aliqua corporis deformitate aut vitio laboret; an comitiali morbo ſubſit; quoad doctrinam, ſumentur docti viri tres in theologia, tres item in jure canonico, qui ab eo quærent, in quo veteris legis ſacramenta a novæ legis ſacramentis differant; exquirent ab ipſo poſteriorum numerum & nomina; eorundemque materiam, formam & miniſtrum; ſacerdotis aliorumque inferiorum omnium clericorum officium; Dei præcepta & conſilia evangelica; idem jubebitur interpretari propoſitum unum veteris, & alium novi Teſtamenti locum; denique, ſuper jure canonico interrogabitur.

De Episcoporum & Clericorum Vita & Officiis.

Episcopi & clerici nihil exhibebunt in omni agendi ratione, quod non ſimplicitatem, caſtita- tem, morum integritatem, modeſtiam, frugalitatem, manſuetudinem, humilitatem, omnes denique virtutes redo- leat, iis tantopere neceſſarias, qui ſunt cæterorum lux, eosque ducere debent in ſalutis tramite, multo magis pietatis exemplo, quam ſcientiæ ſplendore.

De crebra divini Sacrificii celebrations.

Episcopi omnesque preſbyteri, nemine excepto, miſſam dicent dominicis feſtiſque diebus ſingulis, niſi legitime impediti fuerint. Paſtochi vero eam dicent ſaltem ter in hebdomada. Diaconi & ſubdiaconi bis in menſe, & inferiores clerici ſemel communicabunt.

De Episcoporum ad ſuam ſuſtentandam dignitatem ſollicitudine.

Episcopi coram principibus ſedentibus erecti non ad- ſunt; nec iis pacem aut Miſſale ad oſculum dabunt miſſæ tempore. Pannient, ex canonibus, clericos, qui iis, aut ſuperioribus cæteris inſultare auſi fuerint.

De Episcoporum ornatu.

Episcopus non ſplendido profanorum ornamentorum ap- para-

paratu , ſed fidei rectæque vitæ ſplendore ſibi exiſtimationem & auctoritatem conciliare ſtudebit ; itaque nec ſericas veſtes , nec pretioſas pelles deferet. Non utetur odoramentis , ſuoque paſtorali annulo contentus erit. Ex corio aut lana tantum , non autem e ſerico vel heteromallo ejus mulæ aut equi ſtragulum erit. Aurata non ſellam , non calcaria , non frænos adhibebit. Rocchettum in eccleſia & publice deferet. E cubiculo non egredietur , eoque neminem , qui e domeſticis non ſit , ingredi finet , antequam ipſe longa veſte ad collum appenſa & mozzetta indutus ſit ; atque indumentum hoc non ante noctem deponet , aut ſiquidem citius , tum ſolum , ſiquidem omnes dimiſerit. Ei veſtes nec extra nec intra erunt , niſi quæ epifcopi modæſtiæ & gravitati conveniunt.

De Epifcopi ſupelleſtile.

Ei nulla erit aurea vel argentea ſuppellex , præter parva ad os cochlearia , quæ ex argento eſſe poterunt. Eidem præterea nihil inauratum aut inargentatum ſuppetet , nihil e ſerico , nihil acu pictum , nihil variis coloribus mixtum , arte denique elaboratum nihil. Ei aulaea nulla , tapetes nulli niſi ex corio aut ſimpliciore panno ; & , hac ipſa ratione , paranda curare non poterit niſi duo tantum cubicula , ad ſuam ipſius valetudinem unum , in advenarum gratiam alterum , qui ad epifcopatum veniunt. Non alet niſi equos quibus opus habuerit , amovebitque ſupervacanea omnia ſuorum ædificiorum ornamenta , dum ea in Domini templis prodiget.

De Epifcopi menſa.

Benedicet epifcopus menſæ , antequam eidem affideat , in eaque temperantiam & frugalitatem congruas ſervabit ; unum ibi elixum erit , præter jurulentum panem , lactantium catinum unum & fructuum duo ; his addere poterit , hoſpitum ergo , ſercula duo , vel , ut ſummum , tria. Non ibi cernentur dulciaria , non placentæ , non rara & exquiſita vina , eorumque nihil , quæ ſaccharo condiuntur , quæque ſolum ad guſtus blanditiem faciunt. Ibi legetur ſæcra
ſcri-

scriptura, & illinc arcebuntur parasitæ, cavillatores, scurræ & maledici. Mensæ finem asseret gratiarum actio, quemadmodum benedictio eidem initium dedit.

De Episcopi Familia.

Non alios episcopus domesticos quam eos habebit, qui tum ei necessarii, tum ecclesiæ utiles fuerint. Hi domestici, quam fieri maxime poterit, clerici erunt, & ecclesiasticum habitum deferent. Inter eos aderunt, saltem duo, siquidem fieri potest, in sacris ordinibus constituti, ut episcopi rectæ agendi rationis testes & imitatores sint. Aderit etiam in eorum numero ecclesiasticus præpositus, ut ad totius familiæ institutionem & salutem invigilet. Episcopi familiarium nullus arma feret, nisi per iter, aut ob aliquam causam, episcopi iudicio, necessariam. Non deferent illidem sericum, non aurum, non argentum super vestibus; quæ nigri aut subnigri tantum coloris erunt.

De Horis canonicis.

Beneficarii, qui negligent divinum officium dicere, sex mensium spatio, postquam beneficio frui cœperint, quos perceperint, fructus fabricæ aut pauperibus tribuere debebunt.

De præcipuis libris, quos Clerici legere debent.

Hi libri sunt: sacra Biblia, Catechismus Romanus, Tridentinum Concilium, provincialium conciliorum & Synodorum Statuta, Festorum dierum Calendarium quod, suis in diocæsibus, episcopi, quotannis imprimendum curare debent. Habebunt præterea parochi Homiliarium ex episcopi delectu, Antonini Summam aliamve ab episcopo pariter selectam, Pastorale S. Gregorii, & S. Joannis Chrysostomi de Sacerdotio Tractatum.

De Habitu & Vita Clericorum.

Deferent omnes clerici tonsuram suis ordinibus congruam, nigrumque habitum, qui ex lana solum erit. Non gerent imas manicas, non armillas, non monilia, non annulos, nisi id postulet eorum dignitas, non lacernam, præ-

ter quam pluviz tempore. Iter agentes consueto, qui ad talos usque descendere debet, breviorum habitum ferre poterunt. Servabunt, ratione habita, atque adeo moderatus, quidquid de episcopi mensa, supellectile & domo dictum est.

De domibus clericalibus.

Nec canonici, nec cæteri ecclesiastici cum feminis etiam consanguineis aut affinibus, seu in canonicorum aut ecclesiasticorum propriis, seu in alienis domibus degent, nisi super hac re Episcopus in urgenti necessitate aliter statuat. Neque vero domos quas habitant, quasve habitare debent, laicis, vel omnino, vel ex parte, locabunt. Cathedralium & collegialium ecclesiarum canonici in canonicis domibus commorabuntur. Clericorum nullus, post primam noctis horam, sine lumine, & sine justa causa, domo egredietur.

De armis, Ludis, Spectaculis aliisque similibus rebus.

Clericorum arma sunt preces & lacrymæ; quamobrem iis interdiciamus omnis generis arma, tum quæ offensiva, tum quæ defensiva dicuntur, præter quam dum periculosis in locis iter faciunt. Non incedent clerici personati aut simulati, non ad choreas vel ad venationem se conferent, ac ne alios quidem saltantes spectabunt. Non comediz, non ludicris certaminibus, non profano ulli spectaculo intererunt. Non talis, non spondylis, non pila, omnino denique non aleis ludent; ac ne oculos quidem in eos intendent, qui ejusmodi ludis vacant. Non versabuntur in conviviiis, tametsi vix ab eo quod decet, aliena sint, nec quempiam ad bibendum excitabunt; Cauponas, præter quam in itinere non adibunt; ac ne tum quidem cum alterius sexus personis comedent.

De Negotiis Sæcularibus.

Clerici in sacris ordinibus constituti, perinde ac beneficiarii, non erunt advocati, non procuratores, non tabelliones, præter quam ut suam ipsorum suarumve ecclesiarum, consanguineorum, miserorum hominum causam defendant; atque id quoque non sine episcopi de scripto venia

nia. Non erunt medici, non mercatores, non villici, non tutores aut curatores, non sponsores, non apud proceres, ac ne apud ipsos quidem principes, præfecti negotiis, aut domestici. Apud eosdem tamen munus aut officium aliquod possidere poterunt, annuente episcopo, dummodo nihil ea in re sit, quod cum sacerdotis dignitate pugnet. Sibi etiam necessaria comparare poterunt, in aliqua honesta arte operam collocantes.

De Residentia.

Servabunt episcopi residentiam, prout a Tridentino concilio mandatum est, ei poenæ, secus, obnoxii, ut priventur per absentiae tempus beneficii fructibus, qui ecclesiae fabricae aut pauperibus addicentur. Parochi non residentes eandem poenam subibunt, itemque cæteri omnes beneficiarii, qui licet parochi non sunt, residentiae legibus subfunt.

De diligentia quam asserre debet episcopus, ut cujusque Paroeciae statum cognoscat.

Episcopi, cum omnia suismet oculis videre non possint, in unaquaque paroecia designabunt probatos viros, qui ad eos deferant quicquid opus habere animadverterint, ut ad eorumdem notitiam perveniat. Erit præterea parochi cuique liber in quo describentur suorum omnium parochianorum, suarumque omnium parochianarum nomina & cognomina, ætas, status, indigentiae, quæ singula significabit episcopo, qui quater in anno, nempe quatuor anni temporibus, omnes episcopalis urbis parochos congregabit, ut singularum ab his paroeciarum statum intelligat.

De Vicariis foraneis.

Episcopus nonnullos perspecti meriti presbyteros deliget quibus vicariorum foraneorum titulum, & statutam dioeceseos partem visitandam tribuet. Hi vicarii cogent singulis mensibus suæ quisque regionis parochos, modo in una modo in alia paroecia, ut cum iis conferant super boni pastoris officiis, super animarum regimine, super difficultatibus quæ in eorumdem paroeciis occurrunt. Exquirent imprimis

mis presbyterorum vitam & mores; qua ratione suum singuli officium obeant; an divinum servitium nequaquam negligant; an libros habeant quos habere debent; an synodalia statuta servant, &c.

De Visitatione.

Obibunt episcopi suarum quisque dioeceseon visitationem, tamquam præcipuum officium suum, animo reputantes eam ad gregis salutem, cui singuli præfunt, institutam fuisse, eamque a se peragi eo consilio oportere, ut fidem, mores ac disciplinam servant aut restituant. Ad virtutem & pacem neminem non hortabuntur, confirmationem conferent, quæ sit omnium & singulorum vitæ ratio, perquirent, quidquid ad ecclesiarum reparationes, nitorem & ornamenta necessarium fuerit, moderabuntur, altaria quæ consecranda erunt, consecrabunt, cœmeteria, siquidem opus erit, reconciliabunt, perficientque, ne quid eorum omnino desit, quæ ad divinum servitium requiruntur, ut libri, calices, patenæ, corporalia, sacerdotis ejusque ministrorum indumenta, &c. Admodum etiam diligenter examinabunt, an omnia sui ministerii munia parochi fideliter exequantur; an sacramenta, ut debent, administrent; an divinam eucharistiam, chrisma & sancta quæque, qua par est, decencia & dignitate servant; an concionentur & an catechismum peragant; an in eorum parœciis nulli prorsus hæretici, nullique publici peccatores existant; an executioni mandentur legata pia; an hœpitalia recte administrentur; & probe ad ordinem exacta sint; an scholæ magistri suis, ut oportet, officiis fungantur, & an bonos tantum libros suis discipulis legat, &c.

De Episcopi foro judiciario.

Taxam statuent episcopi pro suorum notariorum, scribarum seu secretariorum opera, in omnium generum causis ad judicarium forum spectantibus, circumstantiarum latorum, rerum & personarum ratione habita.

Advocatj non admittentur ad intendendas lites in episcopali foro, nisi se nullam injustam causam sibi sumpturos juraverint.

Præscribent etiam episcopi carcerariorum eorumque omnium taxam, qui carceres custodiunt. Probos viros eligent, qui singulis hebdomadis carceres visitent, iisque fideliter referant, quomodo res ibi se habeant, & quomodo cum iis agatur qui ibidem detinentur. Nominabunt præterea personas a quibus pauperum causæ gratis agantur.

De Ecclesiæ Ministris & de divinis officiis.

Omnes Ecclesiæ ministri sua singuli officia peragent ipsi per se; & qui defuerint, quotidianis distributionibus privabuntur; excipiuntur casus infirmitatis, necessitatis, aut æperæ utilitatis Ecclesiæ.

De ejus Officio, qui Choro præest, &c.

Qui choro in cathedralibus & collegiatis ecclesiis præest, suam omnem sollicitudinem afferet, ut divinum officium e generalibus legibus, religione peculiaribusque earum ecclesiarum usibus fiat. Qui dignitates aut personatus ibidem possident, se peculiariter in divinis officiis pietate & assiduitate distinguunt. Horum officiorum tempore, itemque festis diebus canonici, necessitatis exceptis casibus, capitulum non habebunt. Cæremoniarum magister annuntiabit officium, quod hebdomadæ diebus singulis dici oportebit, omnesque ecclesiæ ministros de functionibus admonebit, quas per eos dies obire debent, per tabellam quam sacristiæ affiget.

De Officio Sacristæ.

Penes sacristam erit sacrorum ecclesiæ vasorum, ornamentorum & thesauri custodia, & hæc ipse decenter admodum apteque servabit. Parabit vinum, hostias, cereos, & generatim quidquid ad divinorum officiorum celebrationem requiritur. Aquam benedictam singulis hebdomadis, aut sæpius, si opus fuerit, renovabit aut renovandam curabit. Aderunt in sacristia tabellæ tres; continebit una sa-

Canonicis aliisque clericis, quid iis concinendum a-
tandum sit, indicabunt. Parabunt libros quærentque
sas, psalmos, antiphonas, &c.

De Notatoris Officio.

Notator a capitulo præpositus suo se officio fide-
functurum jurabit, accurateque signabit eorum n-
qui choro defuerint, aut qui non, ut congruit, ibi
ferint. Si quem afficit injuria, eum immerito ac-
signans, signandosve signare mittit, æque de suo
et. Per id omne tempus, quo munus obibit, null-
sus officio deerit, suumque librum capitulo singulis
bus, & quoties eum postulaverit, exhibebit.

De Officio Thesaurarii.

Capituli thesaurarius quotidianas distributiones,
æquum fuerit, sub restitutionis poena, partietur;
concedit absentibus, quos notator in libro signavit
clesiæ tantundem de suo dabit; mensisque prætere-
butiones amittet.

De Officio Custodum Ecclesiæ.

Ecclesiæ custodes monebunt eos omnes qui

De minorum Ordinum functionibus.

Minorum ordinum functiones episcopi , e Tridentini concilii mandato , restituent ; aderunt ergo ostiarii , ut Ecclesiæ januas aperiant & claudant , ex eaque excommunicatos , venditores , emptores , mendicantes , canes , & generatim eos easque omnes ejiciant , qui eandem profanant. Aderunt etiam lectores , ut prophetias ad missam ; & lectiones ad matutinum legant ; nec deerunt exorcistæ , qui energumenis manus imponant ; itemque acolythi , qui subdiacono & diacono ad altare deserviant.

De eo quod divina Officia generatim spectat.

Cavebunt episcopi , ne quid apocryphi in divinis officiis legatur. Ecclesiæ subalternæ , quod ad officii dicendi rationem attinet , ad cathedralem se conformabunt ; æra campana ante cathedralem aut quamvis aliam matricem ecclesiam , ut populum convocent , non pulsabunt. Canonice omnes , sanctæque Virginis horæ in choro recitabuntur. Eo laici non ingredientur officii tempore , aut ibi saltem a clericis sejuncti erunt. In choro vel in Ecclesia nemo serviet , quin superpelliceo indutus sit. Episcopi circumforaneos pharmacopolas aut propolas in ecclesiarum mercatibus & plateis , divini officii tempore , existere non patientur.

De Musica & Cantoribus.

Arcebuntur ab ecclesia omnes molles , profani , lascivi cantus ; ibique non alii tolerabuntur quam graves , qui apti ad excitandam pietatem sint. Cantores , quoad fieri poterit , e clericorum numero erunt ; clericalemque habitum & superpelliceum in choro deferent. Ex omnibus musicis instrumentis , omnino solum organis locus erit.

De tempore & ratione qua ad divina officia conveniendum.

Annuntiabuntur , per æris campani sonum , diei & noctis officia ; statimque , qui iis interesse debent , se comparabunt , ut ad ecclesiam pergant , per duarum pulsationum

intervallum, quod erit satis longum, ut eo singuli ante officiorum inchoationem pervenire possint. Cum B. Virginis officium sit, qui matutino ante capituli finem non adfuerint, habebuntur absentes, iidemque, ut tales, matutini distributione destituentur. Eadem erit eorum ratio, qui non advenient ante finem psalmi, *Venite, exultemus*, cum aliud officium fiet; eorum pariter, qui ante primi parvarum horarum psalmi finem non advenient; eorum denique qui non advenient ante finem ultimi, *Kyrie eleison*. Primum omnium canonici, chorum subeuntes, se ad altare inclinabunt; ubi vero suam ad sedem pervenerint, genua flectent, submissaque voce Orationem dominicam recitabunt.

De ratione qua quisque in choro se gerere debet.

Divinum officium omnes concinent & recitabunt, distincta & ad permovendos animos apta ratione, absque precipitatione, eaque servata lege, ut, præscriptis temporibus sedeant, aut assurgant, caput aperiant, genua flectant, caput inclinent. Sedulo cavebunt, in choro versantes, ne dormiant, ne videant, ne garriant, ne deambulent, ne litteras aut libros legant, ne suum privatim officium recitent, ne denique ante officii finem recedant; tum demum ita prorsus, ut ingressi sunt, egredientur, flexis prius genibus, dominicaque ratione submisso recitata.

De Matutino Et Prima.

Dicetur matutinum nocte media, vel ea saltem hora, ut ei finis ante solis ortum imponi possit. Illud vespertino tempore non dicetur, nisi per octavam sancti Sacramenti, nonnullisque diebus aliis quibus id per Romanam Ecclesiam licet. Dicetur idem semper in choro, nisi frigoris acrior vis, aliave causa adigat, ut in sacristia, aliove ecclesie decenti loco dicatur, episcopo veniam dante. Dicetur prima oriente sole, aut paulo post ejus ortum.

De solenni Missa.

Paschatis die cæterisque per annum præcipuis festis solemnem missam episcopus canet. Eam canonicus hebdo-

ma-

nadarius canet diebus dominicis festisque duplicibus , atque adeo hebdomadae diebus singulis , si id moris obtinet ; i minus , alius presbyter ad id designatus. Intererunt episcopi , quam saepissime poterunt , majori missae officiisque ; iecerunt , sine iusta causa , dominicis diebus , totoque adventus & quadragesimae tempore.

De Ecclesiis , deque observantia iisdem praestanda.

Curabunt episcopi , ut ecclesiae capellae seu oratoria quae orruent , reparentur aut alio transferantur ; nec , absque legitima causa , materien e qua constabant , in profanis aedificiis adhiberi sinent , quia ad profanos usus id trahi non ebet , quod Deo sacrum fuit. Eo temeritatis nemo deveiet , ut in ecclesia deambulet , garriat , nugetur , de nevetiis loquatur , in limine vel ad januam consistat , S. Sacramento terga vertat , erectus ad sanctae hostiae elevationem stet , ullaye prorsus ratione , quaecunque tandem eaerit , divina officia perturbet. Venale nihil exponetur in aemeteriis vel ad ecclesiarum fores. Non eo ducentur caes , non aves venaticae ; non ibi gestabitur securis , non igniaria fistula , non sclopetus brevior ; pauperes ibi eleemosynam non petent. Ineunte nocte , claudentur ecclesiarum ianuae ; ab eoque tempore nullus ibi laicus morari netur , excepta dominici Natalis vigilia. Ecclesiae supellex ad profanum usum , quicumque fuerit , non commodabitur. Non pulsabuntur aera campana , ut populus ad reorum ppublicia convocetur.

De Processionibus & Supplicationibus.

Processiones generales abibunt e principali ecclesia , atque in fine redibunt. His aderunt ecclesiastici veste intiti quae ecclesiae est. Ad eas episcopus regulares etiam remptos accire poterit. Clerici , non sine talari veste ac perpelliceo , crucem ferent. Incedent viri seorsim a feminis. Nullum ibi spectaculum exhibebitur ; nec potus ciave ibidem vendetur.

De Episcopi Funere.

Cum mortuus aut morti proximus episcopus erit ; primi tres ex ejus capitulo canonici propiorem episcopum monebunt , qui veniet defunctum humo daturus una cum ejusdem sæculari & regulari clero. Ad ejus sepulturam non aderunt plures cerei quam viginti ; ejusque anniversarium quotannis fiet , quoad proximus ejus successor in vivis fuerit , communibus hujus episcopi successoris & capituli impensis.

De Funeribus & Exequiis.

Nemo seu ante solis ortum , seu post ejusdem occasum , sepelietur ; nec mortua corpora ad ecclesiam , magnæ missæ tempore deferentur. Sepulturæ luminare ad ecclesiæ in qua mortuus humatur , sacristiam pertinet. Pauperes sepelientur impensis ecclesiæ. Quidquid avaritiæ aut simoniæ speciem præferre potest , in anniversariis exequiis vitabitur ; at episcopus sedulo piæ consuetudines servandas curabit.

De Sepulcris.

Jubebunt episcopi splendida ea omnia mausolea ex ecclesiis tolli , quæ ibidem ad fastum armis , vexillis , trophæis onusta cernuntur , efficiuntque , ut eæ præliorum loca potius quam Domini templa videantur. Si quando in ecclesiis sepulturam concedent , id non alibi quam in monumentis fiet , quæ non magis quam ecclesiæ pavementum reliquum eminebunt.

De Conservatione , Administratione , & Dispensatione Bonorum & Jurium Ecclesiæ.

Episcopis , capitulis , & generatim omnibus ecclesiarum , hospitalium , piorum locorum superioribus præsto erit inventarium seu codex in quo descripta erunt omnia ad ea spectantia , mobilia & immobilia bona , jura , census annui , cujusque generis proventus , & debitorum nomina. Aderit episcopis horum codicum omnium exemplar , quod in visitationibus secum deferent , cum iis conferendum quæ penes lo-

superiores existent , ut impedian , ne quid detri-
ecclesiis afferatur.

eficiarii , & imprimis episcopi in eo sibi placebunt,
spitalitatem exercean , suaeque ipsorum bona , ex ca-
a mente , vel ad ornandas & reparandas ecclesias ,
alendos pauperes & altarium ministros , nequaquam
ad consanguineos locupletandos , suasve praeposteras
tates explendas impendant.

De Sacramento Matrimonii.

vabuntur Tridentini concilii decreta , ad matrimonium
attinet ; & parochi in peculiarem codicem referent
iarum nomina quas in matrimonium conjunxerint ,
ue testium qui earumdem matrimoniis adfuerint. Ma-
niales proclamationes fient in media festorum dierum
a missa , qui matrimonium praecedent. Parochi nun-
nuptialem benedictionem tribuent , quin missam dicant
itererunt sponfi duo. Prævus ad matrimoniorum mis-
ibendi & cyathi frangendi mos abolebitur.

*pravæ vitæ feminis , ac de iis qui , iisdem suppetandis ,
adolescentes corrumpunt.*

rtatur synodus principes & magistratus , ut hos omnes
es corruptores expellant ; ejusmodi feminis pretioso-
lapillorum , auri , argenti , sericarum vestium usum
beant ; eas ablegent in semota loca ubi omnes una ver-
r , & unde egredi ultra diei spatium non possint ; easque
nestis feminis per externam aliquam notam distinguant ,
dignoscantur. Rogantur etiam principes & magistra-
ut e suis terris circulatores , ludiones , mimos , hi-
es ejeciant , eosque severe puniant , qui aleis publice
it , quique ejusmodi ludos spectant. Rogantur deni-
idem principes & magistratus , ut expensas quoad vestes ,
ivia , equos , domesticos , ad certos fines redigant , &
m impedian.

P A R S III.

De piorum Locorum Administratione.

Qui in commendam aliumve titulum, quicumque fuerit, hospitalia vel alia loca pia ad peregrinorum, infirmorum, senum aut pauperum usum fundata possident, operam dabunt, ut eorundem domos & ædificia servant & reparent; id recuperent, quod injuste alienatum amissumve fuit, earumque omnibus oneribus faciant satis.

Pauperibus addicti fructus non nisi in veros pauperes distribuentur; quique morbos simulant, monebuntur, ut sibi victum labore comparent. Stips pro hospitalibus aliisve locis piis tum solum quaeretur, cum in iis reapse hospitalitas & pietatis opera exercebuntur. Ad ejusmodi præterea collectiones opus erit episcopi venia, atque ut hospitale pro quo fient, in dioecesi situm sit, in qua episcopus eas concedet.

De Monialibus.

Monialium numerus respondebit monasterii redditibus; quæque non poterunt professas moniales duodecim sustentare, unientur aliis, aut post monialium mortem supprimuntur. Monialium nulla directe vel indirecte ambiat officia, ea indicta poena, ut privetur officio seu munere quod per ambitum obtinuerit & quodcumque obtinere deinceps posset, suamque ambitionem, tribus consecutis feriis sextis, terram osculans seque ad cæterarum monialium pedes prosteruens, in capitulo accuset; quæ faverint ambitiosæ huic, eandem poenam subibunt. Religiosæ ad munera eas tantum eligent quas digniores aptioresque coram Deo ac sine ullo partium studio judicaverint. Si sorores plures in eodem monasterio sint, earumque una in antistitam electa fuerit, cæteræ nec vicariæ, nec disoretæ, nec ostiaræ, nec secretariæ, nec cellerariæ esse poterunt. Antistita, tamquam reliquarum omnium religiosarum communis mater, eo suam omnem curam conferet, ut iis conquirit quicquid ad earundem animæ salutem & corporis valetudinem facere poterit.

rit. Animum peculiariter intendet, ut eas ad vitæ quam iniere, perfectionem, ad pacem, ad concordiam, ad charitatem, ad silentium, ad munera quibus addictæ sunt, accurate obeunda excitet.

De Puellis quæ se præsentant, ut religioni nomen dent.

Statim ac puella religionis habitum petet, antistita monasterii in quo se præsentabit, ejus parentes eosve quibus ejusdem cura est, de excommunicatione monebit quam Tridentinum concilium in eos pronuntiat, qui suas ipsorum filias alienasve cogunt religionem suscipere. Postulantem puellam communitas non recipiet, nisi cum episcopi, descripto, venia, quam non ante concedet, quam ejus vocationem ipse per se aut per delegatum expenderit. Puellæ ad habitus susceptionem vel ad professionem receptio, per scrutinium, ad duplicis tertiæ suffragiorum partis pluralitatem fiet. Quæ recepta fuerit, nigrum illico aut subnigrum habitum sumet; religionis autem habitus non nisi post sextum probationis mensem, ei tribuetur.

De Novitiis quæ ad Professionem recipiendæ.

Monasterii antistita, triginta diebus ante quam ejus novitiæ professionem edant, id episcopo significabit, ut eas super vocatione rursus examinet aut examinari jubeat, iisdemque onerum quæ subire volunt, gravitatem & obligationes ob oculos ponat. Earum nulla ad professionem recipietur, quæ non legere divinumque officium dicere sciat, ut oportet. Nullum instruetur in monasterio convivium, professionis novitiarum die.

De Sanctimonialium in divinis Officiis, Precibus & Lectionibus.

Religiosæ, quippe quas adigit initi status ratio, ut assidue Deum laudent, eundemque pro omnibus hominibus orare nunquam desistant, aderunt accurate choro diu noctuque, ut ibi concinant recitentque divinum officium animo a terrenis rebus abducto atque ad fervorem & amorem composito; nec inde egredientur nisi ad officii finem, cum ad recedendum

dum antistita signum ediderit: Festis diebus; quod iis tempus post divinum officium supererit, in commune vel privatim, sanctis piisque lectionibus edendis transigent, quibus ad virtutem ipsumque perfectionis apicem animari possint.

De communi Vita & de Proprietate.

Religiosæ omnes, ad bibendum, comedendum, dormiendum quod spectat, communem vitam agent, propriæ aut supervacaneæ nihil habebunt, quemadmodum paupertatis votum postulat. Earum unicuique antistita necessarium distribuet, pari cum prudentia & humanitate, e monasterii communibus bonis, sine personarum acceptione, ac solum indigentiae ratione habita. Dona quæ monialibus tributa fuerint, ferentur ad antistitam quæ de iis pro sua ipsius voluntate statuet, quæque, ter in anno, cum discretis, cellularum visitationem peraget, ut inde amoveat, quicquid ibidem paupertatis voto contrarium compererit.

De Clausura.

Moniales, quam maximam possunt, sollicitudinem ad huius thesauri custodiam conferre debent, quamobrem perscient episcopi, ut in exedris ad colloquia, vulgo parlatores, adiant ferreæ cretæ duæ, saltem ad palmum, hoc est, pollices octo vel circiter invicem distitæ. Inter cancellorum clathros ipsos unius tantum pollicis distantia erit; iidemque erunt tam solidi, ut nec inflecti nec dirumpi possint. Ad erit, e monialium parte, posteriori crati apposita, parvisque foraminibus patula ferrea lamina, ut auribus mutuo percipi verba possint. Tegetur hæc lamina novo panno nigro ligneæ tabellæ appenso in fenestræ modum, quæ aperiri possit, cum opus colloquio erit. Ea in lamina confici poterit parva novem tantum pollicum quadrata fenestra, cuius clavem tenebit antistita, quæque non aperietur, nisi cum oportebit, ut moniales episcopum, vel ordinis superiores, vel proximos consanguineos alloquantur, aut cum aliquis edendus actus, seu sermo audiendus erit. Exedrarum januæ semper clausæ tum foris tum intus erunt, aperienturque,

que, cum ad exedras quispiam aderit, ita quidem, ut, qui ibidem extiterint, videri possint. Obturabuntur omnes fenestæ cratesque omnes quæ ad ecclesiam prostant, exceptis fenestra vestibuli, parva item ad communionem fenestra, ea demum e qua sancta hostia ad missæ elevationem cernitur. Fenestra hæc semper erit testâ linteo, præter quam elevationis tempore, itaque constructa, ut sacerdos moniales videre non possit. Eædem egredi non poterunt e monasterio sine episcopi venia quam iis quidem non nisi ob maximi momenti causas & in extrema necessitate concedat.

Quicumque & quæcunque in virginum monasteria absque episcopi nutu pedem inferent, præterquam quod excommunicationem a Tridentino concilio latam subibunt, etiam severe punientur. Operarii & operariæ quibus in monasteria ingredi licet, ut ea perficiant quibus moniales impares sunt, non ibidem tamen cubabunt. Moniales externum neminem alloquentur, qui non a monasterii superiore obtinuerit e scripto veniam quæ antistitæ a vestibulariis exhibebitur. Eædem nec communionis diebus, nec diebus dominicis præceptisve festis, nec in ejusmodi festorum vigilia, nec per adventum & quadragesimam, nec dum divinum officium peragitur, nullæ demum tempore, extra necessitatis casum, ad colloquii exedram ibunt; iis erit cura, ut longos omnes non necessarios sermones abrumpant. Eæ virilia vel muliebria indumenta, ne relaxationis quidem causa, sibi unquam sumant; nec scribent nec accipient litteras, inscia antistita. Episcopum & monasterii antistitam hæc constitutio non complectitur.

De Pensionariis.

Nullæ recipientur pensionariæ, ut in monasteriis ednecentur, sine episcopi & superioris regularis venia, siquidem huic posteriori monasterium sublit; nullæ item recipi poterunt infra decimum ætatis annum, vel ultra decimum quintum. Hæ omnes nigra aut subnigra aut alba indumenta ferent, Nulla iis serica vestis, non aurium fibulæ, non monilia, nullum denique mundanum ornamentum erit. Eædem seorsim a monialibus degent, nullo-

nulloque cum his commercio jungentur. Externos non alloquuntur, nisi iisdem adhibitis circumspeditionibus quibus eisdem alloqui monialibus licet. Quæ vero pensionariæ religionem amplecti volent, remittentur ad suos apud quos remanebunt ad mensem saltem, antequam ab episcopo examinentur, ut iis omnino liberum sit, id animo reputare quod facere volent.

*De Monialium Concionatoribus, Confessariis, Visitatoribus
& Capellanis.*

Monasteriorum superiores nominabunt concionatores prudentes doctosque qui ad exedram vel in ecclesia divinum verbum monialibus nuntient, easque edoceant quicquid earundem interest ad salutem scire. Iis statuentur idonei pii-que confessarii qui, semel saltem in mense, eas in poenitentiae tribunali audient; hi porro mutabuntur altero aut tertio quoque anno; iidemque monasterium non ingredientur, nisi ut Sacramenta ægrotantibus administrent; ac tum quidem eos duæ tresve e senioribus monialibus comitabuntur, quæ tintinnabulum pulsabunt, monendi causa cæteras, ut recedant. Monialium confessarii & visitatores regulares in earum monasteriis extra degere & vesci non poterunt, nisi cum iis nullum ipsorum ordinis cœnobium aderit, ubi monialium monasteria sita sunt. Religiosi quibus religiosæ sorores erunt, eas alloqui non poterunt, nisi semel, & quidem cum superiorum venia & coram monialibus quæ præpositæ sunt, ut cæteras ad exedram comitentur. Horum religiosorum focii non poterunt ipsi moniales alloqui. Sorores omnes & singulæ ei legi suberunt, suam ut confessionem apud confessarium edant, qui iis extra ordinem per annum dabitur.

Monialium capellani erunt presbyteri, qui bonis operibus insigniti, ab iisque quibus id juris est, approbati sint. Non loquentur nisi in sacristia per ecclesiæ versatile tympanum, paucis ut verbis res ad sanctum sacrificium necessarias petant. Moniales, diebus solemnibus, perinde ac cæteris, nec musicam, nec figuratum cantum habebunt. Ad monasterio-

steriorum servitium non nisi provecta ætate bonisque moribus personæ fumentur. Religiosarum una quotidie reliquis omnibus monasterii religiosi unum e regulæ aut constitutionum capitulis leget.

De Judæis.

Judæi semper galerum aut pileum flavum, & Judææ fragmentum panni coloris ejusdem gestabunt; ut dignoscantur impediunturque, quoad fieri poterit, ne Christianifidelium mores corrumpant, eorumque bona furripiant. Christiani nec in eorum domibus nec una cum iis comedent, nec eorum synagogis, perinde atque eorundem ludis aut choreis intererunt; non eos sibi medicos sumunt; non iis Ecclesiæ terras locabunt; nec ejus ornamenta, vasa, eorumve quicquam quæ sunt ad ejusdem usum, iis vendent aut oppignerabunt.

De Pœnis.

Pecuniariæ delinquentibus clericis impositæ pœnæ ad episcopi emolumentum non vergent; sed is tertiam earum partem delatori tribuet; quod autem supererit, in pia opera conferetur. *Ibidem.*

II. Mediolanense Concilium, ann. 1569.

Habuit S. Carolus 24. Aprilis die concilium hoc, in eoque edidit statuta seu decreta plura, quæ tribus omnino titulis continentur. Titulus primus, qui fidei defensionem, sacramentorum administrationem, & cætera pastorum officia spectat, complectitur decreta viginti novem. Titulus secundus qui refertur ad missam, ad divinum officium, ad ecclesiam & ecclesiasticos, exhibet decreta triginta sex, denique titulus tertius, qui super ecclesiarum piorumque locorum bonis juribusque versatur, decreta continet viginti duo, quibus tria quoad religiosas capita adduntur. Decreta hæc instaurant ea omnia, quæ in primo Mediolanensi concilio edita fuerant, nonnullis etiam apposis additionibus, quarum præcipuæ ejusmodi sunt. Jubetur, in secundi tituli decreto sexto, majus æs campanum in conventuali & paro-

parochiali missa ad hostiæ elevationem pulsari, ut, qui missæ interesse non possunt, moniti sancto sacrificio se socios addant. Jubetur in decimo majus idem campanum æs, in omnibus ecclesiis, cujusque hebdomadæ sexta quaque feria, paulo ante horam nonam, pulsari, fideles monendi causa, ut cogitationem ad Domini Nostri passionem referentes, terque dominicam Orationem, & angelicam Salutationem recitantes, quadraginta dierum indulgentiam huic consuetudini addictam lucrentur. Undecimum horas ab ecclesiasticis, seu publice, seu privatim, temporibus in Romano Breviario notatis recitatas vult; nisi ecclesiæ cui deserviant, mos repugnet. Vicesimum secundum episcopis mandat, ut impediant, ne ecclesiæ contiguas domos laici erigant; eos præterea operam dare vult, ut fenestræ, per quas id cerni potest quod ibidem fit, obstruantur. Vicesimum quartum puellas vetat stipem in ecclesia quæritare; & vicesimum quintum episcopo præcipit, suum ut seminarium, tertio quoque mense, piis aliquibus doctisque viris, siquidem ei libuerit, comitantibus, visitet, magistrorum scientiam & ecclesiasticorum adolescentium progressum exploraturus. *Ibidem.*

III. Mediolanense Concilium, ann. 1573.

Concilium hoc S. Carolus celebravit ad mensis Aprilis finem, in eoque edidit constitutiones plures quæ uno & viginti sequentibus titulis continentur.

I.

De Festorum dierum cultu.

Vectigal regium seu contributio sanctis diebus festis non exigetur; iisdem diebus non libri, non imagines vendentur; omnes fideles missæ intererunt, quin puellæ nobiles aut viduæ excipiantur, tametsi Mediolanense concilium primum his quidem posterioribus licere voluerit ab ecclesia abesse per mensem qui virorum mortem proxime sequitur. Sanctificabunt fideles festa sermoni & vespers assistentes, bonis

dis lectionibus vacantes, infirmos visitantes, afflictos consolantes, seque in omnibus pietatis operibus exercentes.

II.

De christiænæ Doctrinæ Scholis.

Perficiet episcopus, ut scholæ a probatis viris sæpenu-
mero visitentur, qui fideliter, quid in iis agatur, quæque
sit christiænæ doctrinæ ibidem docendi ratio, eidem refer-
re possint.

III.

De Concionatoribus.

Concionatores, itemque episcopi & parochi fidelibus ex-
plicabunt mysteriorum quæ per anni cursum celebrantur, pa-
riterque cæremoniarum, processionum, & jubilæorum cau-
sas, ut iis adjumento sint ad fructus ex iis percipiendos quos
inde sibi comparare sine horum documentorum subsidio non
possent. Idem præstabunt quoad ecclesiæ juvenes, Adven-
sus & Septuagesimæ tempore.

IV.

De sollicitudine quæ ad fidei defensionem conferri debet.

Non admittentur ad docendas litteras & liberales artes nisi
qui suorum morum suæque catholicæ religionis idonea testi-
monia attulerint, & fidei professionem ediderint. Quicun-
que instituendæ juventuti præpositi fuerint, non aliis uten-
tur libris quam quos episcopus iisdem præscripserit; is autem
eos precum libellos quos non ipse approbaverit, venales
proflare non sinet.

V.

De Sacramentalibus & Sacramentis in universum.

Erigi jubebunt episcopi cruces plures suis in diœcesibus,
& peculiariter in triviis, ad populum excitandum, ut Deo
pro redemptionis per crucis mysterium perfectæ beneficio gra-
tias referat, & per Dei pro eo crucifixi vestigia ad gloriam
ascendat. Sacerdos dominicis diebus singulis benedictionem
& asperersionem aquæ benedictæ peraget, antequam parochia-

lem missam inchoet; idem ad mulieres recens puerperas in earum domibus relevandas non ibit; iisdemque, cum relevandæ ad ecclesiam venerint, panem benedictum in hostiæ formam non dabit. Servabitur in ecclesia & non alibi sanctum chrisma & catechumenorum oleum. Idem quoad infirmorum oleum fiet, nisi parochorum nonnullis, utpote ab ecclesia diffitis illud suis in domibus custodire per episcopum liceat. Suos sæpe subditos monebit parochus, ut Sacramenta suscepturi, & patrinorum officio functuri arma deponant.

VI.

De expositorum infantium Baptismate.

Baptizabuntur, sub conditione, infantes expositi, quamvis esset eorum collo appensa schedula, quæ eos baptizatos esse testaretur.

VII.

De sancta Eucharistia.

Parochi & concionatores hortabuntur identidem populum, ut, quemadmodum oportet, crebro communicent. Sanctam eucharistiam non deferent, ut procellas & turbines sedent; solummodo tabernaculum aperire, & coram eo, litanias & preces cæteras his calamitatibus addictas recitare poterunt.

VIII.

De Pœnitentiæ Sacramento.

Confessarii quibus a peccatis reservatis itemque a censuris absolvendi facultas est, non proinde super irregularitate dispensare possunt, nisi peculiari in id potestate instructi sint. Confessarii qui eleemosynas in pœnitentiam præcipient, eas ne pauperibus quidem piisve locis distribuendas fument, ne dum ipsi sibi applicabunt. Loquentur sæpe parochi contra peccata in quæ eorum parochiani fere labuntur, ut ea fugiant & detestentur.

IX.

De extrema Unctionis Sacramento.

Explicabit parochus hujus Sacramenti vim & emolumenta, quoties illud administrabit; nec dubitabit ægrotantibus illud conferre, qui sensuum usum amiserunt, modo adhuc in vivis sint, dederintque, dum bene valebant, religionis specimina, quæ præsumendi locum præbeant eos, si facultas suppeteret, hoc Sacramentum petituros fuisse.

X.

De Ordinis Sacramento, & de Clericis.

Clerici qui sacrorum ordinum aliquem, extra tempora ad ordinationem præscripta, vel ante requisitam ætatem, vel sine proprii episcopi dimissoriis litteris suscipiunt, a suscepti ordinis exercitatione, *ipso facto*, suspensi sunt; quod si eum suspensionis tempore exerceant, in irregularitatem incidunt. Quicumque non est tonsura insignitus, clericalem habitum, sine episcopi, e scripto, venia, ferre non poterit. Morum sanctitate perficient presbyteri, ut observantia sacerdotio deferatur.

XI.

De Missæ Sacrificio.

Cum ecclesia cathedralis aut collegiata defunctorum missam quam dicat, habeat, non proinde diei missam omittet, dicet itaque missas duas. Suos sæpe parochianos monebunt parochi, ut se ad suorum peccatorum dolorem excitent, cum se per æris campani sonum ad missam accitos audiunt, quo majorem ex hoc propitiatorio sacrificio fructum percipiant. Fideles missam audient flexis genibus, & ad evangelium se in pedes erigent. Feminae prope altare, ubi missa dicitur, consistere non sinentur.

XII.

De divinis Officiis.

Divinum officium, prout chori magister statuerit, peragetur. Peculiaris ecclesiæ clerici omnes ibidem feria quin-

ta hebdomadæ sanctæ communicabunt. Singulis sabbatis, singulisque B. Virginis festis diebus, antiphona, *Salve, Regina*, vel alia pro tempore, in omnibus parœciis, sub vespertinum tempus, canetur. Presbyteri & ecclesiæ consecratæ, quotannis, suæ consecrationis anniversarium peragent.

XIII.

De Parochis.

Parochus recens nominatus jurabit in episcopi manu fore, ut ei, itemque ejus successoribus & sanctæ Sedi pareat, sua in parocchia e Tridentini concilii mente resideat, ejus jura defendat, ejusdemque bona sine legitima auctoritate non alienet. Festa sanctificandi & indulgentias lucrandi rationem sæpe parochianos docebit. Vesperarum officium, dominicis festisque diebus, clara distinctaque voce, saltem recitabit, cum illud canere, deficiente subsidio, non poterit. Statim atque alicujus e parochianis mortem intelliget, dicet *De profundis* ad ejus animæ requiem, jubebitque perinde atque ad *Angelus*, æs campanum pulsari, ut populus de re moneatur, & ad preces pro defuncto fundendas excitetur.

XIV.

De canonicali Capitulo.

Intererit episcopus singulis mensibus aut sæpe saltem. per annum, suorum canonicorum capitulo, ut divinum cultum augeat, pacem inter canonicos servet, abusus corrigat legesque servandas curet. Omnibus tum ex ordine tum extra ordinem capitulis aderunt canonici, sub arbitrariæ punitionis pœna, prout ei visum fuerit, qui in capitulo primas agit. Existunt canonici duo a capitulo nominati, ut ejus archivia custodiant.

XV.

De Ecclesiarum Decoratione, deque observantia quæ iisdem debetur.

Nulla prorsus ecclesia nisi ex forma quam canones præscribunt, ædificabitur, & supellectile instruetur. Agent
episcopi,

episcopi, quicquid ab iis pendeat, ut feminas adigant, ne in publicum prodeant, potissimum vero ad processiones & ad ecclesiam se conferant, nisi velo capiti-imposito:

XVI.

De iis quæ pertinent ad Defensionem Bonorum Ecclesiæ.

Episcopus procuratorem & advocatûm constituet, ut ecclesiarum bona & jura recuperent, quarum rectores & administratores aut inhabiles & impotentes, aut ignavi & negligentes hoc in capite sunt. Conabitur etiam perficere, ut defuncti parochi hæredes omnia bona ad illud beneficium pertinentia gratis ejus successorî relinquant, piorumque legatorum executionem curare.

XVII.

De Sacramento Matrimonii.

Hujus Sacramenti sanctitas magnas animi dispositiones in iis requirit, qui ad illud suscipiendum destinati sunt; suosque parochi populos super hac re sæpenumero erudire debent. Matrimonia mane tantum, & nunquam post meridiem, nisi id episcopus finat, celebrabuntur. Suos conjugati filios suosque domesticos ad Dei timorem & ad omnia christianæ pietatis officia fideliter perficienda pertrahent; ita scilicet, ut eos vel edoceant & hortentur ipsi, vel ad scholas mittant, imprimis autem in sua ipsorum agendi ratione nunquam non iis omnium virtutum exempla præbeant.

XVIII.

De Foro Episcopali.

Episcopus leges suæ diœceseos usui consentaneas, pro multiplici causarum genere, suis omnibus ministris seu officariis, ut advocatis, procuratoribus, notariis, &c. præscribet. Statuet etiam salarium, quod eorum operæ in omnium generum causis debebitur; & hi quidem a clientibus nihil amplius recipient, nec dona ipsa quæ rebus potui vel esui inservientibus continerentur. Episcopus,

pus, utpote viduarum, pupillorum & pauperum communis pater, advocatum clericum aut laicum constituet, qui eos defendat, eorundemque causas agat.

XIX.

De Confraternitatibus.

Episcopus in sua diœcesi aliquas confraternitates e viris morum gravitate commendatis instituet, qui fraternam erga ceteros correctionem obeant, consultisque nonnullis approbatis theologis, regulas iisdem præscribet, ut id officii rite ac recte exequantur.)

XX.

De Monialibus & Religiosis.

Gregorii XIII. quoad moniales Bullam episcopus etiam in monasteriis quæ religiosis subsunt, servari jubebit. Monialium confessarii, seu sæculares, seu regulares, nullum omnino vel minimum munus ab iis generatim aut singillatim, atque adeo ab antistita ipsa, monasterii nomine, præter id quo ad victum indigent, accipere poterunt.

XXI.

De eo quod decreta hæc & cætera in universum spectat.

Perficient episcopi, ut canonici, parochi, omnesque universim clerici sæpe legant provincialium & diœcesanorum conciliorum decreta. Ad laicos quod attinet, in compendium redigentur, & in vernaculam linguam vertentur decretorum partes, quæ eos afficiunt; iisdemque a parochis explicabuntur. *Ibidem.*

IV. Mediolanense Concilium, ann. 1576.

Habuit S. Carolus concilium hoc, die 10. Maji, cum suæ provinciæ episcopis, itemque cum Famæ-augustæ, urbis in Cypro insula, episcopo, visitatore apostolico. In eo edita decreta plura in partes tributa tres; quarum prima continet sanctiones viginti sex super fide superque pluribus aliis doctrinæ

doctrinæ capitibus; altera quæ de Sacramentis deque rebus ad ea spectantibus agit; exhibet decreta quindecim; tertia super episcopis cæterisque Ecclesiæ ministris versatur, & quatuordecim decreta complectitur.

PARS PRIMA.

I.

De Fidei Professione.

Curabunt episcopi, ut executioni mandetur Pii IV. Bulla, super fidei professione quam edere jubendæ sunt personæ quædam, quas inter referendi quicumque arithmeticen, musicen, aliamve liberalem, quæcunque fuerit, artem docent.

II.

De Reliquiis, Miraculis & Imaginibus.

Sanctorum reliquias episcopi a piis doctisque presbyteris expendi & probari jubebunt. Earum nulla servabitur privatis in domibus, sed omnes & singulæ ponentur in ecclesiæ loco qui prodest aspectui satisque obstructus sit. Non eas tangent laici, quæcunque fuerit eorum conditio. Servabunt episcopi formam a Tridentino concilio præscriptam, ut recipiantur & approbentur tum nova miracula, tum novæ reliquiæ. Nullæ Sanctorum imagines super pavimento, vel in alio sordido inconcinnoque loco pingentur; neque vero ibidem ulla figura conficietur, quæ sacra religionis nostræ mysteria repræsentet. Pictores sculptoresque qui imagines statuasve inhonestas conficere ausi fuerint, severe punientur & ecclesiæ aditum probibebuntur. Cruces & Sanctorum imagines benedicentur. Quæ instaurari non poterunt, hæud profanis usibus addicentur, sed comburentur, cineres autem sub ecclesiæ pavimento collocabuntur. Sibi sument episcopi tum per se, tum per alios presbyteros erudiendum populum super ecclesiæ doctrina, ad Sanctorum invocationem, eorumque imaginum & reliquiarum cultum quod attinet.

III.

De Indulgentiis.

Perficiet episcopus , ut parochi & concionatores de indulgentiarum vi , emolumentis & conditionibus populos doceant. Habebit suis in archiviiis librum in quo descriptæ erunt quæcunque in ejus dioceſi , seu penes regulares alioſve exemptos , seu alibi , usui ſunt. Suus quoque erit ecclesiis omnium indulgentiarum , quæ iis propriæ & peculiare sunt , liber seu commentarius qui in singularum archiviiis vel in sacristia custodietur.

IV.

De Superſtitionibus.

Ad ſynodum parochi , de ſcripto , ſuperſtitiones , omnes afferent , quas in ſuis quiſque parœciis notaverint , dabuntque operam conſeſſarii , ut ab iis fideles avertant.

V.

De Quatuor Temporibus.

Parochi de Quatuor-Temporibus , ſuperiore dominica die , ad populum ſermonem habebunt , eum permovendi cauſa , ut preces , jejunia , eleemoſynas , in divinis officiis aſſiduitatem per eos ſanctos dies augeant , ex Eccleſiæ mente , quæ ſcilicet eos inſtituit , ut altarium ſancti per ordinationem miniſtri a Deo peterentur , eique gratiæ de beneficiis in unaquaque anni tempeſtate acceptis perſolverentur.

VI.

De Formula ad Quatuor-Temporum Jejunium annuntiandum.

Eſt hæc in eo poſita , ut populo annuntietur fore , ut feria quarta , feria ſexta & ſabbato jejunetur ; idemque extimuletur , ut non ſine ſervoris renovatione ſe bonis operibus dedat.

VII.

De Feriis Jejuniis additis.

Per Quadragesimam, cæterisque jejunii diebus, nihil eorum fiet, quæ ad contentiosum forum referuntur, missæ & sermonis tempore.

VIII.

De Sancto Ambrosio.

Agetur S. Ambrosii festus dies, ut cæteri qui præcepti sunt, in tota Mediolanensi diocesi, cujus is pater & patronus est.

IX.

De Ecclesiasticorum ad festorum dierum Celebrationem Convocatione.

Parochi non poterunt presbyteros plures quam quatuor aut sex accire, qui iis ad festa, quæ in universa diocesi præcepta sunt, celebranda suppetias ferant, nisi fundatio majorem eorumdem numerum postulet; &, cum presbyteri quos ad se vocaverint, parochi & ipsi erunt, suas hi quidem parœcias deferere non poterunt, quin presbyterum ibidem relinquant, qui eorum vices agat.

X.

De Peregrinationibus.

Nullam clerici peregrinationem suscipient, quin in id ab episcopo veniam, testimoniales litteras & benedictionem obtinuerint. Ad id laici suis a parochis benedictionem, & ab episcopo canonicas litteras sument. Utrique evitabunt, in itinere, quidquid pietati nocere potest, cujusmodi sunt pravæ societates, profanæ cantilenæ, inepti sermones; seduloque, e converso, confectabuntur, quidquid eidem favere potest, cujusmodi sunt preces, psalmorum hymnorumque cantus, colloquia ad pietatem spectantia, &c.

XI.

De Honore qui Ecclesiis exhibendus.

Nulla nova ecclesia sine episcopi venia, nulla quoque ni-

fi in honesto ac decenti loco construetur. Semper aderit crucifixus sub ejus præcipuoq. fornice; erunt ejusdem fenestræ cancellis obductæ. Aquæ benedictæ vas erit intra, non extra ecclesiam. Erunt lampades ex altaris regione, non ad ejusdem latus. Id erit curæ, ut sæpe tergantur, ut semper nitidæ & apprime lucentes sint.

XII.

De Capellis & Altaribus.

Non erigetur capella, non altare in ecclesia, quin episcopus annuat. Altaria non propius aderunt cathedræ, organo, januæ, non inhærebunt ecclesiæ columnis, nec ex diametro majori altari opponentur. Singula altaria concludet undique ligneum, lapideum aut ferreum clathratum septum, intra quod laicis non licebit pedem inferre. Sacella & altaria rebus omnibus ad Dei servitium necessariis instruentur.

XIII.

De Sepulcris.

In ecclesia sepulcrum habere, sine episcopi, e scripto, venia, licebit nemini. Sepulcra aut tumuli nec in choro, nec in capellarum præcipua, nec prope altaria collocabuntur.

XIV.

De Cœmeteriis.

Clausa erunt muris aut sepibus cœmeteria, ita quidem, ut eo bruta animantia ingredi nequeant. In iis medium semper locum tenebit fixa crux.

XV.

De Campanis.

Aderunt parœciis æra campana, si fieri poterit, saltem duo, ecclesiis autem non parœchialibus seu oratoriis unum tantum & quidem parvum. Profani nihil iis imprimetur, sed crux aliave sancta imago tantum. Eadem in turri campanaria non ponetur, quin ab episcopo benedicta fuerint.

XVI.

XVI.

De sanctorum Locorum Ornatu & Nitore.

Tegentur altaria candidis mappis tribus & cerata tela. Aderit altari cuique tabella secretarum dicta. Ad orandum Domini tumulum, Feria quinta majoris hebdomadæ, nihil eorum adhibeatur quæ profanis & vitæ consuetis usibus inservierint, ut lecti stragula & vela, conopæa, aculeæ, &c. In imaginum indumentis idem præstabitur. Altaria & imagines, parietes omnesque demum ecclesiarum partes apte admodum ac nitide servabuntur. Evellentur ex earum muris vineæ, hederæ, rubi, omnesque generatim plantæ quæ foris iis adhærescunt. Non tolerabuntur in cœmeteriis vineæ, non frugiferæ aliæve arbores, non arbuta, non rubi, non scœnum aut herba ad animalium usum, non lignorum, lapidum, arenarum congeries; uno verbo, nihil quod horum ad observantiam insignium locorum sanctitati & nitore repugnet.

XVII.

Cavendum esse, ne Loca sancta profanis usibus addicantur.

Non affigentur ecclesiarum, oratoriorum, cœmeteriorum foribus aut parietibus schedulæ, quæ locandas aut vendendas annuntient domos, terras aut ejusmodi alia. Ecclesiarum, capellarum & oratoriorum, ubi missa nonnunquam dicitur, tecta nec lignis nec paleis onerabuntur. Ibidem nullum in superiore parte cubiculum aderit, in quo quispiam degat, dormiat, aut profani aliquid agat. Nullum granorum, fructuum, leguminum genus, nullum itidem instrumentum ruralibus operibus accommodatum in ecclesiis, in oratoriis, atque adeo in cœmeteriis ponetur. Neque vero frumentum in cœmeteriis expurgabitur aut ventilabitur; non protendentur ibidem fructus, non grana, non telæ, non lintea, ut exsiccentur. Non ibi licebit nere, suere, profanum aliquod opus edere, aut cum sarcinis tamquam per publicam viam prætergredi.

XVIII.

XVIII.

Qua quisque ratione sanctis in locis se gerere debet.

Semper aderit in ecclesiis clericus, impediendi causa, ne quid ibi fiat, quod sacris iisdem locis indignum sit. In iis viri a feminis sejuncti erunt; ac per aliam viri, per aliam feminae januam, cum id fieri poterit, ingredientur & egredientur. Arcebitur ab ecclesiis, itemque a proximis circum locis, quidquid rumorem excitare aut scandalum afferre posset.

XIX.

De Ecclesiarum & Altarium Consecratione, ac de cæterarum rerum Benedictione.

Parochiales omnes ecclesie & majora quæque earundem altaria consecrabuntur. Parochiani eo die, qui parochialis ecclesie consecrationem antecedit, jejunabunt, iisdemque consecrationis ipsius dies festus erit. Domos recens extructas, easque quæ a dæmonibus vexantur, benedicendi vetus mos restituetur.

XX.

De ratione profanandi Ecclesias & Altaria.

Cum ab eo qui jus obtinet, ecclesia damnabitur, ut profanetur, ex ea, aliquot ante profanationem diebus, reliquie & corpora Sanctorum, quæ ibidem extiterint, sanctæque pariter imagines transferentur; deinde vero presbyter, cui ejus ecclesie profanationem episcopus demandaverit, ad altare accedet, dominicam Orationem, angelicam Salutationem, cum oratione patroni altaris, ibidem recitabit; sacrumque lapidem inde sublatum abluet, aquam autem in sacrarium injiciet. Tum operarii demolientur altare; fietque, postriedie, mortuorum corporum exhumatio.

XXI.

De Sacristia.

Aderunt in sacristiis tot armaria, quot requirentur, ut apte servetur, quidquid ex ecclesie servitio est. Aderunt
ibi.

ibidem etiam parva seorsim , quoad fieri poterit , oratoria in quibus , ante & post missam , defixo intentius animo , sacerdotes orare possint ; ibi silentium custodietur , eoque laici absque necessitate ingredi non sinentur. Ecclesiarum rectores non adhibebunt , nec patientur alios adhibere , ad domesticos usus , suarum sacristiarum supellestilem , cujusmodi sunt vela , tapetes , aulæa , &c.

XXII.

Ecclesiæ quibus libri & manuscripti codices suppetunt , construi jubebunt bibliothecas in episcopalibus ædibus , vel in canonicis domibus , vel denique in aliis ad ecclesias has pertinentibus. Ibi libri , servato ordine , disponentur , & farti testique sedulo servabuntur. Bibliothecas has episcopus identidem visitabit , & ad cleri utilitatem augendas curabit.

XXIII.

De Oratoriis , quæ in viis sita sunt.

In oratoriis , ubi missa non dicitur , altare nullum aderit. Ea quidem publicis in viis , non in agris statuentur , ut transeuntes gradum ibidem sistant orandi causa , In oratoriorum externis parietibus imagines non pingentur , ne profanationi exponantur.

XXIV.

De Prece.

Pulsabitur ecclesiæ campanum æs ad populum commo-
nendum , ut vespertinam precem edat ; & hæc prex , festis
potissimum diebus , quoad fieri poterit , in ecclesia ipsa per-
agetur ; si minus , domi fiet ; itemque matutina prex , cum ,
æque ac vespertina , in ecclesia fieri poterit. Æra campa-
na in procellis ac turbinibus pulsabuntur , tum ut eædem
sedentur divinæ benedictionis campanis addictæ vi , tum ut
Dei misericordiæ subsidium impleretur per preces quas in
ecclesia , siquidem commode possunt , aut alio quovis in
loco fideles effundent.

XXV.

XXV.

De Prædicatione Verbi Dei.

Primi & secundi ordinis pastores in id peculiariter incumbunt, ut de cujusque status proprii officiis, cujusmodi sunt parentum, filiorum, virorum, conjugum, dominorum, famulorum, &c. officia, populos doceant; sermo potissimum missæ tempore, & quidem post evangelium habebitur.

XXVI.

De Christianæ Doctrinæ Scholis.

In eorum gratiam qui vel ob locorum distantiam, vel alia de causa, ad christianæ doctrinæ institutiones in parochialibus ecclesiis institutas se conferre non poterunt, statuentur ejusmodi scholæ in capellis, oratoriis, aliove honesto & commodo loco, quo convenient, qui iisdem interesse debent.

P A R S II.

De Sacramentis, deque iis quæ ad hæc referuntur.

I.

De Sacramentis in univèrsum.

Statim ac nova parochus sancta olea acceperit, vetera cumburet in lampade, quæ ante sanctum Sacramentum accensa est; ac deinde, in sacrario, hujus lampadis elichnium omnino comburet. Cum sancta olea deficere cœperint, alia non consecrata guttatim infundentur in vas quod ea continet, at pauciora quam prima. Sacerdos nullus energumenos exorcizare poterit sine episcopi, de scripto, venia,

II.

De rebus quæ ad baptismum referuntur.

Baptisteria collocabuntur ad sinistram partem ingressus

eccle-

ecclesiæ , concludenturque clathris seu cancellis. Si parochus perspicit infantem , qui ei baptizandus exhibetur , ex aliena parœcia esse , eum remittet ad proprium parochum , nisi forte periculum adlit. Quicumque Sacerdotes baptizant , ritus omnes ad baptismum præscriptos accurate servabunt. Impedient , ne inhonesta , ridicula , aut ethnica nomina infantibus imponantur.

III.

De rebus quæ ad Confirmationis sacramentum referuntur.

Quicumque addicti sunt animarum curæ , perficient , ut qui iis subsunt , Confirmationis Sacramentum suscipiant , postquam confessi fuerint , & jejuna-verint , siquidem sacramentum hoc matutino tempore conferatur.

IV.

De rebus ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum spectantibus.

Tabernaculum in quo sancta Eucharistia servatur , indutum erit intus panno serico , & foris tentorio tectum. Parochi & concionatores hortabuntur fideles , ut crebro ad sanctam Eucharistiam accedant ; ita nihilominus , ut iis indignæ communionis crimen & periculum ob oculos ponant. Ut servari canones possint qui parochis mandant , ut eorum qui in Paschate communicaverint , rationem reddant , iis tantum per Paschaliū quinde-cim dierum spatium communicatio tribuetur , qui ab episcopo vel a paracho in id facultatem , e scripto , obtinuerint. Libenter parochi sanctam Eucharistiam ad infirmos ferent , qui ad ecclesiam venire non possunt , quique communicare cupiunt , quamvis absque periculo sint. In sancti Sacramenti solemni processione nullæ reliquæ deferentur. Parochi populos hortabuntur , ut per confessionem , jejunium , eleemosynas , preces ad sancti Sacramenti festum se comparent , & aliquo per octavam die communicent.

V.

De eo quod ad poenitentiae Sacramentum refertur.

Episcopus, suis in visitationibus suaque in episcopali urbe, omnes identidem confessarios simul aut separatim arcesset, ut iis ministerii, quo funguntur, gravitatem & pericula exponat, ostendatque qua circumspectione se gerere debeant in poenitentiae tribunali, peculiariter cum peccatoribus qui reservatis casibus subsunt, aut in peccati habitu versantur, aut ad restitutionem tenentur. Iis etiam obligationem ob oculos ponet, in qua sunt, ut salutare poenitentias imponant, nec solum impedire studeant, ne poenitentes in eadem crimina recidant, sed etiam perficere, ut virtutes consecutentur, faciantque satis quæ singulorum statui addicta sunt.

VI.

De eo quod refertur ad extremam Unctionem & ad officia morientibus exhibenda.

Tribuet parochus extremam Unctionem adultis periculose ægotantibus, senibusque decrepitis, qui quoque die mori possunt, etsi non ægotent, non autem pueris qui rationis usu non pollent, nec mulieribus quæ parturiunt, nec iis qui ad bellum pergunt, navim conscendunt vela daturi, aut iter suscipiunt, nec demum reis ad mortem damnatis. Presbyter sanctorum Oleorum vas per sericum funiculum collo appensum, ejusdemque materię sacco inclusum deferet. Si ægrotus cui Sacramentum hoc administrare debet, sensuum usum non amisit, eum hortabitur, brevi sermone omnino ad vim & suavitatem composito, ut sua omnia vota ad coelum referat, suamque in divina misericordia fidenciam ponat; eum jubebit preces ad animæ commendationem notatas, si potis est, dicere, easve alteri dicendas mandabit.

VII.

De eo quod ad Ordinis sacramentum refertur.

Episcopi & parochi nihil obliviscuntur, ut juniores clericos

ricos de eorum officiis edoceant , & qua poterunt , sollicitudine super eorundem moribus & studiis invigilabunt. Ordinabunt episcopi eos tantum , qui idoneis testimoniis quoad doctrinam & mores muniti erunt , quosque nullum ab ordinatione impedimentum arcebit.

VIII.

De impedimentis quæ ab Ordinibus remouent.

Hæc impedimenta sunt : ætatis aut confirmationis defectus , ignorantia , crimen , publica pœnitentia , neophyti status , ebrietas & gulæ habitus , impuritas , perjurium , usura publica , infamia , reddendæ rationis obligatio , seruitus , corporis vitium , insignis deformitas , illegitima natiuitas , bigamia , irregularitas , suspensio , interdictum , excommunicatio , amentia , morbus comitialis , dæmonis possessio , examinis & approbationis defectus.

IX.

De Beneficiorum Collatione & Provisiōe.

Tridentini concilii canones super hac re servabuntur ; episcopique , quin flecti possint , eos omnes rejicient quos beneficiis ad quæ nominati aut præsentati fuerint , haud idoneos judicabunt , postquam eosdem serio super doctrina , moribus , cantu , omnibus denique qualitatibus examinaverint , quas ab iis beneficia postulant ad quæ præsentati sunt , quæcunque patronorum a quibus præsentantur , dignitas aut conditio sit.

X.

De eo quod ad sanctissimum Missæ sacrificium & ad divina Officia pertinet.

Suos identidem dicefanos episcopus , & verbo & scripto , de obligatione monebit , cui subsunt , suas ut parochias , dominicis potissimum festisque diebus , frequentent. Presbyteri quos legata aut fundationes adigunt , ut statum Missarum numerum ad statum altare dicant , eas ipsi , & quidem ad altare dicent quod legatum aut fundatio designat ,

nisi eos episcopus, æquis de causis, per alios presbyteros aliisque in altaribus eas missas exequi sinat. Episcopi est missæ horam pro locorum, temporum & personarum circumstantiis statuere. Missa, sine additione, sine detractio-
ne, sine ulla mutatione, e Missalis rubricis dicitur. Episcopi qui, statis solemniis festorum diebus, majorem Missam, suis in cathedralibus ecclesiis canunt, iis ipsis diebus, ad matutinum quoque & ad vespervas, officium obire debent. Quidquid in Pontificali & Cæremoniarum Libro super ratione qua divina officia peragenda, præscriptum est, accurate servabitur. Clerici qui B. Virginis officio defunt, quibus in ecclesiis illud in choro dici consuevit, distributionibus privabuntur, perinde ac si majori officio defuissent.

XI.

De Processionibus.

Proponet episcopus idoneos viros, qui processiones ducant & moderentur. Qui una cum aliis non canent, submissa voce, hymnos aliasque preces huic cæremoniæ consonas recitabunt. In iis clerici sæculares & regulares incedent bini, sibi que admixtos laicos non tolerabunt. Nul-
lum aderit in processionibus musicum instrumentum; episcopi que pro viribus operam dabunt, ut impedian, quominus fideles e fenestris aliove edito loco eas transeuntes spectent, ne dum, ut par est, religiose sequantur.

XII.

De Funeribus & Exequiis.

Quicumque ad humationem acciti fuerint, aderunt indicta hora; quique ex ecclesiasticis non intererunt ipsi per se, non erunt emolumentorum participes, suo licet loco alium ecclesiasticum a se missum prætexant. Cadaver, per breviorẽ & rectiorẽ viam, ad ecclesiam ducetur. Ad tumulorum repræsentationes non id adhibebitur quod altaris servitio addictum est. Nec clerici, nec eorum quisquam, qui ad sepulturas operam conferunt, pignora sument, suum ut salarium seu stipendium sibi certum tutumque red-
dant.

XIII.

XIII.

De Distributionibus.

Qui, dum choro adesse debet, missam dicet, distributionem ei officii parti addictam, cui, sacrum faciens, defuerit, non lucrabitur. Qui designati sunt, ut distributiones partiantur, neminem earum participem facient, nisi eo tempore quod ad hanc partitionem præscriptum est.

XIV.

De iis quæ ad Cathedralium & Collegiatarum ecclesiarum Capitula referuntur.

Cum aderit grave negotium in cathedralium aut collegialium ecclesiarum capitulis pertractandum, satis habebitur illud in cœtu proponi qui primus coactus fuerit, ejusque decisio ad cœtum alterum remittetur. Si res urget, nec ad alterum usque cœtum differri potest, ea canonicis triduo ante capituli cœtum, si fieri potest, significabitur, ut iis de eadem cogitare per tempus liceat.

XV.

De Parochis eorumque Juribus & Officiis.

Sui ministerii officiis & functionibus parochi facient satis ipsi per se, nisi justæ eos causæ impendant. Episcopus severe parochos puniet, qui accurate, quidquid tandem prætexant, suis in parœciis non residebunt, suos ut parochianos edoceant, ut iis Missam dicant, ut iisdem sacramenta administrent, ut eorum querelas componant, ut eos denique mutuo concilient. Educandos apud se pensionarios parochi non tenebunt.

P A R S III.

I.

De Episcopis.

Suis episcopi populis non intermissa omnium virtutum exempla præbebunt. In oratione erunt assidui, commu-

ut suis in synodis monita conferrent quæ ad eorum , qui eas conficiant, omniumque generatim ecclesiasticorum sollicitudinem excitandam facerent, sua ut officia perficerent. Eos ergo monebunt, ut suæ vocationis excellentiam alta semper mente repositam habeant ; prorsusque angelicam & sanctam in terris vitam agant quæ cæteris omnium virtutum, charitatis, humilitatis, mansuetudinis, patientiæ, justitiæ, temperantiæ, omniumque christianæ pietatis officiorum exemplum præbere possint.

VIII.

De Foro episcopali & ecclesiastico.

Concedentur iis tantum monitoria , qui episcopo supplicem ad ea obtinenda libellum obtulerint, ad civilis partis postulationem ; & nulla concedentur ob criminales aut difamantes res , easve quæ non penitus latent , eas denique quæ tam longo ex tempore amissæ fuerint, ut nullus supersit credendi locus eas in mentem redire posse. Episcopalis fori cancellariis & notariis aderunt libri in quibus describent acta omnia , & salarium quod acceperint pro omnibus civilibus aut criminalibus causis quas pertractaverint.

IX.

De rebus ad Matrimonium pertinentibus.

Scient parochi constitutiones quas ad impedimentorum matrimonii, quæ Tridentinum concilium statuit , explicationem summi Pontifices ediderunt. Abolebunt episcopi indecentias quascunque in matrimoniorum celebrationem prævæ consuetudines induxerunt ; & peculiariter , nocturnas vociferationes & æneorum vasorum pulsationes , vulgo charivaria , quæ in secundis nuptiis eduntur.

X.

De iis quæ Regulares spectant.

Servabitur Tridentini concilii decretum , quod mandat, ut sacræ scripturæ interpretes in religiosorum cœnobiis adsint. Servabuntur etiam Pii V. & Gregorii XIII. constitutiones, quæ

quæ feminas vetant in monasteriorum quæ virorum sunt, claustra & regularia loca cætera pedem inferre.

XI.

De Monialibus.

In religiosarum monasteriis duæ tantum aderunt externæ fores, vecturis una, personis usibusque consuetis altera; & ad hanc quidem ostiarie religiosæ duæ semper adstant. Quadruplex tantum in his monasteriis vettibulum, seu, versatile tympanum erit; primum ad communem januam; secundum in colloquiorum loco, vulgo parlatorio; tertium in ecclesia ad altaris ornamentorum transitum; quartum denique in loco ad sacrum pœnitentiæ tribunal, seu, confessionale designato. Velatæ semper erunt religiosæ, cum externis e locis, vel ab ipsis concionatore aut superiore, perspicere poterunt. Ita quoque se habebunt quæ medicum aut superiorem comitantur cum monasterium ingrediuntur. Religiosæ nec fructus, nec flores, nec crustula vendent. Non doni quidquam largientur; ac ne eleemosynam quidem ad monasterii seu januam seu versatile tympanum erogabunt; sed pecuniam, triticum aut ejusmodi alia personis pietate præstantibus tradent, ut ea in pauperes, alibi quam ad monasterii fores, ipsæ distribuant. Sæcularibus negotiis se religiosæ non immiscebunt.

XII.

De rebus ad pia Loca spectantibus.

Hospitalium aliorumque plorum locorum administratores animo reputabunt sibi pauperum, viduarum, orphanorum, cæterarumque miserarum personarum impositam curam esse, suamque se omnem operam ad ea, quibus eadem indigent, conferre debere, tamquam demandatæ provincie rationem Christo Domino reddituros, qui in persona pauperis delitescit. Hospitalium, quæ expositis infantibus addicta sunt, administratores nutricibus non plures pueros tradent, quam lacte alere possint, ne, eorum culpa, iidem fame pereant. Invigilabit episcopus, ut foundationis leges, quæ in pluri-

bus pijs domibus obtinent , accurate ſerventur , in eas ſcilicet quicumque earumdem legum vi recipi debent , recipiantur , nec admittatur eorum quiſpiam qui ab iisdem arcentur.

XIII.

*De Formula ad annuntiandam Eleemoſynarum
Colleſtam.*

Formula hæc in eo eſt poſita , ut parœciæ fidelibus annuntietur fore , ut ſtata die eorum eleemoſynæ colligantur , additis ad eosdem cohortationibus , ut ea ipſa die ad eccleſiam ſe conferant , ibique , quidquid pro ſuis ſinguli facultatibus poterunt , libenti animo tribuant , Chriſti Domini in pauperum perſona nutriendi cauſa. Jubentur parochi in peculiarem codicem vagos mendicantes referre , qui in eorum parœciis extiterint , in eoque eorumdem nomina & natale ſolum deſcribere ; quam iidem vitam quoad religionis exercitationes agant ; ſuum , necne , catechiſmum calleant ; an miſſam dominicis feſtiſque diebus audiant ; an conſitentur & an communicent per anni ſpatium. Eos adigent , ut parœciæ catechiſmo dominicis & feſtis diebus interſint.

XIV.

De eo quod ſpectat Decreta hæc.

Qui hæc decreta transgreſſi fuerint , pœnas in transgreſſores ibidem latas ſubibunt ; eademque epiſcopus quiſque in ſua proxima ſynodo indici jubebit.

V. Mediolanenſe Concilium , ann. 1579.

Concilium hoc , Maji die 7. S. Carolus una cum ſuæ provinciæ epiſcopis celebravit. Tribuitur hoc quoque ipſum in partes tres. Pars prima de rebus agit , quæ fidem ſpectant , & undecim capita continet ; altera , capitibus triginta , curam , diligentiam , charitatem , remedia , circumſpectiones & cætera quæ peſtis tempore ſervari debent , admodum fuſe deſcribit ; tertia , viginti capitibus , id complectitur , quod ad Ordinis Sacramentum refertur. Hæc porro
animad-

animadversione digniora nobis in his capitibus visa sunt. In primæ partis tertio dicitur opus fore episcopi, de scripto, venia, tum ut vendantur, tum ut emanantur carnes, aut quævis alia ciborum genera quibus per Quadragesimam vesci non licet. In ejusdem partis capite sexto, presbyter cui benedicenda domus demandabitur, perficere jubetur, ut ex ea tollatur quicquid christiana familia indignum est, malique omnes libri flammis devoveantur. Ejusdem partis caput nonum Sacerdotem jubet communionem fidelibus in missa tribuere, statim atque ipse pretiosum Sanguinem sumperit; ita nihilominus, ut eam etiam extra missæ tempus tribuere possit; cum autem eam proxime post missam tribuet, sibi casulam & manipulum detrahat; & cum eandem tribuet alio tempore, superpelliceo & stola indutus sit, pluviali vero, si episcopus; ex antiquissima, ut S. Ambrosius refert, consuetudine, qui communionem percepturi sunt, respondeant *Amen*, postquam Sacerdos dixerit: *Corpus Domini nostri Jesu Christi*, &c. Additur pium morem esse in locis pluribus institutum, ut ne morti addicantur rei, qua ipsa die in viatici modum communicarunt. In altera parte, jubentur episcopi, non solum se fugæ non dare pestis tempore, sed nihil intentatum relinquere, suis ut ovibus spiritalia & temporalia, quæcunque in eorum potestate fuerint, subsidia comparent; indicere jejunia, preces, publicas processiones in quibus sub sacco & cilicio, aperto capite nudisque pedibus incedetur; hortari populos, ut confiteantur & communicent, postquam peccatis omnibus quæ eos tam singulari beneficio indignos redderent, ex animo nuntium remiserint; Confirmationis Sacramentum conferre; bonæ voluntatis confessarios & concionatores quoscunque nancisci poterunt, ad opem parochis ferendam accire; conjunctoque cum magistratibus consilio, perficere, ut ægrotantibus nihil desit, seu quoad alimenta, seu quoad remedia & subsidia quæcunque pro multiplici cujusque indigentia parari poterunt. At, quamvis episcopi & parochi semper esse parati debent suam pro suis ovibus vitam dare, non negligent iidem tamen, suo erga infectos ministerio fun-

gentes, congruis omnibus circumspectionibus uti. Eorum confessiones ad aliquam a lecto distantiam audire poterunt, vel eos etiam, si fieri possit, ad fenestram, ad januam, in vestibulum aut in aream accire; eandemque circumspectionem, ut iisdem communionem præbeant, adhibebunt. Poterunt etiam vestes non ultra genua productas ferre, ac remediis uti quæ medici in pestem approbant. Sacerdos qui extremam unctionem aut Sacramenta cætera infectis tribuit, ab eorum commercio qui bene valent, ad dies aliquot abstinebit, ne metum iisdem incutiat. Episcopus cruces & altaria erigenda curabit in triviis, ubi Sacerdotes qui sacrum ibidem facient, suo satis officio facere censebuntur, perinde ac si in ecclesia celebrarent. Non impotentur eidem vehiculo mortui viventesque, aut qui vere peste correpti, quique de ea tantum suspecti sunt. Statim ac Sacerdos cui peste laborantium cura est, ea quempiam ictum audierit, ad eum visitandum se conferet, eique haud cunctatus pœnitentiæ Sacramentum, viaticum & extremam unctionem ministrabit, quia sæpenumero infecti, cum minus videtur esse timendus locus, ex templo moriuntur, ac ne minima dilatio periculo caret. Cernitur in tertia parte sollicitudo quam episcopi in seminariis instituendis præferre debent, eorum examen qui in ea ingressuri sunt, animi contentio ad perficiendum, ut sui status sanctitati consentaneam clerici vitam agant, & pietate quæ ædificationi sit, divina officia omnesque sui ministerii functiones obeant.

VI. Mediolanense Concilium, ann. 1582.

S. Carolus habuit Maji die 10. concilium hoc. Continet illud capita unum & triginta iis similia quæ in præcedentibus concilia occurrunt, semperque ad ecclesiasticæ disciplinæ redintegrationem. Septimum etiam concilium ad ann. 1585. indixerat S. Præful; at eum, quominus illud celebraret; impediit mors qua ann. 1584. e vivis ereptus fuit. Quæ habuit numero sex, hebdomadas fere tres sibi singula vindicabant, plurium constitutionum causa, quas S. Archi-

Archiepiscopus una cum suffraganeis episcopis in iisdem e-
debat.

Concilium Toletanum, ann. 1565.

Christophorus de Sandoval, Cordubensis episcopus, tam-
quam provinciæ episcopus senior, præfuit concilio huic
quod 8. Septembris die ann. 1565. pontificatus Pii IV. anno
sexto, & regni Philippi II. Hispaniarum regis decimo, in
cathedrali ecclesia gloriosæ Assumptioni B. Virginis dedica-
ta apertum fuit. Dividitur in sessiones tres. Prima conti-
net Tridentini concilii super provincialium conciliorum ce-
lebratione decretum, fufamque fidei professionem, nomine
Symboli fidei. Altera quæ in eadem ecclesia habita est, die
dominica Januarii 13. ann. 1566. qui pontificatus Pii V.
primus fuit, unum supra triginta disciplinæ decreta conti-
net quorum priora novendecim quæ episcopos eorumque
ministros spectant, residentiam suosque supra greges vigi-
lantiam, modestiam & simplicitatem in supellectile ac vesti-
bus, in mensa frugalitatem, in habendis synodis & peragen-
dis visitationibus diligentiam, de avaritiæ suspitione, tum
quoad se, tum quoad officarios quibus utuntur, evitanda
sollicitudinem iisdem commendant. Decretum vicesimum
vigilias coetusque nocturnos in ecclesiis, sub excommuni-
cationis poena prohibet. Vicesimum primum ludos etiam
vetat, qui in ecclesia edebantur Innocentium festo die,
itemque puerilem episcopi electionem quæ solemnibus qui-
busdam diebus in cathedralibus & collegiatis ecclesiis usui
erat, & generatim, omnia spectaculorum ludorumque ge-
nera Christianæ religionis majestate prorsus indigna. Vice-
simum secundum, excommunicationis indicta poena, cleri-
cos in sacris ordinibus constitutos prohibet ullam alterius
sexus personam, cujuscunque demum ætatis & conditionis
fuerit, manu aut ex equo ducere. Vicesimum tertium om-
nes in sacris itidem ordinibus constitutos ecclesiasticos om-
nesque beneficiarios jubet constitutiones episcopis præscrip-
tas servare, quod ad modestiam, simplicitatem & frugali-
tatem attinet. Vicesimum quartum executionem decreti
conci-

concilii Tridentini super Parochorum examine, & viceſimum quintum decreti de reſidentia executionem mandat. Viceſimum ſextum parochis præcipit, ut perpetuo degant in eo parœciarum loco qui erit ad obeundas parochialis miniſterii functiones aptior. Viceſimum ſeptimum jubet, ut epiſcopi eccleſias erigant in parœciis quarum incolæ ita diſperſi ſint, ut nonniſi difficulter ad ſuam parochialem eccleſiam, dominicis feſtiſque diebus, convenire poſſint, quo in hiſ reœens erectis eccleſiis miſſam commode audire & Sacramenta percipere iisdem liceat. Viceſimum octavum vult cathedralium & collegialium eccleſiarum præbendarios quibus demandata eſt ſacræ Scripturæ explicatio, ſuorum auditorum captui ſe accommodare, iisque utilem in modum exponere Scripturæ loca quæ ad Sacramenta, ad fidei articulos & ad conſcientiæ caſus referuntur. Viceſimum nonum mandat, ut cathedralium aut collegiatarum inſignium eccleſiarum dignitates & canonicatum dimidia pars magiſtris tantum aut doctõribus aut licentiatis in theologia vel in jure canonico tribuantur. Triceſimum epiſcopis præcipit, ut reſidentiam ab omnibus cathedralium & collegialium eccleſiarum canonicis, ſecundum Tridentini concilii decreta, ſervatam velint. Triceſimum primum pronuntiat eum tamquam de tacita vel expreſſa ſimonia ſuſpectum ſpectandum eſſe qui, abſque apoſtolicæ Sedis venia, aliquam ex beneficii quod reſignavit, fructibus partem acceperit, eumque qui eandem ei, licet voluntarie, tribuerit.

Tertia ſeſſio quæ die 25. Martii ejusdem anni habita eſt, viginti octo quæ ſequuntur, decreta continet.

1. Aderunt epiſcopis publica archivã in quibus omnes tabulæ quæ ad eorum jura pertinent, ſervabuntur.

2. Epiſcopi tonſuram non conferent niſi iis quibus ſtatim poſt tonſuræ receptionem beneficium ſuppetet, iisve qui ſtudebunt, ut ad ulteriores ordines ſuſcipiendos ſe comparent, aut iis denique qui ad alicujus eccleſiæ ſervitium deſignabuntur.

3. Parochi & quicunque ad populorum institutionem præpositi sunt, difficiles involutasque controversias, & quicquid ostentationem redolet, evitabunt; facillique, simplici extirpandisque vitiis accommodata ratione Evangelium explicabunt, ita scilicet, ut virtutum amorem & usum inspirent.

4. Canonicus qui magistralem præbendam possidet, cui prædicandi onus additum est, huic officio non deerit, quoties, ex episcopalibus mandatis, eidem subest.

5. Parochi aliive clerici qui ordinarii examen subierint, catechismum pueris, in ecclesia, paulo post meridiem, dominicis festisque diebus singulis, tradent.

6. Omnes canonici aliique ecclesiastici qui in cathedralibus, collegiatis, omnibusque generatim ecclesiis extiterint, in solemnī missa communicabunt, nisi sacrum & ipsi faciant, in Natali Domini, Feria quinta hebdomadæ sanctæ, Paschatis, Pentecostes, S. Petri, Assumptionis, omnium Sanctorum ecclesiæque patroni diebus.

7. Episcopi & quicunque id juris obtinent, clericos punient, qui frivolis sermonibus, animi avocatione & immodestia divinum officium turbant.

8. Tridentini concilii decretum, quoad manuales distributiones, servabitur.

9. Servabitur etiam Tridentini concilii decretum alterum quod certis quibusdam ordinibus cujusmodi sunt presbyteratus, diaconatus & subdiaconatus, certos quosdam canonicatus addici jubet, ut proinde canonicus qui præbendam subdiaconatui addictam possidet, subdiaconi officium obire debeat, & sic porro.

10. Omnes canonici aliique clerici cathedralibus aut collegiatis ecclesiis mancipati interesse debent officiis omnibus, ab initio ad finem usque, eam secus poenam subituri, ut distributiones amittant officiis addictas quibus defuerint, aut ad quæ serius venerint, aut e quibus ocysus exierint.

11. Operam dabunt episcopi, ut ne ecclesiarum musica impediatur, quominus pronuntiata psalmorum eorumque omnium

nium quæ canuntur, verba auribus excipiantur; & imprimis cavebunt, ne ecclesiarum musice profanas theatri, amoris aut belli cantilenas imitetur.

12. & 13. Canonici non nisi bis in hebdomada capitulum habebunt; & ad illud, qui voce carent, non admittentur.

14. Theologales, poenitentarii, parochi nec vicarii provisores episcopi, nec visitatores, nec ordinarii aut delegati omnium generatim appellationum iudices esse poterunt.

15. Laici, seu viri, seu feminæ, divinorum officiorum tempore, chorum non ingredientur.

16. Cavebunt ordinarii, ne parochiani suam parochialem ecclesiam deferant, ut alio se transferant; quod si contigerit, quin impediri possit, derelicta ecclesia non desinet ita servari, ut in ea dominicis festisque diebus missa dicatur, nullus licet parochianus ibidem esset.

17. Ordinarii fument e decimis, quo pauperes ecclesias reparent, & quicquid ad divinum servitium requiritur, iisdem suppedient.

18. Clerici in sacris ordinibus constituti, & beneficiarii nec laicorum oeconomi, nec in civili foro procuratores erunt, præter quam quibus in casibus per jus licet.

19. In clericos concubinarios per beneficiorum quæ possident, privationem, ordinarii procedent.

20. Cum episcopus, per officii aut beneficii privationem, canonicorum quempiam, ob crimen, punierit, ei capitulum gerenda negotia demandare, aut quicquam e capitulari mensa tribuere non poterit.

21. Presbyteri qui simplicia beneficia in parœcia possident, confessariis in titulum officii ejusdem parœciæ optulari debent, Quadragesimæ & jubilæi tempore.

22. Visitatores ab episcopis designati scholæ magistros & magistras adigent, ut e religionis elementis aliquid suos quotidie pueros edoceant.

23. Episcopi non eximent residentia beneficiarios clericos id petentes, ut ad aliquam universitatem, studiorum causa,

causa, se conferant, nisi cum certi erunt eos beneficiarios studiis idoneos esse.

24. Fideles non faciunt Paschalis communionis officio satis, si suis in parœciis per Paschales dies quindecim, aliove quod sancta Sedes aut jus statuerit, tempore non communicant.

25. Nec religiosæ suis e monasteriis, nisi gravissimum mortis periculum immineat, egredi, nec externæ personæ, extra necessitatis casus in jure expressos, in eadem ingredi possunt.

26. Taurorum spectacula quæ publice in circo vel alibi exhibentur, votorum materies esse non possunt; populus ergo ea vovere non potest; & vota, quæcunque in id fierent, nulla sunt, licet jurejurando firmata essent. Clerici qui ejusmodi spectaculis aderunt, pro ordinarii arbitratu punientur.

27. Instituent episcopi seminaia e Tridentini concilii mente.

28. Eligentur, in unaquaque parœcia, docti, prudentes, idonei pique viri qui de abuibus reformandis inquirant, eosque ad synodum referant.

Concilium Mechliniense, an. 1570.

Concilium hoc Julii die 11. an. 1570. inchoatum, & Julii die 14. ejusdem anni absolutum fuit. Ei Michael Rhytovius, Yprensis episcopus, tamquam e provinciæ episcopis senior, Antonii Perrenotii, Mechlinienlis archiepiscopi, *Cardinalis de Granvelles* vulgo dicti, nomine præfuit. Initio statim recepta Tridentina synodus, promissa Papæ obedientia, damnatæ omnes hæreses, æque peculiariter, quas Tridentina synodus anathemate perculerat; deinde vero editæ constitutiones plures quas peculiares tituli complectuntur. Horum primus qui sacramenta spectat, continet capita novem.

I. Nullæ recipiuntur nutrices, quin eas loci, in quo earumdem domicilium est, parochus, de scripto, catholicas

esse testetur. Jurabunt hæc se, cujusque hebdomadæ sabbatis singulis, propriis parochis declaraturas mulierum nomina & cognomina, quibus ipsæ parturientibus adfuerint, earumdemque filiorum numerum, parochorum autem erit, intra dies quindecim, id episcopo significare, cum matrum nomine & cognomine, quæ non suos filios baptizandos curaverint; & id quidem, suspensionis indicta poena.

2. Opera dabitur, ut, intra dies decem, pueri, quicunque baptizati non sunt, baptizentur, &, quicumque idonei sunt, erudiantur.

3. Unus tantum patrinus & una matrina, ut summum, aderunt, qui ad baptismales fontes infantem teneant.

4. Mulieres post puerperium ad ecclesiam venient, ubi Deo gratias agant & missam audiant.

5. Parochi in peculiarem codicem referent omnium nomina, quorum confessiones per quadragesimale tempus audierint; & in hoc ipso codice religiosi describenda curabunt eorum nomina, quibus ipsi a confessionibus fuerint; parochi vero ad sacramenta, adeoque ad matrimonium ipsum, & ad sepulturam eos tantum admittent quorum nomina hoc in codice scripta fuerint.

6. Nullus confessarius, extra necessitatis casum, a casibus episcopo reservatis absolvet; perficientque episcopi, ut publica poenitentia, ob peccata publica, reviviscat.

7. Sanctum Sacramentum non nisi perraro & in publicis necessitatibus, processione in modum, gestabitur, ne ejusmodi processionum crebrior usus observantiam imminuat, quæ huic augusto sacramento debetur.

8. & 9. Parochi, quoties sanctum viaticum aut extremam unctionem deferent, stola & superpelliceo induti erunt.

Titulus alter qui ordinarios afficit, continet admodum brevia capita quinque, quæ conditiones tantummodo complectuntur quibus de more opus est, ut quispiam ad ordines recipiatur; videlicet, de studio, vita & moribus testimonium, præcedens examen, ejus qui ad sacros ordines adspirat, beneficium aut patrimonium.

Titulus tertius id continet, capitibus septem, quod ad sponsalia & matrimonium refertur.

1. Populum sæpe monebunt parochi clandestina matrimonia a Tridentino concilio nulla declarata esse.

2. Eos easve rennent in matrimonium conjungere, quos ad hunc statum suscipiendum coactos scient; idque illis ab officio, & beneficio suspensionis indicta poena.

3. 4. & 5. Si, qui sponsalia & matrimonium inire volunt e distinctis parœciis sunt, loci parochus, ubi sponsalia inita fuerint, alterum de re certiore faciet in cujus parœcia matrimonium ineundum est; & ambo enuntiationes peragent, ut moris est; atque id otiane fiet consciis contrahentium decanis duobus, si ad alios decanatus, & episcopis duobus, si ad alios episcopatus pertinent.

6. Alienigenas, ignotos, erroneos in matrimonium parochi non conjungent, sine eorum episcopi, de scripto, venia.

7. Cum matrimonium, vetitis temporibus, annuente episcopo, contrahetur, nullum in eo nuptiale convivium aderit.

Titulus quartus de officio cultuque divino, septendecim capitibus, agit.

1. Qui choro adesse debent, divinum officium dicent præscriptis horis, graviter, integre, distincte, religiose, magnaque cum observantia, ita nihilominus, ut inter solemnes dies & cæteros discrimen ponant.

2. Manuales distributiones episcopus ita digeret, ut quæ matutino, majori missæ & vespers addictæ sunt, minorum horarum distributionem insigniter superent, quin tamen parva sit, ut negligatur.

3. & 4. Nemo distributiones lucrabitur, nisi cum, matutino quidem cæterisque horis singulis ante primi psalmi finem, missæ vero ante primam collectam adfuerit, ibique consistat ad finem usque, contrario statuto quolibet nihil obstante, quod in casibus tantum a jure concessis locum habebit, ut cum quispiam abest ob ecclesiæ negotia, infirmitatis causa, &c.

5. Archidiaconi, pœnitentarii, & generatim quicunque obeunt officia quæ eorum dignitatibus aut præbendis addita sunt, quorumve opera episcopus utiliter utitur, ob ecclesiæ aut capituli negotia occupati censentur, & distributionibus frui debent, perinde ac si ipsi reapse choro præfentes adefsent.

6. Eadem erit eorum ratio qui, officii tempore, missam dicunt, modo se paulo post ad chorum conferant, quam sacrificium absolverint.

7. E. legendis & universim ex omnibus officii partibus episcopi expungent, quicquid pias aures offendere posset, verbo, quicquid correctione indigebit.

8. Distributionibus privabuntur, & si forte reciderint, gravius punientur, qui profana legent; aut dormient, aut garrient, missæ vel officii tempore.

9. Ab omni quoad eos insultatione abstinabitur, qui feri ad chorum venerint.

10. Cantores, organorum aut campanarum pulsatores qui canent pulsabuntve lascivos modos, multam solvent *decem suserorum*, aureorum nempe solidorum decem; ac si reciderint, trudentur in carcerem, atque aliter etiam punientur, prout episcopo visum fuerit.

11. Nullum in ecclesiis convivium, nulla negotiatio, nulla civilium & profanarum rerum proclamatio tolerabitur.

12. Cauponæ, divini officii & sermonis tempore, non nisi iter agentibus aperientur; ibique, per idem temporis spatium, non ludus aderit, non choreæ.

13. Nullus Sacerdos sæcularis aut regularis missam dicet privatis in domibus, sed solum in ecclesiis aut oratoris ab episcopo designatis.

14. & 15. Episcopi manualium altarium usum, itemque missæ bis eadem die dicendæ consuetudinem interdident.

16. In canonicarum horarum recitatione, nemo non ad Pii V. Bullam se conformabit.

17. Episcopus, suppetias eidem ferentibus canonicis duobus quorum unus ab ipso, alter a capitulo selecti erunt, reformabit statuetque, in statutorum & cæremoniarum ne-

gotio, quicquid pietati, ecclesiae pulcritudini, populi quæ adificationi congruere iudicabit.

Titulus quintus adhibet capita quinque, ut festa recenset, quæ in Mechliniensi provincia servantur, utque omne servile opus, itemque nundinas & mercatus per eos dies interdicat.

Tituli sexti duo tantum capita sunt. In primo fit jejuniorum quæ in Mechliniensi provincia obligant, enumeratio; enuntiatur in altero locum fore abstinentiæ, per totius diei spatium, festo die S. Marci & Rogationum diebus, quibus jejunandum saltem ad prandium usque.

Septimus titulus exhibet super imaginibus capita tria, quæ sequuntur.

1. Tollentur e templis aliisque sanctis locis picturæ, statuarum & aulæ quæ ethnicorum fabulas representant, ut satyros, faunos, firenes, therminos & nymphas; perinde fiet, ad lascivas, obscenas aut superstitiosas figuras quod attinet.

2. Nihil ejusmodi ad ornandum sanctum Sacramentum aut reliquias adhibebitur.

3. Ab ecclesiasticorum domibus quoque & hortis similes omnes imagines statuarumque amovebuntur.

In octavo titulo qui super indulgentiis versatur, concilium fideles monet, ne fidem addant libellis quibusdam qui in plateis & mercatibus etiam cum privilegio venduntur, qui scilicet profusas indulgentias ob leves aut superstitiosas causas promittunt, præsertim vero cum pollicentur effectum certum, causa exempli, quempiam gladii aut igniarum fistulæ ictibus lædi non posse; non item posse aqua mersum aut peste infectum perire; fore, ut certo quispiam a purgatorio liberetur. Idem iudicium de indulgentiis ferendum est, quæ certo cuidam missarum & precum numero addictæ dicuntur.

In nono titulo qui de superstitionibus agit, edicitur superstitiosum esse usum aliquem, cum ei tribuitur effectus qui nec naturalibus causis, nec Dei verbo aut Ecclesiae doctrina nititur.

Decimus titulus qui episcopos & eorum officia spectat, renovat, capitibus quatuor, Tridentini concilii super his argumentis decreta.

Undecimus titulus qui ad episcoporum sigilla pertinet, instaurat & ipse Tridentini aliorumque plurium conciliorum statuta super necessitate expediendi gratis omnes gratias quæ conceduntur, salvis laudabilibus consuetudinibus quæ eorum ministros sinunt modicum pro collata opera salarium accipere.

Decimus secundus de ecclesiæ ministris eorumque residentia titulus Tridentini pariter concilii, super hoc negotio, statuta, novem capitibus, renovat.

Titulus decimus tertius de christianæ reipublicæ decanis, parochis & eorundem officiis, Tridentini concilii, sub eodem argumento, sanctionibus addit nonnulla, continetque capita duodecim.

Titulus decimus quartus idem præstat capitibus quinque, de clericorum vita & honestate; itemque decimus quintus capitibus tribus, de eorundem correctione.

Decimus sextus qui super quotidianis scholis tria, & decimus septimus qui super scholis dominicis capita novem continent, nihil aliud faciunt quam repetunt superiorum conciliorum statuta super institutionibus quæ tradendæ pueris quotidie in consuetis scholis, & per omnes dominicos dies in scholis quæ in eisdem dies institutæ sunt. Eadem occurrit per capita duo repetitio in decimo octavo titulo de seminariis; & per capita quatuor in decimo nono de unionibus; itemque per capita septem in vicesimo de ecclesiasticorum bonorum locatione & conservatione.

Titulus vicesimus primus, capitibus undecim constans, Tridentini concilii, super regularibus & monialibus, decreta renovat, eorumque executionem mandat.

Vicesimi secundi tituli capita duo, super litteris apostolicis & iudicibus delegatis, in eo collocantur, ut hi delegati iudices nominentur quibus exhibendæ dispensationes a sancta Sede impetratæ ad incompatibilia beneficia possidenda.

Titulus viceſimus tertius uſuram pupillorum tutoribus & curatoribus, aliisque pariter interdicit.

Titulus viceſimus quartus de viſitationibus tantummodo renovat, capitibus duobus, Tridentini concilii ſuper hoc argumento conſtitutiones.

Concilium Rothomagenſe, ann. 1581.

Habituſ fuit concilium hoc Rothomagi, in metropoli-
tana Eccleſia, a cardinali Carolo Burbonenſi, episcopis om-
niumque capitulorum deputatis ex ejus provincia adſistenti-
bus. In eo editi canones ſeu conſtitutiones undecim,
capitulorum nomine.

Capitulum primum, ſuper fide & religione verſatur, fi-
deiſque profeſſionis formulam continet.

2. De divino cultu generatim agit, qui in eo eſt poſitus,
ut perfecto corde Deus diligatur, ergaque eundem amor
verbis & operibus oſtendatur, inſiſtunt concilii patres; qui
deinde feſtorum dierum profanationes prohibent, quæ ſunt
per nundinas, negotiationem, licentioſiorem vitæ rationem,
violentiā, luxum, vetitos ludos, choreas, inhoneſtas
cantilenas, &c.

3. Quod de Sacramentis agit, Sacerdotes vetat ſine ſur-
perpelliceo, ſine ſtola & ſine talari veſte confeſſio-
nes audire. Prohibet etiam, ne Calviniſtæ qui ad Ec-
cleſiæ ſinum redeunt, iterum baptizentur, tametiſi miniſter,
dum iis baptiſmum tribuit, in animo non habuerit eos ba-
ptizare, ut iisdem peccata remitterentur. Omnes verbi
miniſtros jubet ſuper confirmationis Sacramento populum
erudire; episcopos autem in peculiaribus ſuarum diœceſeon
partibus illud ſæpe conſerre.

4. Quod agit de miſſæ ſacrificio, Sacerdotibus lethalis
peccati reis mandat, ut, antequam ſacrum faciant, con-
feſſionem edant, & quicquid altari inſervit, admodum apte
ac nitide teneant.

5. Super matrimonio verſatur, & vult populos de clan-
deſtinorum matrimoniorum nullitate moneri; tres futuri
matrimonii enuntiationes peragi; ſponſos triduo ſaltem an-

te quam matrimonium contrahant, confessionem edere & communionem percipere. Matrimonium vetitis temporibus ac vetitis in gradibus, itemquem concubinatum prohibet.

Speñtat 6. episcopos & capitula. Episcopi qui omnium oculis expositi sunt, quemadmodum sunt ipsi præpositi, ut alios perspiciant expendantque, supra omnem reprehensionem esse debent, bonorumque operum splendore tamquam astra emicare, ut omnibus qui eos contemplantur, exemplo sint. Sciant, oportet, se, non ut in luxu omnibusque commoditatibus vivant, quas divitiæ comparant, sed ut per omnis generis curas, sollicitudines & labores Dei gloriam augeant. Nihil in eorum persona, familia, mensa, vestibus, supellestile se prodere debet, quod non simplicitatem, frugalitatem, vanitatum contemptum, de Dei negotiis studium exhibeat.

Cathedralium ecclesiarum canonici debent, & ipsi ad regulas exacta vita inter alios omnes ecclesiasticos eminere. Sacrum facient dominicis festisque diebus singulis, atque adeo sæpius. Non deferent sericas vestes, & coronam veteri usui consentaneam gestabunt. Non in eadem cum feminis domo degent; accurate residebunt, & Basileensis concilii, quoad divinum officium, decreta servabunt.

7. Agit de episcoporum officiis. Episcopi est consecrare Ecclesiæ ministros, ecclesiasque ipsas cum iis rebus omnibus quæ indigent consecratione; populis qui ejus jurisdictioni subsunt, invigilare, eos veluti manu ducere, eos judicare, eos visitare. Neminem ordinibus initlabit, quin requisita testimonia omnesque toties in conciliis repetitæ conditiones eidem suppetant. Acriter in simoniam quoad beneficiorum resignationes & provisiones cæteras invehetur; suasque assidue visitationes peraget, ut in tota diocesi fidem incolumen servet, errorem extirpet, suo bonos mores præsidio foveat, & malos corrigit, denique populos ad pacem, innocentiam, religionis exercitationem in omni vita servandas hortetur.

8. De parochorum cæterorumque presbyterorum ac de parochianorum officiis. Suis in parœciis, e verbis decretorum Tridentini concilii super residentibus, parochi resident bunt, suum ut gregem pascant ducantque in iustitia & veritate, charitate, castitate, modestia, simplicitate. Omnes peculiari parœciæ addicti presbyteri debent, præsertim dominicis festisque diebus, ei deservire; & parochianos ipsos, regularum ratione habita, suarum parœciarum officiis, per eos sanctos dies, interesse necesse est.

9. De monasteriis. Abbates eorumque priores electivi, seu regulares, seu commendatarii, etiam exempti, possessionem non inibunt, quin, apud episcopum, fidei professionem ediderint. Bonorum ad monasteria pertinentium administrationem Catholicis tantum tribuent. Suam religiosi regulam, & peculiariter, obedientiæ, paupertatis, castitatis vota, communemque in mensa, vestibus, clausura vitam servabunt. Religiosæ, quoad corpus & quoad animum, Deo se unice dedent; non erunt otiosæ, non garrulæ, non curiosæ, sed ad precem assidue, diu noctuque.

10. De ecclesiastica jurisdictione. Concilium sæculares iudices monet, ut clericos ad ecclesiæ iudices in causis per sanctos canones notatis remittant.

Mandat XI. ut publicæ scholæ & semina ad ecclesiasticos in scientia & pietate educandos instituuntur.

Concilium Remense, ann. 1583.

Cardinalis Ludovicus Guisus, Remensis archiepiscopus, habuit concilium hoc in suis archiepiscopalibus ædibus, sub Gregorii XIII. pontificatu & Henrici III. regno. Provinciæ episcopi, spectatique alii plures viri adfuere cœtui. In hoc editi, capitulorum in modum, canones viginti septem.

1. *De Fide catholica.* Fidei professionis formulam continet.

2. *De divino Cultu.* Docebunt suum singuli pastores populum, ut Deo in Spiritu & veritate serviat. Vocabunt ad ecclesiam per æris campani sonum qui alius erit pro

solemnitatum discrimine. Ibi laici & clerici modeste se habebunt; atque hi posteriores concinent psalmos, & ita quidem, ut admodum distincte pronuntient & pausas servant. Nomen Jesu proferentes, & dicentes *Gloria Patri*, &c. caput aperient flectentque. Nullæ prorsus novæ imagines, sine episcopi nutu, in ecclesiis ponentur.

3. *De Breviario, Missali & Manuali.* Episcopi, canonicis duobus opem ferentibus, ex his libris expurgent, quicquid catholicæ doctrinæ, mortuæ puritati, historiæ veritati contrarium iisdem inesse possit.

4. *De Diebus Festis.* Populi suis in parœciis, dominicis festisque diebus, missam, sermonem & vespervas audient. Paschatis, Pentecostes & Dominici Natalis diebus a sua nemo parœcia, sine iusta causa, ac sine proprii parochi venia, recedere poterit. Confraternitates dominicis diebus suos cœtus non habebunt, parochialis missæ tempore, nec in ea presbyter panis & aquæ benedictionem peraget.

5. *De sortilegiis aliisque rebus christianæ Pietati contrariis.* Punientur qui sacræ Scripturæ verba profanabunt, iis abutentes ad scurrilates, ad obtreptiones, ad veneficia, ad superstitiones, ad sortes, ad infames libellos. Qui matrimonio officiant, divini & horoscoporum eductores excommunicatione plectentur.

6. *De Sacramentis.* Omnes verbi ministri populos edocebunt de Sacramentorum numero & natura, de eorum institutionum causis, de eorundem virtute, effectis, utilitate, deque dispositionibus quas quisque ad eadem accedens afferre debet.

7. *De Baptismate.* Parochi pueros baptizare non differant; arguentque vehementer parentes qui perficere cunctantur, ut iis baptismus conferatur. Non fumentur in paternos aut maternas hæretici, religiosi aut religiosæ. Cavebit parochus, ne baptismalis aqua immunda sit; nec æra campana pulsari aut organa tangi sinet, nisi postquam infans baptizatus fuerit, in lætitiæ argumentum ob adoptionem quæ eum Dei filium efficit.

8. *De Confirmatione.* Divini verbi ministri monebunt fideles, ne confirmationis Sacramentum negligant; illudque episcopi crebro administrabunt.

9. *De Pœnitentia.* Parochi & concionatores monebunt sæpe fideles fuorum eos lethalium peccatorum veniam obtinere non posse, nisi ea, cum necessariis dispositionibus, omnia & singula approbato sacerdote confessi fuerint.

10. & 11. *De Eucharistia.* Parochi & concionatores hortabuntur permovebuntque fideles, ut persæpe, qua par est, pietate communionem suscipiant & missam audiant. Omnes ad evangelium & præfationem erecti stabunt. Missam dicent sacerdotes dominicis festisque diebus, atque adeo sæpius; at nunquam extra ecclesiam aut oratoria approbata.

12. *De Ordine.* Sacramentum ordinis, quod prædicandi, baptizandi, Christi Domini Corpus consecrandi, & peccata remittendi potestatem sacerdotibus tribuit, eos sanctos esse debere satis admonet.

13. *De Matrimonio.* Vicefimæ quartæ Tridentini concilii sessionis decretum, quoad matrimonium, servabitur.

14. *De Extrema Unctione.* Ægrotantes qui in periculo versantur, præveniet parochus, ut extremæ unctionis sacramentum ad eos deferat, eosque, postquam illud suscepint, quam sæpissime poterit, visitabit, ut iisdem solatium & robur afferat. Movebit etiam episcopos charitas, ut ad eos invisendos, iisdemque episcopalem benedictionem tribuendam se conferant; bonaque hæc officia præfules erga personas pias, præ cæteris, exercebunt.

15. *De Sepulturis.* Perficient parochi, ut in Christifidelium funeribus emicent simplicitas & modestia. Sepelient pauperes gratis, & publicis peccatoribus sepulturam negabunt.

16. *De Seminariis.* Erigent episcopi seminaria, delectosque viros eorum moderationi præficient.

17. *De Clericis in universum.* Clerici non erunt seu procerum œconomi, seu coloni, seu ebriosi, seu concubinarij, seu lufores, seu venatores; sed casti, modesti, erga pauperes benefici, ita in rebus omnibus comparati, ut aliis exemplo sint.

18. *De Regularibus eorumque Monasteriis.* Vetus disciplina in monasteriis, quoad fieri poterit, restituetur. In ea ingredi cogetur nemo; in eadem nemo donis aut blanditiis trahetur; id consilii nemo nisi ob integerrimas causas inibit; arcebitur illinc otium, & ibidem vota tria, regula, communis vita fideliter servabuntur.

19. *De Parochis.* Suis in parœciis assidue residebunt; nec otiosa erit eorum præsentia, sed, quoad institutionem & exemplum, parochianis utilis.

20. *De Capitulis & Canonicis.* Nemo in canonicorum album recipietur, quin fidei professionem, ex formula a Pio IV. præscripta, ordinario & capitulo præsentibus, edere jubeatur. Gratis canonici recipientur; residebunt aderuntque accurate omnibus officiis induti superpelliceo, villosio amiculo, vulgo mozzetta, omnibusque suæ dignitatis notis.

21. *De Episcopis.* Sedulo episcopi, quæ eorum nominis significatio est, suis gregibus invigilabunt. Assidue residebunt, seque dedent sanctorum librorum studio, quorum lectio eorumdem quoque mensam condiet. Pro populo orabunt; suis eum sermonibus erudient & hortabuntur; eundem ad pietatem omnemque virtutem suo ipsorum exemplo pertrahent, & humaniter excipient, quia plus interdum roboris est in charitate & suavitate ad corrigendos reos, quam in potestatis nervis & auctoritatis pondere.

22. *De Simoniacis & Confidentariis.* Denuntiabuntur excommunicati, beneficiis, siquæ possident, spoliati, aliisque possidendis inepti.

23. *De Usura.* Usurarii restitutioni subsunt; eos parochi, singulis dominicis diebus, excommunicatos denuntiabunt. Clerici usurarii deponentur.

24. *De Jurisdictione.* Laici judices remittent ad ecclesiam causas quæ ad ejus jurisdictionem pertinent; nec ad secularia tribunalia se sistent clerici, nisi quibus in casibus id jus patitur.

25. *De Visitatione.* Altero quoque anno, episcopi suam quam late patet, diocesim vel ipsi per se, vel per alios visitabunt.

26. *De*

26. *De Synodo diocesana.* Eam episcopus quotannis habebit. Ad hanc non nisi stola & superpelliceo induti parochi accedent.

27. *De Concilio provinciali.* Tertio quoque anno, provinciale concilium habebitur.

Concilium Burdigalense, an. 1583.

Antonius Sanfacci Præpositus, archiepiscopus Burdigalensis, habuit una cum suffraganeis concilium hoc. In eo edita decreta triginta sex iis similia quæ superiora concilia ediderant. Viceſimum nonum caput quod de usura & illicitis contractibus agit, usurarios contractus & rationes quæ ad palliandam usuram adhibentur, fuscæ persequitur. Extat super seminariis articulus, qui novem capita continet.

1. Seminaria amplo in loco, & cathedrali ecclesiæ, quam fieri poterit, proxima construi jubet; in iis præterea cappellam in quam seminaristæ quotidie convenient missam audituri & oraturi, commune dormitorium, &, in ægrotantium gratiam, valetudinarium adesse vult.

2. Clericorum in seminarium admissionem episcopo reservat. Aliqua deformitate insignes, aut mutilati ne ad examen quidem recipientur; cæteri vero subduntur examini super natalibus, super moribus, super indole, super scientia, & ingenii vi; quicumque comperientur ad litteras, vel ad pietatem inepti, rejiciuntur; qui autem idonei comperiti fuerint, jurare jubeuntur se ecclesiasticum statum non relicturos, seminarii superioribus obsecuturos, ejusque statuta servaturos.

3. Seminarii superior cæteri que presbyteri erunt selecti viri, graves, prudentes, omnibus virtutibus exornati, ad easque sermonibus & exemplis inspirandas apti.

4. Seminariorum œconomi & procuratores erunt intelligentes, accurati, vigilantes, fideles, integri.

5. Seminaristæ, moniti se imprimis de pietate & religione sollicitos esse debere, quotidie, hora quarta, e cubili surgent, horæ dimidium in capella orationi tribuent, ibique parvum B. Virginis Officium recitabunt, pariterque Litanias,

tianis, vespere, simul omnes, antequam cubitum eant, & conscientiæ examen peragent; confessionem edent & communionem suscipient singulis mensibus; eorum unus lectionem obibit mensæ tempore.

6. Seminaristæ semper bini simul exhibunt, nunquamque sine superioris venia; nullas scribent aut accipient litteras quæ non transierint per hujus manus; extra seminarium non comedent, nec cubabunt; se mutuo, ne joci quidem aut oblectationis in modum, tangent; graves erunt modestique, & silentium semper servabunt, præterquam duarum relaxationis horarum spatio, quæ iis conceduntur, una post prandium, post coenam altera.

7. Libros tantum suo statui consentaneos legent; impudicorumque librorum ignorabunt nomina ipsa. Studiosius accuratiusque ad eam theologiæ partem, quæ conscientiæ casuum decisionem spectat, & ad parvos sermones, mensæ tempore, prout singulis congruet, habendos incumbent.

8. Tametsi seminariorum superiores suos alumnos tamquam filios quos Christo Domino gignunt, diligere, & amoris potius quam metus causa, ad bonum excitare debeant, eosdem tamen inexorabiles esse necesse est, cum id agitur, ut impediatur, ne in eorum seminaria irrepant perturbatio ac depravatio, & absque miseratione, seminaristis expellere, qui cæteris nocere possent, cujusmodi sunt desidiofi, refractarii, arrogantes & impudentes, mendaces, maledici, mussitatores, irreligiosi, distracti, qui seminarii constitutiones nullo non momento temporis violant, garuli, impudici.

9. Quoties ordinatio peragetur, seminarii superior episcopo tradet eorum e suis seminaristis nomina, qui, ætatis, pietatis & scientiæ ratione habita, ad ordinum aliquem promoveri poterunt.

Concilium Turonense, ann. 1583.

Habitu fuit concilium hoc partim Turonibus, seu Cæsaroduni, mense Majo an. 1583. & partim Andegavi, Septembri mense ejusdem anni, a Simone Maillæo, archiepiscopo

loopo Turonensi, suffraganeis in societatem adhibitis. In eo edita decreta unum & viginti.

1. Anathemate plectitur quicumque regis potestatem quæ non nisi a solo Deo est, obtrectare audet, ejusque justis sanctionibus parere pertinaciter renuit.

2. Rogatur Papa, ut ab hæresi absolvendi facultatem episcopis eorumque magnis vicariis, officialibus & pœnitentiariis concedat. Rogatur itidem rex, ut Tridentinum concilium indici jubeat.

3. Omnes beneficiarii suam fidei professionem apud episcopum ejusve magnos vicarios edent.

4. Hujus professionis fidei formula transcribitur.

5. Pii IV. & Pii V. in simoniacos & confidentiarios Bullæ renovantur.

6. Infantes recens nati, quamprimum fieri poterit, in ipsorum parocciis, baptizabuntur.

7. Nec infantes qui septem annorum ætatem nondum attigerint, nec adulti, quin antea confessi fuerint, confirmabuntur.

8. Missa in privatorum hominum domibus non dicetur. Super altari nihil præter Sanctorum reliquias & Missale ponetur. Non dicentur, in eadem ecclesia, privatæ missæ, majoris missæ tempore; nec profanæ res pro concione annuntiabuntur.

9. Clandestina matrimonia, quæque intra prohibitos gradus sunt, interdicuntur.

10. Eædem annuntiationes edentur in eorum gratiam, qui sacros ordines suscipere, eorumque qui matrimonium contrahere voluerint.

11. Dominicis festisque diebus, non ea venia dabitur, ut sit nundinis, mercatibus, ludis, choreis, comœdiis locus. Novæ reliquæ, sine requisitis solemnibus formis, populorum venerationi non exponentur. Crux & imagines sordidis in locis, vel ubi frangi & pedibus conteri possunt, non relinquentur.

12. Episcopi, utpote a Spiritu Sancto præpositi, ut, tanquam Apostolorum successores, Dei ecclesiam regent,

in id assidue ac sedulo intumbent, suos ut populos institu-
ant, ut altaria & ecclesias consecrent aut reconcilient, ut
ordinent, ut confirment, ut suam quisque dioecesim visi-
tent, ut præstantiorum virtutum assidua semper exempla
præbeant.

13. Non minus accurati erunt canonici, ut satis omni-
bus obligationibus faciant, quas sancti canones iisdem im-
ponunt, cujusmodi sunt ad divina officia assiduitas, mo-
destia, & secessus, animi ad studium contentio, &c.

14. Parochi residebunt suis in parœciis, ut sermonibus
& exemplis suum singuli gregem pascant, ei sacramenta ad-
ministrant, eundemque ad virtutem trahant. Omnes cleri-
ci generatim voluptates, spectacula, choreas, convivis &
mundi societates averfabuntur & respuent.

15. Laici, dominicis festisque diebus, missam & officia,
in suis quisque parœciis audient; &, ne ab iis avertantur,
prætexentes se missæ ac divinis officiis in ecclesiis cæteris
interesse; in cathedralibus, collegiatis & monasteriorum ec-
clesiis, magna missa & vespere non dicuntur, nisi post pa-
rœciarum missam & vespas. Mulieres & puellæ nunquam
ad ecclesiam venient, quin modeste testæ & velatæ sint,
nedum aperto ac cincinnis onusto capite, nec sine aliis ad
scandalum nuditatibus. Dicent omnes Christifideles suum
Benedicite, antequam ad mensam sedeant, suamque gratia-
rum actionem, cum cibum sumpserint.

16. Religiosi secundum suas singuli regulas vivent. Nos
deferent aut alterius coloris habitum, quam regula patitur,
aut annulum, aut galerum, seu intus, seu foris; non e-
gredientur soli; breves erunt eorum capilli & tonsura ma-
gna; in suas singuli cellulas post completorium secedent;
in dormitoriis silentium servabunt, ibique ponentur lampa-
des, quæ per totam noctem ardebunt. His non arma, nec
aves aut canes ad venationem erunt. Clausa semper erunt
eorundem claustra.

17. Quicumque puellam aut mulierem cogent religioni,
suis ingratis, nomen dare, vel eidem se dedere volentem
impedi-

impedient, excommunicationi perinde suberunt. Eadem in eos poena, qui religiosam violaverint.

18. Ecclesiastici, qui suis in Ecclesiis aut cœmeteriis hæreticos sepulturæ dederint, in excommunicationem majorem incident. Nemo prope altare majus humabitur; omnesque foveæ ad sex aut quinque saltem pedes ab eodem aberunt. Excipluntur ab hac regula episcopi, parochi & fundatores,

19. Officiales erunt presbyteri, quique bene audiant, & canonici juris periti sint. Archidiaconi & quicumque visitationis jure gaudent, hanc in ecclesiis quæ ab iisdem pendent, quotannis ipsi peragere non desistent.

20. Alienari non poterunt ecclesiæ bona nisi quibus in casibus per jus licet, solemnibusque, quibus opus est, adhibitis formulis.

21. Tot eriguntur seminaria & scholæ, quot in variis diocæsisbus requirentur.

Concilium Bituricense, ann. 1584.

Reginaldus Beaunesius, archiepiscopus Bituricensis, habuit, septembri mense, cum suis suffraganeis concilium hoc, in quo editi canones numero plures, qui titulis quadraginta sex continentur, & a superioribus conciliis, Tridentino peculiariter ducti sunt.

Concilium Aquense in Provincia, seu Aqui-sextiensis, an. 1585.

Alexander Canigianus, archiepiscopus Aqui-sextiensis, concilium hoc una cum suæ provinciæ episcopis celebravit, in eoque quadraginta tres de disciplina canones, & Tridentino cæterisque antecedentibus conciliis depromptos, vulgavit. In nono capite quod de iis agit, quæ eucharistiæ sacramentum spectant, tabernaculum dicitur e puro auro pretiosisque lapillis, si fieri potest, esse debere; ibidem quoque ad apicem tabernaculi, imago Christi Domini e sepulcro resurgentis, aut lancea ad latus perciti, aut cruci affixi ponenda dicitur. In eo capite, quod super poenitentiae Sacramento versatur, præcipitur, ut sacerdos a confessionibus semper sedeat, dum confessiones audit, quicumque

que fuerit poenitentium , seu virorum seu feminarum gradus. Caput in quo de extremæ unctionis Sacramento sermo est , mandat , ut parochus qui illud administrabit , secum quam plurimos poterit , presbyteros sumat.

Concilium Mexicanum , an. 1585.

Petrus Moya de Contreras , archiepiscopus Mexici , quæ novæ hispaniæ metropolis , concilium hoc cum suis suffraganeis habuit , in eoque edidit constitutiones numero plurimas ad Indorum usum , qui christianam fidem susceperant. Constitutiones hæ continentur libris quinque , tribuuntur in peculiare titulos , & pene omnes ducuntur tam ex Tridentino , quam e pluribus aliis conciliis pluribusque synodis , Hispaniæ imprimis , Italiæ & Galliæ ; cujusmodi sunt , inter alia , concilia , Toleti , Granatæ , Valdoleti , seu Valisoleti , Hispalis , Burgorum , Laterani , Bononiæ , Mediolani , Arausionis , Remorum , Aureliani , Antissioduni , &c.

Concilium Tolosanum , an. 1590.

Cardinalis Franciscus Joyosæ , archiepiscopus Tolosanus , habuit , suis cum suffraganeis , mense Majo , concilium hoc , in eoque edidit statuta complura , quæ tribuuntur in partes quatuor. Harum prima complectitur titulos octo ; 1. de fidei professione ; 2. de episcopis ; 3. de capitulis ; 4. de parochiis ; 5. de presbyteris & reliquis clericis ; 6. de concionatoribus ; 7. de vicariis foraneis ; 8. de monialibus.

Continet pars altera titulos quindecim ; 1. de Sacramentis , & rebus ad ea pertinentibus ; 2. de baptismo ; 3. de confirmatione ; 4. de poenitentia & confessione ; 5. de eucharistia , sanctaque communione ; 6. de missarum celebratione ; 7. de ordinis sacramento ; 8. de matrimonio ; 9. de extrema unctione ; 10. de cura mortuorum , de eorum sepulcris eorundemque funeribus ; 11. de reliquiis imaginibusque Sanctorum ; 12. de indulgentiis ; 13. de vetitis dapibus , earumque dispensationibus ; 14. de festis diebus ; 15. de votis & peregrinationibus.

Tertia pars exhibet titulos septem ; 1. de ecclesiis , capellis , altaribus & ejusmodi rebus aliis ; 2. de oratoriis ad
publi-

publicas vias sitis ; 3. de scholis & confraternitatibus Christianæ doctrinæ ; 4. de universitatibus & collegiis ; 5. de seminariis ; 6. de hospitalibus aliisque locis piis ; 7. de confraternitatibus & societatibus.

Quarta pars e titulis sexdecim conflata est ; agit horum 1. de excommunicatione ; 2. de ecclesiastica jurisdictione ac de judiciario episcopi foro ; 3. de usu & alienatione bonorum ecclesiæ ; 4. de decimis & obligationibus ; 5. de simonia & confidentia ; 6. de provisione & cessione beneficiorum ; 7. de residentia ; 8. de visitatione ; 9. de jure patronatus ; 10. de inquisitione ; 11. de libris prohibitis ; 12. de hæreticis , magis , veneficis & astrologis ; 13. de blasphemia ; 14. de usuris ; 15. de testamentis & legatis piis ; 16. de exemptis & privilegiatis.

Hæc omnia statuta seu constitutiones eædem propemodum ac præcedentium conciliorum sunt. In titulo de episcopis , jubentur hi domesticos suos adigere , ut sæpe confiteantur communicentque , & quotidie missam audiant , iisque , saltem maxime solemnibus diebus festis , suis ipsi manibus communionem tribuere. Statuitur in capite de canonicis , ut qui aliquam officii partem concinere debent , in cantu , ad punctum & accentum usque , accurati & concordēs sint. Mandatur in capite de parochis , ut qui vel quinque tantum presbyteros suis in parœciis habent ; bis in hebdomada , super catechismo Romano , superve conscientiz casibus collationes ibidem edant , ad easque singulos suarum parœciarum clericos vocent. Caput de mortuorum cura vetat eorum quempiam in terram deferri noctu aut majoris missæ tempore , vel in ecclesia sepeliri ; eos per horas viginti quatuor , antequam sepeliantur , custodiri jubet ; nec sine episcopi venia , eorundem funebres orationes editas vult. De vetitis cibus caput enuntiat caseum , butyrum , ova , carnem , sine episcopi de scripto venia , per Quadagesimam neminem vendere posse. De collegiis caput claustrum per brevem precem quæ flexis genibus recitabitur , inchoari & finiri jubet.

Concilium Avenionense, an. 1594.

Franciscus Maria Tarruggius, archiepiscopus Avenis ac deinde cardinalis, habuit cum suæ provincie concilium hoc. Animadverti in eo potest confurum puerorum paternos & maternos iis perinde atque dem parentibus nihil donare debere, ne id his pueris sit, ut confirmationem pluries suscipiant; secundis benedictionem tribuendam non esse; missam semper diu, quoad fieri poterit, in eaque nunquam pluries septem, vel, ut summum, novem collectas dici oportere ei semper clericum, siquidem fieri potest, non autem cum deservire debere; necesse fore, ut vasa in quibus & aqua ad sacrum faciendum ponentur, e vitro, non e stanno sint; ut semper accensi cerei duo ante ex Sanctorum exuvias adiant; ut ne canes ad ecclesiam capti; ut ne feminae placentas aut flores iis exhibui in ecclesiam ingrediuntur, quod ex festis quibus diebus facere consueverunt; ut presbyteri quidem omnes saltem dominicis festisque diebus sacrum faciant, cetero clerici quotidie illud audiant.

Concilium Aquilejense, an. 1596.

A Francisco Barbaro, Aquilejensi patriarcha, habita una cum suffraganeis hoc provinciale concilium; in quovendecim edita constitutionum capita, quæ superiorum conciliorum decretis concinunt.

~~~~~

CONCILIA

SÆCULI DECIMI SEPTIMI

~~~~~

Concilium Mechlinense, an. 1607.

Matthias, archiepiscopus Mechliniensis, concilium suffraganeis adstantibus, celebravit. Continet

de disciplina constitutiones plures , quæ tribuuntur in titulos viginti sex iisque geminæ sunt , quas antecedentia concilia jam ediderunt. Caput septimum tituli quinti de Pœnitentiæ Sacramento , confessionis apud certum quemdam solummodo confessarium edendæ promissionem , licet jurejurando firmatam , tamquam a ratione & æquitate alienam , nullam declarat. Tituli decimi quarti secundum caput Sanctorum imagines compositas ornatasque e mundi usu , seu in ecclesiis , seu in processionibus , tolerari vetat. Viceßimi quinti tituli caput alterum , pauperum quidem parentes per eleemosynarum subtractionem , cæteros autem per alias pœnas adactos vult , suos ut filios ad catechismum mittant.

Concilium Narbonense , an. 1609.

Ludovicus de Vervins , archiepiscopus Narbonensis , habuit cum suis suffraganeis concilium hoc. In eo edita quadraginta octo constitutionum ad disciplinam spectantium capita , quæ sæpius in præcedentibus conciliis repetitæ leguntur. Dicitur in sexto capite Sanctorum reliquias solummodo in extrema necessitate , & ex episcopi expresso mandato ad infirmos deferri licere. Decimum quartum prohibet musicen , risus , ludos , deambulationes , & oscula in ecclesia , infantium baptismi tempore. Idem patrilinos & matrilinas vetat quidquam filioliis eorumve parentibus dare ; damnatque execrandam consuetudinem ponendi super altari pueros recens baptizatos , ut eos patrini & matrilinæ , numeratâ pecunia vel aliter , redimere jubeantur. Decimum octavum mandat , ut presbyter qui communionem tribuit , crucis signum super unoquoque communicante statim edat , atque ei communionem tribuerit , eundemque vetat , excommunicationis indicta pœna , ab iis , seu viris seu feminis quibus communionem sua ipse manu tribuerit , quidquam petat. Decimum nonum feminis interdicit , non solum ne missæ deserviant , sed etiam ne altare , ubi ea dicenda , præparent. Viceßimum sextum jubet episcopum quotidie missam audire , eamque saltem dominicis festisque diebus omnibus dicere ; atque , his ipsis diebus , saltem majori missæ & ve-

ſperis intereſſe, ſemperque majorem quam cæteros preſbyteros tonsuram ferre, quippe quem multo longius quam hoſ a terrenis curis abductum eſſe neceſſe eſt. Triceſimum nonum vetat quidquid in eccleſia ſcandalum afferre aut riſum movere poteſt, ut prophetas aut paſtores, Dominici Natalis nocte repræſentare; ſybillarum vaticinia canere, imitari columbæ volatum Pentecoſtes die, &c. Nulla prorſus animalia ad eccleſiam ducentur, vel ea Deo, in ejus miniſtrorum perſona, offerendi animo, ac ſi cui fuerit voluntas hæc, oblata animalia parochus extra eccleſiam recipiet. Eos paſtoreſ communionem privabunt, & ſeculares judices ſevere punient, qui eccleſiæ, preſbyterorum aut religioſorum veſtibus abutentur, ut alienam ſpeciem ſimulent, aut irreverentias perpetrent & mimicos ejusmodi jocos edant. In quadageſimo primo luxus, vanitas, ſericæ veſtes, in iisquæ quivis alius quam niger color, ſaltationes, epulæ, ſpectacula, arma, pilæ, talorum, alearum ludus omnis, quæcumque demum in factis aut dictis dedecent, eccleſiaſticis interdiciuntur.

Concilium Senonenſe, an. 1612.

Senonenſe provinciale concilium, die 13. Maji an. 1612 a cardinali Perronio, archiepiſcopo Senonenſi, Lutetiæ Pariſiorum habitum fuit. In eo damnatus *Traſtatus de Po-teſtate eccleſiaſtica & politica*, ab Edmundo Richerio, theologicæ Pariſienſis facultatis Syndico in lucem editus, tamquam plures propoſitiones, expoſitiones & allegationes falſas, erroneas, ſcandalo obnoxias, ſchiſmaticas & hæreticas continens, quin tamen, inquit concilium, regis & regiæ coronæ juribus, itemque Gallicanæ Eccleſiæ juribus, immunitatibus & libertatibus derogaretur. Idem opus damnatum præterea fuit, iisdem inuſtis infamiæ notis, a provinciali concilio quod Aquis-Sextiis in Provincia, eodem anno, Maji die 24. celebratum.

Concilium Burdigalenſe, an. 1624.

Cardinalis de Sourdis, archiepiſcopus Burdigalenſis, habuit, Septembri menſe, concilium hoc. Episcopopi, ejus ſuffra-

suffraganei, adfuere cœtui cum canonicis pluribus, quos eorum corpora delegaverant, & cum theologiæ doctoribus bene multis. In hoc editi canones plurimi, qui viginti, duobus capitibus continentur.

PRIMUM CAPUT:

De Fidei Professione.

Continet caput hoc professionis fidei formulam, quam Tridentinum concilium & Pii IV. Constitutio præscribunt. Continet præterea canones duodecim, qui concionatores, pastores, beneficiarios, professores, scholæ magistros, typographos jubent hanc fidei professionem edere, ejusque geminum actum sua manu firmatum ordinario relinquere.

II.

De Fidei Propagatione.

1. Episcopi seligent tot idoneos sollicitosque divini verbi præcones, quot singulorum diœceseos ratio postulaverit, ut errores & vitia de medio funditus tollant.

2. Operam dabunt, ut iis necessaria ad victum comparent.

3. Eos e presbyteris sæcularibus & regularibus deligent.

III.

De divinis Officiis.

Omnes parochi alique ecclesiastici in divini officii recitatione & sacramentorum administratione consensionem servabunt, & Pauli V. Rituale sequentur.

2. Puri erunt sacerdotes, ut angeli, ad missam celebrandam, seduloque custodient, quidquid quoad hanc rem in superiore Burdigalensi concilio præcipitur.

3. & 4. Nullus sacerdos suam privatam missam dicet solemnis missæ tempore; omnesque populum de obligatione monebunt cui subest, ut, dominicis festisque diebus, suarum parœciarum missæ & officiis intersit.

5. Eleemosynæ nullæ prorsus in ecclesia, quod ad tem-

*poralia pertinet, erogabuntur; eas solum extra erogari licebit, cum populus egredietur.

6. Presbyteri sæculares aut regulares non amplius sibi patrem aut matrem, patrinum aut matrinam eligent, cum primo sacrum facient.

7. Nec rumor, nec garrulitates, nec deambulationes, nec choreæ, nec ludi, nec representationes, nec mendicantes in ecclesiis tolerabuntur.

8. Altaria non tangent laici, nec in presbyterorum sedibus feminae se locabunt.

9. Nulla ecclesiæ parietibus contigua domus extruetur; & illinc, itemque a cœmeteriis arcebitur quidquid ad negotia, vel ad fori rumorem verget.

10. Operam dabunt episcopi, ut omnes suarum dioceseon reliquias ad veritatis leges exigant, eas in peculiarem codicem referant; easdemque decentibus arcis includi & fidelium venerationi exponi jubebunt.

11. Episcopi unius est calices consecrare.

IV.

De Festis.

1. 2. 3. & 4. Festis diebus nec nundinae nec mercatores habebuntur; sed potius parochi ex cathedra legent explicabuntque Sanctorum vitam, quorum fides ipsis diebus memoria celebrabitur. Episcopi confraternitates, quæ reformari non poterunt, interdicit. Suae quisque dioceseos Sanctorum Proprium ab idoneis viris edendum curabunt.

V.

De Sacramentis.

1. Rubricæ, quod ad baptismi conferendi rationem attinet, servabuntur; & parochi, itemque concionatores identidem populum de forma docebunt, quæ ad sacramentum hoc valide administrandum necessaria est.

2. Neque veto iidem negligent populo tradere quidquid ei de confirmationis sacramento sciendum est, hortarique patres

pâtres & matres , dominos dominasque , ut eam suis a filiis domesticisque suscipiendam curent.

3. Parochi , concionatores & confessionarii monebunt fideles , ineunte potissimum Quadragesima , de obligatione cui subsunt , ut in Paschate apud proprios parochos confessionem edant , suisque in parœciis communionem suscipiant.

4. Eos quoque monebunt , ut , alte ad reverentiam compositi , sanctum viaticum comitentur , cum ad infirmos feretur , precesque pro iisdem fundant.

5. Ostendent episcopi sollicitudinem de confraternitatum institutione , quæ eo spectant , ut qua modo dictum est ratione , sanctissimum Sacramentum comitentur.

6. & 7. Nemo , sine episcopi approbatione , poenitentiae sacramentum administrabit ; & super hac re servabitur Gregorii XV. Bulla cujus initium : *Inscrutabili Det Providentia.*

8. Parochi sacrique oratores sæpenumero fideles monebunt , ut ea animi & corporis dispositione , quæ eorum humilitatem exhibeat , ad poenitentiam accedant. Non eorum confessiones audient , qui arma deponere recusabunt ; acriterque feminas arguent , quæ se fucis illinunt , vanisque ornamentis onerant.

9. 10. & 11. Curabunt episcopi , ut ad paschale officium mendicantes adigant , qui ad ecclesiarum fores consistunt. In suis cathedralibus ecclesiis poenitentiarios instituent. Impedient , ne confessiones noctu & ante auroram audiantur.

12. Ad extremam unctionem quod attinet , id servabitur quod in superiore concilio præscriptum fuit.

VI.

De Ordine.

Continet caput hoc super ordinibus singulis , superque ordinandorum qualitatibus canones duodecim , quos Burdigalensis concilii patres e superioribus conciliis se depromis-
se testantur , quosque proinde inutile foret hoc loco repeti. Nos quidem id unum animadvertimus , duodecimum canonem sub interdicti poena , prohibere capitulis quæ , sedis episcopalis vacantis tempore , in episcopi jurisdictionem suc-

cedunt, ne dimissorias litteras ad suscipiendos ordines, ante annum, aliis tribuant, quam iis qui necesse habent se ad ordines promovendos curare, beneficiorum causa quæ jam obtinent, aut inibi sunt, ut obtineant.

VII.

De Matrimonio.

Caput hoc continet canones septem, quos pariter Burdigalenses patres ex aliis conciliis se duxisse declarant: *Placuit nobis eadem, quæ a sanctis canonibus & sacrorum conciliorum decretis hac de re sunt constituta, innovare.*

VIII.

De Episcopis.

Canones undecim qui hoc in capite continentur, eo rediguntur, ut episcopos de obligatione moneant cui subsunt, ut supplectilis simplicitate, mensæ frugalitate, a consanguineis, quos locupletare non debent, avocatione, charitate erga pauperes, viduas, orphanos, in carceribus detentos, omnesque miseros homines quos, quacumque demum ratione possunt, solari, defendere, levare, juvare debent, suæque ad prædicandum, hortandum, arguendum per suavitatem cui firmitas admixta sit, ad confessiones, peculiariter quadragesimali tempore audiendas, & ad dioceses suas visitandas assiduitate, suis singuli diocesani, forma veluti quadam, parentes & pastores sint.

IX.

De Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Canonicis & Capitulis.

Canones quindecim quos complectitur caput hoc, nihil sunt aliud quam eorum renovatio, quæ alia concilia in hanc rem ediderunt.

X.

De Parochis.

Extant hoc in capite canones octo qui, perinde ac superiorum

riorum conciliorum canones , commendant parochis , ut singuli sibi concreditum populum erudire & ad virtutem exemplo trahere , ei sacramenta administrare , ecclesiæque bona facta tecta servare studeant. Addunt oportere , ut ordinarii , etiam invitis parochis , novas parœcias erigant iis in locis in quibus degentes parochiani non poterunt , sine gravi incommodo , se ad parœcias jam institutas conferre , ut ibi sacramenta suscipiant & divinum officium audiant,

XI.

De Pastorum Residentia.

Hujus capitis canones sex super pastorum residentiae necessitate , superque poenis in eos , qui non resident , a jure latis versantur. Quicumque ad beneficium contendit quod residentiam postulat , primum omnium apud episcopum & collatores cæteros jurare debet fore , ut ipse ibidem assidue resideat.

XII.

De divini verbi Prædicatione.

Nemo prædicabit , quin eidem episcopi , de scripto , approbatio suppetat. Erunt omnes concionatores scientia & virtutibus commendabiles , edoctique de multiplici sacrae Scripturae sensu , de apostolicis traditionibus , de patrum operibus. Parochi qui non erunt ad prædicandum a natura facti , satis habebunt Tridentini concilii catechismum e cathedra legere , suisque parochianis virtutes quas sectari , & vitia quæ fugere debent , ob oculos ponere. Concionatores eo potissimum operam conferent , ut Evangelium , Sym-
bolum , Orationem dominicam , Salutationem angelicam , Decalogum , Sacramenta , Cæremonias , solemni-um Festorum Mysteria , & officia cujusque status propria explicant. Laud tamquam certum statumque Adventus antichristi , aut extremi judicii tempus proponant desinientque. Non falsa miracula , non quidquam apocryphi venditabunt ; nec magis ad ornatos omnibusque numeris absolutos sermones habendos animum applicabunt ; in id potius incumbant , ut ad

evellenda radicitus vitia appoſite apteque dicant. Atque hæc quidem canonum undecim duodecimi capituli ſumma eſt.

XIII.

De Vita & Honeſtate Clericorum.

Caput hoc quod e ſeptem canonibus conſtat, anterioribus ſuper hac materia canonibus aliquid addit. Pronuntia-
tur, in primo canone, alienum preſbyterum qui in dioceſin venerit, ibidem ultra menſem commoraturus, addicen-
dum eſſe parocciæ in qua miſſam dicat, quin eidem liberum ſit eam alibi dicere, ut, quomodo is ſe gerat epiſcopo pa-
rochus rationem reddere poſſit. Vetat canon tertius, ne
parochi ſuorum parochianorum patrini ſint, hortaturque
preſbyteros cæteros, ut id officii cum ſuis tantum conſan-
guineis aut affinibus obeant.

XIV.

De iis qui ad beneficia promovendi ſunt.

Infſtaurat caput hoc, canonibus tribus, ſtatuta vetera ſu-
per eorum examine quibus beneficia conferri debent.

XV.

De Simonia & Confidentia.

Caput hoc, canonibus quinque, pœnas renovat aggra-
vatque, quas tot concilia totque ſummi Pontifices in ſimo-
niacos & confidentiarios tulerunt.

XVI.

De Seminariis.

Mandat caput hoc decreti executionem, quod de Semi-
narium erectione præcedens aliud Burdigalenſe concili-
um ediderat.

XVII.

De Monaſteriis.

Continet caput hoc canones quinque. Dicitur, in pri-
mo, regulares parochos aliosque qui beneficia poſſident qui-
bus

bus adjuncta est animarum cura, in iis residere debere. Dicitur, in secundo, abbates aliosque quibus id privilegii est, ut mitram & pastorem baculum ferant, intra suorum tantum monasteriorum ambitum iis uti posse. Mandat tertius, ut religiosi vagantes puniantur a locorum episcopis, ubi fidem comperti fuerint; quartus, ut super prælatione disputationes, quæcunque in sæculari & regulari clero subortæ fuerint, ab episcopis finiantur; quintus, ut nec cœnobium, nec ecclesia, nec collegium, nec congregatio sæcularis aut regularis, absque episcopi consensu, fundari possit.

XVIII.

De Prioratibus & Capellis.

Hujus capituli canones octo spectant prioratum & capellarum visitationes quas episcopi peragere debent, ut ibidem omnia in ordinem redigant.

XIX.

De Sanctimonialibus.

Renovat caput hoc, canonibus quinque, statuta vetera super religiosarum clausura, postulantium examine, & excommunicationis poena in eos easque lata, qui puellam aut viduam inter religiosas nomen dare coegerint, aut religionem amplecti volentes impedierint, ne voti compotes fierent.

XX.

De Sepulturis.

Hujus capituli canones sex iidem reipsa sunt ac quos alia concilia, quod ad sepulturas in ecclesiis & cœmeteriis attinet, ediderunt.

XXI.

De Visitatione.

Caput hoc ex canonibus quatuor conflatum mandat, ut superioris Burdigalensis concilii canones super episcoporum, archidiaconorum aliorumque ad quos id juris pertinet, visitationibus fideliter in executione ponantur. Addit, in pri-

mo canone , episcopos , quotannis , coenobia viſitatu-
 quæ non ſunt in congregationibus , atque adeo ea ipſa , quæ
 in iisdem ſunt , cum regula ibidem nulla prorsus ratione ſer-
 vabitur.

XXII.

De provinciali Concilio & de Pœnis.

Caput hoc quod complectitur canones octo , mandat , ut
 provinciale concilium , tertio quoque anno , celebretur , &
 canonum violatores pœnis a jure latis puniantur.

Concilium Conſtantinopolitanum , an. 1638.

Cyrillus Berrhæenſis , Conſtantinopolitanus patriarcha ,
 concilium hoc habuit contra Cyrillum Lucarum , qui ejus
 in Conſtantinopolitana Sede præceſſor fuerat. Hic Cyrillus
 Lucar , homo , ſi quis alius , maxime negotioſus & ad tur-
 bas factus , ineunte ætate , Germaniam peragraverat , ibi-
 que Proteſtantibus ſe devinxerat , quorum animi ſenſa & do-
 ctrinam in Græciam detulit. Cum is Conſtantinopolitanus
 patriarcha evaſiſſet , Calvinistarum errores ſtatim docere coe-
 pit , & fidei confeſſionem ad eorum dogmata conformatam
 edidit , quæ , Belgico Oratore operam dante , Genevæ im-
 preſſa fuit. Super hoc , nimirum Confeſſione , verſatur
 concilium quo de loquimur in præſentia. In hoc ea cum
 ejusdem auctore damnata & anathemate percuſa eſt. Parthe-
 nius , Cyrilli Berrhæenſis , in Conſtantinopolis patriarchatu ,
 ſucceſſor , in eandem urbem congregavit , menſe Majo an.
 1643. concilium alterum quod præcedentis concilii judicium
 confirmavit , articulosque Confeſſionis Cyrilli Lucari rursus
 proſcripſit dirisque devovit. Hujus concilii decretum , in-
 ſcriptum *Confeſſio orthodoxa* , in Moldaviam a patriarchæ Par-
 thenii legatis allatum , ibidem in concilio confirmatum fuit ,
 quod , eo ipſo anno , Gias , ſeu , Jaſſi celebravit , ubi etiam
 typis mandatum fuit. Quicunque e Græcis deinceps ſcrip-
 ſerunt , Confeſſionem hanc cum elogio memorarunt ; eſt
 ea ſane ex eo capite animadverſione digna , quod patefacit
 Græcæ Eccleſiæ ſententiam ſuper Proteſtantium erroribus ,
 quos damnat.

P R A G M A-

PRAGMATICÆ
ET
CONCORDATA.

S. LUDOVICI
PRAGMATICA SANCTIO,

*Quæ jus ordinariis servat, ut de Beneficiis statu-
tuant, quæ pertinent ad eorum Collationem,
Præsentationem, &c.*

P R O O E M I U M.

LUDOVICUS DEI GRATIA FRANCORUM REX,
Ad perpetuam rei memoriam, pro salubri
& tranquillo statu ecclesiæ regni nostri, necnon
pro divini cultus augmento, & Christifidelium
animarum salute, utque etiam gratiam & auxi-
lium omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac
protectioni regnum nostrum semper subjectum
extitit, & nunc esse volumus) consequi vlea-
mus, quæ sequuntur, hoc edicto coniunctissimo
in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

ARTICULUS I.

PPRIMO, ut ecclesiarum regni nostri prælati, patrones, &
beneficiorum collatores ordinarii jus suum plenarium
(alias plenarie) habeant, & unicuique sua jurisdictio ser-
vetur.

II. Item, ecclesiæ cathedrales & aliæ regni nostri libe-
ras electiones, (adde, promotiones, collationes, ex Cod.
M. S. Colleg. Navar.) & earum effectum integraliter ha-
beant.

III. Item, simoniæ crimen pestiferum ecclesiam labefactans, a regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Item, promotiones, collationes, provisiones & dispositiones prælaturarum, dignitatum & aliorum quorumque beneficiorum & officiorum ecclesiasticorum (*alias* quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum & officiorum regni nostri, ut apud Rebuffum in Concord. tit. de elect. in verbo *Simoniæ*) regni nostri, secundum dispositionem, ordinationem & determinationem juris communis sacrorum conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum antiquorum Sanctorum Patrum, fieri volumus & ordinamus.

V. Item, exactiones & onera gravissima pecuniarum per curiam Romanam ecclesiæ regni nostri imposita, quibus regnum miserabiliter depauperatum extitit, sive etiam imponendas, vel imponenda levari aut colligi nullatenus volumus, nisi dumtaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, ac de spontaneo & expresso consensu nostro, & ipsius ecclesiæ regni nostri.

VI. Item, libertates, franchisias, immunitates, prærogativas, jura & privilegia per inclytæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros, & successive per nos, ecclesiis, monasteriis atque locis piis, religionis, nec non personis ecclesiasticis regni nostri concessas & concessa, laudamus, approbamus & confirmamus per præsentem.

Mandatum de Exequendo.

Harum tenore universis justitiariis, officiariis & subditis nostris, ac loca tenentibus præsentibus & futuris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, districte præcipiendo mandamus, quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attente servant & custodiant, atque servari, teneri & custodiri inviolabiliter faciant; nec aliquid in contrarium quovis modo faciant vel attentent, seu fieri vel attentari permittant, transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam, tali poena plectendo, quod cæteris cedat in exemplum. In quorum omnium & singulo-

rum

rum testimonium præsentēs litteras sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisiis, anno Domini 1268. mense Martio. (*Hæc Pragmatica Sanctio edita primo fuit an. 1228. & renovata an. 1268.*)

PRAGMATICA SANCTIO

CAROLI VII.

P R O O E M I U M.

CAROLUS, DEI GRATIA, FRANCORUM REX,
Universis præsentēs litteras inspecturis, Salutem.

§. I.

Inscrutabilis divinæ Altitudinis providentia per quam reges regnant, rerumque publicarum gubernacula possident, potestatem regiam ad hoc inter cætera ordinavit in terris, ut Ecclesiam sanctam pretioso Christi Sanguine fundatam, ejusque ministros fideliter protegeret atque tueretur, & Sanctorum antiquorumque patrum decreta saluberrima, Spiritu Dei promulgata quibus nervus disciplinæ ecclesiasticæ, salutarisque doctrinæ viget ac solidatur, sincere exequi faceret, illibateque observari; sed & speciali debito juramenti in nostri diadematis susceptione insigni, & alias ecclesiæ, regni & delphinatus nostrorum præstiti, ad id ipsum astringimur pariter & obligamur.

§. II. Cum itaque divina pietas his nostris temporibus fidelium cordibus inspirare dignata sit, ut sacrosancta generalis synodus Ecclesiæ universalis in civitate Basileensi, tam ex immediate præcedentium sacrorum Constantiensis & Senensis conciliorum generalium continuatione, decretisque & ordinatione, quam duorum Romanorum Pontificum solemnī convocatione etiam & approbatione, scilicet felicitis recordationis Martini V. & Eugenii IV. moderni, ad excolendum dominici gregis agrum, reformandumque debite in capite & in membris statum ecclesiasticum qui his diebus
indigere

indigere videtur, abundando nequitia & frigefcente hominum charitate, coadunaretur & celebraretur; ut repressis deformitatibus scelerumque regnantium enormitatibus perniciosiss, quæ in universam christianitatem, ipsorum sanctorum antiquorum patrum contemptis spretisque decretis & institutis salutaribus, multas clades, multaque discrimina (proh dolor!) iniecisse visæ sunt, divinus honor refloreret in terris, lumen catholicæ veritatis, Christo vera luce largiente, fulgeret, ecclesiasticæ libertatis conservatio subsisteret, & populus christianus salubriter regeretur ac perduceretur in salutem.

§. III. Quæ quidem sancta generalis synodus, hujusmodi deformitates in Ecclesia Dei passim in dies excrescere, & mores corruptissimos eandem inficere prospiciens, cunctis palam curavit ingerere monita salutis, ac circa prædicta, quantum cum Deo potuit, efficaciter providere; consideransque ad hæc inter alia præcipua maxime convocatam adunatamque extitisse, certa decreta certasque ordinationes & statuta solemnina fecit & condidit, quæ per suos oratores & nuntios præcipuos nobis & ecclesiæ regni & delphinatus nostrorum antedictorum præsentari fecit & exhiberi; nos plurima cum charitate & prælatos cæterosque viros ecclesiasticos, ipsamque nostrorum regni & delphinatus ecclesiam repræsentantes, maxima cum instantia exhortando & obsecrando, ut decreta, statutaque & ordinationes ab ipsa sancta synodo præmissas ob causas facta & condita recipere vellemus, etiam & acceptare, eademque, quantum nostræ regis dignitatis interest, per universum regnum nostrum & delphinatum inviolabiliter perpetuoque observari facere dignaremur.

§. IV. Quibus attente consideratis, ut viam tutiorem ac Deo gratiorem eligere valeremus, habita super his magni consilii nostri deliberatione permatura, archiepiscopos, episcopos, capitula notabilia, abbates, decanos, præpositos, cæterosque prælatos ecclesiasticos, ac divini & humani juris magistros, doctores & scientificos viros universitatum studiorum generalium, & alios de regno & delphinatu

natu nostris in maximo copiosoque numero apud nos in hac nostra Bituricensi civitate celebri, nuper convocari fecimus & congregari.

§. V. In qua quidem solempni congregatione, in capitulo Sacrosanctæ capellæ nostræ Bituricensis celebrata præfidentes, assistentibus nobis primogenito nostro charissimo Ludovico delphino Viennensi, Carolo duce Borbonii, Carolo de Andegavia Cenomanis, Petro de Britannia nepote, Bernardo comite Marchiæ, nec non Ludovico Vindocini & Guillelmo de Tanquarvilla comitibus, consanguineis nostris, pluribusque magnatibus, proceribus, & viris peritissimis ecclesiasticis & sæcularibus, de magno consilio nostro & aliis, ipsius præfati summi pontificis, nec non & sanctæ synodi generalis prædictæ solemnes oratores ad nos destinatos, super his & aliis statum Ecclesiæ Dei plurimum concernentibus, audivimus, attenteque audiri fecimus.

§. VI. Quibus ad plenum auditis, apertisque luculenter & differte per plures præfatos sacre theologiæ & juris doctores famosissimos, & exinde plurium dierum intervallis, discussis & diligenter pertractatis materiis pro parte eorundem & aliorum virorum ecclesiasticorum, ipsam nostrorum regni & delphinatus ecclesiam repræsentantium, nobis tandem extitit expositum, quod iidem zelo domus Dei, sacratissimo pignore sanguinis proprii Filii consecratæ flagrant, ad memoriam reducentes, & ante oculos sue considerationis revolventes, qualiter a primordio nascentis Ecclesiæ, in nostris regno & delphinatu, prædecessorum nostrorum, prælatorum, procerum atque fidelium, ipsorum regni & delphinatus incolarum, digne recolenda prioritas ad laudem & gloriam Dei, & ob divini cultus argumentum, ecclesias & cœnobia, aliæque loca religiosa erexit & construxit, ipsaque amplis dotavit possessionibus & privilegiis communivit; instituens in eis ministros idoneos qui suis temporibus fidem catholicam in subjectis sibi linguis & populis feliciter propagarunt; per quorum curam & sollicitudinem, virtuososque progressus ac exempla salutaria, Christi ecclesia decoratissime adulta, odoriferos fructus

ferens, usque ad postremos occidentis regionis limites effluit; ac velut sidus lucidissimum irradiavit, pulsisque procul ignorantiae & errorum tenebris, doctrinae suae lumen praeclarissimum circumfulsit ubilibet.

§. VII. Qualiter praeterea per sanctos patres priorum saeculorum, plures sacri canones & decreta saluberrima pro felici regimine status ecclesiastici, tam super electionibus, modisque ipsius Ecclesiae ministros assumendi & instituendi, quam eorum caeterorumque praelatorum salutaris directione, conditi sunt etiam & promulgati; qui quamdiu observati fuerunt, Ecclesia Dei fructus honoris honestatisque felici ubertate produxit, disciplinae ecclesiasticae vigor perstitit, religio, pietas, charitas uberius effluerunt, animi hominum in pace auctorem pietatis excoluerunt.

§. VIII. Sed (proh dolor!) damnatae ambitionis improbitas, & detestandae cupiditatis insatiabilitas, omnium malorum radix, humanitatis jura violans, ipsa salutifera sanctorum antiquorum patrum decreta paulatim coepit deferre etiam & contemnere, pedetentimque in vitia ruere. Exinde subsecutae sunt morum corruptiones, atque deformationes, status ecclesiastici dehonestationes atque decolorationes, usurpationes gravissimae, intolerabiles interpretis; & praesertim per praelaturarum, dignitatumque, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum reservationes, gratiarum ad vacatura beneficia expectativarum, a jure exorbitantium, multiplicationes, innumerabilesque concessionis, aliaeque gravissima & importabilia onera quibus ecclesiae, ecclesiasticaeque personae nostrorum regni & delphinatus praedictorum graviter afflictae, oppressae, & fere ad postremam exinanitionem redactae his diebus conspiciuntur.

§. IX. Nam ecclesiarum & beneficiorum ecclesiasticorum antedictorum peculia manus occupant indignorum nonnumquam exterorum; & plerumque dignitates ac beneficia notabiliora, & opulentiora personis conferuntur ignotis & non probatis, quae in eisdem beneficiis non resident; sicque vultus sibi commissi gregis non agnoscunt, linguam aliquando non intelligunt; quin immo animarum cura neglecta,

ita, velut mercenarii, solummodo temporalia lucra quaerunt. Sic dimittitur Christi cultus, animarum cura negligitur, subtrahitur hospitalitas, ecclesiarum jura depereunt, ruunt aedificia, populi devotio attenuatur, clerici nostrorum regni & delphinatus scientiis, & virtutibus effulgentes, qui ad christianae plebis aedificationem salutarem vocari possent, quique pro regiis & ecclesiae praedictae regni, & delphinatus publicis conciliis forent opportuni, divinarum & humanarum scientiarum studia deserunt propter promotionis congruae spem eis ablatam.

§. X. Caeterum hujusmodi reservationum & expectationum occasione, ingeritur votum mortis alienae, animarum saluti nimium praejudicabile, suscitantur lites, infinitae contentiones & rixae inter Christi ministros oriuntur, rancores & odia plerumque implacabilia nutriuntur, fovetur pluralitatis beneficiorum ambitio execrabilis; pauperes clerici innumeris personarum & rerum discriminibus subjiciuntur, & per calumniosos cavillososque indebite opprimuntur; beneficia praedecarata per litium anfractus frequenter injuste occupantur, & saepius inofficiata diutine relinquuntur; materia fovendis injustis vexationibus paratur; abusus pestiferi, horrenda specie labis simoniae respersi, committuntur; bonae indolis juvenis, qui virtuosis artibus intendere deberent, evagandi licentia praebetur; praelatis & caeteris ordinariis collatoribus suum jus atque ministerium aufertur; patronorum jura enervantur; indeque status Ecclesiae hierarchicus confunditur; plurimaeque adversus divina & humana jura in animarum perniciem, & ecclesiae regni & delphinatus nostrorum saepe dictorum oppressionem, atque conculcationem committuntur pariter & perpetrantur; sicque jura coronae nostrae depereunt damnose, & ipsorum nostrorum regni & delphinatus thesauri in extraneas regiones asportantur, sub tali forsan conjectura, ut eorundem regni & delphinatus depresso sacerdotio, exhaustoque thesauro, regnum ipsum cum delphinatu reddatur debilius in adversis.

§. XI. Quæ omnia & singula, & alia quamplurima, quæ ex præmissis sequuntur, incommoda divinæ haud dubie credenda sunt displicere voluntati, quin immo in grave nostri & ecclesiæ præfatæ nostrorum regni, & delphinatus vertuntur præjudicium, atque detrimentum permaximum. Ipsi quoque prælati & cæteri viri ecclesiastici ecclesiam nostrorum regni & delphinatus representantes, pii Ecclesiæ zelatores, matrem suam tot impuritatibus pollui ingemiscen-tes, cognoscentesque talia, stimulantibus conscientiis, ab-que gravissima Dei offensa diutius dissimulari non posse; & cognoscentes iidem prælati & cæteri viri ecclesiastici, eccle-siam prædictam nostrorum regni & delphinatus repræsentan-tes, quod super prædictorum reparatione, sacre ipsius Ba-sileensis synodi decreta provisionem congruentem videntur attulisse, præhabita inter eos multimoda diutinaque apertio-ne, discussione atque digestionem, memorata ipsius sacre Ba-sileensis synodi decreta, ordinationes & statuta aliqua sim-pliciter, ut jacent, alia vero cum certis modificationibus & formis, non hæsitacione potestatis, & auctoritatis con-dentis & promulgantis, ipsius scilicet sacre Basileensis syno-di, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus regionum & personarum sæpe factorum nostrorum regni & delphinatus congruere, convenireque congrue, jureque con-spexerunt, prout inferius annotantur & inseruntur, illico & indilate recipienda consenserunt, & acceptanda deliberave-runt. Quorum quidem decretorum tenor sequitur.

Et primo decretum per sacrosanctum Constantiense con-cilium factum & conditum, & per sacrum generale conci-lium Basileense renovatum, de auctoritate generalium con-ciliorum.

TITULUS PRIMUS.

De Auctoritate & Potestate sacrorum generalium Concilio-rum, temporibusque & modis eadem convo-candi & celebrandi.

C A P U T P R I M U M .

Decretum Concilii Constantiensis.

Frequens generalium conciliorum celebratio agri dominici præcipua cultura est, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum, errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata renovat, & vineam Domini ad frugem uberriam fertilitatis adducit; illorum vero neglectus præmissa disseminat atque sovet. Hæc præteritorum temporum recordatio & præsentium recordatio ante oculos nostros ponunt.

§. I. Quapropter hoc edicto perpetuo sancimus, decernimus, atque ordinamus, ut amodo generalia concilia celebrentur, ita quod primum a fine hujus concilii, in quinquennium immediate sequens; secundum vero a fine illius immediate sequentis concilii in septennium; & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur in locis, quæ summus pontifex per mensem, ante finem cujuslibet concilii, approbante & consentiente concilio, vel in ejus defectu, ipsum concilium deputare & assignare teneatur; ut sic per quamdam continuationem semper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur.

§. II. Quem terminum liceat summo pontifici, de fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium consilio, ob emergentes forte casus, abbreviare; sed nullatenus pro-rogetur. Locum autem pro futuro concilio celebrando deputatum absque evidenti necessitate non mutet.

§. III. Sed si forte aliquis casus necessarius occurrerit, quo necessarium videretur ipsum locum mutari, puta, obfidionis, guerrarum, pestis, aut similis, tum liceat summo pontifici, de prædicto fratrum suorum consilio, aut duarum partium ipsorum consensu, atque subscriptione, alium locum prius deputato loco viciniorem & aptum, sub eadem tamen ratione, subrogare, nisi idem vel simile impedimentum per totam illam nationem vigeret; tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum hujusmodi concilium poterit convocari.

§. IV. Ad quem prælati & alii, qui ad concilium solent convocari, accedere teneantur, ac si a principio locus iste fuisset deputatus; quam tamen loci mutationem, vel termini abbreviationem per annum ante præfixum terminum teneatur, summus pontifex legitime & solemniter publicare & intimare; ut ad ipsum concilium celebrandum prædicti possint statuto tempore convenire. Atque pro ipsius executione decreti civitas Papiæ apud Italiam fuit electa pro concilio generali in fine tunc proxime sequentis quinquennii celebrando; quod quidem concilium suo tempore debito in dicta civitate Papiæ extitit celebrari inchoatum, & inde certis ex causis ad civitatem Senensem translatus; in quo quidem generali concilio Papiæ inchoato, & in civitate Senensi celebrato, hæc Basileensis civitas pro celebratione tunc futuri concilii generalis post septennium a fine ipsius Senensis concilii, celebrandi fuit electa, & debite assignata, ut constat in instrumento publico inde facto.

Item aliud Decretum cujus tenor sequitur, seu

C A P U T II.

De Auctoritate sanctæ Synodi Basileensis.

Sacrosancta generalis synodus Basileensis, Ecclesiam militantem repræsentans, ad perpetuam rei memoriam, ad laudem Dei omnipotentis, ac benedictæ individueque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæresum, atque errorum extirpatione, morum in capite & in membris Ecclesiæ Dei reformatione, ac regum atque regnorum, cæterorumque christicolarum ad invicem, auctore discordiarum procurante, dissidentium pacificatione, in Spiritu Sancto legitime congregata decernit, statuit & diffinit, declarat & ordinat, ut sequitur.

§. I. Et primo quod eadem sacra Basileensis synodus, sacris Constantiensi & Senensi generalibus conciliis decernentibus, atque ordinantibus, & auctoritate apostolica interveniente, fuit & est in hoc loco Basileensi debite legitimeque, atque rite nuntiata & aggregata.

§. II.

§. II. Et ne de ejusdem sacrae Basileensis synodi potestate a quoquam dubitetur, ipsa eadem synodus duas declarationes ex decretis synodi Constantiensis in praesenti sessione aliis suis decretis editis, seu edendis inferendas ordinavit & decrevit. Quarum quidem declarationum tenor primae sequitur, & est talis.

C A N O N I.

Concilium generale repraesentat Ecclesiam militantem & Christum.

§. III. Et primo declarat, quod ipsa synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens & Ecclesiam militantem repraesentans, potestatem a Christo habet immediate.

§. IV. Cui quilibet, cujuscunque status, conditionis vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quae pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem Ecclesiae Dei in capite & in membris.

Alterius vero sequitur tenor in haec verba.

C A N O N II.

Concilio generali non obediens poenae subijciuntur.

§. V. Item, declarat, quod quicumque, cujuscunque status, vel dignitatis, etiam si papalis, existat, qui mandatis & statutis, seu ordinationibus aut praecipis hujus sacrae synodi, & cujuscunque alterius concilii generalis legitime congregati, super praemissis seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, vel contraire praesumpserit, nisi resipuerit, condignae poenitentiae subijciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrando.

De loco, tempore & firmitate Concilii.

Praemissis igitur, & nonnullis aliis Constantiensis concilii (praesertim capituli quod incipit, *Frequens*, in priori hujus sacrae synodi Basileensis sessione recitati) decretis attentis,

prælibata synodus Basileensis decrevit & declaravit, quod ipsa, pro hæresum extirpatione, ac morum generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, necnon pace inter christianos procuranda, ut præmittitur, in Spiritu Sancto legitime congregata, per nullum, quavis auctoritate, etiam papali dignitate præfulgeat, dissolvi, aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari potuit aut debuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque ejusdem Synodi Basileensis deliberatione & consensu.

Acceptatio superiorum Canonum.

§. VI. Acceptavit & acceptat, prout jacent, jam dictorum prælatorum, cæterorumque virorum ecclesiasticorum, ipsam Ecclesiam repræsentantium, congregatio sæpedita.

Item acceptat decreta de electionibus, quorum primum incipit: *Sicut in construenda.*

TITULUS II.

De Electionibus.

Sicut in construenda domo, præcipua est architectoris cura, ut tale jaciat fundamentum, super quod firmum perduret ædificium; ita in generali Ecclesiæ reformatione potissimum est hujus sanctæ synodi studium, ut tales Ecclesiæ præficiantur pastores, qui tamquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam, doctrinæ & meritorum viribus firmiter sustentent.

§. I. Quanta autem in eligendis prælatis diligentia adhibenda sit, officium eis injunctum evidenter ostendit; ad regimen enim assumuntur animarum, pro quibus Dominus noster Jesus Christus mortuus est, & Sanguis ejus pretiosus effusus. Propterea sacri canones Spiritu Dei promulgati provide statuerunt, ut unaquæque ecclesia, aut collegium, seu conventus sibi prælatum eligant.

§. II. Quibus hæc eadem synodus eodem spiritu congregata inhærens, statuit & definivit generalem reservationem omnium ecclesiarum, metropolitandarum, cathedralium, collegiatarum, & monasteriorum, ac dignitatum electiva-

rum

rum per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut factis
anti non debere; reservationibus in corpore juris clausis, &
his quas in terris, Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu
utilis dominii, mediate vel immediate subjectis fieri conti-
gerit, semper exceptis; sed quod per electiones & confir-
mationes canonicas, secundum juris communis dispositio-
nem, prædictis metropolitanis, cathedralibus, collegiatis ec-
clesiis, monasteriis & dignitatibus electivis vacantibus debite
provideatur.

§. III. Non derogando propterea statutis, privilegiis &
consuetudinibus rationabilibus quibuscunque, postulationi-
bus in dispositione juris communis remanentibus.

§. IV. Decrevitque hæc sancta synodus rationi fore
consentaneum & rei publicæ accommodum, ut contra hæc
salutare decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, nisi ex
magna, rationabili & evidenti causa, in Litteris apostolicis
nominatim exprimenda. Et, quo firmitus hoc salubre decre-
tum custodiatur, vult eadem synodus, ut inter alia, quæ Ro-
manus Pontifex in sua assumptione profitebitur, juret hoc
decretum inviolabiliter observare.

§. V. Et quoniam tales, ut prædictum est, oportet esse
prælatos, hi ad quos pertinet jus eligendi, omnem curam
adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus electionem
faciant, exactamque proinde apponant sollicitudinem, ut ta-
les eligantur, qui tanto officio valeant satisfacere; scientes,
quod si dolose vel negligenter ac timore Dei postposito, in
se tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt in causa ma-
lorum pastorum, ita participes fient poenarum, quas ipsi mali
pastores in districto Dei judicio patientur.

*De Solemnitatibus in Episcopi vel Abbatis
electione observandis.*

§. VI. Et cum humanæ fragilitatis conatus nihil sine
Dei omnipotentis suffragio queat efficere, a quo omne da-
tum optimum & omne donum perfectum descendit; adve-
niente die electionis, hi ad quos pontificis vel abbatis
spectat electio, in Ecclesiam convenient, magna cum devo-

tione missam de Spiritu sancto audituri, quem humiliter exorabunt, ut eos ad dignum eligendum pastorem inspirare dignetur; & ut eo facilius gratiam hanc obtinere mereantur, quo devotius ad actum electionis accedent, contriti & confessi Sacramentum eucharistiæ reverenter suscipiant. Ad locum vero electionis ingressi, pro quocunque prælato, qui per electionem assumitur, jurabunt in manibus ejus qui capitulo præsidebit, & ipse præsidens in manibus eum immediate sequentis, sub hac forma:

§. VII. *Ego N. juro & promitto omnipotenti Deo, & Sancto, vel Sanctæ sub cujus vocabulo dedicata est hæc ecclesia, eum eligere, quem credam futurum esse in spiritualibus & temporalibus utiliore, nec illi vocem dare, quem verisimiliter si vero promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu per se aut per alium interposita, aut alias qualitercunque, directe & indirecte, pro se electionem procurare.*

§. VIII. Idemque juramentum præstet, confiteatur & communicet, qui constituit procuratorem ad eligendum certam personam; necnon & procurator generalis ad eligendum constitutus, in quibus, secundum juris communis dispositionem, in hujusmodi electionis negotio procurator constitui potest. Quod etiam juramentum præstetur ab his, in quos continget super electione futuri prælati fieri compromissum, qui etiam confiteri & communicare teneantur.

§. IX. Quod si prædicta non fecerint, pro illa vice, jure eligendi sint ipso facto privati.

De Qualitatibus in eligendo requirendis.

§. X. Deinde eligant in præfatum, virum ætatis legitimæ, moribus gravem, litterarum scientia præditum, in sacris ordinibus constitutum, & alias idoneum secundum canonicas sanctiones.

§. XI. Quod si aliter, & de alia persona, quam ut dictum est, aut per simoniacam pravitatem, electionem fieri contigerit, electio sit ipso jure irrita & inanis; & sic simoniace eligentes, præter alias pœnas, perpetuo sint ipso jure eligendi privati; alii vero canonicis pœnis subjaceant; si-

moniacæ autem electi, & qui hujusmodi simoniacæ electionis participes fuerint, canonice puniantur, taliterque eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis, poenam, ipso facto, excommunicationis incurrant, nec a tali reatu & excommunicatione electi & confirmati absolvi possint, nisi ecclesiis & dignitatibus, ad quas turpiter assumpti sunt, libere resignantes, renuntiaverint; & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles.

De Ambitione rescanda.

§. XII. Ad tollendam autem omnem ambitionis radicem, obsecrat per viscera misericordiæ Dei Jesu Christi hæc sancta synodus, ac instantissime exhortatur reges & principes, communitates & alios, cujuscunque gradus vel dignitatis existant, ecclesiasticæ vel mundanæ, ne electoribus litteras scribant, aut preces porrigant pro eo, qui per se vel alium preces tales vel litteras procurabit; multoque minus comminationes, impressiones, aut aliud faciant, quo minus libere ad electionem procedatur.

§. XIII. Similiter, in virtute sanctæ obedientiæ, ipsia electoribus præcipitur, ne ad hujusmodi litteras, vel preces, vel comminationes, vel impressiones, aut alias, ut præmittitur, quemquam eligere præsumant.

De Electionibus confirmandis.

§. XIV. Facta autem electione, & ei ad quem jus pertinet confirmandi, præsentata, si appareat coelectus, vel se opponens electioni, nominatim vocetur ad videndum discussi negotium electionis; & nihilominus generaliter editum publicum in ecclesia, in qua facta est electio, proponatur, juxta Constitutionem felicitis recordationis Bonifacii Papæ VIII.

§. XV. Comparentibus autem aliquibus, vel non, ipse confirmator nihilominus ex officio, tamquam in negotio inquisitionis, procedat, omnem adhibiturus diligentiam, ut tam forma electionis, quam merita electi, & omnes circumstantiæ debite examinentur & discutiantur, ut si electio confirmanda, judicialiter confirmetur vel infirmetur.

§. XVI.

§. XVI. Et ut omnia munde fiant, & sine labe ac labis suspicione procedant, non solum exigere aliquid quantumcunque parvum, sed etiam gratis oblata confirmator, ratione confirmationis, sub nomine *subventionis, subsidii, gratitudinis*, aut alio colore, prætextu cujusvis consuetudinis aut privilegii, per se vel per alium, nullatenus recipere præsumat.

§. XVII. Notariis autem & his, qui scripserint in hujusmodi causas, emolumentum aliquod moderatum taxetur, habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum prælaturæ valorem.

§. XVIII. Si vero confirmatores prædicti electiones, non servatis superius ordinatis & expressis, & de personis non idoneis, ut præmittitur, factas, vel alias per simoniacam pravitatem confirmaverint; eo ipso confirmationes hujusmodi sint nullæ; confirmantes autem alias personas, quam ut supra dictum est, pro ea vice per simoniacam pravitatem aut labem, perpetuo, ipso facto, jure confirmandi sint privati; & nihilominus propter dictam simoniacam labem, si eam commiserint, etiam excommunicationis sententiam incurrant eo ipso, a qua nisi per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere non possint.

§. XIX. Summum vero Pontificem hæc sancta synodus exhortatur, ut, cum speculum & norma omnis sanctitatis, & munditiæ esse debeat, pro confirmatione earum si ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat; alioquin si secus faciendo notorie & incorrigibiliter Ecclesiam ex hoc scandalizet, futuro concilio deferatur.

§. XX. Pro oneribus autem, quæ ipsum pro regimine universalis Ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium & aliorum necessariorum officialium, hoc sacrum concilium, ante sui dissolutionem, omnino debite & congruenter providebit. Quod si contingat aliquam circa hæc provisionem non facere, per hoc eadem sancta synodus non intendit in aliquo præjudicare sanctæ Romanæ & universali Ecclesiæ, nec alteri cui-

cun-

cunque. Datum Basileæ in majori ecclesia, in sessione publica celebrata, anno Domini MCCCCXXXIII. 3. Idus Julii.

Item aliud Decretum, seu

C A P U T II.

Incipiens: Licet dudum.

Licet dudum hæc sancta synodus, abolita per eam generali omnium ecclesiarum & dignitatum electivarum reservatione, provide decrevit, ut prædictis ecclesiis & dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes provideri deberet, volens etiam speciales seu particulares ipsarum ecclesiarum & dignitatum electivarum prohibere reservationes, per quas libera in eisdem eligendi & confirmandi facultas impediri posset, quodque adversus hoc decretum Romanus pontifex nihil attentaret, nisi ex magna, rationabili & evidenti causa in litteris apostolicis nominatim exprimenda; quia tamen contra ipsius decreti mentem non pauca sine huiusmodi causa gesta sunt, unde gravia hæctenus successerunt, & graviora in dies timentur scandala, cupiens hæc sancta synodus his obviare, volens, ut ipsius decreti mens quæ fuit, omne obstaculum a canonicis electionibus & confirmationibus tollere, suo non frustraretur effectu.

§. II. Verumtamen si forte aliquando contingat electionem aliquam, etiam alias canonicam fieri, quæ in perturbationem Ecclesiæ, aut patriæ, vel boni publici vergere timeatur; summus pontifex, cum ad ipsum confirmatio delata fuerit, si talem urgentissimam causam adesse cognoverit, ea prius mature discussa, ac parte plene defensa, accedente postea Romanæ Ecclesiæ cardinalium aut majoris partis subscriptione, huiusmodi causam veram sufficientemque fore attestantium, rejecta tali electione, ad capitulum vel conventum remittat, ut infra tempus, vel alias juxta loci distantiam, ad aliam non cunctentur electionem procedere.

Sequitur

*Sequuntur Litteræ patentes Regis, & Modificatio
superioris Decreti.*

§. III. Censuit tamen præfata congregatio, quod summus Pontifex habeat remittere unumquemque per ipsum aut ipsius auctoritate, ut præmittitur, promovendum ad suum immediatum superiorem pro munere consecrationis aut benedictionis, ab eo vel ejus auctoritate consequendo, nisi dictus promotus sit præsens in curia & velit ibi consecrari.

§. IV. Et nihilominus consecratos aut benedictos in curia Romana remittat ad eorum immediate superiores, præstituros eis aut, ipsis absentibus, eorum vicariis debitæ obedientiæ juramentum.

§. V. Quod si quis præsumat recipere munus consecrationis & benedictionis extra curiam, etiam in vim cujuscunque commissionis apostolicæ, ab alio quam a suo immediato superiore, vel ejus auctoritate, incurrat poenam centum aureorum, mediatim applicandorum ordinario & fabricæ ecclesiæ ordinarii, cessante omni dispositione qualicunque in contrarium. Item, nec credit ipsa congregatio Bituricensis fore reprehensibile, si rex & Principes regni sui, cessantibus tamen omnibus comminationibus & quibuslibet violentiis, aliquando utantur precibus benignis atque benevolis, & pro personis bene meritis & zelantibus bonum reipublicæ, regni & delphinatus.

Item acceptat Decretum de Reservationibus, quod incipit:
Et quia.

TITULUS III.

Seu, Decretum de Reservationibus sublatis.

Et quia multiplices ecclesiarum & beneficiorum hætenus factæ, per summos pontifices, sunt reservationes quæ non parum ecclesiis onerosæ extiterunt.

Ipsas omnes, tam generales, quam speciales sive particulares, de quibuscunque ecclesiis & beneficiis quibus tam per electionem, quam per collationem, aut aliam dispositionem provideri solet, sive per Extravagantes, *Ad regimen,*

mens, & Execrabilis, sive per regulas Cancellariæ, aut alias apostolicas Constitutiones, introductas hæc sancta synodus abolet; statuens, ut de cætero nequaquam fiant, reservationibus in corpore juris expresse clausis, & his quas in terris, Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu utilis domini, mediate & immediate subiectis fieri contigerit, dumtaxat exceptis.

Sequuntur Litteræ patentes Regis.

Item, Decretum de Collatione Beneficiorum, sub modificationibus & declarationibus sequentibus, acceptat congregatio; quod quidem Decretum incipit: *Placuit.*

TITULUS IV.

De Collationibus.

CAPUT PRIMUM.

Placuit divinæ pietati hoc tempore animos hominum qui variis abusibus irretiri cœperant, vehementius excitare, ut salus quæreretur cunctorum, & per synodum universalem, mores Ecclesiæ in melius reformarentur, cum salutari directione capitis & membrorum in viam justitiæ & sanctitatis, & quod ut facilius atque ordinatius fieret, & ne, sub prætextu variarum opinionum, aut Romani Pontifices, aut alii quicunque non satis universalibus conciliis obedirent, prædisposuit eadem divina pietas in sacro Constantiensi concilio, synodorum universalium jurisdictionem ita declarari, ut nulli relinqueretur ambigendi occasio, cum decreto solemniter diffinitum extitit universale concilium habere auctoritatem immediate a Christo, cui quilibet cujuscunque status & dignitatis, etiam papalis fuerit, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris, ac pertinentibus ad ea.

§. I. Dum autem hæc cura reformandæ Ecclesiæ huic sanctæ universali synodo Basileensi incumbit; hoc unum singulari sollicitudine prosequendum arbitratur, ut per singulas ecclesias ministri instituantur idonei qui scientiis & virtutibus

tutibus effulgeant ad Christi gloriam, & universi populi Christiani ædificationem salutarem.

De Gratiis expectativis sublatis.

§. II. Cui rei grave impedimentum hætenus afferre visa est gratiarum expectatarum multitudo quæ gravem ordini & statui ecclesiastico perturbationem, variasque inordinationes ac plurima discrimina comperitur injecisse. Ex his enim frequentius dati sunt in ecclesiis ministri non probati, nec cogniti; vacaturorumque beneficiorum expectatio (sicut antiqua iura testantur) occasionem desiderandæ mortis alienæ præstare solet, quod plurimum præjudicat animarum salutem. Sed & insuper lites innumerae & contentiones inter servos Dei excitantur, rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ regnorum & provinciarum mirum in modum exhauriuntur, pauperes discurrendo ad Romanam curiam innumerabiles vexationes subeunt, & inter viarum discrimina nonnunquam spoliuntur, occiduntur, & variis affliguntur pestibus, atque etiam in suis patrimoniis ac parentum opibus exhaustis gravi egestati subiacere coguntur; plurimi absque justo titulo beneficia sibi vindicant, & non quibus jure debentur, illi obtinent, sed nonnunquam ii quibus aut circumveniendi proximum major astutia, aut ad litigandum facultas suppetit uberior; sub involutionibus prærogativarum aut antelationum, aliorumque hujusmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas ac deceptiones contingit inveniri. Juvenibus etiam qui studio litterarum & virtuosius operibus intendere deberent, datur materia evagandi, qui sæpius per litium anfractus & varios discursus, ratione gratiarum ipsarum, turbantur & inquietantur. Ordinariis collatoribus suum ministerium subtrahitur, & confunditur ordo ecclesiasticus, dum unicuique sua jurisdictio non servatur; Romanique Pontifices, dum officia inferiorum sibi nimium vindicant, a majoribus & magis functuosius operibus, universale bonum concernentibus, retrahuntur, nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, sicut publica

publica utilitas exposcit. Quæ omnia gravem confusionem statui clericali & sacerdotali in dispendium divini cultus & præjudicium publicæ salutis afferunt, possentque graviolem in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabantibus, nisi provideretur in adversum.

§. III. Volens itaque hæc sancta synodus super his oportu-
num remedium adhibere, statuit & decrevit, ut Pontifex Romanus qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas, aut nominationes nullo modo, nullave ex causa concedat, cum ipse præ cæteris (ne sit tantorum occasio malorum) abstinere debeat.

§. IV. Frustra enim inhiheretur inferioribus, si ipse qui aliis debet esse omnium bonorum & virtutum exemplar, non abstineret. Ut enim ille sanctissimus & doctissimus Leo Papa inquit, totius familiæ domini status & ordo mutabitur, si quod inquiritur in corpore, non inveniatur in capite; integritas enim præsidentium, salus dignoscitur esse inferiorum; cessentque de cætero jam factæ, & tam ipsæ, quam etiam fiendæ (si quæ fiant) nullæ sint ipso facto; exceptis illis gratiis & nominationibus super quibus processus sunt jam expediti; quos ex certis rationabilibus causis in octo mensibus quibus hæcenus cursum habere consueverunt, tolerandas duximus; donec aliter fuerit ordinatum.

De Reservationibus particularibus sublatis.

§. V. Reservationes etiam particulares, quæcunque fuerint, beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per legatos Sedis apostolicæ de cætero sint nullæ ipso facto.

Reservationes legitime.

§. VI. Non tamen intendit prohibere hæc sancta synodus hoc præsentî decreto, quominus futuri Romani Pontifices, tempore pontificatus sui, modo honesto & convenienti, de uno beneficio ad collationem in qua fuerint decem beneficia, de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra, disponant; ita tamen, ut in ecclesia cathedrali, vel collegiata

quas præbendas suo tempore non conferant; ut qualificationes graduatorum inferius designatæ, in ipsis præbendis, suum valeant sortiri effectum.

Præventio Papæ in Reservationibus.

§. VII. Neque etiam collationes per præventionem faciendas intendit impedire; decreto nostro de reservationibus, quoad cætera, & aliis decretis hujus sanctæ synodi in suo robore duraturis.

De Collationibus Graduatæ & Litteratis faciendis.

§. VIII. Ut vero cæteri ad quos beneficiorum, dignitatum, personatum, officiorum & administrationum collatio, seu quævis alia dispositio spectat, ad providendum litteratis viris & scientia perornatis specialius astringantur, voluit hæc sancta synodus certas qualificationes seu qualitates virorum litteratorum & graduatorum designari; quibus certo ordine debeat provideri, prout inferius annotatur; adjiciens, quod si per prælatos & doctores alicujus nationis in hoc concilio consistentes, pro bono suæ nationis aliter circa hujusmodi qualificationes disponendum videatur in futurum, quidquid per illas fuerit ordinatum, & in generali congregatione præsentis concilii conclusum, ex nunc, prout ex tunc, ratum & firmum habeatur, & vim decreti habeat, ac si præsentis decreto de verbo ad verbum expressum foret.

De Decreto irritante.

§. IX. Quod si quis cujuscunque status, etiam si cardinalatus, patriarchalis, pontificalis, aut alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes, ut præmittitur, designatas, vel designandas, de ipsis beneficiis, dignitatibus, personatibus, officio & administrationibus quovis modo disposuerit, eo ipso sit irritum & inane; collatioque hujusmodi & provisio, seu quævis dispositio ad superiorem proximum devolvatur, qui similiter, ut præmittitur, habeat providere; quod si non fecerit, ad alium supe-

superiorem devolvatur gradatim, usque ad summum Pontificem ascendendo.

De tempore hujus Constitutionis observandæ.

Alias §. VII. Non volumus tamen ordinarios collatores & eos ad quos præsentatio, seu quævis alia dispositio beneficiorum spectat, in quatuor mensibus quibus præfatæ gratiæ expectativæ vel nominationes ad eorum collationem, præsentationem; seu dispositionem concessæ cessaverint, ad qualificationes infra scriptas observandas astringi.

C A P U T I I

§. X. *Sequuntur qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per ordinarios, de quibus præfatum est.*

Primo. Cùm per generalis concilii statuta sancte ordinatum existat, quod quælibet ecclesia metropolitana teneatur aut debeat habere unum theologum qui sua doctrina & prædicationibus fructum salutis afferat; ordinat hæc sancta synodus, quod extendatur hujusmodi ordinatio ad ecclesias cathedrales. Taliter videlicet, quod quilibet collator ipsarum præbendarum teneatur & debeat conferre canonicatum & præbendam, quamprimum facultas se obtulerit, & invenire poterit, uni magistro licentiatum, vel in theologia baccalaureo formato qui per decennium in universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ ac lectionis & prædicationis subire voluerit, quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas (cessante legitimo impedimento) legere habeat. Et quoties ipsum in hujusmodi lectione deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit; & si residentiam deseruerit, de alio provideatur. Verumtamen, ut vacare possit liberius studio, nihil perdat, cum absens fuerit a divinis.

De Graduatīs & eorum Qualitate.

§. XI. Insuper, quod in quallibet ecclesia cathedrali vel collegiata, ultra præbendam prædictam, theologo, ut præ-

mittitur, assignandam, tertia pars præbendarum conferatur graduatis alias idoneis, modo & forma infra scriptis, sic quod prima vacatura hujusmodi graduato, & deinde post alias duas, sequens eodem modo conferatur; & sic deinceps.

Qui dicantur Graduati, & eorum Ordo.

§. XII. Videlicet magistris aut licentiatibus, seu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua universitate privilegiata; doctoribus seu licentiatibus in altero juri, vel medicina, qui per septem annos in sua facultate studuerint, in universitate, ut supra; magistris seu licentiatibus in artibus cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua universitate a logicalibus inclusive, ut supra, in artibus, vel in aliqua superiori facultate studuerint; nec non in theologia, qui per sex annos; vel in utroque aut in altero jurium baccalaureis, qui per triennium, si nobiles ex utroque parente & ex antiquo genere, alias autem per quinquennium, consimiliter in aliqua universitate privilegiata, ad minus, suum studium fecerint.

*De Gradu, Tempore Studii, & Nobilitate
Collatoribus notificanda.*

§. XIII. Qui de prædictis gradibus, tempore & nobilitate fidem facere teneantur Collatori per legitima documenta.

De Theologis præferendis.

§. XV. Exhortamur tamen ordinarios collatores, quod in conferendis beneficiis hujusmodi, præsertim quoad dignitates, respectum habeant singulariter ad magistros, nec non licentiatos & baccalaureos formatos in theologia.

Ut Graduum Ordo in Beneficiis electivis servetur.

§. XV. In dignitatibus vero electivis, personatibus, administrationibus & officiis dictarum ecclesiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus observetur.

De Repletionem Graduatorum.

§. XVI. Quod si quis ex dictis qualificatis, tempore vacationis

cationis præbendæ seu dignitatis hujusmodi, alias duas obtineat præbendas, seu dignitatem & præbendam, vel aliud seu alia beneficium aut beneficia, quod vel quæ residendo in altero ipsorum & horis divinis interessendo, valerent seu valeret usque ad summam, seu æstimationem ducentorum florenorum cameræ; similiter quicumque duas præbendas cathedrales obtinuerit, nullatenus in ipsa tertia parte includi, seu comprehendi censeatur.

De Villis muratis.

§. XVII. In ecclesiis autem parochialibus, quæ in civitatibus aut villis muratis existunt, instituantur personæ, sicut supra, qualificatæ, aut ad minus qui per tres annos in theologia, vel in altero juris, seu magistri in artibus, qui in aliqua universitate privilegiata studentes fuerint, & hujusmodi gradum adepti fuerint, si tales poterunt inveniri, qui voluerint hujusmodi beneficiis deservire.

De Nomine Graduatorum, quolibet anno, tempore Quadragesimæ, Collatoribus exhibendo.

§. XVIII. Et ut facilius inveniri possint;

Statuit hæc sancta synodus, quod, quolibet anno, durante tempore Quadragesimæ, omnes & singuli hoc modo qualificati, de ipsa dioecesi, & alii qui voluerint, habeant vel per se vel per procuratorem suum sua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum curatorum collatio seu præsentatio spectat, vel dispositio aliter quam, ut præmittitur, facta, non propter hoc irrita censeatur. Et similiter in collatione tertiæ partis præbendarum superius memoratarum intelligatur, si tot graduati, seu qualificati modo præmissi potuerint inveniri; teneanturque, ut præmittitur, ipsi graduati & qualificati sua nomina, tempore prædicto, ipsa ad quos beneficiorum dispositio spectat, seu eorum vicariis exhibere per se, vel per procuratorem; quod si non fecerint, collatio, seu præsentatio, vel dispositio aliter quam, ut præmittitur, facta, non propter hoc irritata censeatur.

Decretum irritans.

§. XIX. Si autem illi ad quos beneficiorum quævis dispositio spectat, contra supradictarum qualificationum designationem & ordinem, aliquod beneficium contulerint, seu ad ipsum præsentaverint, vel quomodolibet disposuerint; sit ipso facto irritum & inane, veluti superius præmissum est. Et nihilominus per concilia provincialia; cum in his defecerint, aut etiam personis non idoneis quoquo modo providerint, juxta tenorem Constitutionis concilii generalis, quæ incipit, *Grave*, de præbendis, corrigantur & debite puniantur.

*Regularia Regularibus, Sæcularia Sæcularibus
conferantur.*

§. XX. Illi vero ad quos beneficiorum regularium spectat collatio, seu dispositio, prætermittis indignis, eadem religionis idoneis conferant & assignent. Quod si aliter fecerint, per eorum superiores & capitula provincialia corrigantur & debite puniantur. Datum in sessione nostra publica, in ecclesia majori Basileensi, solemniter celebrata IX. Kalendas Februarii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigésimo octavo.

Sequuntur Litteræ patentes Regis.

De Jure quæsito per Gratias expectativas non tollendo.

§. XXI. Placuit tamen ipsi congregationi, ut gratiæ expectativæ, & facultates nominandi a summo pontifice emanatæ, ac nominationes exinde secutæ, super quibus, juxta determinationem decreti Basileensis concilii, processus apostolici fuerunt expediti, usque ad Pascha proximum, & non ultra, quoquo modo tolerentur; ita tamen, quod si interim etiam quodocunque decernat concilium eas non esse ulterius tolerandas, quidquid in hoc casu concilium statuerit; decreverit seu declaraverit, rex & ecclesiæ suorum regni & delphiniatus gratum habebunt & acceptum. Quo vero ad illas expectativas aut nominationes super quibus non erant processus expediti, tempore decreti Basileensis concilii, hæc

hæc congregatio , juxta determinationem sacri Basileensis concilii sæpe dicti , eas censet non esse amodo tolerandas, sed ex nunc habent & consent rex & antedicti cassas , vacuas , nullas & inanes.

Contra de cætero Gratias expellativas obtinentes.

§. XXII. Item visum fuit eidem congregationi , quod , licet concilium statuerit , ut dictæ gratiæ (si quæ sunt) sint nullæ ipso facto , nihilominus deberent statui per concilium graves pœnse adversus omnes & singulos , qui de cætero eas impetrabunt , seu acceptabunt , vel fovebunt , aut qui eis uti exinde præsumunt , vel conabuntur , invocando etiam contra tales (si opus videatur) auxilium brachii secularis.

De Præventionibus temperandis.

§. XXIII. Item circa clausulam positam in ipso decreto quæ incipit; *Neque etiam collationes per præventionem fiendas intendit impedire* , &c. visum est prædictæ congregationi , quod quia indultum a jure beneficium & maxime a sacris canonibus , nemini debet auferri absque sui culpa , ut ait Gregorius in registro , rem quæ culpa caret , in damnum vocare non convenit ; visum fuit prælibatæ congregationi , quod cum collatores & patroni ecclesiastici habeant , beneficio Lateranensis concilii , certum tempus ad præsentandum & conferendum respective , quod debent instare regii oratores apud sacrum concilium generale , ut provideat circa suum decretum de collationibus , in hoc scilicet , quod decretum videtur ipsi Lateranensi concilio velle derogare , ita quod velit ipsum sacrum concilium decernere , quod præventiones etiam apostolicæ sedis , vel legatorum ejusdem , factæ in contrarium , non valeant , quo magis ipsis collatoribus & patronis suum jus , cessante culpa eorum , (sicut justitiâ suadet) servetur illæsum.

De Graduatīs & de Turno.

§. XXIV. Item placuit ipsi congregationi , ut tanto magis studia & universitates studiorum regni & delphinatus

cum scientiarum augmento foveantur , quod suppositis universitatibus prædictarum conferantur duæ partes præbendarum illius tertiæ , quæ secundum decretum sacri Basileensis concilii , de collationibus beneficiorum , est conferenda solis graduatis , & idem ordo in parochialibus ecclesiis & capellanis observetur , ita quod parochialis ecclesia , respectu parochialis ecclesiæ , faciat turnum ; & capellania , respectu solius capellanæ ; & præbenda cathedralis , respectu solius cathedralis ; & præbenda ecclesiæ collegiatæ , respectu cujusvis ecclesiæ collegiatæ ad collationem eandem pertinentes ; ita quod in hoc casu omnes ecclesiæ collegiatæ spectantes ad eandem collationem , pro una collegiata ecclesia sint habendæ. Et idem ordo in regularibus & ecclesiasticis subventionibus perpetuis , quocunque nomine censeantur , observetur.

De Graduatis ab Universitatibus nominandis.

& eorum prælatione.

§. XXV. Item quod ad dictas duas partes , secundum ordinem prædictum , poterunt universitates cuilibet ecclesiastico patrono , seu ecclesiastico collatori nominare certum numerum suorum graduatorum , qui tunc ipsis in universitatibus actu residebunt , & qui pro præsentibus , juxta morem universitatum & studiorum , censebuntur habendi per easdem.

§. XXVI. Ita tamen quod ipse ecclesiasticus collator , vel ecclesiasticus patronus non teneatur de necessitate sequi ordinem hujusmodi nominationis , dum tamen fiat præsentatio , vel collatio alicui de numero nominatorum ; adjecto quod si omnibus de dicto numero fuerit , aliquo vel aliquibus , excepto vel exceptis , satisfactum , quod illi vel illis quibus de dicto numero adhuc satisfactum non fuerit , necessario satisfieri primitus oporteat , & eos præferri quibuscunque postea ab ipsis universitatibus nominandis.

De Gradu & Numero Beneficiorum in litteris nominationum exprimendis.

§. XXVII. Item quod universitates teneantur describere
gra-

gradus suorum nominandorum, ac numerum & qualitates beneficiorum quæ præsentationis tempore possidebunt sui nominandi. Ita tamen quod collatores non teneantur in eorum litteris, hujusmodi non-obstantias exprimere, sive describere.

De Turno.

§. XXVIII. Item quod omnia prædicta beneficia, per ordinarios scilicet conferenda, quocunque modo vacaverint, alias scilicet quam ex causa permutationis, vel simplicis resignationis, faciant turnum respectu præsentationis vel collationis illis de universitatibus vel studiis faciendæ.

De ad Gradum Promotione.

§. XXIX. Item, ut de cætero floreat sapientia; & vigeant litterarum studia, nullus ad titulos graduum & honorum assumatur, nisi idoneus & approbatus moribus & scientia, atque benemeritis, nec ita levis & nimium præcipitata promotio fiat. Nam (ut notum est & cunctis ridiculosum) multi magistrorum nomen obtinent quos adhuc discipulos magis esse deceret. Contra facientes aut venientes privilegiis regalibus eisdem universitatibus concessis ipso facto sint privati.

De Mandatis Apostolicis.

§. XXX. Item voluit dicta congregatio, quod decretum faciens mentionem, quod omnis futurus Romanus Pontifex posset providere suo tempore, vel facere provideri de uno beneficio, respectu collationis in qua fuerint quinquaginta, extendatur similiter ad dominum nostrum Papam modernum. Et quia in ipso decreto dicitur, quod possit quilibet Romanus Pontifex, modo tamen licito & honesto, &c. visum fuit ipsi congregationi hoc debere fieri per mandatum apostolicum, collatoribus vel patronis ecclesiasticis dirigendum, juxta formam Capituli, *Mandatum, de Rescriptis, in Antiquis, cum duobus Capitulis sequentibus*; & quod talia mandata fiant sub vera data, non vero sub data retroactiva; ita quod dictum mandatum non habeat executionem nisi post

menſem a tempore ſuæ præſentationis eccleſiaſtico collatori, aut ejus vicario in ſua abſentia; ut eo magis malitiis & fraudibus hujusmodi obvietur.

De Collationibus Eugenio IV. Papa reſervatis.

§. XXXI. Item inſuper viſum fuit præſatæ congregatio-
ni, quod ultra dicti concilii Baſileenſis edicta de electioni-
bus & collationibus beneficiorum, ſit ipſi domino noſtro
Papæ moderno circa aliquas proviſiones & diſpoſitiones de
eccleſiaſticis beneficiis aliquibus in regno & delphinatu &
aliis dominiis reglis, & tantum tempore Papæ moderni, &
per modum doni gratuiti, ac ſine præjudicio deferendum;
videlicet in caſibus qui ſequuntur. Et primo de omnibus
eccleſiis, monaſteriis, beneficiis, aut officiis ſæcularibus
vel regularibus quibuſcunque, etiamſi cathedrales & metro-
politaneæ, aut provinciales exiſtant, quæ illi qui per eum
in antea promovendi de jure communi, & juxta formam
prædictorum; tempore promotionis eorum obtinebunt, poſ-
ſit ipſe pro ſuo tempore diſponere, etiam ubicunque con-
tingerit eosdem promotos conſecrari & benedici. Item non
ſolum de illis quæ dicti promovendi, tempore ſuæ promo-
tionis, obtinebunt, ut præfertur, ſed etiam de illis om-
nibus, quæ ipſe dominus noſter Papa modernus volet & diſ-
ponet per aſſecutionem prædictorum beneficiorum mediate
& immediate, in curia vel extra fore dimittenda; abſque
tamen quacunque exactiōe vacaturarum aut aliorum one-
rum, ſalva ſemper proviſione quintæ partis ſæpe dictæ in
caſibus circa proviſionem pecuniarum annotatis.

§. XXXII. Item voluit dicta congregatio libertatem fa-
cere & cenſeri eſſe factam perſonaliter domino noſtro Papæ
moderni, & ſine præjudicio libertatum & jurium Eccleſiæ
Gallicanæ (ut præmiſſum eſt); ita quod hujusmodi conceſ-
ſio in perſonam ſucceſſorum (prout in ſimili dictum eſt)
transmiſſum non habeat.

De Canonicis ad effectum a Papa creandis.

§. XXXIII. Item cenſuit ipſa congregatio proſequendum
eſſe apud conciliū, ne de cætero Romani Pontifices ſe
intro-

Intromittant de creandis Canonicis in cathedralibus aut collegiatis ecclesiis, in quibus est certus numerus canonicorum & præbendarum, cum appositione decreti irritantis, ut tanto magis vitetur occasio captandæ aut desiderandæ mortis alienæ, nisi in eo casu dumtaxat, in quo dignitas vel officium, de qua vel de quo ipse alicui censeret providendum juxta formam ante dictam, requireret forsan canonicatum in ecclesia a qua penderet dignitas antefata; ita tamen quod per hujusmodi creationem canonicæ, canonicus hujusmodi (si saltem præter consensum collatoris crearetur) non expectet præbendam de proximo vacaturam, in vim scilicet creationis hujusmodi, nisi alia ratione ei debeat.

Item acceptat Decretum de Causis, quod incipit:
Ecclesiasticæ.

TITULUS V.

De Causis.

CAPUT UNICUM.

Ecclésiasticæ sollicitudinis studium jugiter invigilare convenit, ut fraterna charitas in clero ac populo christiano vigeat; nec quisquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum suum opprimere permittat; sicque justitia, ordine debito, cuilibet ministretur; ut & viris dolosis auferatur nocendi licentia, & quies & tranquillitas rectorum non facile perturbetur.

De Evocatione Causarum ad Romanam Curiam.

§. I. Inoleverunt autem hætenus intolerabilium vexationum abusus permulti, dum nimium frequenter a remotis etiam partibus ad Romanam Curiam, & interdum pro parvis & minimis rebus ac negotiis, quamplurimi citari & evocari consueverunt; atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrarentur juri suo cedere, aut vexationem suam gravi damno redimere, quam in longinqua regione litium subire dispendia; sic & facile exti-

extitit calumniosis opprimere pauperes, sic beneficia ecclesiastica plerumque minus iuste per litium anfractus obtenta sunt; dum iustis possessoribus eorum, seu quibus illa de jure competeabant, neque opes neque facultates ad sumptus illos sufficere poterant quos longinqua profectio ad Romanam Curiam, & litium agitatio in eadem deposcebant. Confunditur etiam exinde ecclesiasticus ordo, dum ordinarii iudicibus sua jurisdictio minime servatur, pecuniarum & facultates regnorum ac provinciarum huius pacto non parum imminutae sunt; & (quod universo ecclesiastico ordini admodum nocere compertum est) ii quos ad summa negotia christianae religionis sublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipsorum mentes nimium occupabat assidua causarum multitudo.

De Causis in partibus tractandis.

§. II. Quae attendens haec sancta synodus, & pro reformatione ecclesiae Dei in capite & in membris juxta potestatem a Domino sibi concessam invigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur ad salutem animarum, ac pacem & quietem cunctorum.

Statuit & decrevit, quod in partibus ultra quatuor dies a Romana Curia distantibus, omnes quaecunque causae, exceptis majoribus in jure expresse enumeratis, & electionum ecclesiarum cathedralium & monasteriorum causis, quae causas immediata subjectio ad sedem apostolicam devolvit, apud illos iudices in partibus, qui de jure aut de consuetudine praescripta, vel privilegio, cognitionem habent, terminentur & finiantur.

De Appellationibus.

§. III. Et ne sub umbra appellationum, quae nimium leviter & nonnunquam frivole hactenus interponi visae sunt, atque etiam in eadem instantia ad prorogationem litium saepe multiplicari, materia solvendis iustis vexationibus relinquatur;

§. IV. Statuit eadem haec sancta synodus, quod si quis
offen-

offensus , coram suo iudice habere non possit iustitiæ complementum , ad immediatum superiorem , per appellationem , recursum habeat.

§. V. Nec ad quemcunque , etiam ad Papam , omisso medio.

De Sententia interlocutoria.

Neque a gravamine in quacunque instantia ante diffinitivam sententiam quomodolibet spelletur ; nisi forsitan tale gravamen extiterit , quod in diffinitiva reparari nequiret ; quo casu , non alias quam ad immediatum superiorem liceat appellare.

De Appellatione ad Papam in Partibus tractanda.

§. VI. Si vero quisquam a sedis apostolicæ immediate subiecto ad ipsam Sedem duxerit appellandum , causa per rescriptum usque ad finem litis inclusive committatur in partibus ; nisi forte propter defectum iustitiæ , aut justum metum , etiam in partibus convicinis , de quibus in commissione exprimendis , legitimo prius documento alias quam per iuramentum , summarie constiterit , apud ipsam sedem foret merito retinenda.

Decretum irritans.

Et quidquid in contrarium hujus saluberrimi decreti attentatum , factum vel obtentum fuerit , sit nullum ipso facto ; litigantesque qui contra fecerint , in expensas condemnentur.

Exceptio.

§. VII. Romanæ vero cardinales Ecclesiæ , vicecancellarium , camerarium , magnum poenitentiarium , protonotarios & alios sedis apostolicæ officiales actu in curia suis officiis insistentes , hoc decreto non intendimus comprehendere.

De Causis Concilio reservatis.

§. VIII. Ne tamen dissolutionem vel translationem præsentis concilii , aut erectionem conventiculi apud Ferrariam , vel alibi , sub nomine generalis concilii , quod dominus

Eu.

Eugenius Papa IV. efficere conatus est, vel conaretur in futurum, causas illas, & maxime incorporatorum aut incorporandorum in hoc sacro concilio, quas hæc sancta synodus remitteret, aut non reciperet, in curiam ipsius domini Eugenii, aut præfatum conventiculum Ferrariense, vel alibi, de facto trahi contingeret, in fomentum dissolutionis, translationis & erectionis prædictarum; voluit hæc sancta synodus causas quascunque pendentes & commissas, ait etiam quascunque causas incorporatorum aut incorporandorum, ac alias per appellationem devolutas aut devolvendas, nec non illas, quæ observationem decretorum ipsius sanctæ synodi concernunt, apud eandem synodum (ipsa durante, seu donec aliter fuerit ordinatum) tractari, salvo etiam evocationibus causarum pendentium in Curia Romana, per quæcunque nostra decreta factis aut faciendis; decretis etiam aliis & ordinationibus ejusdem sanctæ synodi in suo robore remanentibus, cum modificationibus sequentibus.

Acceptatio & Modificatio hujus Decreti.

§. IX. Visum fuit dictæ congregationi, quod si Romanam curiam residere contingat citra montes, quod tunc in partibus ultra duas dietas a curia distantibus, omnes causæ ecclesiasticæ habeant tractari coram illis, scilicet, iudicibus quibus de jure aut consuetudine, vel privilegio competit cognitio & definitio earum; exceptis causis, quæ exprimuntur in decreto. Item quod monasteria & alia beneficia qualiacunque sæcularia & regularia, seu loca circa quorum exemptionem providit sacrum Constantiense concilium per quemdam canonem qui (ut dicitur) incipit: *Attendente*, quod non sunt habenda respectu dicti decreti de Causis, nec alias quovis modo pro exemptis, sed verius pro non exemptis; & pro talibus per generale concilium ex cautela superabundanti declaranda; & quod hoc prosequantur oratores regii apud ipsum concilium.

§. X. Item placet æquitas dicti decreti, quod ad neminem, etiam ad Papam, possit, omisso medio, de cætero appellari; & quod, si quis offensus non possit coram suo
iudice

udice habere iustitiæ complementum, quod tunc possit per appellationem ad immediatum superiorem dicti sui iudicis habere recursum; ita quodsi Papa sit immediatus superior dicti iudicis, causa committatur in partibus, non suspecto vel suspectis.

§. XI. Item placet decretum, in hoc scilicet quod in nulla instantia possit quomodolibet appellari ante diffinitivam sententiam, si gravamen tale existat, quod in diffinitiva possit reparari; secus, si tunc non potest reparari; nam licitum est etiam ante diffinitivam sententiam appellare, non tamen ad alium quam immediatum superiorem, ut præfertur; ita etiam, quod si ille immediatus superior sit ipse Papa, quod causa ipsa committatur non suspecto vel non suspectis, vel in partibus, ut in simili dictum est.

§. XII. Item placet decretum in versiculo: *Si vero quisiam*, usque ad versiculum: *Romana vero*; salvo quod pro justificatione & moderatione dicti versiculi, videtur instandum fore ipsos regios oratores apud ipsum concilium ad determinationem numeri, & qualitatum officiariorum apostolicorum & curiæ.

§. XIII. Item circa versiculum; *Voluit hæc sancta synodus*, &c. in decreto prædicto de causis, visum est, quod prædictus versiculus seu articulus est pro nunc, respectu causarum jam actu Basileæ pendentium, adhuc tolerandus, propter bonam spem eo magis inclinandi concilium Basiliense prædictum ad unionem & concordiam cum domino nostro Papa; ita tamen, quod ambasiatores regii qui sunt illic destinati, habeant demonstrare ipsi sacro concilio, quod vacare & intendere tot causis & talibus repugnat officio concillorum generalium; & quod hoc posset dare causam seu occasionem perpetuandi generalia concilia, & absorbendi auctoritatem sedis apostolicæ & aliorum prælatorum, & finaliter excitandi reges & principes adversus generalia concilia in grande præjudicium fidei, & Ecclesiæ sanctæ Dei; cum intimatione illis de prædicto concilio facienda, quod si ipsi circa hoc differant providere, rex & ecclesia regni sui & delphinatus, tum ob necessitatem suo regno his diebus plurimum

rimum ingruentem, tum ut æqualitas respectu ipsorum, sicut respectu Papæ observetur, prout per decreta eorum adversus Papam statuitur; quod in eventum moræ amplioris, sicut respectu unius partis jam per eos provisum est, ita respectu alterius, inspirante Domino, sicut justum est, providebit; quoniam scriptum est: patere legem quam ipse tuleris; & alibi: quod quisque juris in alterum statuerit, ipse eodem jure utatur.

§. XIV. Item fuit conclusum per eandem congregationem, ut omnes & singulæ causæ, quæ de sui natura secundum sacros canones non sunt tractandæ apud Sedem apostolicam vel curiam Romanam, aut etiam apud generalia concilia, si in eis nondum est lis contestata, vel quasi contestata, puta porrecto jam libello, & cognito de meritis causæ, seu jam incepto cognosci de eisdem, tractentur & agitentur deinceps coram suis iudicibus in partibus quibus, respectu earum, competit jurisdictio; quod si contingat in causis eisdem deinceps ad dicta fora appellari, quod causæ appellationum committantur in partibus, juxta Constitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit: *Statutum*; & obtineantur litteræ a rege inhibitoriæ ad curiam Parliamenti, & ad alios justitios & officarios regni, & delphinatus.

Item acceptat Decretum contra frivole Appellantes.

TITULUS VI.

De frivolis Appellationibus.

CAPUT UNICUM.

§. I. **U**t lites citius terminentur, super eodem gravamine, aut super eadem interlocutoria, vim diffinitivæ non habente nullatenus liceat secundo appellare; quodque ante diffinitivam frivole, aut injuste appellans, ultra condemnationem expensarum, damnorum & interesse, in quindecim florenos aureos de camera parti appellatæ per appellationis iudicem condemnetur.

Item acceptat Decretum de pacificis Possessoribus.

TITULUS VII.

De pacificis possessoribus.

CAPUT UNICUM.

Quicumque non violentus, sed habens coloratum titulum, pacifice & sine lite prælaturam, dignitatem, officium, vel beneficium triennio proximo hætenus possedit, vel in futurum possidebit, non possit postea in petitorio vel possessorio a quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati, molestari; excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, & illud, juxta concilium Viennense, intimare teneatur.

§. I. Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in officio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem processum fuerit.

§. II. Ordinarii autem inquirent diligenter, ne quis sine justo titulo beneficium possideat.

§. III. Quod si talem quandocunque repererint, declarent jus illi non competere, & huic, si sibi videatur (nisi sit intrusus, vel violentus, aut alias indignus,) vel alteri idoneo provideant. Datum in sessione publica, in ecclesia majori Basileensi, solemniter celebrata, die jovis nona mensis Julii, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigésimo quinto.

Item acceptat Decretum de Numero & Qualitate Cardinalium.

TITULUS VIII.

De Numero & Qualitate Cardinalium.

CAPUT UNICUM.

Cum summo pontifici sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales in dirigenda christiana republica collaterales assistant, necesse est, ut tales instituantur, qui sicut nomine, ita reip-

sa cardinales sint, super quos officia universalis Ecclesiae versentur & sustententur.

§. I. Statuit hæc sancta synodus, ut deinceps eorum numerus adeo sit moderatus, ut nec gravis Ecclesiae, nec superflua numerositate vilescat; qui de omnibus christianitatis regionibus, quantum fieri commode poterit, assumantur, ut notitiæ rerum in Ecclesia emergentium facilius haberi, & super his maturius deliberari possit, sic tamen, quod numerum viginti quatuor inter eos qui nunc sunt, & assumendos non excedant; ita quod de una natione ultra tertiam partem respectu cardinalium pro tempore existentium, ac de una civitate & diocesi ultra unum inde oriundum, & de ea natione, quæ nunc ultra tertiam partem habet, usque ad ipsius tertiæ partis reductionem esse nequeant.

§. II. Sint viri, scientia moribusque & rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, doctores, seu licentiati cum rigore examinis in jure divino vel humano; sit saltem tertia, vel quarta pars de magistris aut licentiatibus in sacra Scriptura.

§. III. Inter eos autem viginti quatuor, esse aliqui poterunt, valde admodum pauci, filii, fratres, aut nepotes regum seu magnorum principum, in quibus cum circumspeditione & maturitate morum competens litteratura sufficiat.

§. IV. Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicujus cardinalis viventis, non illegitime nati, non corpore vitiiati, nec alicujus criminis aut infamiae nota respersi. Prædicto autem numero viginti quatuor pro magna Ecclesiae necessitate, vel utilitate dummodo alii in quibus vitæ sanctitas, vel eximiae virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ Ecclesiae uniti fuerint, insignes aliqui viri adjungantur.

§. V. Non fiat cardinalium electio solum per auricularia vota; sed illi solum assumi poterunt in quos, facto vero scrutinio ac publicato, majorem partem cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegialiter consensisse; desuper etiam apostolicæ litteræ cum subscriptione

car-

ordinalium conficiantur; decreto hujus sacri concilii (in
iusta sessione solemniter publicato quod incipit; *Item cum*
multiplicatio cardinalium) in suo robore inviolabiliter per-
mansuro.

§. VI. Salvo quod videtur nimis rigorosum contra ne-
otes Romanorum pontificum, si alias sint bene meriti, pro-
t & alii.

Circa Decretum quod incipit: De Annatis.

TITULUS IX.

CAPUT UNICUM.

Statuit hæc synodus, quod tam in Ecclesia Romana, quam
alibi pro, seu, in confirmatione electionum, admissione
postulationum, præsentationum, provisione, collatione, po-
tulatione, præsentatione, etiam a laicis facienda, institutio-
ne & investitura de ecclesiis, etiam cathedralibus & metro-
polititanis, monasteriis, dignitatibus, officiisque ecclesiasticis
quibuscunque, nec non ordinibus sacris & benedictione ac
pallio, de cætero nihil penitus ante vel post exigatur ra-
tione litterarum vel bullæ, sigilli, annatarum communium
& minutorum servitorum, primorum fructuum deportuum;
aut sub quocunque alio titulo, colore vel nomine, prætex-
tu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia
quavis causa vel occasione, directe vel indirecte; solum
scriptoribus abbreviatoribusque & registratoribus litterarum
seu minutarum, pro illorum labore, competenti salario, sol-
vendo.

Huic autem sacro canoni si quis promittendo, exigendo,
vel dando contravenire præsumperit, poenam incurrat, ut
adversus simoniacos inflictam, & in ipsis dignitatibus ac
beneficiis taliter obtentis nullum jus ac titulum acquirat.

Obligationes quoque, promissiones, censuræ ac mandata,
& quidquid in præjudicium decreti hujus saluberrimi fieri
contigerit, nullas obtinere vires atque irrita censeantur.

§. I. Et si (quod absit) Romanus pontifex, qui præ
cæteris universalium conciliorum exequi & custodire debet
canones, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Eccle-

siam scandalizet, generali concilio deferatur; cæteri vero, pro modo culpæ, juxta canonicas sanctiones, per suos superiores digna ultione puniantur.

§. II. Voluit tamen hæc congregatio pro instanti necessitate moderni Papæ & sacri Collegii dominorum Cardinalium notorie ingruente, & etiam juxta pollicitationem sacri Basileensis concilli in suo decreto de electionibus, in fine videlicet: quod præfatus summus pontifex modernus habeat, ejus vita durante dumtaxat, pro se & dominis cardinalibus, & cæteris officiariis curiæ Romanæ, ex fructibus quarumcumque ecclesiarum, monasteriorum, quorumcumque beneficiorum, ad decem libras vel amplius taxatorum, vacaturorum deinceps, alias quam ex causa permutationis & simplicis resignationis, quintam illius taxæ, videlicet quæ olim per regem & ecclesias suorum regni & delphinatus tolerabatur, pro tunc quo fuit concilium Constantiense inchoatum; ita quod dicta quinta pars taxæ prædictæ non referatur ad illam taxam, ad quam fuit facta ultima reductio per dictum Constantiense concilium, sed referatur ad illam, in hoc casu, ex qua immediate fuit ab eodem Constantiensi concilio facta ipsa reductio; proviso tamen, quod fructus & proventus sic taxati ad minus tantum valeant pro tempore, quantum ipsa taxa.

Item respectu aliorum beneficiorum, de quibus forsan aliter taxatio non invenitur, quod secundum taxationem decimæ solvetur, in hoc casu, quinta pars illius taxæ, summæ scilicet totalis, quæ ex ipsa decima decies repetita resultaret, hoc est, quod in hoc casu solvantur duæ decimæ: prima, primo anno, & secunda, secundo anno; dum tamen illa totalis summa quæ ex illis decimis resultat, ad minus ad decem libras ascendat.

Item quod hujusmodi subventio conceditur per modum solius doni gratuiti, & non alias, & sine præjudicio libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & dumtaxat hujus moderni Papæ vita durante.

§. III. Item quod dicta quinta pars locum suum obtinebit per quemcumque, ubicumque, in curia vel extra; & qua-

quacunque auctoritate ecclesiastica, de ipsis ecclesiis monasteriis, vel beneficiis, quomodolibet, præterquam ex causa permutationis aut resignationis puræ & simplicis, ut præferatur, disponatur, exceptis beneficiis quorum, jure patronatus, præsentatio, collatio, institutio vel provisio ad regem jure regalizæ, vel alias, aut alium quemcunque vel alios jure laico spectat & pertinet, de quibus nihil prorsus solvetur.

§. IV. Item fuit deliberatum, quod quinta pars solvatur in partibus & in moneta usuali auri vel argenti, ad restitutionem scilicet marchæ auri secundum valorem septuaginta aureorum, & collectori vel subcollectori, & intra dioecesim, intra cujus limina erit ipsa ecclesia vel beneficium; ita quod una medietas dictæ quintæ partis solvatur eidem infra annum a tempore possessionis pacificæ, & alia medietas infra annum proxime subsequenti.

§. V. Item quod ratione dictæ quintæ partis vel medietatis, aut alterius portionis ejusdem, non possint illi qui ad eam tenebuntur, trahi extra dioecesim, infra cujus metas est, vel erit ipsa ecclesia, monasterium aut beneficium; sed habebit collector aut subcollector ante dictus recursum ad ordinarios judices contra non exemptos, & similiter contra eos, qui pro non exemptis sunt censendi; juxta quamdam Constitutionem concilii Constantiensis quæ incipit: *Attendentes*. Contra vero exemptos, qui superiores in diocesi in qua sunt ecclesia, monasterium, beneficium vel officium, aut aliud ministerium ecclesiasticum, quocunque nomine censeatur, noscuntur habere, recurratur ad superiores eorundem; quod si superiores in diocesi non habeant, vel si habeant, tamen negligentes fuerint, aut remissi, ad diocesanos locorum recurratur, qui tamen apostolica vel synodali auctoritate (remota appellatione quacunque) habebunt facere indilatam justitiam de prædictis.

§. VI. Item quod si ecclesia, monasterium, vel beneficium sic taxatum, ut præfertur, contingat anno eodem his vel pluries vacare, quod una quinta pars semel tantum solvatur, videlicet, quod si post fructus collectos, seu decerp-

tos, aut acquisitos contingeret vacatio, ad solutionem primæ medietatis quintæ partis prædictæ bona ultimi possessoris teneantur; & ejus successor in ecclesia vel beneficio ad aliam medietatem taxæ prædictæ infra primum annum pacificæ suæ possessionis teneatur. Si vero ante collectionem, perceptionem vel acquisitionem contigerit vacatio, successor in dicto beneficio teneatur ad integram solutionem dictæ quintæ partis.

§. VII. Item quod ex nunc & de cætero penitus cessent & cessabunt in Romana curia omnes exactiones tam ratione vacantiarum, quam ratione pallii sacri, vel minutorum servitiorum, & aliæ quæcunque exactiones, quovis nomine censeantur; excepto tamen moderato, & competenti salario Scriptorum curiæ Romanæ, prout in ipso decreto sacri Basileensis concilii expressius continetur; & hoc sub pœna perdendi ipso facto gratiam de provisione ante dicta respectu curiæ; & sub pœna perditionis beneficii respectu provisi contrasacientis; & hoc per suum immediatum superiorem, qui in talibus casibus habeat potestatem.

Advisamentum Ecclesiæ Gallicanæ.

Item visum fuit prædictæ congregationi, quod in præmissis decretis & ipsorum quolibet apponatur, per sacrum concilium decretum irritans & gravium pœnarum adjectio, cum clausulis opportunis contra quoscunque, cujuscunque auctoritatis fuerint, in contrarium attentantes, seu facientes.

Item acceptat Decretum quod incipit: Si quis Principem.

T I T U L U S X.

Quomodo divinum Officium fit celebrandum.

C A P U T U N I C U M.

Si quis Principem sæculi rogaturus, habitu honesto, gestu decenti, prolatione non præcipiti, sed distincta, attenta quoque mente se ipsum ac verba studeat componere; quanto diligentius in hoc sacro loco omnipotentem oraturus Deum hæc omnia facere curabit?

§. I. Statuit igitur hæc sancta synodus conciliare decretum irritans & gravius, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis ecclesiis, horis debitis, signis congrua pulsatione præmissis, laudes divinæ per singulas horas non cursim ac festinanter, sed tractim & cum pausa decenti, præsertim in medio cujuslibet versiculi psalmorum, debitam faciendo inter solemne & feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus perfolvantur; horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac superpelliceis mundis ultra medias tibias longis, vel cappis, juxta temporum & regionum diversitatem; ecclesias ingrediantur, non caputia, sed amultias, vel birreta tenentes in capite; qui cum in choro fuerint, gravitatem servant quam & locus & officium exigunt, non in simul, aut cum aliis confabulantes, seu colloquentes, aut litteras, seu scripturas alias legentes; &, cum psallendi gratia ibidem convenient, muta aut clausa labia tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in psalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur, *Gloria Patri & Filio*, &c. omnes consurgant. Cum nominatur illud nomen *Jesus*, in quo omne genu flectitur coelestium, terrestrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum horæ in communi cantantur, legat, vel dicat privatum officium; nam non solum obsequium cui obnoxius est, choro subtrahit, sed alios psallentes perturbat.

§. II. Super his debite observandis, aliisque ad divini officii prosecutionem ac chori disciplinam spectantibus, decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius horæ in qua circa prædicta excesserint, vel alia majori, prout transgressionis gravitas exegerit, plectantur poena.

Salvis tamen laudabilibus consuetudinibus, statutis ac observantis specialibus ecclesiarum singularum regni & delphinatus.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Qui in Matutinis.

TITULUS XI.

Quo Tempore quisque debeat esse in Choro.

CAPUT UNICUM.

Qui in matutinis ante finem psalmi, *Venite, exultemus*, in aliis horis ante finem primi psalmi, in missa ante ultimum *Kyrie, eleison*, usque ad finem divino officio non interfuerint, nisi forte necessitate cogente, ac petita & obtenta a præsidente chori licentia, discedere oporteat, pro illa hora absens censeatur, salvis ecclesiarum consuetudinibus, si quæ circa hæc arctiores existant.

§. I. Idem in his observetur, qui a principio usque ad finem in processionibus non permanferint; pro cuius executione deputetur aliquis, onus habens notandi personas singulas statuto tempore non convenientes, juramento astrictus agere fideliter & nulli parcere.

§. II. Jubet etiam hæc sancta synodus, quod illis ecclesiis in quibus, singulis horis certæ distributiones statutz non sunt, omnino etiam de grossis fructibus, si opus sit, deputentur, ut juxta mensuram laborum, plus minusve quisque capiat emolumenti.

§. III. Tollentes prorsus abusum illum quo in una dumtaxat hora præsens, totius diei distributiones usurpat, & illum quo præpositi vel decani aut alii officiales, ex hoc solum quod officiales sunt, licet actualiter pro utilitate ecclesie non absint, quotidianas distributiones percipiunt.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Quoscunque etiam.

TITULUS XII.

Qualiter horæ Canonice sint dicendæ extra Chorum.

CAPUT UNICUM.

Quoscunque etiam alibi beneficiatos, seu in in sacris constitutos, cum ad horas canonicas teneantur, admonet hæc sancta synodus, ut, si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, non in gutture, vel inter dentes, seu de-

dēglutiendo, aut syncopando dictiones, vel colloquia vel risus intermiscendo; sed sive soli, sive associati, diuinum nocturnumque officium reuerenter, verbisque distinctis peragant, ac tali in loco, unde a deuotione non retrahantur; ad quod se disponere & præparare debent, juxta illud quod scriptum est: *Ante Orationem præpara animam tuam; ne sis quasi qui tentat Deum.*

Item acceptat Decretum, quod incipit: Quicunque in Ecclesia.

TITULUS XIII.

De his qui tempore diuinorum Officiorum vagantur per Ecclesiam.

CAPUT UNICUM.

Quicunque in ecclesia beneficiatus, præsertim de maioribus, diuinorum tempore per ecclesiam vel foris circa ipsam deambulando, aut cum aliis colloquendo vagari visus fuerit, non solum illius horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat. Qui, si semel correctus non destiterit, per mensem distributionibus careat, vel grauiori (si pertinacia exegerit) pœnæ subjaceat, ut tandem desistere cogatur.

Prohibeatur etiam, ne diuina officia tumultuosi quoruncunque per ecclesiam discursus impediant aut perturbent.

Regulares qui in conuentualibus ecclesiis circa prædicta exceßerint, graui pœna, superiorum arbitrio, castigentur.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Ut cuncta.

TITULUS XIV. alias XV.

De Tabula pendente in Choro.

CAPUT UNICUM.

Ut cuncta in domo Dei ordinate procedant, & quilibet sciat, quid agendum imminet, statuatur tabula aliqua continue pendens, in qua quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis in singulis horis per hebdomadam, aut majus tempus cantandum, legendumue sit,

describatur. Qui autem secundum quod ibi descriptum fuerit, facere per se, vel alium neglexerit, pro qualibet hora distributiones unius diei amittat.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Abusum aliquarum Ecclesiarum.

TITULUS XV. alias XVI.

De his qui in Missa non complent Credo, vel cantant cantilenas, vel nimis basse Missam legunt, aut sine Ministro.

CAPUT UNICUM.

Abusum aliquarum ecclesiarum in quibus *Credo in unum Deum* (quod est symbolum & confessio fidei nostræ) non complete usque ad finem cantatur, aut præfatio, seu oratio dominica omittitur, vel in ecclesiis cantilenæ seculares voci admiscuntur, seu in Missa etiam privata sine ministro, aut præter secretas orationes, ita submissa voce dicitur, quod a circumstantibus audiri non potest, abolentes, statuimus, ut qui in his transgressor inventus fuerit, a superiore debite castigetur.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Abusum etiam.

TITULUS XVI. alias XIV.

De pignorantibus Cultum divinum.

CAPUT UNICUM.

Abusum etiam cultui divino manifeste derogantem quo nonnulli ecclesiarum canonici contrahentes debita, sic se creditoribus obligant, ut, nisi statuto tempore satisficiant, a divinis cessent officiis, abolentes, & obligationem hujusmodi, etiam si jurejurando firmata sit, irritam decernentes, statuimus, ut, qui talem illicitum contractum fecerint, trium mensium fructus ipsi ecclesiæ applicandos ipso facto amittant, & quamdiu divina non resumpserint, nullos ex ipsa ecclesiâ proventus percipient.

Item

*Item acceptat Decretum, quod incipit: Prohibet hæc
sancta synodus.*

TITULUS XVII.

De tenentibus Capitula tempore Missæ.

Prohibet hæc sancta synodus, ut, tempore Missæ majoris, præsertim diebus solemnibus, capitula seu actus capitulares, aut alii tractatus per canonicos non celebrentur, nisi forte urgens & evidens ingrueret necessitas.

Qui vero ad talem horam capitulum indixerit, a distributionibus quotidianis per hebdomadam sit suspensus: neque ipsi canonici pro illa hora ipsas distributiones lucentur.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Turpem etiam.

TITULUS XVIII.

De Spectaculis in Ecclesia non faciendis.

CAPUT UNICUM.

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatum ecclesiis, quo in certis anni celebritatibus nonnulli cum cum mitra, baculo, ac vestibus pontificalibus, more episcoporum, benedicunt; alii ut reges ac duces induti, quod festum fatuorum, vel innocentium, seu puerorum in quibusdam regionibus nuncupatur, alii larvales ac theatrales jocos, alii choreas ac tripudia marium ac mulierum facientes, ut homines ad spectaculum & cachinnationes moveant, alii comestiones ac convivia ibidem præparant, hæc sancta synodus detestans, statuit & jubet tam ordinariis, quam ecclesiarum decanis & rectoribus, sub poena suspensionis omnium proventuum ecclesiasticorum, trium mensium spatium, ne hæc aut similia ludibria, neque etiam mercantias seu negotiationes nundinarum in ecclesia (quæ domus orationis esse debet) & etiam in cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per censuram ecclesiasticam, aliaque juris remedia punire non negligant. Omnes autem consuetudines, statuta aut privilegia quæ his non concordant decretis, (nisi forte majores adjicerent poenas) irrita esse

esse hæc sancta synodus decrevit. Datum in sessione publica, Basileæ, in majori ecclesia, solemniter celebrata, die jovis nona mensis Junii, anno a Nativitate Domini 1435.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Quicumque Clericus.

TITULUS XIX.

De Concubinariis.

CAPUT UNICUM.

Quicumque clericus, cujuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis, etiam pontificalis, vel alterius præminentie existat, qui post hujus constitutionis notitiam quam habere præsumatur per duos menses post publicationem in ecclesiis cathedralibus, quam ipsi dioecesani omnino facere teneantur, postquam eadem Constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarium, a perceptione fructuum omnium beneficiorum, trium mensium spatio, sit ipso facto suspensus, quos superior in fabricam, vel aliam evidentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus ii fructus percipiuntur, convertat.

§. I. Nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innotuerit, mox suus superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quod si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice resumpserit, jubet hæc sancta synodus, ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet.

§. II. Et nihilominus hi publici concubinari, usquequo eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorumve sint inhabiles.

§. III. Quod si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe aliujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant.

§. IV. Quod si ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint, eorum superiores,

tam

tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinato, modis omnibus, digna punitione animadvertant.

§. V. In conciliis etiam provincialibus & synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem beneficiorum, vel alia condigna poena severiter procedatur.

Et si hi quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, per concilia provincialia, aut suos superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis & provincialibus quoad suos servantur.

§. VI. Poenis aliis, contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis in suo robore permanfuris.

§. VII. Publici autem intelligendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est; sed qui mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam tenet, & per suum superiorem admonitus, ipsam cum effectu non dimittit.

§. VIII. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patiendo eos in tali foeditate sorDESCERE; sub poena maledictionis æternæ, præcipit, ne deinde sub pacto, compositione aut spe aliqujus quæstus talia quovis modo tolerant aut dissimulent; alioquin, ultra præmissam negligentiae poenam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere & ad pios usus convertere teneantur & compellantur.

§. IX. Ipsas autem concubinas, aut mulieres suspectas Prælati omnibus modis curent a suis subditis, etiam per brachii sæcularis invocationem (si opus fuerit) penitus arce-re; qui etiam ex tali concubinato procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant.

§. X. Jubet insuper hæc sancta synodus, ut etiam in prædictis synodis & capitulis hæc Constitutio publicetur, ut quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem
moveat

moveat diligenter. Injungit præterea omnibus sæcularibus viris (etiã regi præfulgeant dignitate), ne ullum quæcunque inferant impedimentum, quocunque quæſito colore, Prælatiſ qui ratione officii ſui adverſus ſubditiſ ſuos pro hujusmodi concubinato procedunt.

§. XI. Et cum omne fornicationiſ crimen lege divina prohibitum ſit, & ſub pœna peccati mortaliſ neceſſario vitandum; monet omneſ laicoſ tam uxoratoſ, quam ſolutoſ, ut ſimiliter a concubinato abſtineant; nimis enim reprehendiſ bilis eſt, qui uxorem habet & ad aliam mulierem accedit; qui vero ſolutuſ eſt, ſi continere noliſ, juxta Apoſtoli conſiliuſ uxorem ducat. Pro hujusmodi autem obſervantia præcepti, hi ad quos pertinet, tam ſalutaribuſ monitiſ, quam aliis canonicis remediis omni ſtudio laborent.

Item acceptat Decretum, quod incipit: Ad vitandum, &c.
TITULUS XX.

De excommunicatiſ non vitandiſ.

CAPUT UNICUM.

Ad vitandum ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiſ timoratiſ;

§. I. Statuit, quod nemo deinceps a communicatione alienjuſ in Sacramentorum adminiſtratione, vel receptione, vel aliis quibuſcunque ſententiæ, aut cenſuræ eccleſiaſticae ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, abſtinere teneatur, vel aliquem vitare, vel interdictuſ eccleſiaſticuſ obſervare; niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujusmodi fuerit in, vel, contra perſonam, collegiuſ, vel univerſitatem, eccleſiam, aut locuſ certuſ aut certam a Judice publicata & denuntiata ſpecialiter expreſſe; aut niſi aliquem ita notorie in excommunicationiſ ſententiam conſtituerit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo juris ſuffragio excuſari. Nam a communicatione illiuſ abſtinere vult juxta canonicas ſanctiſ. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatoſ, ſuſpenſoſ, interdictoſ ſeu prohibitooſ non intendit in aliquo relevare, nec eiſ quomodolibet ſuffragari.

Item acceptat Decretum quod incipit : Quoniam.

TITULUS XXI.

De Interdictis indifferenter non ponendis.

CAPUT UNICUM.

Quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa consueverunt scandala evenire ;

Statuit hæc sancta synodus , quod nulla civitas , oppidum , castrum , villa , aut locus ecclesiastico supponi possit interdicto , nisi ex causa , seu culpa ipsorum locorum , aut domini seu rectoris vel officialium ; propter culpam autem seu causam alterius cujuscunque privatæ personæ , hujusmodi loca interdicti nequaquam possint auctoritate quacunque ordinaria vel delegata , nisi talis persona prius fuerit excommunicata ac denunciata , seu in ecclesia publicata ; ac domini seu rectores vel officiales ipsorum locorum , auctoritate judicis requisiti , hujusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non rejecerint , aut ad satisfaciendum compulerint , qua etiam post biduum ejecta , recedente vel satisfaciente ; mox divina resumí possint. Quod etiam in pendentibus locum habebit.

Item acceptat Decretum quod incipit : Licet in Apostolicis.

TITULUS XXII.

De Sublatione Clementinæ , Litteris , quæ est in Tit. de Probat.

CAPUT UNICUM.

Licet in apostolicis vel aliis litteris quibuscunque aliquem dignitati , beneficio , aut juri cuicunque renuntiasse , aut privatum esse , seu aliquid aliud egisse per quod jus proprium auferatur , narratum sit ; hujusmodi litteræ in his non præjudicent , etiamsi super ipsis gratia vel intentio narrantis fundetur , nisi per testes , aut alia legitima constiterit documenta. Datum in sessione publica hujus sanctæ synodi , in ecclesia majori Basileensi , solemniter celebrata

nona

nono kalendas Aprilis, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo sexto.

TITULUS XXIII.

De Conclusionē Ecclesiæ Gallicanæ.

CAPUT UNICUM.

Demum conclusit prælibata congregatio, ut decreta ipsa de quibus visum est, quod debeant simpliciter acceptari, ex nunc simpliciter acceptentur, & executionem fortiantur, atque ex nunc effectui realiter mancipentur; & similiter illa decreta circa quæ fuerunt factæ prænotatæ modificationes, de quibus superius dictum est, ex nunc, cum ipsis scilicet modificationibus, acceptentur, prout etiam acceptantur, sub spe scilicet, quod ipsæ modificationes per sacrum concilium admittentur. Pro quo regii oratores instabunt vice regia ecclesiæ regni & delphinatus.

§. I. Et postremo visum fuit prædictæ congregationi instandum omnino fore apud regem, ut ipse ex nunc decreta eadem juxta modos prænotatos acceptet & approbet, mandando districtè ex nunc curiæ Parlamenti & aliis justitiariis regni & delphinatus, ac aliorum dominorum regni, quatenus de puncto in punctum præmissa inviolabiliter & in perpetuum observent & observari faciant; transgressores & contra facientes taliter puniendo, quod cæteris in posterum cedat in exemplum; & super hoc conficere pragmaticam sanctionem.

§. II. Ea propter nobis humiliter supplicaverunt memorati archiepiscopi; episcopi, capitula notabilia, decani, abbates, cæterique prælati & viri ecclesiastici, atque scientifici universitatum studiorum generalium regni, ecclesiam prædictam regni & delphinatus nostrorum prædictorum representantes, quatenus eorum deliberationibus & conclusionibus, sic secundum Deum, justitiam & sinceritatem conscientiarum suarum acceptis, tam respectu prælatorum decretorum & canonum ipsius sacrosanctæ generalis synodi Basiliensis, quam alias in his quæ pro utilitate rei publicæ regni

regni & delphinatus nostrorum fuerunt inter eosdem deliberata & conclusa, regium nostrum consensum præbere, eaque protegere efficaciter & exequi, ac inviolabiliter per omnes subditos nostros observari facere & mandare digneremur.

Nos igitur attendentes, quod sicut sacerdotes debitores sunt, ut veritatem quam audierunt a Christo libere prædicent, sic princeps debitor est, ut veritatem, quam audivit a sacerdotibus approbatam quidem scripturis, defendat fideliter, & efficaciter exequatur, præmissis & aliis justis & rationalibus causis præmoniti, habita etiam super his deliberatione digestissima cum prædictis principibus nostræ regaliæ prosapiæ ac aliis magnatibus, proceribus, multisque viris prudentibus & scientificis ecclesiasticis & sæcularibus regni & delphinatus nostrorum nobis in consilio nostro magno assistentibus, eorundem prælatorum & aliorum ecclesiasticorum, ecclesiam regni & delphinatus nostrorum representantium supplicationem & requestam justam & rationabilem, & sanctorum patrum decretis conformem, omni-que æquitate subnixam agnoscentes, prædictas ipsorum archiepiscoporum, cæterorumque prælatorum & virorum ecclesiasticorum nostrorum regni & delphinatus deliberationes & conclusiones gratas & acceptas habuimus & habemus, eisdemque consensum nostrum regium præbuimus & præbemus per præsentis; volentes & ordinantes omnes & singulas deliberationes & conclusiones prædeclaratas in nostris regno & delphinatu, cæterisque dominiis perpetuo teneri, atque inviolabiliter observari, suumque plenum & integrum a die datæ præsentium penitus fortiri effectum, absque alia publicatione seu promulgatione, & nihilominus publicari, & inter regias & delphinales ordinationes registrari mandamus.

§. ultim. Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris præsens tenentibus, & qui in futurum nostra tenebunt Parlamenta, omnibusque justitiariis regni & delphinatus nostrorum, cæterisque officiariis & subditis nostris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, mandamus, districti-

us injungentes , quatenus omnia præmissa & singula teneant , custodiant & conservent in sua roboris plenaria firmitate , & in causis quibuscunque , occasione præmissorum de cætero orituris & emerfuris , secundum deliberationes & conclusiones præscriptas judicent , pronuntient & sententient , atque ab omnibus subditis & incolis nostrorum regni & delphinatus inviolabiliter faciant in omnibus & per omnia observari , prædictas personas ecclesiasticas & sæculares , ac earum quamlibet , in omnibus & singulis superius expressis , ab omni turbatione , violentia , impressione , molestatione , damno , impedimento & disturbio tueantur , protegant pariter & defendant ; omnesque & quascunque personas , cujusvis conditionis ac status fuerint , contra facientes aut venientes taliter puniendo , quod in posterum cæteris cedat in exemplum ; quoniam sic fieri volumus & jubemus per præsentis ; in cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Bituridis septima die mensis Julii , anno Domini millesimo quadringentesimo trigésimo octavo , & regni nostri decimo sexto. Sic signatum in plica in superiori parte , per regem in suo magno consilio in quo dominus delphinus Cliennensis , dominus dux Borbonii , Carolus de Andegavia comes Comomanie , Petrus filius ducis Britannie , necnon comites de Marchia & Vindocinio & de Trancavilla , prælati proceresque , ac alii viri ecclesiastici & sæculares quamplurimi erant. N. DE FIRBOIS. In superiori parte plicæ prædictæ erat sic scriptum ; Collatio facta cum originali litterarum præinfertarum atque incorporatarum. N. DE FIRBOIS. Et in dorso extitit descripta publicatio in dicta curia Parlamenti facta sub hac forma : Lecta ac publicata Parisiis in Parlamento , die decima tertia Julii , millesimo quadringentesimo trigésimo nono. Sic signatum , GENETHEAU.

Finis Pragmatica Sanctionis.

ABROGATIO

PRAGMATICÆ SANCTIONIS,

*Edita a Leone Papa X., mense Januario
an. 1516.*

Leo Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio. Pastor æternus gregem suum usque ad consummationem sæculi nunquam deserturus, ita, Apostolo teste, obedientiam dilexit; ut pro expiando primi parentis inobedientiæ peccato se ipsum humiliaverit factus obediens usque ad mortem; migraturus vero ex hoc mundo ad Patrem, in soliditate petrae Petrum ejusque successores vicarios suos instituit, quibus, ex Libri Regum testimonio, ita obedire necesse est, ut *qui non obedierit, morte moriatur*. Et alibi legitur: *In Ecclesia esse non potest qui Romani Pontificis cathedram deserit*; quoniam, Augustino Gregorioque auctoribus, *sola obedientia est mater custosque omnium virtutum, sola fidei meritum possidens, sine qua infidelis quisque convincitur, etiamsi fidelis esse videatur*. Itaque nos, eodem Petro docente, solliciti esse debemus, ut quæ a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, præsertim in sacris conciliis, pro obedientiæ hujusmodi, auctoritatis libertatisque ecclesiasticæ & sedis apostolicæ defensione, mature & ex legitimis causis inchoata sunt, nostris studio, cura & diligentia absolvantur, & ad optatum finem perducantur, simplicium quoque animæ quarum etiam rationem Deo reddituri sumus, a dolis & laqueis tenebrarum principis liberentur. Sane felicitis recordationis Julius Papa II., prædecessor noster, post indictum ex legitimis causis, de venerabilium fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium de quorum numero tunc eramus, consilio & assensu sacrum Lateranense concilium, provide considerans cum eodem sacro Lateranensi concilio Bituricensem regni Franciæ corruptelam (quam illi Pragmaticam Sanctio-

nem vocant) cum maximo animarum periculo & scandalo, ac dignitatis sedis apostolicæ detrimento & vilipendio , retroactis temporibus viguisse & adhuc vigere , ejusdem Pragmaticæ Sanctionis negotium , eodem approbante concilio , discutiendum , certis tunc nominatim deputatis cardinalibus & praelatis certæ congregationis commisit. Et quamquam Sanctio præfata ex multis nullitati notoriæ subjaceret, schismaque manifestum foveret & contineret, & propterea; citatione aliqua minime præcedente , per se irrita , nulla & invalida declarari potuisset , ex abundanti tamen cautela idem Julius prædecessor Gallicos praelatos , capitula ecclesiarum & monasteriorum , parlamenta & laicos illis faventes , & dicta Sanctione utentes , omnesque & singulos alios in præmissis sua communiter vel divisim interesse putantes , per edictum , cum ad partes illas tutus tunc non pateret accessus , in Mediolanensis , Astenfis & Papiensis ecclesiarum valvis affigendum monuit , quare Sanctio præfata , illiusque corruptela & abusus in concernentibus auctoritatem Romanæ Ecclesiæ , sacrorum canonum , & ecclesiasticæ libertatis violationem nulla & invalida declarari deberet. Cumque , dicto Julio prædecessore in humanis agente , diversis impedimentis causantibus , citatio exequi & reproduci , ac negotium abrogationis hujusmodi plene discuti (ut intentio ipsius Julii prædecessoris fuerat) non potuisset , sed , eodem Julio prædecessore rebus humanis exempto , citatio ipsa legitime executâ , & per procurationem fiscalem , sacri concilii promotorem reproductâ , & ad ulteriora procedi peti- tum fuisset ; nos , divina favente clementia , ad summi apostolatus apicem assumpti , omnibus rite pensatis , petitioni prædictæ ex certis causis nullum tunc responsum dedimus ; ac deinde cum per diversos monitos & citatos diversa monita allegarentur , quare in termino eis (ut præfertur) præfixo comparere non potuissent , ut omnis justæ excusationis & querelæ occasio eis auferretur , terminum citationis & monitionis hujusmodi præfixum , eodem sacro approbante concilio , ad alium tunc expressum terminum jamdiu effluxum in diversis sessionibus pluries prorogavimus. Cum autem
mon-

moniti ac citati prædicti, sublati jam omnibus impedimentis, effluxisque omnibus terminis, coram nobis & dicto concilio non comparuerint, nec comparere curaverint, ad allegandum causam, quare Sanctio prædicta nulla declarari debeat, ita ut excusationi ultra locus non sit, possintque merito contumaces reputari, prout eos, exigente iustitia, reputamus; nos in ea re attendentes Pragmaticam Sanctionem, vel potius (ut dictum est) corruptelam, schismatis tempore a non habentibus potestatem editam, reliquæ christianæ reipublicæ & Ecclesiæ sanctæ Dei nullatenus conformem, & a claræ memoriæ Ludovico XI. Francorum Rege Christianissimo revocatam, cassatam atque abolitam, auctoritatem, libertatem ac dignitatem dictæ sedis violare, ac diminuire facultatem Romanorum pro tempore existentium de sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus pro universali Ecclesia assidue laborantium, virorumque doctorum personis quibus abundat curia, & quorum consiliis sedis apostolicæ & Romanorum pontificum atque universalis Ecclesiæ auctoritas & potestas conservatur, negotiaque diriguntur & in prospero statu consoventur, ecclesiis & monasteriis, eisdemque personis de reliquis beneficiis ecclesiasticis juxta eorum status exigentiam, providendi penitus auferre, prælatis vero ecclesiasticis illarum partium causam præbere, ut ipsi nervum ecclesiasticæ disciplinæ & obedientiæ sanctum frangant & violent, ac contra nos & sedem prædictam eorum matrem cornua erigant, & eis ad præmissa audendum viam aperire, ipsamque notoriæ nullitati subiacere, nulloque nisi alicujus temporis, seu potius tolerantiae cujusdam adminiculo fulciri; & si Romani Pontifices prædecessores nostri præfati, prout ipsi suo tempore summopere optare demonstrarunt, corruptelam & abusionem hujusmodi, vel malignitate temporum, vel alias illis providere & in totum occurrere non valentes, suis temporibus tolerasse visi fuerunt; considerantes tamen ab ipsius Bituricensis Sanctionis editione vix annos septuaginta fluxisse, nullumque intra hoc temporis spatium præter hoc Lateranense concilium legitime fuisse celebratum, in quo cum (disponente Domi-

no) constituti sumus , ab ejusdem improbæ Sanctionis exstirpatione & totali annulatione , sine nostra & tantorum patrum in præfente concilio congregatorum nota , & nostræ & dictorum illa utentium animarum periculo abstinere seu desistere non posse , Augustino teste , judicamus atque censemus. Et sicut piæ memoriæ Leo Papa I. prædecessor noster cujus in hoc libenter , quoad possumus , vestigia imitmur , ea quæ in secunda Ephesinâ synodo temere contra justitiam & catholicam fidem gesta fuerant , postmodum in Chalcedonenſi concilio damnavit ac fecit pro fidei dictæ firmitate revocari ; ita & nos a tam nefariæ Sanctionis & contentorum in ea revocatione retrahi aut desistere , salva conscientia , ac nostro & ipsius Ecclesiæ honore , non posse aut debere censemus. Nec istud nos movere debet , quod Sanctio ipsa , & in ea contenta , & ipso concilio instante , in Bituricensi congregatione recepta & acceptata fuerunt , cum ea omnia , post translationem ejusdem Basileensis concilii per felicis memoriæ Eugenium Papam IV. etiam prædecessorem nostrum factam , a Basileensi conciliabulo , seu potius conventiculo , quod præsertim post hujusmodi translationem concilium amplius appellari non merebatur , facta existerent , ac propterea nullum robur habere potuerint , cum etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem , tamquam auctoritatem super omnia concilia habentem , conciliorum indicendorum , transferendorum ac dissolvendorum plenum jus & potestatem habere , nedum ex sacræ scripturæ testimonio , dictis sanctorum Patrum , ac aliorum Romanorum Pontificum , etiam prædecessorum nostrorum , sacrorumque canonum decretis , sed propria etiam eorundem conciliorum confessione manifeste constat ; quorum aliqua referre placuit , reliqua vero utpote notoria silentio præterire. In Alexandrina enim synodo , Athanasio ibidem existente , Felici Romano Pontifici ab eadem synodo scriptum fuisse legimus , Nicænam synodum statuissse , *non debere absque Romani Pontificis auctoritate concilia celebrari*. Neque nos latet etiam eundem Leonem pontificem Ephesinam secundam synodum ad Chalcedonem transtulisse ; Martinum etiam Papam

V. præfidentibus suis in concilio Senensi legatis potestatem transferendi concilium, nulla consensus ipsius concilii mentione habita, dedisse; Ephesinam quoque primam synodum Cælestino, ac Chalcedonensem eidem Leoni I. Agathoni VII. Adriano VIII. & Nicolao I. etiam Constantinopolitanam synodum Adriano, Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris maximam reverentiam exhibuisse, eorundemque pontificum institutionibus & mandatis in sacris conciliis per eos editis & factis reverenter & humiliter obtemperasse. Unde Damasus Papa & cæteri episcopi Romæ congregati, scribes de concilio Ariminens. episcopis in Hlyrico constitutis, præjudicium aliquod per numerum episcoporum Arimini congregatorum fieri non potuisse testantur; quandoquidem noster Romanus Pontifex, cujus ante omnia decebat spectari decretum, talibus non præbuisse consensum, eundemque Leonem pontificem universis Siciliæ episcopis scribentem idem noluisse apparet; consueveruntque antiquorum conciliorum patres, pro eorum quæ in sacris conciliis gesta fuerunt; corroboratione a Romanis pontificibus subscriptionem approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicæna & Ephesina ac Chalcedonensi, & VI. Constantinopolitana, & VII. eadem Nicæna, ac Romana sub Symmacho synodis habitis earumque gestis, nec non in annuali libro de synodis manifeste colligitur; quod etiam novissime Constantienses patres fecisse constat. Quam laudabilem consuetudinem si Bituricenses & Basileenses secuti fuissent, hujusmodi molestia procul gubio careremus. Cupientes quoque hujusmodi negotium ad debitum finem perducere, ac tam vigore citationum hætenus a nobis & præfato Julio prædecessore ex abundanti emanatarum, quam aliorum præmissorum quæ ita notoria sunt, ut nulla valeant excusatione aut tergiversatione celari, etiam ex nostro pastoralis officio procedentes, omnesque & singulos tam juris quam facti defectus, si qui forsitan in præmissis intervenerint, suppletes, *ex certa nostra scientia & de apostolicæ potestatis plenitudine, eodem sacro approbante concilio, tenore præsentium, præfatam pragmaticam sanctionem seu corruptelam, ejusque approbationem quo-*

modolibet emanatam , omniaque & singula decreta , capitula , statuta , constitutiones five ordinationes in eadem quomodolibet contentas seu etiam insertas , ac ab aliis prius editas , necnon consuetudines , stilum , usum , seu potius abusum ex ea in hanc usque diem quomodolibet emanatos seu observatos , nullius roboris vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus ; nec non ad abundantiore cautelam , eandem Bituricensem seu corruptelam , ejusque approbationem tacitam vel expressam (ut præfertur) & in ea contenta omnia & singula etiam inserta quæcunque revocamus , cassamus , abrogamus , irritamus , annullamus ac damnamus , & pro infectis , revocatis , cassatis , abrogatis , irritatis , annullatis & damnatis haberi volumus , decernimus & declaramus . Et cum necessitate salutis existat omnes Christifideles Romano pontifici subesse ; prout divinæ scripturæ & sanctorum patrum testimonio edocemur , ac Constitutione felicitis memoriæ Bonifacii Papæ VIII. similiter prædecessoris nostri quæ incipit , *Unam sanctam* , declaratur , pro eorundem fidelium animarum salute , ac Romani pontificis & hujus sanctæ sedis suprema auctoritate , & Ecclesiæ sponsæ suæ unitate & potestate , Constitutionem ipsam , sacro præsentis concilio approbante , innovamus , sine tamen præjudicio Declarationis sanctæ memoriæ Clementis Papæ VI. quæ incipit , *Meruit* . Inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ , ac sub pœnis & censuris infra dicendis , omnibus & singulis Christifidelibus tam laicis quam clericis sæcularibus , & quorumvis ordinum etiam mendicantium regularibus , & aliis quibuscunque , cujuscunque status , gradus & conditionis existant , etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus , patriarchis , primatibus , archiepiscopis , episcopis & quibusvis aliis ecclesiastica & mundana , vel quavis alia dignitate fulgentibus , omnibusque aliis & singulis prælatis , clericis , capitulis & conventibus sæcularibus , & ordinum prædictorum regularibus , etiam monasteriorum abbatibus , prioribus , ducibus , comitibus , principibus , baronibus , parlamentis , officialibus etiam regiis , judicibus , advocatis , notariis & tabellionibus ecclesiasticis vel sæcularibus , & quibusvis aliis personis ecclesiasticis regulari-

gularibus & sæcularibus (ut præfertur) quacunque dignitate fulgentibus in regno Franciæ , delphinatu , & ubicunque prædicta pragmatica directe vel indirecte , tacite vel expresse vigeret , quomodolibet existentibus & pro tempore futuris , ne de cætero præfata pragmatica Sanctione , seu potius corruptela , quomodolibet & ex quavis causa , tacite vel expresse , directe vel indirecte , aut quovis alio quæsito colore vel ingenio , in quibuscunque actis judicialibus vel extrajudicialibus uti , seu eam allegare , vel secundum eam judicare , aut quosvis actus judiciales vel extrajudiciales secundum dictæ pragmaticæ tenorem vel capitula in ea contenta , per se vel alium seu alios nullatenus facere præsumant , aut per alios fieri permittant seu mandent , nec præfatam pragmaticam sanctionem , aut in ea contenta capitula seu decreta ulterius in domibus suis aut aliis locis publicis vel privatis teneant , quinimmo illam ex quibusvis archivis etiam regiis , seu capitularibus & locis prædictis infra sex menses a data præsentium computandos deleant seu deleri faciant , sub majoris excommunicationis latæ sententiæ , necnon , quoad ecclesiasticas & regulares personas prædictas , omnium etiam patriarchalium , metropolitanorum & aliarum cathedralium ecclesiarum , monasteriorum quoque & prioratuum etiam conventualium , & quarumcunque dignitatum aut beneficiorum ecclesiasticorum , sæcularium , & quorumvis ordinum regularium privationis & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda , quo vero ad sæculares , prædictæ excommunicationis , necnon amissionis quorumcunque feudorum , tam a Romana quam alia ecclesia ex quavis causa obtentorum , ac etiam inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda , inhabilitatisque ad omnes & singulos actus legitimos quomodolibet faciendos , in infamesque , ac criminis læsæ Majestatis reos in jure expressis poenis eo ipso & absque ulteriori declaratione per omnes & singulos supradictos , si , (quod absit) contra fecerint , incurrendis , a quibus , vigore cujuscunque facultatis ac clausularum etiam in confessionalibus , quibusvis verborum formis concessis contentarum , nisi a Romano pontifice canonice intrante vel alio

ab eo ad hoc in specie facultatem habente , præterquam in mortis periculo constituti absolvinequeant ; non obstantibus præmissis , necnon constitutionibus & ordinationibus , decretis & statutis , apostolica seu quacunque alia etiam conciliari auctoritate quomodolibet , etiam ex certa scientia & apostolicæ potestatis plenitudine editis & emanatis , & sæpius innovatis , repetitis , confirmatis & approbatis ; quibus illorum omnium & singulorum tenores , ac si de verbo ad verbum infererentur ad effectum præmissorum pro sufficienter expressis & insertis habentes , illis alias in suo robore permanfuris , scientia , potestate & tenore præmissis , specialiter & expresse derogamus , & contrariis quibuscunque ; aut si communitatibus , universitatibus & personis singulis supra nominatis , etiam cardinalibus , patriarchis , archiepiscopis , marchionibus & ducibus præfatis , vel quibusvis aliis , communiter & divisim ab eadem sit sede indultum , quod interdicti , suspendi vel excommunicari , aut propterea privari & inhabiles reddi non possint per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam , ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem , & quibuscunque aliis privilegiis , indulgentiis & litteris apostolicis , generalibus vel specialibus , quorumcunque tenorum existant , per quæ præsentibus non expressa , vel totaliter non inserta effectum earundem impediri valeat quomodolibet , vel differri , & de quibus quorumcunque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo hominum &c. Si quis autem &c. Datum Romæ in publica sessione , in Lateranensi sacrosancta basilica , solemniter celebrata , anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto decimo , quartodecimo kalendas Januarii , pontificatus nostri anno quarto.

CONCORDATUM

INITUM BONONIÆ

INTER

LEONEM PAPAM X.

ET

FRANCISCUM REGEM X.

*Quod Ecclesiis Prælatos sibi eligendi jus adimit,
eorumque Nominationem Regi tribuit.*

Ann. 1516.

PROOEMIUM.

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani Dux, Astensis Comes ac Genuæ Dominus, omnibus litteras has lecturis salutem. Cum non pridem, superstitute adhuc Ludovico memoriæ commendabilis rege (cujus animæ propitiatur Altissimus), sacrum Lateranense concilium, sæpius editis decretis, eundem socerum nostrum ad ejusdem conventum evocasset, cum eoque regni nostri curias summas (quas Parlamentaria vocamus), Ecclesiam insuper universam Gallicanam, cunctasque regni nostri gentes, delphinatusque nostri potentatus admonendos censuisset, ut, si quid auctoritatis priscæ asserre, si qua jura citare, si rationes consentaneas palam edisserere posse considerent, quominus sanctio pragmatica, ejusdem concilii auctoritate ac sententia, antiquaretur, abrogaretur, interdiceretur, irritaque etiam, nulla pronuntiaretur & schismatica, id infra diem, dictis decretis præfixam efficerent; quo neglecto, talis denique, sacro approbante concilio, decerneretur; dudum autem, statimque nobis diadematum fastigium, divina beniginitate, regnumque auspicato ineuntibus, cum rursus hujusmodi

modi edicta alia atque alia ab eadem auctoritate manantia nobis innotuissent, nobis etiam nostrisque curiis, Ecclesiæ Gallicanæ ac subditis populis, edicto novissimo ac causæ peremptorio, spes omnis esset purgandæ moræ præcisa, ut, si ulterius cunctari in animum induxissemus, in futurum omnino videremus in hæc discrimina incidere, quæ ante dictæ pragmaticæ sanctionis decretum hoc, in regno nostro patriæque delphinali locum sibi vindicabant; ideo nos animo reputantes, quanta olim ante illius pragmaticæ sanctionis promulgationem indignitas rerum ac deformitas in regno nostro patriæque delphinali grassaretur, cum videlicet res nummaria (quibus veluti nervis respublica subnixa est) ea maxime ac præcipue ratione exhauriretur, cum præsulibus & antistitibus sacerdotum conferendorum libertas facultasque adimeretur, cum peregrini & incolæ sacerdotiis gallicis sæpenumero donarentur, cum diplomatibus apostolicis, quas *expectativas* nuncupabant, generatim, singillatimque superfluitum hominum spirantiumque sacerdotia electiva, mixta ac collectiva in diem mortis eorum conferrentur, qui eis fungebantur; id quod cum bonis moribus non convenit, tum vero alieni fati votum habet adjunctum.

Postremo cum sacerdotum controversiæ litesque sacre in curia Romana disceptarentur ingenti nostrorum hominum dispendio & incommodo; ex quo sequi plerumque necesse erat, ut qui vel sumptibus suppeditare, vel labori sufficere nequirent, hi aut juri suo cedere aut causas deferere, aut pro derelictis habere cogerentur. Simul ea accedebat deformitas, ut litterarum studiosi & disciplinis liberalibus incumbentes, aut sacerdotia adipisci nequirent, aut, si adipisci cuperent, litterarum studium abjicere, aut certe deponere cogerentur, passimque per urbes errabunde vagari, ut id periculum imminere videretur, ne litterarum tandem amor & scientia per incuriam exolescerent. Cum igitur summo pere nobis videndum esse existimarem, ne hujusmodi indignitas in regno nostro exoriretur, id quod futurum intelligebamus, tempori utique inserviendum esse duximus, ac rebus nostris periclitantibus, pro re nata consulendum,

Imminentiaque detrimenta minore ac leviori dispendio redimenda. Quare cum Bononiam cum omni nostro comitatu venissemus, exhibendæ gratiæ reverentiæ sanctissimo patri nostro Leoni X. pontifici summo, quam ei Franciæ reges majores nostros, ut primos ac maximos sacrosanctæ Ecclesiæ filios exhibuisse novimus, obnixis precibus ab eo contendimus, ut, si pragmaticæ nomen omnino esset abrogandum, saltem, vice illius, bona sua, conciliique venia, certas nobis leges conditionesque meditari, comminiscique liceret, quibus imperium nostrum supradictum in posterum uteretur, quod ad ea quidem pertinet, quæ sanctione pragmatica cavebantur; quibus nostris precibus exorata pontificis sanctitas (nam ei quoque cordi erat regni ecclesiam recte atque ordinate ministrari) haud ægre nobis indulgit, ut conventa quædam nobis meditari, commentarique liceret, pragmaticæ sanctionis vicem regno ac potentatui supradicto utique præbitura, quæ ejusdem ipsa concilii auctoritate assensuque confirmarentur, quam homologationem vocant, eam irritante decreto. Hujus commentationis curam cum tum sua sanctitas & nos mandavissemus viris quibusdam consultissimis; ita confecta temperataque sunt ea conventa, ut pleraque pragmaticæ sanctionis capita firma nobis posthac rataque futura sint, qualia sunt ea, quæ de reservationibus in universum aut singillatim factis statuunt, de *Collationibus*, de *Causis*, de *frustratoriis Appellationibus*, de *Antiquatione Constitutionis Clementinæ* quam *Litteris* vocant, de *libere quieteque Possidentibus*, de *Concubinariis*, quædamque alia quibus nihil iis conventis derogatum abrogatumque fuit, nisi (si in quibusdam capitibus nonnulla interpretanda immutandave censuimus) quod ita referre utilitatis publicæ arbitraremur. Quod vero ad electiones pertinet, minime, quod optabamus, obtinere potuimus, causis in dictis conventis latissime insertis; ac nihilo secius tamen cum ab ejusdem pontificis sanctitate dilationem semestrem impetrassemus, iis rebus transigendis, super iisque viros multos, doctrina eximia litterarumque peritia præditos, usuque rerum callentissimos consulissemus; tandem de eorum sen-

tentia, quando ita ferebat ratio difficultasque temporis rerumque nos circumstantium necessitas, sæpe dicta conventa in regno nostro ac delphinatu promulganda censuimus, ita ut sanctionis vicem instarque plenum habeant; quorum conventorum, seu approbationis concilii tenor sequitur, & est talis.

A P P R O B A T I O C O N C O R D A T O R U M

Per Concilium generale Lateranense.

LEO episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio. Divina disponente Clementia per quam reges regnant & principes imperant, & eminenti apostolatus specula, & super gentes & regna, meritis licet imparibus, constituti animo revolventes, quod si ea, quæ pro salubri & quieto regimine regnorum, & ad pacem & justitiam populorum, perpetua eorundem regnorum stabilitate, Regibus præsertim de fide catholica & de republica christiana, & apostolica fede benemeritis, laudabili & provida nostra ordinatione cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus concessa, ac ad effectum hujusmodi gesta, statuta, ordinata, decreta factave sunt, plenam roboris firmitatem obtineant; illis nihilominus interdum, sacro approbante concilio, nostræ innovationis & approbationis robur adjicimus, ut eo firmiter illibata perdurent, quo sæpius erunt nostra auctoritate ac etiam generalis concilii præsidio communita; efficacemque operam circa eorundem conservationem libenter adhibemus, ut reges & ipsorum regnorum personæ concessionibus, privilegiis, statutis & ordinationibus hujusmodi in Dominio plene gaudentes, in pacis & tranquillitatis ac æmulationis dulcedine conquiescant, & in eorum solita erga eandem sedem devotione ferventius perseverent. Nuper siquidem ut Ecclesia sponsa nostra in sancta unione conser-

raretur, & Christi-fideles sacris canonibus a Romanis pontificibus & factis generalibus conciliis dumtaxat editis utentur, quasdam constitutiones quas de cætero, loco pragmaticæ sanctionis, & contentorum in ea, in regno Franciæ, pro bono pacis & concordiæ, ac illius communi & publica utilitate, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco, Francorum rege Christianissimo, dum Bononiæ cum nostra curia effemus, tractatas, & cum iisdem fratribus nostris diligenter examinatas, & de eorum consilio cum præfato rege concordatas, & per ipsius regis legitimum procuratorem acceptas, de eorundem fratrum consilio, unanimi consensu statuimus & ordinamus, prout in nostris litteris lesuper confectis plenius continetur, quæ tenor sequitur, & est talis.

TEXTUS CONCORDATORUM.

De Constitutionibus.

CAPUT PRIMUM.

LEO episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Primitiva illa Ecclesia in angulari petra a Salvatore nostro Jesu Christo fundata, Apostolorum præconiis elata, Martyrumque sanguine consecrata & aucta, olim ubi primum, juvante Domino, per orbem terrarum lacertos movere cœpit, provide attendens, quantum oneris humeris impositum haberet, quot oves pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima loca oculos intendere cogeretur, divino quodam consilio parochias instituit, dioceses distinxit, episcopos creavit, & metropolitanos præfecit, ut tamquam membra capiti obsequentia, cuncta secundum ejus voluntatem salubriter in Domino gubernarent, & tamquam rivuli a perenni fonte, Romana videlicet Ecclesia, derivantes, ne angulum quidem dominici agri irrigatum dimitterent; unde sicut alii Romani pontifices prædecessores nostri, suo tempore
omni

omni studio curarunt, ut dicta Ecclesia uniretur, & in sancta unione hujusmodi sine ruga & macula conservaretur, & omnes vepres ab eadem Ecclesia abolerentur, cujus proprium est, divina opitulante gratia, virtutes colere & vitia radicitus extirpare; ita & nos tempore nostro & præsentī durante concilio, ea facere & curare debemus, quæ unioni & conservationi ejusdem Ecclesiæ conducere videntur. Ea propter omnes vepres quæ unioni hujusmodi obsistunt, & segetem Domini pullulare non sinunt, tollere prorsus & extirpare, ac virtutes in vinea Domini inferere satagimus.

Sane inter arcana mentis nostræ revolventes, quot tractatus inter piæ memoriæ Pium II. Sixtum IV. Innocentium VIII. Alexandrum VI. & Julium II. Romanos pontifices prædecessores nostros, & claræ memoriæ reges Franciæ Christianissimos super abrogatione certæ constitutionis in dicto regno Franciæ vigentis quæ Pragmatica vocatur, habiti fuerunt; & licet Sixtus IV. præfatus, nuntiis ad claræ memoriæ Ludovicum XI. Franciæ Regem Christianissimum destinatis, tantis eidem persuaserit rationibus, ut rex ipse Pragmaticam sanctionem hujusmodi, tamquam in seditione & schismatis tempore natam suis patentibus litteris abrogaverit; tamen hujusmodi abrogatio, nec etiam litteræ apostolicæ præfati Sixti super concordata cum oratoribus præfati regis Ludovici ad præfatum Sixtum prædecessorem destinatis habita expeditæ, per prælatos & personas ecclesiasticas dicti regni receptæ non fuerunt, nec ipsi prælati & personæ ecclesiasticæ illis parere, nec monitis Innocentii & Julii prædictorum aures præbere, sed eidem Pragmaticæ constitutioni inhærere voluerunt; unde præfatus Julius prædecessor in præsentī concilio Lateranensi, universalem Ecclesiam repræsentante, per eum legitime indicto, abrogationis Pragmaticæ Sanctionis negotium, & illius discussionem, venerabilium fratrum suorum cardinalium (de quorum numero tum eramus) & aliorum prælatorum congregationibus, relationemque discussorum sibi & eidem concilio faciendam commisit, Gallicosque prælatos, capitula ecclesiarum, & monasteriorum conventus, ac parlamenta & laicos illis fa-

ven-

ventes, cujuscunque dignitatis, etiamſi regalis exiſterent, Sanctione prædicta utentes, ſeu illam approbantes, omnesque & ſingulos alios ſua communiter & diſiſim intereſſe putantes, per edictum publicum (cum ad partes illas tutus non pateret acceſſus) in certis eccleſiis tunc expreſſis affigendum moneri & citari, infra certum competentem terminum præſigendum, ad comparandum coram eo in concilio præſato, cauſasque dicendum, quare Sanctio præſata in concernentibus auctoritatem, dignitatem & unitatem Eccleſiæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, ſacrorumque canonum & eccleſiaſticæ libertatis violationem, nulla & invalida declarari, decerni & abrogari non deberet.

Et cum ſuper his, in forma juris, in præſato concilio Lateranenſi procederetur, dictusque Julius prædeceſſor, ſicut Domino placuit, rebus fuiſſet humanis exemptus, nosque, divina favente clementia, ad ſummi apoſtolatus apicem aſſumpti fuiſſemus, & contra prælatos, capitula, conventus & perſonas hujusmodi ad nonnullos actus proceſſiſſemus, tandem conſiderantes pacem eſſe vinculum charitatis & ſpiritualem virtutem qua ſalvamus, dicente Domino, *qui biberit aquam quam ego dabo ei bibere, non ſitiet in æternum*, quod in pace conſiſtat ſalus univerſorum, Caſſiodoro teſtante, omni quippe regno deſiderabilis debet eſſe tranquillitas, in qua populi proficiunt & utilitas gentium cuſtoditur; matura deliberatione cognovimus, non per nuntios aut legatos noſtros, ſed in præſtatione obedientiæ filialis quam chariſſimus in Chriſto filius noſter Franciſcus, Francorum rex Chriſtianiſſimus, perſonaliter nobis præſtitit, hæc cum Majeltate ſua coram diſcutere, eumque paternis hortari monitis, ut ad laudem Dei, & ad ſui honorem, prompto animo libens ac volens dictæ Pragmaticæ Sanctioni abrenuntiare, & ſecundum leges ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quemadmodum cæteri Chriſtiani, vivere, ac mandatis apoſtolicis, quæ a ſede apoſtolica pro tempore emanarent, parere & obedire vellet.

TITULUS II.

De Electionis & Posulationis Derogatione.

Et ex electionibus quæ in ecclesiis cathedralibus, & metropolitaneis ac monasteriis dicti regni, a multis annis citra fiebant, grandia animarum pericula provenirent, cum pleræque per abusum sæcularis potestatis, nonnullæ vero præcedentibus illicitis & simoniacis pactationibus, aliæ particulari amore & sanguinis affectione, & non sine perjuri reatu fierent; cum electores ipsi, etiam si ante electionem per eos faciendam idoneiorem, & non eum quem promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece vel precibus, per se vel alium, interpositis, electionem procurare didicissent, eligere sponte jurarent, juramentum hujusmodi non servarent, sed contra proprium hujusmodi juramentum in animæ suæ præjudicium venirent, ut nobis notorie constet ex crebris absolutionibus & rehabilitationibus a nobis & prædecessoribus nostris petitis & obtentis; idem Franciscus rex nostris paternis monitis, tamquam verus obedientiæ filius, parere volens, tam pro bono obedientiæ in qua magnum meritum vere consistit, quam pro communi & publica regni sui utilitate, in locum dictæ Pragmaticæ Sanctionis ac singularium capitulorum in ea contentorum, leges & constitutiones infra scriptas invicem tractatas, & cum fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus diligenter examinatas, & de eorum consilio, cum præfato rege concordatas per dilectum filium Rogerium Barne regium advocatum, oratorem suum ad hoc ab eodem Francisco rege ad nos destinatum, habentem ad hoc speciale & sufficiens mandatum, acceptavit.

TITULUS III.

De Regia ad Prælaturas Nominatione facienda.

De eorumdem fratrum consilio & unanimi consensu, ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus: quod de cætero perpetuis futuris temporibus, loco dictæ Pragmaticæ Sanctionis ac omnium & singulorum

rum capitulorum in ea contentorum, videlicet, ut de cætero cathedralibus, & metropolitânis ecclesiis in regno dicto, delphinatu & comitatu Dienfi ac Valentienfi, nunc & pro tempore etiam per cessionem in manibus nostris & successorum nostrorum Romanorum pontificum canonicè intrantium sponte factam vacantibus, illarum capitula, & canonici ad electionem, seu postulationem inibi futuri prælati procedere non possint, sed illarum occurrente hujusmodi vacatione, rex Franciæ pro tempore existens unum gravem magistrum seu licentiatum in theologia, aut in utroque seu altero juris doctorem, aut licentiatum in universitate famosum, & cum rigore examinis, & in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad minus constitutum, & alias idoneum, infra sex menses a die vacationis ecclesiarum earundem computandos nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus, seu sedi prædictæ nominare, & de persona per regem hujusmodi nominata per nos & successores nostros, seu sedem prædictam provideri; & si contigerit præfatum regem personam taliter non qualificatam ad dictas ecclesias sic vacantes nominare, per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi de persona sic nominata eisdem ecclesiis minime provideri debeat; sed teneatur idem rex infra tres alios menses a die recusationis personæ nominatæ non qualificatæ, sollicitatori nominationem non qualificatam prosequenti consistorialiter factæ intimandæ computandos, alium supra dicto modo qualificatum nominare; alioquin, ut dispendiosæ ecclesiarum hujusmodi vacationi celeriter consulatur, ecclesiæ tum sic vacanti per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi de persona, ut præfertur, qualificata; nec non per obitum apud sedem prædictam vacantibus, semper, nulla dicti regis præcedente nominatione, libere provideri possit.

Decernentes, electiones contra præmissa attentatas, ac provisiones per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi factas, nullas & invalidas existere.

Consanguineis tamen præfati regis ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in nominatione & apo-

Relicis litteris exprimenda, nec non religiosis mendicantibus reformatis eminentioris scientiæ & excellentis doctrinæ, qui juxta sui ordinis regularia instituta ad gradus hujusmodi assumi non possunt, sub prohibitione præmissa minime comprehensis; sed de eorum personis, dictis ecclesiis pro tempore vacantibus ad dicti regis nominationem, per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi, libere provideri possit.

De Monasteriis pure electivis.

Monasteriis vero & prioratibus conventualibus, & vere electivis, videlicet, in quorum electionibus forma capituli, *Quia propter*, servari, & confirmationes electionum hujusmodi solemniter pati consueverunt in regno, delphinatu & comitatu hujusmodi, nunc & pro tempore, etiam per similem cessionem vacantibus, illorum conventus ad electionem, seu postulationem abbatis, seu prioris procedere non possint.

Sed idem Rex, illorum occurrente hujusmodi vacatione, religiosum ejusdem ordinis, in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum, infra simile tempus sex mensium, a die vacationis monasteriorum & prioratuum hujusmodi, computandorum, nobis & successoribus nostris, aut sedi hujusmodi nominare, & de persona per regem hujusmodi monasterio vacanti nominata, per nos & successores nostros, seu sedem hujusmodi providere, prioratus vero personæ ad illum per eundem regem nominatæ conferri debeat.

Si vero idem rex presbyterum sæcularem, aut religiosum alterius ordinis, aut minorem viginti trium annorum, vel alias inhabilem nobis & successoribus nostris, infra dictum semestre, seu sedi hujusmodi nominaret, talis nominatus recusari, & nullatenus sibi provideri debeat; sed rex ipse, infra trimestre, a die recusationis supra dicto modo intimandæ computandum, alium modo supra dicto qualificatum, monasterio seu prioratui tum vacanti nominare, & de persona ad monasterium nominata illi providere, ad prio-

prioratum vero nominato, prioratus per nos & successores nostros, seu sedem prædictam conferri debeat.

Alioquin, dictis novem mensibus effluxis, nulla seu de persona minus idonea, & modo præmissis non qualificata facta nominatione, ac etiam vacantibus apud sedem prædictam, semper, etiam nulla dicti regis expectata nominatione, per nos & successores nostros, seu sedem prædictam monasteriis provideri; prioratus vero personis, ut præferatur, qualificatis dumtaxat conferri libere possint.

Electiones autem & illarum confirmationes, nec non provisiones, per nos & successores nostros ac sedem prædictam, contra prædicta pro tempore factas, nullas, irritas & inanes esse decernimus.

De singulorum Privilegiis, & quod in Scriptis tantum probari debent.

Per præmissa tamen non intendimus in aliquo præjudicare capitulis ecclesiarum, & conventibus monasteriorum & prioratum, hujusmodi privilegia a sede apostolica proprium eligendi prælatum obtinentibus, quominus ad electionem episcoporum ac abbatum, & priorum, juxta privilegia eis concessa, libere procedere possint juxta formam in eorum privilegiis contentam. Et si in eorum privilegiis forma aliqua expressa non fuerit, tunc formam concilii generalis, Cap. *Quia propter*, tantum servare teneantur; dummodo de privilegiis sibi concessis hujusmodi, per litteras apostolicas, seu alias authenticas scripturas docuerint, omni alia specie probationis eis in hoc adempta.

TITULUS IV.

De Reservationibus sublati.

§. I. Volumus quoque & ordinamus, quod in regno, delphinatu & comitatu prædictis, de cætero non dentur aliquæ gratiæ expectativæ, ac speciales vel generales reservationes ad vacatura beneficia per nos & sedem prædictam non fiant; & si de facto, per importunitatem, aut alias a nobis & successoribus nostris & sede prædicta emanaverint, illas irritas & inanes esse decernimus.

De Canonicis ad effectum creandis

§. I. In cathedralibus tamen, metropolitani & collegiatis ecclesiis, in quarum statutis caveretur expresse, quod nullus ibidem dignitatem, personatum, administrationem vel officium obtinere possit, nisi in illis actu canonicus existat, canonicos ad effectum dumtaxat inibi obtinendi dignitatem, personatum, administrationem vel officium hujusmodi, & non consequendi primam præbendam, creare posse intendimus.

TITULUS V.

De Collationibus, & primo de præbenda theologalis

§. I. Statuimus insuper, quod ordinarius collator in unaquaque cathedrali ac etiam metropolitana ecclesia canonicatum & præbendam theologalem inibi consistentem conferre teneatur uni magistro seu licentiatum, aut baccalaureo formato in theologia, qui per decennium in universitate studii generalis privilegiata studuerit, ac onus residentiae, lectionis & prædicationis actu subire voluerit; quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat; & quoties ipsum in hujusmodi lectione deficere contigerit, ad arbitrium capituli, per subtractionem distributionum totius hebdomadae, puniri possit.

Et, si residentiam deseruerit, de illa alteri provideri possit.

Et, ut liberius studio vacare possit, etiam si absens fuerit a divinis, habeatur pro praesente, ita ut nihil perdat.

De Graduatis, nominatis & simplicibus.

§. II. Praefatique ordinarii collatores seu patroni ecclesiastici, quicumque fuerint, ultra dictam præbendam theologalem, quam, ut praefertur, qualificato conferre tenentur, tertiam partem omnium dignitatum, personatum, administrationum & officiorum caeterorumque beneficiorum ecclesiasticorum, ad eorum collationem, provisionem, nominationem, praesentationem, seu quamvis aliam dispositionem

tionem quomodolibet spectantium viris litteratis, graduatis & per universitates nominatis, hoc modo videlicet.

In primo mense post præsentium acceptationem & earumdem publicationem, præfati ordinarii collatores, dignitates, personatus, administrationes & officia ad eorum collationem, provisionem, nominationem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem, ut præfertur, spectantia, graduatis hujusmodi qui litteras suorum graduum tum tempore studii debite insinuaverint, conferre teneantur; beneficia vero quæ in duobus sequentibus mensibus vacare contigerit, illa juxta juris communis dispositionem, personis idoneis libere conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur. Beneficia autem quæ in quarto mense vacare contigerit, viris graduatis per universitatem nominatis qui gradus & nominationis litteras cum studii tempore debite insinuaverint, conferre seu præsentare teneantur; beneficia vero quæ in quinto & sexto mensibus vacare contigerit, simili modo personis idoneis libere conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare possint; beneficia autem quæ septimo mense vacare contigerit, graduatis qui simili modo litteras gradus cum tempore studii debite insinuaverint, conferre teneantur; beneficia vero quæ octavo & nono mensibus vacare contigerit, pari modo personis idoneis conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur; beneficia autem quæ in mense decimo vacare contigerit, graduatis nominatis qui gradus & nominationis litteras cum tempore studii debite insinuaverint, per eosdem ordinarios conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant; beneficia autem quæ 11. & 12. mensibus vacare contigerit, per eordem ordinarios personis idoneis juxta juris communis dispositionem conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant.

Decretum irritans in favorem Graduatorum.

§. III. Si quis vero, cujuscunque status, etiam si cardinalatus, patriarchalis, archiepiscopalis, aut pontificalis, vel alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordi-

nem & qualificationes superius ordinatas, de dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis, seu quibusvis aliis beneficiis ecclesiasticis hujusmodi aliter quam modo prædicto disposuerit, dispositiones ipsæ sint ipso jure nullæ, collationesque & provisiones ac dispositiones illorum ad immediatum superiorem devolvantur qui eisdem personis modo præmisso qualificatis providere teneatur; &, si contravenerit, ad alium superiorem devolvatur provisio & præsentatio hujusmodi gradatim, donec ad sedem apostolicam fiat devolutio,

De Tempore Studii.

§. IV. Præterea volumus, quod collatores ordinarii & patroni ecclesiastici præfati, dignitates, personatus, administrationes & officia ac beneficia, in mensibus, graduatis & nominatis assignatis vacantia, illis graduatis simplicibus aut nominatis illa conferre, aut ad illa eos dumtaxat præsentare teneantur, qui per tempus competens in universitate famosa studuerint. Tempus autem competens decennium in magistris, seu licentiatis, aut baccalaureis in theologia; septennium vero in doctoribus licentiatis in jure canonico, civili, aut medicina; quinquennium autem in magistris, seu licentiatis in artibus cum rigore examinis a logicalibus inclusive, aut in altiori facultate; sexennium autem in baccalaureis juris canonici aut civilis; in quibus baccalaureis juris canonici aut civilis, si ex utroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus.

De prima insinuatione ex exhibitione Litterarum.

§. V. Præfatique graduati & nominati collatoribus ordinariis, five patronis ecclesiasticis, semel ante vacationem beneficii, de litteris gradus seu nominationis, & de præfato tempore studii per litteras patentes universitatis signatas, fidem facere teneantur.

De probatione Nobilitatis.

§. VI. Cum vero probatio nobilitatis fieri debeat ad effectum, ut nobiles gaudere possint beneficiis minoris temporis

poris studii; tunc nobilitas ipsa per quatuor testes deponentes in iudicio coram iudice ordinario loci in quo est natus ille de cujus nobilitate ex utroque parente constare debet, etiam in patris absentia probari possit.

*De Insinuatione & Exhibitione Litterarum tempore
Quadragesimali.*

§. VII. Teneanturque præfati graduati, tam simplices quam nominati, patronis ecclesiasticis aut collatoribus ordinariis quibus gradus aut nominationis litteras hujusmodi insinuare debent, litteras suorum gradus & nominationis, certificationis temporis studii, attestationis nobilitatis duplicatas dare; ac singulis annis tempore Quadragesimæ, per se, aut procuratorem suum, collatoribus, nominatoribus, seu patronis ecclesiasticis, aut eorum vicariis, eorum nomina & cognomina insinuare, & eo anno quo præfatam insinuationem facere omiserint, beneficium in vim gradus nominationis hujusmodi petere non possint. Et si collatoribus ordinariis, aut patronis ecclesiasticis, in mensibus deputatis graduatis simplicibus, aut graduatis nominatis, non esset graduatus aut nominatus; qui diligentias præfatas fecerit, collatio seu præsentatio per collatorem seu patronum ecclesiasticum, eitam eisdem mensibus facta alteri quam graduato vel nominato, non propter hoc irrita censetur.

Si tamen graduatus simplex aut nominatus beneficium post insinuationem gradus aut nominationis, in mensibus eis assignatis vacans petierit, & inter suam insinuationem & præfatam requisitionem non supervenerit Quadragesima, in qua nomen & cognomen insinuare debuerit, ad beneficium sic vacans eum capacem, ipsumque illud consequi posse & debere decernimus.

De duobus Mensibus Gratificationis.

§. VIII. Statuimus quoque & ordinamus, quod collatores ordinarii & patroni ecclesiastici præfati, inter graduatos qui litteras gradus, cum tempore studii & attestatione

nobilitatis debite insinuaverint, quoad beneficia in mensibus eis deputatis vacantia, gratificare possint illum ex eis quem voluerint.

Quo vero beneficia in mensibus, graduatis nominatis deputatis, antiquiori nominato conferre, seu antiquiorem nominatum qui litteras nominationis, temporis studii & attestationis nobilitatis debite insinuaverit, præsentare & nominare teneatur. Concurrentibus autem nominatis ejusdem anni, doctores licentiatas, licentiatos baccalaureis (demptis baccalaureis formatis in theologia, quos, favore studii theologici, licentiatas in jure canonico, civili, aut medicina præferendos esse decernimus), baccalaureos juris canonici aut civilis magistris in artibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus doctoribus in diversis facultatibus, doctorem theologum doctori in jure, doctorem in jure canonico doctori in jure civili, doctorem in jure civili doctori in medicina præferendos esse decernimus; & idem in licentiatas & baccalaureis servari debere volumus.

Et si in eisdem facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis seu gradus recurrendum esse volumus.

Et si in omnibus iis concurrerent, tum volumus, quod collator ordinarius inter eosdem concurrentes gratificari possit.

I. De Beneficiis exprimendis. II. De Repletionem. III. De Regula: Regularia Regularibus. IV. De Generibus vacationum quæ ad Graduatos non pertinent.

§. IX. Volumus autem, quod nominati litteras nominationis ab universitatibus in quibus studuerint, obtinentes, in nominationum litteris beneficia per eos possessa, & eorum verum valorem exprimere teneantur; alioquin litteræ nominationis hujusmodi eo ipso nullæ sint & esse censeantur.

Si quis vero ex dictis qualificatis graduatis simplicibus aut nominatis, tempore vacationis beneficii in mensibus eis deputatis, duas obtineat præbendas in cathedralibus aut metropolitanis aut collegiatis, seu dignitatem & præbendam, vel aliud seu alia beneficia quorum in simul, vel cujus

jus fructus, redditus/ & proventus, tempore residentię & horis divinis interessendo ad summam ducentorum florenorum auri de camera ascenderent, beneficium in vim gradus seu nominationis hujusmodi tunc petere seu consequi non possit.

Et insuper quod tam graduati simplices quam nominati beneficia in mensibus eis assignatis vacantia petere & consequi possint secundum proprię personę condecensiam & conformitatem; videlicet, sæculares sæcularia, & religiosi regularia beneficia ecclesiastica; ita quod sæcularis nominatus beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia, prætextu cujusvis dispensationis apostolicę, nec e contra religiosus beneficia sæcularia petere aut consequi minime possint.

Quodque beneficia, simpliciter, vel ex causa permutationis, in mensibus graduatis simplicibus & nominatis assignatis vacantia, eis non sint affecta nec debita, sed ex causa permutationis cum permutantibus dumtaxat; simpliciter vero vacantia beneficia hujusmodi personis idoneis per ipsos ordinarios libere conferri possint.

De Ecclesiis parochialibus in Villis muratis.

§. X. Statuimus quoque, quod parochiales ecclesię in civitatibus aut villis muratis existentes non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut saltem qui per tres annos in theologia, vel altero jurium studuerint, seu magistris in artibus qui in aliqua universitate privilegiata studentes magisterii gradum adepti fuerint, conferantur.

De Universitatum Nominationibus.

§. XI. Monemus autem præfati regni universitates, sub pœna privationis omnium & singulorum privilegiorum a nobis & sede apostolica obtentorum, ne collatoribus seu patronis ecclesiasticis habeant aliquos nominare, nisi eos qui secundum præfata tempora studuerint, & secundum dictarum universitatum statuta, ad gradus, & non per saltum, promoti fuerint; quod si secus fecerint, ultra nullitatis pœnam quam in præfatarum nominationum litteris declaramus, nomi-

nominandi privilegio, ad tempus, secundum culpæ qualitatem, suspendimus.

De Patronis a Graduatis non molestandis

§. XII. Si quis autem graduatorum aut nominatorum, in mensibus deputatis, a collatoribus ordinariis aut patronis ecclesiasticis beneficium vacans, in vim gradus aut nominationis, petierit, & collatorem ordinarium, in vim præfati gradus aut nominationis, in processu posuerit, & taliter molestaverit, illum, ultra expensarum, damnorum & interesse condemnationem, fructibus sui gradus & nominationis privandum esse decernimus; eodemque vinculo, collatores ordinarios & patronos ecclesiasticos quibus graduati & nominati, debite, ut supra, qualificati suas gradus & nominationis litteras insinuaverint, adstringimus, ut beneficia ad eorum collationem vel præsentationem spectantia, in mensibus graduatorum simplicium & nominatorum vacantia, stantibus præfatis graduatis aut nominatis, debite qualificatis, illa prosequentibus, aliis quam graduatis aut nominatis non conferant, sub poena suspensionis potestatis conferendi beneficia, in octo mensibus illo anno ad collationem eorum ac præsentationem liberam spectantibus.

T I T U L U S VI.

De Mandatis apostolicis.

§. I. Statuimus & ordinamus, quod quilibet Romanus Pontifex, semel dumtaxat tempore sui pontificatus, litteras in forma mandati, juxta formam inferius annotatam, dare possit, hoc modo videlicet: unum collatorem habentem collationem decem beneficiorum, in uno, habentem autem collationem quinquaginta beneficiorum & ultra, in duobus beneficiis dumtaxat gravare possit; ita tamen, quod in eadem ecclesia cathedrali vel collegiata, collatorem unum pro tempore in duabus præbendis non gravet.

§. II. Et ut obvietur litibus quæ occasione litterarum mandatorum hujusmodi oriri possent, mandata hujusmodi sub forma quæ est inferius annotata, dari volumus; quam
ad

ad perpetuam rei memoriam, in cancellaria apostolica publicari, & in illius quinterno registrari mandamus.

§. III. Declarantes, prosequentes hujusmodi mandata, quoad beneficia sub illis comprehensa, ab ordinariis collatoribus, graduatis, simplicibus & nominatis præferendos esse; nosque & successores nostros, jure præventionis, dignitates, personatus, administrationes & officia, cæteraque beneficia ecclesiastica, sæcularia & quorumvis ordinum regularia, quæcunque & quomodocunque qualificata, tam in mensibus, graduatis simplicibus & nominatis quam ordinariis collatoribus præfatis, assignatis vacantia, ac etiam sub dictis mandatis comprehensa libere conferre.

§. IV. Statuimus insuper, quod in provisionibus quas personis quibusvis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, per nos & successores nostros ad sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias cathedralles & metropolitanas ac monasteria, ut obtenta per eos beneficia retineri possint, fieri contigerit, illorum verus annuus, per florenos aut ducatos auri de camera aut libras Turonenses, seu alterius monetæ, valor, secundum communem æstimationem exprimi debeat; alioquin gratiæ ipsæ sunt ipso jure nullæ.

TITULUS VII.

Forma Mandati Apostolici.

Leo, Episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo N. & dilectis filiis, capitulo, singulisque canonicis ecclesiæ N. salutem & apostolicam benedictionem. Vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita, super quibus dilectus filius N. apud nos fide digno commendatur testimonio, nos inducunt, ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc est, quod nos cupientes, ut idem N. juxta illius quæ olim per felicitis recordationis Gregorium Papam IX. prædecessorem nostrum ad tunc episcopum Noviensem directæ exitit, quæ incipit, *Mandatum*, & aliarum duarum illam immediate sequentium decretalium formas, de canonicatu & præbenda aut dignitate, perso-

personatu, administratione vel officio vestræ vel alterius ecclesiæ, aut alio beneficio cum cura vel sine cura, etiam si parochialis ecclesia, vel ejus perpetua vicaria aut capella, sive perpetua capellania fuerit, ad vestram collationem, nominationem seu præsentationem & aliam quamcunque dispositionem communiter vel divisim pertinente provideri possit; ac volentes præfatus N. præmissorum meritorum suorum intuitu, gratiam facere specialem, ipsumque a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis, a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censentes; nec non omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura quæ præfatus N. etiam e quibusvis apostolicis dispensationibus obtinet & expectat, ac in quibus & ad quæ jus sibi quomodolibet competit, quæcunque, quodcunque, qualiacunque sint, eorumque fructuum, reddituum & proventuum veros annuos valores, ac hujusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes.

Motu proprio, non ad ipsius N. vel alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera nostra liberalitate, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus (si vobis communiter vel divisim pro alio non scripserimus qui simile mandatum aut similem gratiam prosequatur) canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium vestræ vel alterius ecclesiæ, aut aliud beneficium ecclesiasticum, cum cura vel sine cura, etiam si parochialis ecclesia, vel ejus perpetua vicaria, aut capella, vel perpetua capellania fuerit, ad vestram collationem, provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem pertinentia, etiam si dignitati, personatui, administrationi vel officio hujusmodi cura immineat animarum (dummodo talis dignitas electiva non existat), cum creatione in canonicum vestræ vel alterius ecclesiæ, etiam in ea statuto & privilegio expresse caveatur, quod nulli de dignitate, personatu,

natu, administratione vel officio provideri possit, nisi cum effectu illius ecclesiæ canonicus existat, canonicatum hujusmodi ecclesiæ cum plenitudine juris canonici, & non obstante certo canonicorum numero, ad effectum hujusmodi dignitatem, personatum, administrationem vel officium dumtaxat, & non alias, obtinendi, auctoritate apostolica, tenore præsentium conferimus, & de illo etiam providemus, si quem, quam vel quod post mensem, postquam præsentibus litteræ vobis præsentatæ fuerint, extra Romanam curiam vacare contigerit, cum plenitudine juris canonici, ac omnibus juribus & pertinentiis suis, eidem N. conferatis, & de illo aut illa provideatis, seu ipsum ad illum, illam vel illud præsentetis aut nominetis; ipsumque N. in canonicum & in fratrem vestræ vel alterius ecclesiæ, ad effectum tantum obtinendi dignitatem, personatum, administrationem, vel hujusmodi, recipiatis, stallum sibi in choro & locum in capitulo, cum plenitudine juris canonici, assignetis; inducentes eundem N. vel procuratorem, ejus nomine, in corporalem possessionem canonicatus & præbendæ, aut dignitatis, personatus, administrationis vel officii seu beneficii hujusmodi, juriumque & pertinentiarum universorum prædictorum, defendentesque inductum, ac facientes N. vel pro eo procuratorem prædictum ad præbendam aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium seu beneficium hujusmodi, quodcumque fuerit, ut moris est, admitti; sibi que de illius vel illorum fructibus redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integre responderi, non obstantibus forsan, ut supra, de certo canonicorum numero & aliis, constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac dictæ vestræ vel alterius ecclesiæ juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus contrariis quibuscunque, aut si vobis communiter vel divisum ab apostolica sit sede indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneamini; quodque de canonicatibus & præbendis seu dignitatibus, personatibus; administrationibus vel officiis vestræ vel alterius ecclesiæ, aut aliis bene-

beneficiis ecclesiasticis quibuscunque ad vestram collationem, provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim pertinentibus, nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cujuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus gratiæ impediri valeat quomodolibet vel differri, & de qua, cujusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis, seu si dictus N. præsens non fuerit ad præstandum de observandis statutis & consuetudinibus vestræ vel alterius ecclesiæ solitum juramentum, dummodo in absentia seu per procuratorem idoneum, & cum ad ecclesiam ipsam accesserit, corporaliter illud præstet. Datum, &c.

TITULUS VIII.

*Forma litterarum executorialium Mandati
Apostolici,*

Simili modo, Leo, &c. Dilectis Filiis N. & N. ac officialibus, salutem & apostolicam benedictionem. Hodie cupientes, ut dilecto filio N. clerico N. diocesis, juxta illius quæ olim per felicis recordationis Gregorium Papam IX. prædecessorem nostrum ad tunc episcopum Noviomensem directæ extitit, quæ incipit, *Mandatum*; & aliarum duarum immediate sequentium decretalium formas, de canonicatu & præbenda, aut dignitate, personatu, administratione vel officio ecclesiæ N. aut alio beneficio ecclesiastico cum cura vel sine cura provideri;

Motu proprio, venerabili fratri nostro episcopo N., dilectis filiis, capitulo, singulisque canonicis ecclesiæ N. per alias litteras nostras mandavimus, quatenus, si eis communiter vel divisim pro alio non scripsissemus, qui simile mandatum aut similem gratiam prosequeretur, eidem N. canonicatum & præbendam aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium aut beneficium ecclesiæ N. aut ali-

ud

ad ecclesiasticum, ad eorum collationem provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim pertinens, si quem, quam vel quod post mensem, post præsentationem earundem litterarum vacare contingeret, cum plenitudine juris canonici ac omnibus juribus & pertinentiis suis, prout ad eos communiter vel divisim pertineret, conferrent & assignarent, aut eum ad alia præsentarent, eligerent, nominarent, seu de illis providerent, prout in eisdem litteris plenius continetur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus vos, vel duo vel unus vestrum, per vos vel alium, seu alios, si episcopus, capitulum & canonici prædicti canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum & administrationem, vel officium aut beneficium hujusmodi eidem N. conferre & assignare, ac de illis etiam providere recusaverint, seu distulerint aut negligentes fuerint, canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium seu beneficium hujusmodi cum plenitudine juris canonici ac omnibus juribus & pertinentiis supradictis, eidem N. conferre & assignare, necnon eundem N. ad illa, ut moris est, admittere, & in canonicum recipere & in fratrem, stalli sibi in choro & loco in capitulo assignatis, omniaque & singula alia in dictis litteris contenta, alias juxta earundem contentiam atque formam in omnibus & per omnia facere & exequi curetis; contradictores (prout justitia suadebit) compescendo, non obstantibus omnibus quæ in dictis litteris volumus non obstare. Datum, &c.

TITULUS IX.

De Mandatis Apostolicis pro Regularibus.

Pro regularibus autem similis forma illis conveniens datur.

TITULUS X.

De Causis.

Statuimus quoque & ordinamus, quod in regno, delphinatu & comitatu prædictis, omnes & singulæ causæ, ex-

namquam in voce interponi con-
iam in eadem instantia ad prorogatione
plieri, injustis vexationibus materia p
quod si quis offensus, coram suo judic
mentum habere non possit, ad immedi
appellationem recursum habeat; nec ad
etiam ad nos & successores nostros ve
omisso medio, nec a gravamine in qui
te diffinitivam sententiam quomodoli
forfitan tale gravamen extiterit, quod
ri nequiret; & eo casu non nisi ad im
liceat appellari.

De Exceptoriis Appellat

§. II. Si quis vero immediate subje
ad eandem sedem duxerit appellandum
in partibus per rescriptum usque ad fi
usque ad tertiam sententiam conforme
illis appellari contigerit, nisi propter d
stitit aut justum metum; & tunc comi
bus convicinis, & cum causarum expe
illis legitime alias quam per jurament
a sede apostolica deputandis consistere &
tem contra præmissa annotatos, nullos

tes officia sua actu exercentes sub præsentî decreto non intendimus comprehendî.

Ut infra biennium lis benefîcialis terminetur.

§. III. Statuimus autem & ordinamus, quo iudices causas quæ in partibus terminari debent, coram eis pro tempore pendentes, sub poena excommunicationis & privationis benefîciorum per eos obtentorum eo ipso incurrenda, infra biennium terminare debeant; pars vero diffugiens, & expeditionem ipsius causæ malitiose impediens, gravissime per eosdem iudices multetur, etiam usque ad privationem juris in hujusmodi processu prætenfi, si eis visum fuerit, super quo eorum conscientias oneramus.

*A secunda interlocutoria, & tertia diffinitiva
non provocetur.*

§. IV. Ab interlocutoriis autem secundo, a diffinitivis vero tertio provocare non licere decernimus, sed volumus secundam sententiam interlocutoriæ conformem, & tertiam diffinitivam etiam conformem, omni mora cessante, executioni debite demandari debere, quacunque appellatione interposita non obstante.

TITULUS XII.

De pacificis Possessoribus.

§. I. Statuimus quoque, quod quicumque, dummodo non sit violentus, sed habens coloratum titulum, pacifice & sine lite prælaturam, dignitatem, personatum, administrationem vel officium, seu quodcunque benefîcium ecclesiasticum triennio proximo hætenus vel pro tempore possederit, seu possedit, in petitorio vel possessorio a quoquam, etiam ratione juris noviter reperti, molestari nequeat, præter quam prætextu hostilitatis, aut alterius legitimi impedimenti, de qua protestari, & illud, juxta concilium Viennense, intimari debeat.

§. II. Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in

judicio exhibitionem , aut terminorum omnium observationem processum fuerit.

Monemus etiam ordinarios , ut diligenter inquirant , ne quis sine titulo beneficium possideat.

Et , si quem beneficium sine titulo possidere repererint , declarent illi jus non competere , cujusvis temporis detentione non obstante , de ipsoque beneficio possit illi , dummodo non sit intrusus vel violentus aut alias indignus , vel alteri idoneo provideri.

T I T U L U S XIII.

De publicis Concubinariis.

§. I. **E**t insuper statuimus , quod quicumque clericus , cujuscunque conditionis , status , religionis , dignitatis , etiam si pontificalis , vel alterius præeminentiae fuerit , (qui præsentium notitiam habuerit , quam habere præsumatur post duos menses , post earundem præsentium publicationem in ecclesiis cathedralibus factam quam ipsi dioecessani omnino facere teneantur , postquam præsentibus ad eorum notitiam pervenerint) fuerit publicus concubinarium , a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum , trium mensium spatio , sit ipso facto suspensus , quos suus superior in fabricam , vel aliam evidentem ecclesiarum utilitatem , ex quibus ii fructus percipiuntur , convertat.

§. II. Nec non hujusmodi publicum concubinarium , ut primum talem esse noverit , mox suus superior monere teneatur , ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat ; & , si illam non dimiserit , vel dimissam aut aliam publice resumpserit , jubemus ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet.

§. III. Et nihilominus ii publici concubinarii , usquequo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem , manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum , ad susceptionem quorumcunque honorum , dignitatum , beneficiorum , officiorumque sint inhabiles.

§. IV. Quod si post dispensationem peccido vomitu ad hu-

huiusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant.

§. V. Quod si ii ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinatu modis omnibus digna punitio animadvertant.

§. VI. In conciliis etiam provincialibus & synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum, vel alia condigna poena severiter procedatur.

Et, si ii quorum destitutio ad nos & sedem prædictam spectat, per concilia provincialia aut suos superiores, propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur; eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis etiam provincialibus quoad eos fervetur.

§. VII. Poenis aliis contra prædictos & alios non publicos concubinarios a jure statutis in suo robore permanfuris.

§. VIII. Publici autem intelligendi sunt non solum ii, quorum concubinitus per sententiam aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est; sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam tenent, & per suum superiorem admoniti, ipsam cum effectu non dimittunt.

§. IX. Quia vero in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patientes eos in tali sceditate fordescere, sub poena maledictionis æternæ præcipimus, ne deinceps, sub pacto, compositione, aut spe alicujus quæstus, talia quovis modo tolerant, aut dissimulent; alioquin, ultra præmissam negligentiae poenam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere, & ad pios usus omnino convertere teneantur & compellantur.

§. X. Ipsas autem concubinas, aut suspectas Prælati omnes curent a suis subditis, per auxilli etiam brachi sæcularis invocationem, si opus fuerit, penitus arcere; qui etiam

iam filios ex tali concubinato procreatos apud patres suos cohabitare non permittant.

§. XI. Jubemus insuper, quod in prædictis synodis & capitulis præmissa publicentur, & ut quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moveant diligenter.

§. XII. Injungimus præterea omnibus sæcularibus viris, etiam si regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore, prælati qui, ratione officii sui, adversus subditos suos pro hujusmodi concubinato & aliis casibus sibi a jure permixtis procedunt.

Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub poena peccati mortalis necessario evitandum, monemus omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ut similiter a concubinato absterneant; nimis enim reprehensibilis est qui uxorem habet & ad aliam uxorem accedit; qui vero solutus est, si continere nolit, juxta Apostoli consilium uxorem ducat. Pro hujusmodi autem divini observantia præcepti, ii ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quam aliis canonicis remediis omni studio laborent.

T I T U L U S X I V .

De Excommunicatis non vitandis.

Statuimus insuper, quod ad vitandum scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientis timoratis nemo deinceps a communione alicujus in sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunque divinis, vel extra, prætextu cujuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis aut prohibitionis, ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, vel interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio vel censura hujusmodi fuerit vel contra personam, collegium, universitatem, ecclesiam, aut locum, certum aut certam a judice publicata & denunciata specialiter & expresse, aut notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit

possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari; eum a communione illius abstinere nolumus juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.

TITULUS XV.

De Interdictis non leviter ponendis.

Et quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione, multa consueverunt scandala evenire, statuimus, quod nulla civitas, oppidum, castrum, villa, aut locus ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa seu culpa ipsorum locorum, aut domini, seu rectoris, vel officialium.

Propter culpam autem, seu causam alterius cujuscunque privatæ personæ, hujusmodi loca interdicti nequaquam possint auctoritate quacunque ordinaria vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata aut dehuntiata, seu in ecclesia publicata, aut domini seu rectores vel officiales ipsorum locorum, auctoritate judicis exquisiti, hujusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad satisfaciendum compulerint; quæ etiam post biduum ejecta recedente vel satisfaciente, mox divina resumí possint; quod etiam in pendentibus locum habere decernimus.

TITULUS XVI.

De Sublatione Clementinæ; Litteris.

Nec non Constitutionem de eorundem fratrum nostrorum consilio editam qua cum irritanti decreto statuimus, decrevimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus de cessione regiminis & administrationis ecclesiarum & monasteriorum facta per eos, qui ecclesiis & monasteriis ipsis præerant, seu illam administrationem seu commendam, aut ut aliis unita obtinebant, seu resignatione aliorum quorumque beneficiorum ecclesiasticorum, seu cessione juris in eis vel ad ea quomodolibet com-

potenti, aut privationis vel dispositionis, aut censurarum fulminatione, etiam in litteris apostolicis a nobis & sede apostolica, etiam motu proprio, pro tempore emanatis quæ in manibus Romani Pontificis factæ dicuntur, contentis, etiam si super illis narratis fundaretur intentio, constare & apparere deberet per publica instrumenta vel documenta authentica; alioquin tam in iudicio quam extra illud narrativis & assertionibus huiusmodi in præjudicium tertii minime dari, nec ex illis alicui præjudicium asserri deberet, nisi de huiusmodi narrativa & assertionibus etiam in litteris apostolicis facta, altero ex præmissis modis doceretur, innovamus, illamque perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari mandamus.

TITULUS XVII.

De perpetua stabilitate Concordatorum.

Et quia supra dictam concordiam cum præfato Francisco rege, ob illius sinceram devotionem quam erga nos & sedem prædictam habet, cum ad præstandam nobis reverentiam & filialem obedientiam, ad civitatem nostram Bononiæ personaliter venire dignatus est, consentimus, illamque inviolabiliter observari desideramus; illam vero contractus & obligationis inter nos & sedem apostolicam prædictam ex una, & præfatum regem & regnum suum ex altera partibus, legitime initi, vim & robur obtinere, ac illi & præsentibus in aliqua sui parte per quascunque litteras & gratias per nos & successores nostros desuper concedendas derogari, clausulamque cum eorundem derogatione, præsentium tenore, latissime extendenda, ac quod eadem præsentibus litteræ & earum tenor pro expressis habeantur, in quibusvis supplicationibus, pro tempore signatis appositam nihil penitus operari, & illius vigore in litteris apostolicis super ipsius supplicationibus consiciendis quidquam per quod præsentibus aut alicui particulæ de contentis in eis derogaretur, seu derogari videretur, narrari non possit; & sic per quoscunque iudices & commissarios etiam causarum dicti palatii apostolici auditores & præfate Romanæ Eccle-

fiæ cardinales, in quibusvis causis super præmissis vel eorum aliquo non pro tempore motis judicari, definiri & sententiarum debere, sublata eis aliter sententiandi & diffiniendi omnimoda facultate & auctoritate, nec non irritum & inane quidquid secus super his, vel eorum aliquo à quoquam quavis auctoritate etiam per nos & successores nostros præfatos, scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

Volumus autem, quod si præfatus rex præsentis litteras ac omnia & singula in eis contenta, quæ in prima futura sessione præsentis concilii Lateranensis approbati & confirmari facere promittimus, infra sex menses a die approbationis & confirmationis hujus computandos, non approbaverit, & ea ratificavit perpetuis futuris temporibus in regno suo & omnibus aliis locis & dominiis dicti regni per omnes prælatos & alias etiam ecclesiasticas personas ac curias parimenti acceptari, legi, publicari, jurari & registrari, ad instar aliarum constitutionum regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, juramento & registratione prædictis, infra prædictum tempus, omnium & singulorum supra dictorum patentes litteras, aut authenticas scripturas nobis non transmiserit, aut nuntio nostro apud ipsum regem existentem per eum ad nos mittendas non consignaverit, & deinde singulis etiam legi & (prout aliæ ipsius Francisci regis constitutiones, quæ in viridi sunt observantia, observari debent) inviolabiliter observari cum effectu non fecerit; præsentis litteræ & inde secuta quæcunque sint cassæ & nullæ, nulliusque roboris vel momenti.

Et cum omnium quæ in regno, delphinatu & comitatu prædictis aguntur, notitiam non habemus, consuetudines, statuta seu usus, libertati ecclesiasticæ & auctoritati sedis apostolicæ quomodolibet præjudicantia, si qua in regno, delphinatu & comitatu prædictis alias quam in præmissis existant, non intendimus nobis & eidem sedi in aliquo præjudicare, seu illa tacite vel expresse quomodolibet approbare.

Et nihilominus præfato Francisco & pro tempore existentis Francorum regi in virtute sanctæ obedientiæ mandamus,

quatenus per se vel alium seu alios in dignitate ecclesiastica constitutos, presentes litteras ac omnia & singula in eis contenta, quando & quoties opus fuerit, publicari & ea inviolabiliter observari faciat, contradictores, cujuscunque dignitatis & præminentie fuerint, per censuras ecclesiasticas & pecuniarias poenas, aliaque juris & facti quævis opportuna remedia, appellatione qualibet, omnino postposita, compescendo, non obstantibus omnibus supra dictis, aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint; per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, suspensionis, adstrictionis, declarationis, præcepti, injunctionis, monitionis, innovationis, consensus, decreti, voluntatis, promissionis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto-decimo, quinto-decimo kalendas Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

TITULUS XVIII.

Conclusio Concilii generalis Lateranensis.

Nos igitur, ut litteræ ipsæ quæ ob id præcipue editæ fuerunt, ut in corpore mystico, sancta videlicet Ecclesia, perpetua charitas & pax inviolata perdurent, & si quæ membra dissentiant, ea commode reinserantur corpori, eo magis observentur, quo clarius constiterit, ipsas litteras ea matura & salubri deliberatione a nobis, dicto sacro Lateranensi approbante concilio, approbatas & innovatas, quia statutæ & ordinatæ fuerunt; licet ad eandem litterarum subsistentiam & validitatem alia approbatione non indigerent; ad
abun-

abundantiorē tamen cautelam, ut eo tenacius observentur, & difficilius tollantur, quo tantorum patrum fuerint majore approbatione munitæ; litteras prædictas cum omnibus & singulis statutis, ordinationibus, decretis, diffinitionibus, pactis, conventionibus, promissione, voluntate ac poenis, inhibitione, aliisque omnibus & singulis clausulis in eis contentis, illa præsertim qua voluimus, quod si præfatus Franciscus rex supra dictas litteras, ac omnia & singula in eis contenta, intra sex menses a data præsentium computandos, non approbaret & ratificaret, & ea perpetuis futuris temporibus in regno suo & aliis locis & dominiis dicti regni, per omnes prælatos & alias ecclesiasticas personas ac curias parlamentorum acceptari, legi, publicari, jurari & registrari, ad instar aliarum constitutionum regiarum; & de acceptatione, lectione, publicatione, juramento & registratione prædictis, intra prædictum tempus, per omnium & singulorum suprædictorum patentes litteras aut authenticas scripturas nobis non transmitteret, aut nuntio nostro apud ipsum regem existenti, per eum ad nos destinandas non consignaret; & deinde singulis annis etiam legi, & (prout alias ipsius Francisci regis constitutiones & ordinationes, quæ in viridi sunt observantia, observari debent) inviolabiliter observari cum effectu non fecerit, litteræ ipsæ & inde secuta, quæcunque essent, cassæ & nullæ, nulliusque roboris vel momenti. (sacro Lateranensi concilio approbante) apostolica auctoritate & potestatis plenitudine approbamus & innovamus; easque inviolabiliter & irrefragabiliter observari & custodiri mandamus; roburque perpetuæ firmitatis in eventum dictarum approbationis & ratificationis non aliter, nec alio modo obtinere, omnesque in dictis litteris comprehensos ad ipsarum litterarum, ac omnium & singulorum in eis expressorum observationem, sub censuris & poenis ac aliis in eis contentis, juxta earundem litterarum tenorem & formam, teneri & obligatos esse decernimus & declaramus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quæ in dictis litteris voluimus non obstat, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innovationis, decreti & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateranensi sacrosancta Basilica, solemniter celebrata, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo, sexto-decimo kalendas Januarii, pontificatus nostri anno quarto.

Sic signatum, visa I. Salvi. Bombis. Jo. de Madrigal.
Et in dorso, registrata apud me Bembum.

TITULUS XIX.

Sequuntur Litteræ patentes Regiæ pro acceptatione & confirmatione Concordatorum.

Quæcirca dilectis & fidelibus conciliaris nostris ad præsens tenentibus, & qui in futurum nostra tenebunt Parlamenta, omnibusque justitiariis regni nostri & delphinatus ac comitatus nostrorum, cæterisque officiariis, & subditis nostris, & eorum cuilibet, (prout ad eum pertinuerit) mandamus, districtius injungentes, quatenus omnia præmissa & singula teneant, custodiant & conservent in sua roboris plenaria firmitate; & in causis quibuscunque, occasione præmissorum, de cætero orituris & emergsuris; secundum deliberationes & conclusiones præscriptas judicent, pronuntient & sententient, atque ab omnibus subditis & incolis nostrorum regni, delphinatus ac comitatus inviolabiliter faciant in omnibus & per omnia observari; prædictas personas ecclesiasticas & sæculares ac earum quamlibet in omnibus & singulis superius expressis ab omni turbatione, violentia, impressione, molestatione, vexatione, damno & impedimento tueantur, protegant pariter & defendant; omnes & quascunque personas, cujusvis conditionis ac status fuerint, contra facientes aut venientes taliter puniendo, quod in posterum cæteris cedat in exemplum; quoniam sic fieri

fieri volumus & jubemus per præsentibus; in cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Parisiis, XIII. mensis Maji, anno Domini millesimo quingentesimo decimo-septimo, & regni nostri tertio. Sic signatum supra plicam; per regem. dominis ducibus Alençonii, Borbonii & Vindocinensi, vobis dominis d'Orval, de la Trimoville, de Boissi magno magistro, Bastardo Sabaudizæ de la Palicé, & de Chatillon, marschalibus Franciæ & aliis præsentibus, ROBERTET.

Actum Verificationis Parlamenti.

Lecta, publicata & registrata ex ordinatione & de præcepto domini nostri Regis, reiteratis vicibus, facto in præsentia domini de Trimollia, primi chambellani dicti domini nostri Regis, ad hoc per eum specialiter missi, Parisiis in Parlamento XXII. die Martii, anno Domini millesimo quingentesimo decimo-septimo. Sic signatum, Pichon.

T I T U L U S XX.

De Prorogatione Temporis ad recipiendum & approbandum Concordata, tam a Prælatiis Regni, quam ab aliis personis, & ad verum valorem Beneficiorum exprimendum.

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani dux & Genuæ dominus, universis præsentibus litteras inspecturis salutem. Cum urgenti necessitate evidentique commodo & utilitate rei publicæ regni nostri ducti, ad evitanda majora pericula, quæ ex revocatione Pragmaticæ in futurum eventura cernebamur, sive illi revocationi obediatur, sive non obediatur, quæ unicuique recte sentienti latissime constare possunt, certa iniverimus cum sancta sede apostolica Concordata, in quibus inter cætera cautum est, quod infra sex mensium spatium illa publicari & registrari, necnon jurari in curiis nostris Parlamentorum efficeremus, Ecclesiamque Gallicanam illis consentire, alias nullius essent momenti; quæ nullatenus ob brevitatem temporis, aliis etiam urgentibus negotiis occupati perficere valuimus. Idcir-

circo ne in rete (quod verebatur) incideremus, & ne comodo & utilitate dictorum Concordatorum frustreremur, a sede apostolica, post lapsum dicti spatii sex mensium, unius anni prorogationem obtinuimus.

Cæterum, cum in dictis Concordatis inter cætera etiam caveretur, quod verus valor beneficiorum in illorum impetrationibus exprimendus sit, timendum erat, ne ambitioni, sub prætextu veri valoris non expressi, jam dicta impetrarent beneficia.

Igitur ut prædictis malitiis via præcluderetur, a sanctissimo Domino nostro Papa Leone X. rescriptum obtinuimus, quo impetrationes, prætextu veri valoris non expressi, obtentæ, infra annum illius rescripti, in quo verus valor non fuisse expressus asseritur, nullius valoris ac momenti esse declarentur. Quarum bullarum seu rescriptorum tenor sequitur, & est talis.

PAPA AD REGIS

POSTULATIONEM PROROGAT

sex menses datos ad approbandum Concordata, ad annum, a data præsentium computandum.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo, salutem & apostolicam benedictionem.

Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus cathedralium & metropolitinarum ecclesiarum ac monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu ac comitatu Dienfi & Valentinesi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum, capitulorum & monasteriorum conventus ad electiones, seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum, ecclesiarum & monasteriorum vacantiam pro tempore hujusmodi procedere

non valerent, sed Majestas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantia, infra certum tunc expressi temporis spatium, nobis & pro tempore existenti Romano pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos & Romanum pontificem hujusmodi ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas nominare valeres, prout in nostris inde confectis litteris (in quibus volumus, quod si majestas tua omnia in illis statuta, ordinata & contenta, infra sex menses post tunc proximam futuram sessionem Lateranensis concilii tunc vigentis, non approbares & confirmares, & a prælatis ac aliis personis tunc expressis regni tui approbari non faceres, litteræ ipsæ nullius essent roboris vel momenti) plenius continetur.

Cum autem, sicut exhibita nobis pro parte tua petitio continebat, Majestas tua propter varias occupationes, quibus ad præsens implicitus existis, ac ex certis aliis rationabilibus causis, infra dictum semestre, infra quod adhuc existis, in dictis litteris contenta, per prælatos & personas regni tui hujusmodi approbari facere posse commode non confidat; nos itaque tuis in hac parte supplicationibus inclinati semestre prædictum, infra quod adhuc existis, ad annum a data præsentium computandum, auctoritate apostolica, tenore præsentium prorogamus pariter & extendimus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis quæ volumus in dictis litteris non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prorogationis & extensionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimo-septimo, kalendis Julii, pontificatus nostri anno quinto.

ALTE.

A L T E R A P R O R O G A T I O

P E T I T U R A D A N N U M ,

A fine alterius computandum, eo quod propter varias occupationes non fuit Concordatum approbatum & receptum a Regnicolis.-

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani dux & Genue dominus, universis presentes litteras inspecturis notum sit & manifestum, quod cum jamdudum a sancta sede Apostolica certæ litteræ apostolicæ per nos obtentæ fuissent quibus semestres, infra quod nos & Ecclesia Gallicana approbare debebamus Concordata inter sanctam sedem apostolicam & nos inita, per annum prorogatum extiterat; verum quia, durante dicto anno, aliis occupati negotiis dictam approbationem & confirmationem a prælatis aut aliis personis ibidem expressis approbari, seu confirmari minime fecerimus, idcirco alias litteras apostolicas ab eadem sede obtinuimus, quibus annum jam dictum ad alium a fine illius computandum denuo prorogari fecimus, prout in dictis litteris (quarum tenor sequitur) plenius continetur.

C O N C E D I T U R

S E C U N D U S A N N U S

A fine primi computandus, ad hoc, ut Concordata recipiantur & observentur a Regnicolis.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo, salutem & apostolicam benedictionem. Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus, & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus eccle-
sia-

fiarum cathedralium & metropolitandarum, ac monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu, ac comitatu Dienti & Valentiniensi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum capitula, & monasteriorum conventus ad electiones seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum, ac abbatum ecclesiarum & monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent; sed Majestas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantia infra certum tunc expressi temporis spatium nobis pro tempore existenti Romano pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem, per nos Romanum pontificem hujusmodi ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas nominare valeret; ac voluimus, quod si Majestas tua in illis statuta, ordinata, conventa, infra sex menses, post tunc proximam futuram sessionem Lateranensis concilii tunc vigentis non approbaret & confirmaret, & a prælatis & aliis tunc expressis regni tui approbati non faceret, litteræ ipsæ nullius essent roboris vel momenti. Et deinde pro parte tua nobis exposito, quod Majestas tua propter varias occupationes quibus tunc implicitus eras, ac ex certis aliis rationabilibus causis, infra dictum semestre, infra quod tunc adhuc existeras, in dictis litteris contenta per prælatos & personas regni tui hujusmodi approbati facere commode non confidebat; nos per alias nostras litteras semestre prædictum, infra quod tunc adhuc existeras, ad annum a data posteriorum litterarum hujusmodi computandum prorogavimus pariter & extendimus, prout in singulis litteris prædictis plenius continetur.

Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebat, Majestas tua litteras priores prædictas juxta voluntatem nostram approbavit & confirmavit, & publicari fecit, & approbati facere intendebat, fecissetque, nisi a litterarum priorum editione, ac tuis approbatione & confirmatione, ac earundem priorum litterarum publicatione hujusmodi, temere appellatum fuisset. Et propterea nobis humiliter supplicari fecisti, ut annum prædictum, infra quem

existis, ad alium annum prorogare de benignitate apostolica dignaremur.

Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati, annum prædictum, infra quem adhuc Majestas tua existit, ad alium annum a fine primi hujusmodi computandum, auctoritate apostolica, tenore præsentium, prorogamus pariter & extendimus, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus apostolicis, nec non omnibus illis quæ in prioribus & posterioribus litteris prædictis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1518. sexto kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto.

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris curias nostras Parlamenti tenentibus, necnon seneschallis, baillivis, præpositis, aliisque justitiariis & officariis nostris harum serie mandamus & injungimus, quatenus has præsentibus in suis registris registrent, ut, si pro rebus & negotiis in dies occurrentibus, illis quis egere habuerit, ex dictis registris illas extrahere possit & valeat. Cui extracto debito modo facto talem fidem haberi volumus, ac si dictarum bullarum originale exhiberet; nam sic nobis placet, & quatenus opus est, ex nostra certa scientia, & potestatis plenitudine, ita fore ordinamus. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Baugiaci, die 25. mensis Octobris, anno Domini 1518. & regni nostri quinto. Per Regem, *Gedoy.*

PROROGATIO

TEMPORIS.

TITULUS XXI.

Leo, episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex (cui tot tantaque in spiritualibus & temporalibus providenda incumbunt), rerum & temporum qualitate pensata, nonnulla, prout ad cuncto-
rum

tum clericorum beneficia ecclesiastica a sede apostolica pro tempore impetrantium commoda & utilitates, ac litibus & fraudibus obviandum oportere conspicit, salubriter ordinat & disponit.

Nuper siquidem inter constitutiones, ad laudem Dei & Christianissimum pacem & quietem, de fratrum nostrorum consilio, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco, Francorum rege Christianissimo matura deliberatione concordatas statuimus, quod in provisionibus quas personis quibuscunque regni Franciæ ac delphinatus, & comitatus Dionsis & Valentinenfis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis per nos & successores nostros & sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias cathedralles & metropolitanas & monasteria (ut obtenta per eos beneficia retinere possint) fieri contingeret, illorum verus annuus per florenos aut ducatos auri de camera, aut libras Turonenses, seu alterius monetæ valor secundum communem æstimationem exprimi deberet; alioquin gratiæ ipsæ essent ipso jure nullæ.

Cum autem (sicut accepimus) contingeret personas regni & delphinatus ac comitatus hujusmodi vacatione beneficiorum in locis remotis regni ac delphinatus & comitatus eorundem, per obitum pro tempore vacantia intellecta, eorum veri valoris hujusmodi notitia non habita, ad illa a Romano Pontifice impetrandum, celerem nuntium ad sedem prædictam destinare, & signaturam supplicationis super illorum impetratione cum facultate verum annum valorem beneficiorum hujusmodi in litterarum super hujusmodi supplicationibus expeditione augendi obtinere, & ad effectum possessionem beneficiorum hujusmodi assequendi, litteras super hujusmodi impetrationibus, cum minus vera valoris beneficiorum eorundem expressione expedire, & absque eorum culpa, diligentia & expensis pro impetratione hujusmodi obtinenda factis, & gratia eis a nobis concessa & illius effectum frustrari, ac per posteriores (qui, nulla adhibita diligentia, cum expressione veri valoris, eadem beneficia a sede prædicta impetrarunt) excludi ac desuper propterea molestari.

Nos qui subditorum nostrorum commoda libenter procuramus, ac eos a litibus & expensis, quantum cum Domino possumus, relevamus, motu proprio ac ex certa nostra scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus impetrantes beneficia in regno, delphinatu & comitatu prædictis per obitum dumtaxat vacantia, si verum annuum valorem beneficiorum in litteris apostolicis quæ super dictis beneficiis expeditæ fuerint, non expresserint, infra annum a die datæ litterarum earundem computandum, valorem ipsum male expressum corrigi per officiales (ad quos expeditio litterarum hujusmodi pertinet, & a quibus correctiones litterarum earundem fieri consueverunt) petere, ipsique officiales ipsarum litterarum expeditioni præsidentes, ad earundem impetrantium simplicem petitionem, valorem ipsorum ad verum annuum valorem, juxta petentium voluntatem, in eisdem litteris reducere & corrigere, ipsique impetrantes pro augmento valoris expressi dumtaxat annuatam cameræ apostolicæ solvere debeant & teneantur; decerneat quascunque impetrationes posteriores de dictis beneficiis, ratione non expressionis veri valoris hujusmodi, infra dictum annum factas, nullius roboris vel momenti esse & pro infectis haberi debere.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto-decimo Kalendas Octobris, pontificatus nostri anno quarto.

De Registratione Concordatorum in Curiis faciendâ.

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis curias nostras Parlamenti tenentibus, necnon seneschallis, baillivis, præpositis, aliisque justitiariis & officiariis nostris harum serie mandamus & injungimus, quatenus præsentium tenore suis

in

In registris registrent, ut, si pro rebus & negotiis in dies occurrentibus, illis quis egere habuerit, ex dictis registris illas extrahere possit & valeat; cui extracto debito modo facto talem fidem haberi volumus, ac si prædictarum bul-
sarum originale exhiberent; nam sic fieri volumus, &, quatenus opus esset, ex nostra certa scientia & potestatis plenitudine ita fore ordinamus. Datum Ambasiæ, die duodecima mensis Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo, & regni nostri quarto.

Super plica scriptum est, per Regem, ita signatum: Robertet; obsignatumque ad duplicem caudam ex cera flava.

DE REGIA FACULTATE PRIMUM MENSEM

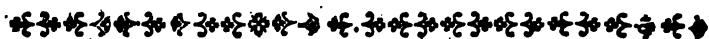
Graduatis debitum nominandi.

FRANCISCUS, Dei gratia, Francorum Rex, Mediolani dux & Genuæ dominus; Cum superioribus diebus certa iniverimus Concordata cum sanctissimo domino nostro Papa Leone decimo, quibus, inter cætera, ordinatur, quatenus beneficia vacantia primo mense post publicationem illorum, afficiantur graduatis simplicibus.

Verum cum ex diversitate temporum quibus jam dicta Concordata publicata in Parlamentis nostris fuere, dictorum mensium diversitas confusionem, litium educatricem generare verisimiliter potuisset; Nos igitur, ut dictæ confusioni obicem apponeremus, a jam dicto Domino sanctissimo domino nostro Papa litteras apostolicas obtinuimus, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, quibus permissum & concessum est illum primum mensem exprimere nobis ac nominare licere.

Ea propter facultatem nobis a sede apostolica prædicta concessam insequentes, considerantesque dicta Concordata in curia nostra Parlamenti Parisiis in mense Martii ultimo

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris Parlamen-
ta Parisiis, Tolosæ, Burdegalæ, Rothomagi, Divione,
Gratianopoli tenentibus, necnon cæteris nostris justitiariis
& officiariis mandamus & injungimus, quatenus has præ-
sentes litteras nostras publicare habeant, necnon suis regi-
stris registrare, ut nemo ignorantiae causam prætereundum pos-
sit, aut valeat; & juxta tenorem jam dictæ facultatis no-
bis concessæ & declarationis per nos factæ, processus ju-
dicare habeant; quia sic fieri volumus, & ita nobis placet,
non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus.

Diſtarum Litterarum Apoſtolicarum.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo salutem & apostolicam benedictionem. Dudum siquidem, inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus ecclesiarum cathedralium etiam metropolitanarum, ac monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu, ac comitatu Dienfi & Valentinenfi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum capitula, & monasteriorum conventus ad electiones, seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum ecclesiarum monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent; sed Majestas

itas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantia, infra certum tunc expressi temporis spatium, nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos, & Romanum Pontificem hujusmodi, ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas, nominare valeret; prout in nostris inde confectis litteris (in quibus inter alia, quod primo mense post earundem litterarum acceptationem & publicationem, ordinarii collatores, dignitates, personatus, administrationes & officia ad eorum collationem, provisionem, nominationem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem spectantia graduatis simplicibus sub certis modo & forma tunc expressis conferre, & de illis etiam providere deberent, caveatur) plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, propter diversa tribunalia plurium Parlamentorum in regno, delphinatu & comitatu prædictis consistentia, in quibus litteras & in eis constitutas & expressas constitutiones publicari, & acceptari diversis temporibus propter locorum distantiam oportet, super primo mense (qui ordinariis collatoribus ad conferendum graduatis conceditur,) qui sit, plures lites, & dispendia partium super hoc exoriri contingere possit; nos litibus & dispendiis hujusmodi, pro nostri pastoralis officii debito, obviare volentes; & ne, quis mensis sit deinceps hujusmodi, dubitari aut hæsitari contingat, Majestati tuæ, ut per publicationem & acceptationem litterarum Concordatorum hujusmodi, primum mensem hujusmodi, quis sit, exprimere & nominare possit & valeat, motu proprio, & ex nostra cera scientia, auctoritate apostolica, tenore præsentium, licentiam & facultatem concedimus, pariterque indulgemus, non obstantibus omnibus quæ in eisdem litteris volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1518. XVIII. Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto. Sic signatum supra plicam, Ja. QUESTEMBERG.

In testimonium quorum, his præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Baugiaci, die 5. mensis Octobris,

bris, anno Domini 1518. & regni nostri quarto. Per regem, GEDOYN. Lecta, publicata & registrata, Tolosæ in Parlamento, 22. die Novembris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo-octavo. MICHAELIS.

DE POENA

Temere venientium contra hujusmodi Concordata.

FRANCISCUS, DEI GRATIA, FRANCORUM REX, Mediolani dux, & Genuæ Dominus, universis præsentibus litteras inspecturis salutem. Cum pro corroboratione, nec non observatione decretorum Concordati per nos cum sanctissimo domino nostro Papa Leone decimo initi, necessarium ac utile foret, ut a sancta sede apostolica illius Concordati protectores constituerentur, ut utroque mucrone institutis Concordatorum non parentes punirentur; litteras apostolicas a jam dicta sede apostolica obtinuimus, quarum tenor inferius describitur, quibus illorum Concordatorum protectio nobis concessa est. Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris, Parlamenta nostra Parisiis, Tolosæ, Burdegalæ, Rothomagi, Divione & Gratianopoli tenentibus, nec non cæteris nostris justitiariis & officiariis mandamus & injungimus, quatenus, juxta facultatem nobis concessam, eorum Concordatorum infractores poenis legitimis afficiant; & ea quæ in contrarium dictorum Concordatorum attulerint, in pristinum statum reducant seu reduci faciant, compescendo compescendos, omnibus viis rationabilibus & debitis. Et ut nemo jam dictæ nostræ protectionis ignorantiam prætereundum valeat, eas præsentibus publicare, & in registris suis registrare faciant indilate; quoniam nobis sic placet, & ita fieri volumus, non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus.

DE
P R O T E C T I O N E
C O N C O R D A T O R U M

Franciæ Regibus concessa.

LEO, episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum regi Christianissimo salutem & apostolicam benedictionem. Dudum siquidem, inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus ecclesiarum cathedralium etiam metropolitanarum, & monasteriorum in regno Franciæ & delphinatu, ac comitatu Densi & Valentinenfi consistentium vacationibus, dilecti filii, ecclesiarum capitula & monasteriorum conventus ad electiones seu postulationes futurorum archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum ecclesiarum, & monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent, sed Majestas tua ad ecclesias & monasteria hujusmodi sic vacantis, intra certum tunc expressi temporis spatium, & nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos & Romanum Pontificem hujusmodi ecclesiis & monasteriis eisdem præficiendas nominare valeret, prout in nostris inde confectis litteris (in quibus Majestati tuæ, & pro tempore existenti Francorum regi, in virtute sanctæ obedientiæ, quod per te vel alium, seu alios in dignitate ecclesiastica constitutos easdem litteras, ac omnia & singula in eisdem contenta, quando & quoties opus foret, publicari & inviolabiliter observari faceret, mandavimus) plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, nonnulli regni, delphinatus & comitatus prædictorum, & a quorum cordibus Dei timor abest, litteras hujusmodi & per eas editas constitutiones & in eis contenta plene acceptare recusent, & illis non sine spiritu blasphemiarum, & censurarum in eis contentarum incurfu, verbo & opere, si possent, contravenire contendant; Nos ea quæ tanta maturitate, consilio &

sacri tunc vigintis Lateranensis concilii approbatione discussa, statuta, ordinata, facta & concessa sunt, ut inviolabiliter & inconvulsa, prout par est, pro nostri pastoralis officii debito providendi volentes, quamquam aliis litteris nostris, temerariis ausibus contravenire nitentibus occurrerimus, eorumque ora obstruxerimus; motu proprio, & ex nostra certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, cum deceat sæcularem potestatem, præsertim lingua, ecclesiasticam juvare potestatem, in his præsertim quæ animarum salutem concernunt; Majestatem tuam, & pro tempore existentem Francorum regem, litterarum prædictarum, ac per eas editarum constitutionum, & omnium ac singulorum in eis contentorum legitimos protectores, defensores & conservatores, necnon quorumvis adversus illas & in eis contenta venire tentantium, cujuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, vel nobilitatis existentium, ac quacunque mundana dignitate fulgentium, invictissimos oppugnatores, auctoritate apostolica, tenore præsentium, constituimus & deputamus, non obstantibus quæ in dictis litteris volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1518. xvii. Kalendas Julii, pontificatus nostri anno sexto. Sic signatum sub plica, *Joann. SADOLETUS*, & supra plicam, *Ja. QUESTEMBERG*. In testimonium quorum, his præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum: Datum Baugiaci, die 25. mensis Octobris, anno Domini 1518. & regni nostri quarto. Per regem, GEDOYN.

CONCORDATUM NATIONIS GERMANICÆ,

Initum inter FRIDERICUM III. Imperatorem , & cardinalem SANCTI ANGELI, Legatum a latere, & NICOLAI Papæ V. ratihabitione firmatum , pro nominatione ad Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, Prælaturas, & alia Imperii Beneficia.

Executioni mandatum in Regionibus acquisitis a Galliarum Rege , in Germania, &c. An. 1447.

NICOLAUS, episcopus , servus servorum Dei , ad perpetuam rei memoriam. Ad sacram Petri sedem divina dispensatione sublimati, singulis quæ pro universalis Ecclesiæ unione ac pace & tranquillitate profutura conspiciamus, apostolicæ providentiæ sollicitudine libenter intendimus , & ad felicem illorum prosecutionem & consummationem, opem & operas impendimus efficaces.

Nuper siquidem charissimus in Christo filius noster, Fredericus, Romanorum rex illustris , & nonnulli alii dilecti filii , ecclesiastici & sæculares principes inclytæ nationis Germanicæ ex una , ac dilectus filius noster Joannes , sancti Angeli diaconus-cardinalis , in partibus illis apostolicæ sedis de latere legatus, per nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper a nobis , & sede apostolica, auctoritate suffultus ex alia partibus , Romanæ Ecclesiæ & dictæ nationis nominibus, pro ipsius Ecclesiæ unione, pace & tranquillitate; inter ecclesiam & nationem perpetuo solidandis & conservandis, diversa rationabilia & utilia, ordinationes, & statuta a partibus ipsis hinc inde approbata , laudata , conclusa , acceptata & concordata fecerunt , ac ediderunt, nobisque humiliter supplicari fecerunt , ut illis , pro firmiore eorum subsistentia , robur apostolicæ firmitatis adjicere, nec-

necnon auctoritatem potiore , & decretum interponere dignaremur.

Nos itaque qui statuta , ordinationes & concordata prædicta per nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus , magnarum maturitatis , auctoritatis & litteraturæ viros diligenter examinari & discuti fecimus , eaque rationabilia & salubria tam Ecclesiæ quam nationi præfatæ comperimus , de dictorum aliorum venerabilium fratrum nostrorum prædictæ Ecclesiæ cardinalium consilio & assensu , apostolica auctoritate , & ex certa scientia approbamus , ratificamus , laudamus & acceptamus , & præsentis scripti patrocínio communimus , juxta modum & formam subseqüentes.

Placet nobis super ecclesiarum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque provisionibus , uti juris scripti reservationibus , & , *Execrabilis* , & , *Ad regimen* Constitutionibus modificatis , ut sequitur.

Ad regimen Ecclesiæ generalis , quamquam immeriti superna dispositione vocati , gerimus in nostris desideriis , ut debemus , quod per nostræ diligentiae studium , ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina , & aliq̃ beneficia ecclesiastica , juxta divinum beneplacitum & nostræ intentionis affectum , viri assumantur idonei qui præsent & prosint committendis eis ecclesiis , monasteriis & beneficiis prælibatis.

Præmissorum itaque consideratione inducti , & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis , nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inherentes , omnes patriarchales , archiepiscopales , episcopales ecclesias , monasteria , prioratus , dignitates , personatus & officia , necnon canonicatus , & præbendas & ecclesias cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura , sæcularia & regularia , quæcunque & qualiacunque fuerint , etiam si ad illa personæ consueverint , seu debuerint , per electionem , seu quemvis alium modum assumi , nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia , & in posterum vacatura , necnon per depositionem , vel privationem , seu translationem per nos , seu auctoritate nostra factas , &

in

in antea faciendas ubilibet , nec non ad quæ aliqui in concordia vel discordia electi sive postulati fuerint , quorum electio cassata , seu postulatio repulsa , vel per eos facta renuntiatio , & admissa auctoritate nostra extiterit , seu quorum electorum , vel postulatorum , & in antea eligendorum vel postulandorum electionem cassari , seu postulationem repelli , aut renuntiationem admitti per nos , aut auctoritate nostra continget apud sedem prædictam , vel alibi ubicunque , & etiam per obitum cardinalium ejusdem Ecclesiæ Romanæ , aut officialium dictæ sedis , quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet vicecancellarii , camerarii , septem notariorum , auditoris litterarum contradictarum , & apostolici palatii causarum actorum , correctorum , centum & unius scriptorum litterarum apostolicarum , & vigintiquatuor pœnitentiariorum præfatæ sedis & viginti quinque abbreviatorum , necnon verorum commensalium nostrorum & aliorum viginti quatuor capellanorum sedis ejusdem in epitaphio descriptorum ,) & etiam quorumcunque legatorum , seu collectorum , ac in terris Romanæ Ecclesiæ rectorum , ac thesaurariorum deputatorum , seu missorum hætenus , vel deputandorum aut mittendorum in posterum , nunc vacantia , & in antea vacatura , ubicunque dictos legatos vel collectores seu rectores , & thesaurarios , antequam ad Romanam curiam redierint , seu venerint , rebus eximi contigerit humanis , (*) necnon quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium , seu etiam recedentium ab eadem ; si in locis a dicta curia ultra duas dictas leucas , non distantibus jam forsitan obierint , vel eos in antea ab hac luce transire contigerit , & etiam simili modo quorumcunque curialium , peregrinationis , infirmitatis seu recreationis , vel alia quacunque causa ad quævis loca secedentium , si eos , antequam ad dictam curiam redierint , in locis ultra duas dietas ab eadem curia , ut præmittitur , non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsitan decesserint , vel in posterum eos contigerit de medio submoveri , & nunc per obli-

(*) Sabaudi, reservamus auctoritatem apostolicam, ut in fine hujus §.

obitum hujusmodi vacantia , vel in posterum vacatura ; rursus monasteria , prioratus & dignitates , decanatus , personatus , administrationes , officia , canonicatus , præbendas & ecclesias , cæteraque beneficia *ecclesiastica* ; sæcularia & regularia , cum cura vel sine cura , quæcunque & qualiacunque fuerint , etiam si ad illa personæ consueverint , seu debuerint per electionem , seu quemvis alium modum assumi , quæ promoti per nos , seu auctoritatē nostrā ad patriarchalium , archiepiscopaliū & episcopaliū ecclesiarum , necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum , nunc quocunque modo vacantia , aut in posterum vacatura , necnon etiam per affectionem pacificam quorumcunque prioratum , personatum , officiorum , canonicatum , præbendarum , ecclesiarum , aut beneficiorum aliorum per nos , seu auctoritate nostrarum litterarum immediate collatorum & conferendorum in posterum , præter quam si virtute gratiæ expectatiuæ affectio fiet , nunc vacantia & in antea vacatura , (*) plena super præmissis omnibus & regulis cum fratribus nostris collatione præhabita & matura deliberatione secuta , ordinationi , dispositioni , ac provisioni nostræ , de ipsorum fratrum consilio , auctoritate apostolica reservamus ; decernentes ex nunc irritum , & inane , si secus super præmissis & quolibet eorum per quoscunque , quavis auctoritatē , scienter vel ignoranter , contigerit attentari.

Item placet nobis , quod in metropolitanis & cathedralibus etiam immediate non subiectis ecclesiis , & in monasteriis immediate subiectis sedi apostolicæ fiant electiones canonicæ quæ ad dictam sedem deferantur , quas etiam ad tempus constitutum in Constit. fel. record. Nicolai Papæ III. quæ incipit : *Cupientes* , expectabimus , & , elapso dicto tempore , si non præsentatæ , vel si præsentatæ minus canonicæ fuerint , providebimus , & , si canonicæ fuerint , eas confirmabimus , nisi ex rationabili & evidenti causa , ac de dictorum fratrum consilio , de digniori & utiliori personā duxerimus providendum ; proviso , quod confirmati prædicti,

(*) ~~Reservandum~~ hic rursus : *Auctoritate Apostolica reservamus.*

dicti, & per nos provisum metropolitanis suis & aliis præsent debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur. Et in monasteriis dictæ sedi immediate non subjectis, & aliis regularibus beneficiis super quibus pro confirmatione vel provisione ad dictam sedem non consueverit haberi recursus, electi, seu illi quibus providendum est, pro confirmatione & provisione hujusmodi, ad curiam Romanam venire non tenebuntur; ipsaque regularia beneficia sub expectativis gratiis non cadent; ubi autem pro monasteriis ad dictam curiam venire seu mittere consueverint, non aliter confirmabimus vel providebimus, quam superius de cathedralibus est expressum; & de monasteriis monialium non disponemus, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes.

De cæteris vero dignitatibus & beneficiis quibuscunque, sæcularibus & regularibus vacaturis, ultra reservationes prædictas (majoribus dignitatibus post pontificales in cathedralibus, & principalibus in collegiatis ecclesiis, exceptis) de quibus jure ordinario provideatur per illos inferiores ad quos alias pertinet.

Placet etiam nobis, quod per quamcunque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma, per nos, vel auctoritate nostra factam vel faciendam, non impedimus nos, quominus de illis, cum vacabunt in Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris & Decembris mensibus, libere disponatur per illos ad quos eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebat; reservationibus aliis a præmissis, aut dispositionibus auctoritate nostra factis vel faciendis, non obstantibus quibuscunque. Quoties vero, aliquo vacante beneficio in Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris & Novembris mensibus specialiter dispositioni dictæ sedis reservatis, non apparuerit infra tres menses a die notæ vacationis in loco beneficii, quod alicui de illo apostolica auctoritate provisum fuerit; ex tunc, & non antea ordinarius, vel alius ad quem illius dispositio pertinebat, de illo libere disponere poterit.

Et ad finem , ut hæc ordinatio collationum beneficiorum non reservatorum , per alternos menses , possit per dictam nationem publicari , & omnes qui ea gaudere voluerint , tempus congruum habeant eam acceptandi ; tunc quoad dictam sedem a kalendis Junii proxime futuris ipsa currere incipiet , & durabit deinceps , nisi in futuro concilio de consensu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.

Placet similiter nobis , quod circa provisionem dictæ sedis ordinandam , modus annatarum hoc modo currat. De ecclesiis cathedralibus omnibus , & monasteriis virorum dumtaxat , vacantibus & vacaturis , solvantur de fructibus primi anni , a die vacationis , summæ pecuniarum in libris cameræ apostolicæ taxatæ , quæ communia servitia nuncupantur ; & si quæ excessive taxatæ sint , retaxentur ; & quod provideatur specialiter in gravatis regionibus , secundum qualitatem rerum , temporum & regionum , ne nimium prægraventur , ad quod petentibus dabimus commissarios in partibus qui diligenter inquirent & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte , infra annum a die habitæ possessionis pacificæ totius vel majoris partis , solvantur ; & pro alia media parte , infra annum sequentem. Et , si infra annum bis vel pluries vacaverint , semel tantum solvantur ; nec debitum hujusmodi in successorem in ecclesiâ vel monasterio transeat.

De cæteris vero dignitatibus , personatibus , officiis & beneficiis sæcularibus ac regularibus quibuscunque , quæ auctoritate dictæ sedis conferentur , vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum , aut causa permutationis) , solvantur annatæ seu medii fructus , juxta taxam solitam , a tempore possessionis infra annum ; & debitum hujusmodi similiter in successorem in beneficio non transeat.

Sed de beneficiis quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de camera non excedunt , nihil solvatur : duretque hæc observantia deinceps , nisi eam similiter in futuro concilio de ipsius nationis consensu contingat immutari. In aliis autem quæ per *sel. record. Eugenium Papam IV.* etiam præ-

prædecessorem nostrum , pro dicta ratione usque ad tempus futuri generalis concilii permissa , concessa , indulta & decreta , ac per nos confirmata fuerunt , in quantum illa concordie præsentis non obviant , ista vice nihil esse volumus immutatum . Et per hoc quod in Concordatis huiusmodi , siue quibusvis aliis eorum occasione conficiendis litteris , propter competentiorum descriptionem , Alamannia specialiter appellatur , natio ipsa censeri non debet a Germanica natione distincta , seu quomodolibet separata .

Præterea quia difficile foret præsentis litteras ad singula , de quibus in eis forsan fides facienda fuerit , loca deferri , eadem apostolica auctoritate decernimus , quod ipsarum transumpto , metropolitanorum dictæ nationis sigillo munito , tamquam præsentibus , si exhiberentur , litteris plena fides adhibeatur , & perinde stet , ac si dictæ præsentis litteræ forent exhibitæ vel ostensæ . Et insuper quoque irritum & inane , si secus super his a quoquam , quavis auctoritate , scienter vel ignoranter contigerit attentari .

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis , ratificationis , laudationis , acceptationis , commutationis , reservationis , constitutionis & voluntatis infringere , vel ei ausu temerario contraire . Si quis autem hoc attentare præsumpserit , indignationis Dei , & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum . Datum Romæ apud sanctum Petrum , anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo , Kal. Aprilis , pontificatus nostri anno secundo .

B U L L A

PAULI PAPAE III.

*Quæ Indulti Concessionēs ab Eugenio Papa IV.
quod Galliae Cancellarium, & Parisiensis Parla-
menti Præsides, Constiarios aliosque Offi-
ciarios confirmat & ampliat.*

Ann. 1538.

PAULUS, Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, ut ea quæ a prædecessoribus suis Romanis Pontificibus, personis bene meritis præsertim supremarum catholicorum regum curiarum, in iustitia ministranda, operæ ac diligentiae studia omni tempore impendentibus; gratiose concessa dicatur approbare & innovare, ac desuper disponere, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sane charissimus in Christo filius noster Francorum rex Christianissimus, (*) suo, & dilectorum filiorum modernorum, cancellarii, præsentium & consiliariorum suæ supremæ curiæ Parisiensis Parlamenti nominibus, nobis nuper exponi fecit, quod licet dudum Eugenius Papa IV. prædecessor noster, procurante claræ memoriæ Carolo Francorum rege, tunc in humanis agente, litteras apostolicas in forma gratiarum expectativarum, seu mandatorum de providendo, tunc & pro tempore existentibus, regni Franciæ cancellarios, nec non præsentibus & consiliariis curiæ Parlamenti Parisiensis, quorum nonnulli laici esse consueverunt, ac per eosdem laicos, loco sui, nominandis parentibus, familiaribus, & aliis tunc expressis, de ejusdem curiæ corpore & gremio existentibus personis, ad omnium & singulorum episcoporum,

(*) Franciscus I. suo, suorumque officialium Indultariorum nominis loquitur.

rum, abbatum & capitulorum, ac aliorum ordinariorum collatorum dicti regni collationes & alias quaslibet dispositiones, ita ut cancellario, præfidenti, consiliario clerico, seu personæ, per cancellarium, præfidentem, aut consiliarium, seu aliam personam dictæ curiæ laicam, & ad obtinenda beneficia ecclesiastica non capacem, nominatæ, ad ejusdem Caroli, & pro tempore existentis regis nominationem, uni ex eisdem ordinariis collatoribus, per suas patentes litteras de persona hujusmodi faciendam, de uno beneficio ecclesiastico sæculari, vel cujusvis, etiam Cluniacensis ordinis regulari, semel in cancellarii, præfidentis, consiliarii, seu personæ nominandæ, & ordinarii collatoris hujusmodi vitamtaxat, per eundem ordinarium collatorem provideri deberet, apostolica auctoritate perpetuo concesserit, certis executoribus qui in dictorum ordinariorum collatorum negligentiam, personis, ut præfertur, nominatis de beneficiis hujusmodi providere possent, desuper deputatis; tamen pro eo quod cancellarius, præfidentes, consiliarii, & personæ curiæ hujusmodi, qui pro tempore fuerunt, litteris & gratiis hujusmodi uti, & illarum effectum prosequi forsitan prætermiserunt, a nonnullis de viribus litterarum prædictarum hæsitatur. Quare Franciscus rex, suo ac eorumdem modernorum, cancellarii, præfidentium & consiliariorum nominibus prædictis, nobis humiliter supplicari fecit, ut, ne cancellarius, præfidentes ac consiliarii, & personæ curiæ ejusmodi, qui in reddendis juribus, in regno prædicto, continuo intenti existunt, dictarum litterarum frustrentur effectum, in præmissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos modernos cancellarium, præfidentes & consiliarios præfatos, ac eorum singulos a quibusvis excommunicatione, suspensione & interdicto, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & poenis, a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa, latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati,

litteras Eugenii prædecessoris hujusmodi, cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, etiam ad hoc, ut cancellarius, præfidentes & consilarii curiæ Parlamenti Parisiensis hujusmodi, nunc & pro tempore existentes, beneficia ecclesiastica, sæcularia vel regularia, sub dictis gratiis comprehensa assequi possint, & de eisdem beneficiis, illorum pro tempore occurrente vacatione, per eosdem ordinarios collatores, aut judices per nos infra deputatos, illis provideri libere possit; ita tamen, quod præterea personis, mandata, juxta formam Capituli, *Mandatum*, & duarum sequentium Decretalium, pro tempore habentibus, præjudicium aliquod non afferatur, prætextu nominationum in vim præsentium faciendarum, nec a prosecutione mandatorum hujusmodi excludantur, vel mandataris nostris præjudicium non afferatur, auctoritate apostolica, tenore præsentium, approbamus, confirmamus & innovamus. Eisdem modernis & pro tempore existentibus cancellario, præfidentibus, consiliariis & personis curiæ hujusmodi, ut beneficia ecclesiastica, sæcularia vel regularia, infra valorem ducentarum librarum Turonensium, gratiarum expectativarum, seu litterarum mandati de providendo hujusmodi, ac nominationum per præfatum Franciscum & pro tempore existentem Francorum regem faciendarum hujusmodi vigore acceptare, seu requirere minime teneantur, indulgemus, decernentes, Eugenii prædecessoris hujusmodi ac præsentis litteras sub quibusvis revocationibus, aut suspensionibus quarumcunque similium vel dissimilium gratiarum minime comprehensas, sed semper ab illis exceptas existere; & quoties illas revocare contigerit, toties in pristinum statum restitutas fore & esse; (**) sicque per quoscunque judices & causarum palatii hujusmodi auditores, seu quoscunque alios judicandum fore, sublata eis quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel

igno-

(**) Nota. *Magnum Consilium est unus & anticus Indulsi Index.*

ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filiis, sancti Maglorii Parisiensis, & sancti Victoris prope & extra muros Parisienses monasteriorum abbatibus, ac cancellario ecclesiæ Parisiensis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se, vel alium seu alios, præsentis litteras & in eis contenta quæcunque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte præfati Francisci, & pro tempore existentis Francorum regis, ac cancellarii, præfidentium, & consiliariorum, & pro tempore existentium prædictorum, desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant, auctoritate nostra præsentis & in eis contenta quælibet firmiter observari, ac singulos quos ipsæ præsentis litteræ concernunt, illis pacifice gaudere; non permittentes eos desuper per quoscunque, contra eorundem præsentium tenorem, quomodolibet molestari; (*) contraditores quoslibet & rebelles per censuras & poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quæ præfatus Eugenius, prædecessor in dictis suis litteris voluit non obviare, aut si aliquibus communiter vel divisim ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam vel expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, innovationis, indulti, decreti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum extra muros Nicienfes, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo octavo, tertio-decimo Kalendas

H h h 3

Julii,

Finis Pragmaticarum & Concordatorum

(o)

STATUTA SYNODI PROVINCIALIS ARELATENSIS,

De Disciplina ecclesiastica. Ann. 1205.

Cum status humanæ conditionis ex sui dispositione tam fragilis tamquam variabilis censeatur, ut, quod hodie sit inter homines, die crastino a memoria hominis recedere comprobetur; non immerito antiquis & modernis temporibus est statutum, ut, quidquid ex auctoritate agendum fuerit, ne in posterum valeat obumbrare, litteris autenticiis muniatur. *Ea propter*, in nomine Domini Nostri Jesu Christi, anno Incarnationis ejusdem MCCV. mense Decembris, ego frater Petrus de Castronovo, apostolicæ sedis legatus, cum propter quasdam dissensiones & scandala quæ in Arelatenſi ecclesia, diabolo seminante, contigerant, refecanda, apud eandem urbem cum suffraganeis episcopis ejusdem ecclesiæ accessissemus, ad petitionem venerabilis Patris nostris M. (*Est hic Michael de Moreſe, archiepiscopus Arelatenſis,*) tunc temporis Arelatenſis archiepiscopi, & totius ejusdem ecclesiæ capituli, cum consilio & tractatu eorumdem venerabilium patrum nostrorum episcoporum, videlicet, R. Massiliensis, B. Cavallicensis, V. Arausicensis, G. Carpentoratensis, R. Vasionensis, & abbatum, videlicet Montis majoris, & sancti Andreæ, & Sinanque, & sanctæ Mariæ de Ulmetro, & præpositorum Avenionensis, & Massiliensis, & Pinianensis, & Arausicensis, & Vasionensis, & archidiaconi Tricastrini qui vicem episcopi sui gerebat, & aliorum religiosorum & sapientum virorum, auctoritate apostolica nobis commissa, talem in Arelatenſi ecclesia constitutionem promulgandam ac perpetuo servandam decrevi, ut quorundam stultorum hominum, metu ejusdem constitutionis, coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos

Innocentia, & in ipsis improbis, formidata poena, nocendi refrenetur facultas.

Imprimis siquidem, communi, circa hæc, habita deliberatione, constitutimus, quatenus a tempore quo canonici Arelatenses in choro levati fuerint, & plenam omnimodamque canonici auctoritatem adepti fuerint, si, diabolo susdente, sese invicem percusserint, & religionis suæ obliti, turpibus manuum iniectionibus se maculare præsumperint, ab administrationis officio & honore, si quod tunc temporis habuerint in majori ecclesia vel in membris, sine spe restitutionis, removeantur, & ab habendo in perpetuum prohibeantur; ita quod, in odium criminis perpetrati & ultionem fraternæ læsionis, priventur omni spe in eadem ecclesia administrationis ecclesiasticæ, & culmine prælationis; & magistro altaris beati Trophimi apostoli & beati Stephani in aliquo officiorum gradu de cætero nullatenus ministrabunt, qui tam irreverenter & enormiter manus suas fraternis læsionibus polluerunt, quia scriptum est; *Longe est Dominus ab impiis; & dona iniquorum non probat Altissimus; & Gregorius dicit, quia: Cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.* Hac siquidem poena tenebitur tam invasor quam invasus, si suum invasorem, se ipsum vindicando, percutiendum putaverit, qui præsidio fugæ sibi potius consulere debuit; aut, pro religionis suæ perfectione, cum patientia, si fieri posset, injuriam etiam proprii corporis æquanimiter sustinere; sicut scriptum est de magistro totius perfectionis & religionis Domino Jesu Christo qui cum maledicaretur non maledicebat, cum percuteretur non comminabatur; immo potius pro suis persecutoribus apud Patrem suum altissimum intercedebat. De eo vero, qui primo fratrem suum, ausu temerario, per manuum iniectionem invaserit, quia graviori culpa ferendus est, qui incepit, id duximus statuendum, ut superiori pœnæ, ad majorem confusionem, istud addatur, ut de choro superiori deponatur, & in inferiori cum pueris ultimum locum teneat, & eorumdem parte & auctoritate, tam in victualibus quam in sedibus, cæterisque omnibus contentus fiat.

Sane

Sane hoc solummodo excipimus, ut cum litteris archiepiscopi & capituli, restitutionis beneficium possit a Domino Papa misericorditer impetrari. Quod si forte, quod Deus avertat, aliquis illorum, sive qui primo fratrem suum percusserit, sive qui denuo reperiendo eundem instinctu diabolico, sanguinis effusionem fecerit, quia facti atrocitas gravior exigit poenam, illum ab ecclesia Arelatenſi, & ab omni participatione ipsius perpetuo, sine spe restitutionis, decernimus removendum, in aliud districtius monasterium vel canoniam regularem perpetuo detrudendum; ut ibidem, si Deus voluerit, sibi & aliis, bene vivendo, emendatus possit proficere, & hic suo malo exemplo de cetero alios non corrumpat.

Si vero aliquis canonicorum Arelatenſium, vel clericorum ejusdem ecclesie intitulatorum, in tantam vesaniam, vel furorem lapsus fuerit, ut, pro violenta manuum injectione quam passus est ab altero, aut forte pro illicita verborum debonestatione, seu pro alia qualibet causa, quia se aliter vindicare non potest, amicos suos laicos ad vindictam faciendam provocaverit, aut mortem, aut captionem, seu etiam verberationem fratri suo canonico, vel clerico intitulo duxerit procurandam, si confessus fuerit, aut convinci poterit, simili sententiae subiacebit, ut ab Arelatenſi canonica, sine spe restitutionis, perpetuo removeatur.

Eos etiam qui secreta capituli, postquam eis dictum fuerit secretum, si istud foris aliis qui non sunt de capitulo, revelaverint, si confessi vel convicti fuerint, praeter excommunicationis poenam quam ex prodicione incurrunt, simili sententiae decernimus subiacere, qua feriuntur illi qui manus violentas sine sanguinis effusione in fratres suos injicere praesumpserunt.

Ut autem haec omnia superius comprehensa perpetuis temporibus inviolabiliter observentur, illa auctoritate apostolica nobis commissa, confirmamus, & ea valere praecipimus auctoritate domini Papae, excommunicantes & anathematizantes omnem hominem qui contra hanc nostrae constitutionis paginam ausu temerario venire tentaverit; & in-

super, ad perpetuam memoriam retinendam, sigilli nostri munimine & aliorum fratrum co-episcoporum, eam fecimus pariter roborari. Præterea ad maiorem & abundantiorē cautelam, ego M. Dei gratia, Arelatensis archiepiscopus, præsentem constitutionem juramento firmavi; & ego G. præpositus eandem constitutionem juramento firmavi; & ego S. decanus juravi; & ego B. sacrista juravi; & ego W. Bertrandi archipresbyter juravi; & ego Joannes præcentor juravi; & ego magister B. canonicus juravi; & ego Privatus canonicus juravi, & ego Durantus vestiarus juravi; & ego Rainaldus canonicus juravi; & ego Raimundus de Ameglano canonicus juravi; & ego S. canonicus juravi; & ego Bremundus canonicus juravi; & ego Petrus infirmarius canonicus juravi; & ego W. Michael canonicus juravi; & ego Raimundus Fulio canonicus juravi; & & ego Poncius de Tarascone canonicus juravi; & ego Rosagnus Bonet canonicus juravi; & ego Bremundus de Vellans canonicus juravi; & ego Raimundus Ferreoli canonicus juravi; & ego Durantus canonicus juravi; & ego Petrus de sancto Jacobo canonicus juravi; & ego Ugo Petri canonicus juravi; & ego Guiscardus canonicus juravi; & ego Guillelmus de Vallesflorida canonicus juravi.

Descriptum ex autographa coæva epitome, inserta codici, cui titulus, Hostiæ & Statuta, fol. 637. & seq. qui manuscriptus codex in Capituli Ecclesiæ Arelatensis Archiviis servatur. Ego deinde comprobavi & correxi Acta hæc super exemplari quod extat in dicti Capituli Archiviis, in Tabulario Melignanensi, titulo 127. munitum sigillis duobus, uno e plumbo, Michaelis Moresii, altero e cera, Petri de Castronovo.

BONNEMANT, Presbyter.

Collatum cum Exemplari de quo supra Dominus Bonnemant, Presbyter, a nobis subscriptis Archivistis dicti Capituli.

PAZERY, Primicerius, Archivista; CASTELLET, Canonicus, Archivista.

FINIS TOMI SECUNDI.

TA-

T A B U L A ALPHABETICA ET CHRONOLOGICA CONCILIORUM.

(*Aritbmetica nota, Romana quidem To-
mum, Arabica vero paginam indicant.*)

A.		Tom. Pag.	an. 1363.	Tom. Pag.
A	<i>brincatenſe</i> , ſeu		an. 1448.	ll. 367
	<i>Abrinenſe</i> , an. 1172.	ll. 112		ll. 464
	<i>Achajenſe</i> , an. 250.	l. 180	<i>Anglicanum</i> , an. 969.	ll. 13
	<i>Africanum</i> , an. 262.	l. 183	<i>Anicienſe</i> , an. 1130.	ll. 94
	<i>Agathenſe</i> in		<i>Anſanum</i> , ſeu	
	<i>Occitanſia</i> , an. 506.	l. 474	<i>Anſenſe</i> , an. 1025.	ll. 26
	<i>Agauenſe</i> , an. 515.	l. 487	<i>Antiochenum</i> , an. 253.	l. 181
	<i>Albienſe</i> , an. 1253.	ll. 218	an. 264. ſeu 266.	l. 183
	<i>Alexandrinum</i> 223.	l. 178	an. 268.	l. 184
	an. 258.	l. 183	an. 331.	l. 254
	an. 263.	l. 43	an. 339.	l. 255
	an. 301. vel 306.	l. 185	an. 341.	l. 256
	an. 315.	l. 235	an. 345.	l. 266
	an. 339. ſeu 340.	l. 255	an. 360. ſeu 361.	l. 287
	an. 349. aut 350.	l. 281	an. 363.	l. 289
	an. 362.	l. 287	<i>Antiochenum</i> in <i>Caria</i> ,	
	an. 363.	l. 289	an. 367.	l. 305
	an. 399.	l. 361	an. 379.	l. 311
	an. 430.	l. 398	an. 388.	l. 321
	<i>Altiſſiodorenſe</i> , an. 670.	l. 650	an. 390.	l. 322
	<i>Ancyranum</i> , an. 358.	l. 284	<i>Antiſſiodunenſe</i> . Vide <i>Altiſſio-</i>	
	<i>Andegavenſe</i> , an. 453.	l. 456	dorenſe.	
	an. 1269.	ll. 247	<i>Apamienſe</i> , an. 1212.	F. ll. 141
	an. 1279.	ll. 282	<i>Approbatio Concordatorum</i> ,	
				ll. 798
				<i>Aqui-</i>

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
<i>Aquilejense</i> , an. 381.	l. 318	B.	
an. 1596.	ll. 722	an. 1300.	ll. 305
<i>Aquisextiense</i> , an. 1585.	ll. 719	an. 1308.	ll. 308
<i>Aquisgranense</i> , an. 799.	l. 743	<i>Barcinonense</i> , an. 540.	l. 530
an. 802.	l. 745	an. 599.	l. 592
an. 816.	l. 772	<i>Basileense</i> , an. 1431.	ll. 425
an. 836.	l. 805	<i>Bellovacense</i> , an. 845.	l. 811
an. 862.	l. 844	<i>Beneventanum</i> , an. 1091.	ll. 68
<i>Arabicum</i> , an. 249.	l. 180	<i>Bergamstedense</i> , an. 696.	l. 690
<i>Arausicanum</i> , an. 441.	l. 408	<i>Biterrense</i> , an. 356.	l. 283
an. 529.	l. 508	an. 1233.	ll. 185
<i>Arelatense</i> , an. 314.	l. 210	an. 1246.	ll. 215
an. 443.	l. 420	an. 1255.	ll. 219
an. 455. seu 461.	l. 457	an. 1351.	ll. 365
an. 475.	l. 464	<i>Bituricense</i> , an. 472.	l. 464
an. 524.	l. 500	an. 1031.	ll. 28
an. 554.	l. 545	an. 1276.	ll. 266
an. 813.	l. 748	an. 1268.	ll. 294
an. 1260.	ll. 229	an. 1336.	ll. 355
an. 1276.	ll. 264	an. 1528.	ll. 484
<i>Ariminense</i> , an. 359.	l. 284	an. 1584.	ll. 719
<i>Arulense</i> , an. 1047.	ll. 31	<i>Bostrense</i> , an. 242. seu 243.	l. 197
<i>Asturicense</i> , an. 445.	l. 426	<i>Bracarense</i> , an. 411.	l. 382
<i>Atrebatense</i> , an. 1025.	ll. 25	<i>Budense</i> , an. 1279.	ll. 274
<i>Attiniacense</i> , an. 870.	l. 866	<i>Burdigalense</i> , an. 384. seu	
<i>Audemari, vel Audomari</i> (Apud		385.	l. 320
<i>Pontem</i>), an. 1257.	ll. 222	an. 1079, seu 1080.	ll. 62
an. 1276.	ll. 269	an. 1255.	ll. 220
<i>Audomarense</i> , an. 1099.	ll. 76	an. 1260.	ll. 229
<i>Avenionense</i> , an. 1209.	ll. 130	an. 1583.	ll. 715
an. 1270.	ll. 248	an. 1624.	ll. 724
an. 1279.	ll. 272		
an. 1282.	ll. 291	C.	
an. 1326.	ll. 339	<i>Cabillonense</i> , an. 470.	l. 464
an. 1594.	ll. 722	an. 650.	l. 629
<i>Augustanum</i> , an. 952.	ll. 10	an. 813.	l. 765
<i>Augustodunense</i> , an. 670.	l. 650	an. 873.	l. 867
<i>Aurelianense</i> , an. 511.	l. 482	<i>Casaraugustanum</i> , an. 380.	l. 311
an. 1022.	ll. 22	an. 592.	l. 589
an. 533.	l. 518	an. 691.	l. 674
an. 538.	l. 524	<i>Cæsariense</i> , an. 333. seu	
an. 541.	l. 531	334.	l. 254
an. 549.	l. 536	<i>Calichytense</i> , an. 783.	l. 717
an. 1022.	ll. 22	<i>Cameracense</i> , an. 1565.	ll. 628
<i>Auscense</i> , an. 1068.	ll. 49	Campi-	

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
<i>Campinacense, seu apud</i>		<i>Chalcedonense, an. 451.</i>	l. 434
<i>Campinacum, an. 1238.</i>	ll. 197	<i>Charuense, an. 622.</i>	l. 601
an. 1258, seu 1260.	ll. 222	<i>Cirthense, in Numidia,</i>	
an. 1260.	ll. 234	an. 305.	l. 185
an. 1262.	ll. 235	<i>Claramontanum, in Alvernia.</i>	
<i>Canones Apostolici.</i>	l. 184	an. 535.	l. 521
<i>Capuanum, an. 391.</i>	l. 327	an. 1095.	ll. 70
<i>Caristacense, an. 853.</i>	l. 831	an. 1130.	ll. 95
<i>Carpestoraſſenſe, seu Car-</i>		<i>Cloveshoniense, an. 747.</i>	l. 700
<i>pentoraſſenſe, an. 527.</i>	l. 507	<i>Colonienſe, an. 873.</i>	l. 807
<i>Carofenſe, an. 989.</i>	ll. 12	an. 887.	l. 888
<i>Carthagenſe, an. 215.</i>	l. 178	an. 1118, seu	
an. 217.	l. ibid.	1119.	ll. 83
an. 251.	l. 181	an. 1260.	ll. 220
an. 252.	l. ibid.	an. 1266.	ll. 238
an. 253.	l. 182	an. 1280.	ll. 283
an. 254.	l. ibid.	an. 1310.	ll. 309
an. 255.	l. ibid.	an. 1423.	ll. 418
an. 311.	l. 209	an. 1536.	ll. 499
an. 311.	l. ibid.	an. 1549.	ll. 519
an. 312.	l. 209	<i>Compendienſe, an. 757.</i>	l. 714
an. 348. seu 349.	l. 278	an. 1985.	ll. 66
an. 390.	l. 324	an. 1270.	ll. 247
an. 393.	l. 328	an. 1304.	ll. 307
an. 397.	l. 335	an. 1329.	ll. 349
an. 398.	l. 346	<i>Complutenſe, an. 1326.</i>	ll. 347
an. 400.	l. 358	<i>Compoſtellanum, an. 1056.</i>	ll. 43
an. 401.	l. 371	<i>Concordatum, an. 1516.</i>	ll. 795
an. 407.	l. 377	<i>Conſluentinum, an. 860.</i>	l. 842
an. 411.	l. 381	an. 922.	ll. 6
an. 416.	l. 383	<i>Conſtantienſe, an. 1094.</i>	ll. 69
an. 417.	l. 384	an. 1414.	ll. 396
an. 418.	l. 385	<i>Conſtantinopolitanum,</i>	
an. 419.	l. 392	an. 336.	l. 255
an. 426.	l. 385	an. 359, seu 360.	l. 286
an. 525.	l. 500	an. 362.	l. 288
an. 534. seu 535.	l. 520	an. 381.	l. 314
<i>Caffilienſe in Irlandia,</i>		an. 382.	l. 318
an. 1172.	ll. 111	an. 383.	l. 319
<i>Caſtrum Gonſtherii (Apud)</i>		an. 394.	l. 334
an. 1231.	ll. 181	an. 400.	l. 371
an. 1268.	ll. 246	an. 426.	l. 397
an. 1336.	ll. 356	an. 428. ſep 429.	l. ibid.
<i>Celickyenſe, in Anglia,</i>		an. 431.	l. 404
an. 816.	l. 781		

Conſtan-

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
<i>Constantinopolitanum</i> ,		F.	
an. 448, seu 449.	l. 428	<i>Ferrariense</i> , an. 1438.	ll. 455
an. 450.	l. 433	<i>Fismense</i> , an. 881.	l. 885
an. 459.	l. 469	<i>Florentinum</i> , an. 1106.	ll. 82
an. 492.	l. 487	an. 1439.	ll. 459
an. 518.	l. 498	<i>Forojulienſe</i> , an. 791. vel	
an. 553.	l. 541	796.	l. 733
an. 587.	l. 579	<i>Francfordienſe</i> , seu	
an. 680.	l. 602	<i>Francofurtenſe</i> , an. 794.	l. 736
<i>Constantinopolitanum</i> , nun-		G.	
<i>cupatum Quiniſextum</i> ,		<i>Gangrenſe</i> , an. 364.	l. 300
an. 692.	l. 675	<i>Germanum</i> , an. 742.	l. 693
<i>Constantinopolitanum</i> ,		<i>Gerundenſe</i> , in <i>Hiſpania</i> ,	
an. 869.	l. 854	an. 417.	l. 490
an. 879.	l. 880	<i>Grateolanum</i> , an. 928.	ll. 7
an. 1140.	ll. 101	<i>Guaſtallenſe</i> , an. 1106	ll. 82
an. 1155.	ll. 105		
an. 1166.	ll. 110		
an. 1638.	ll. 732		
<i>Conſtitutiones Apoſtolicæ</i> .	l. 161		
<i>Coulaniſe</i> . Vide <i>Villa-Colonia</i>			
(<i>In</i>).			
<i>Coyacenſe</i> , an. 1050.	ll. 36	H.	
<i>Cyprium</i> , an. 399.	l. 361	<i>Herbipolenſe</i> , an. 1287.	ll. 297
		<i>Herfordienſe</i> , an. 673.	l. 651
D.		<i>Hierapolitenſe</i> , seu	
<i>Dalmaticum</i> , an. 1199.	ll. 127	<i>Hierapolitanum</i> , an. 173.	l. 176
<i>Dertoſanum</i> , an. 1429.	ll. 420	<i>Hipponenſe</i> , an. 397.	l. 335
<i>Dioſpolitanum</i> , an. 415.	l. 382	<i>Hiſpalenſe</i> , an. 590.	l. 588
<i>Duziacenſe</i> , an. 871.	l. 866	an. 619.	l. 598
		I.	
E.		<i>Ilerdenſe</i> , an. 524.	l. 520
<i>Eboracenſe</i> , an. 1195.	ll. 125	<i>Illyricianum</i> , seu <i>Illyricum</i> ,	
<i>Eingthamenſe</i> , an. 1009.	ll. 18	an. 375.	l. 308
<i>Eiſeritanum</i> , an. 303.	l. 185	<i>Ingilenheimenſe</i> , an. 948.	ll. 9
<i>Emeritenſe</i> , seu <i>Emerita-</i>		<i>Inſulanum</i> , seu <i>apud In-</i>	
<i>num</i> , an. 666.	l. 644	<i>ſulam in Provincia</i> ,	
<i>Engilheimenſe</i> , an. 826.	l. 790	an. 1288.	ll. 301
<i>Epaonenſe</i> , an. 517.	l. 491	<i>Iuliobonenſe</i> , in <i>Normannia</i> ,	
<i>Erfordienſe</i> , in <i>Germania</i> ,		an. 1080.	ll. 63
an. 932.	ll. 8	<i>Iuncenſe</i> , an. 524.	l. 520

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
L.		an. 1245.	ll. 208
<i>Lambestitanum</i> , an. 240.		an. 1274.	ll. 250
feu 242.	l. 179	an. 1449.	ll. 467
<i>Lambethense</i> , an. 1261.	ll. 235	<i>Lumbariense</i> , an. 1176.	ll. 114
an. 1281.	ll. 288		
an. 1330.	ll. 350	M.	
<i>Landassense</i> , in <i>Anglia</i> ,			
an. 887.	l. 888	<i>Macram</i> (apud <i>sandam</i> .)	
<i>Langesiense</i> , an. 1278.	ll. 268	<i>Vide Fismense.</i>	
<i>Laodicense</i> , in <i>Phrygia</i> ,		<i>Mantlense</i> , in <i>Delphinatu</i> ,	
an. 364.	l. 289	an. 879.	l. 885
<i>Lateranense</i> , an. 649.	l. 626	<i>Marsiacense</i> , an. 1326.	ll. 344
an. 1116.	ll. 83	<i>Matifconense</i> , an. 581. feu	
an. 1123.	ll. 86	582.	l. 131.
an. 1139.	ll. 99	<i>Mechliniense</i> , an. 1570	ll. 703
an. 1179.	ll. 116	an. 1607.	ll. 722
an. 1215.	ll. 144	<i>Mediolanense</i> , an. 347.	l. 278
an. 1512.	ll. 474	an. 349.	l. 281
<i>Lavallienne</i> , feu apud <i>Vallam</i>		an. 355.	l. 282
<i>Guidonis</i> , an. 1242.	ll. 207	an. 390.	l. 327
<i>Lausanense</i> , an. 1449.	ll. 466	an. 451.	l. 433
<i>Legionense</i> , in <i>Hispania</i> ,		an. 1565.	ll. 642
an. 1012.	ll. 20	an. 1569.	ll. 671
<i>Lemovicense</i> , an. 1028.	ll. 26	an. 1573.	ll. 672
<i>Lexoviense</i> , an. 1055.	ll. 40	an. 1576.	ll. 678
<i>Lingonense</i> , an. 859.	l. 838	an. 1579.	ll. 696
<i>Londinense</i> , an. 1075.	ll. 58	an. 1582.	ll. 698
an. 1102.	ll. 79	<i>Meldense</i> , an. 845.	l. 811
an. 1125.	ll. 87	<i>Melodunense</i> , an. 1216.	ll. 161
an. 1127.	ll. 88	an. 1300.	ll. 304
an. 1138.	ll. 98	<i>Melphitanum</i> , an. 1089.	ll. 67
an. 1175.	ll. 113	<i>Metense</i> , an. 756.	l. 712
an. 1200.	ll. 128	an. 888.	l. 891
an. 1237.	ll. 193	<i>Mexicanum</i> , an. 1585.	ll. 720
an. 1268.	ll. 241	<i>Milevitanum</i> , an. 402.	l. 373
an. 1342.	ll. 357	an. 416.	l. 383
an. 1382.	ll. 375	<i>Moguntinum</i> , an. 1223.	ll. 168
an. 1396.	ll. 378	an. 1233.	ll. 188
an. 1413.	ll. 396	an. 1549.	ll. 524
<i>Lugdunense</i> , an. 197.	l. 176	<i>Montpeffulanense</i> , an.	
an. 198.	l. 177	1215.	ll. 142
an. 517.	l. 497	an. 1258.	ll. 225
an. 556. feu 557.	l. 552		
an. 583.	l. 568		

Nanno-

Tabula Alphabetica Conciliorum.

N.		Tom. Pag.	Tom. Pag.	
<i>Nannetense</i> , an. 658.	I.	640	<i>Parisiense</i> , an. 573.	I. 503
an. 1127.	II.	88	an. 615.	I. 504
an. 1264.	II.	236	an. 825.	I. 767
an. 1431.	II.	424	an. 829.	I. 794
<i>Narbonense</i> , an. 257. seu			an. 1104.	II. 82
260.	I.	182	an. 1147.	II. 102
an. 589.	I.	586	an. 1209.	II. 132
an. 1054.	II.	38	an. 1212.	II. 133
an. 1227.	II.	177	an. 1314.	II. 320
an. 1235.	II.	189	an. 1356.	II. 362
an. 1374.	II.	374	an. 1408.	II. 382
an. 1430.	II.	423	an. 1429.	II. 418
an. 1551.	II.	616	<i>Patricii (Sancti) concilium</i> ,	
an. 1609.	II.	723	an. 451. aut 467.	I. 450
<i>Nemaufense</i> , an. 1096.	II.	73	<i>Pergamense</i> , an. 152.	I. 175
<i>Neocaesariense</i> , an. 314.	I.	230	<i>Pisaviense</i> , an. 1000.	II. 10
<i>Nicaenum</i> , an. 325.	I.	235	an. 1078.	II. 61
an. 787.	I.	719	an. 1100.	II. 77
<i>Nogariolense</i> , an. 1303.	II.	306	<i>Pisanum</i> , an. 1134.	II. 97
<i>Noviomenſe</i> , seu			an. 1409.	II. 388
<i>Noviodunense</i> , an. 1344.	II.	359	<i>Pistense</i> , an. 862.	I. 843
<i>Nugariolense</i> , an. 1290.	II.	302	<i>Placentinum, in Italia</i> ,	
an. 1315.	II.	325	an. 1095.	II. 70
O.			<i>Placentinum, in Hispania</i> ,	
<i>Osboriense, in Saxonia</i> ,			an. 1129.	II. 91
an. 1062.	II.	48	<i>Podiense Vide Aniciense</i> .	
<i>Oſrhoenſe</i> , an. 197.	I.	176	<i>Pontem Audemari, vel Au-</i>	
<i>Oxonienſe</i> , an. 1160.	II.	106	<i>demari (Apud). Vide</i>	
an. 1222.	II.	163	<i>Audemari &c.</i>	
an. 1408.	II.	381	<i>Pontigonense</i> , an. 876.	I. 871
P.			<i>Posoniense</i> , an. 1369.	II. 398
<i>Palentinum</i> , an. 1388.	II.	377	<i>Pragmatica Sanctio Caro-</i>	
<i>Palentinum, in Hispania</i> ,			<i>li VII.</i>	II. 735
an. 1129.	II.	91	<i>Regis S. Ludovici</i> , an.	
<i>Pampelonenſe</i> , an. 1023.	II.	31	1268.	II. 733
<i>Papieſe. Vide Ticinense</i> .			Q.	
<i>Parisiense</i> , an. 360. seu			<i>Quintilineburgense</i> , an.	
361.	I.	286	1058.	II. 66
an. 551. seu 553.	I.	545	<i>Quintinum (Apud Sanctum)</i>	
an. 557.	I.	646	an. 1271.	II. 248

Tabula Alphabetica Conciliorum.

R.	Tom.	Pag.		Tom.	Pag.
<i>Raffiacense</i> , an. 1258.	ll.	225	an. 352.	l.	282
an. 1327.	ll.	349	an. 366.	l.	304
<i>Ravennatense</i> , an. 419.	l.	395	an. 368.	l.	305
an. 877.	l.	873	an. 369.	l.	<i>ibid.</i>
an. 902.	ll.	2	an. 377. seu 378.	l.	309
an. 998.	ll.	14	an. 379.	l.	311
an. 1014.	ll.	21	an. 382.	l.	319
an. 1286.	ll.	293	an. 386.	l.	321
an. 1311.	ll.	310	an. 390.	l.	326
an. 1314.	ll.	321	an. 402.	l.	373
an. 1317.	ll.	326	an. 443. seu 444.	l.	425
<i>Redingenſe</i> , in <i>Anglia</i> ,			an. 449.	l.	432
an. 1279.	ll.	274	an. 465.	l.	403
<i>Redonenſe</i> , an. 1273.	ll.	249	an. 487.	l.	466
<i>Regienſe</i> , in <i>Provincia</i> ,			an. 494. 495. 499. 501.	l.	468
an. 439.	l.	405	an. 519.	l.	499
<i>Remenſe</i> , seu <i>Rhemenſe</i> ,			an. 530. & 531.	l.	516
an. 625.	l.	602	an. 595.	l.	590
an. 813.	l.	751	an. 601.	l.	593
an. 874.	l.	868	an. 680.	l.	660
an. 923. seu 924.	ll.	6	an. 721.	l.	692
an. 989.	ll.	13	an. 744.	l.	697
an. 1049.	ll.	33	an. 745.	l.	699
an. 1119.	ll.	85	an. 826.	l.	791
an. 1131.	ll.	90	an. 853.	l.	833
an. 1148.	ll.	102	an. 862.	l.	843
an. 1408.	ll.	386	an. 863.	l.	845
an. 1564.	ll.	624	an. 864.	l.	846
an. 1583.	ll.	711	an. 865.	l.	847
<i>Riminiſe</i> . Vide <i>Ariminenſe</i> .			an. 868.	l.	849
<i>Rodomenſe</i> . Vide <i>Rothomagenſe</i> .			an. 900.	l.	900
<i>Romanum</i> , an. 146.	l.	175	an. 964.	ll.	11
an. 170.	l.	<i>ibid.</i>	an. 993.	ll.	14
an. 237.	l.	179	an. 998.	ll.	15
an. 250.	l.	180	an. 1047.	ll.	31
an. 251.	l.	<i>ibid.</i>	an. 1059.	ll.	45
an. 252.	l.	181	an. 1063. & 1065.	ll.	48
an. 256.	l.	182	an. 1074.	ll.	54
an. 260. seu 263.	l.	183	an. 1412. & 1413.	ll.	395
an. 268.	l.	184	<i>Rothomagenſe</i> , an. 878.	l.	878
an. 313.	l.	209	an. 1049. seu 1050.	ll.	35
an. 315.	l.	234	an. 1072.	ll.	49
an. 337.	l.	255	an. 1074.	ll.	56
an. 341. seu 342.	l.	256	an. 1096.	ll.	75
an. 342.	l.	266			an
<i>Richard. Concil.</i> Tom. II.			I ii		

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
an. 1128.	ll. 90	<i>Suessionense</i> , an. 744.	l. 699
an. 1189.	ll. 122	an. 851. & 853.	l. 829
an. 1209.	ll. 303	an. 866.	l. 848
an. 1313.	ll. 320	an. 1092.	ll. 69
an. 1335.	ll. 354	an. 1455.	ll. 468
an. 1445.	ll. 463		
an. 1581.	ll. 709		
		T.	
S.		<i>Tarraconense</i> , in Hispania,	
<i>Salagustadiense</i> , an. 1022.	ll. 23	an. 516.	l. 488
<i>Salmanticense</i> , an. 1335.	ll. 351	<i>Tarsense</i> , an. 431. seu 432.	l. 404
<i>Salmurienne</i> , an. 1253.	ll. 215		l. 362
an. 1276.	ll. 265	<i>Taurinense</i> , an. 400.	l. 389
an. 1294.	ll. 303	<i>Teleptense</i> , an. 418.	ll. 799
an. 1315.	ll. 324	<i>Textus Concordatorum</i> .	ll. 799
<i>Salzburgense</i> , seu		<i>Theodonis Villam (Apud)</i> ,	
<i>Salisburgense</i> , an. 1274.	ll. 259	an. 835.	l. 824
an. 1281.	ll. 287	<i>Toletanum</i> , an. 400.	l. 364
an. 1386.	ll. 373	an. 447.	l. 427
an. 1420.	ll. 415	an. 531.	l. 510
<i>Santonense</i> , an. 563.	l. 552	an. 589.	l. 580
<i>Saponarias (Apud)</i> . Vide		an. 597.	l. 591
<i>Tullenense</i> .		an. 633.	l. 606
<i>Sardicense</i> , in Illyrico,		an. 630.	l. 622
an. 347.	l. 268	an. 638.	l. ibid.
<i>Scoticum</i> , an. 1225.	ll. 170	an. 646.	l. 625
<i>Seleuciense</i> , an. 359.	l. 285	an. 653.	l. 632
<i>Senonense</i> , an. 1239.	ll. 204	an. 655.	l. 634
an. 1269.	ll. 247	an. 656.	l. 657
an. 1320.	ll. 329	an. 675.	l. 652
an. 1460.	ll. 469	an. 681.	l. 667
an. 1485.	ll. 474	an. 683.	l. 672
an. 1528.	ll. 488	an. 684.	l. 672
an. 1612.	ll. 724	an. 688.	l. 673
<i>Siculum</i> , an. 125.	l. 175	an. 693.	l. 680
<i>Sidenense</i> , an. 390. seu 391.	l. 323	an. 694.	l. 688
<i>Silvanectense</i> , an. 1315.	ll. 325	an. 701. seu 704.	l. 691
an. 1326.	ll. 347	an. 1323.	ll. 334
<i>Sinuessanum</i> , in Campania,		an. 1324.	ll. 338
an. 303.	l. 185	an. 1339.	ll. 356
<i>Sirmienense</i> , an. 350. seu 351.	l. 282	an. 1347.	ll. 365
an. 357.	l. 283	an. 1473.	ll. 472
an. 359.	l. 284	an. 1565.	ll. 609
<i>Stampense</i> , an. 1130.	ll. 96	<i>Tolosanum</i> , an. 1056.	ll. 41
		an. 1119.	ll. 83
			an.

Tabula Alphabetica Conciliorum.

	Tom. Pag.		Tom. Pag.
an. 1120.	ll. 92	<i>Valentinum, in Delphinatu,</i>	
an. 1161.	ll. 106	an. 374.	l. 303
an. 1219.	ll. 162	an. 855.	l. 834
an. 1590.	ll. 720	an. 1248.	ll. 215
<i>Trecense, seu</i>		<i>Valentinum, in Hispania,</i>	
<i>Tricastinum, an. 878.</i>	l. 875	an. 534.	l. 504
an. 1128.	ll. 89	<i>Varense. Vide Lavallense.</i>	
<i>Trevirensis, an. 385. seu</i>		<i>Vasense. seu</i>	
<i>386.</i>	l. 320	<i>Vasionense, an. 442.</i>	l. 417
an. 1238.	ll. 200	<i>Vaurense, an. 1368</i>	l. 370
an. 1549.	ll. 528	<i>Venetense, in Britannia,</i>	
<i>Triburiense, seu</i>		an. 465.	l. 461
<i>Triburinum, an. 895.</i>	l. 893	<i>Vermeriense, an. 753.</i>	l. 705
<i>Tridentinum, an. 1545.</i>	ll. 530	an. 853.	l. 833
<i>Trosiejanum, an. 909.</i>	ll. 2	an. 869.	l. 865
<i>Tullense, an. 859.</i>	l. 838	<i>Vernotiense, an. 755.</i>	l. 708
<i>Turonense, an. 461.</i>	l. 459	an. 844.	l. 800
an. 566. seu 367.	l. 553	<i>Viennense, in Delphinatu,</i>	
an. 813.	l. 760	an. 892.	l. 893
an. 1060.	ll. 47	an. 1060.	ll. 47
an. 1163.	ll. 107	an. 1311.	ll. 311
an. 1236.	ll. 192	<i>Viennense, in Austria, seu</i>	
an. 1239.	ll. 205	<i>Vindobonense,</i>	
an. 1282.	ll. 292	an. 1267.	ll. 240
an. 1583.	ll. 716	<i>Villa-Colonia (in),</i>	
<i>Tusciacense, an. 860.</i>	l. 841	an. 843.	l. 807
<i>Tyriense, an. 335.</i>	l. 254	<i>Vintoniense. in Anglia,</i>	
		an. 1076.	ll. 59
V.		W.	
<i>Valdoletanum, seu Valliso-</i>		<i>Wormatiense, seu</i>	
<i>letanum, seu apud Val-</i>		<i>Augusta Vangionum,</i>	
<i>lum Oleti, seu Vallis-Oie-</i>		an. 868.	l. 849
<i>tanum, an. 1322.</i>	ll. 330		

Errata.

Pag. 26. an. 1025.
Pag. 264. an. 1276.

Corrige.

an. 1015.
an. 1275.

Page 1 of 1

